

การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนสำหรับผู้ปกครองเพื่อเสริมสร้าง
ความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาแก่บุตรหลานวัยรุ่น

นางแก้วตะวัน ศิริลักษณ์นันท์

ศูนย์วิทยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาการศึกษาอกระบบโรงเรียน ภาคศึกษานโยบาย การจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2553

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

DEVELOPMENT OF A NON-FORMAL EDUCATION PROGRAM FOR PARENTS TO
ENHANCE COMMUNICATIVE ABILITIES ON SEX EDUCATION OF THEIR
ADOLESCENT CHILDREN

Mrs. Kaewtawan Sirilukkananan

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Dissertation Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Doctor of Philosophy Program in Non-Formal Education

Department of Education Policy, Management and Leadership

Faculty of Education

Chulalongkorn University

Academic Year 2010

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์	การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนสำหรับผู้ปกครองเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาแก่บุตรหลานวัยรุ่น
โดย	แก้วตะวัน ศิริลักษณ์นันท์
สาขาวิชา	การศึกษานอกระบบโรงเรียน
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก	รองศาสตราจารย์ ดร. อาชัญญา รัตนอุบล
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม	ดร. วิศนี ศิลตระกูล

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาตรีบัณฑิต

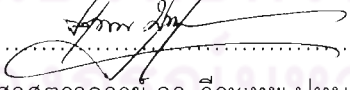

..... คณบดีคณะครุศาสตร์
(ศาสตราจารย์ ดร. ศิริชัย กาญจนวาสี)

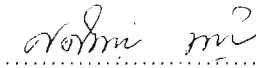
คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. เกียรติวรรณ อมาตยกุล)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(รองศาสตราจารย์ ดร. อาชัญญา รัตนอุบล)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม
(ดร. วิศนี ศิลตระกูล)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วีระเทพ ปทุมเจริญวัฒนา)

..... กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร. ศศิกาญจน์ ทวีสุวรรณ)

แก้วตะวัน ศิริลักษณ์นันท์ : การพัฒนาโปรแกรมการศึกษาครอบครัวโรงเรียนสำหรับผู้ปกครองเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาแก่บุตรหลานวัยรุ่น. (DEVELOPMENT OF A NON-FORMAL EDUCATION PROGRAM FOR PARENTS TO ENHANCE COMMUNICATIVE ABILITIES ON SEX EDUCATION OF THEIR ADOLESCENT CHILDREN) อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก : รศ.ดร.อาทิตย์ญา รัตนอุบล, อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม : ดร. วิศนี ศิลตระกูล, 411 หน้า.

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อศึกษาความต้องการเรียนรู้ของผู้ปกครองเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาแก่บุตรหลานวัยรุ่น 2) เพื่อพัฒนาโปรแกรมการศึกษาครอบครัวโรงเรียนสำหรับผู้ปกครองเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาแก่บุตรหลานวัยรุ่น 3) เพื่อศึกษาผลการทดลองใช้โปรแกรมการศึกษาครอบครัวโรงเรียนที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นสำหรับผู้ปกครอง เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาแก่บุตรหลานวัยรุ่น และ 4) เพื่อศึกษาปัจจัย เงื่อนไขและปัญหาของการนำโปรแกรมการศึกษาครอบครัวโรงเรียนที่พัฒนาขึ้นไปใช้ ประชากรเป็นผู้ปกครองที่มีบุตรหลานมีอายุอยู่ในช่วงวัยรุ่นตอนต้นระหว่าง 11-14 ปี พักอาศัยอยู่ด้วยกัน ที่เข้ารับคำปรึกษา ที่สถาบันสุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่นราชนครินทร์ และสนใจเข้าร่วมโปรแกรมการศึกษาสำหรับผู้ปกครองเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาแก่บุตรหลาน กลุ่มตัวอย่างแบ่งออกเป็นกลุ่มทดลอง 20 คนและกลุ่มควบคุม 20 คน โดยวิเคราะห์ผลก่อนและหลังการทดลอง

ผลการวิจัยพบว่า 1) ผู้ปกครองมีความต้องการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง โดยต้องการเรียนรู้ในด้านทักษะส่วนบุคคล ด้านพฤติกรรมทางเพศ ด้านสุขอนามัยทางเพศ และด้านการสื่อสารเรื่องเพศศึกษา อยู่ในระดับมาก ในขณะที่บุตรหลานต้องการเรื่องเพศศึกษาอยู่ในระดับมาก โดยต้องการเรียนรู้ทุกด้านอยู่ในระดับมาก ยกเว้นด้านสุขอนามัยทางเพศและด้านสังคมและวัฒนธรรมอยู่ในระดับปานกลาง 2) โปรแกรมการศึกษาเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาประกอบด้วย 6 หน่วยการเรียนรู้ คือ การเข้าใจเรื่องเพศ การสื่อสารเรื่องเพศกับบุตรหลานวัยรุ่น เมื่อลูกโตเป็นหนุ่มเป็นสาว การมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร ทักษะการแก้ไขปัญหา และการเข้าใจสัมพันธภาพของวัยรุ่น 3) โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่พัฒนาขึ้น สามารถเสริมสร้างความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาของผู้ปกครองแก่บุตรหลานวัยรุ่นได้ โดยผู้ปกครองที่เป็นกลุ่มทดลองมีความรู้เกี่ยวกับเรื่องเพศศึกษา เจตคติต่อการสื่อสารเรื่องเพศศึกษา ทักษะการปฏิบัติการสื่อสารเรื่องเพศศึกษา และการรับรู้ความสามารถของตนเอง เพิ่มสูงขึ้นกว่าก่อนทดลอง และเพิ่มสูงขึ้นกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกจากนี้บุตรหลานของกลุ่มทดลองก็มีการรับรู้ความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาของผู้ปกครองเพิ่มสูงขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ด้วย 4) ปัจจัยที่ส่งเสริมโปรแกรมที่พัฒนาขึ้นคือปัจจัยด้านผู้เรียน ด้านผู้สอน ด้านเนื้อหาและด้านกิจกรรมการเรียนรู้ ส่วนเงื่อนไขของการใช้โปรแกรมคือเจตคติของผู้เรียน การออกแบบกลุ่มผู้เรียนให้เหมาะสม ระยะเวลาในการฝึกปฏิบัติ ส่วนปัญหาในการนำโปรแกรมไปใช้คือ การใช้สื่อการเรียนรู้ในการอบรม และสถานที่อบรม

ภาควิชา นโยบาย การจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา ลายมือชื่อ นิติต.....
สาขาวิชา การศึกษานอกระบบโรงเรียน..... ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก.....
ปีการศึกษา 2553 ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม.....

5084206227 : MAJOR NON-FORMAL EDUCATION

KEYWORD : NON-FORMAL EDUCATION PROGRAM DEVELOPMENT COMMUNICATIVE ABILITIES /
SEX EDUCATION PARTICIPATORY LEARNING

KAEWTAWAN SIRILUKKANANAN: DEVELOPMENT OF A NON-FORMAL EDUCATION
PROGRAM FOR PARENTS TO ENHANCE COMMUNICATIVE ABILITIES ON SEX EDUCATION
OF THEIR ADOLESCENT CHILDREN. ADVISOR : ASSOC.PROF. ARCHANYA
RATANAUBOL, Ph.D., CO-ADVISOR: WISANEE SILTRAGOOL, Ph.D., 411 pp.

The purposes of this research were to 1)study the parents' learning needs for enhancing their communicative abilities on sex education of their adolescent children; 2) develop a non-formal education program for the parents to enhance their communicative abilities on sex education of their adolescent children; 3)implement a non-formal education program for the parents to enhance their communicative abilities on sex education of their adolescent children; and 4)study the supporting factors together with the obstacles and problems which effect the non-formal education program. The research samples were 40 parents and 40 adolescent children between 11-14 years old, 20 were in the experimental group and 20 were in the controlled group. The data were analyzed by using pre-post-test process.

The research findings were as follows: 1) The parents' learning needs were average while their adolescent children's learning needs were high; 2)The education program for enhancing parents' communicative abilities on sex education included six learning units, i.e. understanding of sex, communication on sex issue with teenagers, premature sexual relations, skills resolution, along with understanding of teenagers' relationship; 3) The non-formal education program developed was able to enhance the parents' communicative abilities on sex education of their adolescent children. According to the experiment, the parents in the experimental group had more increase in sex knowledge, self-efficacy including attitude and skills in sex education than before experiment and the control group at .05 level of significance. In addition, the adolescent children in the experimental group also perceived their parents' increasing communication in sex education at .05 level of significance; 4) the supported factors were the learners, the facilitator, content and activities, the problems were the learning resources, materials and training place.

Department : Educational Policy, Management and Leadership

Field of Study : Non-Formal Education

Academic Year : 2010

Student's Signature

Kaewtawan Sirilukkananan

Advisor's Signature:

Archanya R

Co-advisor's Signature:

Wisanee Siltragool

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความกรุณาเป็นอย่างดียิ่งจากรองศาสตราจารย์ ดร.อาชัญญา รัตนอุบล อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และ ดร.วิศนี ศิลตระกูล อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วมที่ได้กรุณาให้ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการทำวิทยานิพนธ์ที่ถูกต้อง ให้กำลังใจ ให้คำปรึกษา ให้คำแนะนำ แก้ไขและตรวจสอบการทำวิทยานิพนธ์ให้มีความถูกต้อง ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ขอกราบขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร.เกียรติวรรณ อมาตยกุลที่ให้เกียรติเป็นประธานการสอบวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร.ศศิกานุจน์ ทวีสุวรรณ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วีระเทพ ปทุมเจริญวัฒนาที่ให้เกียรติเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

ขอกราบขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร.อรพินทร์ ชุชม ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรัรัตน์ ปทุมเจริญวัฒนา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประทีป จินฉิ่ง ดร.ชนินทร สุขเจริญ ดร.วิชุดา กิจธรรม และผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้กรุณาใช้เวลาตรวจพิจารณาและให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ขอขอบพระคุณแพทย์หญิงวิมลรัตน์ วันเพ็ญ คุณพิศมัย พงศาธิรัตน์ หัวหน้าฝ่ายวิชาการ และเจ้าหน้าที่ในสถาบันสุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่นราชนครินทร์ที่อำนวยความสะดวกในการทำวิจัย

ขอขอบคุณผู้ปกครองและบุตรหลานวัยรุ่นทุกคนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างที่ให้ความคิดเห็น ข้อเสนอแนะและความร่วมมือในการเข้าร่วมโปรแกรมเป็นอย่างดี

ขอขอบคุณ คุณเกษมา สัตยานุรักษ์ ผู้เชี่ยวชาญด้านเพศศึกษาจากองค์การพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการสาธารณสุขและอาจารย์สกวเดือน ไพบุลย์ที่ให้เกียรติเป็นวิทยากรและให้คำแนะนำในการจัดกิจกรรมจนสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

ขอขอบคุณ คุณวัลภา เล็กวัฒนานนท์ คุณวรรณนา บุญประเสริฐ น.อ.กฤษฎี มีมุข คุณปิยะ ศักดิ์เจริญ คุณมิ่งขวัญ คงเจริญ และคุณพงษ์รัชต์วิช วิวังสุ เพื่อนปริญญาเอกที่ให้กำลังใจและมีส่วนช่วยเหลือผู้วิจัยในทุกๆ ด้านตลอดมา

สุดท้ายนี้ขอขอบพระคุณคุณพ่อ คุณแม่ น้องชายและครอบครัวของผู้วิจัยที่เป็นกำลังใจ และให้ความช่วยเหลือในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จนเสร็จสมบูรณ์

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ญ
สารบัญภาพ.....	ฐ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	13
สมมติฐานการวิจัย.....	14
ขอบเขตการวิจัย.....	15
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย.....	16
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย.....	18
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	19
ตอนที่ 1 แนวคิดการพื้นฐานของการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน.....	19
ตอนที่ 2 แนวคิดการศึกษาสำหรับผู้ปกครอง.....	25
ตอนที่ 3 แนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม.....	37
ตอนที่ 4 แนวคิด ทฤษฎีการรับรู้ความสามารถของตนเอง.....	59
ตอนที่ 5 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการสื่อสารในครอบครัว.....	65
ตอนที่ 6 แนวคิดเกี่ยวกับเรื่องเพศศึกษาและการสอนเพศศึกษา.....	78
ตอนที่ 7 แนวคิดเกี่ยวกับวัยรุ่นตอนต้น.....	85
ตอนที่ 8 แนวคิด ทฤษฎีการเรียนรู้ของผู้ใหญ่.....	94
ตอนที่ 9 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	100
ตอนที่ 10 กรอบความคิดในการวิจัย.....	112

บทที่	หน้า
บทที่ 3	122
วิธีดำเนินการวิจัย.....	122
ระยะที่ 1 ศึกษาความต้องการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความสามารถของผู้ปกครอง ในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาแก่บุตรหลานวัยรุ่น.....	122
ระยะที่ 2 การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนสำหรับผู้ปกครอง เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาแก่บุตร หลานวัยรุ่น.....	128
ระยะที่ 3 การทดลองใช้โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนสำหรับผู้ปกครอง ตามแนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมและแนวคิดการรับรู้ ความสามารถของตนเองเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการสื่อสาร เรื่องเพศศึกษาแก่บุตรหลานวัยรุ่นตอนต้น.....	134
ระยะที่ 4 ศึกษา ปัจจัย เงื่อนไข และปัญหาของการนำไปโปรแกรม.....	141
บทที่ 4	142
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	142
ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความต้องการเรียนรู้เรื่องเพศศึกษาเพื่อ เสริมสร้างความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาแก่บุตรวัยรุ่น....	142
ตอนที่ 2 ผลการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนสำหรับ ผู้ปกครองเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษา แก่บุตรวัยรุ่น.....	160
ตอนที่ 3 ผลการทดลองใช้โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้าง ความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาแก่บุตรวัยรุ่น.....	164
ตอนที่ 4 ผลการศึกษาปัจจัย เงื่อนไข และปัญหาของการนำไปโปรแกรมการศึกษา นอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการสื่อสารเรื่อง เพศศึกษาแก่บุตรหลานวัยรุ่น.....	180
บทที่ 5	187
สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	187
การดำเนินการวิจัย.....	187
สรุปผลการวิจัย.....	191
อภิปรายผลการวิจัย.....	202
ข้อเสนอแนะ.....	224

บทที่	หน้า
รายการอ้างอิง.....	227
ภาคผนวก.....	235
ภาคผนวก ก รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ.....	236
ภาคผนวก ข โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน.....	238
ภาคผนวก ค เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	379
ภาคผนวก ง การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ.....	405
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	411

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	แสดงการจัดกลุ่มประเภทต่างๆ.....	47
2	แผนการอบรมความรู้แบบมีส่วนร่วม.....	49
3	แผนการอบรมเจตคติแบบมีส่วนร่วม.....	50
4	แผนการอบรมทักษะแบบมีส่วนร่วม.....	51
5	กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม.....	52
6	การสังเคราะห์แนวคิดการศึกษาผู้ปกครอง.....	113
7	รูปแบบการทดลอง.....	135
8	ข้อมูลแสดงภูมิหลังของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นบิดา มารดา ผู้ปกครอง.....	143
9	ข้อมูลแสดงภูมิหลังของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นบุตรหลาน.....	146
10	ข้อมูลความต้องการการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการสื่อสารเรื่อง เพศศึกษาโดยรวมของกลุ่มผู้ปกครอง และกลุ่มบุตรหลาน.....	148
11	ข้อมูลความต้องการเรียนรู้ด้านพัฒนาการทางเพศของมนุษย์ เพื่อเสริมสร้าง ความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษา เป็นรายชื่อ ของกลุ่มผู้ปกครอง และ กลุ่มบุตรหลาน.....	149
12	ข้อมูลความต้องการเรียนรู้ด้านสัมพันธภาพ เพื่อเสริมสร้างความสามารถใน การสื่อสารเรื่องเพศศึกษา เป็นรายชื่อ ของกลุ่มผู้ปกครอง และกลุ่มบุตรหลาน...	150
13	ข้อมูลความต้องการเรียนรู้ด้านทักษะส่วนบุคคล เพื่อเสริมสร้างความสามารถ ในการ สื่อสารเรื่องเพศศึกษา เป็นรายชื่อ ของกลุ่มผู้ปกครอง และกลุ่มบุตร หลาน.....	151
14	ข้อมูลความต้องการเรียนรู้ด้านพฤติกรรมทางเพศ เพื่อเสริมสร้างความสามารถ ในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษา เป็นรายชื่อ ของกลุ่มผู้ปกครอง และกลุ่มบุตร หลาน.....	152
15	ข้อมูลความต้องการเรียนรู้ด้านสุขอนามัยทางเพศ เพื่อเสริมสร้างความสามารถ ในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษา เป็นรายชื่อ ของกลุ่มผู้ปกครอง และกลุ่มบุตรหลาน...	153
16	ข้อมูลความต้องการเรียนรู้ด้านสังคมและวัฒนธรรม เพื่อเสริมสร้าง ความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษา เป็นรายชื่อ ของกลุ่มผู้ปกครอง และ กลุ่มบุตรหลาน.....	154

ตารางที่	หน้า
17	ข้อมูลความต้องการเรียนรู้ด้านการสื่อสารเรื่องเพศศึกษา เพื่อเสริมสร้าง ความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษา เป็นรายชื่อ ของกลุ่มผู้ปกครอง และ กลุ่มบุตรหลาน..... 155
18	ข้อมูลความต้องการและความสนใจในการเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อเสริมสร้าง ความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษา..... 156
19	ข้อมูลจำนวนวันที่เหมาะสมสำหรับใช้ในการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้าง ความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษา..... 156
20	ข้อมูลช่วงเวลาที่เหมาะสมในการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการ สื่อสารเรื่องเพศศึกษา..... 157
21	ข้อมูลรูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมในการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้าง ความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษา..... 158
22	ข้อมูลแสดงภูมิหลังของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นบิดามารดา ผู้ปกครอง..... 164
23	ข้อมูลแสดงภูมิหลังของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นบุตรหลาน..... 167
24	ข้อมูลระดับความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาแก่บุตรวัยรุ่นในระยะ ก่อนการทดลอง ของผู้ปกครองและบุตรหลาน ที่เป็นกลุ่มทดลองและกลุ่ม ควบคุม..... 169
25	ข้อมูลระดับความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาแก่บุตรวัยรุ่นในระยะหลัง การทดลอง ของผู้ปกครองและบุตรหลาน ที่เป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม.... 170
26	การเปรียบเทียบความแตกต่างของความรู้เรื่องเพศศึกษาก่อนและหลังการ ทดลอง ของผู้ปกครองที่เป็นกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม..... 171
27	การเปรียบเทียบความแตกต่างของเจตคติต่อการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาก่อนและ หลังการทดลองของผู้ปกครองที่เป็นกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม..... 172
28	การเปรียบเทียบความแตกต่างของทักษะการปฏิบัติการสื่อสารเรื่องเพศศึกษา ก่อนและหลังการทดลองของผู้ปกครองที่เป็นกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม..... 172
29	การเปรียบเทียบความแตกต่างของการรับรู้ความสามารถของตนเองในการ สื่อสารเรื่องเพศศึกษาก่อนและหลังการทดลองของผู้ปกครองที่เป็นกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม..... 173
30	การเปรียบเทียบความแตกต่างของความรู้เรื่องเพศศึกษาก่อนและหลังการ ทดลอง ของผู้ปกครองที่เป็นกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม..... 173

ตารางที่	หน้า
31	การเปรียบเทียบความแตกต่างเจตคติต่อการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาก่อนและ หลังการทดลองของผู้ปกครองที่เป็นกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม..... 174
32	การเปรียบเทียบความแตกต่างของทักษะการปฏิบัติการสื่อสารเรื่องเพศศึกษา ก่อนและหลังการทดลองของผู้ปกครองที่เป็นกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม..... 174
33	การเปรียบเทียบความแตกต่างของการรับรู้ความสามารถของตนเองในการ สื่อสารเรื่องเพศศึกษาก่อนและหลังการทดลองของผู้ปกครองที่เป็นกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม..... 175
34	การเปรียบเทียบความแตกต่างของปฏิบัติการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาตามการ รับรู้ของบุตรหลานก่อนและหลังการทดลอง ของบุตรหลานที่เป็นกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม..... 175
35	การเปรียบเทียบความแตกต่างของปฏิบัติการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาตามการ รับรู้ของบุตรหลานก่อนและหลังการทดลอง ของผู้ปกครองที่เป็นกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม..... 176
36	แสดงข้อมูลรายชื่อของความพึงพอใจหลังการจัดโปรแกรมของกลุ่มทดลอง..... 178

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่		หน้า
1	หลักการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม.....	43
2	แสดงองค์ประกอบของการเรียนรู้เชิงประสบการณ์.....	46
3	หลักการสอนเจตคติแบบมีส่วนร่วม.....	49
4	หลักการสอนทักษะแบบมีส่วนร่วม.....	51
5	องค์ประกอบของเจตคติ จาก Rosenberg and Hovland.....	55
6	แสดงความแตกต่างระหว่างการรับรู้ความสามารถของตนเองและความ คาดหวังผลที่จะเกิดขึ้น.....	60
7	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ความสามารถของตนเองและความ คาดหวังในผลที่จะเกิดขึ้น.....	60
8	ความสัมพันธ์ระหว่างแหล่งการรับรู้ความสามารถของตนเองกับพฤติกรรม.....	64
9	แสดงกระบวนการสื่อสาร.....	72
10	การผนวกทฤษฎีการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเชิงประสบการณ์กับการรับรู้ ความสามารถของตนเอง.....	115
11	การผนวกทฤษฎีการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเชิงประสบการณ์กับการรับรู้ ความสามารถของตนเอง กับ แนวคิดพัฒนาการสื่อสารระหว่างบุคคลของ Devito.....	116
12	กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	121
13	แสดงวิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย.....	124
14	แสดงโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนสำหรับผู้ปกครองเพื่อเสริมสร้าง ความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาแก่บุตรหลานวัยรุ่น.....	223
15	การวิจัยในอนาคต เรื่องการเสริมสร้างความสามารถในการสื่อสารเรื่อง เพศศึกษาผ่านเทคโนโลยีของการศึกษานอกระบบโรงเรียน.....	226

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันสังคมไทยเปลี่ยนผ่านจากสังคมสมัยเก่ามาเป็นสังคมสมัยใหม่เนื่องจากได้รับอิทธิพลความเจริญมาจากประเทศทางตะวันตกทำให้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมากทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม รวมทั้งอิทธิพลของวัฒนธรรมตะวันตกที่มีต่อพฤติกรรมทางเพศของเยาวชนไทย ได้ก่อให้เกิดปัญหาเรื่องเพศ อันได้แก่ การมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร การตั้งครรรภ์ในวัยเรียน การทำแท้ง การติดเชื้อทางเพศสัมพันธ์ การเบี่ยงเบนทางเพศ พฤติกรรมรักร่วมเพศ และปัญหาที่เกิดขึ้นในวัยรุ่นดังกล่าวส่งผลให้เป็นปัญหาสังคมที่ตามมาอีกมากมายเช่น ปัญหาการลักลอบทำแท้งเถื่อนจากการตั้งครรรภ์ไม่พึงประสงค์ ปัญหาเด็กถูกทอดทิ้ง ปัญหาการต้องออกจากโรงเรียนกลางคัน ปัญหาอาชญากรรมทางเพศ และที่สำคัญที่กำลังเป็นปัญหาในระดับชาติคือการติดเชื้อเอดส์ของวัยรุ่น (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2553)

พฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของวัยรุ่นไทยกำลังกลายเป็นปัญหาสังคมและสุขภาพที่สำคัญ โดยข้อมูลจากกองควบคุมโรคเอดส์ วัณโรค และโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ รายงานว่า ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2527 จนถึงมกราคม พ.ศ.2554 ประเทศไทย มีผู้ป่วยโรคเอดส์ จำนวน 372,202 ราย เสียชีวิต 98,589 ราย ผู้ป่วยโรคเอดส์กว่า 30,000 ราย เป็นกลุ่มเยาวชนวัยรุ่นมีอายุระหว่าง 15-24 ปี และมีแนวโน้มสูงขึ้นเรื่อยๆ โดยร้อยละ 80 ติดเชื้อมาจากการมีเพศสัมพันธ์ และมีพฤติกรรมทางเพศที่เสี่ยงเช่น มีคู่นอนตั้งแต่อายุน้อย เปลี่ยนคู่นอนบ่อยและไม่ป้องกันโดยใช้ถุงยางอนามัยทุกครั้งกับคู่นอน (กองควบคุมโรคเอดส์ วัณโรคและโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์, 2554) นอกจากนี้ยังมีข้อมูลที่น่าสนใจเกี่ยวกับสถานการณ์พฤติกรรมทางเพศของวัยรุ่นไทย ซึ่งกระทรวงสาธารณสุขทำการสำรวจไว้เมื่อต้นปีพ.ศ.2554 พบว่า วัยรุ่นบางส่วนยังนิยมมีเพศสัมพันธ์กันในวันวาเลนไทน์ ซึ่งจากการสำรวจมุมมองของเยาวชน 12-19 ปี พบว่าวัยรุ่นประมาณร้อยละ 21.4 ยอมรับการมีเพศสัมพันธ์วันวาเลนไทน์ มีทัศนคติว่าถือเป็นสิทธิ์ส่วนตัว ในขณะที่เดียวกันเด็กที่เคยมีเพศสัมพันธ์แล้วจะมีความเสี่ยงต่อการติดเชื้อโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ เพราะมีวัยรุ่นเพียงร้อยละ 21.1 เท่านั้นที่ใช้ถุงยางอนามัยทุกครั้ง ขณะที่ส่วนใหญ่ร้อยละ 58.8 ใช้บางครั้ง และร้อยละ 20.1 ไม่เคยใช้เลย ซึ่งทัศนคติดังกล่าวของวัยรุ่นจะส่งผลให้เกิดความไม่ปลอดภัยจากการตั้งครรรภ์โดยไม่มี

ความพร้อม ส่งผลกระทบต่อปัญหาการทำแท้ง การติดเชื้อโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์หรือติดเชื้อโรคเอดส์ (กระทรวงสาธารณสุข,2554) ซึ่งสอดคล้องกับการสำรวจของกระทรวงสาธารณสุขในปี พ.ศ.2553 ที่พบว่าวัยรุ่นหญิงไทยร้อยละ70ไม่ใช้ถุงยางอนามัยขณะมีเพศสัมพันธ์และร้อยละ 25 มีคู่นอนหลายคนในช่วงหนึ่งปี และวัยรุ่นไทยมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรก การตั้งครรภ์และการทำแท้งสูงกว่าประเทศทางตะวันตกบางประเทศ วัยรุ่นไทยมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรกเมื่ออายุ15 ปีโดยเฉลี่ย ขณะที่ในสหรัฐอเมริกา ฝรั่งเศส และเยอรมัน มีอายุเฉลี่ยอยู่ที่ 16, 16.6, 17.4ปี ตามลำดับ ยิ่งกว่านั้น อัตราการทำแท้งของวัยรุ่นไทยก็สูงถึง 16.2 ครั้งต่อการเกิด 1,000 ราย ขณะที่การศึกษาของมหาวิทยาลัยนอร์ทคาโรไลนา พบว่าวัยรุ่นในเยอรมัน เนเธอร์แลนด์ และฝรั่งเศสมีอัตราการทำแท้งตามลำดับคือ 3.1, 4.2, 8.2 ต่อการเกิด 1,000 ราย (กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข, 2553) ซึ่งสอดคล้องกับการสำรวจของเอแบคโพลเมื่อปี พ.ศ.2552 ที่ทำการสำรวจวัยรุ่นจำนวน 1,843 คน อายุระหว่าง 15-25 ปี ซึ่งพบว่า วัยรุ่นไทยในเขตกรุงเทพและปริมณฑลมีแนวโน้มพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ โดยวัยรุ่นประมาณครึ่งหนึ่งยอมรับว่ามีการแสดงออกทางเพศเช่น จับมือ โอบกอด ร้อยละ47และร้อยละ 33 ตามลำดับในขณะที่ร้อยละ 29 ยอมรับว่ามีเพศสัมพันธ์กับแฟนหรือเพื่อนชาย/หญิง มีการสัมผัสอวัยวะเพศ และมีการจูบ/สัมผัสตามลำดับ ยิ่งกว่านั้น ร้อยละ42 ของกลุ่มตัวอย่างเคยผ่านประสบการณ์ทางเพศมาแล้วโดยที่ร้อยละ 61ของกลุ่มนี้มีคู่นอนมากกว่าหนึ่งคน

จากข้อมูลสถิติต่างๆ ข้างต้นแสดงให้เห็นถึงพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของวัยรุ่นซึ่งนับวันจะทวีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ ซ้ำยังก่อให้เกิดปัญหาต่างๆ ตามมาทั้งในระดับปัจเจกและระดับสังคม การแก้ไขโดยการรักษาเยี่ยวยามือเกิดเหตุแล้วนับเป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยบรรเทาให้วัยรุ่นสามารถมีชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นปกติสุข แต่วิธีการที่น่าจะดีกว่าคือการป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาต่างๆเหล่านี้เกิดขึ้น โดยในช่วงหลายปีที่ผ่านมาได้มีนักวิจัย ผู้ที่เกี่ยวข้อง และผู้สนใจ ได้ทำการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับปัญหาทางเพศของวัยรุ่นในหลายแง่มุมทั้งงานวิจัยของ พวงพรรณ จันทรี (2539) วิลาสินี พิพิธกุล (2547) ดารุณี ภูษณสุวรรณศรี (2540) มลิจันทร์ เกียรติสังวร (2542) ซึ่งจะพบได้ว่างานวิจัยส่วนใหญ่ทำการศึกษาวิจัยที่มีผลต่อการมีเพศสัมพันธ์ของวัยรุ่น อันได้แก่ ปัจจัยด้านพื้นฐานครอบครัว เพื่อน และสิ่งแวดล้อมเช่นสัมพันธภาพในครอบครัว พ่อแม่มีปัญหากัน ขาดการเอาใจใส่ดูแลลูก มีรายได้น้อย มีการศึกษาน้อย การใกล้ชิดกับสื่ออัยุทางเพศ เช่น วีดีโอหรือเว็บไซต์โป๊ลามกทำให้วัยรุ่นได้รับความรู้ทางเพศที่ถูกบ้งบิดบ้างและอาจทำให้วัยรุ่นหมกมุ่นในเรื่องเพศ สิ่งต่างๆเหล่านี้ล้วนมีผลต่อการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร นอกจากนี้ยังมีนักวิจัยส่วนหนึ่งที่ได้จัดทำหลักสูตรอบรมวัยรุ่นแต่ละคนในด้านการศึกษาให้ความรู้ทางเพศศึกษา

(พวงพรรณ จันทร์ตรี, 2539) การคุมกำเนิด (นงลักษณ์ เอมประดิษฐ์, 2546) การใช้ถุงยางอนามัย (มธุรดา เจริญทวีทรัพย์, 2545) การปฏิเสธการมีเพศสัมพันธ์ (วิลาสินี พิพิธกุล, 2547) ความเสี่ยงในการติดเชื้อเอดส์ (สำนักโรคเอดส์รณรงค์, 2548) เป็นต้น แต่ปัจจัยเหล่านี้ยังไม่เพียงพอเพราะยังมีปัจจัยด้านครอบครัวและเพื่อนที่มีผลต่อพฤติกรรมการมีเพศสัมพันธ์ของวัยรุ่นจึงควรมีการศึกษาที่ครอบคลุมในระดับครอบครัวอีกด้วย (สุรีย์พร กฤษเจริญ และคณะ, 2549) ดังนั้น การศึกษาครั้งนี้จึงมุ่งที่จะป้องกันปัญหาการเกิดเพศสัมพันธ์ของวัยรุ่นเป็นสำคัญ โดยจะเน้นที่บทบาทของครอบครัว เพราะครอบครัวมีส่วนสำคัญยิ่งต่อการแสดงพฤติกรรมทางเพศของเด็ก (ภารดี บุญเพิ่ม, 2544) โดยความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่และลูก การดูแลเอาใจใส่ให้ความรัก ความช่วยเหลือและชี้แนะของพ่อแม่ รวมถึงการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาระหว่างพ่อแม่กับลูก ล้วนเป็นปัจจัยเชิงป้องกันการมีเพศสัมพันธ์เร็ว และการมีเพศสัมพันธ์แบบปลอดภัยของวัยรุ่น (กองควบคุมโรคเอดส์, 2553)

การที่ผู้ปกครองจะพูดคุยกับบุตรหลาน ในเรื่องเพศไม่ใช่สิ่งที่ง่ายนัก อุปสรรคในการสื่อสารเรื่องเพศในครอบครัวได้แก่ ความรู้ความเข้าใจเรื่องเพศ เป็นเพราะสังคมไทยให้คำจำกัดความของคำว่า “เพศ” แคบมาก โดยมองว่าเป็นเรื่องของการมีเพศสัมพันธ์เท่านั้น ซึ่งในความเป็นจริงแล้ว คำว่า “เพศ” ไม่เพียงแต่เป็นเรื่องของการมีเพศสัมพันธ์ แต่ยังรวมถึงเรื่องพัฒนาการทางเพศ สุขอนามัยทางเพศ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ความพึงพอใจ บทบาททางเพศ ตลอดจนความรู้สึก ความคิด คุณค่าและความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องเพศซึ่งเกี่ยวข้องโดยวัฒนธรรมและสังคม (WHO, 2002) วัฒนธรรมไทยและความเชื่อดั้งเดิมที่มีต่อเรื่องเพศเป็นแนวทางให้พ่อแม่ใช้ในการอบรมสั่งสอนลูกในเรื่องเพศโดยเฉพาะลูกผู้หญิง พ่อแม่สอนลูกสาวให้รู้จักรักษาวงศ์วานตัวก่อนแต่งงาน และถูกสอนให้เชื่อว่า เพศเป็นเรื่องสกปรก น่าละอาย ต้องปกปิด และต้องห้าม สังคมไทยมองว่าผู้หญิงที่มีความรู้เรื่องเพศหรือมีพฤติกรรมทางเพศถือว่าเป็นพวกไม่บริสุทธิ์ เคยผ่านการมีเพศสัมพันธ์มาแล้ว (นงลักษณ์ เอมประดิษฐ์, 2546) และยังคงคิดกันว่าการสื่อสารเรื่องเพศกับวัยรุ่นเปรียบเหมือนชี้โพรงให้กระรอก เป็นการกระตุ้นให้วัยรุ่นมีเพศสัมพันธ์เร็วขึ้น (มธุรดา เจริญทวีทรัพย์, 2545)

ความสามารถในการสื่อสารหรือการขาดทักษะของพ่อแม่ในการสื่อสารเรื่องเพศกับลูก นับเป็นอุปสรรคที่สำคัญมากอีกประการหนึ่งในการพูดคุยเรื่องเพศ จากข้อมูลของศูนย์ฮอทไลน์ที่ให้คำปรึกษาแก่พ่อแม่เรื่องเพศของวัยรุ่น (โครงการคุยเปิดใจรักปลอดภัย องค์การแพชแห่ง ประเทศไทย, 2553) พบว่าปัญหาและความวิตกกังวลของผู้ปกครองต่อพฤติกรรมและความสัมพันธ์ในเชิงเพศของวัยรุ่นอันดับต้นๆ ได้แก่ การมีแฟนและมีเพศสัมพันธ์ของบุตรหลาน

ซึ่งอายุต่ำสุดของการมีเพศสัมพันธ์ที่ได้ยินระหว่างบริการให้คำปรึกษาคือ 12 ปี ปัญหารองลงมาคือ พบบุตรหลานมีความสนใจเรื่องเพศ เช่น ดูวีซีดี/หนัง/การ์ตูนโป๊ ท่องเว็บไซต์ลามก คุยกับเพื่อนทางโทรศัพท์นาน พบยาคุม/ถุงยางในห้อง การแสดงออกของพฤติกรรมทางเพศ เช่น ชักถามสำเร็จความใคร่ด้วยตนเองเป็นต้นและความเป็นเบนทางเพศ เป็นทอม เกย์ มีแฟนเพศเดียวกัน โดยส่วนใหญ่ของผู้ขอรับการปรึกษาที่เป็นพ่อแม่ผู้ปกครองไม่ทราบว่าจะพูดคุยกับวัยรุ่นอย่างไร และแก้ไขปัญหาได้อย่างไร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวันเพ็ญ เอื้อกุล และกอบกาญจน์ มัทธโน (2543) ที่ทำการศึกษาคความพร้อมของพ่อแม่ในการสอนเรื่องเพศศึกษาแก่ลูก พบว่า บิดาร้อยละ 63.90 และมารดาร้อยละ 63.20 บอกว่าพร้อมที่จะสอนเพศศึกษาให้แก่ลูก แต่อย่างไรก็ตามในกลุ่มที่บอกว่าพร้อมที่จะสอนนั้นก็ไม่ว่าจะเริ่มสอนอย่างไร และไม่แน่ใจว่าจะสอนมากน้อยเพียงใดเพื่อให้เหมาะสมกับอายุลูก จึงได้แนะนำให้ลูกเป็นผู้เริ่มต้นถาม

ปัญหาด้านการสื่อสารระหว่างกันภายในครอบครัว นับเป็นปัญหาที่สำคัญที่สุด แต่มักถูกมองข้ามมากที่สุดเช่นกัน โดยส่วนใหญ่ผู้คนมักมองว่าการสื่อสารกันเป็นเรื่องปกติธรรมดาที่เกิดขึ้นเป็นประจำทุกวันไม่น่าจะมีความสำคัญเท่าไร แต่โดยแท้จริงแล้ว การสื่อสารถือเป็นกิจกรรมอย่างหนึ่งที่สำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งในการอยู่ร่วมกันในครอบครัว เพราะปัญหาในครอบครัวส่วนใหญ่เช่นความขัดแย้งในครอบครัวระหว่างพ่อ แม่ ลูกและสมาชิกอื่นๆในครอบครัวล้วนมีสาเหตุจากการสื่อสารในครอบครัวที่ไม่เหมาะสม ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการไม่เคยเรียนรู้เรื่องการสื่อสารมาก่อน เป็นต้น การสื่อสารที่เหมาะสมจะเป็นพื้นฐานสำคัญที่ช่วยสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัวทำให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข การสื่อสารระหว่างสมาชิกในครอบครัวควรเป็นไปในทางสร้างสรรค์ เป็นกันเอง เปิดโอกาสให้ทุกคนได้แสดงความคิดเห็นออกมา ไม่ควรครอบงำความคิดของคนอื่นๆในครอบครัวให้เห็นด้วยกับตนเองแต่ควรเป็นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นต่อกัน กระบวนการของการสื่อสารระหว่างสมาชิกในครอบครัวเช่นสามี-ภรรยา บิดา-มารดา-บุตรถือเป็น การสื่อสารระหว่างบุคคล (พันธศักดิ์ ศุภระฤกษ์, 2549)

จากสภาพปัญหาดังกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่า ความรู้เรื่องเพศศึกษา ความสามารถในการสื่อสาร ล้วนแต่เป็นสิ่งที่สำคัญในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาระหว่างผู้ปกครองกับบุตรหลาน อุปสรรคที่ทำให้พ่อแม่ผู้ปกครองไม่คุยเรื่องเพศกับลูกได้แก่ การขาดความรู้เรื่องเพศศึกษา วัฒนธรรม ความเชื่อและเจตคติที่ผิดๆเกี่ยวกับเรื่องเพศ การขาดทักษะในการสื่อสาร การที่บิดามารดาไม่สามารถสื่อสารหรือถ่ายทอดความรู้เรื่องเพศศึกษาแก่บุตรวัยรุ่นได้เนื่องจากบิดามารดาไม่มีความรู้ในเรื่องเพศอย่างเพียงพอ ทั้งมีเจตคติต่อเรื่องเพศที่ผิด จึงไม่สามารถถ่ายทอดความรู้เรื่องเพศศึกษาและไม่ต้องการที่จะให้เด็กได้รับรู้ในเรื่องเพศ รวมทั้งบิดามารดามีความรู้ในเรื่องเพศ

แต่ไม่สามารถสื่อสารหรือถ่ายทอดได้เพราะรู้สึกไม่มั่นใจ ไม่รู้วิธีที่จะสื่อสารถ่ายทอดให้กับเด็กได้ (นงลักษณ์ เอมประดิษฐ์, 2546) การเสริมสร้างความสามารถของพ่อแม่ผู้ปกครองในการสื่อสารเรื่องเพศแก่บุตรได้อย่างถูกต้องเหมาะสมจะต้องมุ่งพัฒนาคุณภาพของ พ่อแม่ผู้ปกครองโดยให้การศึกษาผู้ปกครองให้มีความรู้ความเข้าใจ เจตคติและทักษะในเรื่องดังกล่าว ซึ่งวิธีการให้การศึกษาผู้ปกครองนั้นควรดำเนินการอย่างมีขั้นตอน การวางแผนที่ถูกต้องและต้องอิงหลักวิชาการ อาศัยผู้เชี่ยวชาญด้านต่างๆในการให้ความรู้ความเข้าใจแก่ผู้ปกครอง โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเป็นรูปแบบการจัดกิจกรรมที่มีขั้นตอน และกระบวนการจัดอย่างเป็นระเบียบแบบแผน มีความยืดหยุ่นทั้งในด้านเนื้อหาหลักสูตรและวิธีการดำเนินงาน สามารถปรับใช้ได้ตามความต้องการและสภาพปัญหาของแต่ละบุคคล โดยพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพ.ศ. 2542 หมวด 3 ระบบการศึกษามาตรา 15 ได้ระบุไว้ว่า การศึกษานอกระบบเป็นการศึกษาที่มีความยืดหยุ่นในการกำหนดจุดมุ่งหมาย รูปแบบ วิธีการจัดการศึกษา ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและการประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญของการสำเร็จการศึกษา โดยเนื้อหาและหลักสูตรจะต้องมีความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของบุคคลแต่ละกลุ่ม ซึ่งในส่วนของเนื้อหาเรื่องเพศศึกษานั้น ผู้วิจัยใช้แนวคิดการเรียนรู้เรื่องเพศศึกษาของ SIECUS (2004) ประกอบด้วย 6 ด้านได้แก่ ด้านพัฒนาการทางเพศของมนุษย์ ด้านสัมพันธภาพ ด้านทักษะส่วนบุคคล ด้านพฤติกรรมทางเพศ ด้านสุขอนามัยทางเพศ และ ด้านสังคมและวัฒนธรรม เนื่องจากมีความครอบคลุมและครบถ้วนตามการให้ความรู้และความต้องการของผู้เรียน

นอกจากนี้ในการดำเนินกิจกรรมการสื่อสารนั้น มีแนวคิดที่น่าสนใจเกี่ยวกับการสื่อสารระหว่างบุคคลของ Devito (1995) ซึ่งมีผู้ให้ความสนใจและนำไปศึกษาอย่างกว้างขวาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ในแนวคิดด้านการสื่อสารของ Devito เป็นแนวคิดแนวมนุษยนิยมที่เน้นในเรื่องของอารมณ์ และความรู้สึกร่วมกันของผู้สนทนา รวมทั้งการสื่อสารในเชิงบวก และความเสมอภาคในการสื่อสาร ซึ่งสิ่งเหล่านี้นับเป็นจุดเด่นที่ทำให้แนวคิดการสื่อสารระหว่างบุคคลของ Devito แตกต่างจากแนวคิดที่เกี่ยวกับการสื่อสารของคนอื่นๆ โดย Devito ได้เสนอรูปแบบในการพัฒนาการสื่อสารระหว่างบุคคล อย่างมีประสิทธิภาพตามแนวมนุษยนิยม (A Humanistic Model of Effective Interpersonal Communication) ซึ่งประกอบด้วย 1) การเป็นคนเปิดเผย (Openness) 2)การร่วมรู้สึก / ความเห็นอกเห็นใจ (Empathy) 3)การสนับสนุนเกื้อกูลต่อคู่สนทนา (Supportiveness) 4)การสื่อสารในทางบวก (Positiveness) 5)ความเสมอภาคในการสื่อสาร (Equality) ซึ่งองค์ประกอบต่างๆ เหล่านี้จะทำให้บุคคลที่สื่อสารกันเกิดความเข้าใจที่ดีต่อกัน ยอมรับซึ่งกันและกัน ในขณะที่แนวคิดอื่นๆ ทั้งทฤษฎี SMCR ของ Berlo หรือทฤษฎีการสื่อสาร

ทางเดียวเชิงเส้นตรงของShannonและWeaver และทฤษฎีการสื่อสารเชิงวงกลมของ Osgood และSchramm ต่างก็เน้นในเรื่องของผู้รับสาร ผู้ส่งสาร การรบกวนการสื่อสาร และการรับส่งสาร ระหว่างกัน โดยไม่ได้ให้ความสำคัญกับการสื่อสารในรูปแบบของมนุษย์นิยมเช่นเดียวกับที่แนวคิดของ Devito มีอยู่(สมควร กวียะ, 2546) ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจและเลือกแนวคิดนี้ มาเป็นแนวคิดในการพัฒนาทักษะการสื่อสาร เนื่องจากงานวิจัยที่ผู้วิจัยทำการศึกษานี้เป็นเรื่องเกี่ยวกับการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาระหว่างผู้ปกครองและบุตรหลาน ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยรูปแบบการสื่อสารที่เน้นในเรื่องของอารมณ์ และความรู้สึกร่วมกันของผู้สนทนา รวมทั้งการสื่อสารในเชิงบวก และความเสมอภาคในการสื่อสารระหว่างคู่สนทนา ซึ่งแนวคิดของ Devito สามารถตอบโจทย์ของผู้วิจัยได้ โดยผู้วิจัยจึงนำแนวคิดของ Devito นี้ ผสมเข้ากับ ทฤษฎีอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องบนพื้นฐานของการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนต่อไป

การศึกษานอกระบบโรงเรียน นับเป็นการจัดการศึกษาเพื่อบริการให้แก่กลุ่มเป้าหมายที่เป็นประชากรก่อนวัยเรียน ประชากรที่อยู่ในวัยเรียนแต่พลาดโอกาสเข้าศึกษาในระดับต่างๆ ตลอดจนประชากรที่พ้นอายุวัยเรียนในระบบโรงเรียนจนถึงผู้สูงอายุ (สุมาลี สังข์ศรี, 2544) เป็นรูปแบบการศึกษาที่มีความสอดคล้องกับสภาพสังคมในปัจจุบัน เนื่องจากเป็นการศึกษาที่มุ่งพัฒนามนุษย์ให้รู้จักปรับตัวเองให้เท่าทันความเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกที่ปรับตัวเข้าสู่สังคมฐานความรู้เป็นการศึกษาและการเรียนรู้ที่ทำให้บุคคลมีการพัฒนาความรู้ของตนเองได้อย่างต่อเนื่องทำให้มนุษย์มีการพัฒนาศักยภาพของแต่ละบุคคลได้อย่างเต็มที่ตั้งแต่เกิดจนตาย (อาชัญญา รัตนอุบล, 2545) และเป็นกำลังสำคัญในการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนและประเทศชาติ การศึกษา นอกระบบโรงเรียนจึงเป็นรูปแบบการจัดการศึกษาซึ่งดำเนินงานรองรับกับการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 ในมาตรา 6 มาตรา 8 ที่เน้นการจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำเนินชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ยึดหลักการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชนโดยให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่องและ มาตรา24 ที่เสนอให้มีการจัดการเรียนการสอนที่สามารถเกิดขึ้นได้ทุกที่ทุกเวลา รวมทั้งต้องสร้างความร่วมมือกับทุกฝ่ายเพื่อพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2549) โดยมีการจัดประเภทและกิจกรรม การศึกษานอกระบบโรงเรียน เพื่อให้สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายต่างๆทุกกลุ่มที่อยู่ในนอกระบบโรงเรียนเพื่อให้ได้รับการศึกษาอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ทั้งนี้การศึกษานอกระบบโรงเรียนผู้เรียน

สามารถเรียนรู้จากกลุ่มและจากตนเองมีความหลากหลายในการเข้าถึงโอกาสในการศึกษา จึงมีความเหมาะสมเป็นอย่างมากต่อการนำเข้ามาใช้แก้ไขปัญหสำหรับกลุ่มพ่อแม่ผู้ปกครองเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศให้แก่บุตรวัยรุ่น เนื่องจากกลุ่มพ่อแม่ผู้ปกครองนับเป็นผู้ใหญ่ตอนต้นซึ่งจะมีรูปแบบการเรียนรู้ที่มีลักษณะเฉพาะแตกต่างไปจากเด็กและการศึกษาในระบบ ดังนั้นรูปแบบการเรียนรู้แบบการศึกษานอกระบบโรงเรียนซึ่งมีความยืดหยุ่น และสามารถตอบสนองความต้องการเรียนรู้ในเรื่องต่างๆของกลุ่มพ่อแม่ผู้ปกครองได้เป็นอย่างดี ดังที่กูดยาตันตีผลาซีวะ (2551)กล่าวว่า การศึกษาสำหรับผู้ปกครอง(Parent Education) มีแนวคิดและหลักการที่สอดคล้องกับการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพราะเป็นการส่งเสริมการศึกษาต่อเนื่องให้แก่ผู้ปกครองตามความต้องการและความสนใจ เป็นการจัดการศึกษาสำหรับผู้ใหญ่ที่ผู้รับมีทั้งวัย เพศ อาชีพ ประสบการณ์ ระดับความรู้ บุคลิกภาพ ฐานะเศรษฐกิจ และลักษณะต่างๆกัน รูปแบบการศึกษามีลักษณะที่หลากหลาย ไม่น่าเบื่อ จูงใจ ให้ประโยชน์สอดคล้องกับความต้องการรู้ สร้างเสริมเจตคติที่ดีและให้คุณค่าแก่ผู้ปกครองซึ่งสอดคล้องกับJarvis(1995) ที่กล่าวถึงการจัดการศึกษาสำหรับผู้ปกครองไว้ว่าหลักสำคัญของการจัดการศึกษาแก่ผู้ปกครองเน้นหลักการที่ศึกษาผู้ใหญ่ที่มุ่งการใช้ประสบการณ์เป็นพื้นฐานของการเรียนรู้การสนทนาเป็นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นให้มีการวิเคราะห์ประสบการณ์ที่พบเพื่อนำสู่การเรียนรู้และแนวการปฏิบัติสำหรับการดูแลบุตร สิ่งที่ต้องให้ความสนใจในการให้การศึกษแก่ผู้ปกครองคือความเป็นผู้ใหญ่ของผู้ปกครองซึ่งอาจจะยอมรับบางอย่าง ปรับบางอย่างและปฏิเสธบางอย่างที่ได้รับโดยใช้ฐานความรู้ ความคิด ค่านิยม ความเชื่อเป็นฐานของการที่จะทำความเข้าใจ เป็นตัวบ่งชี้ของการแสดงถึงความอยากเรียนรู้ตลอดเวลาโดยมีนักวิชาการที่เกี่ยวข้องกับงานด้านการให้การศึกษแก่ผู้ปกครองมากมาย เช่น Auerbach (1968) Diamondstone(1980) Massoglia (1997) และกูดยาตันตีผลาซีวะ (2551) พบว่า การให้การศึกษแก่ผู้ปกครองมีหลายวิธีการ ทั้งที่เป็นการให้โดยตรงหรือให้โดยทางอ้อมซึ่งไม่ว่าจะเป็นวิธีใดก็ตามการให้การศึกษที่ดีต้องตรงประเด็นมีการวางแผนโดยขั้นตอนที่มีความสำคัญและเป็นขั้นตอนแรกของการจัดโปรแกรมการศึกษแก่ผู้ปกครองคือการสำรวจสิ่งที่ผู้ปกครองต้องการเรียนรู้มากที่สุดและได้ผลมากที่สุด การประเมินความสนใจและความต้องการของผู้ปกครองจะช่วยให้การจัดการศึกษาสำหรับผู้ปกครองประสบความสำเร็จและเป็นแนวทางของการจัดโปรแกรมการศึกษสำหรับผู้ปกครองที่จะช่วยให้ผู้ปกครองบรรลุถึงความรู้ ทักษะหรือเจตคติที่ดีในการอบรมสั่งสอนเลี้ยงดูบุตรหลาน

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี ต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนและการจัดศึกษาสำหรับผู้ใหญ่แล้ว ผู้วิจัยได้ดำเนินการคัดเลือกขั้นตอนที่มีความสำคัญ และ

เหมาะสมสำหรับการจัดโปรแกรมการศึกษาสำหรับผู้ปกครอง มาประยุกต์ใช้ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ โดยได้คัดเลือกจากความเหมาะสมและครบถ้วนตามวัตถุประสงค์ของการจัดโปรแกรม ซึ่งพอจะสรุปเป็นขั้นตอนได้ 10 ขั้นตอน ดังนี้ 1) กำหนดกลุ่มเป้าหมาย 2) การสำรวจความต้องการการเรียนรู้ของกลุ่มเป้าหมาย 3) กำหนดวิธีการดำเนินโปรแกรม 4) กำหนดวัตถุประสงค์ของโปรแกรม 5) กำหนดเนื้อหาสาระของโปรแกรม 6) กำหนดตารางเวลา 7) ประเมินก่อนจัดอบรม 8) ดำเนินกิจกรรมฝึกอบรม 9) จัดสถานการณ์และกิจกรรม 10) ประเมินผลหลังฝึกอบรม

ในการจัดการศึกษาสำหรับผู้ปกครองเป็นกิจกรรมทางการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความรู้ให้กับผู้ปกครองอย่างหลากหลายทั้งด้านพัฒนาการเด็ก การแก้ปัญหาเด็ก การอบรมเลี้ยงดูเด็กให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม ซึ่งวิธีการให้การศึกษาสำหรับผู้ปกครองได้แก่ การประชุมวิชาการ การบรรยาย การฝึกอบรม อันเป็นกระบวนการที่เน้นการให้เนื้อหาโดยตรงไม่ได้เปิดโอกาสให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาซึ่งพบว่าผู้ปกครองไม่ชอบเพราะเป็นการสื่อสารทางเดียวผู้ปกครองเกิดความเบื่อหน่าย ดังนั้นผู้จัดจึงควรดำเนินการให้บรรยากาศของการเรียนได้เปิดโอกาสให้ผู้ปกครองสามารถอภิปรายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ให้ผู้ปกครองได้มีบทบาทในการฝึกอบรมหรือการประชุม หาแนวทางปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับการดูแล ส่งเสริมหรือแก้ไขปัญหาบุตรหลานได้อย่างเหมาะสม ซึ่งลักษณะของการจัดกิจกรรมที่ดีจะต้องตรงกับจุดประสงค์และความต้องการจำเป็นสำหรับผู้ปกครอง ต้องให้ผู้ปกครองได้เข้าร่วมอย่างมีชีวิตชีวา มีการลงมือกระทำเพื่อให้ผู้ปกครองรู้สึกว่าคุณเองมีความสามารถ กิจกรรมต้องสร้างเสริมปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครองด้วยกัน หรือระหว่างผู้ปกครองกับผู้มาให้ความรู้ ซึ่งอาจเป็นวิทยากร ผู้เชี่ยวชาญ หรือผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งจะทำให้ผู้ปกครองเกิดความรู้ เจตคติที่ดี และทักษะที่จำเป็น รวมทั้งสามารถนำไปใช้กับบุตรหลานที่บ้านได้ โดยโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนสำหรับผู้ปกครองที่จะทำให้เกิดบรรยากาศในการเรียนรู้แบบดังกล่าวข้างต้น น่าจะต้องเป็นการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Participatory Learning) นั่นเอง โดยการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เป็นแนวคิดในการจัดการเรียนรู้จากการกระทำ (Learning by doing) โดยอาศัยประสบการณ์เดิมของผู้เรียน ซึ่งเป็นพื้นฐานการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ที่ดึงความสามารถของผู้เรียนออกมาทำให้เกิดการเรียนรู้ใหม่ๆ ที่ท้าทายอย่างต่อเนื่องในรูปแบบของการเรียนรู้เชิงปฏิบัติการ (Active Learning) และผู้เรียนจะมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนมากขึ้นทั้งกิจกรรมระหว่างผู้เรียนด้วยกันเอง และระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน นอกจากนี้ผู้สอนกระตุ้นให้ผู้เรียนคิดแก้ปัญหามากขึ้น ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และมีการสื่อสารด้วยการพูดหรือการเขียนเป็นเครื่องมือในการแลกเปลี่ยนการวิเคราะห์และสังเคราะห์

ความรู้ (พิมพันธ์ เดชะคุปต์, 2544) การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่และวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาอย่างเป็นระบบ เป็นการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาบุคคลทั้งด้านความรู้ เจตคติ และการปฏิบัติของบุคคลได้เป็นอย่างดี ผ่านการสังเคราะห์จากผลวิเคราะห์ของการศึกษาวิจัยรูปแบบการเรียนรู้หลายรูปแบบ (Meta Analysis) จนได้โครงสร้างพื้นฐานของการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมซึ่งประกอบไปด้วยวงจรการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ผสมผสานกับกระบวนการกลุ่มเพราะในแต่ละองค์ประกอบของวงจรการเรียนรู้เชิงประสบการณ์นั้นผู้เรียนแต่ละคนซึ่งมีประสบการณ์ติดตัว มาจะสามารถใช้ประสบการณ์ของตนเองให้เกิดประโยชน์สูงสุดหรือแลกเปลี่ยนความคิดเห็นตลอดจนทดลองใช้ความรู้ที่เรียนมาไปสู่การปฏิบัติได้ดีนั้นต้องผ่านกระบวนการกลุ่ม หลักสำคัญในการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม คือ การใช้หลักการเรียนรู้พื้นฐาน 2 อย่างได้แก่ การเรียนรู้เชิงประสบการณ์ (Experiential Learning) และกระบวนการกลุ่ม (Group Process) มาผสมผสานให้เกิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของผู้เรียน (กรมสุขภาพจิต ,2553) ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ ของ Nicole (1994) Juies N Pretty, et al. (1995) Kolb และ กรมสุขภาพจิต(2543) เพื่อนำมาสร้างรูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้โดยแนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมมีหลักการเรียนรู้พื้นฐาน 2 อย่างคือการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ และกระบวนการกลุ่ม ในส่วนของการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1)ประสบการณ์ 2)การสะท้อนความคิดและอภิปราย 3)ความเข้าใจและเกิดความคิดรวบยอด 4)การทดลองหรือประยุกต์แนวคิด

การใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมมาใช้ในการจัดโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนสำหรับผู้ปกครองเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศแก่บุตรวัยรุ่นมีความเหมาะสมกับกลุ่มผู้ปกครองอย่างมากเพราะผู้ปกครองเป็นผู้ใหญ่ที่มีประสบการณ์หลากหลาย ผู้ปกครองจะใช้ประสบการณ์เป็นพื้นฐานของการเรียนรู้ การสนทนาเป็นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น มีการวิเคราะห์ประสบการณ์ที่พบเพื่อนำสู่การเรียนรู้และแนวปฏิบัติสำหรับการอบรมสั่งสอนบุตรในเรื่องเพศศึกษา แนวคิดนี้ให้ผลดีต่อผู้ปกครอง สามารถทำให้การจัดโปรแกรมดังกล่าวบรรลุเป้าหมายทั้ง 3 ด้าน คือด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติ ทั้งยังสามารถสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้ปกครองได้อีกด้วยเนื่องจากผู้ปกครองได้ผ่านการลงมือกระทำ ดังนั้นในการวิจัยในครั้งนี้จึงใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมมาเป็นกระบวนการเรียนรู้ของการวิจัย

การสื่อสารเรื่องเพศกับบุตรไม่ใช่เรื่องง่ายสำหรับพ่อแม่หรือผู้ปกครอง จะเห็นได้จากการศึกษาของมธุรดา เจริญพิทักษ์(2545) พบว่า พ่อแม่ส่วนใหญ่คิดว่าปัญหาเรื่องเพศของลูก

เป็นปัญหาใหญ่แต่พ่อแม่รู้สึกเงินอายและไม่กล้าพูดถึงเรื่องเพศเพราะคิดว่าเป็นเรื่องลับส่วนตัว เป็นเรื่องของสรีระ อารมณ์ ความรู้สึกทางเพศที่ลูกน่าจะจะได้เรียนรู้เองตามธรรมชาติเมื่อเขาโตขึ้น มากกว่าที่พ่อแม่จะนำมาสอน พ่อแม่อายที่จะพูดถึงเรื่องพวกนี้ และไม่รู้ว่าจะเริ่มต้นพูดถึงอย่างไร และเมื่อเอ่ยถึงเรื่องนี้กับลูกจะไม่มี ความมั่นใจ การที่ผู้ปกครองกล้าพูด กล้าแสดงออกในการ สื่อสารเรื่องเพศกับบุตรได้นั้นส่วนหนึ่งเกิดจากความมั่นใจในตนเองของผู้ปกครอง ความมั่นใจนั้น มาจากการที่เรารับรู้ความสามารถของตนเอง(อัมพร เบญจพลพิทักษ์, 2546) เป็นแรงผลักดันที่ จำเป็นภายในตัวบุคคลที่จะส่งเสริมให้พ่อแม่ผู้ปกครองสามารถสื่อสารในเรื่องเพศกับบุตรได้อย่าง มีประสิทธิภาพ ซึ่งการรับรู้ความสามารถของตนเอง(Self-Efficacy) นั้น หมายถึง ความเชื่อของ บุคคลที่เกี่ยวข้องกับความสามารถของตนเองที่จะปฏิบัติพฤติกรรมหรือจัดการกับสถานการณ์ให้ สำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ และยังครอบคลุมถึงการตัดสินใจเกี่ยวกับความสามารถของตน ใน สภาพการณ์ที่เฉพาะเจาะจงซึ่งอาจจะคลุมเครือ ไม่ชัดเจน มีความแปลกใหม่ ไม่สามารถทำนาย สิ่งที่เกิดขึ้นได้และสถานการณ์เหล่านั้นก่อให้เกิดความเครียดได้ (Bandura ,1986) ดังนั้น แนวคิด การรับรู้ความสามารถของตนเอง ของ Bandura (1986) จะสามารถช่วยให้ผู้ปกครองสื่อสารเรื่อง เพศแก่บุตรได้ง่ายขึ้น เนื่องจากแนวคิดของ Bandura นอกจากจะกล่าวถึงการรับรู้ความสามารถ ของตนเองเป็นสำคัญแล้ว ยังให้ความสำคัญกับความคาดหวังในการแสดงพฤติกรรมออกมา ซึ่งเป็น ส่วนที่สัมพันธ์กับการเรียนรู้ของแต่ละบุคคลได้ ซึ่งจะเป็นส่วนที่ช่วยทำให้สามารถอธิบาย พฤติกรรมที่แสดงออกมาของผู้ปกครองและบุตรหลานได้ละเอียดยิ่งขึ้น ในขณะที่แนวคิดที่ เกี่ยวข้องกับการรับรู้เกี่ยวกับตนเองของคนอื่นๆ ทั้งแนวคิดการรับรู้เกี่ยวกับตนเอง (Self Concept) แนวคิดของกลุ่มจิตวิทยาGestalt แนวความคิดของ Maslow และแนวคิดการวิเคราะห์ตนเองต่างก็ ให้ความสำคัญการรับรู้ตนเองเป็นหลักแต่ไม่ได้อธิบายเกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ของบุคคล และการ แสดงออกของพฤติกรรมต่างๆเหล่านั้นได้อย่างละเอียดเช่นเดียวกับ Bandura ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ เลือกลงใช้แนวคิดการรับรู้ความสามารถของตนเองของ Bandura (1986) ในการวิจัยในครั้งนี้

การรับรู้ความสามารถของตนเอง(Self-Efficacy) มีพื้นฐานมาจากทฤษฎีการเรียนรู้ทาง ปัญญาสังคม (Social Cognitive Theory) ของ Albert Bandura ที่มีความเชื่อว่ามนุษย์มีความ กระตือรือร้นที่จะควบคุมสภาพแวดล้อมที่มีผลกระทบต่อชีวิตของเขา และกลไกที่สำคัญที่สุดต่อ การกระทำอย่างตั้งใจนั้น คือ ความเชื่อในความสามารถของตนเอง แม้ว่าความรู้และทักษะจะเป็น สิ่งจำเป็นต่อการปฏิบัติงานให้บรรลุได้แต่ก็ยังไม่เพียงพอ เพราะบุคคลมักไม่ปฏิบัติให้ดีที่สุด แม้ เขาจะรู้ว่าต้องทำอะไรบ้าง ถ้าเขาไม่เชื่อว่าตนมีความสามารถพอที่จะกระทำ (Bandura,1997) การรับรู้ความสามารถของตนเองมีผลต่อการเลือกกระทำ ความพยายามและความอดทนต่อความ

ยากลำบากเพื่อให้การกระทำนั้นประสบผลสำเร็จและการรับรู้ความสามารถของตนเองยังสามารถทำนายพฤติกรรมของบุคคลได้ (Bandura, 1986) ถ้าผู้ปกครองมีการรับรู้ความสามารถของตนเอง จะทำให้มีความมั่นใจ กล้าที่จะแสดงความสามารถนั้นๆออกมาได้อย่างเต็มที่ นอกจากนี้ Bandura (1986) ได้เสนอ ปัจจัยพื้นฐานที่ช่วยพัฒนาการรับรู้ความสามารถของตนเอง 4 ปัจจัย ดังนี้ คือ 1) การประสบความสำเร็จจากการกระทำ (Enactive Mastery Experience) เป็นสิ่งที่มีอิทธิพลมากที่สุดที่มีผลต่อการรับรู้ความสามารถของตนเอง เมื่อบุคคลประสบความสำเร็จหลายครั้งจะทำให้มีการรับรู้ความสามารถของตนเองเพิ่มมากขึ้น 2) การได้เห็นประสบการณ์ที่ผู้อื่นประสบความสำเร็จ (Vicarious Experience) เมื่อบุคคลได้เห็นตัวอย่างพฤติกรรมของผู้อื่นที่มีลักษณะคล้ายกับตนเองกระทำพฤติกรรมแล้วได้รับผลสำเร็จจะทำให้มีการรับรู้ความสามารถของตนเองเพิ่มมากขึ้น 3) การใช้คำพูดชักจูง (Verbal Persuasion) เป็นการใช้คำพูดเพื่อพยายามทำให้บุคคลมีความมั่นใจมีกำลังใจที่จะกระทำพฤติกรรมเพื่อให้เป็นผลสำเร็จซึ่งจะส่งผลให้มีการรับรู้ความสามารถของตนเองเพิ่มขึ้น และ 4) การกระตุ้นทางอารมณ์ (Physiological and Affective State) ถ้าร่างกายอยู่ในสภาวะที่พร้อมก็จะสามารถกระทำพฤติกรรมตามที่ตั้งเป้าหมายไว้ แต่ถ้าร่างกายถูกกระตุ้นมากเกินไปโดยเฉพาะด้านอารมณ์จะส่งผลให้เกิดความกลัว ความวิตกกังวลหรืออยู่ในสภาวะของความเครียดเป็นเหตุให้มีการรับรู้ความสามารถของตนเองต่ำลง

จากการศึกษางานวิจัยในประเทศไทยเกี่ยวกับโปรแกรมการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนสำหรับผู้ปกครองเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศกับบุตรมีการทำวิจัยค่อนข้างน้อย ส่วนใหญ่เป็นงานวิจัยทางอ้อม เช่น การพัฒนาชุดกิจกรรมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของเด็กปฐมวัยหรือเป็นเพียงการวิจัยเชิงสำรวจ เช่น ความรู้ ความสะดวกใจ และการตอบสนองของบิดามารดาเกี่ยวกับการพัฒนาการทางเพศของวัยรุ่นหรือการศึกษาความพร้อมของพ่อแม่ในการสอนเพศศึกษาแก่บุตรหรือการสอนเรื่องเพศของพ่อแม่และความต้องการเรียนรู้เรื่องเพศของลูก และจากการศึกษาหน่วยงานที่จัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนสำหรับผู้ปกครองในประเทศไทยพบว่าไม่มีการจัดเป็นโปรแกรมการศึกษาสำหรับผู้ปกครองในเรื่องการเสริมสร้างความสามารถการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาแก่บุตรวัยรุ่นโดยตรงเช่นกัน โปรแกรมส่วนใหญ่เป็นโปรแกรมเน้นที่กลุ่มวัยรุ่นโดยนักวิชาการจะจัดทำหลักสูตรอบรมวัยรุ่นแต่ละคนในด้านการให้ความรู้เรื่องเพศศึกษา การคุมกำเนิด การใช้ถุงยาง การปฏิเสธการมีเพศสัมพันธ์ ความเสี่ยงในการติดเชื้อเอดส์ เป็นต้น แต่การศึกษาเหล่านี้ยังไม่เพียงพอเพราะยังมีปัจจัยด้านครอบครัวที่มีผลต่อพฤติกรรมการมีเพศสัมพันธ์ของวัยรุ่นจึงควรมีการศึกษาที่ครอบคลุมถึงกลุ่มผู้ปกครองอีกด้วย

สำหรับหน่วยงานที่จัดโปรแกรมฝึกอบรมให้ความรู้แก่ผู้ปกครองในประเทศไทยส่วนใหญ่ เป็นโปรแกรมเสริมสร้างความสามารถผู้ปกครองในการดูแลเด็กที่มีปัญหาต้องการการดูแลเป็นพิเศษเช่นเด็กสมาธิสั้น เด็กออทิสติก เด็กพิการปัญญาอ่อน เป็นต้น โปรแกรมจะเน้นการให้ความช่วยเหลือผู้ปกครองในการดูแลเด็กโดยเป็นหน่วยงานที่ทำงานเกี่ยวข้องกับแม่และเด็กที่ดำเนินงานด้านการศึกษาสำหรับผู้ปกครองเช่นคลินิกเด็ก โรงพยาบาล หน่วยงานในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข รับผิดชอบการให้ความรู้เกี่ยวกับอนามัยแม่และเด็ก การให้คำแนะนำแก่มารดาในการเลี้ยงดูเด็ก ทั้งโดยทางตรงและทางอ้อมทั้งเด็กปกติและเด็กที่มีความต้องการพิเศษ งานบริการส่วนใหญ่เป็นงานด้านการให้ความรู้แก่ผู้ปกครองเพื่อพัฒนาทักษะการเลี้ยงดูบุตรและหน่วยงานที่สำคัญคือสถาบันสุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่นราชนครินทร์ซึ่งเป็นสถาบันในสังกัดของกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข มีภารกิจและความเชี่ยวชาญด้านการส่งเสริมป้องกันปัญหาสุขภาพจิตเด็กวัยรุ่นและครอบครัว เผยแพร่ความรู้ให้แก่ประชาชนในรูปแบบต่างๆ มีการจัดฝึกอบรมให้แก่พ่อแม่ผู้ปกครอง เช่น การแก้ไขปัญหาเด็กติดเกม ปัญหาทางอารมณ์ การดูแลเด็กสมาธิสั้น เด็กออทิสติก การให้คำปรึกษาทางโทรศัพท์ หลักสูตรโรงเรียนพ่อแม่ที่จัดขึ้นตามความสนใจหรือเพื่อตอบสนองความต้องการที่จะแก้ไขปัญหาต่างๆเกี่ยวกับการเลี้ยงดูบุตรของกลุ่มผู้ปกครองและในการจัดกิจกรรมของทางสถาบันสุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่นราชนครินทร์ จะพิจารณาถึงกิจกรรมจากสภาพปัญหาพื้นฐานและจากความสนใจของกลุ่มพ่อแม่ผู้ปกครองและจากการศึกษาการทำงานของสถาบันสุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่นราชนครินทร์พร้อมทั้งการสัมภาษณ์จากบุคลากรที่เกี่ยวข้องในการจัดกิจกรรมที่ผ่านมาพบว่าประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการให้คำปรึกษาแก่ผู้ปกครองที่มีบุตรวัยรุ่น ความรู้เรื่องเพศศึกษาและวิธีการคุยเรื่องเพศกับบุตรนั้น ผู้ปกครองสนใจและมีความต้องการที่จะเข้ารับการอบรมและเห็นว่าเป็นเรื่องที่เหมาะสมที่จะให้การสนับสนุนเป็นอย่างยิ่ง (พิศมัย พงศาธีรัตน์. สัมภาษณ์, 13 สิงหาคม 2552)

จากการศึกษาโปรแกรมการศึกษาสำหรับผู้ปกครองในประเทศสหรัฐอเมริกาซึ่งเป็นประเทศที่ให้ความสำคัญกับการให้การศึกษาสำหรับผู้ปกครองมาก โดย Michael and Priscilla (1990) ผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาครอบครัว มหาวิทยาลัยเทนเนสซีได้พัฒนาโปรแกรมการให้การศึกษาสำหรับผู้ปกครองเพื่อให้ผู้ปกครองมีความรู้เรื่องเพศศึกษาและสามารถสอนเรื่องเพศแก่บุตรโดยได้พัฒนาเป็นโปรแกรมเชิงป้องกัน (Prevention Program) และนำไปใช้กับผู้ปกครองของนักเรียนโรงเรียนระดับชั้นประถมศึกษา แห่งหนึ่ง โปรแกรมนี้พัฒนาอยู่บนความเชื่อที่ว่าผู้ปกครองควรจะเป็นผู้ให้ความรู้เรื่องเพศศึกษาแก่บุตรหลานของตนเอง ผู้วิจัยได้ศึกษารายละเอียดของโปรแกรม และได้เลือกเอาเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องเพศศึกษาของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ

(2545) โดยประกอบด้วย 6 หัวข้อหลัก ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการของมนุษย์ ความสัมพันธ์ในครอบครัว ความรู้ ความสามารถในทักษะชีวิตและค่านิยมที่ดี ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพฤติกรรมทางเพศ ความรู้เรื่องสุขอนามัยทางเพศ และความรู้ความเข้าใจด้านสังคมและวัฒนธรรม มาใช้ในการวิจัยครั้งนี้

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยต่างที่เกี่ยวข้องกับการให้การศึกษแก่ผู้ปกครอง ตลอดจนการศึกษาโปรแกรมตัวอย่าง ของ พวงพรรณ จันทร์ตรี(2539) วิลาสินี พิพิธกุล (2547) ดารุณี ภูษณสุวรรณศรี (2540) มลิจันทร์ เกียรติสังวร (2542), มธุรดา เจริญทวีทรัพย์ (2545), นิภา แก้วศรีงาม (2546) และ Michael and Priscilla (1990) ดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยต้องการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนสำหรับผู้ปกครองเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศกับบุตรวัยรุ่น โดยผู้วิจัยใช้แนวคิดการจัดการศึกษาสำหรับผู้ปกครอง (Parent Education) เป็นขั้นตอนหลักในการดำเนินการจัดโปรแกรมการศึกษานอกระบบ และนำแนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Participatory Learning) ผสมเข้ากับแนวคิดการรับรู้ความสามารถของตนเอง (Self-Efficacy) และแนวคิดการสื่อสารระหว่างบุคคล มาเป็นขั้นตอนในการดำเนินกิจกรรม และเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องเพศศึกษาของ SIECUS (2004) โดยประกอบด้วย 6 หัวข้อหลัก ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการทางเพศของมนุษย์ สัมพันธภาพ ทักษะส่วนบุคคล ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพฤติกรรมทางเพศ ความรู้เรื่องสุขอนามัยทางเพศ และความรู้ความเข้าใจด้านสังคมและวัฒนธรรม ผู้วิจัยมุ่งหวังให้ผู้ปกครองได้รับการส่งเสริมให้มีความรู้และเจตคติที่ดีต่อเพศศึกษาเพื่อนำไปสู่การถ่ายทอดแก่บุตรได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ ผู้ปกครองเกิดความตระหนักเกี่ยวกับความสำคัญของการสื่อสารเรื่องเพศกับบุตร อันจะส่งผลให้ระบบครอบครัวในสังคมไทย มีการสื่อสารเรื่องเพศศึกษากันมากขึ้น เพิ่มความเข้าใจกันมากขึ้น และสามารถป้องกันปัญหาสังคมได้อย่างเหมาะสมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการการเรียนรู้ของผู้ปกครองเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาแก่บุตรหลานวัยรุ่น
2. เพื่อพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนสำหรับผู้ปกครองเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาแก่บุตรหลานวัยรุ่น

3. เพื่อศึกษาผลของการทดลองใช้โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนสำหรับผู้ปกครอง เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาแก่บุตรหลานวัยรุ่นที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น

4. เพื่อศึกษาปัจจัย เงื่อนไขและปัญหาที่เกี่ยวกับการนำโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนสำหรับผู้ปกครองเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาแก่บุตรหลานวัยรุ่นที่ได้พัฒนาขึ้น ไปใช้

สมมติฐานการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัย ที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

งานวิจัยของ ภารดี บุญเพิ่ม (2544) มลิจันท์ เกียรติสังวร (2542) สุรีย์พร กฤษเจริญ และคณะ (2549) มธุรดา เจริญพิทักษ์ (2545) พบว่า การสอนเพศศึกษาของครอบครัวที่มีบุตรวัยรุ่น ส่วนใหญ่มีปัญหาและอุปสรรคด้านเจตคติ ได้แก่ บิดามารดาคิดว่าเรื่องเพศเป็นเรื่องที่ไม่แน่ใจว่าความรู้ที่พูดคุย อบรม สั่งสอนบุตรในเรื่องเพศถูกต้องหรือไม่ บิดามารดายังขาดความรู้ความเข้าใจในการให้ความรู้เรื่องเพศแก่บุตร ด้านร่างกายและชีวภาพทางเพศ ด้านจิตวิทยา ด้านสังคมวิทยา ด้านสุขอนามัย เชื่อกันว่าเรื่องเพศเป็นเรื่องไม่ดีงาม ไม่ควรนำมาพูดจากันในครอบครัว เรื่องเพศเป็นเรื่องที่เรียนรู้ได้เองเมื่อแต่งงาน เรื่องเพศเป็นเรื่องที่ไม่สมควรเปิดเผย การพูดเรื่องเพศถูกมองว่าเป็นการยั่วยู่ทางเพศ พ่อแม่มีความลำบากใจในการสอนเรื่องเพศให้กับลูก พ่อแม่ไม่รู้ว่าจะสอนเรื่องเพศอย่างไร และที่สำคัญคือ กลัวว่าการสอนเรื่องเพศเป็นการชี้โพรงให้กระรอก ปัญหาอุปสรรคของพ่อแม่ในการสอนเรื่องเพศให้แก่ลูกวัยรุ่นคือส่วนใหญ่เป็นปัญหาและอุปสรรคด้านเจตคติแนวทางการสื่อสารเรื่องเพศในครอบครัวการแก้ไขควรเริ่มจากการสร้างความรักความอบอุ่นและความเข้าใจในครอบครัว ตลอดจนการใช้การสื่อสารในครอบครัวอย่างมีประสิทธิภาพ

จากข้อมูลข้างต้นผู้วิจัยจึงตั้งสมมติฐานการศึกษาวิจัยครั้งนี้ดังนี้

1. ผู้ปกครองกลุ่มทดลองที่ผ่านการเข้าร่วมโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาแก่บุตรวัยรุ่นตอนต้น กลุ่มทดลองมีคะแนนความรู้เรื่องเพศศึกษาและการสื่อสารเรื่องเพศ เจตคติต่อการสื่อสารเรื่องเพศศึกษา ทักษะการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาและการรับรู้ความสามารถของตนเอง สูงกว่าก่อนเข้าร่วมโปรแกรม

2. ผู้ปกครองกลุ่มทดลองที่ผ่านการเข้าร่วมโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาแก่นุตรหลานวัยรุ่นตอนต้น มีคะแนนด้านความรู้เรื่องเพศศึกษาและการสื่อสารเรื่องเพศ เจตคติต่อการสื่อสารเรื่องเพศศึกษา ทักษะการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาและการรับรู้ความสามารถของตนเอง สูงกว่ากลุ่มควบคุม

ขอบเขตการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตเนื้อหาของกรวิจัย เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ โดยมีรายละเอียดขอบเขตของการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน สำหรับผู้ปกครองโดยใช้แนวความคิดการจัดการศึกษาผู้ปกครอง แนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม แนวคิดการรับรู้ความสามารถของตนเอง และแนวความคิดสื่อสารระหว่างบุคคล เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาแก่นุตรหลานวัยรุ่นตอนต้น ดังนี้

1. ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นผู้ปกครองที่มีบุตรหลานอยู่ในช่วงวัยรุ่นตอนต้น กำลังมีอายุระหว่าง 11-14 ปี อาศัยอยู่ด้วยกันกับบุตร โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างที่เข้ารับคำปรึกษาที่สถาบันสุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่นราชนครินทร์ ที่สนใจเข้าร่วมโปรแกรมการให้การศึกษาสำหรับผู้ปกครอง เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาแก่นุตร

2. ขอบเขตตัวแปรที่ศึกษา

ในการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน สำหรับผู้ปกครองโดยใช้แนวความคิดเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมและแนวความคิดรับรู้ความสามารถของตนเอง เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาแก่นุตรหลานวัยรุ่น ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตด้านตัวแปรที่จะทำการศึกษา ซึ่งประกอบด้วย

ตัวแปรอิสระ ได้แก่ โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษา โดยใช้แนวความคิดเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม แนวคิดการรับรู้ความสามารถของตนเอง และแนวความคิดสื่อสารระหว่างบุคคล สำหรับผู้ปกครองที่มีบุตรหลานวัยรุ่น

ตัวแปรตาม ได้แก่ ตัวแปรความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษา ประกอบด้วยความรู้เรื่องเพศศึกษาและการสื่อสารเรื่องเพศ เจตคติต่อการสื่อสารเรื่องเพศศึกษา ทักษะการสื่อสารเรื่องเพศศึกษา และการรับรู้ความสามารถของตนเองในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษา

3. ขอบเขตด้านเนื้อหาสาระ

ใช้แนวทางการเรียนรู้เรื่องเพศศึกษาของ SIECUS (2004) ประกอบด้วย 6 ด้าน ได้แก่ พัฒนาการทางเพศของมนุษย์ ด้านสัมพันธภาพ ด้านทักษะส่วนบุคคล ด้านพฤติกรรมทางเพศ ด้านสุขอนามัยทางเพศและ ด้านสังคมและวัฒนธรรม

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน หมายถึง การจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนซึ่งมีองค์ประกอบดังนี้ แนวคิดการพัฒนาโปรแกรมการจัดการศึกษาสำหรับผู้ปกครองที่ประกอบไปด้วย 1) กำหนดกลุ่มเป้าหมาย 2) การสำรวจความต้องการการเรียนรู้ของกลุ่มเป้าหมาย (ผู้ปกครองและบุตรวัยรุ่น) 3) กำหนดวิธีการดำเนินโปรแกรม 4) กำหนดวัตถุประสงค์ของโปรแกรม 5) กำหนดเนื้อหาสาระของโปรแกรม 6) กำหนดตารางเวลา 7) ประเมินก่อนจัดอบรม 8) ดำเนินกิจกรรมฝึกอบรม 9) จัดสถานการณ์และกิจกรรม 10) ประเมินผลหลังฝึกอบรม แนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ที่ผสมผสานแนวคิดว่ารับรู้ความสามารถของตนเอง และแนวคิดว่าสื่อสารระหว่างบุคคล โดยจัดเป็นโปรแกรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความสามารถของผู้ปกครองในการสื่อสารเรื่องเพศให้แก่บุตรหลานวัยรุ่น

การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม หมายถึง การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ของการฝึกอบรมผ่านกระบวนการกลุ่ม ที่มีการจัดดำเนินการเพื่อให้ผู้ปกครองเกิดความรู้ ทักษะและสามารถปรับเปลี่ยนทัศนคติไปในทางบวก ในเรื่องของการสื่อสารเรื่องเพศให้แก่บุตรหลาน มุ่งเน้นให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้จากกระบวนการที่ประกอบด้วย 1) ประสบการณ์เดิม 2) การสะท้อนความคิดและอภิปราย 3) การเกิดความคิดรวบยอดและ 4) การทดลองหรือประยุกต์แนวคิด

การรับรู้ความสามารถของตนเอง หมายถึง ความเชื่อมั่นของผู้ปกครองในความสามารถของตนเองที่จะสื่อสารเรื่องเพศกับบุตรหลานวัยรุ่นได้ด้วยความมั่นใจในเรื่องพัฒนาการทางเพศของมนุษย์ ด้านสัมพันธภาพ ทักษะส่วนบุคคล พฤติกรรมทางเพศ สุขอนามัยทางเพศ ด้านสังคมและวัฒนธรรม

การจัดการศึกษาสำหรับผู้ปกครอง หมายถึง การเสริมสร้างความรู้ ทักษะและเจตคติที่ดีให้แก่ผู้ปกครองด้วยวิธีการศึกษาอย่างเป็นระบบเพื่อการอบรมสั่งสอนบุตรในเรื่องเพศศึกษา ซึ่งประกอบไปด้วย ประเมินความต้องการเรียนรู้ของกลุ่มเป้าหมาย กำหนดผลลัพธ์/วัตถุประสงค์ กำหนดขอบเขตของเรื่องเนื้อหาสาระ ออกแบบกิจกรรม การดำเนินโปรแกรมการศึกษา และการประเมินผล

ความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษา หมายถึง ความรู้ เจตคติและทักษะในการสื่อสารเรื่องเพศกับบุตรซึ่งครอบคลุม เรื่องเกี่ยวกับเพศในทุกๆ ด้านทั้งทางด้านความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการทางเพศของมนุษย์ ด้านสัมพันธภาพ ทักษะส่วนบุคคล พฤติกรรมทางเพศ สุขอนามัยทางเพศ ด้านสังคมและวัฒนธรรม ตลอดจนความรู้เรื่องการสื่อสารเรื่องเพศ อันจะทำให้บุคคลเกิดความรู้ ความเข้าใจ เจตคติ และทักษะเกี่ยวกับเรื่องเพศได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม

ความรู้เรื่องเพศศึกษาและการสื่อสารเรื่องเพศศึกษา หมายถึง ผู้ปกครองมีความรู้เกี่ยวกับเรื่องเพศศึกษาในด้านต่างๆ 6 ด้านโดยได้มาจากการหาความต้องการของผู้ปกครองและบุตรหลาน ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการทางเพศของมนุษย์ ด้านสัมพันธภาพ ทักษะส่วนบุคคล พฤติกรรมทางเพศ สุขอนามัยทางเพศ ด้านสังคมและวัฒนธรรม ตลอดจนความรู้เรื่องการสื่อสารเรื่องเพศ

เจตคติต่อการสื่อสารเรื่องเพศศึกษา หมายถึง ผู้ปกครองมีความรู้สึก ความคิดเห็น ต่อการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาในด้านต่างๆ ทั้งทางด้านความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการทางเพศของมนุษย์ ด้านสัมพันธภาพ ทักษะส่วนบุคคล พฤติกรรมทางเพศ สุขอนามัยทางเพศ ด้านสังคมและวัฒนธรรม ตลอดจนความรู้เรื่องการสื่อสารเรื่องเพศ

ทักษะการสื่อสารเรื่องเพศศึกษา หมายถึง การปฏิบัติของผู้ปกครองในการสื่อความหมาย อธิบายพูดคุย แนะนำเกี่ยวกับเรื่องเพศศึกษาในด้านต่างๆ ทั้งทางด้านความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการทางเพศของมนุษย์ ด้านสัมพันธภาพ ทักษะส่วนบุคคล พฤติกรรมทางเพศ สุขอนามัยทางเพศ ด้านสังคมและวัฒนธรรม ตลอดจนความรู้เรื่องการสื่อสารเรื่องเพศ

ผู้ปกครอง หมายถึง ผู้ปกครองทั้งชาย และหญิงที่มีบุตรหลานวัยรุ่นตอนต้น มีอายุอยู่ระหว่าง 11 – 14 ปี และสมัครใจเข้าร่วมการทดลองโปรแกรมการให้การศึกษาสำหรับผู้ปกครองเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาแก่บุตรหลาน

บุตรหลานวัยรุ่น หมายถึง บุตรหลานทั้งชายและหญิง ของผู้ปกครองที่เข้ารับการฝึกอบรมเสริมสร้างความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศที่สถาบันสุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่นราชนครินทร์ มีอายุอยู่ระหว่าง 11 – 14 ปี

ปัจจัย หมายถึง องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการใช้โปรแกรมการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน ได้แก่ บทบาทผู้สอน บทบาทผู้เรียน สาระการเรียนรู้ การวัดและการประเมินผล ตลอดจนประสิทธิภาพของโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน

เงื่อนไข หมายถึง ข้อตกลงพิเศษเพื่อให้การจัดโปรแกรมประสบผลสำเร็จและเกิดโปรแกรมที่มีประสิทธิภาพ

ปัญหา หมายถึง อุปสรรคหรือสิ่งที่ยากจนไม่ให้อาจดำเนินการจัดโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย

1. ได้โปรแกรมการเสริมสร้างความสามารถผู้ปกครองในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาแก่บุตรหลานวัยรุ่น ให้ผู้ปกครองเกิดความตระหนักในบทบาทหน้าที่ของตนในการสื่อสารเรื่องเพศกับบุตรหลาน มีความรู้ในเรื่องเพศศึกษา มีเจตคติที่ดีต่อการสื่อสารเรื่องเพศศึกษา เกิดความมั่นใจ และสามารถสื่อสารเรื่องเพศศึกษาแก่บุตรหลานวัยรุ่นในระดับที่สูงขึ้น

2. ได้รับองค์ความรู้ที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน โดยผสมผสานแนวคิดการศึกษาผู้ปกครอง แนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม แนวคิดการรับรู้ความสามารถของตนเอง และแนวคิดทักษะการสื่อสารระหว่างบุคคล ในการดำเนินกิจกรรมทางการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถผู้ปกครองในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาแก่บุตรหลานวัยรุ่น

3. เป็นแนวทางในการพัฒนาโปรแกรมการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อนำไปใช้เสริมสร้างความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาสำหรับกลุ่มตัวอย่างอื่นๆ ต่อไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยเพื่อพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนสำหรับผู้ปกครองเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาให้แก่บุตรหลานวัยรุ่น ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องครอบคลุมหัวข้อดังต่อไปนี้

- ตอนที่ 1 แนวคิดพื้นฐานของการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน
- ตอนที่ 2 แนวคิดการศึกษาสำหรับผู้ปกครอง (Parent Education)
- ตอนที่ 3 แนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Participate Learning)
- ตอนที่ 4 แนวคิด ทฤษฎีการรับรู้ความสามารถของตนเอง (Self -Efficacy)
- ตอนที่ 5 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการสื่อสารในครอบครัว
- ตอนที่ 6 แนวคิดเกี่ยวกับเรื่องเพศศึกษาและการสอน เพศศึกษา
- ตอนที่ 7 แนวคิดเกี่ยวกับวัยรุ่นตอนต้น
- ตอนที่ 8 แนวคิด ทฤษฎีการเรียนรู้ของผู้ใหญ่
- ตอนที่ 9 งานวิจัยในเรื่องที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ
- ตอนที่ 10 กรอบความคิดในการวิจัย

ตอนที่ 1 แนวคิดพื้นฐานของการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน

ความหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียน

พระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ.2551 มาตรา 4 ได้ให้ความหมายของ “การศึกษานอกระบบ” ว่าหมายถึง กิจกรรมการศึกษาที่มีกลุ่มเป้าหมายผู้รับบริการและวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ที่ชัดเจน มีรูปแบบ หลักสูตร วิธีการจัดและระยะเวลาเรียนหรือฝึกอบรมที่ยืดหยุ่นและหลากหลายตามสภาพความต้องการและศักยภาพในการเรียนรู้ของกลุ่มเป้าหมายนั้นและมีวิธีการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ที่มีมาตรฐานเพื่อรับคุณวุฒิทางการศึกษาหรือเพื่อจัดระดับผลการเรียนรู้

สุนทร สุนันท์ชัย (2523) ได้ให้ความหมายของ การศึกษานอกระบบโรงเรียนว่า หมายถึง กิจกรรมทางการศึกษาที่จัดขึ้นนอกระบบโรงเรียนไม่ว่าจะดำเนินการโดยเอกเทศหรือเป็นส่วนประกอบสำคัญของกิจกรรมอื่น โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะให้บริการแก่กลุ่มผู้เรียนทุกเพศทุกวัย

สุรกุล เจนอบรม (2533) ได้ให้ความหมายของ การศึกษานอกระบบโรงเรียนว่า หมายถึง กิจกรรมทางการศึกษาที่มีรูปแบบไม่แน่นอน จัดขึ้นตามความเหมาะสมและความต้องการของผู้เรียน เน้นการพัฒนาของผู้เรียนให้เสรีภาพและความรับผิดชอบแก่ผู้เรียนที่กำหนดทางเลือก ความสนใจและแนวการดำเนินชีวิตของตนเอง

เกียรติวรรณ อมาตยกุล (2533) กล่าวว่า การศึกษานอกระบบโรงเรียน หมายถึง กิจกรรมที่จัดขึ้นทั้งในระบบและนอกระบบโรงเรียน โดยไม่มีรูปแบบที่แน่นอนเป็นการศึกษาที่จัดขึ้นตามความเหมาะสมและความต้องการของผู้เรียนโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาคนให้รู้จักคิด ตัดสินใจ รู้จักการเรียนรู้ด้วยตนเอง ถือเป็นกิจกรรมการศึกษาที่จัดขึ้นเพื่อทุกคนในสังคม

อาชัญญา รัตนอุบล (2542) ได้ให้ความหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียนว่า หมายถึง กิจกรรมทางการศึกษา และมวลประสบการณ์ความรู้ใดๆ ก็ตามที่ได้จัดขึ้นโดยบุคคล หน่วยงานและสถาบันต่างๆ ในสังคม โดยมุ่งจัดขึ้นนอกเหนือไปจากการศึกษาในระบบโรงเรียน ภาคปกติโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาความรู้ ความสามารถ ทักษะและเจตคติที่พึงประสงค์ของกลุ่มเป้าหมายต่างๆ ในสังคม โดยยึดหลักที่ว่า กิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนนั้นๆ จะตอบสนองต่อความต้องการ ความสนใจและประยุกต์ใช้แก้ปัญหาให้แก่กลุ่มเป้าหมายนั้นได้ด้วย

สุมาลี สังข์ศรี (2545) ได้ให้ความหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียนว่า หมายถึง การศึกษาทุกรูปแบบที่จัดให้แก่ประชาชนทุกเพศ ทุกวัย ไม่จำกัดพื้นฐานการศึกษา อาชีพ ประสบการณ์หรือความสนใจ ตลอดจนข้อมูลข่าวสารต่างๆ เพื่อเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตและปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา

อุณา นพคุณ (2546) กล่าวถึง การศึกษานอกระบบโรงเรียนว่าเป็นกิจกรรมหรือโปรแกรม ที่สถาบันต่างๆ ในสังคมจัดขึ้นโดยมีเจตนาและมีความมุ่งหมายที่จะจัดกิจกรรมทางการศึกษา ให้แก่ประชาชนที่สามารถกำหนดได้ว่าใคร และผู้เรียนหรือผู้รับบริการก็มีวัตถุประสงค์ที่จะเรียนรู้ และรับประสบการณ์การเรียนรู้ต่างๆ เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในตัวเองหรือการเปลี่ยนแปลงในกลุ่มในชุมชนซึ่งเป็นกิจกรรมที่จัดให้แก่ประชากรทุกเพศ ทุกวัย ทุกชุมชนและทุกระดับการศึกษา

เพื่อให้บุคคล กลุ่มบุคคลและชุมชน มีความรู้ ทักษะและเจตคติที่ดีโดยใช้เวลา หลักสูตร สถานที่ ยืดหยุ่น ตอบสนองได้ตรงตามความต้องการ ความสนใจและแก้ปัญหาของผู้เรียนได้

Coombs (1973) ได้ให้ความหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียนว่า หมายถึง กิจกรรม การศึกษาที่จัดขึ้นนอกระบบการศึกษาภาคปกติ ไม่ว่าจะกิจกรรมนั้นจะจัดเป็นเอกเทศ หรือเป็นส่วน สำคัญส่วนหนึ่งของกิจกรรมอื่นๆ เป็นกิจกรรมที่มุ่งบริการกลุ่มผู้เรียนที่ได้กำหนดเป็นเป้าหมาย และอย่างมีความมุ่งหมาย

จากความหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่นักการศึกษาและนักวิชาการต่างๆ ได้ ให้คำจำกัดความตามทัศนะของแต่ละบุคคลสรุปได้ว่า การศึกษานอกระบบโรงเรียน หมายถึง มวลประสบการณ์และกิจกรรมการศึกษาที่จัดแก่ประชาชนที่อยู่นอกระบบโรงเรียนทั้งหมดโดยมี วัตถุประสงค์ที่จะให้การเรียนรู้แก่ประชาชนทุกเพศ ทุกวัย โดยในการจัดการศึกษานอกระบบ โรงเรียนต้องคำนึงถึงความต้องการของผู้เรียนเป็นหลักเพื่อที่ผู้เรียนจะได้นำความรู้ไปใช้ประโยชน์ และแก้ปัญหาต่างๆ ในการดำรงชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การจัดการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา แห่งชาติ, 2542) เป็นกฎหมายแม่บทเกี่ยวกับการบริหารและจัดการศึกษาของชาติได้ถูกตราขึ้นมา ให้สอดคล้องกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (2540) ได้เปิดโอกาสให้คน ไทยได้รับการศึกษาและสามารถเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต นับว่าเป็นกฎหมายทางการศึกษาที่มี ความสำคัญอย่างยิ่งต่อการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนมากที่สุดเท่าที่เคยปรากฏมาก่อน โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

มาตรา 6 การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้ง ร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรมมีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถ อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

มาตรา 8 การจัดการศึกษาให้ยึดหลักดังนี้

- 1) เป็นการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน
- 2) ให้สังคมได้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
- 3) การพัฒนาสาระ และกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง

มาตรา 22 การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถที่จะเรียนรู้ และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาได้ไปตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ

มาตรา 23 การจัดการศึกษา ทั้งการศึกษาในระบบการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษาในเรื่องต่อไปนี้

- 1) ความรู้เกี่ยวกับเรื่องของตนเอง และความสัมพันธ์ของตนเองกับสังคม ได้แก่ ครอบครัว ชุมชน ชาติ และสังคมโลก รวมถึงรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ความเป็นมาของสังคมไทย และระบบการเมืองการปกครองในระบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
- 2) ความรู้และทักษะทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีรวมทั้งความรู้ความเข้าใจ และประสบการณ์เรื่องการจัดการ การบำรุงรักษาและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลยั่งยืน
- 3) ความรู้เกี่ยวกับศิลปะ วัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญาไทย และการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญา
- 4) ความรู้และทักษะด้านคณิตศาสตร์ และด้านภาษา เน้นการใช้ภาษาไทยอย่างถูกต้อง
- 5) ความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพ และการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข

มาตรา 24 การจัดกระบวนการเรียนรู้ ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดำเนินการดังต่อไปนี้

- 1) จัดเนื้อหาสาระ และกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจ และความถนัดของผู้เรียนโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล
- 2) ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญกับสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา
- 3) จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติ ให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่าน และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง
- 4) จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่างๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกันรวมทั้งการปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา

5) ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศสภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และมีความรอบรู้รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่างๆ

6) จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลา ทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

จากแนวคิดการจัดการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ข้างต้นสรุปได้ว่า การจัดการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนต้องคำนึงถึง ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถที่จะเรียนรู้ และพัฒนาตนเองได้ การจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมควรจัดให้สอดคล้องกับความสนใจ ความต้องการ ของผู้เรียน และคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนได้ไปตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพซึ่งการจัดโปรแกรม การศึกษานอกระบบโรงเรียนให้กับผู้ปกครองโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมผสมผสานไป กับแนวคิดการรับรู้ความสามารถของตนเองนั้น เป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องและเป็นไปตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ที่ได้เน้นว่า ผู้เรียนเป็นมีความสำคัญที่สุด

หลักการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน

การจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาขีดความสามารถของ ผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตของตนเองได้เพื่อส่งผลต่อการพัฒนา และเป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญในการพัฒนาประเทศได้เป็นอย่างดี

สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (2550) ได้ยึดหลักการ และเหตุผลที่สำคัญเกี่ยวกับจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน ดังนี้

1. ความเสมอภาคในโอกาสทางการศึกษาโดยเป็นการจัดบริการทางการศึกษา เพื่อให้โอกาสแก่ผู้ที่พลาดโอกาสทางการศึกษาและผู้ด้อยโอกาส โดยไม่จำกัดด้านเพศ วัย พื้นฐาน การศึกษา อาชีพ ความสนใจ ฐานะทางเศรษฐกิจ ความห่างไกล ฯลฯ ให้มีโอกาสรับการศึกษา อย่างเท่าเทียมกัน

2. กระจายโอกาสทางการศึกษานอกระบบโรงเรียนจะต้องใช้วิธีการต่างๆ เพื่อกระจายโอกาสทางการศึกษาไปสู่กลุ่มเป้าหมายให้ครอบคลุมทั่วถึง ไม่ว่าจะอยู่ในชนบทหรือห่างไกล

3. ส่งเสริมการศึกษาที่เป็นกระบวนการต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยหน่วยงานที่จัดควรส่งเสริมให้มีกิจกรรมต่อเนื่อง เมื่อผู้เรียนมีความพร้อมเมื่อใดสามารถศึกษาหาความรู้ได้ตลอดเวลา สามารถศึกษาหาความรู้ได้ทุกช่วงชีวิต

4. ความยืดหยุ่นในกฎเกณฑ์และระเบียบต่างๆ การศึกษานอกระบบโรงเรียนจะไม่เคร่งครัดในระเบียบกฎเกณฑ์ต่างๆ เหมือนการศึกษาในระบบโรงเรียน เช่น เกณฑ์ด้านอายุ พื้นฐานความรู้ เป็นต้น

5. สนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย การศึกษานอกระบบโรงเรียนจะต้องสนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย กิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนแต่ละกิจกรรมควรจัดขึ้นหลังจากการสำรวจความต้องการของกลุ่มเป้าหมายแล้ว ซึ่งกลุ่มเป้าหมายแต่ละกลุ่มก็มีความต้องการไม่เหมือนกัน กิจกรรมก็ควรให้แตกต่างกันไป

6. สัมพันธ์กับสภาพการดำเนินชีวิต เนื้อหาของกิจกรรมและหลักสูตรของกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน ควรมีความยืดหยุ่นและหลากหลาย คือนอกจากจะมีกิจกรรมหลายประเภท หลายสาขาแล้ว เนื้อหาหลักสูตรในแต่ละวิชาควรจะต้องยืดหยุ่นให้สอดคล้องกับสภาพสังคมแต่ละท้องถิ่น

7. มีความหลากหลายในรูปแบบ รูปแบบการศึกษานอกระบบโรงเรียนนั้นควรมีหลากหลายรูปแบบ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเลือกเรียนได้ตามความสะดวก เช่น อาจจะมีรูปแบบที่มีผู้สอนและผู้เรียนเต็มเวลา รูปแบบที่สอนบางเวลาและเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ทำงาน บางแบบอาจจะเรียนด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปหรือจากสื่อการสอน

8. การจัดการเรียนการสอนคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยจะต้องคำนึงถึงความหลากหลายและความแตกต่างของผู้เรียนอย่างมาก กลุ่มเป้าหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียน ประกอบด้วยบุคคลที่มีความหลากหลายในด้านต่างๆ ทั้งเพศ วัย อายุ อาชีพ ความสนใจ ฯลฯ ดังนั้นผู้สอนจะต้องตระหนักถึงความแตกต่างเหล่านี้ และหาวิธีการสอนที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย โดยให้อิสระผู้เรียนให้เรียนตามความสามารถ ตามเวลาที่สะดวก

9. ผู้สอนหรือผู้ที่มาให้ความรู้ ไม่จำกัดว่าจะต้องเป็นครูหรืออาจารย์จากสถาบันการศึกษา โดยอาจจะเป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญจากหน่วยงานต่างๆ จากสถานประกอบการ บุคคลในท้องถิ่น พระหรือภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นต้น

10. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์และการแก้ปัญหา กิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนควรจะพัฒนามาจากกลุ่มเป้าหมายให้เป็นผู้คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น ฝึกให้ผู้เรียน

รู้จักวิเคราะห์ปัญหาที่ประสบ รู้จักหาวิธีการแก้ปัญหา มาทดลองจนกระทั่งแก้ปัญหาได้ลุล่วง แก้ปัญหาไม่ได้ ก็จะกลับมาตั้งต้นหาวิธีการแก้ปัญหาอื่นๆ มาทดลองจนกระทั่งแก้ปัญหาได้ลุล่วง

จากหลักการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนข้างต้นสรุปได้ว่าการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนมุ่งส่งเสริมการศึกษาให้ผู้เรียนได้รับการศึกษาต่อเนื่องตลอดชีวิต หลักการจัดการศึกษาควรตอบสนองความต้องการ ความสนใจหรือเพื่อแก้ไขปัญหาของกลุ่มเป้าหมาย เนื้อหาของกิจกรรมและหลักสูตรมีความยืดหยุ่น ปรับเปลี่ยนได้ตามความเหมาะสม และพัฒนากระบวนการคิดของกลุ่มเป้าหมายโดยการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมมากที่สุด ซึ่งจะพัฒนาให้ผู้เรียนเป็นผู้คิดเป็น ทำเป็นและแก้ปัญหาเป็นสอดคล้องกับ ความต้องการเรียนรู้ของผู้เรียน

ตอนที่ 2 แนวคิดการศึกษาสำหรับผู้ปกครอง (Parent Education)

การศึกษาสำหรับผู้ปกครองหรือการให้ความรู้แก่ผู้ปกครองเป็นคำที่สามารถใช้ในความหมายเดียวกันได้ เนื่องจากในตำราหรือเอกสารบางฉบับใช้คำว่าการศึกษาสำหรับผู้ปกครอง บางฉบับใช้คำว่าการให้ความรู้แก่ผู้ปกครอง ซึ่งเป็นวิธีที่สามารถช่วยให้ผู้ปกครองเข้าใจถึงบทบาทหน้าที่ของตนและเห็นความสำคัญของตนในการอบรมเลี้ยงดูและส่งเสริมพัฒนาการด้านต่างๆ ให้แก่เด็กอย่างเหมาะสม ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อคุณภาพของเด็กในอนาคต

ความหมายของการศึกษาสำหรับผู้ปกครอง (Parent Education)

ได้มีผู้ให้ความหมายของการศึกษาสำหรับผู้ปกครองไว้ดังนี้

ฉันทนา ภาคบังกช (2541) ได้ให้ความหมายของการศึกษาสำหรับผู้ปกครองว่าหมายถึง การส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจแก่ผู้ปกครองเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็ก เป็นการทำความเข้าใจ และสร้างเจตคติที่ถูกต้องในการอบรมเลี้ยงดูเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ในการร่วมมือกันพัฒนา และป้องกันปัญหาต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้นกับเด็ก โดยการใช้สื่อต่างๆ และสื่อมวลชน มีวัตถุประสงค์เพื่อให้เข้าใจธรรมชาติและความต้องการของเด็กโดยอาศัยพื้นฐานความรู้และทฤษฎีเกี่ยวกับจิตวิทยาเด็ก

นิภา แก้วศรีงาม (2546) ได้ให้ความหมายของการศึกษาสำหรับผู้ปกครองว่า เป็นการให้ความรู้เกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กเพราะเด็กอยู่ในความรับผิดชอบของสถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษาและสถาบันศาสนา การให้การศึกษแก่ผู้ปกครองถือเป็นกระบวนการทางสังคม (Socialization Education) สังคมมีหน้าที่ถ่ายทอดความรู้แก่บุคคลในสังคมให้สอดคล้องกับ

เปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสังคมทั้งในระบบการศึกษาและนอกระบบการศึกษา ซึ่งเป็นการให้การศึกษาทันทีทั้งทางตรงและทางอ้อม เป็นการส่งเสริมเพื่อการดำรงชีวิตที่ดีของบุคคล และพัฒนาบุคคลให้เป็นไปตามที่สังคมต้องการ

กุลยา ตันติผลาชีวะ(2551) กล่าวว่าการศึกษาสำหรับผู้ปกครองเป็นการให้ความรู้แก่ผู้ปกครองเพื่อเสริมสร้างศักยภาพการเลี้ยงดูเด็กให้ถูกต้อง วิธีการให้การศึกษแก่ผู้ปกครองมีหลากหลายวิธีทั้งทางตรงและทางอ้อม การจัดการศึกษาอาจกำหนดเป็นรายบุคคลหรือรายกลุ่มขึ้นอยู่กับผู้ปกครองกลุ่มเป้าหมาย

UNESCO (1979) ได้ให้ความหมายของการศึกษาสำหรับผู้ปกครองว่าหมายถึง การพัฒนาความรู้ เจตคติและทักษะของการเป็นผู้ปกครองที่เป็นระบบ เพื่อการเลี้ยงดูอบรมสั่งสอนเด็ก สร้างสัมพันธภาพในครอบครัวและการปฏิบัติตนในบทบาทของพ่อแม่ในครอบครัวและสังคม

จากความหมายที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่าการศึกษาสำหรับผู้ปกครองเป็นกระบวนการของการจัดการศึกษาที่กำหนดขึ้นเพื่อช่วยให้ผู้ปกครองได้มีความรู้เพิ่มทักษะความรู้ความสามารถ ความเข้าใจเกี่ยวกับเด็ก วิธีการอบรมเลี้ยงดู ตลอดจนแนวทางในการส่งเสริมพัฒนาการด้านต่างๆของเด็ก โดยเน้นให้เห็นความสำคัญของเด็ก ความสำคัญของตนที่มีต่อเด็ก และบทบาทหน้าที่ของตนที่มีต่อการอบรมเลี้ยงดู โดยมีวิธีการให้ความรู้หลากหลายทั้งทางตรงและทางอ้อมอันจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กให้เติบโตเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัวและสังคม

ความสำคัญของการศึกษาสำหรับผู้ปกครอง

ผู้ปกครองไม่ว่าจะเป็นพ่อ แม่หรือผู้ทำหน้าที่เป็นผู้ปกครอง เป็นผู้มีบทบาทสำคัญอย่างมากในการเจริญเติบโตและพัฒนาการของเด็กทั้งทางร่างกาย อารมณ์จิตใจ สังคมและสติปัญญา ดังนั้น พ่อแม่ ผู้ปกครองจึงต้องมีความรู้ ความเข้าใจและตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ของตนในการสร้างสิ่งแวดล้อมที่ส่งเสริมพัฒนาการเด็กได้อย่างเหมาะสม เพื่อให้เด็กได้พัฒนาอย่างเต็มตามศักยภาพและเหมาะสมกับวัย

มีผู้แสดงทัศนะถึงความสำคัญของการศึกษาสำหรับผู้ปกครอง ไว้ดังนี้

วันเพ็ญ พิศาลพงศ์ (2531) กล่าวว่าการศึกษาเลี้ยงดูเด็คนั้นถึงแม้ใครๆ ก็ทำได้แต่การที่จะทำได้ดีให้ถูกต้องซึ่งจะก่อให้เกิดการพัฒนาอย่างเต็มที่แก่ตัวเด็คนั้นเป็นสิ่งที่ยากเย็นยิ่งนักเพราะลำพังแต่ความรัก ความรู้ ความเข้าใจยังไม่เพียงพอ จะต้องรวมถึงการประพฤติปฏิบัติที่ถูกต้องควบคู่กันไปและพ่อแม่ต้องปฏิบัติตัวเป็นแบบอย่างที่ดีด้วย

อรุณี หรดาล (2536) กล่าวว่า การให้การศึกษสำหรับผู้ปกครองเป็นกระบวนการสำคัญที่ช่วยให้ผู้ปกครองมีความรู้ เจตคติและทักษะในการพัฒนาตนให้เป็นผู้ปกครองที่มีประสิทธิภาพ

ฉันทนา ภาคบงกช (2541) กล่าวว่าผู้ปกครองเป็นคนสำคัญในการอบรมเลี้ยงดูเด็กเพราะเป็นผู้ที่ใกล้ชิดกับเด็กมากที่สุดสามารถที่จะตอบสนองความต้องการพื้นฐานของเด็ก ได้แก่ ความต้องการในการดำรงชีวิตอยู่ ความต้องการด้านความรักและความอบอุ่น นอกจากนี้เด็กยังได้รับอิทธิพลจากสภาพแวดล้อมภายในครอบครัว เด็กจะมีพัฒนาการทางบุคลิกภาพอย่างไรขึ้นอยู่กับ การอบรมเลี้ยงดูทางบ้านเป็นสำคัญ เมื่อคุณภาพของเด็กมีผลมาจากการอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครองเป็นอย่างมากเช่นนี้ การให้การศึกษสำหรับผู้ปกครองจะช่วยพัฒนาเด็กและลดปัญหาต่างๆที่เกี่ยวกับอบรมเลี้ยงดู ส่งเสริมให้เด็กพัฒนาไปในทิศทางที่เหมาะสม มีคุณภาพชีวิตที่ดีเติบโตเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัวและสังคม

จากความสำคัญดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า การให้การศึกษสำหรับผู้ปกครองเป็นการมุ่งเน้นให้ผู้ปกครองได้มีความรู้และความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็ก ตลอดจนการดำเนินชีวิตในครอบครัวในวิถีทางที่ถูกต้องเหมาะสมเพื่อให้เอื้อต่อการพัฒนาเด็กให้มีคุณภาพซึ่งคุณภาพของเด็กนั้นขึ้นอยู่กับผู้ปกครอง หากผู้ปกครองมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับตัวเด็กก็จะสามารถอบรมสั่งสอน ให้ความรู้ ตลอดจนสามารถหล่อหลอมให้เด็กเติบโตขึ้นมาเป็นบุคคลที่มีคุณภาพอันเป็นที่พึงประสงค์ของสังคม และอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

หลักการในการให้การศึกษสำหรับผู้ปกครอง

มีผู้เสนอแนวคิดและหลักการในการดำเนินการให้การศึกษสำหรับผู้ปกครอง ดังนี้

Berger (1995) ได้สรุปหลักการในการให้การศึกษสำหรับผู้ปกครองดังนี้

1. ผู้ปกครองที่มีความรู้เรื่องพัฒนาการเด็ก สามารถเข้าใจและแปลงพฤติกรรมของเด็กออกมาในทางที่จะนำไปสู่การปฏิบัติของผู้ปกครองต่อเด็กอย่างถูกต้องเหมาะสมยิ่งขึ้น
2. ผู้ปกครองที่มีความเข้าใจถึงผลของพฤติกรรมของผู้ปกครองที่มีต่อเด็กจะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของตนเองเพื่อให้บรรลุผลที่พึงประสงค์
3. ผู้ปกครองที่มีความเชื่อมั่นโดยธรรมชาติจะมีความรู้สึกรับผิดชอบและสบายใจเกี่ยวกับตนเองและมีความสามารถที่จะคิดและทำในสิ่งที่ดีที่สุดเพื่อลูกหลานของตน

รูปแบบการให้การศึกษาสำหรับผู้ปกครอง

การจัดการศึกษาสำหรับผู้ปกครอง เป็นการศึกษาผู้ใหญ่ที่ผู้รับมีทั้งวัย เพศ อาชีพ ประสบการณ์ ระดับความรู้ บุคลิกภาพ ฐานะเศรษฐกิจ แตกต่างกันดังนั้น รูปแบบการจัดการศึกษาสำหรับผู้ปกครอง ต้องมีลักษณะไม่น่าเบื่อหน่าย จูงใจ ให้ประโยชน์สอดคล้องกับความต้องการและสร้างเสริมเจตคติที่ดีและให้คุณค่าแก่ผู้ปกครอง บรรยากาศของการเรียนสามารถสร้างเสริมปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครองด้วยกันและกับผู้มาให้ความรู้ซึ่งอาจเป็นวิทยากรผู้เชี่ยวชาญซึ่งปฏิสัมพันธ์ที่ดีจะทำให้เกิดความเข้าใจในบริบทอย่างแท้จริงของผู้ปกครองในการเลี้ยงดูบุตร ถ้าผู้ให้ความรู้สามารถสอดใส่แนวทางการปฏิบัติใหม่ที่ถูกต้อง เปิดโอกาสให้ผู้ปกครองได้เรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในโปรแกรม ได้อภิปรายแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน ให้ผู้ปกครองได้มีบทบาทในการฝึกอบรม หรือการประชุม หาแนวทางปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับการเลี้ยงดูบุตรว่าถูก และควรแก้ไขคืออย่างไรด้วยแล้ว การจัดการศึกษาสำหรับผู้ปกครองจะมีความหมายและสร้างความภาคภูมิใจในตนให้แก่ผู้ปกครองมากและเกิดประโยชน์อย่างแท้จริง

กุลยา ตันติผลาชีวะ(2551) ได้กล่าวถึงรูปแบบการจัดการศึกษาสำหรับผู้ปกครองโดยจำแนกได้เป็น 2 ลักษณะคือ

1. การศึกษาทางอ้อม เป็นการจัดการศึกษาสำหรับผู้ปกครองทางสื่อมวลชนสำหรับผู้ปกครองที่สนใจสามารถเปิดรับฟังหรือดูได้ มีเผยแพร่ทั้งที่เป็นสิ่งพิมพ์ วิทยุและโทรทัศน์ ปัจจุบันมีเผยแพร่ผ่านทางเครือข่ายคอมพิวเตอร์ด้วย ปัจจุบันการให้การศึกษาทางอ้อมด้วยสื่อมวลชนค่อนข้างแพร่หลายหนังสือที่พิมพ์เผยแพร่ได้แก่ หนังสือนิตยสารแม่และเด็ก นิตยสารรักลูก เป็นต้น รายการวิทยุมีหลายรายการตัวอย่างเช่น รายการวิทยุจุฬารายการโทรทัศน์ที่ออกเป็นประจำได้แก่ รักลูกให้ถูกทาง รายการบ้านรักลูก เป็นต้น นอกจากนี้องค์กรที่บริการข้อความรู้แก่ผู้ปกครองด้านการเลี้ยงดูและส่งเสริมพัฒนาการเด็กทางเครือข่ายคอมพิวเตอร์โดยจัดเป็น Home page และ Virtual Library ได้แก่ สถาบันมูลนิธิเด็กซึ่งสามารถสอบถาม ปรึกษาได้โดยใช้ระบบจดหมายอิเล็กทรอนิกส์

2. การศึกษาทางตรง เป็นการจัดการศึกษาอย่างเป็นทางการที่ทางหน่วยงานหรือองค์การจัดขึ้น ในรูปแบบของการฝึกอบรม การประชุมวิชาการ การสัมมนา หรือการให้การศึกษา ลักษณะการจัดอาจจัดให้เป็นรายบุคคลหรือรายกลุ่ม โดยจัดขึ้นที่หน่วยงาน การเยี่ยมบ้าน หรือการเข้าถึงชุมชน และการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นอีกรูปแบบหนึ่งด้วย

วิธีการจัดการศึกษาอาจเป็นทั้งแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ตัวอย่างการจัดการศึกษาที่เป็นระบบและเป็นทางการโดยกำหนดเป็นจุดมุ่งหมายอย่างชัดเจนคือการจัดการศึกษาสำหรับผู้ปกครองของศูนย์สุขวิทยาจิตที่ผู้ปกครองทุกคนที่ส่งเด็กมาใช้บริการของศูนย์สุขวิทยาจิตทั้งที่เป็นเด็กปกติและเด็กที่มีปัญหาสุขภาพต้องดูแล ต้องเข้าโปรแกรมการศึกษาสำหรับผู้ปกครองที่ทางศูนย์กำหนดเพื่อเสริมความรู้และเพิ่มศักยภาพผู้ปกครองในการเลี้ยงดูเด็กสำหรับการศึกษาที่ไม่เป็นทางการ ได้แก่ การสนทนาและการเข้าร่วมกิจกรรมโรงเรียน เป็นต้น

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2536) ได้ระบุว่า รูปแบบการให้ความรู้กับผู้ปกครองที่เหมาะสมกับสังคมไทย ควรมีลักษณะผสมผสานระหว่างรูปแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเนื้อหาความรู้ และขนาดของกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งโดยทั่วไปจะมี 5 ลักษณะ คือ

1. เป็นรายบุคคล การให้ความรู้ผู้ปกครองเป็นรายบุคคล ส่วนมากจะจัดแบบไม่เป็นทางการ เช่น การเยี่ยมบ้าน การสนทนาซักถาม เป็นต้น เนื้อหาความรู้จะมีลักษณะเฉพาะที่ผู้ปกครองผู้นั้นสนใจ หรืออาจเป็นปัญหาที่กำลังเผชิญอยู่

2. กลุ่มขนาดเล็ก รูปแบบการให้ความรู้ผู้ปกครองในกลุ่มขนาดเล็ก ส่วนมากจะจัดแบบไม่เป็นทางการ เช่น การพบปะสนทนา การประชุมกลุ่มย่อย การระดมสมอง เป็นต้น เนื้อหาความรู้จะเป็นเรื่องสมาชิกในกลุ่มมีความสนใจร่วมกัน

3. กลุ่มขนาดใหญ่ รูปแบบการให้ความรู้ผู้ปกครองในกลุ่มขนาดใหญ่ อาจจัดได้หลายรูปแบบทั้งแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ เช่น การบรรยาย การอภิปราย การประชุมเชิงปฏิบัติการ หัวข้อความรู้ที่จัดจะเป็นเรื่องที่คนส่วนใหญ่มีความต้องการ และมีความสนใจร่วมกัน

4. ระดับชุมชน การให้ความรู้ผู้ปกครองในชุมชนหรือสังคมวงกว้าง อาจจัดได้หลายรูปแบบ เช่น การบรรยาย การปาฐกถาหมู่ การได้วาที การอภิปรายกลุ่ม การสนทนา เป็นต้น หัวข้อความรู้ที่จะเผยแพร่ผู้ปกครองในชุมชนจะเป็นเรื่องที่มีประโยชน์ ผู้ปกครองสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้

5. ระดับมวลชน การเผยแพร่ความรู้ให้แก่ผู้ปกครองโดยผ่านสื่อมวลชน อาจกระทำได้หลายทาง เช่น วิทยุ เทปเสียง โทรทัศน์ สื่อสิ่งพิมพ์ เป็นต้น

จากรูปแบบของการให้การศึกษสำหรับผู้ปกครองที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่าวิธีการที่ใช้ในการศึกษาสำหรับผู้ปกครองนั้นมีหลากหลายวิธีแตกต่างกัน ซึ่งในการเลือกใช้วิธีการใดนั้น จะต้องพิจารณาให้สอดคล้อง และเหมาะสมกับผู้ปกครองกลุ่มเป้าหมายให้มากที่สุด

ลักษณะการจัดการศึกษาสำหรับผู้ปกครอง

เด็กต้องการการเรียนรู้ความจริงที่มีอยู่รอบตัว มีความสนใจต่อธรรมชาติ และบุคคล ใกล้ชิด ครอบครัวจึงเป็นแหล่งหล่อหลอมการเรียนรู้เบื้องต้นสำหรับเด็ก ผู้ปกครองมีสิทธิได้รับความรู้เกี่ยวกับทักษะในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก รวมทั้งวิธีแก้ปัญหาพฤติกรรมที่เกิดขึ้นตามวัยของเด็ก ลักษณะของการจัดการศึกษาสำหรับผู้ปกครองแตกต่างกันไปแต่ละประเทศ บางประเทศมีโครงการสนับสนุนผู้ปกครองร่วมกับการให้การศึกษาสำหรับผู้ปกครอง บางประเทศใช้การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองร่วมกับการให้การศึกษาสำหรับผู้ปกครอง

การจัดการศึกษาสำหรับผู้ปกครองในต่างประเทศได้มีการดำเนินการส่งเสริมความรู้แก่ผู้ปกครองนอกระบบโรงเรียนมากขึ้น นักการศึกษาของประเทศเหล่านั้น ได้พัฒนารูปแบบส่งเสริมความรู้แก่ผู้ปกครองหรือจัดให้มีโครงการต่างๆ เพื่อให้ความช่วยเหลือผู้ปกครองและพัฒนาเด็ก ร่วมกันโดยโครงการส่งเสริมความรู้แก่ผู้ปกครองส่วนใหญ่เน้นลักษณะให้ความช่วยเหลือผู้ปกครอง ที่มีลูกอยู่ในวัยก่อนประถมและประถมศึกษา เป็นเด็กที่มีความต้องการพิเศษ เช่น เด็กสมาธิสั้น ออทิสติก เด็กพิการ เด็กที่ถูกทารุณกรรม เป็นต้น โปรแกรมจะเน้นการส่งเสริมความรู้ผู้ปกครองให้สามารถดูแลบุตรที่บ้านและปรับพฤติกรรมเด็ก ส่วนโปรแกรมการส่งเสริมความรู้แก่ผู้ปกครอง ประเด็นเกี่ยวกับเรื่องเพศศึกษาในบุตรวัยรุ่น มีนักการศึกษาได้ทำการศึกษาไว้ดังเช่นที่ประเทศสหรัฐอเมริกา และได้หวั่น

ประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นประเทศที่ให้ความสำคัญกับการให้การศึกษาสำหรับผู้ปกครอง มาก Michael and Priscilla(1990)ผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาครอบครัว มหาวิทยาลัยเทนเนสซีได้ทำการวิจัยพัฒนาโปรแกรมการให้การศึกษาสำหรับผู้ปกครองเพื่อให้ผู้ปกครองมีความรู้เรื่องเพศศึกษาและสามารถสอนเรื่องเพศแก่บุตร โดยได้พัฒนาโปรแกรมภายใต้เงื่อนไขแห่งการคิดในรูปแบบของการป้องกันมากกว่าที่จะเป็นเรื่องของการแก้ไข/เยียวยา และนำไปใช้กับผู้ปกครองของนักเรียนโรงเรียนระดับชั้นประถมศึกษา แห่งหนึ่ง โปรแกรมนี้พัฒนาอยู่บนความเชื่อที่ว่าผู้ปกครอง ควรจะเป็นผู้ให้ความรู้เรื่องเพศศึกษาแก่บุตรหลานของตนและให้โรงเรียนเป็นผู้ร่วมเสริม จากการศึกษาดำเนินงานวิจัยพบว่า ผู้ปกครองรู้สึกอึดอัดที่จะพูดคุยในหัวข้อเกี่ยวกับค่านิยมทางเพศกับบุตรหลาน โดยผู้ปกครองมักจะห้ามหรือประณามเด็กมากกว่าที่จะพูดคุยให้คำแนะนำที่เกี่ยวข้องกับเรื่องเพศ นอกจากนี้ผู้ปกครองรู้สึกอึดอัดและเป็นทุกข์เมื่อ “กิจกรรมทางเพศ” กลายเป็นหัวข้อหลักในการสนทนาขึ้นมา ผู้ปกครองมีความกังวลเป็นอย่างมากในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับค่านิยมทางเพศของพวกเขาไปยังบุตรหลาน โปรแกรมฝึกอบรมนี้สามารถช่วยให้ผู้ปกครองเรียนรู้และพัฒนาทักษะการสื่อสารเกี่ยวกับเรื่องเพศแก่บุตรหลาน หัวข้อที่พูดคุยได้แก่การตั้งครรภ์ที่มีได้

ตั้งใจและการแพร่กระจายของโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ ซึ่งจากการศึกษา สามารถบ่งชี้ได้ว่า เด็กๆ ซึ่งผู้ปกครองได้พูดคุยกับพวกเขาเกี่ยวกับเรื่องทางเพศจะมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรกล่าช้ากว่าเด็ก ๆ ซึ่งผู้ปกครองหลีกเลี่ยงที่จะพูดคุยเรื่องเพศและเด็ก ๆ มีแนวโน้มที่จะใช้การคุมกำเนิดเมื่อพวกเขา มีเพศสัมพันธ์เพียงแต่การพูดคุยของผู้ปกครองและบุตรหลานเกี่ยวกับเรื่องเพศในเชิงสร้างสรรค์จะทำให้เด็กๆ รู้สึกปลอดภัยที่จะแลกเปลี่ยนสิ่งที่เกิดขึ้นให้กับผู้ปกครองได้รับทราบ

รายละเอียดของโปรแกรมประกอบด้วย

1. การประเมินความต้องการจากผู้ปกครอง เพื่อค้นหาเรื่องที่คุณปกครองต้องการเรียนรู้ เป็นแนวทางของการจัดโปรแกรมการศึกษาสำหรับผู้ปกครอง
2. การวางแผนงานตามกำหนดเรื่องที่เป็นความต้องการของผู้ปกครองกลุ่มเป้าหมาย
3. มีการกำหนดวัตถุประสงค์ของโปรแกรมชัดเจนซึ่งผลที่ออกมาต้องสามารถสร้างให้ผู้ปกครองมีความรู้ เปลี่ยนเจตคติ มีทักษะในการสื่อสารเรื่องเพศที่มีประสิทธิภาพ
4. กำหนดขอบเขตเรื่อง เนื้อหาสาระที่จัดให้ผู้ปกครอง ในที่นี้มี 4 ส่วนได้แก่
 - ส่วนที่ 1 ผู้ปกครองในฐานะผู้ให้การศึกษาด้านเพศศึกษาแก่บุตร
 - ส่วนที่ 2 พัฒนาการทางเพศของมนุษย์
 - ส่วนที่ 3 ทักษะการสื่อสารเกี่ยวกับเรื่องเพศที่มีประสิทธิภาพ
 - ส่วนที่ 4 การให้ความช่วยเหลือผู้ปกครองในการวางแผนการสอนเรื่องเพศศึกษาให้กับบุตรหลาน
5. การกำหนดรูปแบบกิจกรรมและดำเนินการปฏิบัติการ
6. การประเมินผลโปรแกรมและการสรุปผล

ผลจากการทดลองใช้โปรแกรม มีการขอให้ประเมินระดับความสะดวกใจที่จะพูดคุยกับเด็กๆ ในเรื่องเพศ พบว่าผู้ปกครองทั้งหมดมีความสะดวกใจและกล้าที่จะพูดคุยเรื่องเพศกับบุตรมากขึ้น ผู้ปกครองได้แสดงความคิดเห็นต่างๆ จากการทำกิจกรรมกลุ่ม ดังนี้ “จะไม่หลีกเลี่ยงที่จะสอนเรื่องเพศศึกษาให้แก่บุตรแม้เพียงชั่วขณะ” “ความคิดของตนเองเปลี่ยนไปมากสำหรับข้อมูลที่บุตรหลานสามารถเข้าใจได้ และจะมอบข้อมูลเหล่านั้นให้เร็วขึ้น” “สิ่งหนึ่งที่ช่วยเป็นอย่างมากคือการทำกิจกรรมกลุ่มซึ่งทำให้ก้าวข้ามสภาวะการณต์ตกใจเมื่อบุตรมีการหารือในหัวข้อเกี่ยวกับเรื่องเพศ” และเหนืออื่นใดสิ่งที่ปรากฏให้เห็นชัดถึงความสำเร็จของการสัมมนา คือ การที่ผู้เข้าร่วมสัมมนาให้ความสนใจเข้าร่วมโดยไม่มีผู้ปกครองคนใดถอนตัวออกจากการสัมมนาเลย

ในประเทศไต้หวันเองก็ประสบปัญหาเดียวกันกับในประเทศอื่นๆ เกี่ยวกับวัยรุ่นไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการตั้งครกโดยมิได้ตั้งใจ ตั้งครกในวัยเรียน โรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ เป็นต้น จาก การสำรวจถึงความต้องการความรู้เรื่องเพศศึกษาของวัยรุ่นพบว่าวัยรุ่นต้องการให้ผู้ปกครองเป็นผู้ ที่ให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องเพศ ซึ่งผู้ปกครองเองก็เข้าใจและตระหนักดีแต่มีข้อจำกัด ผู้ปกครองจึง หวังว่าจะได้รับความช่วยเหลือจากมืออาชีพเพื่อให้เป็นผู้ที่มีความสามารถในการเป็นผู้ให้ การศึกษาเกี่ยวกับเรื่องทางเพศแก่บุตรได้ Yen-ChinLin (1999)นักการศึกษาในประเทศไต้หวันได้ ทำการศึกษาพัฒนาโปรแกรมการให้การศึกษาแก่ผู้ปกครองประเด็นเรื่องเพศศึกษาโดยจัดให้มีการ ฝึกอบรมผู้ปกครองเป็นกลุ่ม มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้ปกครองมีความรู้เรื่องเพศ ความตระหนักใน เรื่องเพศศึกษา มีเจตคติเกี่ยวกับเพศศึกษา พัฒนาความสามารถแห่งตนในเรื่องเพศศึกษา การ สื่อสารที่มีประสิทธิผลและมีพฤติกรรมการสื่อสารที่คาดว่าจะสามารถพูดคุยกับเด็กๆ ในประเด็น เกี่ยวกับเรื่องทางเพศได้ รายละเอียดของโปรแกรมประกอบด้วย

1. กำหนดกลุ่มเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของโปรแกรม โดยโปรแกรมการฝึกอบรม นี้มีผู้ปกครองเข้าร่วม 92 คน
2. กำหนดระยะเวลาการฝึกอบรม โดยใช้ระยะเวลา 6 สัปดาห์ที่มีการอบรม 2 ชั่วโมง ต่อสัปดาห์
3. กำหนดเนื้อหาและกิจกรรม โดยมีการแบ่งองค์ความรู้ต่างๆ ออกเป็น 6 ส่วนประกอบไปด้วยบทบาทของผู้ปกครองในการให้การศึกษาเรื่องเพศ วัยแรกรุ่น บทบาททาง เพศ ความสัมพันธ์ระหว่างเด็กชาย-หญิง เอชไอวี/เอดส์และเอสทีดี รวมถึงการแบ่งปัน ประสบการณ์และผลที่เกิดขึ้น ซึ่งในการฝึกอบรมตลอดโปรแกรมผู้ปกครองจะได้เข้าร่วมกิจกรรม ต่างๆ ที่จัดขึ้นให้สอดคล้องกับแต่ละองค์ความรู้ และทั้งนี้การออกแบบโปรแกรมเน้นไปที่ความรู้ และทักษะโดยเฉพาะอย่างยิ่งส่วนของผู้ปกครองได้มีการบ้านที่ออกแบบให้มีเรื่องการใช้ ความสามารถ หัวข้อและทิศทางในการสื่อสารกับบุตรหลานและประเด็นที่เกี่ยวข้องกับเรื่องเพศที่ บ้าน โดยผู้ปกครองแต่ละคนจะได้รับคู่มือการศึกษาสำหรับการเตรียมตัวสำหรับฝึกอบรมและมีการบ้านให้กลับไปฝึกที่บ้าน ซึ่งผู้ปกครองจะถูกขอให้แสดงความคิดเห็นลงในแบบฟอร์มหลังจาก การได้รับการฝึกอบรมในแต่ละองค์ความรู้ถึงสิ่งที่ได้รับจากสถานการณ์การเรียนรู้
4. ประเมินผลและให้ความคิดเห็นที่มีต่อการฝึกอบรม ซึ่งจากข้อคิดเห็นส่วนหนึ่งของผู้ปกครองที่ได้เข้าร่วมการฝึกอบรมต่อประสิทธิผลต่างๆ ที่เกิดขึ้น คือผู้ปกครองสามารถสนทนากับ บุตรหลานได้ในหัวข้อที่เกี่ยวกับเรื่องทางเพศ สามารถช่วยเหลือและเปลี่ยนเจตคติของผู้ปกครอง และพบว่าเพิ่มความสัมพันธ์ที่ดีของสมาชิกในครอบครัว

สำหรับประเทศไทยการให้การศึกษสำหรับผู้ปกครอง เป็นโปรแกรมที่จัดตั้งเป็นอิสระ จัดในโปรแกรมส่วนร่วมของผู้ปกครอง และจัดร่วมกับการสนับสนุนผู้ปกครอง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับกลุ่มผู้ปกครอง ผู้จัด และเป้าหมายที่ต้องการ การศึกษาสำหรับผู้ปกครองในประเทศไทย มีหลายหน่วยงานที่ให้ความสนใจทั้งภาครัฐและเอกชน งานบริการส่วนใหญ่เป็นงานด้านการให้ความรู้โดยตรงแก่ผู้ปกครอง เช่น กระทรวงสาธารณสุข บริษัทที่จำหน่ายผลิตภัณฑ์เกี่ยวกับเด็ก นอกจากนี้ยังมีสื่อมวลชนที่ให้ความสนใจทั้งรายการวิทยุ โทรทัศน์ และหนังสือพิมพ์

ลักษณะของกิจกรรมการศึกษาที่ดีควรต้อง

1. ผู้ปกครองได้เข้าร่วมอย่างมีชีวิตชีวา มีการลงมือกระทำ
2. ตรงจุดประสงค์ และความต้องการจำเป็นสำหรับผู้ปกครอง
3. สร้างเสริมความรู้ ความเข้าใจ และให้ความชัดเจนต่อวิธีการเลี้ยงดูเด็กอย่างมีความหมาย
4. ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการคิด และการเรียนรู้ร่วมกัน
5. กิจกรรมการศึกษาที่กำหนดต้องมีลักษณะเชื่อมสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในครอบครัว ด้วย ต้องไม่เครียดมากเกินไป ได้เรียนรู้และเพลิดเพลินไปพร้อมกัน

ขั้นตอนการดำเนินการจัดโปรแกรมการศึกษาสำหรับผู้ปกครอง

กุลยา ตันติผลลาชีวะ(2551) ได้เสนอขั้นตอนและวิธีการในการจัดโปรแกรมการศึกษาสำหรับผู้ปกครองว่าควรดำเนินการ ตามขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 การประเมินความต้องการเป็นขั้นของการวิเคราะห์ข้อมูลจากผู้ปกครองและสังคม เพื่อค้นหาเรื่องที่ผู้ปกครองต้องการเรียนรู้ ซึ่งเรื่องที่ได้อาจเป็นปัญหาเฉพาะบุคคล หรือเป็นเรื่องที่หลายคนควรรู้ ซึ่งผลการวิเคราะห์ที่ได้เป็นความจำเป็นต่อการเรียนรู้

ขั้นที่ 2 การวางแผนและดำเนินการเป็นขั้นของการปฏิบัติการศึกษาสำหรับผู้ปกครอง ตามกำหนดเรื่องที่เป็นความต้องการของผู้ปกครองกลุ่มเป้าหมาย ในขั้นที่ 2 นี้ ผู้จัดการศึกษาสำหรับผู้ปกครอง ต้องวางแผนการดำเนินการปฏิบัติการ และติดตามผลการศึกษา ซึ่งผลที่ออกมาต้องสามารถสร้างให้ผู้ปกครองมีความรู้ มีทักษะ และเปลี่ยนเจตคติการอบรมเลี้ยงดูเด็กให้ถูกต้อง พร้อมส่งเสริมพฤติกรรมที่เหมาะสมของเด็กในปกครอง

ขั้นที่ 3 การกำหนดผลลัพธ์ของโปรแกรม ในการจัดโปรแกรมการศึกษาสำหรับผู้ปกครองนั้น การกำหนดผลลัพธ์ของการศึกษาสำหรับผู้ปกครอง มีลักษณะเช่นเดียวกับจุดประสงค์ของการเรียนการสอนที่หมายถึงข้อความหรือประโยคเป้าประสงค์ที่ต้องการให้เกิดการ

เปลี่ยนแปลงในตัวผู้ปกครอง หลังจากผ่านโปรแกรมการศึกษาสำหรับผู้ปกครองที่กำหนดแล้ว ได้แก่ ความรู้ ทักษะปฏิบัติ และเจตคติ ผู้จัดโปรแกรมต้องเขียนผลลัพธ์ที่ต้องการให้ชัดเจน ซึ่งวิธีการเขียนผลลัพธ์ที่ต้องการต้องเขียนเป็นจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมว่าผู้จัดโปรแกรมการศึกษาต้องการให้ผู้ปกครองเกิดพฤติกรรมใด นอกจากนี้ในผลลัพธ์ที่ต้องการนั้นผู้ปกครองบอกได้ว่าจะแก้ไขอย่างไร วิธีการแก้ไขต้องกระตุ้นให้ผู้ปกครองตระหนักถึงข้อมูลที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับการใช้ศักยภาพ การดำเนินชีวิต ภาวะครอบครัว สภาพชุมชนมาเพื่อการแก้ประเด็นปัญหาหรือการส่งเสริมเด็ก การกำหนดเป้าหมายผลลัพธ์ต้องบ่งชี้ทั้งระยะสั้นและระยะยาว ที่บอกความก้าวหน้าของเด็ก เพื่อแสดงให้เห็นว่า การจัดการศึกษาสำหรับผู้ปกครองนั้น ประสบความสำเร็จตรงตามเป้าหมาย มีกำหนดระยะเวลาของการแก้ไข ถ้าการให้การศึกษาผู้ปกครองนั้นบรรลุเป้าหมาย พฤติกรรมผู้ปกครองและเด็กจะต้องก้าวไปสู่ทิศทางที่ดี

ขั้นที่ 4 การกำหนดขอบเขตเรื่อง เรื่องที่จะกำหนดให้เป็นหัวข้อของการจัดการศึกษา ต้องมาจากปัญหาของเด็กหรือความต้องการของผู้ปกครอง แล้วนำมากำหนดเป็นขอบเขต เรื่องที่ต้องจัดการศึกษาสำหรับผู้ปกครอง บางชื่อเรื่องอาจมีขอบเขตกว้างขวางมาก แต่บางเรื่องอาจแคบและเจาะจง ดังนั้นในการจัดโปรแกรม จำเป็นต้องสร้างขอบเขตความกว้างของเรื่องให้ชัดเจน

วิธีการกำหนดขอบเขตเรื่อง ให้ประเมินจากความรู้พื้นฐานของผู้ปกครองโดยเฉลี่ย เพื่อกำหนดแนว กว้างลึกของเนื้อหา ประเมินอายุของผู้ปกครองเพื่อดูประสบการณ์ในแต่ละด้าน เพื่อเพิ่มหรือจัดเนื้อหาที่อาจทำ ได้ตามความจำเป็น

การกำหนดขอบเขตเรื่องซึ่งเป็นเนื้อหาความรู้ และการเสริมทักษะการเป็นผู้ปกครอง ขึ้นอยู่กับ (1) ความสอดคล้องของความสนใจระหว่างโปรแกรมการศึกษากับผู้ปกครองส่วนใหญ่ (2) ทิศทางที่ผู้จัดโปรแกรมและผู้ร่วมงานต้องการ และ (3) ความสนใจเกี่ยวกับหน้าที่ของผู้ปกครองในสังคมที่ต้องการเพิ่มพูนขณะนั้น

ขั้นที่ 5 การกำหนดกลุ่มเป้าหมาย กลุ่มผู้ปกครองที่เข้าโปรแกรมการศึกษาสำหรับผู้ปกครองขึ้นอยู่กับความต้องการ และความสนใจบางโปรแกรมอาจเป็นรายบุคคล บางโปรแกรมอาจเป็นรายกลุ่ม ผู้จัดต้องรับทราบและเลือกกลุ่มผู้ปกครองให้เป็นกลุ่มที่มีความสนใจและปัญหาใกล้เคียงกัน จะทำให้เกิดความต้องการตรงกันและพร้อมที่จะร่วมในโปรแกรม หลักการที่สำคัญคือ ต้องให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในโปรแกรมไม่ว่าจะเป็นการฝึกอบรม หรือการประชุมวิชาการ เปิดโอกาสให้ผู้ปกครองแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน เพราะผู้ปกครองเป็นผู้ใหญ่ เป็นผู้ มีประสบการณ์ มีความต้องการที่จะมีบทบาทในการฝึกอบรม หรือการประชุม นอกจากนี้เรา

อาจสนับสนุนให้ผู้ปกครองร่วมรับผิดชอบและวางแผนการฝึกอบรมก็ได้ โดยให้มีส่วนร่วมในการกำหนดเรื่องและประเด็นสาระที่ต้องการเรียนรู้ การหาวิธีการที่จะนำไปสู่การเรียนรู้ตามหัวเรื่องที่กำหนด ซึ่งผู้ปกครองอาจมีวิธีการเสนอแนะที่ดี ประกอบกับการมีประสบการณ์ของผู้ปกครองทำให้ผู้ปกครองต้องการที่จะให้แนวคิดแก่กลุ่มเพื่อเสนอความสำเร็จตามวิธีการที่ตนเคยกระทำให้กับกลุ่ม ซึ่งเป็นการสร้างความภาคภูมิใจในตนให้แก่ผู้ปกครอง วิธีการเรียนรู้แบบนี้ดีที่สุดวิธีหนึ่งสำหรับการจัดโปรแกรมการศึกษาสำหรับผู้ปกครอง กลุ่มเป้าหมายที่ผู้ปกครองต้องการเข้าโปรแกรมการศึกษาจะมีความชัดเจนขึ้น

ขั้นที่ 6 การกำหนดตารางเวลา การจัดโปรแกรมการศึกษาสำหรับผู้ปกครอง การกำหนดตารางเวลาสามารถยืดหยุ่นได้เนื่องจากการจัดการศึกษาสำหรับผู้ปกครอง ขึ้นอยู่กับนโยบายของสถานที่ที่จัดและความสนใจของผู้ปกครอง ถ้าเป็นโรงเรียนจัด บางโรงเรียนอาจกำหนดเป็นเงื่อนไขว่าผู้ปกครองต้องเข้าอบรมในโครงการผู้ปกครองศึกษาที่โรงเรียนกำหนดขึ้น แต่บางโรงเรียนอาจเปิดให้เฉพาะผู้ปกครองที่สนใจ

ขั้นที่ 7 การดำเนินโปรแกรมการศึกษา การให้การศึกษแก่ผู้ปกครองมีหลายรูปแบบหลายวิธีการ อาจเป็นทั้งการเข้าอบรม การประชุม การเข้าร่วมกิจกรรมโรงเรียน และการเรียนรู้เฉพาะบุคคลที่กำหนดไว้ แต่ความสำเร็จจะอยู่ที่การใช้เทคนิคทางการศึกษาที่สามารถจูงใจให้ผู้ปกครองเข้าถึงการศึกษากำหนด หลักปฏิบัติที่สำคัญประกอบด้วย

1. ในแต่ละเนื้อหาสาระของการให้การศึกษแก่ผู้ปกครอง ผู้จัดต้องเข้าใจความลุ่มลึกของเนื้อหา ความต้องการของผู้ปกครองที่จะเรียนรู้ และวิธีการที่จะทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ด้วยการสังเกตความสนใจ ปฏิกริยาตอบโต้และความกระตือรือร้นที่แสดงออกทั้งด้านวัจนะและอวัจนะ การประเมินติดตามผลเพื่อการพัฒนา
2. เข้าใจถึงข้อจำกัดของผู้ปกครองทั้งด้านความรู้ เวลา ความเชื่อ เพราะผู้ปกครองมีพื้นฐาน ประสบการณ์ ความเข้าใจต่างกัน โดยเฉพาะเรื่องเวลาควรกำหนดระยะเวลาของการให้ความรู้สอดคล้องกับข้อจำกัดของผู้ปกครอง
3. ใช้เทคนิคทางการศึกษาเจาะจงตามรูปแบบของการให้การศึกษว่าเป็นการอบรมประชุมปรึกษาหรือการเยี่ยมบ้าน เพื่อเป็นการจูงใจให้ผู้ปกครองสนใจมากที่สุด

ขั้นที่ 8 การประเมินผล เป็นงานขั้นสุดท้ายของการจัดโปรแกรมการศึกษาสำหรับผู้ปกครองเป็นขั้นตอนของการประเมินผลของการให้การศึกษแก่ผู้ปกครองไปแล้วว่ามีผลเป็นอย่างไรบ้างเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการหรือไม่

นอกจากนี้ Auerbach (1968) ได้เสนอขั้นตอนและวิธีการในการจัดการศึกษาสำหรับผู้ปกครอง ว่าควรดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. การสำรวจความต้องการของผู้ปกครอง ก่อนการจัดทำหลักสูตรการเรียนการสอนให้ผู้ปกครอง เพื่อจะได้พัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องตามความต้องการ และความสนใจที่สุด

2. ตั้งจุดมุ่งหมายให้ชัดเจนว่า ต้องการช่วยให้ผู้ปกครองมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับพัฒนา การเด็กในด้านใด หรือเพื่อช่วยให้ผู้ปกครองตระหนักถึงความสำคัญของปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในครอบครัว หรือเพื่อช่วยให้ผู้ปกครองมีความเข้าใจในบทบาทของตนเองและของเด็กต่อครอบครัว และชุมชนของตนเอง เป็นต้น

3. พิจารณาเนื้อหาสาระของหลักสูตร เพื่อเลือกให้เหมาะสมตามสาระและอยู่บนพื้นฐานทฤษฎีที่จะทำให้ผู้ปกครองเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอย่างเหมาะสมกับกลุ่มผู้ปกครอง

4. หาวิธีการในการให้การศึกษาแก่ผู้ปกครองโดยใช้วิธีการต่อไปนี้

4.1 วิธีกลุ่มสัมพันธ์ ได้แก่

- (1) การอภิปรายกลุ่ม
- (2) กรณีศึกษาและอภิปราย
- (3) การประชุมปฏิบัติการ
- (4) การแสดงบทบาทสมมติ

4.2 การใช้สื่อมวลชน เช่น หนังสือพิมพ์ หนังสือ วารสาร โทรทัศน์ วิทยุ ภาพยนตร์ วีดิทัศน์ ภาพนิ่ง และภาพเคลื่อนไหว

4.3 การให้ความรู้แบบตัวต่อตัว โดยการออกไปเยี่ยมผู้ปกครองตามบ้าน และพูดคุยด้วยอย่างไม่เป็นทางการ

4.4 ใช้วิธีผสม โดยนำเอาหลายๆ วิธีมาใช้ผสมผสานกัน

Diamondstone (1980) ได้กล่าวว่าการให้การศึกษาแก่ผู้ปกครองมีหลายวิธีการ ทั้งที่เป็น การให้โดยตรงหรือให้โดยการใช้สื่อทางอ้อมซึ่งไม่ว่าจะเป็นการศึกษาสำหรับผู้ปกครองแบบใดก็ตาม การให้การศึกษาที่ดีต้องมีการวางแผนที่รัดกุมและขั้นตอนแรกของการวางแผนก็คือการสำรวจ สิ่งที่ผู้ปกครองต้องการเรียนรู้มากที่สุด การประเมินความสนใจและความต้องการของผู้ปกครองจะ ช่วยให้การจัดการศึกษาสำหรับผู้ปกครองประสบความสำเร็จได้มาก

นอกจากนี้ Diamondstone (1980) ได้นำเสนอรูปแบบการจัดการศึกษาสำหรับผู้ปกครอง ซึ่งมี 9 ขั้นตอน ดังนี้

1. การสำรวจความต้องการพื้นฐาน
2. วางแผนงาน
3. ประเมินก่อนการประชุม
4. การสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้ร่วมกัน
5. กิจกรรมสร้างความสัมพันธ์
6. การให้ความรู้
7. การอภิปราย
8. การฝึกปฏิบัติ
9. ประเมินผลหลังการประชุม

Massoglia (1997) ได้เสนอขั้นตอนในการให้การศึกษาแก่ผู้ปกครอง ซึ่งมี 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. สำรวจความต้องการของผู้ปกครอง
2. จัดสถานการณ์ และกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับผู้ปกครอง
3. นำเสนอโอกาสการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับบุคคล สถานที่ และเวลา
4. ประเมินประสบการณ์การเรียนรู้

โดยสรุปโปรแกรมการจัดการศึกษาสำหรับผู้ปกครองต้องมีการสำรวจความต้องการและความจำเป็นของผู้ปกครอง เพื่อให้ได้แนวในการกำหนดวัตถุประสงค์และเนื้อหาที่ชัดเจน กำหนดขอบเขตเรื่อง กำหนดกลุ่มเป้าหมาย กำหนดตารางเวลา วิธีการและการประเมินผล ทั้งนี้การจัดโปรแกรมการศึกษาสำหรับผู้ปกครองที่มีประสิทธิภาพ จะต้องสอดคล้องกับความต้องการของผู้ปกครอง ทั้งในแง่ของความรู้ที่ผู้ปกครองจะได้รับ และในแง่ของการมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่น่าสนใจ ซึ่งสามารถทำให้ผู้ปกครองได้เพิ่มพูนความรู้ ทักษะ เปลี่ยนเจตคติและเกิดความตระหนักในความสำคัญของบทบาทของตนในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนสามารถนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้และมีความเชื่อมั่นมากขึ้นในการให้คำแนะนำและสื่อสารกับบุตรหลานในหัวข้อที่เกี่ยวข้อง

ตอนที่ 3 แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Participatory Learning, PL)

ประวัติ ความเป็นมาของแนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Participatory Learning) เป็นการเรียนรู้ที่ริเริ่มโดย Nicole (1994) นักฝึกอบรมได้ศึกษาและพัฒนา รูปแบบการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพจำนวนมากในการพัฒนาบุคคลทั้งด้านความรู้ เจตคติและทักษะ ในรูปแบบการวิจัยแบบเมตา

(Meta Analysis) โดยการนำผลการวิเคราะห์ของการศึกษาวิจัยรูปแบบการเรียนรู้หลายๆ รูปแบบได้รูปแบบใหม่คือ การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมซึ่งประกอบด้วยหลักการเรียนรู้ 2 อย่างคือ การเรียนรู้เชิงประสบการณ์ (Experiential Learning) ผสมผสานกับกระบวนการกลุ่ม (Group Process) เพราะในแต่ละองค์ประกอบของวงจรการเรียนรู้เชิงประสบการณ์นั้นผู้เรียนทุกคนซึ่งมีประสบการณ์ติดตัวมาจะสามารถใช้ประสบการณ์ของตนเองให้เกิดประโยชน์สูงสุดหรือแลกเปลี่ยนความคิดเห็นตลอดจนทดลองใช้ความรู้ที่เรียนมาไปสู่การปฏิบัติได้นั้นต้องผ่านกระบวนการกลุ่ม ที่มีความสำคัญเนื่องจากมนุษย์ทุกคนมีความจำกัดในเรื่องพลังมีความแตกต่างกันในเรื่องสติปัญญา และต้องพึ่งพาอาศัยผู้อื่นดังนั้นการให้ผู้เรียนได้ทำงานเป็นกลุ่มจะทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันและช่วยในการทำในสิ่งที่ยากหรือไม่เคยทำมาก่อนได้ด้วยคามมั่นใจ โดยเฉพาะในการฝึกอบรมที่อาจจะจำกัดด้วยเวลา

การจัดโปรแกรมการศึกษาหรือการฝึกอบรม ล้วนเป็นกระบวนการพัฒนาบุคคลวิธีหนึ่งที่มีประสิทธิภาพ ดังนั้นนักพัฒนาโปรแกรมจึงได้พยายามหาวิธีถ่ายทอดการจัดการศึกษารูปแบบต่างๆ โดยศึกษาวิธีการเรียนรู้ของบุคคลและจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับผู้เรียนโดยเฉพาะการฝึกอบรมผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ ซึ่งจะมีลักษณะความสนใจเฉพาะในสิ่งที่จะสามารถนำไปใช้ในการแก้ปัญหาการทำงาน พัฒนางาน หรือใช้ในชีวิตประจำวัน นอกจากนี้ผู้ใหญ่มักมีประสบการณ์มากมายซึ่งถ้าเขาได้มีโอกาสใช้หรือแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับผู้อื่นก็จะทำให้ความสนใจในการเข้าโปรแกรม การอบรมมีมากยิ่งขึ้น

Nicole(1994) ได้สรุปเหตุผลในการใช้การอบรมแบบมีส่วนร่วมซึ่งเป็นประโยชน์ต่อวิทยากรหรือนักฝึกอบรม ดังนี้

1. ผู้เรียนเป็นเจ้าของ กำหนด หรือเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้
2. มีความอิสระทางความคิด ก่อให้เกิดการพัฒนาตนเอง
3. พัฒนาวิธีการเรียนรู้ โดยเฉพาะการเรียนรู้เชิงลึกหรือเชิงสร้างสรรค์
4. นำประสบการณ์มาใช้ในการเรียนรู้ การฝึกปฏิบัติเป็นพื้นฐานในการขยายผล
5. ประยุกต์ใช้ทฤษฎีและความรู้ในการฝึกปฏิบัติ
6. สามารถใช้กับผู้เรียนที่มีรูปแบบการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน
7. เป็นการพัฒนาทักษะการสื่อสารทุกรูปแบบเช่น สนทนา เขียน วาด การแสดงบทบาทสมมุติ ฯลฯ
8. เป็นการพัฒนาทักษะการทำงานกลุ่ม ซึ่งเป็นผลพลอยได้จากการทำงานร่วมกัน
9. เป็นการเพิ่มศักยภาพผู้เรียน

สำหรับในประเทศไทยผู้เริ่มต้นนำแนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมมาใช้อย่างแท้จริงในการจัดทำหลักสูตรฝึกอบรมคือ นายแพทย์ ยงยุทธ วงศ์ภิรมย์ศานติ์ (กรมสุขภาพจิต) เป็นผู้นำคนแรกที่นำแนวคิดนี้มาปรับใช้ให้เป็นรูปธรรมในงานการสร้างหลักสูตรเผยแพร่ความรู้ต่อต้านโรคเอดส์และขยายไปในเรื่องปัญหายาเสพติด ทักษะชีวิต และหลักสูตรอื่นๆ ของกรมสุขภาพจิตในเวลาต่อมา ซึ่งในปัจจุบันมีผู้นำแนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของกรมสุขภาพจิตไปใช้กันอย่างกว้างขวางแพร่หลาย

ความหมายของการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

สมใจ ปราบพล (2544) กล่าวว่า การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม หมายถึงการที่ผู้เรียนแต่ละคนมีส่วนร่วมโดยการเอาจิตใจเข้าร่วม ทำให้เกิดการเรียนรู้ทั้งทางตรงและทางอ้อม อาศัยหลักการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ และการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ได้รับความรู้ที่สัมพันธ์กับชีวิตจริง ได้รับการฝึกฝนทักษะการแสวงหาความรู้ ทักษะการบันทึกความรู้ ทักษะการคิด ทักษะการจัดการความรู้ ทักษะการแสดงผล ทักษะการสร้างความรู้ใหม่ และทักษะการทำงานกลุ่ม

อรจรรย์ ณ ตะกั่วทุ่ง (2545) กล่าวว่า การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ตัดสินใจเลือกบทเรียนที่ต้องการเรียนรู้ในลักษณะกลุ่มหรือศึกษาด้วยตนเอง ผู้เรียนจะร่วมกันจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทุกขั้นตอนฝึกปฏิบัติการวางแผนการทำกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกันและทำรายงานผลการเรียนรู้

กรมสุขภาพจิต (2545) ได้ให้ความหมายของการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมไว้ว่าเป็นการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เป็นกระบวนการสร้างความรู้ด้วยตัวของผู้เรียนเอง โดยมีผู้สอนจัดกระบวนการเรียนการสอนที่เอื้ออำนวยให้เกิดการสร้างความรู้การถ่ายทอดความรู้จากผู้สอนสู่ผู้เรียนแต่เพียงอย่างเดียว ดังนั้นกระบวนการสร้างความรู้จึงต้องอ้างอิงจากประสบการณ์ของผู้เรียนเป็นการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นฝ่ายกระทำอันจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปสู่การเรียนรู้ใหม่ๆ อย่างต่อเนื่องเป็นสังคมของการเรียนรู้ที่เกิดจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนด้วยกันเองและระหว่างผู้เรียนกับผู้สอนทำให้เกิดการขยายตัวของเครือข่ายความรู้ที่ทุกคนมีอยู่ออกไปอย่างกว้างขวางโดยอาศัยการแสดงออกได้แก่การพูดและการเขียนเป็นเครื่องมือในการแลกเปลี่ยน การวิเคราะห์และการสังเคราะห์ความรู้

สุมณฑา พรหมบุญ และอรพรรณ พรสีมา (2549) กล่าวว่า การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมช่วยเตรียมผู้เรียนให้พร้อมที่จะเผชิญกับชีวิตจริงเพราะลักษณะของการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้รับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเอง ได้ลงมือปฏิบัติ ทำกิจกรรมกลุ่ม ฝึกฝน ทักษะการเรียนรู้ทักษะการบริหาร การจัดการ การเป็นผู้นำผู้ตามและที่สำคัญเป็นการเรียนรู้ที่มี

ความสัมพันธ์สอดคล้องกับชีวิตจริงของผู้เรียน มากที่สุดวิธีหนึ่ง อีกทั้งยังช่วยเสริมสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ดี ช่วยให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนความเป็นประชาธิปไตยฝึกการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ช่วยให้เกิดเจตคติที่ดีต่อการเรียน ต่อผู้สอน ต่อสถานศึกษาและต่อสังคม

วรรัตน์ อภินันท์กุล (2551) กล่าวว่า การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม คือกิจกรรมที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ใหม่ที่ท้าทายอย่างต่อเนื่อง โดยเป็นการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงของผู้เรียน กิจกรรมการเรียนเป็นการเรียนรู้อาศัยประสบการณ์เดิมของผู้เรียน มีการสื่อสารหลายทางเช่นการพูด การเขียน เป็นเครื่องมือในการแลกเปลี่ยน การวิเคราะห์และสังเคราะห์ความรู้ มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนด้วยกันเองและระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน และปฏิสัมพันธ์ที่มีทำให้เกิดการขยายผลของเครือข่ายความรู้ที่ทุกคนมีอยู่ออกไปอย่างกว้างขวาง

Kolb (1994) กล่าวว่า การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ประกอบด้วย องค์ประกอบที่สำคัญ 4 องค์ประกอบ ในการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ผู้เรียนควรมีทักษะในการเรียนรู้ทั้ง 4 องค์ประกอบ แม้บางคนจะชอบ/ถนัด หรือมีบางองค์ประกอบมากกว่า เช่น เคยมีประสบการณ์จริง แต่ถ้าไม่ชอบ แสดงความคิดเห็นหรือไม่นำประสบการณ์มาร่วมอภิปราย ผู้เรียนนั้นก็ขาดการมีทักษะในองค์ประกอบอื่น ฉะนั้นผู้เรียนจึงควรมีทิศทางการเรียนรู้ทุกด้าน และควรมีพัฒนาการการเรียนรู้ให้ครบทั้งวงจร หรือทั้ง 4 องค์ประกอบ

Pretty และ Labs (1998) ได้ให้ความหมายของการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมไว้ว่า เป็นการจัดการเรียนรู้ที่อาศัยกระบวนการกลุ่มเข้ามาช่วย ทำให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้โดยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นผ่านประสบการณ์และใช้ทักษะการสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจที่ตรงกัน เน้นการทำงานเป็นกลุ่มซึ่งการทำงานในแต่ละกิจกรรมสมาชิกทุกคนจะมีส่วนร่วมในการทำงาน ดังนั้นผลงานที่ได้จึงเป็นผลงานของกลุ่มมิใช่ของสมาชิกคนใดคนหนึ่งเท่านั้น

โดยสรุปแล้ว การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนต้องมีส่วนร่วมเพื่อเกิดการเรียนรู้ในสิ่งที่อยากรู้โดยอาศัยกระบวนการกลุ่ม ทำให้ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ซึ่งกันและกัน ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ที่สัมพันธ์กับชีวิตจริง ได้รับการฝึกฝนทักษะการเรียนรู้ การบริหารจัดการ การเป็นผู้นำ ผู้ตาม ฝึกทักษะการคิดการแสดงออก และการทำงานกลุ่ม มีปฏิสัมพันธ์เกิดขึ้นทั้งระหว่างผู้เรียนด้วยกันเองและระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน สิ่งเหล่านี้จะช่วยให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาเกิดการเรียนรู้ใหม่ๆ อย่างต่อเนื่อง

หลักการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

Pretty, Juies N ; Guijt, Irene; Scoones, Ian ; Thompson, John (1995) ได้กล่าวถึงหลักการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมดังนี้ การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมมาจากความเชื่อที่ว่า การเรียนรู้ของคนเราเป็นกระบวนการสร้างความรู้ขึ้นด้วยตัวของผู้เรียนเองโดยผู้สอนเป็นผู้ช่วยจัดกระบวนการเรียนการสอนที่เอื้ออำนวยให้เกิดการสร้างความรู้มากกว่าถ่ายทอดความรู้จากผู้สอน ดังนั้นกระบวนการสร้างความรู้จึงต้องอ้างอิงจากประสบการณ์ของผู้เรียน เป็นการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นฝ่ายกระทำ ซึ่งจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปสู่พลวัตของการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องต่อไปอย่างไม่สิ้นสุด ซึ่งหลักการจัดการเรียนการสอนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมต้องมียุทธศาสตร์ประกอบ 4 ประการคือ ประสบการณ์(Experience) การสะท้อนความคิดและอภิปราย (Reflection and Discussion) การสรุปความเข้าใจและเกิดเป็นความคิดรวบยอด (Understanding and Conceptualization) การทดลอง/การประยุกต์แนวคิด (Experimentation/Application)

สมใจ ปราบพล (2544) กล่าวถึงองค์ประกอบของการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ดังนี้

1. ประสบการณ์ ผู้สอนช่วยให้ผู้เรียนนำประสบการณ์เดิมของตนมาพัฒนาเป็นองค์ความรู้
2. การสะท้อนความคิดและถกเถียง ผู้สอนช่วยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสแสดงออกเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและเรียนรู้ซึ่งกันและกันอย่างลึกซึ้ง
3. เข้าใจและเกิดเป็นความคิดรวบยอด โดยผู้เรียนมีความเข้าใจและเกิดความคิดรวบยอด ผู้เรียนเป็นฝ่ายริเริ่มแล้วผู้สอนอาจช่วยแต่งเติมให้สมบูรณ์
4. การทดลองหรือการประยุกต์ ผู้เรียนสามารถนำเอาความรู้ที่เกิดขึ้นใหม่ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่างๆในชีวิตประจำวันได้ นอกจากนี้ยังสามารถทำให้เกิดแนวปฏิบัติของผู้เรียนเอง

วัฒนาพร ระงับทุกข์ (2545) ได้กล่าวว่าการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมประกอบด้วยหลักการเรียนรู้พื้นฐาน 2 อย่างคือ การเรียนรู้เชิงประสบการณ์และกระบวนการกลุ่มมีองค์ประกอบสำคัญ 4 ประการคือ

1. ประสบการณ์ เป็นขั้นตอนที่ผู้สอนพยายามกระตุ้นให้ผู้เรียนนำประสบการณ์เดิมของตนออกมาใช้ในการเรียนและแบ่งปันประสบการณ์ของตนกับเพื่อนๆที่อาจมีประสบการณ์คล้ายหรือแตกต่างกัน

2. การสะท้อนความคิดและอภิปราย เป็นขั้นตอนที่ ผู้เรียนได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็น และความรู้สึกของตนเองแลกเปลี่ยนกับสมาชิกในกลุ่ม ซึ่งผู้สอนจะเป็นผู้กำหนดประเด็นการวิเคราะห์ วิเคราะห์ ผู้เรียนจะได้เรียนรู้ถึงความคิด ความรู้สึกของคนอื่นที่ต่างไปจากตนเอง จะช่วยให้เกิดการเรียนรู้ได้กว้างขวางขึ้น และผลสะท้อนความคิดเห็นหรือการอภิปราย จะทำให้ได้ข้อสรุปที่หลากหลาย หรือมีน้ำหนักมากยิ่งขึ้นนอกจากนี้ ผู้เรียนจะได้เรียนรู้ถึงการทำงานเป็นทีม

3. ความเข้าใจและเกิดเป็นความคิดรวบยอด เป็นขั้นตอนการสร้างทำความเข้าใจและนำไปสู่การเกิดความคิดรวบยอด อาจเกิดขึ้นโดยผู้เรียนเป็นฝ่ายริเริ่มแล้วผู้สอนอาจช่วยแต่งเติมให้สมบูรณ์หรือผู้สอนอาจนำทางแล้วผู้เรียนสานต่อจนความคิดนั้นสมบูรณ์เป็นความคิดรวบยอด

4. การทดลอง/การประยุกต์แนวคิด เป็นขั้นตอนที่ให้ผู้เรียนนำเอาการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นใหม่ไปประยุกต์ใช้ในลักษณะหรือสถานการณ์ต่างๆจนเกิดเป็นแนวทางปฏิบัติของผู้เรียนเอง

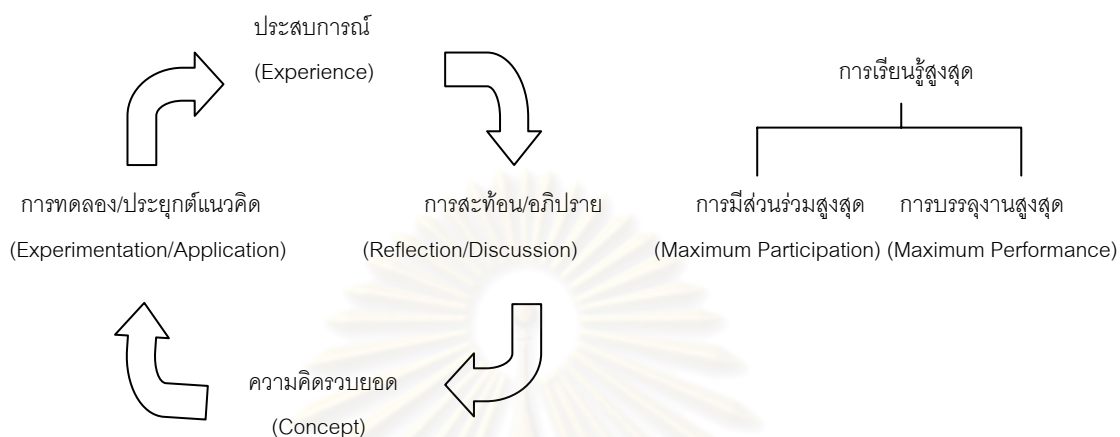
วรรัตน์ อภินันท์กุล (2551)กล่าวว่าหลักการจัดการเรียนการสอนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมต้องมีองค์ประกอบ 4 ประการคือ ประสบการณ์ (Experience) การสะท้อนความคิดและอภิปราย (Reflection and Discussion) การสรุปความเข้าใจและเกิดเป็นความคิดรวบยอด (Understanding and Conceptualization) การทดลอง/การประยุกต์แนวคิด (Experimentation/Application) ซึ่งการนำวิธีการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมไปประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนแต่ละครั้งต้องผสมผสานหลายๆเทคนิค ผู้สอนจัดกิจกรรมที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ใหม่ๆที่ทำท่ายอย่างต่อเนื่อง โดยเป็นการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงของผู้เรียน

กรมสุขภาพจิต (2543) ได้กล่าวถึงหลักการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมไว้ว่า การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม(Participatory Learning)เป็นการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางประกอบด้วยหลักการเรียนรู้พื้นฐาน 2 อย่างคือ การเรียนรู้เชิงประสบการณ์ (Experiential Learning) และกระบวนการกลุ่ม (Group Process) ดังแผนภาพที่ 1

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หลักสำคัญของ Participatory Learning

การเรียนรู้เชิงประสบการณ์ (Experiential Learning) + การเรียนรู้ด้วยกระบวนการกลุ่ม (Group Process)

แผนภาพที่ 1 หลักการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข, 2543)

Kolb (1984) ได้ให้ความหมายของการเรียนรู้จากประสบการณ์ว่าเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เป็นลักษณะแบบองค์รวมและมีความหลากหลาย ซึ่งรูปแบบในการพัฒนาผู้ใหญ่จะประกอบด้วยประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวิธีการเรียนรู้ของประชาชน การเจริญงอกงามและการพัฒนา ทฤษฎีการเรียนรู้จากประสบการณ์จะเน้นบทบาทสำคัญของการปฏิบัติจริงในกระบวนการเรียนรู้ พยายามทำให้ผู้เรียนเกิดพฤติกรรมและอารมณ์ความรู้สึกใหม่ เกิดความรู้ใหม่

Rogers (1996) ได้ให้ความหมายว่า การเรียนรู้จากประสบการณ์ หมายถึง ความสมดุลระหว่างการเปลี่ยนแปลงและการเจริญก้าวหน้าของบุคคล โรเจอร์มีความเชื่อว่ามนุษย์ทุกคนมีธรรมชาติของการอยากเรียนรู้ บทบาทของครูต้องอำนวยความสะดวกโดยการจัดบรรยากาศให้เอื้อต่อการเรียนรู้ตอบสนอง

Johnson & Johnson (1997) ได้ให้ความหมายของการเรียนรู้จากประสบการณ์ว่า มาจากแนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้เชิงปฏิบัติการ (Action theory) อาศัยประสบการณ์เดิมของผู้เรียน และปรับเปลี่ยนให้เกิดการเรียนรู้ใหม่ที่มีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น โดยมีจุดมุ่งหมายของการเรียนรู้ 3 ประการคือ

1. ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของความรู้
2. ผู้เรียนมีการเปลี่ยนแปลงเจตคติ
3. ประสบการณ์เดิมของผู้เรียนเกิดการขยายตัวในด้านทักษะอย่างกว้างขวาง

โดยสรุปแล้ว หลักการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เป็นกระบวนการในการสร้างความรู้ขึ้นมาโดยอาศัยองค์ประกอบที่สำคัญ 4 ประการได้แก่ 1) ประสบการณ์ 2) การสะท้อนความคิดและอภิปราย 3) การสรุปความเข้าใจและเกิดเป็นความคิดรวบยอด 4) การทดลองและการประยุกต์แนวคิด

องค์ประกอบของการเรียนรู้เชิงประสบการณ์

Kolb (1991) ได้กล่าวถึงวงจรการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 4 องค์ประกอบคือ ประสบการณ์ การสะท้อนและอภิปราย ความคิดรวบยอดและการทดลอง/การประยุกต์แนวคิด ซึ่งการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ผู้เรียนควรมีทักษะในการเรียนรู้ทั้ง 4 องค์ประกอบ ดังนี้

1. ขั้นประสบการณ์ ในการจัดการเรียนรู้ เนื้อหาที่ใช้ในการให้ความรู้หรือนำไปสู่การสอนทักษะต่างๆ ส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องและผู้เรียนมีประสบการณ์อยู่ก่อนแล้ว องค์ประกอบที่เป็นประสบการณ์นี้ผู้สอนจะพยายามกระตุ้นให้ผู้เรียนซึ่งมีประสบการณ์อยู่ก่อนแล้วดึงประสบการณ์ของตัวเองออกมาใช้ในการเรียนรู้ และสามารถแบ่งปันประสบการณ์ที่เหมือนหรือแตกต่างไปจากตนเองได้ ขึ้นอยู่กับการใช้กระบวนการกลุ่มของผู้สอน การที่ผู้สอนพยายามให้ผู้เรียนดึงประสบการณ์มาใช้จะทำให้เกิดประโยชน์ทั้งผู้เรียนและผู้สอนดังนี้

1.1 ผู้เรียน การที่ผู้เรียนได้ดึงประสบการณ์ของตนเองออกมานำเสนอร่วมกับสมาชิกในกลุ่มจะทำให้ผู้เรียนรู้สึกว่าคุณได้มีส่วนร่วมในฐานะสมาชิกคนหนึ่ง มีความสำคัญที่มีคนฟังเรื่องราวของตนเอง และได้รับโอกาสรับรู้เรื่องราวของคนอื่น ซึ่งจะทำให้มีความรู้เพิ่มขึ้น ทำให้สัมพันธภาพในกลุ่มผู้เรียนเป็นไปด้วยดี

1.2 ผู้สอน ไม่ต้องเสียเวลาในการอธิบายหรือยกตัวอย่างให้ผู้เรียนฟัง เพียงแต่ใช้เวลาเล็กน้อยกระตุ้นให้ผู้เรียนได้เล่าประสบการณ์ของตนเอง ผู้สอนอาจใช้ใบชี้แจงกำหนดกิจกรรม ของผู้เรียนในการนำเสนอประสบการณ์ ในกรณีที่ผู้เรียนไม่มีประสบการณ์ในเรื่องที่จะสอนหรือมีน้อย ผู้สอนอาจจะยกกรณีตัวอย่าง หรือสถานการณ์ก็ได้

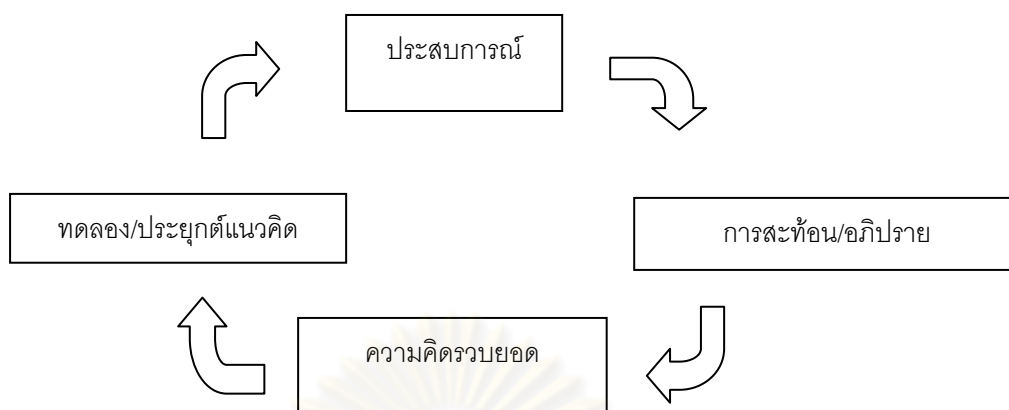
2. ขั้นการสะท้อนและอภิปราย ผู้เรียนจะได้แสดงความคิดเห็น และความรู้สึกของตนเองแลกเปลี่ยนกับสมาชิกในกลุ่ม ซึ่งผู้สอนจะเป็นผู้กำหนดประเด็นการวิเคราะห์ วิเคราะห์ ผู้เรียนจะได้เรียนรู้ถึงความคิด ความรู้สึกของคนอื่นที่ต่างไปจากตนเอง จะช่วยให้เกิดการเรียนรู้ได้กว้างขวางขึ้น และผลสะท้อนความคิดเห็นเป็นการอภิปราย จะทำให้ได้ข้อสรุปที่หลากหลาย หรือน้ำหนักมากยิ่งขึ้นนอกจากนี้ ผู้เรียนจะได้เรียนรู้ถึงการทำงานเป็นทีม บทบาทของสมาชิกที่ดีที่

จะทำให้งานสำเร็จ การควบคุมตนเองและการยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น องค์ประกอบจะช่วย
ให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาทั้งด้านความรู้ และเจตคติในเรื่องที่อภิปราย การที่ผู้เรียนจะอภิปราย
หรือแสดงความคิดเห็นได้มากน้อยแค่ไหน เป็นไปตามเนื้อหาที่จะสอนหรือไม่นั้น ขึ้นอยู่กับใบงาน
ที่ผู้สอนจัดเตรียมซึ่งประกอบไปด้วยประเด็นอภิปรายหรือตารางวิเคราะห์เพื่อให้ผู้เรียนทำได้สำเร็จ

3. ชั้นความคิดรวบยอด ชั้นนี้ผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับเนื้อหาวิชาหรือพัฒนาด้านพุทธิ
พิสัยเกิดได้หลายทางเช่น จากการบรรยายของวิทยากร/ผู้สอน การมอบหมายให้อ่านจากเอกสาร
หรือได้จากการสะท้อนความคิดเห็นและอภิปรายในองค์ประกอบที่ 2 โดยผู้สอนอาจจะสรุป
ความคิดรวบยอดให้ ซึ่งความคิดรวบยอดนี้จะส่งผลไปถึงการเปลี่ยนแปลงเจตคติ หรือความ
เข้าใจในเนื้อหา ขั้นตอนของการฝึกทักษะต่างๆ ที่จะช่วยทำให้ผู้เรียนปฏิบัติได้ง่ายขึ้น

4. ชั้นการทดลอง/การประยุกต์แนวคิด เป็นชั้นที่ผู้เรียนได้ทดลองใช้ความคิดรวบยอด
หรือผลิตชั้นความคิดรวบยอดในรูปแบบต่าง ๆ เช่นการสนทนา สร้างคำขวัญ ทำแผนภูมิ
เล่นบทบาทสมมุติ ฯลฯ เป็นการแสดงถึงผลของความสำเร็จของการเรียนรู้ในองค์ประกอบที่ 1 ถึง
3 ผู้สอนสามารถใช้กิจกรรมในองค์ประกอบนี้ ในการประเมินผลการเรียนการสอนได้ ในการ
จัดการเรียนการสอนส่วนใหญ่มักจะขาดชั้นการทดลอง/ประยุกต์แนวคิด ซึ่งถ้าพิจารณาให้ดีจะ
เห็นว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่ผู้สอนจะเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้รู้จักการประยุกต์ใช้ความรู้ไม่ใช่
เรียนแค่รู้แต่ควรนำไปใช้ได้จริง

ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม จำเป็นต้องจัดกิจกรรมให้ครบทั้ง 4 ชั้น และ
ทั้ง 4 ชั้น มีความสัมพันธ์กันอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะชั้นประสบการณ์ และชั้นความคิดรวบยอด
ซึ่งทั้ง 2 ชั้นนี้จะช่วยให้ผู้เรียนได้ดึงข้อมูลเก่า หรือรับข้อมูลใหม่บางส่วนก่อนเพื่อนำไปสู่การ
อภิปราย และประยุกต์ใช้ สำหรับระยะเวลาของแต่ละชั้นไม่จำเป็นต้องเท่ากันขึ้นอยู่กับเนื้อหา
ถ้าเนื้อหาที่สำคัญมากก็อาจใช้เวลามากในชั้นประสบการณ์ หรือถ้าผู้สอนมีประเด็นในการ
อภิปรายที่สำคัญและมาก ก็อาจใช้เวลาในการอภิปรายมากกว่าชั้นความคิดรวบยอด
ซึ่งองค์ประกอบของการเรียนรู้เชิงประสบการณ์แสดงเป็นแผนภาพได้ดังนี้

แผนภาพที่ 2 แสดงองค์ประกอบของการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ (Kolb, 1991)

กระบวนการกลุ่ม (Group Process)

อาชัญญา รัตนอุบล (2544) ได้กล่าวถึงลักษณะพื้นฐานของกลุ่มไว้ว่า 1) ต้องมีคนรวมตัวกันตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป 2) มีการติดต่อสัมพันธ์กันระหว่างสมาชิกในกลุ่ม 3) มีแรงจูงใจให้เกิดการรวมกลุ่ม (Share Goals) 4) มีระบบพฤติกรรมที่เป็นแบบแผนเฉพาะของกลุ่มที่สมาชิกกลุ่มต้องปฏิบัติ 5) มีบรรทัดฐานของกลุ่ม (Group Norm) ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ใช้ควบคุมพฤติกรรมทางสังคมของกลุ่ม 6) สมาชิกมีบทบาทในความสัมพันธ์อย่างสม่ำเสมอ และ 7) กลุ่มแต่ละกลุ่มมักมีกลุ่มย่อยได้เป็นข่วยในการผูกพันต่อการใช้กลุ่มในการเรียนรู้ ทำงาน หรือตัดสินใจอย่างใดอย่างหนึ่งขึ้นอยู่กับความเข้มแข็งของกลุ่ม ซึ่งมีองค์ประกอบดังนี้

1. ขนาดของกลุ่ม
2. การแข่งขันภายในกลุ่มและระหว่างกลุ่ม
3. สถานภาพของกลุ่มและบุคคลในกลุ่ม
4. เป้าหมายของกลุ่ม
5. สภาพแวดล้อม
6. ความใกล้ชิด
7. ความสม่ำเสมอของการติดต่อสัมพันธ์กัน
8. โครงสร้างของกลุ่ม
9. ภาวะผู้นำของผู้นำกลุ่ม
10. แรงกดดันจากภายนอก

การมีส่วนร่วมสูงสุด (Maximum Participation)

การมีส่วนร่วมสูงสุดเกิดจากการออกแบบกลุ่มที่เหมาะสมในแต่ละองค์ประกอบของการเรียนรู้ กลุ่มแต่ละประเภทจะมีข้อดีและข้อจำกัดที่แตกต่างกัน รายละเอียดของกลุ่มแต่ละประเภทข้อบ่งชี้และข้อจำกัดปรากฏในตารางข้างล่างดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงการจัดกลุ่มประเภทต่างๆ

ประเภทกลุ่ม	ความหมาย	ข้อบ่งชี้	ข้อจำกัด
กลุ่ม 2 คน (Pair Gr.)	ให้ผู้เรียนจับคู่กันทำกิจกรรมที่ได้รับมอบหมาย	ต้องการให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการออกความคิดเห็นหรือปฏิบัติ	ขาดความหลากหลายทางความคิดและประสบการณ์
กลุ่ม 3 คน (Triad Gr.)	ให้ผู้เรียนจับกลุ่ม 3 คน แต่ละคนมีบทบาทที่ชัดเจนและหมุนเวียนบทบาทกันได้	ทุกคนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ตามบทบาทและสามารถเรียนรู้ได้ครบทุกบทบาท	ขาดความหลากหลายและความกระฉับกระเฉง
กลุ่มย่อย ระดมสมอง (Buzz Gr.)	เป็นการรวมกลุ่ม 3-4 คน ขึ้นชั่วคราวเพื่อแสดงความคิดเห็น	ต้องการให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในเวลาสั้นๆ โดยไม่ต้องการข้อสรุปหรือได้ข้อสรุปที่ไม่ลึกซึ้งมากนัก	ขาดความลึกซึ้ง ไม่มีการอภิปรายกันอย่างลึกซึ้ง
กลุ่มเล็ก (Small Gr.)	เป็นการจัดกลุ่ม 5-6 คน ทำกิจกรรมที่ได้รับมอบหมายจนลุล่วง	ต้องการให้ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและถกเถียงอย่างลึกซึ้งจนได้ข้อสรุป	ใช้เวลามาก
กลุ่มใหญ่ (Large Gr.)	เป็นการอภิปรายในกลุ่ม 15-30 คน หรือทั้งชั้น	ต้องการให้เกิดการโต้แย้งหรือการรวบรวมความคิดจากกลุ่มย่อยเพื่อหาข้อสรุป	บางคนอาจให้ความสนใจหรือมีส่วนร่วมน้อย ใช้เวลามาก

ที่มา : กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข, 2543

การบรรลุงานสูงสุด (Maximum Performance)

จากประเภทของกลุ่มชนิดต่างๆ จะเห็นว่าแม้ผู้เรียนจะได้มีส่วนร่วมมาก แต่ยังมีข้อจำกัดอยู่บ้าง เช่น ต้องใช้เวลามาก ขาดความลึกซึ้งหรือความหลากหลายในประเด็นอภิปราย สิ่งเหล่านี้เป็นหัวใจสำคัญของการบรรลุงานสูงสุด ซึ่งเราสามารถกำหนดได้จากการออกแบบงานให้เกิดการบรรลุงานสูงสุด โดยมีองค์ประกอบที่สำคัญของการกำหนดงาน ดังนี้ (กรมสุขภาพจิต, 2543)

1. กำหนดกิจกรรมให้ชัดเจนว่าจะแบ่งกลุ่มอย่างไร เพื่อทำอะไร ใช้เวลามากน้อยแค่ไหน
2. กำหนดบทบาทของสมาชิกในกลุ่มให้ชัดเจน
3. กำหนดโครงสร้างของงานที่ชัดเจน บอกรายละเอียดของกิจกรรมและบทบาท เป็นกำหนดการที่ผู้สอนแจ้งแก่ผู้เรียนโดยทำเป็นใบงาน หรือใบชี้แจง ดังนี้

3.1 ใบงาน เป็นข้อความกำหนดงานที่มีรายละเอียด เพื่อให้ผู้เรียนในกลุ่มทำงานได้สำเร็จ ผลงานที่ได้จากการทำงานตามใบงานจะเป็นข้อสรุปที่มีความลึกซึ้ง เป็นไปตามประเด็นที่ผู้สอนต้องการ ใบงานใช้มากในกิจกรรมขององค์ประกอบสะท้อน/อภิปราย และการทดลอง/ประยุกต์แนวคิด และมีผลอย่างมากต่อการที่ผู้เรียนจะทำงานได้สำเร็จในเวลาที่กำหนดและตรงตามวัตถุประสงค์

3.2 ใบชี้แจง เป็นคำชี้แจงในการทำกิจกรรมกลุ่ม มีรายละเอียดไม่มากนักจึงไม่ต้องทำเป็นใบงาน ผู้สอนอาจเขียนกระดานให้ผู้เรียนอ่านพร้อมกัน ใช้มากในองค์ประกอบประสบการณ์หรือประยุกต์แนวคิด

การพัฒนาบุคคลสามารถทำได้ 3 ด้าน คือ พุทธิพิสัย (Knowledge) จิตพิสัย (Attitude) และทักษะพิสัย (Skill) ซึ่งมีความสัมพันธ์กัน เราสามารถจัดกิจกรรมการอบรมเพื่อพัฒนาแต่ละด้านโดยใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ซึ่งมีจุดมุ่งหมายโดยรวม คือ การสร้างความสามารถต่างๆ ให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียนอย่างรอบด้าน เพื่อให้สามารถนำความสามารถเหล่านี้ไปแสดงออกในบริบทต่างๆ ของปัญหา สถานการณ์ที่ต้องเผชิญในชีวิตจริงได้อย่างเหมาะสม

หลักการสอนความรู้แบบมีส่วนร่วม

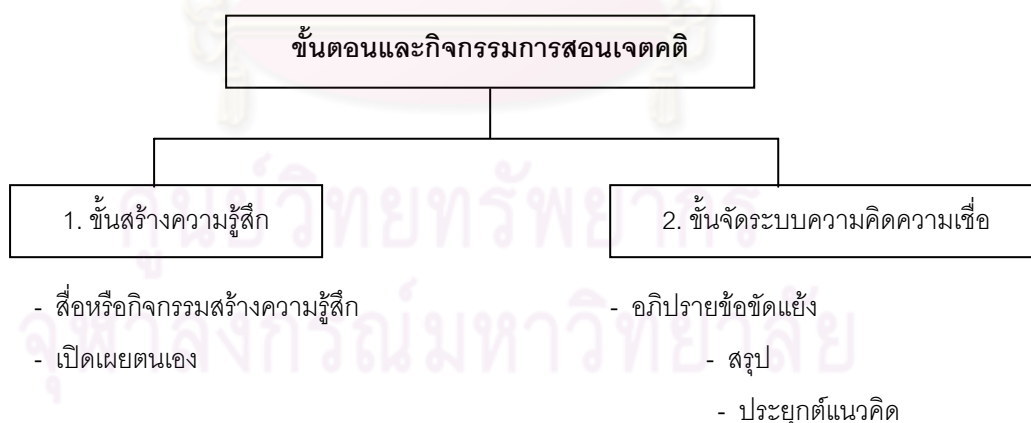
การสอนความรู้ (Knowledge) ที่ใช้หลักการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมช่วยสร้างพื้นฐาน และเป็นองค์ประกอบพร้อมทั้งหมดนั่นก็คือ ความคิดสร้างสรรค์ และความคิดวิเคราะห์วิจารณ์ลักษณะเฉพาะของการสอนความรู้ที่ยึดหลักการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แผนการอบรมความรู้แบบมีส่วนร่วม

องค์ประกอบของการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม	ลักษณะเฉพาะของการสอนความรู้แบบมีส่วนร่วม
ประสบการณ์	ตั้งคำถามจากประสบการณ์เดิมของผู้เรียน
การสะท้อนความคิดและอภิปราย	ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนความรู้เพื่อสร้างความรู้ตามงานที่ได้รับมอบหมาย
ความคิดรวบยอด	การบรรยาย (โดยผู้สอนหรือสื่อ) การรายงานผลงานกลุ่ม หรือ นวัตกรรมความรู้ของกลุ่มย่อยโดยการอภิปรายในกลุ่มใหญ่
ประยุกต์แนวคิด	ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมที่ประยุกต์ความรู้ที่เกิดขึ้น เช่น เขียน คำขวัญ จดบอร์ด ทำรายงาน เขียนเรียงความ หรือมีแนวทางการปฏิบัติของตนเอง

หลักการสอนเจตคติแบบมีส่วนร่วม

การสอนเจตคติจะมุ่งเน้นการสอนในด้านจิตพิสัย ซึ่งมีองค์ประกอบ 2 ด้าน คือ การสร้างความรู้สึกลึกซึ้งสอดคล้องกับเจตคติดังกล่าว และการจัดระบบความคิดความเชื่อ เมื่อนำมาสัมพันธ์กับหลักการทั่วไปของการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม การสอนจึงต้องมีทั้ง 2 องค์ประกอบ ดังแผนภาพที่ 3

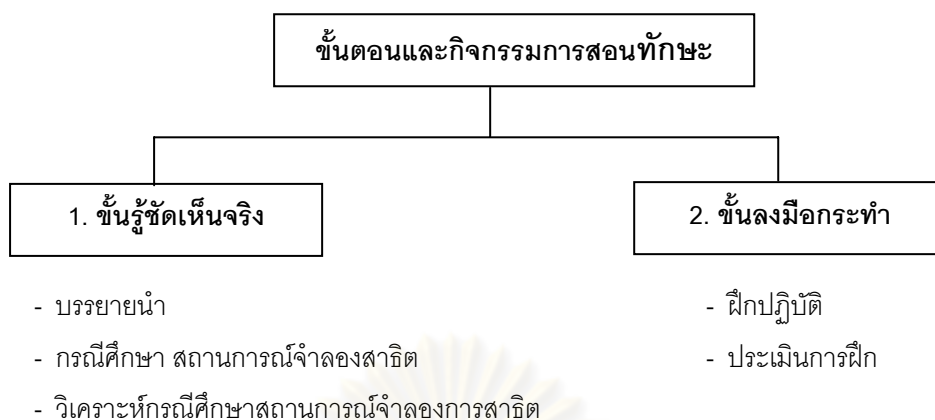
แผนภาพที่ 3 หลักการสอนเจตคติแบบมีส่วนร่วม (กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข, 2543)

ตารางที่ 3 แผนการอบรมเจตคติแบบมีส่วนร่วม

องค์ประกอบของการเรียนรู้	กิจกรรม
ขั้นสร้างความรู้สึก ประสบการณ์ กลุ่มใหญ่	ผู้สอนนำเสนอสื่อ/กิจกรรมเพื่อสร้างความรู้สึกให้ผู้เรียนรู้สึกร่วมกัน เรื่องที่น่าสนใจ เช่น วิดิทัศน์ เกมส์
ขั้นจัดระบบความคิด ความเชื่อ การสะท้อนความคิดและอภิปราย กลุ่มย่อย 5-6 คน	ผู้สอนแบ่งกลุ่มผู้เรียนให้แต่ละกลุ่มทำกิจกรรมตามใบงาน คือ อภิปรายประเด็นที่ทำให้เกิดความคิดเห็นหรือความรู้สึกที่ต่างกักัน
ความคิดรวบยอด กลุ่มใหญ่	ตัวแทนกลุ่มย่อยแต่ละกลุ่มนำเสนอผลการอภิปรายซึ่งจะได้อความคิด ความเชื่อ และความรู้สึกที่หลากหลาย วิทยากรสรุปสิ่งที่ได้จากกลุ่มย่อยและบทความเพิ่มเติม
การทดลองหรือประยุกต์แนวคิด กลุ่มย่อย 5-6 คน	ผู้เรียนแต่ละกลุ่มช่วยกันทำกิจกรรมที่เป็นการประยุกต์ความคิดรวบยอดของเจตคติที่เกิดขึ้น เช่น ช่วยกันเขียนคำขวัญเชิญชวนหรือ รณรงค์ การจัดบอร์ด บทความ

หลักการสอนทักษะมีส่วนร่วม

การสอนทักษะต่างๆ ต้องอาศัยการสร้างให้เกิดความชัดเจนในตัวทักษะ ให้เห็นเป็นขั้นตอนที่ปฏิบัติได้ง่าย และผู้เรียนได้มีโอกาสลงมือปฏิบัติในสถานการณ์ใกล้ตัว ทักษะเป็นความสามารถที่คนเราไม่เคยมีมาก่อน แต่ได้เรียนรู้จนกระทั่งทำได้ชำนาญ ดังนั้น การสอนทักษะจึงต้องมี 2 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นรู้ชัดเห็นจริง เป็นขั้นตอนที่มุ่งให้ผู้เรียนรับรู้ว่ทักษะเหล่านั้นมีความสำคัญและฝึกฝนได้อย่างไร และ 2) ขั้นลงมือกระทำ เป็นขั้นตอนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติตามที่ได้เรียนรู้มาจากขั้นตอนแรก ดังแผนภาพที่ 4

แผนภาพที่ 4 หลักการสอนทักษะแบบมีส่วนร่วม(กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข, 2543)

ตารางที่ 4 แผนการอบรมทักษะแบบมีส่วนร่วม

องค์ประกอบของการเรียนรู้/กลุ่ม	กิจกรรม
ขั้นรู้ชัดเห็นจริง ความคิดรวบยอด กลุ่มใหญ่	ผู้สอนบรรยายเนื้อหาที่จำเป็นในระยะเวลาสั้นๆ
ประสบการณ์ กลุ่มใหญ่	ผู้สอนนำเสนอกรณีศึกษา หรือสถานการณ์จำลองที่เกี่ยวข้องกับทักษะที่สอน
สะท้อนความคิด/อภิปราย กลุ่มย่อย 5-6 คน	แบ่งกลุ่มผู้เรียนทำกิจกรรมตามใบงาน เช่น ให้ช่วยกันวิเคราะห์ขั้นตอนการฝึกทักษะ
ขั้นลงมือกระทำ ประยุกต์แนวคิด กลุ่ม 3 คน หรือกลุ่มย่อย	ผู้เรียนอาจใช้กลุ่ม 3 คน หมุนเวียนกันฝึกทักษะตามใบชี้แจงของผู้สอนหรืออาจใช้กลุ่มย่อยแสดงบทบาทสมมติ/ฝึกซ้อมบทและมีการประเมินกันในกลุ่ม
ความคิดรวบยอด กลุ่มใหญ่	ภายหลังการฝึกผู้สอนประเมินผลการฝึกของแต่ละกลุ่มแล้วสรุปเป็นความคิดรวบยอด นำไปปฏิบัติในสถานการณ์จริง

ตารางที่ 5 กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

หลักการเรียนรู้	Nicole (1994)	Juies N Pretty, et al. (1995)	Kolb (1991)	กรมสุขภาพจิต (2543)
1. ประสบการณ์	✓	✓	✓	✓
2. สะท้อนและอภิปราย	✓	✓	✓	✓
3. เข้าใจและเกิดเป็นความคิดรวบยอด	✓	✓	✓	✓
4. การทดลอง/การประยุกต์แนวคิด	✓	✓	✓	✓
5. กระบวนการกลุ่ม	✓	-	-	✓

จากตารางที่ 5 แสดงถึงกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในส่วนของการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ข้างต้นแสดงให้เห็นถึงองค์ประกอบในการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ซึ่งมีความเกี่ยวข้องและมีองค์ประกอบที่มีความคล้ายคลึงกัน ของ Nicole (1994) Juies N Pretty, et al. (1995) Kolb (1991) และของกรมสุขภาพจิต (2543) ประกอบด้วย 1. ขั้นประสบการณ์ 2. ขั้นสะท้อนและอภิปราย 3. ขั้นความเข้าใจและเกิดเป็นความคิดรวบยอด 4 การทดลอง/การประยุกต์แนวคิด และกระบวนการกลุ่ม

แนวคิดเกี่ยวกับความรู้ เจตคติ และทักษะการปฏิบัติต่อเรื่องเพศศึกษา

ความหมายของความรู้

จากพจนานุกรมทางการศึกษาของ Good (1956) ได้ให้ความหมายไว้ว่าเป็นข้อเท็จจริง ความจริง กฎเกณฑ์ และข้อมูลรายละเอียดต่างๆ ที่บุคคลเก็บรวบรวมสะสมไว้ สอดคล้องกับพจนานุกรมของEdward ที่ให้ความหมายที่เกี่ยวกับข้อเท็จจริง กฎเกณฑ์ และโครงสร้างที่เกิดจากการศึกษาค้นคว้า การสังเกต ประสบการณ์ หรือจากรายงานการรับรู้ ส่วน Bloom ได้ให้ความหมายแตกต่างไปว่า ความรู้เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการระลึกได้ถึงสิ่งเฉพาะหรือสิ่งทั่วไป

ระลึกถึงวิธีการ รูปแบบ โครงสร้าง และกระบวนการต่างๆ โดยเน้นในเรื่องกระบวนการทางจิตวิทยาเกี่ยวกับความจำ ซึ่งเป็นกระบวนการที่เชื่อมโยงเกี่ยวกับการจัดระเบียบใหม่

กล่าวโดยสรุป ความรู้ หมายถึง การที่บุคคลได้รับการเรียนรู้จากสิ่งต่างๆ และสะสมไว้จนเกิดเป็นความรู้ความเข้าใจ สามารถนำไปปฏิบัติได้ ดังนั้นความรู้จึงเป็นแนวทางอย่างหนึ่งของบุคคลในการที่จะนำไปใช้สำหรับประพฤติ ปฏิบัติ หรือควบคุมสถานการณ์ต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้น และการที่บุคคลมีความรู้ความเข้าใจ ก็จะไปสู่การปฏิบัติที่ถูกต้องและเหมาะสมต่อไป

ระดับของความรู้

Bloom (1976) ได้แบ่งระดับความรู้ (Cognitive Domain) เป็น 6 ระดับ ดังนี้

1. ความรู้ (Knowledge) เป็นความสามารถในการจำหรือระลึกได้ จำได้ถึงเรื่องราวต่างๆ ที่บุคคลได้รับรู้ไว้ เช่น ความรู้เกี่ยวกับคำจำกัดความ ข้อเท็จจริง ทฤษฎี กฎ โครงสร้าง วิธีการแก้ปัญหา
2. ความเข้าใจ (Comprehension) เป็นความสามารถในการสื่อความหมาย อาจแสดงออกในรูปของทักษะหรือความสามารถในการแปล (translation) การให้ความหมาย (Interpretation) และ ความคาดคะเน (Extrapolation)
3. การนำไปใช้ (Application) เป็นความสามารถในการนำความรู้ความเข้าใจ ไปใช้ในการแก้ปัญหาหรือแก้ไขสถานการณ์ให้สำเร็จลุล่วงไป
4. การวิเคราะห์ (Analysis) เป็นความสามารถในการพิจารณาเรื่องราวใดๆ โดยแยกแยะองค์ประกอบของปัญหาออกเป็นส่วนย่อยๆ เพื่อทำความเข้าใจองค์ประกอบย่อยๆ นั้นให้ละเอียด และมองเห็นความสัมพันธ์ระหว่างส่วนประกอบนั้นอย่างชัดเจน
5. การสังเคราะห์ (Synthesis) เป็นความสามารถในการประกอบส่วนย่อยๆ ให้เข้ากันได้เป็นเรื่องราว แล้วนำมาจัดระบบโครงสร้างเสียใหม่ ให้เกิดสิ่งใหม่ซึ่งมีประสิทธิภาพดีกว่าเดิม
6. การประเมินค่า (Evaluation) เป็นความสามารถในการตัดสินใจ ตีราคา โดยอาศัยหลักเกณฑ์ (Criteria) และมาตรฐาน (Standard)

การวัดความรู้

การวัดความรู้ เป็นการวัดสมรรถภาพของสมองในด้านการระลึกออกของความจำเกี่ยวกับเรื่องราวที่เคยมีประสบการณ์หรือเคยรู้ เคยเห็น เครื่องมือที่ใช้ในการวัดความรู้มีหลายชนิด แต่ละชนิดก็เหมาะสมกับการวัดความรู้ตามคุณลักษณะซึ่งแตกต่างกันออกไป เครื่องมือที่นิยมใช้มากที่สุดคือ แบบสอบถามและแบบทดสอบนี้สามารถแบ่งออกเป็น 3 ลักษณะ คือ

1. ข้อสอบปากเปล่า เป็นการทดสอบโดยตอบโต้ด้วยวาจาหรือคำพูดระหว่างผู้ทำการสอบ กับผู้ถูกสอบโดยตรงหรือบางครั้งเรียกว่าการสัมภาษณ์

2. ข้อสอบข้อเขียน แบ่งออกเป็น 2 แบบ คือ

ก. แบบความเรียง เป็นแบบที่ต้องการให้ผู้ตอบอธิบาย บรรยาย หรือวิจารณ์เรื่องราวที่เกี่ยวกับความรู้

ข. แบบจำกัดคำตอบ เป็นข้อสอบที่ให้ผู้ถูกสอบพิจารณา เปรียบเทียบ ตัดสินข้อความหรือรายละเอียดต่างๆ ซึ่งมีอยู่ 4 แบบ คือ แบบถูก ผิด แบบเติมคำ แบบจับคู่ และแบบเลือกตอบ

3. ข้อสอบภาคปฏิบัติ เป็นข้อสอบที่ไม่ต้องการให้ผู้ถูกสอบ ตอบสนองออกมาด้วยคำพูด หรือการเขียนใดๆ แต่มุ่งเน้นให้แสดงออกด้วยการกระทำจริง

เจตคติ (Attitude)

ความหมายของเจตคติ

Good (1956) ได้ให้ความหมายของเจตคติไว้ว่า หมายถึง ความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสิ่งต่างๆ ในลักษณะความรู้สึกชอบ ไม่ชอบ เห็นด้วย ไม่เห็นด้วย ต่อสภาพการณ์หรือบุคคลสิ่งหนึ่งสิ่งใด

พจนานุกรมของ Webster's Dictionary ได้ให้ความหมายของเจตคติว่าเป็นการแสดงออกด้านความรู้สึก หรือความคิดที่แสดงถึงความคิดเห็น และแนวโน้มในการปฏิบัติของบุคคล

ประภาเพ็ญ สุวรรณ (2536) ได้กล่าวว่า เจตคติเป็นความเชื่อ ความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสิ่งต่างๆ เช่น บุคคล สิ่งของ การกระทำ สถานการณ์ และอื่นๆ รวมทั้งท่าทีที่แสดงออกที่บ่งถึงสภาพของจิตใจที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง และเจตคติเป็นนามธรรม และเป็นส่วนที่ทำให้เกิดการแสดงออกด้านการปฏิบัติ แต่เจตคติไม่ใช่แรงจูงใจ (Motive) และแรงขับ (Drive) หากแต่เป็นสภาพแห่งความพร้อมที่จะได้ตอบ (State of Readiness) และแสดงให้ทราบถึงแนวทางของการสนองตอบของบุคคลต่อสิ่งเร้า

กล่าวโดยสรุปเจตคติ เป็นความรู้สึกนึกคิด ความเชื่อ ความคิดเห็นของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง จนเกิดความพร้อมที่จะแสดงการกระทำออกมา

องค์ประกอบของเจตคติ

Rosenberg and Hovland(1960) ได้แบ่งองค์ประกอบของเจตคติออกเป็น 3 องค์ประกอบ ดังนี้

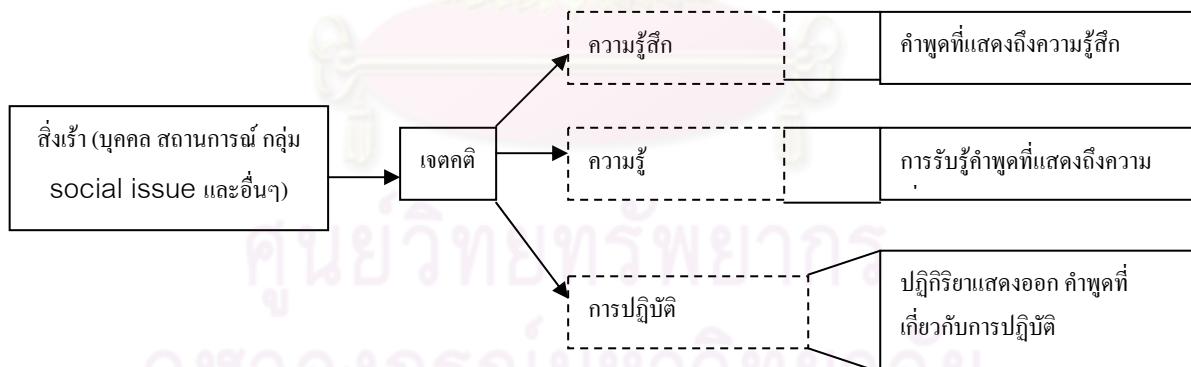
1. องค์ประกอบด้านพุทธิปัญญา (Cognitive Component) ได้แก่ ความเชื่อ หรือแนวคิด หรือการรับรู้ต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งอาจเป็นได้ทั้งในทางที่ดีและในทางที่ไม่ดี
2. องค์ประกอบด้านท่าทีความรู้สึก (Affective Component) ได้แก่ ความรู้สึกส่วนบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เช่น โกรธเกลียดชอบ ไม่ชอบ เป็นความแตกต่างตามบุคลิกภาพของแต่ละบุคคล
3. องค์ประกอบด้านการปฏิบัติ (Behavior Component) คือ แนวโน้มที่จะกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งต่อสิ่งของ บุคคล หรือสถานการณ์ ถ้ามีสิ่งเร้าที่เหมาะสมก็จะเกิดการปฏิบัติหรือปฏิกิริยาอย่างใดอย่างหนึ่งตอบสนอง

ตัวแปรอิสระที่จะวัดได้

ตัวแปรร่วม

ตัวแปรตาม

(ตัวแปรที่ขึ้นอยู่กับสิ่งอื่นที่วัดได้)

แผนภาพที่ 5 องค์ประกอบของเจตคติ จาก Rosenberg and Hovland (1960)

คุณลักษณะของเจตคติ

กฤษฎณา ศักดิ์ศรี (2530) ได้แบ่งลักษณะของเจตคติไว้ ดังต่อไปนี้

1. เจตคติเกิดจากการเรียนรู้หรือประสบการณ์ มิได้เป็นสิ่งที่ติดตัวมาแต่กำเนิด เมื่อบุคคลเกิดการเรียนรู้ ย่อมจะมีความรู้สึกที่ได้เรียนรู้ นั่นคือเกิดเจตคตินั่นเอง
2. เจตคติเป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงได้ ถ้าสภาพแวดล้อมและสถานการณ์เปลี่ยนไป เจตคติของบุคคลจะเปลี่ยนแปลง จากเจตคติที่ยอมรับเป็นเจตคติที่ไม่ยอมรับ หรือเจตคติที่ไม่ยอมรับเป็นเจตคติที่ยอมรับก็ได้
3. เจตคติเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมทั้งภายในและภายนอก เราสามารถทราบได้ว่าบุคคลมีเจตคติในทางยอมรับหรือไม่ยอมรับ ได้โดยการสังเกตพฤติกรรมที่บุคคลนั้นแสดงออก อาจแสดงออกด้วยคำพูดหรือสีหน้าท่าทางพอใจหรือไม่พอใจ
4. เจตคติเป็นสิ่งที่ซับซ้อน เพราะเจตคติขึ้นอยู่กับหลายประการ เช่น ประสบการณ์ การรับรู้ ความรู้สึก ความคิดเห็นอารมณ์ สิ่งแวดล้อม ฯลฯ ฉะนั้นจึงแปรผันได้
5. เจตคติเกิดจากการเลียนแบบ เจตคติสามารถถ่ายทอดไปสู่บุคคลอื่นได้ หากเราเห็นว่าพฤติกรรมของคนอื่นที่เรายอมรับนั้นดีงาม จึงเลียนแบบเยี่ยงอย่าง
6. ทิศทาง ปริมาณ ความเข้มของเจตคติ ปริมาณมีตั้งแต่พอใจอย่างยิ่ง ปานกลาง จนถึงไม่พอใจอย่างยิ่ง ความเข้มข้นก็แล้วแต่ว่าจะมีความรู้สึกสุดปลายไปด้านใด เจตคติของบุคคลมีระดับความรุนแรงต่างกัน ส่วนทิศทางของเจตคติมี 2 ทิศทาง คือ ทิศทางสนับสนุนหรือในทางบวก และทิศทางต่อต้านหรือในทางลบ
7. เจตคติอาจเกิดควมมีจิตสำนึกหรือไร้จิตสำนึกก็ได้ เมื่อบุคคลเรียนรู้หรือมีประสบการณ์เกี่ยวกับอะไรก็จะมีจิตสำนึกที่สมบูรณ์ เพราะได้สังเกตเห็น คิด พิจารณาหาเหตุผล วิเคราะห์จนแน่ใจว่าถูกหรือผิด ควรหรือไม่ควร เจตคติที่เกิดขึ้นในลักษณะนี้เรียกว่าเกิดจากจิตสำนึกในบางกรณี เจตคติอาจเกิดขึ้นโดยปราศจากจิตสำนึกก็ได้ เป็นความรู้สึกต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดเกิดขึ้นโดยมิได้มีการคิดพิจารณาไตร่ตรองแต่อย่างใด เช่น พ่อ แม่ ครูอาจารย์ ห้ามพูดเกี่ยวกับเรื่องเพศ จึงไม่กล้าพูดถึง เกิดความเคียดชัง จนกระทั่งมีความรู้สึกว่าการพูดถึงเรื่องเพศเป็นเรื่องหยาบคาย ต่ำช้า น่าอาย มีเจตคติในทางที่ไม่ยอมรับโดยอัตโนมัติ โดยไม่รู้สึกตัวปราศจากจิตสำนึก
8. เจตคติมีลักษณะคงทนถาวรพอสมควร เจตคติเกิดจากความรู้ที่สะสมมานานพอสมควร ถึงแม้เจตคติจะเปลี่ยนแปลงได้ แต่ไม่ได้หมายความว่าเปลี่ยนแปลงในระยะชั่วครู่ ชั่วยามหรือในวันหนึ่ง เจตคดีย่อมมีความคงทนที่จะเปลี่ยนแปลง มีความรู้สึกนึกคิดต่อสิ่งใดใน

ลักษณะใดลักษณะหนึ่ง ก็จะมีความรู้สึกเช่นนั้นตลอดไป หรือว่าจะเปลี่ยนความรู้สึกได้ต้องใช้ เวลา กระทั่งสถานการณ์ เหตุการณ์ สิ่งแวดล้อมเปลี่ยนแปลงไปเกิดการเรียนรู้ใหม่

9. บุคคลแต่ละคนย่อมมีเจตคติต่อบุคคล สถานการณ์ สิ่งเดียวกันแตกต่างกันได้ ทั้งนี้แล้วแต่ประสบการณ์ของบุคคลนั้น

การวัดเจตคติ

เนื่องจากเจตคติมีองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ประการ ดังที่กล่าวข้างต้น ดังนั้น เจตคติจึง ต้องวัดทั้ง 3 องค์ประกอบ (ประภาเพ็ญ สุวรรณ, 2536) และต้องวัดเป็นภาพรวมๆ โดย พิจารณาจากกิริยาท่าที การตอบสนองต่อสิ่งเร้าในหลายด้านหลายประการรวมกัน มิใช่วัดจาก การกระทำหรือพฤติกรรมเพียงอย่างเดียวใดอย่างหนึ่ง การวัดเจตคติมักมีข้อตกลง ดังนี้

1. การศึกษาเจตคติ เป็นการศึกษาความคิดเห็น ความรู้สึกของบุคคลที่มีลักษณะ คงเส้นคงวา หรืออย่างน้อยเป็นความคิดเห็นหรือความรู้สึกที่ไม่เปลี่ยนแปลงในช่วงเวลาหนึ่ง
2. เจตคติเป็นสิ่งที่ไม่สามารถสังเกตได้โดยตรง ฉะนั้นการวัดเจตคติจึงเป็นการวัด ทางอ้อมจากแนวโน้มที่บุคคลจะแสดงออก หรือประพฤติปฏิบัติอย่างเป็นระเบียบแบบแผนคงที่ มิใช่พฤติกรรมโดยตรงของมนุษย์
3. การศึกษาเจตคติของบุคคลนั้น ไม่ใช่เป็นการศึกษาแต่เฉพาะทิศทางของเจตคติ ของบุคคลเท่านั้น แต่ต้องศึกษาถึงระดับความมากน้อย หรือความเข้มข้นของเจตคตินั้นๆ ด้วย

หลักการวัดเจตคติ

การวัดเจตคติมีหลักการเบื้องต้นที่ต้องทำความเข้าใจ 3 ประการ (ประภาเพ็ญ สุวรรณ, 2536) ดังนี้

1. เนื้อหา (Content) การวัดเจตคติต้องมีสิ่งเร้าไปกระตุ้นให้แสดงกิริยา ท่าทีการ แสดงออกสิ่งเร้าโดยทั่วไปได้แก่ เนื้อหาที่ต้องการวัด เช่น ต้องการวัดเจตคติต่อการตัดสินใจ เกี่ยวกับชีวิตครอบครัวของบุคคล เนื้อหาที่เป็นสิ่งเร้าก็คือ สถานการณ์การตัดสินใจเกี่ยวกับชีวิต ครอบครัว ได้แก่ การเลือกคู่ครอง อายุแรกสมรส ระยะการมีบุตรคนแรกละคนต่อไป เป็นต้น
2. ทิศทาง (Direction) การวัดเจตคติโดยทั่วไปกำหนดให้เจตคติมีทิศทางเป็น เส้นตรง และต่อเนื่องกันเป็นลักษณะซ้าย ขวา หรือบวก และลบ กล่าวคือ เริ่มจากเห็นด้วย อย่างยิ่ง และลดความเห็นลงไปเรื่อยๆ จนถึงมีความรู้สึกเฉยๆ และลดต่อไปเป็นไม่เห็นด้วยจนไม่ เห็นด้วยอย่างยิ่ง ลักษณะการเห็นด้วยและไม่เห็นด้วยอยู่เป็นเส้นตรงเดียวกันและต่อเนื่องกัน

3. ความเข้ม (Intensity) กิริยาท่าทีหรือความรู้สึกที่แสดงออกต่อสิ่งเร้านั้นมีปริมาณมากน้อยต่างกัน ถ้ามีความเข้มข้นสูงไม่ว่าเป็นไปในทิศทางใดก็ตาม ความรู้สึกหรือกิริยาท่าทีจะรุนแรงมากกว่าที่มีความเข้มกลาง

การปฏิบัติ (Practice)

ความหมายของการปฏิบัติ

พจนานุกรมภาษาไทยฉบับราชบัณฑิตยสถาน ให้ความหมายของการปฏิบัติไว้ว่า การดำเนินไปตามระเบียบแบบแผน การกระทำหรือการประพฤติปฏิบัติเพื่อให้เกิดความชำนาญ

พฤติกรรมด้านการปฏิบัติ เป็นการใช้ความสามารถที่แสดงออกทางร่างกาย ซึ่งรวมทั้งการปฏิบัติ หรือพฤติกรรมที่แสดงออกและสังเกตได้ในสถานการณ์หนึ่งๆ หรืออาจจะเป็นพฤติกรรมที่ล่าช้า คือ บุคคลไม่ได้ปฏิบัติทันที แต่คาดคะเนว่าอาจปฏิบัติในโอกาสต่อไป พฤติกรรมนี้ต้องอาศัยพฤติกรรมทางด้านพุทธิปัญญาและเจตคติเป็นส่วนประกอบ พฤติกรรมด้านนี้เมื่อแสดงออกมากจะสามารถประเมินผลได้ง่าย แต่กระบวนการในการก่อให้เกิดพฤติกรรมนี้ต้องอาศัยระยะเวลา และการตัดสินใจหลายขั้นตอน

พฤติกรรมหรือการปฏิบัติของบุคคล มิได้เกิดจากการที่บุคคลนั้นต้องการ หรือชอบที่จะปฏิบัติเพียงอย่างเดียว ยังมีองค์ประกอบหลายๆ อย่างที่เกี่ยวข้อง ซึ่งประภาเพ็ญ สุวรรณ ได้สรุปไว้ว่าพฤติกรรมกรปฏิบัติของมนุษย์เป็นผลมาจากเจตคติ บรรทัดฐานของสังคม นิสัย และผลที่คาดว่าจะได้รับหลังจากทำพฤติกรรมนั้นๆ แล้ว

การวัดการปฏิบัติ

ประภาเพ็ญ สุวรรณ (2536) ได้กล่าวถึงการวัดการปฏิบัติว่า ในการวัดปฏิบัติจำเป็นต้องอาศัยการสังเกตเป็นอย่างดี ทั้งการสังเกตวิธีการดำเนินงานและการสังเกตผลงานที่ออกมา ดังนั้นจึงต้องใช้เครื่องมืออื่นประกอบการสังเกต เพื่อให้มีหลักเกณฑ์และเชื่อถือได้ เครื่องมือที่ใช้ประกอบการสังเกต ได้แก่ แบบตรวจสอบรายการ (Checklist) แบบตรวจสอบรายการจะเป็นมาตรฐานในการบันทึกข้อมูลการสังเกตได้อย่างหนึ่ง ส่วนแบบประเมินค่าจะเป็นเกณฑ์ตัดสินคุณภาพของการปฏิบัติหรือผลงานนั้น

นอกจากนี้การวัดการปฏิบัติ อาจใช้แบบสอบถามที่เกี่ยวกับความตั้งใจที่จะกระทำ ส่วนประกอบของแบบสอบถามที่เกี่ยวกับความตั้งใจที่จะกระทำ จะเป็นส่วนที่เป็นตัวแทนของ

ส่วนประกอบทางพฤติกรรมหรือการปฏิบัติ (Behavior Component) ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เกิดพฤติกรรมการแสดงออกที่บุคคลอื่นสังเกตได้ (Overt Behavior)

ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ เจตคติ และการปฏิบัติ

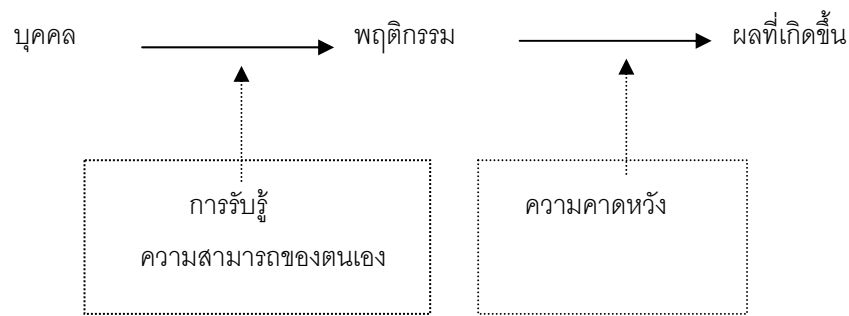
ความรู้ เจตคติ และการปฏิบัติ พฤติกรรมทั้ง 3 นี้ มีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด แต่ ละอย่างมักไม่เกิดขึ้นโดยอิสระ แต่จะเกิดขึ้นรวมๆ กัน และพึ่งพาอาศัยกัน การสร้างเสริม พฤติกรรมอย่างหนึ่งจะช่วยเป็นช่องทางสร้างเสริมพฤติกรรมอย่างอื่นๆ ด้วยเสมอ การพัฒนา พฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งจึงเป็นการพัฒนาพฤติกรรมอย่างอื่นๆ ไปด้วยโดยทางอ้อม

สรุปในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยจะประยุกต์แนวความคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมโดยนำมาใช้ในการจัดกิจกรรมเพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้มีส่วนร่วมในการเรียนรู้มากที่สุดแบ่งกลุ่มย่อย เพื่อให้ สมาชิกในกลุ่มได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ความรู้ และประสบการณ์เดิมของตนเองได้อย่างเต็มที่ จากนั้นจะสรุปรวบรวมความคิดโดยบูรณาการจากความรู้ที่ได้จากกลุ่มย่อยมาอภิปรายร่วมกันใน กลุ่มใหญ่ สร้างเป็นองค์ความรู้ใหม่เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติในการสื่อสารเรื่องเพศกับบุตร

ตอนที่ 4 แนวคิดและทฤษฎีการรับรู้ความสามารถของตนเอง

Bandura (1986) นักจิตวิทยาชาวแคนาดาเป็นผู้ศึกษาและพัฒนาทฤษฎีการรับรู้ ความสามารถของตนเอง ตามแนวคิดพื้นฐานของทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาสังคม (Social Cognitive Theory) ซึ่งแบนดูราเชื่อว่าการรับรู้ความสามารถของตนเองมีผลต่อการกระทำของ บุคคล บุคคลสองคนอาจมีความสามารถไม่ต่างกัน แต่อาจแสดงออกในคุณภาพที่แตกต่างกันได้ ถ้าสองคนนั้นมีการรับรู้ความสามารถของตนเองแตกต่างกัน ในคนคนเดียวก็เช่นกัน ถ้ารับรู้ ความสามารถของตนเองในแต่ละสภาพการณ์แตกต่างกัน ก็อาจแสดงพฤติกรรมที่แตกต่างกันได้ แบนดูราเห็นว่าความสามารถของคนเรานั้นไม่ตายตัว สามารถยืดหยุ่นได้ตามสถานการณ์ ดังนั้น สิ่งที่กำหนดประสิทธิภาพของการแสดงออก จึงขึ้นกับการรับรู้ความสามารถของตนใน สถานการณ์นั้น ๆ นั่นคือ ถ้าเรามีความเชื่อว่าเรามีความสามารถ เราก็จะแสดงออกถึง ความสามารถนั้นออกมา คนที่เชื่อว่าตนมีความสามารถ จะมีความอดทน ไม่ท้อถอยและจะ ประสบความสำเร็จในที่สุด (สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต, 2549)

Bandura (1977) จึงได้พัฒนาและทดสอบทฤษฎีการรับรู้ความสามารถตนเอง โดยมี สมมติฐานของทฤษฎี คือ ถ้าบุคคลสามารถรับรู้หรือมีความเชื่อในความสามารถของตนเอง โดย ทราบว่าจะต้องทำอะไรบ้าง และเมื่อทำแล้วจะได้ผลตามที่คาดหวังไว้ บุคคลก็จะปฏิบัติตามนั้น โครงสร้างที่สำคัญของทฤษฎีดังแสดงในภาพที่ 6

แผนภาพที่ 6 แสดงความแตกต่างระหว่างการรับรู้ความสามารถของตนเอง และความคาดหวังผลที่จะเกิดขึ้น

จากโครงสร้างของทฤษฎีการรับรู้ความสามารถของตนเอง แสดงให้เห็นส่วนประกอบที่สำคัญของทฤษฎี คือ

1. **การรับรู้ความสามารถของตนเอง** หมายถึง ความเชื่อของบุคคลที่ว่าตนสามารถทำพฤติกรรมต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ได้ เพื่อนำไปสู่ผลลัพธ์ที่ต้องการ เป็นการรับรู้สิ่งที่จะเกิดขึ้นก่อนกระทำพฤติกรรม นั่นคือ การรับรู้ว่าตนเองมีความสามารถสื่อสารที่ดีได้

2. **ความคาดหวังผลที่จะเกิดขึ้น** หมายถึง ความเชื่อที่บุคคลประมาณค่าถึงพฤติกรรมเฉพาะอย่างที่จะปฏิบัติ ซึ่งจะนำไปสู่ผลลัพธ์ตามที่คาดหวังไว้ เป็นการคาดหวังในผลที่จะเกิดขึ้นที่สืบเนื่องจากพฤติกรรมที่ได้ทำ กล่าวคือ เป็นการตัดสินใจว่าผลกรรมใดจะเกิดขึ้นจากการกระทำ ซึ่งก็คือบุคคลนั้นเชื่อว่าถ้ามีการสื่อสารที่ดี ผลดีที่เกิดขึ้นจะทำให้บุตรมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องเพศศึกษามากขึ้นนำไปสู่การปฏิบัติตัวที่ดี

การรับรู้ความสามารถของตนเองและความคาดหวังผลที่จะเกิดขึ้นมีความสัมพันธ์กันมาก โดยที่ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทั้งสองนี้ มีผลต่อการตัดสินใจที่จะกระทำพฤติกรรมของบุคคลนั้น ๆ ดังแสดงในภาพที่ 7

คาดหวังในเกี่ยวกับผลที่จะเกิดขึ้น

		สูง	ต่ำ
การรับรู้ความสามารถ ของตนเอง	สูง	มีแนวโน้มที่จะทำแน่นอน	มีแนวโน้มที่จะไม่ทำ
	ต่ำ	มีแนวโน้มที่จะไม่ทำ	มีแนวโน้มที่จะไม่ทำแน่นอน

แผนภาพที่ 7 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ความสามารถของตนเองและความคาดหวังในผลที่จะเกิดขึ้น (Bandura ,1997)

จากภาพที่ 7 จะเห็นความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ความสามารถของตนเองกับความคาดหวังผลของการกระทำที่จะเกิดขึ้นได้ว่า ถ้าหากบุคคลมีการรับรู้ความสามารถของตนเองสูงจะมีความคาดหวังผลของการกระทำที่จะเกิดขึ้นสูงเช่นเดียวกันบุคคลก็มีแนวโน้มที่จะกระทำพฤติกรรมนั้นแน่นอน ในทางตรงกันข้ามถ้าบุคคลมีการรับรู้ความสามารถของตนเองต่ำ จะมีความคาดหวังผลของการกระทำที่จะเกิดขึ้นต่ำด้วย หรือถ้ามีความคาดหวังส่วนใดส่วนหนึ่งที่ต่ำบุคคลก็มีแนวโน้มที่จะตัดสินใจไม่กระทำพฤติกรรมนั้น

Bandura (1997) อธิบายว่าการรับรู้ความสามารถของตนเองจะมีผลต่อบุคคลในด้านต่างๆ ดังนี้

1. **การเลือกกระทำพฤติกรรม** ในการดำเนินชีวิตประจำวันนั้น บุคคลจะต้องคิดตัดสินใจอยู่ตลอดเวลาว่า จะต้องกระทำพฤติกรรมใด ใช้เวลานานเท่าใด การที่เลือกปฏิบัติพฤติกรรมใดในสภาพการณ์ใดนั้น ส่วนหนึ่งก็เนื่องมาจากการรับรู้ความสามารถของตนเอง โดยบุคคลจะเลือกทำงานนั้นถ้าเขาเชื่อว่าเขาสามารถที่จะทำงานนั้นให้สำเร็จได้ในขณะที่บุคคลที่เชื่อว่าเขามีความสามารถไม่พอในการทำงานนั้น ก็จะมีแนวโน้มที่จะหลีกเลี่ยงงานนั้น

2. **การใช้ความพยายามและความอดทนในการทำงาน** ความสามารถของตนเองที่บุคคลประเมินตนเองนั้น จะเป็นตัวกำหนดว่าเขาจะต้องใช้ความมานะพยายามเท่าใด และจะต้องอดทนเผชิญต่ออุปสรรคต่างๆ ได้นานเท่าใด ยิ่งบุคคลมีการรับรู้ความสามารถของตนเองสูงเท่าใด บุคคลนั้นจะยิ่งมีความพยายามและอดทนในการทำงานมากเท่านั้น และมักจะประสบความสำเร็จในงานที่ทำทลายความสามารถ ส่วนบุคคลที่มีการรับรู้ความสามารถของตนเองต่ำ มักจะสงสัยในความสามารถของตน เมื่อต้องเผชิญกับอุปสรรคหรือพบกับงานที่รู้สึกว่ายากทำให้ขาดความพยายามและเลิกกระทำไปในที่สุด

3. **รูปแบบความคิดและปฏิกิริยาทางอารมณ์** ความสามารถของบุคคลมีอิทธิพลต่อรูปแบบความคิดและปฏิกิริยาทางอารมณ์ในระหว่างการกระทำพฤติกรรม และการคาดการณ์การกระทำในภายหน้า บุคคลที่รับรู้ว่าคุณมีความสามารถต่ำจะรู้สึกว่ายากลำบาก ซึ่งมักจะรู้สึกมากเกินความเป็นจริง มีผลทำให้บุคคลนั้นเกิดความเครียด และทำลายความสามารถของตนเองที่จะได้จากการเรียนรู้ในงานที่ล้มเหลว สำหรับผู้ที่รับรู้ว่าคุณมีความสามารถสูง จะเอาใจใส่และมีความพยายามในการกระทำพฤติกรรมต่างๆ สูง อุปสรรคจะเป็นการกระตุ้นตนเองให้มีความพยายามมากยิ่งขึ้น

4. เป็นผู้กำหนดการกระทำพฤติกรรมมากกว่าเป็นผู้ทำนายพฤติกรรม นั่นคือบุคคลที่รับรู้ความสามารถของตนเองสูงจะคิดรู้สึกและกระทำพฤติกรรมที่แตกต่างไปจากบุคคลที่รับรู้ความสามารถของตนเองต่ำ โดยบุคคลที่รับรู้ว่าคุณมีความสามารถสูงจะสนใจ และเลือกทำงานที่ท้าทาย หากยังไม่บรรลุเป้าหมายก็จะยิ่งพยายามมากขึ้น ถ้าพบกับความล้มเหลวก็จะใช้ความล้มเหลวเป็นตัวกระตุ้นช่วยให้ประสบความสำเร็จ และกระทำการต่าง ๆ อย่างไม่วิตกกังวล ตรงกันข้ามกับผู้ที่รับรู้ว่าคุณมีความสามารถต่ำ มักจะเอาความสามารถเป็นตัวทำนายพฤติกรรมในอนาคตของตน แต่ไม่พยายามใช้ความสามารถของตน โดยจะหลีกเลี่ยงงานที่ยากเมื่อพบกับอุปสรรคก็จะเลิกล้มการกระทำนั้น ทำให้มีความปรารถนา ทะเยอทะยานต่ำ และต้องพบกับความเครียด ความวิตกกังวลอย่างมาก

ในการพัฒนาการรับรู้ความสามารถของตนเองนั้น Bandura ได้เสนอแหล่งข้อมูลที่มีอิทธิพลไว้ 4 แหล่งคือ (Bandura, 1997)

1. การประสบความสำเร็จจากการกระทำ (Enactive Mastery Experiences) ซึ่ง Bandura เชื่อว่าเป็นวิธีการที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด ในการพัฒนาการรับรู้ความสามารถของตนเอง เนื่องจากว่าเป็นประสบการณ์โดยตรง ความสำเร็จทำให้เพิ่มความสามารถของตนเอง บุคคลจะเชื่อว่าเขาสามารถที่จะทำได้ ดังนั้นในการที่จะพัฒนาการรับรู้ความสามารถของตนเองนั้น จำเป็นที่จะต้องฝึกให้เขามีทักษะเพียงพอที่จะประสบความสำเร็จได้พร้อมๆ กับการทำให้เขารับรู้ว่าคุณมีความสามารถจะกระทำเช่นนั้น จะทำให้เขาใช้ทักษะที่ได้รับการฝึกได้อย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด บุคคลที่รับรู้ว่าคุณมีความสามารถนั้น จะไม่ยอมแพ้อะไรง่ายๆ แต่จะพยายามทำงานต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมายที่ต้องการ

2. การได้เห็นประสบการณ์ที่ผู้อื่นประสบความสำเร็จ (Vicarious Experience) หรือการใช้ตัวแบบ เมื่อบุคคลได้เห็นตัวอย่างพฤติกรรมของผู้อื่นที่มีลักษณะคล้ายกับตนเองกระทำพฤติกรรมแล้วได้รับผลสำเร็จจะทำให้มีการรับรู้ความสามารถของตนเองเพิ่มมากขึ้น การที่ได้สังเกตเห็นแบบแสดงพฤติกรรมที่มีความซับซ้อนและได้รับผลที่พึงพอใจ ก็จะทำให้ผู้ที่สังเกตเห็นว่าคุณสามารถที่จะประสบความสำเร็จได้ ถ้าเขาพยายามจริงและไม่ย่อท้อ ลักษณะของการใช้ตัวแบบที่ส่งผลต่อความรู้สึกว่าคุณมีความสามารถที่จะทำได้นั้น ได้แก่ การแก้ปัญหาของบุคคลที่มีความกลัวต่อสิ่งต่างๆ โดยที่ให้คุณตัวแบบที่มีลักษณะคล้ายกับตนเองก็สามารถทำให้ลดความกลัวต่างๆ เหล่านี้ได้ ซึ่งประเภทของตัวแบบมี 2 รูปแบบคือ

ก. ตัวแบบที่เป็นบุคคลจริง (Live Model) เป็นตัวแบบที่บุคคลได้มีโอกาสสังเกตและมีปฏิสัมพันธ์โดยตรง ได้เห็นตัวแบบในสภาพการณ์จริง ซึ่งมีข้อดีคือ ตัวแบบสามารถเพิ่มเติม

หรือปรับปรุงพฤติกรรมเพื่อให้การแสดงออกพฤติกรรมชัดเจน หรือเหมาะสมกับสภาพการณ์มากยิ่งขึ้น การเสนอตัวแบบวิธีนี้ช่วยให้ผู้สังเกตเกิดความสนใจในตัวแบบ และลอกเลียนพฤติกรรมของตัวแบบได้ดีกว่าการเสนอตัวแบบวิธีอื่น แต่การเสนอตัวแบบวิธีนี้ต้องระมัดระวังในเรื่องการควบคุมผลรวม เพราะอาจมีเหตุการณ์ที่ไม่ได้คาดไว้ล่วงหน้าเกิดขึ้น ทำให้ตัวแบบไม่ได้รับผลกรรมที่พึงพอใจตามที่ควรได้รับ

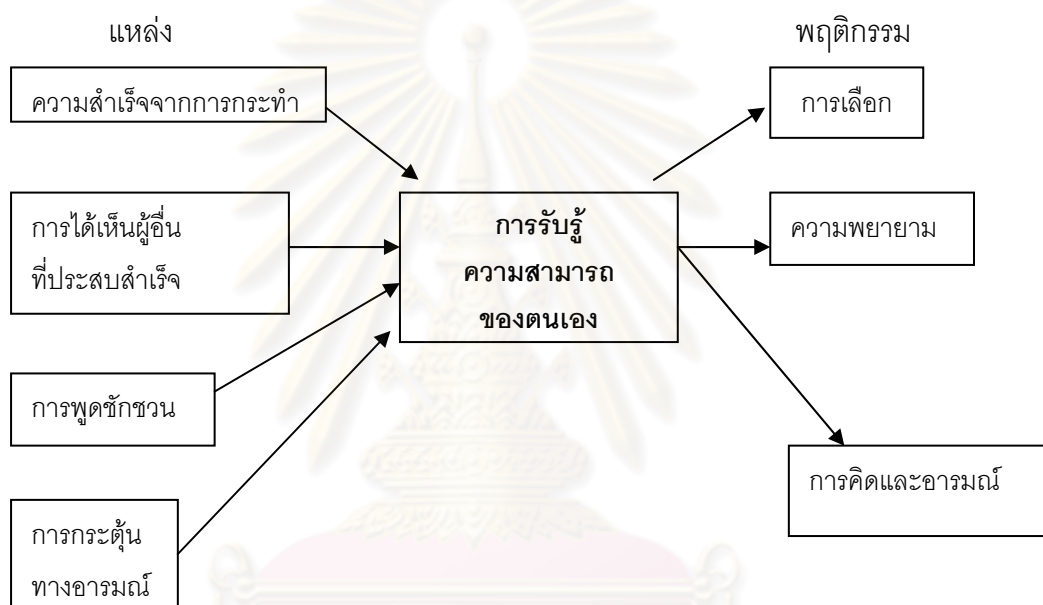
ข. ตัวแบบที่เป็นสัญลักษณ์ (Symbolic Model) การเสนอตัวแบบลักษณะนี้ ได้แก่ การเสนอตัวแบบจากภาพยนตร์ วิทยุ โทรทัศน์ เทปบันทึกเสียง หนังสือ หุ่นกระบอกหรือการ์ตูน เป็นต้น ซึ่งเตรียมเรื่องราวของตัวแบบไว้เรียบร้อยแล้ว ทำให้มีผลดีในการที่จะเน้นจุดสำคัญของการแสดงพฤติกรรม และยังสามารถควบคุมพฤติกรรมและผลกระทบของตัวแบบได้ ทั้งยังสามารถเก็บไว้ใช้ในการให้ตัวแบบครั้งต่อไปได้ และยังสามารถใช้ได้ทั้งบุคคลคนเดียวหรือกลุ่มบุคคลได้

3. การใช้คำพูดชักจูง (Verbal Persuasion) เป็นการใช้คำพูดเพื่อพยายามทำให้บุคคลมีความมั่นใจมีกำลังใจที่จะกระทำพฤติกรรมเพื่อให้เป็นผลสำเร็จซึ่งจะส่งผลให้มีการรับรู้ความสามารถของตนเองเพิ่มขึ้น วิธีนี้เป็นการรับเอาคำแนะนำชักจูงจากผู้อื่นมาเป็นข้อมูล เมื่อพิจารณาความสามารถของตน ทำให้บุคคลเกิดความเชื่อมั่นว่าตนมีความสามารถที่จะทำงานได้สำเร็จ ถึงแม้ว่าจะเคยทำงานไม่สำเร็จมาแล้ว เป็นการเพิ่มกำลังใจและความมั่นใจ ซึ่ง Bandura ได้กล่าวว่า การใช้คำพูดชักจูงนั้น ในการที่จะทำให้คนเราสามารถที่จะพัฒนาการรับรู้ความสามารถของตนเอง ถ้าจะให้ได้ผลควรจะใช้ร่วมกับการทำให้บุคคลมีประสบการณ์ของความสำเร็จ ซึ่งอาจจะต้องค่อย ๆ สร้างความสามารถให้กับบุคคลอย่างค่อยเป็นค่อยไป และให้เกิดความสำเร็จตามลำดับขั้นตอน พร้อมทั้งการใช้คำพูดชักจูงร่วมกัน ย่อมที่จะได้ผลดีในการพัฒนาการรับรู้ความสามารถของตน

4. การกระตุ้นทางอารมณ์ (Physiological and Affective State) การกระตุ้นทางอารมณ์มีผลต่อการรับรู้ความสามารถของตน ถ้าร่างกายอยู่ในสภาวะที่พร้อมก็จะสามารถกระทำพฤติกรรมตามที่ตั้งเป้าหมายไว้ แต่ถ้าร่างกายถูกกระตุ้นมากเกินไปโดยเฉพาะด้านอารมณ์จะส่งผลให้เกิดความกลัว ความวิตกกังวลหรืออยู่ในสภาวะของความเครียดเป็นเหตุให้มีการรับรู้ความสามารถของตนเองต่ำลง ในความวิตกกังวล และความเครียดของคนเรานั้นบางส่วนขึ้นอยู่กับการกระตุ้นทางสรีระ ซึ่งถ้ามีการกระตุ้นอารมณ์ในระดับที่พอเหมาะมีผลต่อการทำงานหรือทำกิจกรรมต่างๆ ได้ดี Bandura ได้ตั้งข้อสังเกตไว้ว่าการกระตุ้นที่รุนแรงทำให้การกระทำสิ่งต่างๆ บกพร่อง มีแนวโน้มที่จะคาดหวังถึงความล้มเหลวได้มาก บุคคลจะคาดหวังความสำเร็จ เมื่อเขา

ไม่ได้อยู่ในสภาพการณ์ที่กระตุ้นด้วยสิ่งที่ไม่พึงพอใจ ความกลัวก็จะกระตุ้นให้เกิดความกลัวมากขึ้น บุคคลก็จะเกิดประสบการณ์ของความล้มเหลว อันจะทำให้การรับรู้เกี่ยวกับความสามารถของตนต่ำลง

การรับรู้ความสามารถของตานั้น สามารถเกิดขึ้นได้จากปัจจัยหลายประการ โดยอาจจะเกิดจากปัจจัยใดปัจจัยหนึ่ง หรืออาจเกิดจากปัจจัยหลายประการมาผสมผสานกันก็ได้ โดยจากแนวคิดทั้งหมดของการรับรู้ความสามารถของตนสามารถแสดงได้ดังแผนภาพที่ 8

แผนภาพที่ 8 ความสัมพันธ์ระหว่างแหล่งการรับรู้ความสามารถของตนเองกับพฤติกรรม (Betz, 1992)

สรุป ได้ว่า การรับรู้ความสามารถของตนเอง หมายถึง ความเชื่อของบุคคลที่ว่าตนสามารถทำพฤติกรรมต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ได้ เพื่อนำไปสู่ผลลัพธ์ที่ต้องการ เป็นการรับรู้สิ่งที่เกิดขึ้นก่อนกระทำพฤติกรรม ซึ่งสิ่งที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้ ได้แก่ การประสบความสำเร็จจากการกระทำ การได้เห็นประสบการณ์ที่ผู้อื่นประสบความสำเร็จหรือการใช้ตัวแบบ การใช้คำพูดจูงใจและการกระตุ้นทางอารมณ์ จากแนวคิดดังกล่าวถ้าบุคคลนั้นมีการรับรู้ความสามารถของตนเองสูงและมีความคาดหวังผลของการกระทำที่เกิดขึ้นสูงก็มีแนวโน้มที่จะกระทำพฤติกรรมนั้นและถ้าได้รับการฝึกประสบการณ์ที่ประสบความสำเร็จ มีการใช้ตัวแบบ มีการใช้คำพูดจูงใจและให้การกระตุ้นทางอารมณ์จะทำให้เพิ่มความมั่นใจให้กับตนเองมากขึ้น

ตอนที่ 5 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการสื่อสารในครอบครัว การสื่อสารเรื่องเพศศึกษา และการสื่อสารระหว่างบุคคล

ความหมายของการสื่อสารในครอบครัว

วัชรีย์ อੰนนาค (2540) กล่าวว่า การสื่อสารมีความสำคัญอย่างยิ่งในการอยู่ร่วมกันในครอบครัว ดังได้กล่าวแล้วว่า ปัญหาในครอบครัวส่วนใหญ่ เช่น ความขัดแย้งในครอบครัว ระหว่างสามี ภรรยา พ่อ แม่ ลูก และสมาชิกอื่นๆ ในครอบครัว เช่น ปู่ ย่า ตา ยาย และญาติพี่น้อง มีสาเหตุจากการสื่อสารในครอบครัวที่ไม่เหมาะสมทั้งนี้เนื่องมาจาก การที่ไม่เคยเรียนรู้เรื่องการสื่อสารมาก่อน และการมีความขัดแย้งมานานจนไม่สามารถสื่อสารที่ดีต่อกันได้

การสื่อสารในครอบครัวที่เหมาะสมจะเป็นพื้นฐานสำคัญที่ช่วยให้ครอบครัวมีความมั่นคง มีความเข้าใจระหว่างสมาชิกในครอบครัว และช่วยสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัว และเป็น การส่งเสริมสุขภาพจิตของสมาชิกในครอบครัว

ในแต่ละครอบครัว สามารถปรุงแต่งชีวิตครอบครัวให้มั่นคงโดยใช้ทักษะพื้นฐานของการสื่อสาร ดังนี้

1. สื่อความประทับใจ (Appreciations) เป็นการแสดงความชื่นชมที่มีต่อสมาชิกในครอบครัวด้วยความจริงใจ ไม่ใช่บ่อยจนเกินเหตุ ผู้ฟังรู้สึกผ่อนคลายมีความสุข มีความภาคภูมิใจ
2. สื่อความกังวล ห่วงใย (Worries) เป็นการบอกกล่าวถึงความรู้สึกที่กังวลออกมาในเวลาที่เหมาะสม เป็นการช่วยลดความเก็บกดลงได้
3. การให้ข้อมูลใหม่ (New Information) การให้ข้อมูลใหม่เป็นการบอกกล่าวเกี่ยวกับเหตุการณ์ การนัดหมาย ความชื่นชมในความสำเร็จของบุคคล หรือการทำกิจกรรมเพื่อให้สมาชิกในครอบครัวทราบข้อมูลเดียวกัน มีความเข้าใจเหมือนกัน นำไปสู่ความภาคภูมิใจแก่บุคคลที่ประสบความสำเร็จด้วย
4. สื่อข้อสงสัยหรือไม่เข้าใจ เป็นการสื่อสารให้อีกฝ่ายรับทราบ เพื่อขอให้อธิบายสิ่งที่สงสัยนั้นเพิ่มเติม แทนที่จะเก็บไปคิดหรือเข้าใจเอง ซึ่งมักจะเป็นทางลบมากกว่าทางบวก
5. สื่อความไม่พอใจพร้อมด้วยข้อเสนอแนะที่มีความเป็นไปได้ (Complaints and Recommendations) เป็นการแลกเปลี่ยนปัญหาซึ่งกันและกัน และผู้เสนอปัญหามีโอกาสเสนอทางแก้ไขที่เป็นไปได้ เพราะผู้ที่ทราบปัญหาจะเป็นผู้ที่รู้ดีที่สุดเกี่ยวกับปัญหา ดีกว่าจะให้ผู้อื่นตัดสินว่าไม่ถูกต้องหรือไม่ควรเป็นอย่างนั้น ซึ่งการสื่อเช่นนี้จะเป็นการเปิดเผยความไม่พอใจ ความโกรธและแสดงออกมาในทางที่เหมาะสม

6. สื่อความหวัง ความปรารถนา (Hopes and Wishes) เป็นการแบ่งปันความหวังและความปรารถนาต่อกัน โดยการพูดให้ผู้อื่นทราบถึงความหวังและความปรารถนาที่เรากระทำให้เป็นจริง แม้ว่าอาจจะได้รับการตอบสนองหรือไม่ก็ตาม แต่เมื่อเราบอกถึงความหวังความปรารถนาออกไปแล้วอาจมีการรวมพลัง เพื่อให้ความหวังนั้นเป็นผลสำเร็จก็ได้

7. อารมณ์ขัน การใช้คำพูดที่แทรกอารมณ์ขันจะช่วยให้บรรยากาศในการพูดคุยคลายความตึงเครียดลง

ดังนั้นการสื่อสารที่ดีในครอบครัวจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับการอยู่ร่วมกันในชีวิตประจำวัน แม้ว่าในสังคมไทยเราจะไม่ค่อยได้คำนึงถึงเรื่องการสื่อสารที่มีความสำคัญมาก่อน แต่ในปัจจุบันมีการนำเรื่องการสื่อสารมาใช้ในการแก้ปัญหาครอบครัวมากขึ้น และถือเป็นหัวใจสำคัญในการช่วยให้เกิดความเข้าใจระหว่างสมาชิกและช่วยให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดี สร้างความรัก ความผูกพัน พร้อมทั้งจะช่วยกันแก้ปัญหาที่จะเกิดขึ้นในครอบครัว

แนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสารในครอบครัว

ครอบครัวเป็นระบบการปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัวที่อาศัยการสื่อสารในการสื่อความหมาย (Meaning) และส่งผ่านข้อมูลข่าวสาร (Messages) ระหว่างกันตลอดเวลา การสื่อสารในครอบครัว (Family communication) จึงเป็นกระบวนการการแสดงออกซึ่งการติดต่อ ความหมายความเข้าใจของสมาชิกในครอบครัว (ผู้ส่งสาร/ผู้รับสาร) โดยมีการแสดงปฏิกริยาโต้ตอบและตอบสนองระหว่างกันและกันด้วย ภาษา ถ้อยคำ หรือภาษาท่าทาง (สาร) ผ่านตัวกลาง (สื่อ) ในการส่งข้อมูลข่าวสารจากแหล่งกำเนิดไปยังจุดหมายปลายทาง

องค์ประกอบหลักที่ทำให้เกิดการสื่อสารในครอบครัวก็คือ ผู้ส่งสาร สาร สื่อ หรือช่องทางทางการสื่อสาร และผู้รับสาร ซึ่งผู้อยู่ในกระบวนการสื่อสารจะมีบทบาทเป็นทั้งผู้ส่งสารและผู้รับสาร สลับกันอยู่ตลอดเวลา โดยใช้กรอบแห่งประสบการณ์หรือสภาพแวดล้อมเป็นปัจจัยสำคัญที่กำหนดสารที่ส่งออกไปและรับเข้ามา ทั้งนี้อาจมีปฏิกริยาป้อนกลับซึ่งเป็นการตอบสนองจากผู้รับสารไปยังผู้ส่งสาร และสิ่งรบกวนซึ่งเป็นสิ่งที่แทรกซ้อนอยู่ระหว่างกระบวนการส่งสารและการรับสาร ทำให้การติดต่อสัมพันธ์มีปัญหาและอุปสรรคไปด้วย

บทบาทของการสื่อสารในครอบครัว

การสื่อสารในครอบครัวเป็นกลไกหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการทำหน้าที่ของระบบครอบครัวให้ดำเนินต่อเนื่องไปในการสร้างแบบแผนของความรู้สึกผูกพัน (Cohesion) หรือการแยกทาง

(Separateness) และความสามารถในการปรับตัว (Adaptability) หรือการเปลี่ยนแปลง (Change) ครอบครัวจำเป็นต้องอาศัยกระบวนการสื่อสารเป็นตัวช่วยสนับสนุนให้ครอบครัวสามารถทำหน้าที่ต่างๆ ได้อย่างเต็มที่ บทบาทของการสื่อสารในครอบครัวสามารถจำแนกได้ดังนี้

1. บทบาทในการสื่อความหมาย ใช้ในการถ่ายทอดค่านิยม ความเชื่อ ขนบธรรมเนียม ประเพณี ความคาดหวังและกฎเกณฑ์ต่างๆ
2. บทบาทการแสดงออก ใช้ในการแสดงออกความรู้สึกนึกคิดและพฤติกรรมรูปแบบต่างๆ ให้ครอบครัวได้รับรู้และทำความเข้าใจระหว่างกัน
3. บทบาทในการสร้างความสัมพันธ์ ใช้ในการสร้างสายใยความผูกพันทางอารมณ์ระหว่างสมาชิกครอบครัว
4. บทบาทในการแก้ปัญหา ใช้ในการสะท้อนความเป็นไปในชีวิตครอบครัว ทำให้ครอบครัวสามารถร่วมกันตัดสินใจ และแก้ไขปัญหาเรื่องต่างๆ ให้ลุล่วงไปได้

รูปแบบการสื่อสารในครอบครัว

รูปแบบการสื่อสารในครอบครัว (Family Communication Pattern) เป็นโครงสร้างและกระบวนการของการสื่อสารระหว่างสมาชิกในครอบครัว เช่น สามี ภรรยา บิดามารดา ลูก ตามแนวคิดของ Mcleod & Chaffee (cites in Rose, Bush and Kahle, 1998) ได้แบ่งรูปแบบการสื่อสารในครอบครัวเป็น 2 แบบ ดังนี้

1. การติดต่อสื่อสารแบบเน้นสังคม (Socio-Oriented Communication) เป็นการสื่อสารระหว่างพ่อแม่ลูกที่ยึดถือสังคมนิยมหรือประเพณีเป็นแนวทาง ก่อให้เกิดการสื่อสารในครอบครัวที่พยายามคงไว้ซึ่งความสามัคคี กลมเกลียว ความสัมพันธ์ระหว่างกันที่สอดคล้องไม่ขัดแย้งหรือได้เถียง
2. การสื่อสารแบบเน้นเหตุผล (Concept – Oriented Communication) เป็นการสื่อสารระหว่างพ่อ แม่ ลูก ที่ยึดแนวความคิด ข้อเท็จจริง ความถูกต้องของเนื้อหา (Content) ที่สื่อสารกันเป็นหลัก โดยเด็กจะได้รับการสนับสนุนและให้กำลังใจ ให้รู้จักแสดงความคิดเห็นของตนออกมาอย่างเปิดเผย ขณะเดียวกันก็ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น มองทุกสิ่งอย่างรอบคอบ มีวิจารณ์ญาณ และเข้าไปมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นร่วมกับคนอื่นๆ แม้จะมีความคิดเห็นไม่ตรงกันแต่ก็สามารถร่วมถกเถียงกันได้

การสื่อสารในครอบครัวแบบ Socio-oriented กับ Concept – Oriented จะมีความผสมผสานกันระหว่าง 2 รูปแบบ ก่อให้เกิดลักษณะการสื่อสาร 4 แบบ ตามแนวคิดของ Mcleod & Chaffee (cites in Rose, Bush and Kahle, 1998) ดังนี้

1. การสื่อสารแบบปล่อยปละ (Laissez-Faire) เป็นพฤติกรรมการสื่อสารระหว่างพ่อแม่ออก จะไม่เน้นหรือยึดถือทั้งแบบ Socio-Oriented กับ Concept – Oriented โดยจะเป็นไปอย่างอิสระเสรี ไม่มีกรอบหรือแนวทางที่เป็นแบบอย่างว่าเด็กต้องเชื่อฟังและคล้อยตามเจตคติ หรือห้ามโต้เถียง พ่อ แม่ แต่ขณะเดียวกันเด็กจะไม่ได้รับการสนับสนุนให้กล้าแสดงความคิดเห็น
2. การสื่อสารแบบปกป้อง (Protective) เน้นความสัมพันธ์แบบ Socio-Oriented โดยจะให้ความสำคัญกับสังคม ประเพณีที่ยึดถือปฏิบัติและปลูกฝังเป็นอันดับแรก หรือให้ความสำคัญต่อเรื่องของความคิด
3. การสื่อสารแบบเปิดเสรี (Pluralistic) เน้นความสัมพันธ์แบบ Concept – Oriented เป็นการสื่อสารที่ให้ความสำคัญในการให้เด็กได้พัฒนาความคิดที่เป็นตัวของตัวเองและการแสดงออกมา เด็กจะมีความคิดใหม่ๆ กล้าแสดงออก
4. การสื่อสารแบบประนีประนอม (Consensual) เป็นพฤติกรรมการสื่อสารที่ประนีประนอมระหว่าง Socio-Oriented กับ Concept – Oriented โดยจะเน้นให้เห็นความสำคัญของสังคม ประเพณี แบบแผนที่ยึดถือกันมานาน ขณะเดียวกันก็ให้ความสำคัญในการสอนเด็กให้พัฒนาความคิดเห็นที่เป็นของตนเอง กล้าแสดงความคิดเห็น

ปัจจัยที่มีผลต่อการสื่อสารในครอบครัว

การสื่อสารในครอบครัวแต่ละครอบครัวมีความซับซ้อนแตกต่างกันไปตามอิทธิพลปัจจัยแวดล้อมต่างๆ ดังนี้ (วัชรวิ อੰนาค, 2540)

1. ลักษณะครอบครัว ครอบครัวที่มีสมาชิกในครอบครัวในวัยที่แตกต่างกันจะมีปฏิสัมพันธ์ที่แตกต่างกันไปตามวัยของเด็ก ทั้งนี้เพราะความต้องการของเด็กในแต่ละวัยแตกต่างกันและการตอบสนองของพ่อแม่จำเป็นต้องสอดคล้องกับความสามารถและพัฒนาการของเด็ก
2. ขนาดของครอบครัว ครอบครัวขยายมีสมาชิกหลายช่วงอายุอยู่ร่วมกันทำให้เด็กมีพัฒนาความสัมพันธ์กับบุคคลต่างวัย ต่างๆ ได้เรียนภาษา วิธีการสื่อสาร การพูด การแสดงท่าทาง และมารยาทต่างๆ จากการสังเกตและการเลียนแบบ ทำให้เข้าใจคนอื่นและสิ่งแวดล้อมได้มากกว่าเด็กที่มาจากครอบครัวเดี่ยว

3. องค์ประกอบของครอบครัว ครอบครัวที่ประกอบด้วยระบบย่อยที่แตกต่างกัน ย่อมมีการสื่อสารที่แตกต่างกันไปตามลักษณะพื้นฐานของสมาชิกในแต่ละระบบย่อยอันเนื่องมาจากความแตกต่างทางเพศ อายุ สถานภาพทางสังคม อาชีพการศึกษา ฐานะทางเศรษฐกิจ และอื่นๆ

4. โอกาสของการสื่อสารในครอบครัว ครอบครัวที่มีลักษณะเปิด คือ สมาชิกแต่ละคนมีสิทธิที่จะแสดงออกถึงความต้องการและความรู้สึกนึกคิดได้อย่างเปิดเผย รวมทั้งมีส่วนร่วมในการตัดสินใจความเป็นไปต่างๆ ภายในครอบครัว เด็กจะมีความเป็นอิสระในการสื่อสารกับสมาชิกในครอบครัวอย่างยืดหยุ่น มีเหตุผลมากกว่าครอบครัวแบบปิดที่เด็กถูกบังคับ และครอบครัวแบบปล่อยที่เด็กไม่มีกฎเกณฑ์ที่ยึดเหนี่ยว

5. ความสามารถในการสื่อสาร ครอบครัวที่มีทักษะในการใช้ภาษาที่ดีย่อมให้การอบรมเลี้ยงดูและเป็นแบบอย่างที่ดีกับเด็ก เด็กได้เลียนแบบและซึมซับพัฒนาการทางภาษาตามความเหมาะสมของวัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การสื่อสารเรื่องเพศในครอบครัว

การสื่อสารในเรื่องเพศในครอบครัว ได้มีการศึกษาค้นข่างน้อย เนื่องจากในสังคมไทย บางส่วนยังมองเป็นเรื่องต้องห้าม เรื่องน่าละอาย ซึ่งในความเป็นจริงแล้ว เพศ ยังมีความหมายที่กว้างขวางและลึกซึ้งอีกมากมาย อย่างไรก็ตามความคิดเห็นเรื่องเพศ ก็ได้เปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา (ประทักษ์ โอบประเสริฐสวัสดิ์, 2547) การสื่อสารมีส่วนสำคัญอย่างมากในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม แต่วิธีการนำเสนอก็มีส่วนที่ทำให้เกิดความเข้าใจและยอมรับซึ่งกันและกันมากกว่าการบอกกล่าวข้างเดียว การสื่อสารที่ดีต้องยึดถือการให้เกียรติซึ่งกันและกัน เช่น มารดาควรสอดแทรกคุณค่าเชิงบวกในเรื่องเพศเข้าไปในเรื่องราวรอบตัวเมื่อมีโอกาส อย่างน้อยๆ ให้เด็กเข้าใจว่าเรื่องเพศเป็นเรื่องธรรมชาติ เพื่อที่เด็กจะได้ไม่มีอคติกับเรื่องเพศ เมื่อลูกย่างเข้าสู่วัยรุ่นมีการเปลี่ยนแปลงหลายๆอย่าง ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม เราจึงเห็นพฤติกรรมของวัยรุ่นเปลี่ยนแปลงไปจากตอนเด็ก การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งของพัฒนาการตามปกติ ก่อนเติบโตเป็นผู้ใหญ่ การปลูกฝังเจตคติและค่านิยมในทางที่ดีเกี่ยวกับเรื่องเพศในวัยรุ่นเป็นสิ่งที่สำคัญอย่างยิ่ง เพราะจะช่วยให้ลูกสามารถปรับตัวได้ดีและปฏิบัติตัวในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างเพศตั้งแต่ลูกยังเล็ก ในการพูดคุยเรื่องเพศศึกษาควรเลือกให้เหมาะสมกับพัฒนาการ และสอดคล้องกับสถานการณ์และชีวิตประจำวันของลูก การเริ่มต้นพูดคุยในเรื่องเพศต้องอาศัยการมีสัมพันธภาพที่ดีระหว่างพ่อแม่ และลูกนำมาก่อนจึงจะทำให้เกิดความสบายใจที่จะพูดคุยกัน อาจยกตัวอย่างจากสื่อต่างๆ หรืออาจเลือกซื้อหนังสือที่เด็กเข้าใจง่ายเกี่ยวกับเรื่องเพศมาอ่านด้วยกัน และการสื่อสารเรื่องเพศสามารถเริ่มต้นได้ที่บ้าน เนื่องจากเพศศึกษาไม่ใช่เป็นการสอนการมี

เพศสัมพันธ์ให้กับบุตร แต่เป็นการสอนในด้านพัฒนาการทางเพศรวมทั้งการมีความรักครอบครัว และคุณภาพชีวิตที่ดีของบุตรในอนาคต (พันธ์ศักดิ์ ศุภระกฤษ, 2547)

แนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสารระหว่างบุคคล

ความหมายของการสื่อสาร

ปรมา สตะเวทิน (2527) ให้ความหมายว่า การสื่อสาร คือกระบวนการของการถ่ายทอดสารจากบุคคลหนึ่งซึ่งเรียกว่า ผู้ส่งสาร ไปยังอีกบุคคลหนึ่งซึ่งเรียกว่า ผู้รับสาร โดยผ่านสื่อ

บุญศรี ปราภณศักดิ์ และ ศิริพร จิรวัดณ์กุล (2531) ให้ความหมายว่า การสื่อสาร คือกระบวนการแลกเปลี่ยนและร่วมกันรับรู้เรื่องราวข่าวสารต่างๆโดยมีความเข้าใจร่วมกันต่อสัญลักษณ์ที่แสดงเรื่องราว ข่าวสารนั้นๆ

ถิรนนท์ อนุวัชศิริ (2533) ให้ความหมายว่า การสื่อสาร คือ การเชื่อมโยงของความรู้สึกต่างๆ ของบุคคลที่ทำการสื่อสารเข้าด้วยกัน ถ้าบุคคลสองคนพยายามพูดและพยายามฟังซึ่งกันและกันอย่างตั้งใจแล้ว การสื่อสารก็จะประสบผลดีโดยไม่เกิดช่องว่างแต่อย่างไร

Roger และ Shoemaker (1971) ให้ความหมายว่า การสื่อสาร คือ กระบวนการซึ่งสารถูกส่งจากผู้ส่งสารไปยังผู้รับสาร

Wilber Schramm (1974) กล่าวว่า การสื่อสาร คือ การมีความเข้าใจร่วมกันต่อเครื่องหมายที่แสดงข่าวสาร (Information Signs)

สรุปได้ว่า การสื่อสาร หมายถึง กระบวนการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารจากบุคคลหนึ่งไปยังบุคคลหนึ่งเพื่อรับรู้เรื่องราวอันมีความหมายร่วมกัน เช่น การรับรู้ความรู้สึก อารมณ์ ซึ่งแสดงออกโดยการใช้สัญลักษณ์ ทำให้เกิดความรู้และความเข้าใจที่ตรงกัน

องค์ประกอบของการสื่อสาร

องค์ประกอบของการสื่อสารมีความสัมพันธ์กันอย่างต่อเนื่องและมีอิทธิพลซึ่งกันและกัน ลักษณะของแต่ละองค์ประกอบจะส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพและความสำเร็จของการสื่อสาร ซึ่งมีองค์ประกอบที่สำคัญ 5 ประการดังนี้ (ระวีวรรณ ประกอบผล, 2531)

1. ผู้ส่งสาร (Sender) หมายถึง ผู้ริเริ่มการสื่อสารโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้รับข่าวสารเข้าใจความคิดของตนเองได้ถูกต้องการเป็นผู้ส่งสารได้ดีนั้นต้องอาศัยปัจจัยสำคัญ 5 ประการคือ

1.1 มีทักษะหรือความชำนาญในการส่งข่าวสาร มีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาที่ต้องการสื่อสารเพียงพอและ มีการศึกษาข้อมูลจากกลุ่มผู้รับข่าวสาร

1.2 มีความรู้เกี่ยวกับสาร สื่อที่ใช้ และผู้รับข่าวสาร ผู้ส่งสารที่มีความเข้าใจในตัวผู้รับข่าวสารจะช่วยให้สื่อที่ส่งนั้นเข้าถึงผู้รับข่าวสารได้ดี

1.3 เจตคติของผู้ส่งสาร การที่ผู้ส่งข่าวสารมีเจตคติที่ไม่ดีและดีต่อเรื่องที่ส่งย่อมมีผลทำให้ข่าวสารนั้นดูน่าเคร่งเครียด น่าสนใจ หรือน่าเบื่อหน่ายได้

1.4 บุคลิกภาพของผู้ส่งสาร หมายถึง ลักษณะท่าทางที่ปรากฏของผู้ส่งสาร ถ้าบุคลิกภาพของผู้ส่งข่าวสารดี ย่อมเกิดผลดีแก่การส่งข้อมูลข่าวสารให้ผู้รับได้ทราบ

1.5 ระบบสังคมและวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้อง วัฒนธรรม ความเชื่อ ความเป็นอยู่ การแต่งกาย ตลอดจนบรรทัดฐานของสังคม มีผลต่อระดับการยอมรับข่าวสารด้วย

2. ข่าวสาร หรือ ตัวสาร (Message) ได้แก่ เนื้อหาสาระ หรือ ภาษาท่าทาง ที่สามารถสื่อความหมายให้เข้าใจได้

3. สื่อช่องทาง (Channel) หมายถึง วิธีทางที่นำข่าวสารนั้นๆ ไปสู่ผู้รับ

4. ผู้รับข่าวสาร (Receiver) หมายถึง บุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่ได้รับข่าวสารข้อมูลนั้นมาด้วยวิธีการที่แตกต่างกัน ซึ่งสรุปขั้นตอนของผู้ได้รับข่าวสารได้ 5 ขั้นตอน คือ 1) รับข้อมูล 2) เข้าใจ 3) ยอมรับ 4) ดำเนินการโต้ตอบ และ 5) การป้อนกลับ

5. การป้อนกลับของข่าวสาร (Feedback) หมายถึง การตอบสนองของผู้รับข่าวสารหรือข้อมูลที่ได้รับมา ซึ่งมีหลายรูปแบบ การป้อนกลับของข้อมูลอาจแสดงออกทางคำพูด หรือไม่ใช้คำพูด หรือเป็นแบบประเมินผลว่าผู้ส่งสารประสบความสำเร็จในการส่งหรือไม่

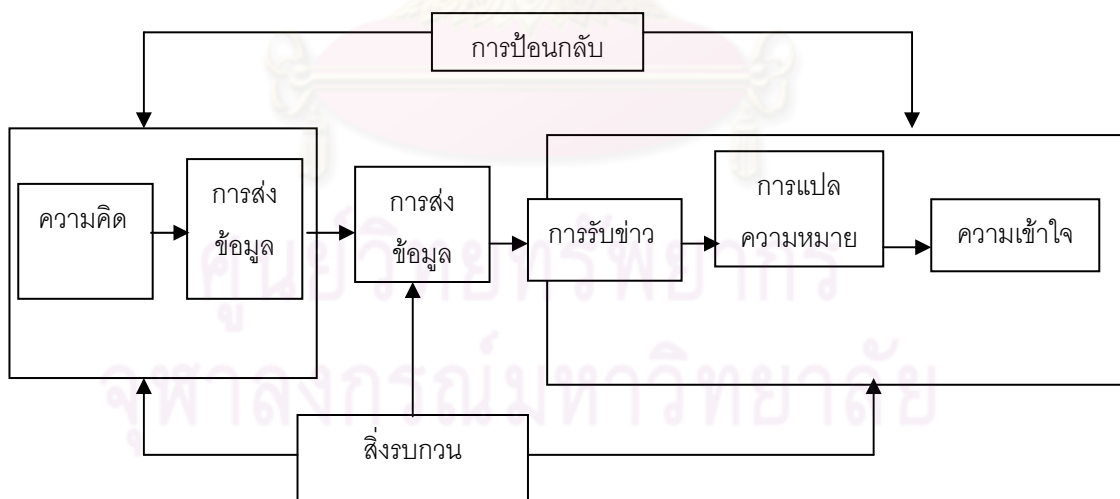
สรุป การสื่อสารจะมีประสิทธิภาพและมีความสำเร็จได้ขึ้นอยู่กับ 5 องค์ประกอบ ได้แก่ ผู้ส่งสาร ข่าวสารหรือตัวสาร สื่อช่องทาง ผู้รับสาร และการป้อนกลับของข่าวสาร

กระบวนการสื่อสาร (Communication)

กระบวนการสื่อสาร (Communication) มีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องและเกิดขึ้นตลอดเวลาไม่มีจุดเริ่มต้นและจุดสิ้นสุด ซึ่งผ่านขั้นตอนดังต่อไปนี้ (วิภาพร มาพบสุข, 2543)

1. ความคิด (Thought) หมายถึง ข้อมูลที่อยู่ในความรู้สึกนึกคิดของผู้ส่งสารในขณะนั้น ซึ่งถือว่าเป็นการเริ่มต้นของการสื่อสาร ดังนั้นผู้ส่งสารจึงจำเป็นต้องรู้จักประสงค์ในการส่งสารอย่างชัดเจน ซึ่งขั้นตอนนี้มีความสำคัญที่สุด

2. การส่งข้อมูลหรือการเข้ารหัส (Encoding) หมายถึง การเลือกสัญญาณการสื่อสารว่าใช้ภาษา พุด ภาษาเขียน ท่าทาง หรือสัญลักษณ์ต่างๆ เพื่อให้ผู้รับข่าวสารเกิดความเข้าใจ
3. การส่งข่าวสารออกไปหรือช่องทาง (Transmit of Message or Channel) หมายถึง การเลือกช่องทางที่จะส่งข่าวสารไปยังผู้รับ เพื่อต้องการให้ผู้รับข่าวสารได้ทราบ
4. การรับข่าวสาร (Receiving) หมายถึง การรับข่าวสารของผู้รับ ซึ่งต้องอาศัยประสบการณ์เดิมเป็นพื้นฐานที่สำคัญ จึงช่วยให้มีการตีความได้อย่างถูกต้องสมบูรณ์
5. การแปลความหมายหรือการแปลรหัส (Decoding) หมายถึง การตีความหมายของข่าวสารที่ได้รับมาว่ามีความหมายอย่างไร ทั้งนี้การตีความจะถูกต้องเพียงใด ขึ้นกับประสบการณ์ของผู้แปลความหมาย หรือแปลรหัสและความยากง่ายของสารที่ส่งมาด้วย
6. ความเข้าใจหรืออาการที่แสดงออก (Action) หมายถึง อาการตอบสนองของผู้รับสารว่าเข้าใจหรือไม่ ขึ้นอยู่กับความสามารถในการแปลรหัสของผู้รับสาร และความสามารถในการส่งของผู้ส่งสาร
7. การป้อนกลับ (Feedback) หมายถึง การตอบข้อซักถามระหว่างผู้รับสารกับผู้ส่งสารเพื่อให้ผู้รับสารเข้าใจความหมายได้ตรงกับผู้ส่งสาร จากกระบวนการสื่อสารดังกล่าวข้างต้น แสดงได้ตามแผนภาพที่ 9

แผนภาพที่ 9 แสดงกระบวนการสื่อสาร (วิภาพร มาพบสุข, 2543)

สรุป กระบวนการสื่อสารประกอบด้วยขั้นตอนต่างๆ โดยเริ่มต้นจากการใช้ความคิดซึ่งในการส่งสารนั้นผู้ส่งต้องรู้จุดประสงค์ในการส่งสาร หลังจากนั้นส่งข้อมูลออกมาโดยการใช้สื่อเป็นสัญลักษณ์ ส่งไปยังผู้รับสารนั้น และผู้รับสารจะแปลความหมายของข้อมูลที่ได้รับมาและทำความเข้าใจ

เข้าใจกับสารนั้นก่อนจะส่งข้อมูลย้อนกลับให้แก่ผู้ส่งสาร เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกันระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสาร

การสื่อสารระหว่างบุคคล (Interpersonal Communication)

การสื่อสารระหว่างบุคคล (Interpersonal Communication) มีความจำเป็นในการดำรงชีวิต เพราะการสื่อสารจะเป็นสื่อกลางระหว่างบุคคลที่ช่วยสร้างความเข้าใจซึ่งกันและกัน เพื่อส่งเสริมให้เกิดความรักความผูกพันต่อกัน (ชิตาภา สุขพลา, 2548) ซึ่งมีผู้ให้ความหมายไว้หลายท่านดังนี้

มาลี สนิษะตริณ (2527) ให้ความหมายว่า การสื่อสารระหว่างบุคคล คือ กระบวนการที่ช่วยให้ผู้ส่งสารและผู้รับสารมีความเข้าใจที่ตรงกัน

ถิรนนท์ อนวัชศิริ (2533) ให้ความหมายว่า การสื่อสารระหว่างบุคคล คือ การถ่ายทอดความรู้ ความคิด ความรู้สึก และความต้องการของผู้ส่งสารไปยังผู้รับสารและเกิดปฏิกิริยาตอบสนอง ซึ่งสารที่สื่อกันนั้นประกอบด้วยวจนสารและอวจนสารและเป็นการสื่อแบบสองทาง

เสนาะ ดีเยาว์ (2541) ให้ความหมายว่า การสื่อสารระหว่างบุคคล คือ การที่คนคนหนึ่งส่งข่าวสารไปยังผู้รับอีกคนหนึ่ง หรือไปยังผู้รับที่เป็นกลุ่มย่อย เพื่อต้องการให้เกิดผลและได้รับข้อมูลย้อนกลับในทันที

กิติมา สุรสนธิ (2542) ให้ความหมายว่า การสื่อสารระหว่างบุคคล หมายถึง การสื่อสารของบุคคลที่มีจำนวนตั้งแต่สองคนขึ้นไป ทำการแลกเปลี่ยนข่าวสารกันลักษณะตัวต่อตัวในรูปแบบเผชิญหน้า และ / หรือ ในลักษณะที่มีสื่อเป็นตัวกลางในการสื่อสาร

ชิตาภา สุขพลา (2548) กล่าวว่า การสื่อสารระหว่างบุคคล คือ การสื่อสารของบุคคลอย่างน้อย 2 คน ซึ่งมีความสัมพันธ์ต่อกัน เพื่อถ่ายทอดความรู้ ความคิด ความรู้สึก ทั้งในรูปวจนภาษา และ อวจนภาษา โดยปรากฏตัวต่อหน้ากัน มีการแลกเปลี่ยนบทบาทในการเป็นผู้รับและส่งสาร ทำให้เกิดการสื่อสารแบบสองทาง ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความเข้าใจต่อความหมายร่วมกันทั้งสองฝ่าย

Heaver (1984) กล่าวว่า การสื่อสารระหว่างบุคคล เป็นการสื่อสารระหว่างคน 2 คนในลักษณะที่มีสื่อเป็นตัวกลางในการสื่อสารเป็นกระบวนการของการส่งและรับข้อมูลระหว่างบุคคล 2 คน หรือมากกว่า

Davito (1994) ให้ความหมายว่า การสื่อสารระหว่างบุคคล คือ กระบวนการรับส่งข่าวสารระหว่างคน 2 คนที่มีสัมพันธ์ภาพซึ่งกันและกันอย่างมีสติ และยังมี การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารโดยไม่จำกัดเฉพาะการพูดหรือการเขียนเท่านั้น แต่รวมไปถึงการแสดงลักษณะกิริยา ท่าทางที่บุคคลนั้นแสดงออกด้วย

สรุปได้ว่า การสื่อสารระหว่างบุคคล หมายถึง การสื่อสารระหว่างคน 2 คนโดยปรากฏตัวต่อหน้ากัน ในลักษณะที่มีสื่อเป็นตัวกลางในการสื่อสารทั้งในรูปวัจนภาษาและอวัจนภาษา เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างกัน เป็นการถ่ายทอดความรู้ ความคิด ความรู้สึก และเพื่อให้ได้รับข้อมูลย้อนกลับในทันที ซึ่งจะทำให้การสื่อสารนั้นมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการสื่อสารระหว่างบุคคล

การสื่อสารระหว่างบุคคลเป็นการสื่อสารที่กระทำทั้งสองฝ่ายจึงส่งผลกระทบต่อทั้ง 2 ฝ่าย ซึ่งจะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์เป็นปัจจัยสำคัญซึ่ง Davito(1994) ได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์ในการสื่อสารระหว่างบุคคลไว้ 5 ประการ ดังนี้

1. เพื่อให้บุคคลได้เข้าใจตนเองและโลกภายนอก การสื่อสารระหว่างบุคคลจะเปิดโอกาสให้คนได้กล่าวถึงสิ่งที่เป็นความคิดเห็นและความรู้สึกของตนเอง ได้พูดถึงสิ่งที่ตนเองชอบและไม่ชอบ สิ่งที่ตนเองสนใจ ตลอดจนความคิดและพฤติกรรมของตนเอง การได้พูดคุยเรื่องของตนเองกับคนอื่นเท่ากับเป็นการได้คุณภาพสะท้อนของตนเองจากการได้ข้อมูลย้อนกลับจากบุคคลเหล่านั้น ทำให้ทราบความจริงในตัวของตัวเองทั้งในแง่บวกและแง่ลบ

2. เพื่อสร้างสัมพันธ์ภาพ ความต้องการอย่างหนึ่งของมนุษย์ คือ การสร้างและคงไว้ซึ่งสัมพันธ์ภาพที่ดีกับบุคคลอื่น ต้องการความรักในขณะเดียวกันก็ต้องการที่จะรักผู้อื่นด้วย นอกจากนี้การมีสัมพันธ์ภาพระหว่างบุคคลยังช่วยลดความรู้สึกโดดเดี่ยว ความรู้สึกซึมเศร้า สามารถแลกเปลี่ยนความรู้สึกกันได้ มีความสุขมากขึ้นและทำให้มีความรู้สึกในทางบวกต่อตนเอง

3. เพื่อจูงใจให้บุคคลอื่นทำตามความต้องการของตนเอง เนื่องจากการสื่อสารระหว่างบุคคลมีอิทธิพลในการโน้มน้าวจิตใจให้บุคคลกระทำการใดสิ่งหนึ่งตามที่เราร้องขอหรือเห็นด้วยกับความคิดและความเชื่อของเราได้ และสามารถทำให้บุคคลเปลี่ยนพฤติกรรมได้ เพราะสิ่งที่เรารู้จากตนเองและผู้อื่นที่สื่อสารกับตัวเราทำให้แต่ละคนเห็นข้อดี และข้อบกพร่องของตนเองในบางเรื่องที่ต้องปรับปรุง

4. เพื่อความบันเทิง การพูดคุยสนทนาในกลุ่มเพื่อน การเล่าเรื่องตลกขบขันหรือการพูดคุยในเรื่องการทำกิจกรรมต่างๆ จะช่วยให้บุคคลรู้สึกพอใจ มีความสุขช่วยผ่อนคลายความเครียดได้เป็นอย่างดี

5. เพื่อเป็นการช่วยเหลือ การช่วยเหลือเกิดจากการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล การประสบความสำเร็จในการช่วยเหลือผู้อื่นนั้นจำเป็นต้องอาศัยความรู้และทักษะในการสื่อสารระหว่างบุคคลเป็นสำคัญ

สรุป จากแนวคิดดังกล่าวข้างต้นจะเห็นว่าการสื่อสารจะทำให้บุคคลได้เข้าใจตนเอง เป็นการสร้างสัมพันธภาพระหว่างบุคคล ทำให้เข้าใจความรู้สึกซึ่งกันและกัน เป็นการสร้างความบันเทิงและเป็นการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ซึ่งเป็นผลดีของการสื่อสารระหว่างบุคคล

ทักษะการสื่อสารระหว่างบุคคลที่มีประสิทธิภาพ

Devito (1994) ได้เสนอรูปแบบในการพัฒนาทักษะการสื่อสารระหว่างบุคคลอย่างมีประสิทธิภาพตามแนวมนุษยนิยม (A Humanistic Model of Effective Interpersonal Communication) ซึ่งประกอบด้วย 5 องค์ประกอบที่สำคัญ ดังนี้

1. การเป็นคนเปิดเผย (Openness) หมายถึง ความสามารถของบุคคลที่จะพูดตรงตามความเป็นจริงในเรื่องที่กำลังสื่อสารอย่างเต็มที่ กล่าวพูดถึงความกลัว ความคับข้องใจ และความผิดพลาดของตัวเองได้ มีความรับผิดชอบในความคิด และความรู้สึกของตนเอง มีความซื่อสัตย์ต่อกัน ซึ่งเป็นพื้นฐานของการมีปฏิสัมพันธ์อย่างแท้จริง บุคคลจะรู้จักตนเองและมีความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นได้ดี ต้องมีการเปิดเผยตนเอง ยิ่งเปิดเผยตนเองต่อผู้อื่นมากเท่าใด ก็ยิ่งแลกเปลี่ยนข้อมูลเกี่ยวกับตัวเขาให้บุคคลได้รับรู้มากขึ้นเท่านั้นดังนั้นการเปิดเผยตนจึงเป็นสิ่งจำเป็นในการสร้างสัมพันธภาพ ประกอบด้วย

1.1 การเป็นคนเปิดเผยจริงใจต่อบุคคลที่ตนเข้าไปเกี่ยวข้องด้วย คือ การบอกเล่าข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องที่กำลังสื่อสารให้ผู้อื่นได้รับรู้ หรือบอกถึงปฏิกิริยา หรือความรู้สึกที่ตนเองมีต่อบุคคลอื่นด้วยความเต็มใจ แต่การเปิดเผยตนเองในบางเรื่องก็มีความเสี่ยงต่อการคุกคามความรู้สึกต่อตนเองเช่นกัน เช่น เรื่องเกี่ยวกับทางเพศ ฐานะทางเศรษฐกิจ และอุปนิสัยส่วนตัว นอกจากนี้ยังพบว่า บุคคลจะเปิดเผยตนเองต่อผู้ใกล้ชิดกับตนเองมากที่สุด และการเปิดเผยตนเองในเรื่องทางบวก กระทำได้ง่ายกว่าการเปิดเผยในทางลบ

1.2 การตอบสนองต่อผู้อื่นอย่างซื่อตรงจริงใจ คือ การให้ข้อมูลย้อนกลับต่อผู้อื่นในขณะที่สนทนาอย่างทันการณณ์ กระทำได้โดยการตั้งใจฟัง แสดงความสนใจ และเข้าใจใน

ความรู้สึกของคู่สนทนา เปิดเผยข้อมูลย้อนกลับขณะสนทนาเป็นระยะๆ ไม่แสดงการประเมินผู้พูด ทั้งทางคำพูดและการแสดงกิริยาท่าทางการรักษาความลับและไม่หาประโยชน์จากสิ่งที่เป็น ความลับของผู้อื่น

1.3 การเปิดใจกว้าง คือ การยืนยันถึงความรู้สึกและความรู้สึกนึกคิดที่ผู้พูดแสดง ออกไปว่าเป็นการพูดอย่างแท้จริงและผู้พูดยอมรับผิดชอบต่อสิ่งดังกล่าว

2. การร่วมรู้สึก / ความเห็นอกเห็นใจ (Empathy) หมายถึง การรู้สึกกรวมเหมือนกับคนที่สื่อสารด้วย มีความรู้สึกในประสบการณ์ที่ผู้อื่นได้รับ เข้าใจว่าเขารู้สึกอย่างไร โดยไม่นำความรู้สึกของตัวเองเข้าไปเกี่ยวข้อง จะทำให้กระบวนการสื่อสารระหว่างบุคคลเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และการแสดงความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น (Achieving empathy) ทำได้โดยหลีกเลี่ยงการประเมินคุณค่าทางด้านพฤติกรรมของบุคคลอื่นว่าดี-เลว, ถูก - ผิด ซึ่งแสดงโดยไม่ใช้คำพูด (non-verbal empathy) ได้แก่ การแสดงออกทางสีหน้า และท่าทางที่เหมาะสม เช่น การสัมผัส การสบตา ส่วนการแสดงความเห็นอกเห็นใจโดยใช้คำพูด (verbal empathy) ประกอบด้วย การสะท้อนคำพูดที่แสดงว่าเข้าใจในความรู้สึกของคู่สนทนา การแสดงหรือพูดถึงเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่คิดว่าคู่สนทนากำลังรู้สึก การใช้เรื่องราวที่แวดล้อมตัวผู้พูด เพื่อเปิดเผยตัวเองให้เหมาะสมกับการสื่อสารถึงความเข้าใจ การพยายามนำเสนอสารร่วม เพื่อที่จะพยายามกระตุ้นการเปิดใจกว้าง และมีการสื่อสารที่ซื่อสัตย์จริงใจ

3. การสนับสนุนเกื้อกูลต่อคู่สนทนา (Supportiveness) หมายถึง การยอมรับผู้อื่นในด้านความคิด ความรู้สึก มีความเข้าใจและเห็นใจผู้อื่น ยอมรับความคิดที่ขัดแย้งกับตนเองได้ กระทำได้โดยการบรรยายในสิ่งที่เกิดขึ้นมากกว่าการประเมิน (Descriptiveness) เป็นการบรรยายความรู้สึกและสถานการณ์ที่แท้จริง ทำให้บรรยากาศการสนทนาเป็นลักษณะการให้การสนับสนุนมากกว่าการตัดสินใจหลีกเลี่ยงการกล่าวหา การประมาณค่าเชิงลบและคำสั่งสอนเทศนา เป็นการยอมรับฟังความคิดเห็นทางอื่น ๆ เปิดใจยอมรับความคิดเห็นและความรู้สึกขัดแย้ง ยอมให้บุคคลอื่นวิพากษ์หรือให้ข้อเสนอแนะโดยไม่ได้แย้ง และพร้อมที่จะเปลี่ยนความเห็นหรือเจตคติของตนเอง การยอมรับความคิดเห็นนี้จะช่วยให้เกิดบรรยากาศที่ดีในการสนทนา มีผลทำให้การสื่อสารระหว่างบุคคลดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น มีความเข้าใจซึ่งกันและกัน และยังทำให้เกิดความรู้สึกเท่าเทียมกันระหว่างคู่สนทนาอีกด้วย

4. การสื่อสารในทางบวก (Positiveness) หมายถึง การมีเจตคติที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น มีความพอใจและภาคภูมิใจในตนเอง และมีความชื่นชมยินดีต่อผู้อื่นอย่างจริงใจ สามารถกระทำได้จากการมีเจตคติในทางบวก (Attitude positiveness) เป็นการยอมรับเชิงบวกต่อบุคคล

ใดบุคคลหนึ่ง ต่อตัวเองและต่อสถานการณ์ การสื่อสารโดยทั่วไปที่มีความรู้สึกทางบวกในสถานการณ์ที่สนทนา ปรากฏจากการประเมิณและการตัดสินใจร่วมด้วย เป็นการแสดงความคิดทางบวกของผู้พูดซึ่งจะเอื้อให้เกิดการตอบสนองอย่างร่วมมือซึ่งกันและกัน ทำให้การสื่อสารมีประสิทธิภาพมากขึ้น การยอมรับผู้ที่พูดคุยติดต่อกัน อาจจะทำออกมาในเชิงลบหรือเชิงบวกก็ได้ การยอมรับเชิงบวกปกติจะแสดงออกมาในรูปของการเสริมแรงหรือการให้รางวัลและประกอบไปด้วยพฤติกรรมที่คาดหวัง การยอมรับเชิงลบเป็นการลงโทษบางครั้งทำร้ายทางอารมณ์หรือจิตใจ ซึ่งการยอมรับชื่นชมนำไปสู่การสื่อสารที่มีประสิทธิผลมากกว่า เพราะช่วยเสริมสร้างความพึงพอใจ

5. ความเสมอภาคในการสื่อสาร (Equality) หมายถึง การสร้างบรรยากาศแห่งความเสมอภาคในการสื่อสารระหว่างบุคคล ทั้งการใช้คำพูดและกิริยาท่าทางที่ไม่แสดงความเหนือกว่าหรือด้อยกว่าอีกฝ่าย แม้ว่าในสถานการณ์ทั่วไปของบุคคล 2 คน จะไม่มีความเสมอภาคกันโดยสมบูรณ์ สิ่งที่จะสื่อถึงความเสมอภาคในการสื่อสารนั้นผู้พูดควรหลีกเลี่ยงคำว่า “ควร” หรือ “น่าจะ” กับผู้ฟัง หลีกเลี่ยงการขัดจังหวะบุคคลอื่น และหลีกเลี่ยงการแก้ไขความถูกต้องหรือการซ่อมแซมสารที่ผู้อื่นสื่อออกมา

สรุปได้ว่าการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพตามแนวคิดของ Devito จะประกอบด้วยความเป็นคนเปิดเผย การร่วมรู้สึกและความเห็นอกเห็นใจ การสนับสนุนเกื้อกูลคู่สนทนา การสื่อสารในทางบวก และความเสมอภาคในการสื่อสาร ซึ่งทั้ง 5 องค์ประกอบสามารถแสดงออกได้ทั้งการใช้ภาษาพูดและภาษาท่าทาง

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการสื่อสาร

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการสื่อสาร ซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้การแปลความหมายของข้อมูลข่าวสารแตกต่างกัน เป็นผลให้การติดต่อสื่อสารบกพร่องหรือไม่สมบูรณ์ ได้แก่

1. ความแตกต่างทางเพศ ซึ่งจะทำให้บุคคลมีพฤติกรรมการสื่อสารที่แตกต่างกัน คือ เพศหญิง มีแนวโน้มและความต้องการที่จะส่งและรับข่าวสารมากกว่าเพศชาย ในขณะที่เพศชายไม่ได้มีความต้องการที่จะส่งและรับข่าวสารเพียงอย่างเดียว แต่มีความต้องการที่จะสร้างความสัมพันธ์อันดีให้เกิดขึ้นจากการรับและส่งข่าวสาร นอกจากนี้วัฒนธรรมและสังคมยังกำหนดบทบาทและกิจกรรมของเพศหญิงและเพศชายไว้ต่างกัน กล่าวคือ เพศหญิงมักจะเป็นคนที่มีจิตใจอ่อนไหว ละเอียดย่อน ประณีประนอม และหยั่งถึงจิตใจของคนได้ดีกว่าเพศชาย ในขณะที่เพศชายจะให้เหตุผลและจดจำข่าวสารได้มากกว่าเพศหญิง

2. ความแตกต่างด้านอายุ อายุเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้คนมีความแตกต่างกันในเรื่องความคิดและพฤติกรรม บุคคลที่มีอายุมากจะมีพฤติกรรมตอบสนองต่อการสื่อสารต่างจากบุคคลที่มีอายุน้อย และบุคคลที่มีอายุน้อยจะมีพฤติกรรมตอบสนองต่อการสื่อสารเปลี่ยนไปเมื่ออายุมากขึ้นโดยทั่วไปแล้วคนที่มีอายุน้อยมักจะมีความคิดเสรีนิยม(liberal) ยึดถืออุดมการณ์ (idealistic) ใจร้อน (impatient) และมองโลกในแง่ดี (optimistic) มากกว่าคนที่อายุมาก สำหรับคนที่อายุมากมักจะมีความคิดอนุรักษนิยม (conservative) ยึดถือปฏิบัติ (pragmatic) ระวังระมัดระวัง (caution) ซึ่งเคยผ่านปัญหาต่างๆ มายาวนานกว่าคนที่อายุน้อย จึงทำให้มีความคิด เจตคติ และความรู้สึกของคนต่างวัยไม่เหมือนกัน

3. ความแตกต่างด้านระดับการศึกษา เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้การรับรู้แตกต่างกันคือ การศึกษาจะช่วยให้คนมีสติปัญญาในการพิจารณาสิ่งต่าง ๆ อย่างมีเหตุผล มีความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมหรือปฏิริยาการแสดงออกของบุคคลอื่นได้ถูกต้องเหมาะสมกว่าผู้ที่ไม่ได้รับการศึกษาหรือได้รับการศึกษาที่ต่ำกว่า

สรุปได้ว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการสื่อสาร ได้แก่ ความแตกต่างทางเพศ อายุ และระดับการศึกษา เพราะถ้าผู้รับสารหรือผู้ส่งสารมีความแตกต่างกันจะส่งต่อการแปลความหมายของข้อมูลอาจทำให้การสื่อสารเกิดความล้มเหลวได้เนื่องจากไม่สามารถทำให้อีกฝ่ายหนึ่งเข้าใจได้ และอาจก่อให้เกิดปัญหาตามมา

ตอนที่ 6 แนวคิดเกี่ยวกับเรื่องเพศศึกษา และการสอนเพศศึกษา

ความหมายของเพศศึกษา

คำว่าเพศศึกษาได้มีผู้ให้ความหมายไว้หลายคน ดังนี้

สุชาติ โสภประยูร และ วรวิณี โสภประยูร (2541) กล่าวว่าเพศศึกษาเป็นการสอนหรือให้ความรู้ทางเพศซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับการเจริญเติบโต พัฒนาการและบุคลิกภาพ รวมทั้งสุขปฏิบัติต่างๆ เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจและเจตคติที่ดี เพื่อก่อให้เกิดความรับผิดชอบและความสัมพันธ์อันดีระหว่างเพศ

จันทรวีภา ดิลกสัมพันธ์ (2543) ได้ให้ความหมายของเพศศึกษา คือ กระบวนการทางการศึกษาที่จะช่วยให้บุคคลมีประสบการณ์เรียนรู้เกี่ยวกับเรื่องเพศในทุกๆด้าน ตั้งแต่การเจริญเติบโต โครงสร้าง และหน้าที่ของระบบสืบพันธุ์ พัฒนาการที่เกี่ยวข้องกับเรื่องเพศทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม บุคลิกภาพ พฤติกรรมระหว่างเพศ และมนุษย์สัมพันธ์อันดีงามอันจะทำให้

บุคคลเกิดความเข้าใจ เจตคติ และการปฏิบัติเกี่ยวกับเรื่องเพศอย่างถูกต้องและเหมาะสม ในการดำเนินชีวิต ซึ่งจะมีผลทำให้เกิดความเป็นระเบียบในชีวิตครอบครัวและสังคม

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ ได้ให้ความหมายของชีวิตครอบครัวหรือเพศศึกษาแนวใหม่ ไว้ว่า (2543) เป็นกระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิตซึ่งเกี่ยวกับการให้ความรู้ ข้อมูลที่ถูกต้อง (Accurate Information) ในเรื่องการเจริญเติบโตและพัฒนาการ การสืบพันธุ์ของมนุษย์ การตั้งครรภ์ การคุมกำเนิด การตอบสนองทางเพศ การเรียนรู้บทบาทชาย-หญิง การติดเชื้อ HIV/AIDS และโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ การปลูกฝังเจตคติค่านิยมที่ดีงาม (Desirable Attitude) ให้เกิดความเข้าใจในค่านิยมของตนเอง ครอบครัวและสังคม รักตนเอง รักผู้อื่นเคารพในสิทธิเนื้อตัวร่างกาย มีจิตสำนึกที่จะต้องรับผิดชอบควบคุมกายใจของตนเอง การฝึกทักษะที่จำเป็นต่อชีวิต (Personal Skills) ในเรื่องการสร้างสัมพันธ์ภาพกับผู้อื่น การสื่อสารสร้างความเข้าใจ การตัดสินใจ การปฏิเสธ การเจรจาต่อรอง การโน้มน้าวให้คล้อยตาม รวมทั้งการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา การจัดการกับอารมณ์และความเครียด การปลูกฝังความรับผิดชอบ (Responsibility) ในเรื่อง การควบคุมอารมณ์ทางเพศ การดูแลสุขภาพทางเพศของตน การไม่มีเพศสัมพันธ์ก่อนแต่งงาน ความรับผิดชอบต่อพฤติกรรมทางเพศของตน

นางลักษณ เอมประดิษฐ์ (2546) ได้ให้ความหมายของเพศศึกษาคือ การศึกษาเพื่อให้เกิด ความรู้ ความเข้าใจ เจตคติและความรู้สึกที่ดีในเรื่องธรรมชาติของเพศและพฤติกรรมทางเพศซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับสุขภาพ สวัสดิภาพ และมนุษยสัมพันธ์อันดีงามระหว่างทั้งในด้านส่วนตัว และส่วนรวมจึงนับได้ว่าเพศศึกษานั้นเป็นการศึกษาส่วนหนึ่งที่จะช่วยให้ชีวิตคนเรามีความสุข

จากผู้ให้ความหมายเกี่ยวกับเพศศึกษาไว้มากมาย ผู้วิจัยพอจะสรุปได้ว่า เพศศึกษา หมายถึง การเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อก่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ ที่ถูกต้องเจตคติและความรู้สึกอันดีในเรื่องเพศทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม บุคลิกภาพ พฤติกรรม และมนุษยสัมพันธ์อันดีงามระหว่างเพศ เพื่อให้การดำเนินชีวิตเป็นไปอย่างมีความสุข และก่อให้เกิดความเป็นระเบียบในชีวิตครอบครัวและสังคม

เพศศึกษาในโรงเรียน

การเรียนการสอนในโรงเรียน ครูส่วนใหญ่ยังคงสอนเฉพาะเนื้อหาที่ตนเองมีความมั่นใจ เช่น พัฒนาการทางด้านร่างกาย จิตใจ การวางแผนครอบครัว โรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ เป็นต้น ซึ่งเป็นการเน้นทางด้านสรีรวิทยามากกว่าทางด้านจิตสังคม จุดประสงค์การสอนเพศศึกษา ที่มุ่งให้เด็กเข้าใจบทบาทชายหญิง ค่านิยม ศักดิ์ศรี ความรู้สึกนึกคิดที่แตกต่างของชายหญิง หรือแม้แต่

การมีเพศสัมพันธ์ที่ปลอดภัยและความรับผิดชอบเหล่านี้ ครูส่วนใหญ่เกือบไม่ได้กล่าวถึง ยิ่งไปกว่านั้นครูบางคนจะสอนเฉพาะเรื่องที่ปรากฏในหนังสือเรียนเท่านั้น ซึ่งนักเรียนจะเบื่อหน่ายมาก หากครูให้อ่านหนังสือเรียนสุขศึกษาและครูบรรยายตามหนังสือเรียนนั้น

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2543) กล่าวถึง องค์ประกอบของการจัดการเรียนการสอนเพศศึกษา ประกอบด้วย 3 ด้าน คือ

1. ด้านความรู้ ความเข้าใจ เรื่องพัฒนาการทางเพศของมนุษย์ สัมพันธภาพ พฤติกรรมทางเพศ สุขอนามัย สังคมและวัฒนธรรม
2. ด้านจิตใจ ในการสร้างเจตคติ ตามความเชื่อ ค่านิยม ต่อเรื่องเพศ
3. ด้านพฤติกรรมในการติดต่อสื่อสารสร้างความเข้าใจ การตัดสินใจ การแก้ปัญหา และทักษะที่จำเป็นสำหรับบุคคล

ทั้งนี้บนพื้นฐานความรู้ความเข้าใจ ทางด้านชีววิทยา จิตวิทยา สังคม วัฒนธรรม คุณธรรม จริยธรรม และจิตวิญญาณของมนุษย์

SIECUS (2004) ได้จัดหลักสูตรการเรียนการสอนเพศศึกษามือองค์ประกอบ 6 ด้าน คือ

1. พัฒนาการทางเพศของมนุษย์ เป็นพัฒนาการด้านเพศของมนุษย์ ที่เติบโตไปอย่างสัมพันธ์กันระหว่าง สรีรวิทยา, อารมณ์, สังคม, และสติปัญญา สรีระร่างกายที่เกี่ยวข้องกับการสืบพันธุ์ การเปลี่ยนแปลงเมื่อเข้าสู่วัยหนุ่มสาว การตั้งครรรภ์ คลอด
2. สัมพันธภาพ เป็นความสัมพันธ์ที่มีบทบาทสำคัญตลอดช่วงชีวิตของเรา ครอบคลุมความรัก การเลือกคู่ครอง การแต่งงาน การคบเพื่อนต่างเพศ
3. ทักษะส่วนบุคคล ต้องมีการพัฒนาและการใช้ทักษะส่วนบุคคลและทักษะในการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ทักษะการต่อรองการตัดสินใจ การแก้ไขปัญหา การปฏิเสธ
4. พฤติกรรมทางเพศ เป็นเรื่องสำคัญของการเป็นมนุษย์ แต่ละบุคคลจะแสดงออกในเรื่องเพศแตกต่างกันออกไป การช่วยตัวเอง การตอบสนองทางเพศของมนุษย์ การจัดการกับอารมณ์เพศ การเบี่ยงเบนอารมณ์เพศ
5. สุขอนามัยทางเพศ ได้แก่ การคุมกำเนิดวัยรุ่น การติดเชื้อโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ และเชื้อเอชไอวี สุขปฏิบัติของร่างกายและอวัยวะสืบพันธุ์
6. สังคมและวัฒนธรรม ได้แก่บทบาททางเพศของชายหญิง คุณค่า ความเชื่อเรื่องเพศ

การสอนเพศศึกษาของบิดามารดา

นอกจากการอบรมสั่งสอนขัดเกลาและถ่ายทอดการเรียนรู้ทางสังคม ในเรื่องทั่วไปแก่สมาชิกในครอบครัวแล้ว ครอบครัวยังเป็นตัวแทนในการขัดเกลาให้ลูกได้เรียนรู้เรื่องเพศศึกษา พ่อแม่ควรให้ความรู้เรื่องเพศแก่ลูกของตน แทนที่จะให้ลูกไปแอบหาประสบการณ์ตรงจากหนังสือ นิตยสาร สื่อต่างๆ หรือจากกลุ่มเพื่อน โดยธรรมชาติพ่อแม่เป็นครูคนแรก และคนที่สำคัญที่สุด ในการสอนเรื่องเพศ ให้ได้ทั้งลูกชายและลูกสาว (ระวีวรรณ ฉายแสง, 2538) ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่า บ้านหรือครอบครัวจึงเป็นสถานที่ซึ่งเด็กควรได้รับการปลูกฝังอบรม ขัดเกลา ในเรื่องความรู้ ความเข้าใจ เจตคติ อุปนิสัย และความประพฤติเกี่ยวกับเรื่องเพศหรือพฤติกรรมทางเพศอย่างถูกต้องเหมาะสม

จุดมุ่งหมายของการสอนเพศศึกษา

นางลักษณ เอมประดิษฐ์ (2546) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการสอนเพศศึกษาไว้ดังนี้

1. เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจเรื่องกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย อันมีผลต่อความคิด สติปัญญา อารมณ์ และจิตใจ
2. เพื่อขจัดความวิตกกังวลเกี่ยวกับเรื่องพัฒนาการ การปรับตัว และการวางตัวให้เหมาะสมกับบทบาททางเพศ
3. เพื่อเสริมสร้างให้เกิดเจตคติที่ถูกต้องเกี่ยวกับเรื่องเพศต่อตนเองและผู้อื่นทั้งต่อเพศเดียวกันและเพศตรงข้าม
4. เพื่อให้เกิดความเข้าใจในเรื่องความสัมพันธ์ของมนุษย์ทั้งสองเพศ และตระหนักถึงคุณค่าของการใช้มนุษย์สัมพันธ์ที่ถูกต้อง เพื่อการดำรงชีวิตที่ราบรื่นในสังคม
5. เพื่อให้ตระหนักถึงหน้าที่และความรับผิดชอบต่อตนเอง ครอบครัว และสังคม
6. เพื่อให้เกิดการคิดและการตัดสินใจที่ถูกต้อง ในการป้องกันและแก้ไขปัญหา ในการดำเนินชีวิต โดยยึดหลักของเหตุผลอย่างมีคุณธรรมและศีลธรรมจรรยา
7. เพื่อให้สามารถนำความรู้ ความเข้าใจ และทักษะที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาตน ครอบครัว และสังคม ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

หลักในการเริ่มต้นพูดคุยเรื่องเพศกับลูก

คนเป็นพ่อแม่ที่ผ่านร้อนผ่านหนาวมากก็มาก จะสั่งสอนอบรมลูกเรื่องไหนไม่ตะขิดตะขวงใจเท่าเรื่องนี้ แถมยังไม่รู้ว่าจะเริ่มต้นยังไงที่จะให้ลูกเข้าใจเราและไม่อึดอัด และไม่ใช่ว่าเป็นการชี้แนะลูกให้ไปสู่การมีเพศสัมพันธ์

กรมอนามัย (2544) ได้กล่าวถึงหลักสำคัญสำหรับพ่อแม่ในการสอนลูกเรื่องเพศ คือ

พ่อแม่คิดอย่างไร ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญ พ่อแม่มีเจตคติต่อเรื่องเพศอย่างไร หากพ่อแม่รู้สึก
ว่าสามารถพูดคุยกับลูกได้ และเปิดกว้างในเรื่องนี้ รับฟังลูกได้ ลูกสามารถพูดคุยกับพ่อแม่ได้ ไม่
ค่อยมีปัญหาว่าจะมีพฤติกรรมเสี่ยงในเรื่องนี้

พ่อแม่มีความคิดอ่านหรือเจตคติอย่างไรต่อเรื่องเพศหรือความสัมพันธ์ต่อคน แสดงให้
ลูกรู้ไม่ต้องถึงกับจับเข้าคุยกัน การพูดคุยกันเอง การวิเคราะห์วิจารณ์ต่อเรื่องราวต่างๆ ใน
ชีวิตประจำวันก็เป็นสิ่งที่ลูกรับรู้ได้ ถ้าอึดอัดหรือไม่มั่นใจที่จะพูดคุยเรื่องนี้ หาหนังสือมาอ่าน
ปรึกษาเพื่อน ญาติ หรือนักจิตวิทยาก็ได้ การได้ปรึกษาใคร ๆ จะช่วยให้เรามีความมั่นใจมากขึ้น

เริ่มคุยกันไว้นั้นๆ การพูดคุยกับลูกตั้งแต่ยังเล็ก จะเป็นการปูพื้นฐานความเข้าใจใน
เรื่องเพศสำหรับลูก ซึ่งพ่อแม่ต้องเลือกความรู้ที่เหมาะสมกับลูกแต่ละวัย เล่าให้ลูกฟังเหมือนกับ
เรื่องนี้เป็นเรื่องทั่ว ๆ ไปในชีวิตประจำวัน

เข้าใจความสัมพันธ์ นอกจากจะให้วัยรุ่นได้รู้เรื่องเกี่ยวกับเพศแล้ว พ่อแม่ควรให้ลูก
ตระหนักว่ามีไฉมีเพียงเรื่องเพศสัมพันธ์อย่างเดียว แต่ความสัมพันธ์ทางเพศหมายถึงความผูกพัน
อันนำไปสู่การสร้างครอบครัวในอนาคต ซึ่งรวมถึงความรับผิดชอบด้วย และการแสดงออกว่ารักกัน
ไฉมีแต่เซ็กส์เพียงอย่างเดียว การห่วงใยกัน ดูแลและแนะนำสิ่งดี ๆ ให้แก่กันเป็นสิ่งสำคัญที่ควร
คำนึงถึง

ยกประเด็น หัวข้อที่นำมาวิพากษ์วิจารณ์ร่วมกันได้ เมื่อลูกเป็นวัยรุ่น อาจพูดถึงการ
ตั้งครรภ์ในวัยเรียน การดูแลตนเองไม่ให้เกิดปัญหาเหล่านั้น

คุยสบายๆ ไม่ใช่บรรยาย การสอนเรื่องเพศก็เหมือนกับการสอนเลขยากๆ ต้องค่อยๆ
เริ่มปูพื้นฐานก่อน เริ่มจากเรื่องง่ายๆ จะให้เรียนรู้วันเดียวรู้หมดทุกเรื่องเป็นไปไม่ได้ ไม่ต้องจัดสรร
เวลาพิเศษขึ้นมาเพื่อพูดกับลูกเรื่องเพศ เพราะการพูดคุยแบบนี้ ทำให้ลูกอึดอัด

ดูหนังดูละครก็สอนเรื่องเซ็กส์ได้ จากการแสดงเจตคติของตัวเองหรือตั้งคำถามว่าเขา
คิดอย่างไรต่อหนังแต่ละเรื่องที่มีความสัมพันธ์ของหญิงชายมาเกี่ยวข้อง

ถ้าพูดไม่เป็น ก็ซื้อหนังสือดีๆ ให้ลูกอ่าน ถ้าพ่อแม่คิดว่าตนเองยังไม่สามารถสอน
เพศศึกษากับลูกได้ ก็อาจจะซื้อหนังสือเกี่ยวกับเพศศึกษามาให้ลูกอ่านได้

เรียนรู้เรื่องความสัมพันธ์ให้ลูกรู้ว่าความสัมพันธ์ที่ดีจะเกิดขึ้น ต้องใช้เวลาในการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน มีเวลาไปเล่นกีฬาด้วยกัน ดูหนัง หรือเพียงแค่คุยกัน ก็เป็นสิ่งสำคัญเป็นเรื่องฉาบฉวย จนรู้จักแต่ความใคร่ ไม่มีโอกาสเข้าถึงความรักความเอื้ออาทรกันเมื่อถึงเวลาสร้างครอบครัวของตัวเองบ้าง จะได้รู้จักใช้ความสัมพันธ์ให้เป็น

พ่อแม่ต้องไวใจได้ การคุยกับลูก ต้องเป็นที่ปรึกษาและที่ฟังฟังยามลูกเกิดความสงสัย ความลับบางอย่างที่คุยกันแค่ 2 คน ไม่ต้องเอาไปเปิดเผย ไม่ทำตัวคอยจับผิดลูกหรือเข้าชี้ชอกช้ำ อาจแค่ถามว่า มีแฟนหรือยัง เพื่อน ๆ ละ คุยอย่างเปิดใจกว้างได้ ไม่โจมตีลูก เพียงแต่ชี้ให้ลูกมองเห็นมุมมองที่เหมาะสม

วิธีการสอนลูกเรื่องเพศ

กรมอนามัย (2544) ได้กล่าวถึงวิธีการสอนลูกเรื่องเพศดังนี้

1. ทางตรง ก็คือ การสอนโดยใช้คำพูด หรือปฏิกิริยาของเราต่อการแสดงออกของลูก เช่น ว่ากล่าวตักเตือนเมื่อลูกสาวนั่งซ้อนรถจักรยานยนต์เพื่อนผู้ชาย พูดคุยแนะนำเกี่ยวกับการปฏิบัติตัวขณะมีประจำเดือนหรือฝันเปียก ยกตัวอย่างเกี่ยวกับเหตุการณ์เรื่องเพศสอนลูก เป็นต้น

2. ทางอ้อม ก็คือ การสอนด้วยการกระทำ โดยที่เราไม่รู้ตัว และมักแทรกอยู่ในชีวิตประจำวัน เช่น การเป็นแบบอย่างที่ดีในการมีบทบาทเป็นบิดามารดา ไม่ทะเลาะวิวาท หรือตบตีกันต่อหน้าบุตร มอบหมายหน้าที่ความรับผิดชอบให้แก่เด็ก เช่น เด็กผู้หญิงให้ช่วยดูแลทำความสะอาดบ้าน เป็นต้น

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าวิธีการสอนเพศศึกษาให้แก่เด็กมีอยู่หลายวิธี พ่อแม่จึงควรเลือกวิธีที่จะไม่ทำให้เกิดผลเสียแก่เด็กในการที่เด็กจะได้เรียนรู้เรื่องเพศที่ถูกต้องเหมาะสม การให้ความรู้เรื่องเพศศึกษา ไม่จำเป็นต้องสอนเรื่องเพศโดยตรงเพียงอย่างเดียว แต่เหตุการณ์และสิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็ก มีส่วนในการเรียนรู้เรื่องเพศของเด็กตลอดเวลา เช่น การแสดงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในครอบครัวทั้งเพศเดียวกันหรือต่างเพศ การสนทนาของผู้ใหญ่เกี่ยวกับเรื่องเพศ การตั้งครรภของแม่หรือสมาชิกในบ้าน และโดยเฉพาะความสัมพันธ์ระหว่างพ่อกับแม่ จัดเป็นสิ่งสำคัญในการสอนเพศศึกษาให้แก่ลูกได้

แหล่งที่ช่วยส่งเสริมการอบรมสั่งสอนเรื่องเพศ

สุชาติ และวรรณิ โสมประยูร(2541) ได้กล่าวถึงแหล่งที่ช่วยส่งเสริมการอบรมสั่งสอนเรื่องเพศ มีดังต่อไปนี้

1. บ้าน

บ้านหรือครอบครัว เป็นสถาบันแรกและดีที่สุดสำหรับการอบรมสั่งสอนเพศศึกษาให้แก่เด็ก ทั้งนี้เพราะเหตุการณ์และสภาพแวดล้อมทั้งหลายภายในแต่ละบ้านหรือครอบครัว มีความสัมพันธ์อันเหมาะสมที่จะเอื้ออำนวยต่อการสอนเพศศึกษา พ่อแม่หรือทุกๆ คนในบ้านรวมทั้งสภาพแวดล้อมอื่นๆ ภายในบ้านก็จะช่วยเป็นครูที่ดีให้แก่เด็ก เพราะต่างก็มีหน้าที่และความรับผิดชอบต่อการสร้างเสริมเจตคติ นิสัย และความประพฤติให้แก่เด็ก เปรียบเสมือนแม่พิมพ์อันแรกที่จะช่วยหล่อหลอมพฤติกรรมต่างๆ เกี่ยวกับเรื่องเพศอยู่เป็นอันมาก บ้านจึงเป็นหน่วยสังคมแห่งแรกที่เหมาะสมที่จะให้เด็กได้เรียนรู้และได้ประสบการณ์ที่ดีเกี่ยวกับเรื่องเพศ

2. โรงเรียน

การสอนเพศศึกษาในโรงเรียนนั้นไม่ได้หมายความว่า จะสามารถสอนเพศศึกษาทั้งหมดให้แก่เด็กได้ การสอนเพศศึกษาในโรงเรียนจัดขึ้นเพื่อเสริมประสบการณ์การเรียนรู้เกี่ยวกับเรื่องเพศที่เด็กพึงได้รับมาแล้วจากการสอนที่บ้าน แต่ในทางปฏิบัติคนทั่วไปมักเข้าใจว่า โรงเรียนต่างหากที่มีหน้าที่และรับผิดชอบอย่างเต็มที่ ในการอบรมสั่งสอนเพศศึกษาให้แก่เด็กมากกว่าบ้าน ทั้งนี้ด้วยเหตุผลสำคัญประการหนึ่งคือ บ้านในปัจจุบันไม่สามารถจะทำหน้าที่อบรมสั่งสอนเพศศึกษาได้อย่างสมบูรณ์ ยิ่งกว่านั้นโรงเรียนมักพบปัญหาต่างๆ เกี่ยวกับภูมิหลังหรือประสบการณ์เดิมทางเพศศึกษาของเด็ก เช่น เด็กมีเจตคติต่อเรื่องเพศที่ไม่ดี มีความเชื่อและเข้าใจผิดเกี่ยวกับเรื่องเพศติดตัวมาจากบ้าน เป็นต้น

3. ชุมชน

ชุมชนมีความหมายและขอบเขตที่กว้างมาก ดังนั้นหน้าที่ ความรับผิดชอบและกิจกรรมในการสอนเพศศึกษาของแต่ละชุมชนจึงอาจแตกต่างกันออกไป แหล่งที่จะให้การอบรมสั่งสอนเรื่องเพศมีหลายแหล่งด้วยกัน มีทั้งสถาบันทางราชการ ทางศาสนา ทางขนบธรรมเนียมประเพณี และทางเอกชน (เช่น มูลนิธิ สมาคม ชมรม ฯลฯ) โดยที่แต่ละแหล่งต่างก็มีหลักการ นโยบาย ความมุ่งหมายและวิธีดำเนินงานการอบรมสั่งสอนเพศศึกษาที่แตกต่างกัน

จากการทบทวนวรรณกรรมจะเห็นได้ว่าบ้าน โรงเรียน และชุมชน จำเป็นและจะต้องมีหน้าที่และความรับผิดชอบร่วมกันในการสอนเพศศึกษาให้กับเด็ก เพราะไม่มีฝ่ายใดหรือสถาบัน

ใดสามารถจะดำเนินการอบรมสั่งสอนเพศศึกษาให้ประสบความสำเร็จไปโดยลำพังแต่เพียงฝ่ายเดียว ด้วยเหตุนี้ทั้งบ้าน โรงเรียน และชุมชน จึงมีความจำเป็นที่จะต้องช่วยเหลือเกื้อกูลและประสานสัมพันธ์กันอยู่เสมอ เพื่อให้การอบรมสั่งสอนเพศศึกษาแก่บุตรมีประสิทธิภาพอย่างแท้จริง

สรุปได้ว่า การสอนเพศศึกษา หมายถึง การที่บิดามารดาถ่ายทอดความรู้ ความเข้าใจในเรื่องเพศให้แก่บุตรวัยรุ่น รวมทั้งการปลูกฝังความเชื่อและค่านิยมที่ดีงามในเรื่องเพศ เพื่อให้บุตรเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในเรื่องเพศไปในทางที่ถูกต้องเหมาะสม ไม่สร้างปัญหาให้กับตนเอง ครอบครัว และสังคม โดยมีจุดมุ่งหมายที่สำคัญก็คือให้เด็กมีความรู้ ความเข้าใจเรื่องเพศ และชีวิตครอบครัว มีเจตคติ และค่านิยมที่ดีต่อเรื่องเพศด้วย ทั้งนี้บิดามารดาจะต้องมีการเตรียมความพร้อมในความรู้เรื่องเพศอย่างเพียงพอมีเจตคติที่ดี และควรมีความสัมพันธ์ที่ดีกับบุตร เพื่อที่จะสามารถถ่ายทอดความรู้ในเนื้อหาเกี่ยวกับเพศศึกษาให้แก่บุตรได้อย่างครอบคลุม และถูกต้องทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านชีววิทยา ด้านจิตวิทยา ด้านสังคมวิทยา และด้านสุขวิทยา ทั้งนี้ก็ขึ้นอยู่กับเพศและวัยของบุตร เพื่อให้บุตรสามารถนำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในการดำเนินชีวิตต่อไป โดยเฉพาะการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น อันเนื่องมาจากพัฒนาการทางเพศทั้งต่อตนเองและบุคคลอื่น ซึ่งวิธีการสอนเพศศึกษาของบิดามารดาอาจไม่จำเป็นต้องสอนโดยตรงหรือสอนอย่างเป็นทางการก็ได้

ตอนที่ 7 แนวคิดเกี่ยวกับวัยรุ่นตอนต้น

ความหมาย

ระยะวัยรุ่นเป็นช่วงคาบเกี่ยวระหว่างความเป็นเด็กและวัยผู้ใหญ่ (สุพัตรา สุภาพ, 2545) พัฒนาการทางด้านต่างๆ ของเด็กวัยนี้มีความสัมพันธ์และมีอิทธิพลต่อกัน คำว่าวัยรุ่นในภาษาอังกฤษคือ Adolescence ซึ่งมาจากภาษาลาตินว่า Adolescere แปลว่าพัฒนาการสู่ความเจริญเติบโตพ้นจากความเป็นเด็ก (Steinberg, 1999) วัยรุ่นเป็นวัยวิกฤติของชีวิตเนื่องจากเป็นช่วงต่อของวัยเด็กและวัยผู้ใหญ่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระยะต้นๆ ของวัยจะมีการเปลี่ยนแปลงมากทั้งทางร่างกายและอารมณ์ ช่วงระยะเวลาของความเป็นวัยรุ่นมีความไม่แน่นอนโดยถือเอาความพร้อมทางร่างกายเป็นเครื่องตัดสิน ซึ่งเป็นระยะที่ร่างกายมีการเจริญเติบโตของระบบอวัยวะเพศสามารถทำงานได้เต็มที่ คือ ในเพศหญิงเมื่อมีประจำเดือนมาในครั้งแรกและในเพศชายจะมีการผลิตตัวสุจิครั้งแรก มีการแบ่งช่วงวัยรุ่นไว้แตกต่างกันหลายช่วงอายุ ทั้งนี้เนื่องจากวัยรุ่นเป็นวัยที่มีความคาบเกี่ยวกันในเรื่องของระยะการพัฒนาร่างกายและช่วงอายุซึ่งแบ่งได้ดังนี้

สุชา จันทร์โสม (2540) ได้แบ่งระยะวัยรุ่นออกเป็น 3 ระยะ คือ

1. วัยรุ่นตอนต้น (Early adolescence) อายุ 13-15 ปี
2. วัยรุ่นตอนกลาง (Middle adolescence) อายุ 15-18 ปี
3. วัยรุ่นตอนปลาย (Late adolescence) อายุ 18-21 ปี

ศรีเวื่อน แก้วกังวาล (2545) แบ่งช่วงวัยรุ่นออกเป็น 3 ระยะ คือ

1. ช่วงอายุประมาณ 12-15 ปี เป็นช่วงวัยแรกรุ่น
2. ช่วงอายุ 16-17 ปี เป็นระยะวัยรุ่นตอนกลาง
3. ช่วงอายุ 18-25 ปี เป็นระยะวัยรุ่นตอนปลาย

WHO(1987) ได้ให้ความหมายของวัยรุ่นไว้ดังนี้ คือ

- 1) มีการพัฒนาทางร่างกาย ตั้งแต่เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงของอวัยวะเพศ ไปจนกระทั่งมีวุฒิภาวะทางเพศอย่างสมบูรณ์
- 2) มีพัฒนาการด้านจิตใจ โดยมีการเปลี่ยนแปลงจากเด็กเป็นผู้ใหญ่
- 3) มีการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และเศรษฐกิจ โดยเปลี่ยนจากการพึ่งพาครอบครัว มาเป็นผู้ที่สามารถประกอบอาชีพ และมีรายได้ของตัวเอง

องค์การอนามัยโลกได้กำหนดช่วงอายุของวัยรุ่นว่าอยู่ในช่วงระหว่าง 10-20 ปี

Steinberg (1993) ได้กำหนดช่วงของวัยรุ่น ออกเป็น 3 ระยะ คือ

1. วัยรุ่นตอนต้น อายุระหว่าง 11-14 ปี
2. วัยรุ่นตอนกลาง อายุระหว่าง 15-17 ปี
3. วัยรุ่นตอนปลาย อายุระหว่าง 18-21 ปี

Cole (อ้างถึงในชูลีพร เชนงศักดิ์โสภาคย์, 2541) นักจิตวิทยาชาวอเมริกันแบ่งวัยรุ่นออกเป็น 3 ระยะ คือ

1. วัยรุ่นตอนต้น (Early Adolescence)
เด็กหญิงจะมีอายุระหว่าง 13-15 ปี
เด็กชายจะมีอายุระหว่าง 15-17 ปี
2. วัยรุ่นตอนกลาง (Middle Adolescence)
เด็กหญิงจะมีอายุระหว่าง 15-18 ปี
เด็กชายจะมีอายุระหว่าง 17-19 ปี

3. วัยรุ่นตอนปลาย (Late Adolescence)

เด็กหญิงจะมีอายุระหว่าง 18-21 ปี

เด็กชายจะมีอายุระหว่าง 19-21 ปี

เมื่อดูช่วงอายุตามพัฒนาการเด็กแล้วจะเห็นได้ว่าช่วงวัยรุ่นตอนต้นนั้นเด็กจะเรียนหนังสืออยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่เป็นการศึกษาภาคบังคับที่รัฐบาลกำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติฉบับ 2542 (สำนักงานการศึกษาแห่งชาติ, 2542) และได้ยึดอายุเป็นเกณฑ์ในการเลื่อนชั้น ทุกคนต้องเรียนจนถึงอายุ 15 ปี จึงออกจากโรงเรียนได้ รวมแล้วเด็กต้องใช้เวลาเรียนในโรงเรียนอย่างน้อย 12 ปี มีการจัดระดับการศึกษาออกเป็น 3 ระดับดังนี้

1. ระดับก่อนประถมศึกษา สำหรับเด็กอายุ 3-5 ปี อาจจัดในรูปแบบ โรงเรียนอนุบาล ศูนย์เด็กเล็ก ศูนย์เด็กก่อนวัยเรียน
2. ระดับประถมศึกษา เป็นการจัดการศึกษาภาคบังคับ จำนวน 6 ปี สำหรับเด็กอายุ 6-11 ปี บางแห่งอาจมีนักเรียนอายุ 12-14 ปี รวมอยู่ด้วย
3. ระดับมัธยมศึกษา เป็นการศึกษาสำหรับนักเรียนอายุ 12-17 ปี โดยแบ่งเป็น 2 ระดับ คือ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับนักเรียนอายุ 12-14 ปี และมัธยมศึกษาตอนปลาย สำหรับนักเรียนอายุ 15-17 ปี

สำหรับการศึกษาคั้งนี้ใช้เกณฑ์อายุของเด็กวัยรุ่นตอนต้น และกำลังศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผู้วิจัยศึกษาในกลุ่มตัวอย่างที่เป็นบิดาหรือมารดาของวัยรุ่นตอนต้นในกลุ่มอายุ 12-13 ปีที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

ศรีเวื่อน แก้วกังวาล (2545) ได้แบ่งพัฒนาการของวัยรุ่น ดังนี้

1. พัฒนาการด้านร่างกาย (Growth development)

พัฒนาการด้านร่างกายในระยะต้นของวัยรุ่นมีความสำคัญมากเพราะเป็นช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อจากการเปลี่ยนแปลงจากลักษณะเด็กเป็นผู้ใหญ่ การเจริญเติบโตของร่างกาย มีผลมาจากการทำงานของฮอร์โมน เด็กวัยนี้จะกินจุ หิวเก่ง กินไม่เลือก ต่อมเหงื่อและต่อมไขมันทำงานมาก ทำให้หน้ามัน เป็นสิ่ว มีการสะสมไขมันในร่างกาย รูปร่างโครงสร้างของร่างกายสูงขึ้นมีน้ำหนักมากขึ้น มีขนขึ้นตามร่างกาย เช่น รักแร้ อวัยวะเพศ เด็กหญิงจะมีตะโพกผาย หน้าอกโตขึ้น เหวคอด มีประจำเดือน เด็กชายมีกล้ามเนื้อใหญ่และแข็งแรงขึ้น มีขนตามแขน ขา หน้าแข้ง น้ำเสียงเปลี่ยนเป็นแตกพว้าและห้าวขึ้น เมื่อเข้าสู่วัยรุ่นตอนปลายเสียงจะทุ้มนุ่มนวล เกิดการหลั่งอสุจิในเวลาหลับ ลักษณะการเปลี่ยนแปลงต่างๆ นั้นไม่สามารถบอกได้แน่นอนว่าลักษณะใดเกิดก่อนหลัง

2. พัฒนาการทางด้านอารมณ์ (Emotional development)

เด็กวัยรุ่นมีอารมณ์อ่อนไหวง่าย มักพะวักพะวงในเรื่องสังคมและกลุ่มเพื่อนมาก เริ่มรู้จักรักเพศตรงข้าม เริ่มคิดถึงอาชีพ อยากรับเป็นอิสระ อารมณ์ของวัยรุ่นนั้นเป็นอารมณ์ที่รุนแรง โดยที่เราเรียกว่าวัยนี้เป็นวัย “พายุบุแคม” ซึ่งหมายถึงการมีอารมณ์ที่รุนแรง เต็มไปด้วยความสามารถของตน มักทำอะไรใจร้อน อยากรได้อะไรต้องได้ดังใจและตัดสินใจง่าย มีความคิดสร้างสรรค์ อยากรลองดี จึงมักมีความคิดเห็นขัดแย้งกับผู้ใหญ่อยู่เสมอ การเปลี่ยนแปลงสภาพอารมณ์ของเด็กวัยรุ่นมีการเปลี่ยนแปลงง่ายและรวดเร็ว อันเกิดจากอิทธิพลของพัฒนาการทางเพศ หน้าที่สำคัญของครอบครัวในการช่วยเหลือบุตรนั้นบิดามารดาต้องสร้างความคุ้นเคย ความมั่นคง ด้วยการให้ความรัก ความอบอุ่น และความเอาใจใส่กับบุตร อย่างสม่ำเสมอเพื่อความสงบมั่นคงในจิตใจของบุตร และทำให้บุตรสามารถควบคุมอารมณ์ตนเองได้ ซึ่งจะส่งผลถึงการแสดงออกของพฤติกรรมที่เหมาะสมต่อไป

3. พัฒนาการด้านสติปัญญา

วัยรุ่นเป็นวัยที่มีพัฒนาการทางสติปัญญาที่ก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว เมื่อสิ้นสุดระยะวัยรุ่นเด็กจะมีระดับความสามารถทางสติปัญญาเหมือนผู้ใหญ่ แต่ยังคงแตกต่างจากผู้ใหญ่ในด้านของความสุขุมและประสบการณ์ เด็กจะพัฒนาทางสติปัญญาไปในทางที่ดีขึ้นอยู่กับสิ่งแวดล้อมหลายๆ ด้าน ทั้งทางสังคมและครอบครัว เด็กวัยนี้ไม่ชอบใช้ความคิดลึกซึ้ง ชอบทำสิ่งแปลกๆ ใหม่ ชอบใช้ภาษาที่กลุ่มของตนคิดขึ้นโดยเห็นว่าเป็นของโก้เก๋

ลักษณะพัฒนาการทางสติปัญญาของวัยรุ่น

1. สามารถมีความคิดแก้ปัญหาได้อย่างมีระบบ
2. ความสามารถในการจำ เด็กวัยรุ่นจะมีความจำที่มีประสิทธิภาพมาก สามารถคิดเทคนิคต่างๆ เพื่อใช้ในการช่วยจำ
3. ความสามารถในการคิดเชิงนามธรรม วัยรุ่นสามารถคิดถึงสิ่งที่ไม่เห็นได้ ความสามารถนี้นำมาซึ่งความสามารถในการคิดหาสมมติฐาน และตั้งสมมติฐานที่เป็นไปได้ เพื่อใช้ในการแก้ปัญหา

4. พัฒนาการทางด้านสังคม (Social development)

เด็กวัยนี้ชอบอยู่ตามลำพัง ปรับปรุงบุคลิกภาพของตนเองเพื่อให้เป็นที่ประทับใจของผู้อื่น และพยายามหาข้อบกพร่องแก้ไข การที่เด็กไม่ชอบรวมกลุ่มกับสมาชิกภายในครอบครัวอาจเป็นเพราะเด็กในวัยนี้ต้องการเป็นอิสระ และการเป็นตัวของตัวเอง เด็กวัยนี้จะเริ่มคบเพื่อนต่างเพศ

ความสัมพันธ์ของเด็กวัยรุ่นกับเพื่อนต่างเพศนั้น มีทั้งในสภาพที่เป็นเพื่อนฝูงชอบพอกัน และในด้านความสัมพันธ์ในฐานะจะร่วมชีวิตกันไปในอนาคต สิ่งที่สำคัญคือ ไม่ควรห้ามขาดไม่ให้เด็กหญิงชายคบหาสมาคมกัน เพราะความกดดันที่ถูกกีดกันอาจผลักดันให้เกิดความประพฤติไปในทางที่ผิดได้

5. พัฒนาการทางเพศ

เด็กวัยรุ่นจะมีพัฒนาการเกี่ยวกับลักษณะทางเพศ และการพัฒนาเกี่ยวกับหน้าที่ทางเพศเกิดขึ้น ซึ่งเพศชายและเพศหญิงมีความแตกต่างกัน เมื่อเด็กผู้ชายย่างเข้าสู่วัยรุ่น อัณฑะซึ่งเป็นที่ต่อมเพศของชายจะได้รับการกระตุ้นจากต่อมใต้สมองให้ทำหน้าที่ผลิตเซลล์สเปิร์ม และผลิตฮอร์โมนเพศชาย คือ ฮอร์โมนเทสโตสเตอโรน ซึ่งทำให้อวัยวะในระบบสืบพันธุ์มีการเจริญเติบโต มีขนาดใหญ่ขึ้น เช่น องคชาติ ต่อมลูกหมาก รวมทั้งอัณฑะเริ่มมีการผลิตน้ำกามจากต่อมลูกหมาก ถุงน้ำกามและต่อมขั้วน้ำเมือก เริ่มมีการผลิตต่อสุจิจากอัณฑะ จนทำให้เกิดการเคลื่อนของน้ำอสุจิออกมาภายนอกร่างกายในขณะหลับที่เรียกว่าฝันเปียก นอกจากนี้ยังมีเสียงแหบห้าว นมขึ้นพาน มีขนขึ้นตามร่างกายและอวัยวะสืบพันธุ์

ส่วนเด็กหญิงที่ย่างเข้าสู่วัยรุ่น รังไข่ซึ่งเป็นต่อมเพศของหญิงก็จะเริ่มทำงานในเวลาใกล้เคียงกับเด็กชาย โดยต่อมใต้สมองจะส่งฮอร์โมนมากระตุ้นการทำงานของรังไข่ให้สร้างเซลล์สเปิร์มและผลิตฮอร์โมนเพศหญิง ได้แก่ ฮอร์โมนเอสโตรเจนและฮอร์โมนโปรเจสเตอโรน ทำให้มีการสุกของไข่ และมีประจำเดือน ซึ่งเป็นการแสดงว่าเด็กหญิงสามารถทำการสืบพันธุ์และพร้อมที่จะเป็นแม่คนได้ นอกจากนี้ยังทำให้มีตะโพกผาย หน้าอกโตขึ้น เหวคอด มีประจำเดือน มีขนขึ้นตามร่างกายและอวัยวะสืบพันธุ์ผิวหนังหน้าเต่งตึงมีขนตามตัวน้อยลง

ความต้องการทางเพศของวัยรุ่น

ความต้องการทางเพศเป็นเรื่องธรรมชาติที่ทุกคนมีได้ เด็กเมื่อเติบโตเข้าสู่วัยหนุ่มสาวจะเริ่มมีความสนใจเพศตรงข้ามมากขึ้น และเกิดจินตนาการทางเพศ ซึ่งเมื่อเกิดจินตนาการทางเพศแล้ว ปฏิกริยาทางเพศก็จะเกิดขึ้น กระตุ้นให้เกิดปฏิกิริยาตอบสนองของอวัยวะต่างๆ ของร่างกาย ต่อความรู้สึกทางเพศ นั่นคือการเกิดอารมณ์ทางเพศและเกิดความปรารถนาที่จะมีเพศสัมพันธ์ ทำให้วัยรุ่นพยายามหาทางออกเพื่อผ่อนคลายอารมณ์ไม่ว่าทางใดก็ทางหนึ่ง โดยการปิดบังและพุดคุยเฉพาะในกลุ่มเพศเดียวกัน หาความรู้จากการได้ยินหรือได้ฟังคนอื่นพูด หรือไม่ก็อ่านจากหนังสือเรื่องเพศซึ่งอาจถูกบ้างผิดบ้าง สิ่งเหล่านี้จะส่งผลกระทบต่อในอนาคต ดังนั้นเมื่อเกิดอารมณ์ทางเพศวัยรุ่นชายและหญิงจึงควรทราบข้อควรปฏิบัติเมื่อเกิดอารมณ์ทางเพศ (สุพัตรา สุภาพ, 2545)

ข้อควรปฏิบัติเมื่อเกิดอารมณ์ทางเพศ จากการค้นคว้าเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า จันทรวิภา ดิลกสัมพันธ์ (2543) กล่าวถึงข้อควรปฏิบัติเมื่อเกิดอารมณ์ทางเพศ ไว้ดังนี้

1. **การเบี่ยงเบนอารมณ์ทางเพศ** เมื่อเกิดอารมณ์ทางเพศ ควรเบี่ยงเบนอารมณ์ทางเพศโดยการทำกิจกรรมอื่นๆ เพื่อหันเหความสนใจและลดความรู้สึกทางเพศ เช่น การเล่นกีฬา การเล่นดนตรี การวาดรูป การทำรายงานการศึกษา การท่องเที่ยว การอ่านหนังสือ การบำเพ็ญประโยชน์เพื่อสังคม เป็นต้น

2. **การสำเร็จความใคร่ด้วยตนเอง (Masturbation)** เป็นการระบายอารมณ์ทางเพศวิธีหนึ่ง ซึ่งสามารถทำได้ทั้งชายและหญิงโดยไม่มีผลเสียใดๆ ต่อสุขภาพกายและสุขภาพจิต มีคนอีกจำนวนมากที่มีความเข้าใจผิดคิดว่าการทำการสำเร็จความใคร่ด้วยตนเองจะทำให้เป็นโรคจิต โรคประสาท เรียนหนังสือไม่รู้เรื่อง ผลการเรียนตก ซึ่งเป็นความเชื่อและความเข้าใจผิด จากผลการศึกษาทางเพศวิทยา พบว่าการทำการสำเร็จความใคร่ด้วยตนเอง นอกจากจะไม่ใช่เป็นอันตรายต่อร่างกายและจิตใจแล้ว ตรงกันข้ามยังทำให้สุขภาพกายและจิตดีขึ้นอีกด้วย โดยเฉพาะในแง่ของการลดความกดดันทางเพศ และเป็นการตอบสนองความต้องการทางเพศได้ดีที่สุดในแง่ของการป้องกันการติดเชื้อโรคเอดส์ และโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์

3. **การมีเพศสัมพันธ์โดยใช้ถุงยางอนามัย** เมื่อหญิงและชายต้องการที่จะตอบสนองความต้องการทางเพศ โดยการมีเพศสัมพันธ์ ถ้าไม่ต้องการให้เกิดการตั้งครรภ์ก็ควรจะทำการคุมกำเนิด ซึ่งสามารถเลือกใช้ได้หลายวิธี เช่น การกินยาคุมกำเนิด การฉีดยาคุมกำเนิด การใส่ห่วงคุมกำเนิด เป็นต้น แต่วิธีการคุมกำเนิดเหล่านี้ไม่สามารถใช้ในการป้องกันการติดเชื้อโรคเอดส์และโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์อื่น ๆ ได้ ดังนั้นเพื่อความปลอดภัยจึงควรใช้ถุงยางอนามัยควบคู่กันไปด้วยขณะมีเพศสัมพันธ์แต่ละครั้ง จึงมีความจำเป็นที่พ่อแม่จะต้องมีความรู้เกี่ยวกับการใช้ถุงยางอนามัยที่ถูกต้อง เพื่อที่จะสอนลูกในการใช้ถุงยางอนามัยได้อย่างถูกต้องและปลอดภัย

สุขปฏิบัติเกี่ยวกับอวัยวะเพศ จากการค้นคว้าเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า

สุชาติ และวรรณิ โสมประยูร (2541) ได้กล่าวถึง การมีสุขปฏิบัติที่ดีเกี่ยวกับอวัยวะเพศ และการมีประจำเดือนหรือการหลั่งอสุจิว่า เป็นสิ่งสำคัญ เนื่องจากพัฒนาการของร่างกายทางเพศ (Physical-Sexual Development) ในเด็กวัยรุ่นนั้นสมบูรณ์มากและพร้อมที่จะสืบพันธุ์และให้กำเนิดทารกได้ รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงของอวัยวะเพศหรืออวัยวะสืบพันธุ์ของเด็กวัยรุ่นก็ยิ่งนับว่าเป็นของใหม่หรือประสบการณ์ใหม่ของชีวิต เด็กวัยรุ่นจึงจำเป็นต้องให้ความสนใจต่อเรื่องการ

รักษาสุขภาพลักษณะหรือสุขปฏิบัติที่ดีเกี่ยวกับอวัยวะเพศ และการมีประจำเดือนในเพศหญิงหรือฝันเปียกในเพศชาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับเพศหญิงจำเป็นต้องเอาใจใส่ดูแลเป็นพิเศษ เพราะโครงสร้างและการทำงานของอวัยวะเพศซับซ้อนกว่าของเพศชายมาก

สุขปฏิบัติเกี่ยวกับอวัยวะเพศหญิง

สุชาติ และวรรณิ โสมประยูร (2541) ได้กล่าวถึง การมีสุขปฏิบัติที่ดีเกี่ยวกับอวัยวะเพศหญิง ดังนี้

1. ควรทำความสะอาดอวัยวะเพศทุกครั้งที่อาบน้ำด้วยน้ำและสบู่ แล้วซับด้วยผ้าสะอาดและนุ่มพอควร
2. ไม่ควรใช้น้ำยาสวณล้างช่องคลอด เพราะการสวณล้างช่องคลอดอาจทำลายแบคทีเรียภายในช่องคลอด และอาจมีอันตรายต่อช่องคลอดอีกด้วย
3. หลังการขับถ่ายปัสสาวะและอุจจาระ ควรทำความสะอาดทุกครั้ง
4. ไม่สวมเสื้อผ้า กางเกงใน เสื้อชั้นใน ที่อับชื้นและรัดแน่นเกินไป และไม่ควรรีใช้เสื้อผ้าเช็ดตัว ปะปนกับผู้อื่น
5. หากมีอาการสงสัยว่า ตนเองอาจจะติดเชื้อกามโรคหรือโรคผิวหนังอื่นๆ หรือมีความผิดปกติใดๆ เกี่ยวกับอวัยวะสืบพันธุ์ ให้รีบปรึกษาแพทย์หรือผู้ใหญ่
6. ข้อควรปฏิบัติขณะมีประจำเดือน
 - 6.1 อาบน้ำชำระร่างกายและอวัยวะเพศให้สะอาดเหมือนเวลาปกติ
 - 6.2 ไม่ควรอาบน้ำในแม่น้ำลำคลอง หรือสระว่ายน้ำ อ่างอาบน้ำ เพราะอาจมีสิ่งสกปรกหรือเชื้อโรคเข้าสู่ภายในช่องคลอด
 - 6.3 ผ้าอนามัยที่ใช้เมื่อเปียกชุ่มด้วยเลือดประจำเดือนต้องเปลี่ยนใหม่ ทุกครั้งที่เปลี่ยนควรล้างอวัยวะเพศด้วยน้ำและสบู่และซับให้แห้ง
 - 6.4 พักผ่อนให้มาก รับประทานอาหารให้เพียงพอ และหลีกเลี่ยงการออกกำลังกาย

สุขปฏิบัติเกี่ยวกับอวัยวะเพศชาย

สุชาติ และวรรณิ โสมประยูร (2541) ได้กล่าวถึง การมีสุขปฏิบัติที่ดีเกี่ยวกับอวัยวะเพศชาย ดังนี้

1. ควรอาบน้ำและชำระล้างอวัยวะเพศให้สะอาดด้วยน้ำสบู่ทุกวัน อย่างน้อยวันละ 2 ครั้ง แล้วเช็ดให้แห้ง
2. ไม่สวมเสื้อผ้า กางเกงในที่คับแน่นเกินไป และไม่ใช้เสื้อผ้า ผ้าเช็ดตัว ปะปนกับผู้อื่น

3. ไม่เกี่ยวข้องสัมพันธ์หรือร่วมประเวณีกับหญิงโสเภณี

4. ถ้ามีการฉีดยาป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า ทำให้เปราะเปื้อนเสื้อผ้าหรือเครื่องนอน ควรรีบซักทำความสะอาด

5. หากมีอาการสงสัยว่า ตนเองอาจจะติดเชื้อกามโรคหรือโรคผิวหนังอื่นๆ หรือมีความผิดปกติใดๆ เกี่ยวกับอวัยวะสืบพันธุ์ ให้รีบปรึกษาแพทย์หรือผู้ใหญ่

จันทรวินิตา ดิลกสัมพันธ์ (2543) ได้ศึกษางานเรื่องโรคต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์และโรคเอดส์ (AIDS) ไว้ดังนี้

โรคเอดส์ (AIDS)

โรคเอดส์ (AIDS) ย่อมาจาก Acquired Immune Deficiency Syndrome เป็นกลุ่มอาการของโรคที่เกิดจากเชื้อไวรัสชนิดหนึ่งที่เข้าสู่ร่างกายแล้วเข้าไปทำลายเม็ดเลือดขาวซึ่งเป็นแหล่งสร้างภูมิคุ้มกันโรค ทำให้ภูมิคุ้มกันโรคลดลงเป็นผลทำให้ติดเชื้อโรคชนิดฉวยโอกาส เช่น ปอดบวม วัณโรค หรือมะเร็งบางชนิดได้ง่ายกว่าคนปกติ โดยจะมีอาการรุนแรงและเสียชีวิตอย่างรวดเร็ว

การติดต่อของโรคเอดส์

เชื้อโรคเอดส์จะมีอยู่ในของเหลวที่ออกจากส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย โดยเฉพาะทางเลือด น้ำกาม และน้ำในช่องคลอด การติดต่อโรคที่สำคัญมี 3 ทาง คือ

1. การร่วมเพศกับผู้ที่มีเชื้อโรคเอดส์โดยไม่ใช้ถุงยางอนามัย ไม่ว่าจะชายกับชาย ชายกับหญิง หรือหญิงกับหญิง ล้วนมีโอกาสติดเชื้อได้ทั้งสิ้น และปัจจัยที่ทำให้มีโอกาสติดเชื้อมากขึ้น คือ การมีบาดแผลฉีกขาดระหว่างการร่วมเพศ (เช่น การร่วมเพศทางทวารหนักหรือการร่วมเพศที่รุนแรงเกินไป หรือการมีแผลจากกามโรคเดิมอยู่)

2. การรับเชื้อจากทางเส้นเลือด โอกาสติดเชื้อขึ้นอยู่กับปริมาณไวรัสเอดส์ที่มีอยู่ในเลือด พบได้ 3 กรณีคือ

2.1 การใช้เข็มหรือกระบอกฉีดยาร่วมกับผู้ที่มีเชื้อโรคเอดส์

2.2 การรับเลือดในการผ่าตัดหรือการรักษาโรคเลือดบางชนิด

2.3 การรับอวัยวะของผู้ที่มีเชื้อโรคเอดส์หรือการผสมเทียม

3. แม่ที่ติดเชื้อโรคเอดส์ จากสามีหรือคู่นอน หรือจากการมีพฤติกรรมเสี่ยงของตนเอง แล้วถ่ายทอดไปยังลูกตั้งแต่ก่อนคลอด ขณะคลอดหรือหลังคลอด

การคุมกำเนิดในวัยรุ่น

จากการค้นคว้าเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า สุวชัย อินทรประเสริฐ (2535) ได้ศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการคุมกำเนิดในวัยรุ่นไว้ว่า การงดร่วมเพศเป็นวิธีคุมกำเนิดที่ดีที่สุด แต่สำหรับวัยรุ่นที่อยู่ในสังคมที่มีสิ่งกระตุ้นมากก็ควรจะงดร่วมเพศได้ยาก อย่างไรก็ตามปัจจุบันยังไม่มีวิธีคุมกำเนิดที่ดีที่สุดสำหรับวัยรุ่นแต่มีวิธีคุมกำเนิดต่างๆ ให้เลือกหลายวิธี การใช้วิธีใดวิธีหนึ่งก็ดีกว่าไม่ใช้เลย วิธีคุมกำเนิดต่างๆ มีดังต่อไปนี้

1. การงดร่วมเพศ (Abstinence) คือการมีเพศสัมพันธ์โดยหลีกเลี่ยงการสอดใส่ของอวัยวะเพศเข้าไปในช่องคลอด แล้วใช้วิธีปฏิบัติทางเพศอื่นๆ แทน เช่น การสำเร็จความใคร่ด้วยตนเอง การใช้ปากกับอวัยวะเพศ เป็นวิธีคุมกำเนิดที่ปฏิบัติได้ง่าย ไม่มีผลข้างเคียง ปลอดภัยจากโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ และอัตราล้มเหลวต่ำ

2. วิธีการหลั่งภายนอก (Coitus interruptus) วิธีการนี้ฝ่ายชายจะถอนองคชาติออกจากช่องคลอดก่อนจะมีการหลั่งน้ำกาม ประสิทธิภาพในการคุมกำเนิดต่ำ เนื่องจากการควบคุมการหลั่งให้ช้าลงเพื่อจะให้หลั่งนอกช่องคลอดทันเวลาทำได้ยาก

3. วิธีนับระยะปลอดภัย (Rhythm) หลักการของการคุมกำเนิดวิธีนี้ก็คือ ต้องหาระยะเวลาที่มีโอกาสตั้งครรภ์ได้มาก คือ วันที่มีไข่ตก (ประมาณ 14 วันก่อนระดูครั้งต่อไป) แล้วงดร่วมเพศในระยะดังกล่าว การหาวันที่ไข่ตกทำได้หลายวิธี ได้แก่ การนับวัน การวัดอุณหภูมิร่างกายพื้นฐาน (basal body temperature) วิธีสังเกตมูกที่ปากมดลูก และวิธีตรวจหาฮอร์โมน การคุมกำเนิดวิธีนี้ถึงจะมีข้อดีในเรื่องค่าใช้จ่ายน้อย ไม่มีผลแทรกซ้อนทางร่างกายแต่ประสิทธิภาพในการคุมกำเนิดต่ำ

4. ถุงยางอนามัย (Condoms) เป็นถุงที่ใช้คลุมองคชาติในขณะร่วมเพศ เพื่อป้องกันไม่ให้น้ำกามสัมผัสช่องคลอดขณะมีการหลั่ง ถุงยางอนามัยมีประสิทธิภาพสูงมาก ถ้าใช้อย่างถูกต้อง และใช้ทุกครั้งที่ร่วมเพศ ที่สำคัญ ถุงยางอนามัยยังช่วยป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ โดยเฉพาะโรคเอดส์ ถุงยางอนามัยจึงเหมาะสมและปลอดภัยที่สุดสำหรับเพศสัมพันธ์ในวัยรุ่น

5. ยาเม็ดคุมกำเนิด (Oral Contraceptive pills) ประกอบด้วยฮอร์โมนเพศสังเคราะห์ ชนิดเอสโตรเจนและโปรเจสโตเจน ซึ่งจะมีผลยับยั้งการทำงานของไฮโปธาลามัส (Hypothalamus) และต่อมใต้สมอง ทำให้ไม่มีการตกไข่ เยื่อบุมดลูกไม่เจริญตามปกติ มูกปากมดลูกเหนียวหนืด ตัวอสุจิไม่สามารถผ่านเข้าสู่โพรงมดลูกได้ มีสภาพไม่เหมาะสมสำหรับการตั้งครรภ์ การใช้ยาเม็ดคุมกำเนิดใช้สะดวก และมีประสิทธิภาพสูง ถ้ารับประทานอย่างถูกต้องและสม่ำเสมอทุกวันในเวลาใกล้เคียงกันซึ่งวัยรุ่นอาจปฏิบัติได้ยาก ซึ่งบางครั้งอาจทำให้เกิดสิวฝ้าได้ และที่สำคัญยาเม็ดคุมกำเนิดมีผลต่อระบบต่างๆของร่างกาย เช่น epiphysial plate ปิดเร็วเกินไปในวัยที่อายุน้อยจึงไม่แนะนำให้ใช้

6. ยาเม็ดคุมกำเนิดหลังร่วมเพศ (Post coital pills and morning after pills) การใช้ฮอร์โมนเพื่อคุมกำเนิดหลังร่วมเพศนั้น ระยะเวลาเริ่มใช้ยาไม่ควรเกิน 72 ชั่วโมงหลังร่วมเพศ ถ้ารับประทานภายหลังจากการร่วมเพศภายใน 24 ชั่วโมงพบว่าอัตราการล้มเหลวจะต่ำลง อาการข้างเคียงส่วนใหญ่ ได้แก่ คลื่นไส้ อาเจียน เนื่องจากได้รับฮอร์โมนในขนาดสูง อาการอื่น ๆ ได้แก่ เลือดออกผิดปกติ หรือขาดระดู เกิดท้องนอกมดลูกได้ การคุมกำเนิดหลังร่วมเพศนั้น มีความจำเป็นเพื่อการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าของผู้ที่ร่วมเพศ โดยไม่ได้มีการคุมกำเนิดมาก่อน แต่ไม่ควรนำวิธีนี้มาปฏิบัติเป็นประจำเพราะอาจมีผลแทรกซ้อน และอัตราล้มเหลวมากกว่าวิธีมาตรฐานที่ใช้กันอยู่

จากข้อมูลข้างต้นจะเห็นได้ว่ามีวิธีคุมกำเนิดมากมายที่สามารถนำมาใช้ได้ แต่วิธีการคุมกำเนิดที่เหมาะสมกับวัยรุ่นมากที่สุด คือ ถุงยางอนามัย เนื่องจากการใช้ถุงยางอนามัยนอกจากจะป้องกันการตั้งครรภ์ได้แล้ว ยังสามารถป้องกันการติดต่อเชื้อทางเพศสัมพันธ์ได้ด้วย นอกจากนี้วิธีคุมกำเนิดอื่นที่วัยรุ่นสามารถนำมาใช้ได้รองลงมาคือ ยาเม็ดคุมกำเนิดทั้งชนิดยาเม็ดคุมกำเนิดฉุกเฉิน และยาเม็ดคุมกำเนิดที่ใช้กันทั่วไปในปัจจุบัน ซึ่งมีการใช้กันมากขึ้นในกลุ่มวัยรุ่นในปัจจุบันแต่สิ่งที่จะต้องคำนึงถึงเมื่อใช้ยาเม็ดคุมกำเนิดคือ ยาเม็ดคุมกำเนิดสามารถป้องกันการตั้งครรภ์ได้ แต่ไม่สามารถป้องกันการติดต่อเชื้อทางเพศสัมพันธ์ได้

วัยรุ่นเป็นวัยที่มีพัฒนาการต่างๆ เกิดขึ้นมากมาย รวมทั้งพัฒนาการทางเพศ พ่อแม่จึงควรมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ของวัยรุ่น วิธีคุมกำเนิดที่เหมาะสมสำหรับวัยรุ่น รวมทั้งความรู้เกี่ยวกับโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์และการป้องกันการเกิดโรคต่างๆ เหล่านี้ เพื่อที่พ่อแม่จะได้ใช้เป็นแนวทางในการสอนหรือให้ความรู้ที่ถูกต้องและเหมาะสมกับลูกได้ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้นำสิ่งต่างเหล่านี้มาจัดอยู่ในโปรแกรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเรื่องเพศศึกษาในครั้งนี้ด้วย เพื่อให้พ่อแม่มีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง และสามารถดูแล ให้คำแนะนำแก่วัยรุ่นได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

ตอนที่ 8 แนวคิด ทฤษฎีการเรียนรู้ของผู้ใหญ่

8.1 ความหมายของผู้ใหญ่

อาชัญญา รัตนอุบล (2545) ได้ให้คำจำกัดความว่า ผู้ใหญ่คือผู้ที่มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ สังคม และสติปัญญา ตลอดจนมีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคมตามวัยที่เหมาะสมของตนเอง

Knowles (1980) อธิบายว่า การตัดสินใจว่าคุณจะเป็นผู้ใหญ่หรือไม่นั้น สามารถพิจารณาได้จากปัจจัย 2 ประการ

- 1) ผู้ที่มีพฤติกรรมและบทบาททางสังคมที่เหมาะสมกับผู้ใหญ่
- 2) ผู้ที่มีอัตมโนทัศน์ (Self - concept) หรือการรับรู้ว่าตนเองเป็นผู้ใหญ่

Rogers (1983) ได้ให้จำกัดความว่าผู้ใหญ่ หมายถึงช่วงระยะเวลาในวงจรชีวิตหรือสถานภาพที่ได้รับการยอมรับทางสังคมว่าเป็นบุคคลซึ่งสามารถดำรงชีวิตหรือมีความเกี่ยวข้องกับสภาพสังคม

8.2 ลักษณะของผู้ใหญ่

อาชัญญา รัตนอุบล (2540) ได้กล่าวถึงลักษณะที่สำคัญของผู้ใหญ่ มีดังนี้

1. ผู้ใหญ่จะเป็นผู้ที่มีการรับรู้ต่อตนเองในลักษณะที่เปลี่ยนแปลงจากการที่ต้องพึ่งพาผู้อื่นไปสู่ผู้ที่สามารถชี้นำตนเองได้ และพึ่งพาตนเองได้
2. ผู้ใหญ่จะสะสมประสบการณ์ต่างๆ ไว้มากมาย จนกระทั่งสามารถนำประสบการณ์มาใช้ทรัพยากรแห่งความรู้ที่มีคุณค่า
3. ผู้ใหญ่มีความพร้อมที่จะเรียนรู้ โดยมุ่งหวังเพื่อพัฒนาตนเองเป็นสำคัญ
4. ผู้ใหญ่ต้องการนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ประโยชน์ได้ทันต่อเวลาที่ต่อกรแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตจริง ผู้ใหญ่จะเปลี่ยนแปลงแนวทางการเรียนรู้จากที่เน้นเนื้อหาวิชาชีพเป็นศูนย์กลางไปสู่การลงมือปฏิบัติเป็นศูนย์กลาง
5. ผู้ใหญ่มีศักยภาพและความสามารถที่จะเรียนรู้ ซึ่งถึงแม้ผู้ใหญ่ส่วนใหญ่จะห่างเหินจากระบบการศึกษามาเป็นเวลานาน จึงทำให้ประเมินความต้องการความสามารถในการเรียนรู้ของตนเองต่ำกว่าที่เป็นจริง รวมทั้งส่วนใหญ่แล้วจะขาดความเชื่อมั่นในตนเองด้วย
6. ผู้ใหญ่มักมีปัญหาเกี่ยวกับสุขภาพ เช่น การเสื่อมถอยของสายตา การตอบสนองช้าลง ซึ่งอาจจะมีผลต่อการเรียนรู้
7. ผู้ใหญ่จะตอบสนองต่อแรงจูงใจภายนอก น้อยกว่าแรงจูงใจภายในตนเอง เช่น ผู้ใหญ่ไม่สนใจการได้รับคะแนนหรือเกรด หากผู้ใหญ่จะมองการเรียนรู้ในลักษณะกระบวนการภายใน ซึ่งควบคุมโดยตัวผู้ใหญ่เอง ด้วยเหตุนี้การเรียนรู้จึงจะเป็นกระบวนการที่ความต้องการและเป้าหมายของผู้ใหญ่ได้รับการตอบสนองตามประสงค์

Knowles(1980) กล่าวถึงลักษณะเด่นสำคัญ ซึ่งมีผลต่อการเรียนรู้ที่ผู้ใหญ่มีแตกต่างจากเด็กไว้ 4 ประการคือ

1. ความเข้าใจตนเองหรือมโนภาพแห่งตน (Self-Concept)

การดำเนินชีวิตของเด็กนั้นมีพ่อแม่ ครู หรือผู้อื่นคอยช่วยเหลือดูแลตลอดเวลา หน้าที่ของเด็กคือเรียนหนังสืออย่างเดียว เด็กจะเข้าใจตนเองว่าต้องพึ่งพาอาศัยผู้อื่นในทุกด้าน แต่เมื่อเด็กกลายเป็นผู้ใหญ่จะมองตนเอง นำตนเองได้ (Self-directing) รู้จักเหตุและผล สามารถตัดสินใจได้ด้วยตนเอง ดังนั้น ผู้ใหญ่จึงต้องการให้คนอื่นยอมรับและปฏิบัติต่อตนด้วยความยกย่องนับถือ ให้สามารถตัดสินใจได้ด้วยตนเอง มิใช่มองเห็นว่าเขาเป็นเด็กคอยแต่จะรับคำสั่งให้ปฏิบัติตาม ผู้ใหญ่ต้องการเป็นตัวของตัวเองและมีอิสระ เสรี

2. ประสบการณ์ (Experiences)

ผู้ใหญ่มีประสบการณ์มากกว่าเด็กในหลายด้าน ซึ่งสะสมไว้ด้วยวิธีการแตกต่างกันมา ตั้งแต่เด็ก ยิ่งอายุมากขึ้นก็ยิ่งสะสมประสบการณ์มากยิ่งขึ้น นับเป็นแหล่งที่มีคุณค่ามากสำหรับการเรียนรู้เรื่องประสบการณ์นี้มีผลต่อการเรียนรู้ของผู้ใหญ่หลายประการ คือ

2.1 ผู้ใหญ่สามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็นหรือประสบการณ์กับผู้อื่นได้ เป็นการขยายโลกทัศน์ของผู้ใหญ่ให้กว้างขวางมากขึ้น ดังนั้น ผู้ใหญ่จึงเป็นแหล่งวิทยาการสำคัญในการเรียนรู้

2.2 ผู้ใหญ่มีประสบการณ์เดิมเป็นพื้นฐาน และสามารถนำประสบการณ์เดิมนั้นไปเกี่ยวข้องหรือสัมพันธ์กับประสบการณ์ใหม่ ๆ ได้ จึงทำให้ประสบการณ์ใหม่มีความหมายมากขึ้น

2.3 ผู้ใหญ่มีลักษณะฝังแน่นกับความเคยชิน หรือประสบการณ์เดิมที่ผ่านมา จึงทำให้ผู้ใหญ่เปลี่ยนแปลงอะไรได้ยาก

3. ความพร้อมในการเรียน (Readiness to Learn)

ผู้ใหญ่จะมีวุฒิภาวะและเกิดความพร้อมในการเรียนรู้มากกว่าเด็ก และจะเรียนรู้ได้ดีที่สุด ถ้าเรื่องที่เรียนรู้เป็นประโยชน์และมีความจำเป็นต้องรู้ นอกจากนี้ยังมีแรงผลักดันจากความต้องการที่จะพัฒนาตามภารกิจเชิงพัฒนาการ (Developmental Tasks) ซึ่งเกี่ยวข้องกับบทบาททางสังคมด้วย ทำให้เกิดความพร้อมมากขึ้น ดังนั้น การสอนผู้ใหญ่จะต้องสอนในเรื่องที่เป็นประโยชน์และตรงกับความต้องการของผู้ใหญ่ เพราะผู้เรียนผู้ใหญ่มีความพร้อมที่จะเรียนรู้และรับรู้สิ่งต่าง ๆ ได้ ถ้าเขาเกิดความต้องการ ส่วนในการสอนเด็กนั้นเรามักจะกำหนดเอาว่า เด็กควรจะต้องเรียน (Ought to) ในสิ่งนั้นสิ่งนี้ เพราะคิดว่าอาจจะมีประโยชน์กับอนาคตของเด็กต่อไป โดยมีได้คำนึงถึงความต้องการของเด็กในขณะนั้น

ความพร้อมอาจสร้างได้โดยมีต้องรอคอยให้พัฒนาขึ้นมาเอง คือ มีวิธีการกระตุ้นในรูปแบบของการกระทำ อาจจะเป็นลักษณะของความมุ่งหวังในระดับสูง และกระบวนการวินิจฉัยตนเองช่วยให้ผู้ใหญ่ได้พัฒนาตนเอง ซึ่งเราเรียกว่าแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (Achievement motives)

4. การเห็นคุณค่าของเวลา (Time Perspectives)

ผู้ใหญ่มาเรียนหนังสือ และยุ่งเกี่ยวกับกิจกรรมทางการศึกษาก็เพราะว่า เขาขาดความรู้และประสบการณ์ในการแก้ไขปัญหาชีวิตในปัจจุบัน เขาจึงมาเรียนเพื่อนำความรู้ไปใช้ทันทีจึงมองเห็นคุณค่าของเวลาแตกต่างไปจากเด็ก สิ่งที่ได้เรียนจากโรงเรียนอาจจะไม่ได้ใช้ทันที แต่เพื่อเป็นพื้นฐานเรียนต่อในขั้นสูงหรือเตรียมไว้เพื่ออนาคตเท่านั้น ดังนั้นเด็ก ๆ จะเรียนเพื่อสะสมความรู้โดยยึดเอาเนื้อหาวิชาเป็นศูนย์กลาง (Subject-centered) ในขณะที่ผู้ใหญ่ส่วนมากมีการเรียนรู้โดยอาศัยปัญหาเป็นศูนย์กลาง (Problem centered) หรือเพื่อนำความรู้ไปแก้ปัญหาชีวิตประจำวัน

8.3 การเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่

จากแนวคิดของ Linderman ทำให้ได้ข้อสันนิษฐานที่สำคัญ ๆ และเป็นกุญแจสำหรับการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ รวมทั้งจากการวิจัยในระยะต่อ ๆ มา ทำให้ Knowles (1978) ได้พยายามสรุปเป็นพื้นฐานของทฤษฎีการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่สมัยใหม่ (Modern Adult Learning Theory) ซึ่งมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้คือ

1. ความต้องการและความสนใจ (Needs and Interests)

ผู้ใหญ่จะถูกชักจูงให้เรียนรู้ได้ดี ถ้าหากตรงกับความต้องการและความสนใจในประสบการณ์ที่ผ่านมา เขาก็จะเกิดความพึงพอใจ เพราะฉะนั้นควรมีการเริ่มต้นในสิ่งเหล่านี้เหมาะสม โดยเฉพาะการจัดกิจกรรมทั้งหลาย เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้นั้นจะต้องคำนึงถึงสิ่งนี้ด้วยเสมอ

2. สถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตผู้ใหญ่ (Life Situations)

การเรียนรู้ของผู้ใหญ่จะได้ผลดีถ้าหากถือเอาตัวผู้ใหญ่เป็นศูนย์กลางในการเรียนการสอน (Life-Centered) ดังนั้น การจัดหน่วยการเรียนรู้ที่เหมาะสมเพื่อการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ควรจะต้องถือเอาสถานการณ์ทั้งหลายที่เกี่ยวข้องกับชีวิตผู้ใหญ่เป็นหลักสำคัญ มิใช่ตัวเนื้อหาวิชา

3. การวิเคราะห์ประสบการณ์ (Analysis of Experience)

เนื่องจากประสบการณ์เป็นแหล่งการเรียนรู้ที่มีคุณค่ามากที่สุดสำหรับผู้ใหญ่ ดังนั้นวิธีการหลักสำหรับการศึกษาผู้ใหญ่ ก็คือ การวิเคราะห์ถึงประสบการณ์ของผู้ใหญ่แต่ละคนอย่าง

ละเอียดว่ามีส่วนไหนของประสบการณ์ที่จะนำมาใช้ในการเรียนการสอนได้บ้าง แล้วจึงหาทางนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อไป

4. ผู้ใหญ่ต้องการเป็นผู้นำตนเอง (Self-Directing)

ความต้องการที่อยู่ในส่วนลึกของผู้ใหญ่ก็คือ การมีความรู้สึกต้องการที่จะสามารถนำตนเองได้ เพราะฉะนั้นบทบาทของครูจึงควรอยู่ในกระบวนการสืบหาหรือค้นหาคำตอบร่วมกับผู้เรียน (Mutual Inquiry) มากกว่าการทำหน้าที่ส่งผ่านหรือเป็นสื่อสำหรับความรู้ แล้วทำหน้าที่ประเมินผลว่าเขาคล้อยตามหรือไม่เพียงเท่านั้น

5. ความแตกต่างระหว่างบุคคล (Individual Difference)

ความแตกต่างระหว่างบุคคลจะเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ ในแต่ละบุคคลเมื่อมีอายุเพิ่มมากขึ้น เพราะฉะนั้นการสอนผู้ใหญ่จะต้องจัดเตรียมการในด้านนี้อย่างดีพอ เช่น รูปแบบของการเรียนการสอน (Style) เวลาที่ทำการสอน สถานที่สอน และประการสำคัญคือ ความสามารถในการเรียนรู้ในแต่ละขั้นของผู้ใหญ่ ย่อมเป็นไปตามความสามารถของผู้ใหญ่แต่ละคน (Pace of Learning)

8.4 หลักการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่ 10 ประการ

สุวัฒน์ วัฒนวงศ์ (2545) ได้เสนอแนวทางและหลักการในการสอนผู้ใหญ่ไว้ดังนี้

1. ควรพิจารณาและให้ความสำคัญกับแรงจูงใจในการเรียนรู้ (Motivation to Learn) นั่นคือ บุคคลจะเรียนรู้ได้ดีถ้าหากมีความต้องการในการเรียนสิ่งนั้นๆ
2. สภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ (Learning Environment) ต้องมีความสะดวกสบายเหมาะสม ตลอดจนได้รับความไว้วางใจและการให้เกียรติผู้เรียน (Trust and Respect)
3. ควรคำนึงถึง ความต้องการในการเรียน ของแต่ละบุคคล และรูปแบบของการเรียนรู้ (Learning Styles) ที่มีความหลากหลาย
4. ต้องคำนึงถึง ความรู้เดิมและประสบการณ์ (Experience) อันมีคุณค่า
5. ควรพิจารณาถึงการดูแลและให้ความสำคัญกับ เนื้อหาและกิจกรรม ในการเรียนรู้ (Learning Content and Activities)
6. ให้ความสำคัญเกี่ยวกับ ปัญหาที่สอดคล้องกับความจริง (Realistic Problems) และนำการเรียนรู้ไปใช้ในการแก้ปัญหา
7. ต้องให้การเอาใจใส่กับการมีส่วนร่วมทั้งทางด้าน สติปัญญา และทางด้านร่างกาย ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

8. ควรให้มี เวลาอย่างเพียงพอ ในการเรียนรู้ โดยเฉพาะการเรียนรู้ข้อมูลใหม่ ๆ การฝึกทักษะใหม่ ๆ และการเปลี่ยนแปลงเจตคติ
9. ให้โอกาสในการฝึกภาคปฏิบัติจนเกิดผลดี หรือการนำความรู้ไปประยุกต์ได้
10. ให้ผู้เรียนได้แสดง ศักยภาพ หรือสมรรถภาพในการเรียนรู้ จนกระทั่งเขาได้เห็นถึงความก้าวหน้าว่า สามารถบรรลุเป้าหมายได้

วิธีการสอนผู้ใหญ่

Jarvis(1995) อาจารย์สอนวิชาการศึกษามหาวิทยาลัยแห่งประเทศอังกฤษ ได้จำแนกวิธีการสอนผู้ใหญ่ออกเป็น 3 ประเภท

1. วิธีการสอนโดยใช้ผู้สอนเป็นศูนย์กลาง (Teacher – Centered Methods)

เป็นวิธีการที่มีผู้สอนทำหน้าที่เป็นผู้นำและผู้ดำเนินการ จัดเป็นวิธีการสอนที่จะพยายามให้ความรู้ ข้อมูล และข้อเท็จจริงแก่ผู้เรียนเป็นสำคัญ วิธีการสอนที่นำมาใช้ในการสอนผู้ใหญ่อยู่บ่อยๆ มี 5 วิธี คือ วิธีการสาธิต การอภิปรายด้วยการชี้แนะ การอภิปรายด้วยการควบคุม การอภิปรายโดยการบรรยายนำ และวิธีการบรรยาย

2. วิธีการสอนโดยใช้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางแบบกลุ่ม (Student – Centered Group Methods)

เป็นวิธีการสอนที่มีลักษณะที่ผู้เรียนสามารถจะเรียนรู้ร่วมกันในระหว่างพวกเขาตนเอง เป็นส่วนใหญ่ ทั้งนี้ก็จะเป็นการนำเอาความรู้จากประสบการณ์ของผู้เรียนมาสู่สถานการณ์การเรียนการสอนด้วยเพื่อน (Peer Teaching) แต่ก็มีบางคนกล่าวแย้งว่าวิธีการสอนแบบนี้มีลักษณะคล้ายกับ “คนตาบอดจูงนำทางคนตาบอดด้วยกัน” อย่างไรก็ตาม ความจริงแล้วก็มีหลายสิ่งหลายอย่างที่คุณเรียนเองสามารถจะเป็นแหล่งความรู้ได้อย่างดี ซึ่งในกรณีนี้ ผู้สอนจะทำหน้าที่เป็น “ผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ (Facilitator)” สำหรับวิธีการสอนที่จัดอยู่ในกลุ่มนี้ ได้แก่ การระดมพลังสมอง การปรึกษาหารือในกลุ่ม การโต้วาที การอภิปรายกลุ่ม การอภิปรายเป็นคณะบทบาทสมมติ เป็นต้น

3. วิธีการสอนโดยใช้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางรายบุคคล (Individual Student – Centered Methods)

เป็นวิธีการที่มีทั้งส่วนคล้ายและส่วนที่แตกต่างจากแบบที่ 2 ทั้งนี้เป็นวิธีการสอนที่เน้นเฉพาะผู้เรียนแต่ละบุคคลเท่านั้น เพื่อให้ผู้เรียนจะสามารถนำไปใช้ให้เกิดการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม

กับตนเอง โดยมีลักษณะที่หลากหลายในวิธีการเขียน จากการเลือกเรียนด้วยตนเอง (Self – selected Learning) หรือการให้ผู้สอนกำหนดกิจกรรมได้ (Tour – set Project) ทั้งนี้จะได้กล่าวถึงวิธีการดังต่อไปนี้ คือการกำหนดงานให้ปฏิบัติ คอมพิวเตอร์ช่วยการเรียนรู้ และการสอนทางไกล

กล่าวโดยสรุปหลักสำคัญในการจัดการเรียนการสอนผู้ใหญ่เน้นให้ยึดหลักผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง การจัดการเรียนการสอนต้องสอดคล้องกับความต้องการเรียนรู้ คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ดึงประสบการณ์ที่มีอยู่ในตัวผู้เรียนแต่ละคน มาใช้ให้เกิดประโยชน์ จัดสภาพแวดล้อมในการเรียนที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้ควรมีความยืดหยุ่นทั้งด้านเนื้อหาหลักสูตรรูปแบบการเรียน การวัดและประเมินผล

ตอนที่ 9 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการให้การศึกษาสำหรับผู้ปกครอง

งานวิจัยในประเทศ

ปัทมศิริ ธีรานุรักษ์(2539) ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาโปรแกรมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองเพื่อส่งเสริมการรู้หนังสือขั้นต้นของเด็กวัยอนุบาล ตัวอย่างประชากรเป็น ผู้ปกครองนักเรียนชั้นอนุบาล 1-3 ที่มีอายุ 3-6 ปี จำนวน 31 คน เป็นกลุ่มทดลอง 16 คน กลุ่มควบคุมกิจกรรมการบันทึกพฤติกรรมการรู้หนังสือ และกิจกรรมการรายงานความก้าวหน้า ผลการวิจัยพบว่า 1) หลังการทดลองใช้โปรแกรมฯ ผู้ปกครองกลุ่มควบคุมมีคะแนนความรู้ความเข้าใจในการส่งเสริมการรู้หนังสือขั้นต้นสูงกว่าผู้ปกครองกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 2) ผู้ปกครองกลุ่มทดลองมีคะแนนความรู้ความเข้าใจในการส่งเสริมการรู้หนังสือขั้นต้นหลังการทดลองใช้โปรแกรมฯ สูงกว่าก่อนการทดลองใช้โปรแกรมฯ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

เจนจิรา คงสุข (2540) ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาโปรแกรมการศึกษาสำหรับผู้ปกครองในการส่งเสริมพัฒนาการทางร่างกายของเด็กวัยอนุบาล ด้วยรูปแบบการให้ประชาชนในชนบทมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาผลการวิจัยพบว่า ผู้ปกครองที่เข้าร่วมโปรแกรมมีการเปลี่ยนแปลงแบบแผนพฤติกรรมจากการไม่ได้ติดตามดูแลเด็กอย่างใกล้ชิด มาเป็นการติดตามดูแลเด็กอย่างใกล้ชิดมากขึ้น ทำให้เด็ก ๆ ได้มีการพัฒนาการทางร่างกายถูกต้องและดีกว่าเดิมมากยิ่งขึ้น

นรเศรษฐ์ ศรีแก้วกุล (2545) ได้ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาโปรแกรมการให้ความรู้ผู้ปกครอง เรื่องการป้องกันยาเสพติดในเด็ก กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย จำนวน

25 คน ผลการวิจัยพบว่า หลังเข้าร่วมโปรแกรมผู้ปกครองมีคะแนนความรู้ความเข้าใจในเรื่อง ยาเสพติด และความคิดเห็นเกี่ยวกับการดูแลลูกให้พ้นภัยยาเสพติดสูงกว่าก่อนเข้าร่วมโปรแกรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และผู้ปกครองส่วนใหญ่มีความพึงพอใจในการเข้าร่วม โปรแกรมระดับมาก

วรารัตน์ นิยมไทย (2547) ได้ศึกษาผลของการให้ความรู้ผู้ปกครองผ่านระบบ อินเทอร์เน็ตต่อความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย กลุ่มตัวอย่างคือ ผู้ปกครองและเด็ก ชั้นอนุบาลปีที่ 3 จำนวนอย่างละ 15 คน ผลการวิจัยพบว่า เด็กปฐมวัยของผู้ปกครองที่เป็นกลุ่ม ตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ มีความสามารถในการแก้ปัญหาสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ญาดา ธงธรรมรัตน์ (2549) ได้ศึกษาผลของโปรแกรมการศึกษาสำหรับผู้ปกครองในการ ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมพื้นฐานเด็กปฐมวัยออทิสติก กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ปกครองและเด็กปฐมวัย ออทิสติก จำนวนอย่างละ 14 คน ผลการวิจัยพบว่า หลังการทดลองผู้ปกครองมีความรู้ และ ทักษะสูงกว่าก่อนการทดลองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5 และที่ระดับ .01 ตามลำดับ และผู้ปกครองมีความพึงพอใจต่อโปรแกรมการศึกษาสำหรับผู้ปกครองในการ ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเด็กปฐมวัยออทิสติกในระดับมาก

งานวิจัยต่างประเทศ

Dicker (1993) ได้ศึกษาถึงความต้องการในการให้การศึกษาแก่ผู้ปกครองของเด็ก ปฐมวัยที่ด้อยโอกาสและศึกษาในรูปแบบของการฝึกอบรมผู้ปกครอง จากการวิจัยพบว่า ผู้ปกครองมีความต้องการเรียนรู้ในเรื่องการให้เลี้ยงดูและพัฒนาการของเด็กปฐมวัยต่อไปนี้

- 1) พัฒนาการทางด้านร่างกาย และการดูแลทางการแพทย์ของเด็กที่เจ็บป่วย
- 2) การอบรมเลี้ยงดูทางด้านจิตใจ การจัดการกับความกลัวและความกังวลใจของเด็ก และการส่งเสริมการรับรู้ของเด็กในเชิงบวก
- 3) การอบรมเลี้ยงดูทางด้านสติปัญญา ความรู้เกี่ยวกับการสร้างความคิดรวบยอดพื้นฐาน พัฒนาการทางการเคลื่อนไหวและการรับรู้ พัฒนาการทางภาษา การวางแผน ตารางการดูโทรทัศน์ และการส่งเสริมพฤติกรรมแสวงหาความรู้ และ
- 4) การอบรมเลี้ยงดูทางด้านสังคม การใช้อำนาจและกฎระเบียบ การเข้าสังคมการสร้างบรรยากาศภายในครอบครัว ที่อบอุ่น บทบาทของเด็ก และการใช้เวลาว่าง

Bronstein (1994) ได้ศึกษาโปรแกรมการอบรมผู้ปกครองแบบโรงเรียนเป็นฐานที่มีต่อ ทักษะการแก้ปัญหาและทักษะการตัดสินใจของผู้ปกครองและเด็ก โดยใช้วิธีการฝึกอบรม ผู้ปกครอง 2 วิธี ผู้ปกครองกลุ่มที่ 1 จะได้รับการสอนและส่งเสริมให้เป็นตัวแบบของการใช้

เทคนิคการตัดสินใจ และการแก้ปัญหาของเด็ก เพื่อช่วยเด็กแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน และผู้ปกครองกลุ่มที่ 2 ได้รับการสอนให้ใช้การตั้งคำถามขึ้นำในการกระตุ้นและการแก้ปัญหาของเด็ก และมีประเมินพฤติกรรมการเข้าแทรกของครูในการสอนที่เกิดขึ้นพร้อมๆ กัน ผลการศึกษาพบว่าเด็กที่ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในโปรแกรมวิธีการแบบใดก็ตาม ไม่ได้ใช้ทักษะการแก้ปัญหาและทักษะการตัดสินใจมากกว่าเด็กอื่น อย่างไรก็ตามผู้วิจัยพบว่า ผลรวมระหว่างการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง และการเข้าแทรกแซงในระดับต่ำของครูมีความสัมพันธ์กับความถี่ของการใช้ทักษะการแก้ปัญหาและทักษะการตัดสินใจ นอกจากนี้ผู้ปกครองที่เป็นตัวแบบได้รายงานว่ามีการใช้ทักษะของโปรแกรมในสถานการณ์ที่ไม่ได้มีการอบรมสั่งสอนบ่อยขึ้น และเด็กมีปัญหาบ่อยลงหนึ่งเดือนหลังจากเริ่มใช้โปรแกรม ส่วนผู้ปกครองในกลุ่มการตั้งคำถามกระตุ้น รายงานว่าประสบผลสำเร็จสูงขึ้นในระยะเวลาที่ใช้ทักษะการแก้ปัญหาเกี่ยวกับปัญหาส่วนตัวของตน

Paulson (1994) ได้ศึกษาผลของการให้การศึกษแก่ผู้ปกครองในเรื่องการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างแม่ที่เป็นชนกลุ่มน้อยทางเชื้อชาติกับลูกที่ตกอยู่ในภาวะเสี่ยงต่อการมีพัฒนาการล่าช้า (แรกเกิด - 3 ปี) โดยทำการศึกษากับกลุ่มตัวอย่างมารดา 60 คน และบุตรซึ่งมีอายุเฉลี่ย 19 เดือน ผู้วิจัยมุ่งศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครองและผู้ให้บริการ โดยประเมินจากกลุ่มตัวอย่างใน 2 เรื่อง คือ 1) การมีส่วนร่วมในโรงเรียนของมารดา ซึ่งวัดจากการเข้าร่วมกิจกรรมคุณภาพของการเข้าร่วมกิจกรรม และความสัมพันธ์ของผู้ปกครอง และสิ่งที่ผู้ให้บริการสังเกตเห็น 2) คุณภาพของกลยุทธ์การสอนของมารดา ซึ่งวัดจากทักษะการสอนของมารดา ผลการศึกษาพบว่า วิธีการให้ความช่วยเหลืออย่างเข้มข้นเพื่อสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครองและผู้ให้บริการ สามารถเพิ่มคุณภาพของการมีส่วนร่วมในโรงเรียนของมารดาและพบว่า มารดามีกลยุทธ์ในการสอนเชิงบวกมากขึ้น

จากงานวิจัยที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า การให้การศึกษสำหรับผู้ปกครองมีความสำคัญมาก ซึ่งในการจัดการศึกษาสำหรับผู้ปกครองนั้นมีหลายรูปแบบ และจำเป็นที่จะต้องเลือกรูปแบบการให้การศึกษผู้ปกครองให้เหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการและความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้ปกครองเพื่อให้การศึกษสำหรับผู้ปกครองเกิดประโยชน์มากที่สุด

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

งานวิจัยในประเทศ

รังสรรค์ สุกันทา (2546) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการฝึกอบรมผ่านเว็บแบบมีส่วนร่วม ตามแนวคิดการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง สำหรับบุคลากรขององค์กรธุรกิจ การทดลอง

ใช้ได้ใช้รูปแบบการวิจัยกึ่งทดลอง กลุ่มตัวอย่างคือ บุคลากรขององค์กรธุรกิจที่สมัครใจเข้าร่วม การวิจัยจำนวน 40 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 20 คน ได้ทดลอง ฝึกอบรมผ่านเว็บตามรูปแบบที่พัฒนาขึ้น เป็นระยะเวลา 6 สัปดาห์ ผลการวิจัยพบว่า การทดลองใช้โครงการฝึกอบรมผ่านเว็บ กลุ่มทดลองที่มีความสามารถระดับกลางและระดับต่ำ มีผลสัมฤทธิ์ พฤติกรรม การเรียนส่วนใหญ่ และความพึงพอใจด้านการมีส่วนร่วมในชั้นการ ออกแบบและชั้นการพัฒนา สูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

นิรันดร์ สาโรวาท (2552) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการฝึกอบรมโดยใช้แนวคิด การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาการปฏิบัติงานของแกนนำในการป้องกันและแก้ไขปัญหาติดเชื้อ เอชไอวีและโรคภูมิคุ้มกันบกพร่องในชุมชนมุสลิม ศึกษาผลการใช้รูปแบบการฝึกอบรม และ ศึกษาปัจจัยและเงื่อนไขในการใช้รูปแบบการฝึกอบรม โดยทำการศึกษาทั้งชุมชนมุสลิมทั้งหมด ในพื้นที่เขตนอกจกอก กรุงเทพมหานคร จำนวน 44 ชุมชน และแกนนำในชุมชนจาก 8 ชุมชน โดยผลการศึกษาพบว่า รูปแบบการฝึกอบรมโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อ พัฒนาการปฏิบัติงานของแกนนำในการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหาเอชไอวีและโรค ภูมิคุ้มกันบกพร่องในชุมชนมุสลิมในชุมชนมุสลิม ประกอบด้วยขั้นตอน 9 หลัก ขั้นตอน ประกอบด้วย การกำหนดเป้าหมาย การกำหนดปัญหา การกำหนดปัจจัยทางจิตใจที่ส่งผลต่อ การปฏิบัติงาน การกำหนดปัจจัยทางกายภาพที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงาน การวางแผน การสร้าง หลักสูตรและออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม การดำเนินการ การติดตามและ สนับสนุน และการประเมินผลและป้อนกลับการฝึกอบรมสามารถพัฒนาให้ผู้เข้ารับการอบรมมี ความรู้ ความเข้าใจสูงขึ้นถึง ร้อยละ 60 และมีทัศนคติต่อการอยู่ร่วมกับผู้ติดเชื้อเอชไอวีใน ระดับดีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และหลังจากผ่านการอบรมผู้ผ่านการอบรมยังได้ ร่วมกันพัฒนาการปฏิบัติงานเพื่อการป้องกันแก้ไขปัญหาเอชไอวีและโรคภูมิคุ้มกันบกพร่องใน ชุมชนมุสลิมอย่างต่อเนื่อง

สมสุข สัมมนา (2541) ได้ศึกษาและติดตามผลการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบมี ส่วนร่วม กรณีศึกษาโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดสระแก้ว กลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย ครู จำนวน 26 คน และนักเรียน 16 คน ของโรงเรียนนำร่องการวัดกิจกรรมการ เรียนการสอนแบบมีส่วนร่วมของสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดสระแก้ว ปีการศึกษา 2544 เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ แบบการสังเกตพฤติกรรมการสอน และแบบสอบถามเจตคติของครู และ นักเรียนต่อการจัดการเรียนการสอนแบบมีส่วนร่วม ผลการวิจัยพบว่า การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม การสอนแบบมีส่วนร่วมของครูที่พบมากที่สุดด้านการเรียนการสอนคือ การกำหนดกิจกรรม หรือ ใบบางานสำหรับการเรียนการสอนแบบมีส่วนร่วมอย่างเหมาะสม และเตรียมเครื่องมือ

การประเมินผลตามจุดประสงค์การเรียนรู้ในแผนการสอนแต่ละครั้ง ด้านการสอนคือ การกระตุ้นให้นักเรียนสรุปข้อคิดเห็นจนความคิดนั้นสมบูรณ์ ด้านการใช้สื่อการสอนคือ ใช้สื่อประกอบเพื่อให้นักเรียนได้สรุปความคิดรวบยอด และด้านการสร้างบรรยากาศในห้องเรียนคือ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้เหมาะสมกับวัยของนักเรียน นอกจากนี้ครูมีเจตคติในทางบวกต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบมีส่วนร่วม อยู่ในระดับมากที่สุด และนักเรียนมีเจตคติในทางบวกต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก

ดาวใจ อินทร์จันทร์ (2543) ได้พัฒนาโปรแกรมสร้างเสริมความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมการจัดการขยะโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดแม่แก้วน้อย จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 20 คน ผลการวิจัยพบว่า หลังเข้าร่วมโปรแกรม นักเรียนมีคะแนนความรู้ คะแนนเจตคติ และคะแนนพฤติกรรมในการจัดการขยะสูงกว่าก่อนเข้าร่วมโปรแกรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และหลังทดลองใช้โปรแกรม มีนักเรียนมีคะแนนความรู้ในการจัดการขยะสูงกว่าเกณฑ์การประเมินโปรแกรมคือ 65% และมีคะแนนเจตคติคะแนนพฤติกรรมในการจัดการขยะสูงกว่าเกณฑ์การประเมินโปรแกรมคือ 80% อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อารีย์ มีมุงกิจ (2543) ได้พัฒนาความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านดอนดินอำเภอดงน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว จำนวน 17 คน ผลการวิจัยพบว่า ความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียน ด้านการทำความเข้าใจปัญหา การวางแผนแก้ปัญหา การแก้โจทย์ทำตามแผน และการตรวจสอบวิธีการและคำตอบ มีค่าเป็นร้อยละ 87.06, 81.18, 80.59 และ 79.41 ตามลำดับ นักเรียนร้อยละ 76.47 แสดงพฤติกรรมการแก้ปัญหาครบทุกขั้นตอน และผลสัมฤทธิ์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01

อุบลรัตน์ ชมวีวงศ์ (2544) ได้พัฒนาความรับผิดชอบด้านการเรียนโดยใช้เทคนิคการปรับพฤติกรรม และเทคนิคการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนนิคมวิทยา จังหวัดระยอง ที่มีผลการเรียนเฉลี่ยไม่ต่ำกว่า 2.00 โดยแบ่งเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มที่ 1 ได้รับเทคนิคการปรับพฤติกรรม และกลุ่มที่ 2 ได้รับเทคนิคการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ผลการวิจัยพบว่านักเรียนที่ใช้โปรแกรมการสอนเพื่อพัฒนาความรับผิดชอบด้านการเรียน โดยใช้เทคนิคการปรับพฤติกรรม และเทคนิคการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม มีผลสัมฤทธิ์ความรับผิดชอบด้านการเรียนดีขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และนักเรียนทั้งสองกลุ่มมีผลสัมฤทธิ์ความรับผิดชอบด้านการเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

งานวิจัยต่างประเทศ

Kim และ Park (1996) ได้ศึกษาผลของการจัดโปรแกรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ปีการศึกษา 1994 ในเมืองเซินหลุยส์ และบริเวณใกล้เคียง ประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งประกอบด้วย 3 โปรแกรม คือ โปรแกรมการเลือกตั้ง ผู้เข้าร่วม ได้แก่ นักเรียนจำนวน 1,222 คน และครู 16 คน โปรแกรมรัฐบาลรัฐมิสซูรี มีนักเรียนจำนวน 1,322 คนและครู 21 คน และโปรแกรมการปกครอง มีนักเรียนจำนวน 656 คน และครู 12 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบสังเกต แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ ผลการวิจัยพบว่า การนำการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมมาใช้ในแต่ละโปรแกรมช่วยให้นักเรียนมีความตระหนักถึงปัญหาชุมชน ครูส่วนใหญ่เห็นด้วยกับโปรแกรมว่าเป็นโปรแกรมที่ดี และมีประโยชน์อย่างมาก อีกทั้งนักเรียนยังได้รับประโยชน์จากการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน ทั้งยังเป็นการกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสนใจ และเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองมากยิ่งขึ้น

Schmelzkopf (2002) ได้ทำการวิจัยโดยนำการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมมาใช้จัดการเรียนการสอนในวิชาการท่องเที่ยวทางภูมิศาสตร์กับนักศึกษา มหาวิทยาลัยมอนเมาท์ ประเทศสหรัฐอเมริกา มีวัตถุประสงค์เพื่อให้นักเรียนสามารถบูรณาการภูมิศาสตร์ และการท่องเที่ยวให้เป็นหนึ่งเดียวกันได้อย่างสมบูรณ์ ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาสามารถนำความรู้ทางภูมิศาสตร์ และการท่องเที่ยวมาบูรณาการกันได้อย่างเหมาะสมตามวัตถุประสงค์ อีกทั้งการกระตุ้นให้นักศึกษาเรียนรู้จากการมีส่วนร่วม และฝึกปฏิบัติทางสังคมยังส่งผลให้นักศึกษาสามารถนำความรู้ที่ได้มาประยุกต์ใช้ในวิชาอื่นๆ และในชีวิตจริงได้อีกด้วย

Gidron และ Hachberg (2003) ได้พัฒนาโปรแกรมเพื่อเพิ่มอัตราการคาดเข็มขัดนิรภัยในกลุ่มเด็กปฐมวัยที่อยู่ทางตอนใต้ของประเทศอิสราเอล อายุระหว่าง 4-5 ปี จำนวน 32 คน โดยให้การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ซึ่งก่อนการเข้าร่วมโปรแกรมพบว่า เด็กมีอัตราการคาดเข็มขัดนิรภัยอยู่ในเกณฑ์ต่ำคือ ร้อยละ 20 แต่หลังจากเข้าร่วมโปรแกรม ผลการวิจัยพบว่า เด็กมีการคาดเข็มขัดนิรภัยสูงขึ้นร้อยละ 71.4 ซึ่งจำนวนเด็กที่คาดเข็มขัดนิรภัยหลังเข้าร่วมโปรแกรมสูงกว่าก่อนเข้าร่วมโปรแกรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .005 แสดงให้เห็นว่าการใช้โปรแกรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสามารถเพิ่มอัตราการคาดเข็มขัดนิรภัยในเด็กปฐมวัยได้

จากการศึกษา ค้นคว้างานวิจัยเกี่ยวข้องกับการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม จึงสามารถสรุปได้ว่า การนำแนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน ใช้ในชุมชน ท้องถิ่น

หรือกิจกรรมทางการศึกษา ส่งผลให้กลุ่มตัวอย่างมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความรู้ ความสามารถและเจตคติต่อวิชาที่เรียนสูงกว่าการเรียนแบบปกติ อีกทั้งยังเป็นการส่งเสริมทักษะ ทางสังคม ทำให้กลุ่มตัวอย่างได้ร่วมมือร่วมใจกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกันจนประสบความสำเร็จ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาของผู้ปกครอง

งานวิจัยในประเทศ

พวงพรรณ จันทร์ตรี (2539) ได้ศึกษาค่านิยมเรื่องการรักษาพรหมจารีของสตรีสาวโสดที่ อยู่ในศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน ในชุมชนแห่งหนึ่งในภาคกลาง ในปี พ.ศ.2539 โดยกลุ่มตัวอย่าง เป็นสตรีโสดอายุระหว่าง 13-29 ปีที่กำลังศึกษาอยู่กับศูนย์จำนวน 330 คน พบว่า การสั่งสอนใน เรื่องเพศจากบิดามารดามีความสัมพันธ์กับค่านิยมของการรักษาพรหมจารีของสตรีโสด

เกศศิริ บุญญะอดิชาติ (2540) ได้ศึกษารูปแบบการสื่อสารในครอบครัวและการให้ เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนวัยรุ่น ในกรุงเทพมหานคร โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนวัยรุ่น จำนวน 415 คน และกำลังศึกษาอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 และ 6 ปีการศึกษา 2540 อาศัยอยู่ กับบิดามารดา พบว่า นักเรียนวัยรุ่นที่ได้รับการสื่อสารในครอบครัวแตกต่างกันมีผล เชิงจริยธรรมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งในส่วนการสื่อสารจากบิดา มารดา และรูปแบบที่เหมาะสมที่สุด คือ การสื่อสารในรูปแบบที่มีการสื่อสารเชิงบวกปริมาณ มากแต่การสื่อสารเชิงลบปริมาณน้อย

ดารุณี ภูษณสุวรรณศรี (2540) ได้ทำการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีเพศสัมพันธ์ก่อน สมรสของนักศึกษาผู้ใหญ่ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน กรุงเทพมหานคร ในปี พ.ศ.2540 โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนหญิง และชาย จำนวน 400 คน พบว่า นักศึกษาส่วน ใหญ่ได้รับการอบรมสั่งสอนในเรื่องเพศจากบิดามารดาอยู่ในระดับต่ำและพบว่ากลุ่มตัวอย่างที่ ได้รับการอบรมสั่งสอนในเรื่องเพศระดับต่ำมีเพศสัมพันธ์ก่อนสมรสถึงร้อยละ 35.9 ในขณะที่ผู้ที่ ได้รับการอบรมสั่งสอนในเรื่องเพศระดับปานกลางและสูงมีเพศสัมพันธ์ก่อนการสมรสเพียงร้อยละ 29.4 และร้อยละ 19.10 ตามลำดับ

ศุภาศิริ การิกาญจน์ (2541) ศึกษาบทบาทของพ่อ แม่ในการสอนเพศศึกษาแก่ลูกสาววัยรุ่น ในเขตกรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างเป็นพ่อ แม่ ของนักเรียนหญิงชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียน สหศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานคร ในปี พ.ศ. 2541 จำนวน 630 คน เป็นพ่อ 271 คน และเป็นแม่ 359 คน ผลการศึกษาพบว่ากลุ่มพ่อมีบทบาทในการสอนเพศศึกษาแก่ลูกสาวในระดับปานกลาง และตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับบทบาทพ่อ ได้แก่ การเคยได้รับความรู้เรื่องเพศศึกษาจากแม่ของ

ตนเองและอายุ ส่วนกลุ่มแม่มีบทบาทในการสอนเพศศึกษาแก่ลูกสาวในระดับปานกลาง และตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับบทบาทแม่ ได้แก่ ความรู้ด้านเพศศึกษา และการเคยได้รับความรู้เรื่องเพศศึกษาจากแม่ของตนเอง ส่วนตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ทางลบกับบทบาทแม่ ได้แก่ การเลี้ยงลูกแบบปล่อยปละละเลย และการรับรู้ว่าคุณเป็นผู้ที่มีบทบาทในการสอนเพศศึกษาแก่ลูกสาว

มลจินทร์ เกียรติสังวร (2542) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการให้ความรู้เรื่องเพศศึกษาของมารดาแก่บุตรสาววัยรุ่น อำเภอเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในปี พ.ศ. 2542 กลุ่มตัวอย่างเป็นมารดาที่มีบุตรสาววัยรุ่นที่กำลังศึกษาอยู่ในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา จำนวน 300 คน พบว่ามารดาอย่างขาดความรู้ ความเข้าใจในการให้ความรู้แก่บุตรสาวทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านร่างกาย และชีวภาพทางเพศ ด้านจิตวิทยา ด้านสังคมวิทยา ด้านสุขอนามัย และหลักการสอนเพศศึกษาแก่บุตรสาววัยรุ่น มีเจตคติในการสอนเพศศึกษาในระดับปานกลาง และมารดาผู้ที่ไม่สะดวกใจในการสอนเพศศึกษาให้แก่บุตรสาวด้วย และปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการให้ความรู้เรื่องเพศศึกษาของมารดาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ ความรู้เรื่องเพศศึกษาของมารดา เจตคติต่อเรื่องเพศศึกษาของมารดา ความสะดวกใจในการสอนเพศศึกษาของมารดา และสัมพันธภาพในครอบครัว ($p\text{-value} < 0.001$)

วันเพ็ญ เอื้อกุล และกอบกาญจน์ มัทธโน (2543) ได้ทำการศึกษาความพร้อมของพ่อแม่ในการสอนเรื่องเพศศึกษาแก่ลูก ซึ่งพบว่า บิดาร้อยละ 63.90 และมารดาร้อยละ 63.20 บอกว่าพร้อมที่จะสอนเพศศึกษาให้แก่ลูกแต่อย่างไรก็ตามในกลุ่มที่บอกว่าจะสอนนั้นก็ไม่ว่าจะเริ่มสอนอย่างไร และไม่แน่ใจว่าจะสอนมากน้อยเพียงใดเพื่อให้เหมาะสมกับอายุลูก จึงได้แต่รอให้ลูกเป็นผู้เริ่มต้นถาม

สุปราณี แก้วกุดตัน (2543) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสาร การได้รับความรู้เรื่องเพศจากผู้ปกครอง และสภาพแวดล้อมของสถาบัน กับการรับรู้พฤติกรรมทางเพศที่ปลอดภัยของนักศึกษาพยาบาลสถาบันการศึกษาพยาบาลของรัฐ กรุงเทพมหานคร ในปี พ.ศ. 2543 กลุ่มตัวอย่างจำนวน 334 คน ผลการศึกษาพบว่านักศึกษาพยาบาลได้รับความรู้เรื่องเพศศึกษาจากผู้ปกครองในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.29$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าการได้รับความรู้เรื่องเพศศึกษาจากผู้ปกครองด้านสังคมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 4.05$) รองลงไป ได้แก่ การได้รับความรู้เรื่องเพศศึกษาจากผู้ปกครองด้านจิตวิทยาอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{X} = 2.56$)

ภาวดี บุญเพิ่ม (2544) ได้ศึกษาการสอนเพศศึกษาของครอบครัวที่มีบุตรวัยรุ่น พบว่าปัญหาและอุปสรรคที่ครอบครัวพบในการสอนเพศศึกษาแก่บุตรวัยรุ่น ส่วนใหญ่เป็นปัญหาและ

อุปสรรคด้านเจตคติ ได้แก่ บิดามารดาคิดว่าเรื่องเพศเป็นเรื่องที่บุตรเรียนรู้ได้เองโดยไม่ต้องสอน พบในระดับมักร้อยละ 25.3 ส่วนปัญหาและอุปสรรคในการสอนเพศศึกษาแก่บุตรวัยรุ่นส่วนใหญ่ พบในระดับไม่แน่ใจ คือด้านความรู้ ได้แก่ ไม่แน่ใจว่าความรู้ที่พูดคุย อบรม สั่งสอนบุตรในเรื่อง เพศถูกต้องหรือไม่ ร้อยละ 35.6

ชินานาฏ จิตตารมย์ และคณะ (2545) ศึกษาผลของโปรแกรมฝึกทักษะการสื่อสารที่มี ประสิทธิภาพต่อการสื่อสารในครอบครัวที่มีบุตรวัยรุ่นจังหวัดกาญจนบุรี เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ปกครองและนักเรียนวัยรุ่นจำนวน 22 ครอบครัว (44 คน) โดยแบ่งเป็นกลุ่ม ทดลองและกลุ่มควบคุมกลุ่มละ 11 ครอบครัว ผลการวิจัยพบว่ากลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยของ คะแนนความรู้เกี่ยวกับการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพในครอบครัวหลังการทดลองทันทีสูงกว่ากลุ่ม ควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p\text{-value} = 0.05$) และหลังการทดลอง 2 สัปดาห์ แตกต่าง อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($p\text{-value} = 0.05$) กลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรม เกี่ยวกับการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพในครอบครัวหลังการทดลองทันทีและหลังการทดลอง 2 สัปดาห์สูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p\text{-value} = 0.01$) และ ($p\text{-value} = 0.001$) ตามลำดับจากค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมที่สูงขึ้นแสดงว่าโปรแกรมฝึกทักษะการสื่อสารที่มี ประสิทธิภาพในครอบครัวมีผลต่อพฤติกรรมสื่อสารในครอบครัว ซึ่งโปรแกรมการฝึกมีลักษณะ ของการส่งเสริมให้สมาชิกสามารถใช้ทักษะในการสื่อสาร คือ มีการกำหนดสถานการณ์จำลองให้ เกิดการเรียนรู้ด้านทักษะพิสัย มีการสาธิตการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ วิเคราะห์กรณีศึกษาและลง มือปฏิบัติจริงทั้งในสถานการณ์จำลองและกระตุ้นให้นำไปปฏิบัติที่บ้าน ลักษณะการฝึกเช่นนี้ จึงช่วยให้ผู้ปกครองและนักเรียนวัยรุ่นเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในทางที่ดีขึ้น

มธุรดา เจริญทวีทรัพย์(2545) ศึกษาถึงแนวทางการสื่อสารเรื่องเพศในครอบครัว พบว่า ปัญหาที่พ่อแม่หนักใจมากที่สุดคือยาเสพติด รองลงมาคือปัญหาทางเพศของวัยรุ่นซึ่งพ่อแม่ ตระหนักถึงความสำคัญในเรื่องการสื่อสารกับลูกๆเรื่องเพศแต่ขาดความมั่นใจและรู้สึกไม่สบายใจ ที่จะพูดคุยเรื่องนี้ การแก้ไขควรเริ่มจากการสร้างความรักความอบอุ่นและความเข้าใจในครอบครัว ตลอดจนการใช้การสื่อสารในครอบครัวอย่างมีประสิทธิภาพ

สุรีย์พร กฤษเจริญและคณะ(2549) ศึกษาถึงการสอนเรื่องเพศของพ่อแม่ และความ ต้องการการเรียนรู้เรื่องเพศของลูกกลุ่มตัวอย่างคือ พ่อแม่ที่มีลูกกำลังศึกษาในช่วงชั้นที่ 3 และ 4 จำนวน 400 คน และลูก 400 คน ในจังหวัดพัทลุงผลการวิจัยพบว่าพ่อแม่ยังสอนเรื่องเพศให้ลูกได้ น้อยกว่าความต้องการเรียนรู้เรื่องเพศของลูก เกิดจากเจตคติเก่าๆ ที่เชื่อกันว่าเรื่องเพศเป็นเรื่องไม่ ดีงาม ไม่ควรนำมาพูดจากันในครอบครัว เรื่องเพศเป็นเรื่องที่เรียนรู้ได้เองเมื่อแต่งงาน เรื่องเพศ

เป็นเรื่องที่ไม่สมควรเปิดเผย การพูดเรื่องเพศถูกมองว่าเป็นการยั่วยู่ทางเพศ พ่อแม่มีความลำบากใจในการสอนเรื่องเพศให้กับลูก พ่อแม่ไม่รู้ว่าจะสอนเรื่องเพศอย่างไร และที่สำคัญคือ กลัวว่าการสอนเรื่องเพศเป็นการที่โพร่งให้กระรอกปัญหาอุปสรรคของพ่อแม่ในการสอนเรื่องเพศให้แก่ลูก วัยรุ่นคือส่วนใหญ่เป็นปัญหาและอุปสรรคด้านเจตคติ ได้แก่ การที่พ่อแม่คิดว่าเรื่องเพศเป็นเรื่องที่ลูกเรียนรู้ได้เองโดยไม่ต้องสอนส่วนปัญหาอุปสรรคในด้านการสอนพบว่าพ่อแม่ส่วนใหญ่ไม่แน่ใจว่าความรู้เรื่องเพศที่นำไปพูดคุยหรืออบรมสั่งสอนลูกถูกต้องหรือไม่ จึงพบว่า พ่อแม่ถึงร้อยละ 82.9 ต้องการเรียนรู้เรื่องเพศศึกษาสำหรับใช้ในการสอนลูกวัยรุ่น

งานวิจัยต่างประเทศ

Fox and Inazu (1980) ศึกษาเรื่องการสื่อสารเรื่องเพศของมารดาและบุตรสาว พบว่าทั้งมารดาและบุตรสาว เห็นด้วยกับการพูดคุยในเรื่องเพศตามหัวข้อต่าง ๆ คือ เรื่องประจำเดือน การมีนัดกับเพื่อนต่างเพศ การคบเพื่อนชาย จริยธรรมทางเพศ การให้กำเนิดบุตร เพศสัมพันธ์ และการคุมกำเนิดควรมีการพูดคุยกันมากขึ้น การพูดคุยเกี่ยวกับเรื่องการนัดหมาย การมีเพื่อนชาย และเรื่องประจำเดือน ลูกสาวควรเริ่มต้นพูดก่อน ในขณะที่เรื่องจริยธรรมทางเพศ เพศสัมพันธ์ และการคุมกำเนิด แม่ควรเป็นผู้เริ่มต้นในการพูดคุยก่อน การศึกษานี้ยังแสดงให้เห็นถึง รูปแบบของการสื่อสารพูดคุยในครอบครัวมีความแตกต่างกันตามสังคม เศรษฐกิจ ซึ่งส่งผลให้แต่ละครอบครัวมีการพูดคุยเรื่องเพศในหัวข้อต่างๆ แตกต่างกันด้วย

Wattleton (1987) ได้ศึกษาวัยรุ่นในประเทศสหรัฐอเมริกาที่มีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร พบว่าวัยรุ่นที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมดี และมีการเจริญพันธุ์เร็วมีแนวโน้มที่จะมีเพศสัมพันธ์เร็ว วัยรุ่นถือว่ามีบิดามารดาเป็นแหล่งความรู้เรื่องเพศศึกษาแก่เขามากที่สุด แต่มีวัยรุ่นเพียง 1 ใน 3 เท่านั้นที่ได้พูดคุยเรื่องเพศศึกษากับบิดามารดา รองลงมาได้แก่เพื่อน และเรียนที่โรงเรียนซึ่งโรงเรียนที่มีหลักสูตรเพศศึกษายังมีน้อย และพบว่าวัยรุ่นที่มีการศึกษาต่ำ มาจากครอบครัวที่มีรายได้ต่ำ และรายได้ปานกลาง ได้รับความรู้อย่างผิด ๆ เกี่ยวกับการมีเพศสัมพันธ์ และสื่อโทรทัศน์ที่วัยรุ่นถือว่าเป็นแหล่งความรู้อันดับ 4 มีผลกระทบต่อความรู้เรื่องเพศมาก เนื่องจากโทรทัศน์ได้นำเสนอภาพที่เกี่ยวกับเนื้อหาทางเพศเกินความเป็นจริง

Morse and Mckinnon (1987) ได้ศึกษาเรื่องการรับรู้ของเด็กวัยรุ่นหญิงต่อการมีประจำเดือนครั้งแรก ในกลุ่มนักเรียนเกรด 7 และ 8 ที่รัฐออนตาริโอ ประเทศแคนาดา ผลการศึกษาพบว่านักเรียนหญิงส่วนมากมีเจตคติต่อการมีประจำเดือนในทางลบ นักเรียนบางคนไม่ทราบเลยว่าประจำเดือนคืออะไร ทำให้ตกใจกลัวเมื่อมีประจำเดือนมาครั้งแรก เนื่องจากไม่ได้เตรียมความพร้อมในเรื่องนี้มาก่อน แหล่งความรู้เรื่องประจำเดือนส่วนมากได้มาจากหนังสือ

ภาพยนตร์ มารดา การสอนที่โรงเรียน นักเรียนส่วนมากมีความคิดเห็นว่าคุณครูมีการสอนหรือมีการเตรียมความพร้อมในเรื่องนี้มาก่อน

จากการศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับเพศศึกษาพบว่า พ่อแม่มีบทบาทสำคัญในการสอนเพศศึกษาให้แก่วัยรุ่น และวัยรุ่นก็ถือว่าพ่อแม่เป็นแหล่งความรู้เรื่องเพศศึกษาแก่ลูกมากที่สุด แต่มีวัยรุ่นส่วนน้อยที่ได้เรียนรู้เรื่องเพศศึกษาจากพ่อแม่ ซึ่งอาจเนื่องมาจากปัจจัยหลายอย่าง เช่น พ่อแม่ยังขาดความรู้เรื่องเพศศึกษา มีเจตคติที่ไม่ดีต่อเพศศึกษา หรือไม่สะดวกใจในการสอนเพศศึกษา จึงทำให้พ่อแม่มีบทบาทในการสอนเพศศึกษากับบุตรน้อย ซึ่งจากการที่เด็กขาดความรู้ในเรื่องนี้ทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมามากมาย ไม่ว่าจะเป็น การมีเพศสัมพันธ์ก่อนสมรส การตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ การทำแท้ง หรือมีความผิดปกติทางเพศ เป็นต้น ดังนั้นผู้วิจัยคิดว่าโปรแกรมนี้จะช่วยส่งเสริมให้บิดามารดามีความรู้เรื่องเพศศึกษา มีเจตคติที่ดีต่อเพศศึกษา มีความสะดวกใจในการสอนเพศศึกษาแก่บุตรมากขึ้น และมีการสอนเพศศึกษาแก่บุตรมากขึ้นด้วย

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้ความสามารถของตนเอง

งานวิจัยในประเทศ

วัลภา สบายยิ่ง (2542) ศึกษาปัจจัยด้านการตั้งเป้าหมาย การรับรู้ความสามารถของตนเอง และบุคลิกภาพที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของผู้จำหน่ายตรง โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้จำหน่ายตรงที่ทำธุรกิจขายตรงกับบริษัทที่จำหน่ายสินค้าอุปโภค บริโภค และเป็นสมาชิกสมาคมขายตรง จำนวน 443 คน พบว่า การรับรู้ความสามารถของตนเองมีความสัมพันธ์กับผลการปฏิบัติงานด้านคุณภาพและด้านปริมาณอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และการรับรู้ความสามารถของตนเองจะส่งผลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อการปฏิบัติงาน

จันทนา เกษรบัว (2548) ทำการศึกษาผลของโปรแกรมการสอนสุขภาพทางเพศแบบมีส่วนร่วมต่อการรับรู้ความสามารถของตนเองเกี่ยวกับพฤติกรรมสุขภาพทางเพศของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า นักเรียนกลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการสอนเรื่องเพศตามปกติมีคะแนนการรับรู้ความสามารถของตนเองในเรื่องพฤติกรรมสุขภาพทางเพศต่ำกว่ากลุ่มที่ได้รับการสอนด้วยโปรแกรมการสอนเรื่องสุขภาพทางเพศแบบมีส่วนร่วมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

รุจา มาตุกุล (2549) ทำการศึกษาการประยุกต์ทฤษฎีการรับรู้ความสามารถตนเองร่วมกับกระบวนการกลุ่มในการดูแลน้ำหนักของวัยรุ่นที่มีภาวะโภชนาการเกิน พบว่า ภายหลังการทดลองกลุ่มทดลองมีความรู้ถูกต้องเพิ่มขึ้นกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนคะแนนเฉลี่ยการรับรู้ความสามารถตนเอง ความคาดหวังในผลดีของการปฏิบัติ และการปฏิบัติตน

ในการดูแลน้ำหนักของกลุ่มทดลองหลังการทดลองถูกต้องเพิ่มขึ้นกว่าก่อนการทดลอง แต่ไม่พบความแตกต่างในทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ ส่วนน้ำหนักเทียบตามเกณฑ์ส่วนสูงพบว่า หลังการทดลองกลุ่มทดลองมีน้ำหนักตามเกณฑ์ส่วนสูงลดลงกว่าก่อนการทดลองและลดลงมากกว่ากลุ่มเปรียบเทียบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

สุกมา เถาะสุวรรณและคณะ (2550) ได้ทำการศึกษาผลของโปรแกรมสร้างเสริมความสามารถของตนเองต่อการรับรู้การปฏิบัติตนและน้ำหนักตัวของนักเรียนวัยรุ่นหญิงที่มีน้ำหนักเกินมาตรฐาน อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า ภายหลังจากทดลองทันทีที่กลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยของการรับรู้การปฏิบัติตนสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ภายหลังจากทดลองทันที และหลังการทดลอง 4 สัปดาห์ กลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยของน้ำหนักตัวต่ำกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 รวมทั้งหลังการทดลอง 4 สัปดาห์ กลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยของน้ำหนักตัวต่ำกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

งานวิจัยต่างประเทศ

Maisui & Onglaico (1992) ได้ศึกษาเรื่อง การรับรู้ความสามารถของตนเองในอาชีพในฐานะของตัวแปรแทรกกลาง(Moderator) ในความสัมพันธ์ระหว่างความเครียดและความล่าช้าในการทำงาน พบว่า การรับรู้ความสามารถของตนเองทำให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะของความเครียดและความล่าช้าที่มีความแตกต่างกัน กลุ่มที่มีการรับรู้ความสามารถของตนเองต่ำแสดงถึงระดับความล่าช้าในการปฏิบัติงานสูง และมีปัจจัยความเครียดในเรื่องการทำงานเกินกำหนดและการมีความรับผิดชอบต่องาน ในทางตรงกันข้าม กลุ่มที่มีการรับรู้ความสามารถของตนเองสูงมีระดับความล่าช้าในความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความล่าช้าของร่างกายต่ำ

McDonald Tracey & Siegal (1992) ได้ศึกษาเรื่อง ความเครียดในการทำงานกับความเชื่อในการรับรู้ความสามารถของตนเอง โดยเป็นการสำรวจเจตคติของเจ้าหน้าที่เทคนิคทางการสื่อสารคมนาคม จำนวน 205 คน พบว่า การรับรู้ความสามารถของตนเองทางด้านเทคนิคมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความพึงพอใจกับความผูกพันกับปริมาณและคุณภาพงาน

Vasil (1993) ได้ศึกษาบทบาทความเชื่อในการรับรู้ความสามารถของตนเองที่มีต่อการผลิตผลงานวิจัย ในกลุ่มอาจารย์ชาย 198 คน อาจารย์หญิง 199 คน พบว่า มีความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างการรับรู้ความสามารถของตนเอง จำนวนการวิจัยและผลผลิตการวิจัย

Seeman Rodin & Albert (1993) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การรับรู้ความสามารถของตนเองกับผลการปฏิบัติในเชิงปัญญาสำหรับกลุ่มคนชราที่มีกิจกรรมมาก โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้สูงอายุ

ที่มีอายุระหว่าง 70 – 79 ปี พบว่า ในกลุ่มผู้ชายความเชื่อในการรับรู้ความสามารถของตนเองมีความสัมพันธ์กับผลการปฏิบัติที่ดี ในสำหรับกลุ่มผู้หญิงความเชื่อในการรับรู้ความสามารถของตนเองไม่มีความสัมพันธ์กับผลการปฏิบัติที่ดี

จากการศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับการรับรู้ความสามารถของตนเองพบว่า การรับรู้ความสามารถของตนเองมีผลต่อการแสดงพฤติกรรมหรือการกระทำของบุคคลกล่าวคือถ้าบุคคลมีการรับรู้ความสามารถของตนเองสูงและมีความคาดหวังผลของการกระทำที่เกิดขึ้นสูงก็มีแนวโน้มที่จะกระทำพฤติกรรมนั้นแน่นอนและถ้าได้รับการฝึกประสบการณ์ที่ประสบความสำเร็จมีการใช้ตัวแบบมีการใช้คำพูดจูงใจและให้การกระตุ้นทางอารมณ์จะทำให้เพิ่มความมั่นใจให้กับตนเองมากขึ้น

กรอบความคิดในการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาผู้ปกครอง แนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม แนวคิดการรับรู้ความสามารถของตนเอง แนวคิดเกี่ยวกับทักษะการสื่อสารระหว่างบุคคล มาสังเคราะห์และสร้างเป็นโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนโดยกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยเพื่อดำเนินการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน โดยพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาสำหรับผู้ปกครองที่มีบุตรหลานวัยรุ่น โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ปัจจัยนำเข้า

องค์ประกอบของโปรแกรม ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องและนำมาสังเคราะห์เป็นองค์ประกอบโปรแกรมดังนี้

แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาผู้ปกครอง จากการศึกษารายงานงานวิจัยเกี่ยวกับการจัดการศึกษาสำหรับผู้ปกครอง ของ Auerbach(1968) เรื่อง Parents learn through discussion principles and practices of parent group education. ของ Diamondstone (1980) เรื่อง . Designing leading and evaluating workshops for teacher and parents : A manual for trainers and leadership personnel in early childhood education. ของ Massoglia (1997) เรื่อง Early childhood education in the home และ ของกุลยา ตันติผลาชีวะ (2551) เรื่อง การศึกษาสำหรับผู้ปกครองเด็กปฐมวัย. (เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง หน้า34-38) พบว่า มี

ขั้นตอนในการจัดกิจกรรมที่ชัดเจนและมีความคิดสอดคล้องกันเหมาะแก่การนำมาเป็นขั้นตอนการวิจัย จึงนำมาใช้เป็นองค์ประกอบการให้การศึกษาผู้ปกครองในการวิจัยครั้งนี้

Auerbach(1968) Diamondstone(1980) Massoglia (1997) และกุลยา ตันติผลาชีวะ (2551) เน้นเรื่อง การสำรวจความต้องการการเรียนรู้ของกลุ่มเป้าหมาย กำหนดกลุ่มเป้าหมาย กำหนดวิธีการดำเนินโปรแกรม กำหนดวัตถุประสงค์ของโปรแกรม กำหนดเนื้อหาสาระของโปรแกรม กำหนดตารางเวลา ประเมินก่อนจัดอบรม ดำเนินกิจกรรมฝึกอบรม จัดสถานการณ์ และกิจกรรมการเรียนรู้ ประเมินผลหลังฝึกอบรม

จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาผู้ปกครองดังกล่าวข้างต้น จะพบว่า ในแต่ละแนวคิดทฤษฎี มีทั้งในส่วนที่เหมือนและต่างกัน ในการสังเคราะห์ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำแนวคิดทฤษฎีการศึกษาผู้ปกครองของทั้ง 4 ท่าน มาแจกแจงเป็นแต่ละหัวข้อ จากนั้น ผู้วิจัยเลือกข้อที่เหมือนกันออกมา และคงส่วนที่แตกต่างกันซึ่งมีความสำคัญเอาไว้ จากนั้นทำการปรับภาษาให้เหมาะสม ซึ่งสามารถสรุปได้ดังแสดงไว้ในตารางที่ 6

ตารางที่ 6 การสังเคราะห์แนวคิดการศึกษาผู้ปกครอง

หัวข้อ	Auerbach (1968)	Diamondstone (1980)	Massoglia (1997)	กุลยา ตันติผลาชีวะ (2551)
1.การสำรวจความต้องการของผู้ปกครอง	/	/	/	/
2.กำหนดเนื้อหาสาระของหลักสูตร	/	/		/
3.ประเมินก่อนจัดอบรม		/		
4.ดำเนินกิจกรรม		/	/	
5.จัดสถานการณ์และกิจกรรมการเรียนรู้			/	
6.กำหนดวัตถุประสงค์ของโปรแกรม	/	/		/
7.กำหนดกลุ่มเป้าหมาย				/
8.กำหนดตารางเวลา				/
9.วางแผนการดำเนินโปรแกรม	/	/		/
10.การประเมินผลหลังการอบรม		/	/	/

จากตารางที่ 6 เมื่อนำแนวคิดทฤษฎีการศึกษาผู้ปกครองของทั้ง 4 ท่าน มาแจกแจงเป็นแต่ละหัวข้อจากนั้นผู้วิจัยเลือกข้อที่เหมือนกันออกมา และคงส่วนที่แตกต่างกันซึ่งมีความสำคัญเอาไว้ พบว่า แนวคิดของทั้งสี่ท่าน นั้นให้ความสำคัญกับการสำรวจความต้องการของผู้ปกครองมากที่สุด จากนั้นก็เป็นเรื่องของการกำหนดเนื้อหาสาระของหลักสูตร การกำหนดวัตถุประสงค์ของโปรแกรม การวางแผนการดำเนินโปรแกรมและการประเมินผล นอกจากนี้ ในแต่ละแนวคิดยัง

สามารถนำมาเรียงร้อยต่อกันทั้งในส่วนที่เหมือนและแตกต่างกันได้ 10 ประการ ซึ่งในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำมาใช้เป็นกรอบในการพัฒนาโปรแกรม โดยมีการเรียงลำดับและเปลี่ยนแปลงคำใหม่ให้เหมาะสม

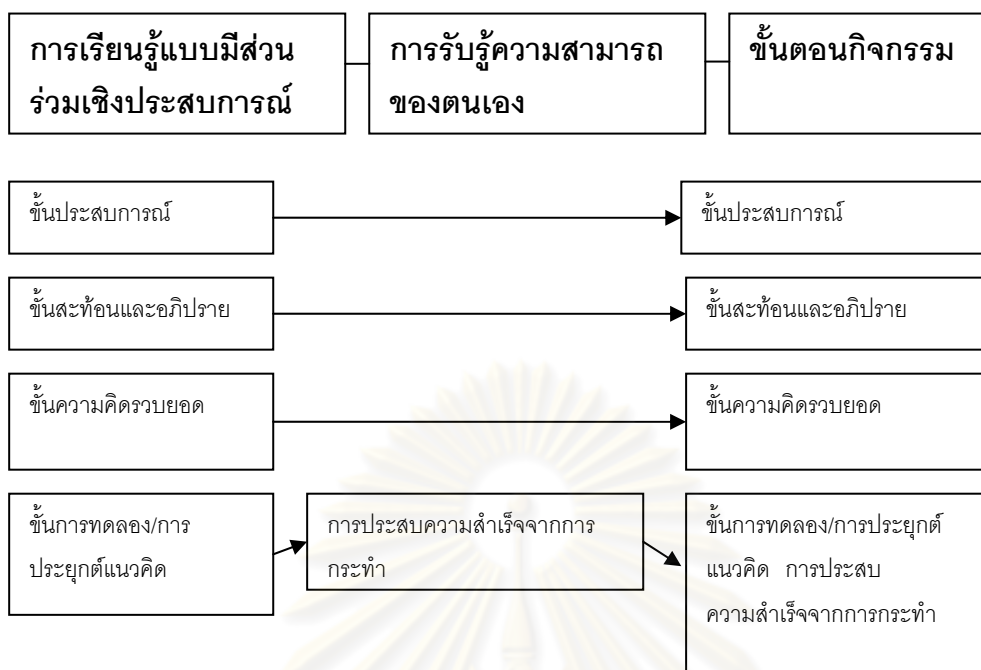
กรอบการพัฒนาโปรแกรม 10 ขั้นตอนคือ กำหนดกลุ่มเป้าหมาย กำหนดวิธีการดำเนินโปรแกรม การสำรวจความต้องการการเรียนรู้ของกลุ่มเป้าหมาย(ผู้ปกครองและบุตร) กำหนดวัตถุประสงค์ของโปรแกรม กำหนดเนื้อหาสาระของโปรแกรม กำหนดตารางเวลา ประเมินก่อนจัดอบรม ดำเนินกิจกรรมฝึกอบรม จัดสถานการณ์และกิจกรรมการเรียนรู้ ประเมินผลหลังฝึกอบรม

กิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น โดยประยุกต์ใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ที่มีแนวคิดหลัก 2 ประการคือการเรียนรู้เชิงประสบการณ์และกระบวนการกลุ่ม รายละเอียดมีดังนี้

1. กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ในส่วนของการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ ของ Nicole (1994) Juies N Pretty, et al. (1995) Kolb (1991) กรมสุขภาพจิต (2543) มีองค์ประกอบในการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ ซึ่งมีความเกี่ยวข้องและมีส่วนประกอบที่มีความคล้ายคลึงกัน ประกอบด้วย 1.ขั้นประสบการณ์ 2.ขั้นสะท้อนและอภิปราย 3.ขั้นความคิดรวบยอด 4. การทดลอง/การประยุกต์แนวคิด

2. จากนั้นผู้วิจัยได้นำแนวคิด การรับรู้ความสามารถของตนเอง (Self- Efficacy) ของ Bandura ในส่วนของ การประสบความสำเร็จจากการกระทำ(Enactive Mastery Experience) มาผนวกเข้ากับแนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในขั้นของ การทดลอง/ประยุกต์แนวคิด ด้วยเหตุผลที่ว่า เป็นวิธีการที่มีประสิทธิภาพมากที่สุดต่อการพัฒนาการรับรู้ความสามารถของตนเอง ดังแสดงในแผนภาพที่ 10

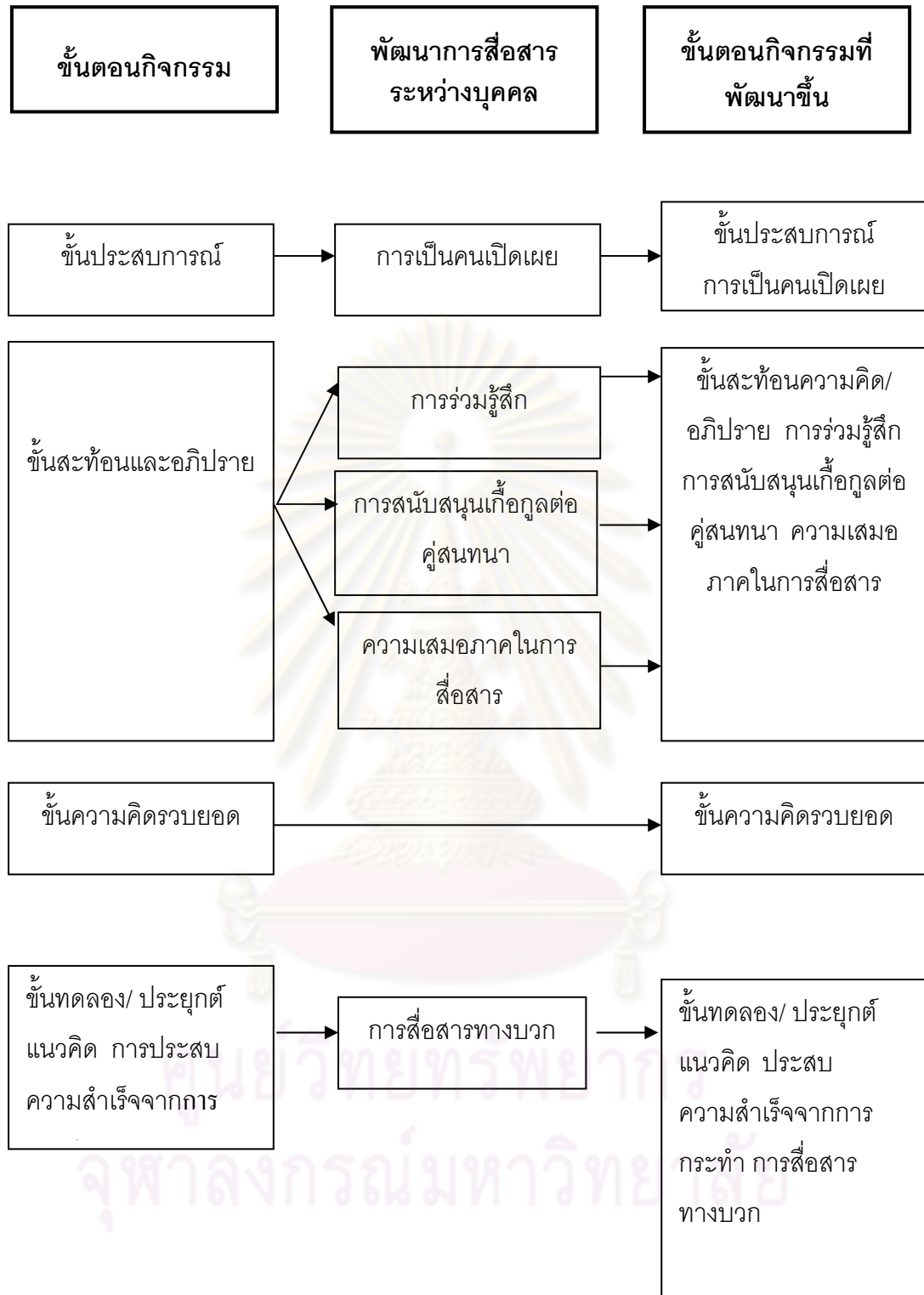
ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภาพที่ 10 การผนวกทฤษฎีการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเชิงประสบการณ์กับการรับรู้ความสามารถของตนเอง

จากแผนภาพที่ 10 ผู้วิจัยได้นำแนวคิดพัฒนาการสื่อสารระหว่างบุคคลของ Devito (1995) ที่ประกอบด้วย 1) การเป็นคนเปิดเผย (Openness) 2) การร่วมรู้สึก / ความเห็นอกเห็นใจ (Empathy) 3) การสนับสนุนเกื้อกูลต่อคู่สนทนา (Supportiveness) 4) การสื่อสารทางบวก (Positiveness) 5) ความเสมอภาคในการสื่อสาร (Equality) มาผนวกกับขั้นตอนกิจกรรมที่พัฒนาขึ้น บนพื้นฐานของการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนดังแผนภาพที่ 11

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภาพที่ 11 การผนวกทฤษฎีการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเชิงประสบการณ์กับการรับรู้ความสามารถของตนเอง กับ แนวคิดพัฒนาการสื่อสารระหว่างบุคคลของ Devito (1995) เป็นขั้นตอนกิจกรรมที่พัฒนาขึ้น

จากแผนภาพที่ 11 สามารถสรุปขั้นกิจกรรมที่พัฒนาขึ้นได้ดังนี้ 1)ขั้นประสบการณ์ และการเป็นคนเปิดเผย 2)ขั้นการสะท้อนความคิดและอภิปราย การร่วมรู้สึก สนับสนุนเกื้อกูล คู่สนทนา ความเสมอภาคในการสื่อสาร 3) ความคิดรวบยอด 4)การทดลองหรือประยุกต์แนวคิด การประสบความสำเร็จจากการกระทำ และการสื่อสารทางบวก

เนื้อหาที่นำมาศึกษา เป็นเนื้อหาเพศศึกษาที่ได้จากการหาความต้องการของผู้ปกครอง และบุคลากร เนื่องจากสอบถามก่อนทำการพัฒนาโปรแกรม นำมาจัดทำเป็น 6 หน่วยหลัก โดยอิงกับเนื้อหาของSIECUS (2004) ดังนี้

หน่วยที่ 1 ชื่อ “เข้าใจเรื่องเพศ” โดยเนื้อหาเกี่ยวข้องกับความหมายของคำว่า เพศศึกษา ความสำคัญของการสื่อสารเรื่องเพศกับลูก การเสริมสร้างเจตคติและความมั่นใจในการสื่อสารเรื่องเพศกับลูกหลาน

หน่วยที่ 2 ชื่อ “การสื่อสารเรื่องเพศกับบุตรวัยรุ่น” โดยเนื้อหาเกี่ยวข้องกับหลักการสื่อสารเรื่องเพศในครอบครัว เทคนิคการคุยเรื่องเพศกับลูกวัยรุ่นและการพัฒนาการสื่อสารระหว่างบุคคลที่มีประสิทธิภาพ

หน่วยที่ 3 ชื่อ “เมื่อลูกโตเป็นหนุ่ม เป็นสาว” โดยเนื้อหาเกี่ยวข้องกับ พัฒนาการทางเพศได้แก่ การขยายตัวของอวัยวะเพศ เต้านมและสะโพก การมีประจำเดือน การมีขนขึ้นตามอวัยวะส่วนต่างๆ การมีสิว กลิ่นตัวและเสียงแหบห้าว การมีผื่นเปื่อย การมีเพศสัมพันธ์ และการตั้งครรรภ์

หน่วยที่ 4 ชื่อ “เพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร” โดยเนื้อหาเกี่ยวข้องกับ ความรู้เรื่อง สุขอนามัยทางเพศ การรักษาความสะอาดอวัยวะเพศ การปฏิบัติตัวเมื่อมีประจำเดือน การป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์และการคุมกำเนิด

หน่วยที่ 5 ชื่อ “ทักษะการแก้ไขปัญหา” โดยเนื้อหาเกี่ยวข้องกับทักษะส่วนบุคคล ประกอบด้วย ทักษะในการแก้ไขปัญหา ทักษะในการปฏิเสธ

หน่วยที่ 6 ชื่อ “เข้าใจสัมพันธ์ภาพของวัยรุ่น” โดยเนื้อหาเกี่ยวข้องกับ การคบเพื่อนต่างเพศ การสร้างวินัยเชิงบวกและการสร้างความภาคภูมิใจให้แก่เด็ก

การศึกษารวบรวมข้อมูลความต้องการในการเรียนรู้ของผู้ปกครองที่สถาบันสุขภาพจิตเด็ก และวัยรุ่นราชนครินทร์ โดยการสอบถามในประเด็นเกี่ยวกับ 1) เนื้อหาความรู้ที่ต้องการได้รับในการจัดโปรแกรมการศึกษาสำหรับผู้ปกครอง เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศกับบุตรวัยรุ่นตอนต้น 2) ทักษะที่ต้องการได้รับการจัดโปรแกรม

2. **กระบวนการ** เป็นขั้นตอนที่ดำเนินการนำปัจจัยนำเข้าทั้งหมด มากำหนดเป็นโปรแกรมการศึกษา นอกระบบโรงเรียน โดยผู้วิจัยได้สังเคราะห์และพัฒนาโปรแกรมขึ้นโดยมีรายละเอียดดังนี้

การพัฒนาโปรแกรม 10 ขั้นตอน

ขั้นที่ 1 กำหนดกลุ่มเป้าหมาย การรับสมัครและคัดเลือกผู้เข้าร่วมโปรแกรมเป็นกลุ่มผู้เรียนโดยกำหนดเงื่อนไขและเปิดรับสมัครผู้ปกครองที่สนใจและตกลงเข้าร่วมกิจกรรมตามเงื่อนไขดังนี้

1. เป็นผู้ปกครองที่มีบุตรอยู่ในช่วงอายุ 11-14 ปี
2. ผู้ปกครองอยู่บ้านที่พักเดียวกับบุตร
3. ผู้ปกครองยินดีเข้าร่วมกิจกรรมจนครบระยะเวลา

ขั้นที่ 2 การสำรวจความต้องการการเรียนรู้ของกลุ่มเป้าหมาย (ผู้ปกครองและบุตร) เพื่อที่ผู้วิจัยจะได้ค้นหาเรื่องที่ผู้ปกครองต้องการเรียนรู้ตรงกับความต้องการจริงของผู้ปกครอง

ขั้นที่ 3 กำหนดวิธีการดำเนินโปรแกรม ติดต่อประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดโปรแกรมโดยขอความร่วมมือจากสถาบันสุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่นราชนครินทร์และเปิดรับสมัครผู้ปกครอง

ขั้นที่ 4 กำหนดวัตถุประสงค์ของโปรแกรม กำหนดวัตถุประสงค์ที่เน้นในเชิงพฤติกรรม ผู้วิจัยได้กำหนดวัตถุประสงค์ในการพัฒนาโปรแกรม ที่มีความชัดเจนและสามารถวัดผลสำเร็จของผลงานที่เกิดขึ้นได้

ขั้นที่ 5 กำหนดเนื้อหาสาระของโปรแกรม กำหนดขอบเขตของเรื่องที่ต้องจัดการศึกษาสำหรับผู้ปกครองซึ่งเป็นเนื้อหาความรู้ที่ได้จากการหาความต้องการการศึกษาของผู้ปกครองทางด้านทักษะการสื่อสารแบบมีประสิทธิภาพ และเนื้อหาเพศศึกษาโดยประกอบด้วย 6 หัวข้อหลัก ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการทางเพศของมนุษย์ สัมพันธภาพ ทักษะส่วนบุคคล พฤติกรรมทางเพศ สุขอนามัยทางเพศ และความรู้ความเข้าใจด้านสังคมและวัฒนธรรม

ขั้นที่ 6 กำหนดตารางเวลา ระยะเวลาอบรมตามหน่วยการเรียนรู้

ขั้นที่ 7 ประเมินก่อนจัดอบรม

1. ความรู้เรื่องเพศศึกษาและการสื่อสารเรื่องเพศศึกษา

2. เจตคติต่อการสื่อสารเรื่องเพศศึกษา
3. ทักษะการปฏิบัติการสื่อสารเรื่องเพศศึกษา
4. การรับรู้ความสามารถของตนเองในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษา

ขั้นที่ 8 ดำเนินกิจกรรมฝึกอบรม

บทบาทและหน้าที่ของผู้วิจัย ในการดำเนินกิจกรรมครั้งนี้ คือ เป็นผู้จัด ผู้ประสานงาน และเป็นผู้สอนในบางหน่วยเรียนรู้ กล่าวคือ ผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการจัดโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนสำหรับผู้ปกครองเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาแก่นักบวช วิทยากร และทำการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดโปรแกรมโดยขอความร่วมมือจากสถาบันสุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่นราชนครินทร์และเปิดรับสมัครและคัดเลือกผู้ปกครองมาเป็นกลุ่มผู้เรียนอีกทั้งติดต่อวิทยากรมาดำเนินการฝึกอบรม บรรยาย สาธิต ตามโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น

ขั้นที่ 9 จัดสถานการณ์และกิจกรรมการเรียนรู้ ภาพรวมของกิจกรรมที่จัดขึ้นครั้งนี้ ประกอบด้วย

9.1 ผู้วิจัยดำเนินการฝึกอบรมตามโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนสำหรับผู้ปกครองเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาแก่นักบวชหลานวิทยากร โดยมีเนื้อหาสาระเกี่ยวกับ ทักษะการสื่อสารระหว่างบุคคลแบบมีประสิทธิภาพ พัฒนาการทางเพศของมนุษย์ ความรู้เรื่องสุขอนามัยทางเพศ พฤติกรรมทางเพศ ทักษะส่วนบุคคล และความรู้ความเข้าใจด้านสังคมและวัฒนธรรม โดยแตกออกเป็นหน่วยการเรียนรู้ต่างๆ 6 หน่วย โดยแต่ละหน่วยการเรียนรู้ จะเน้นขั้นตอนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นจากแนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ประกอบด้วยการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ ของ Nicole (1994) Pretty, et al. (1995) Kolb (1991) กรมสุขภาพจิต(2543) ผวนอกกับแนวคิดการรับรู้ความสามารถของตนเองของ Bandura (1986) และแนวคิดการสื่อสารระหว่างบุคคลของ Devito(1995) ได้องค์ประกอบการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ดังนี้

ขั้น 1 ประสบการณ์ และเปิดเผยตนเอง

ขั้น 2 การสะท้อนความคิดและอภิปราย การร่วมรู้สึก การสนับสนุนเกื้อกูลคู่สนทนาและความเสมอภาคในการสื่อสาร

ขั้น 3 ความคิดรวบยอด

ขั้น 4 การทดลองหรือประยุกต์แนวคิด ประสบความสำเร็จจากการกระทำและการสื่อสารทางบวก

นอกจากนี้ผู้วิจัยยังเน้น กิจกรรมเชิงประสบการณ์ เช่น การเล่าถึงประสบการณ์เดิม หรือ ประสบการณ์ที่เคยพบเจอ การละลายพฤติกรรม การถ่ายทอดการสื่อสาร หรือ กระบวนการกลุ่ม เน้นการเรียนรู้การสอนด้วยสื่ออุปกรณ์การเรียนรู้ เช่น วีดีโอ ภาพนิ่ง ใบความรู้ ใบงาน เพื่อให้ การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ ประสบผลตามความคาดหวัง นอกจากนี้มีการ ทำแบบทดสอบ ด้าน ความรู้ เจตคติ ทักษะและการรับรู้ความสามารถของตนเองก่อนและหลัง การทดลอง โดยทำการทดสอบก่อนและหลังการทดลอง

9.2 ผู้วิจัยให้ผู้เรียนกลับไปศึกษาด้วยตนเองจากเอกสารการสอนเพศศึกษา สำหรับผู้ปกครองที่มีบุตรหลานวัยรุ่นและฝึกพูดคุยกับบุตรหลานที่บ้านเป็นเวลา 3 สัปดาห์

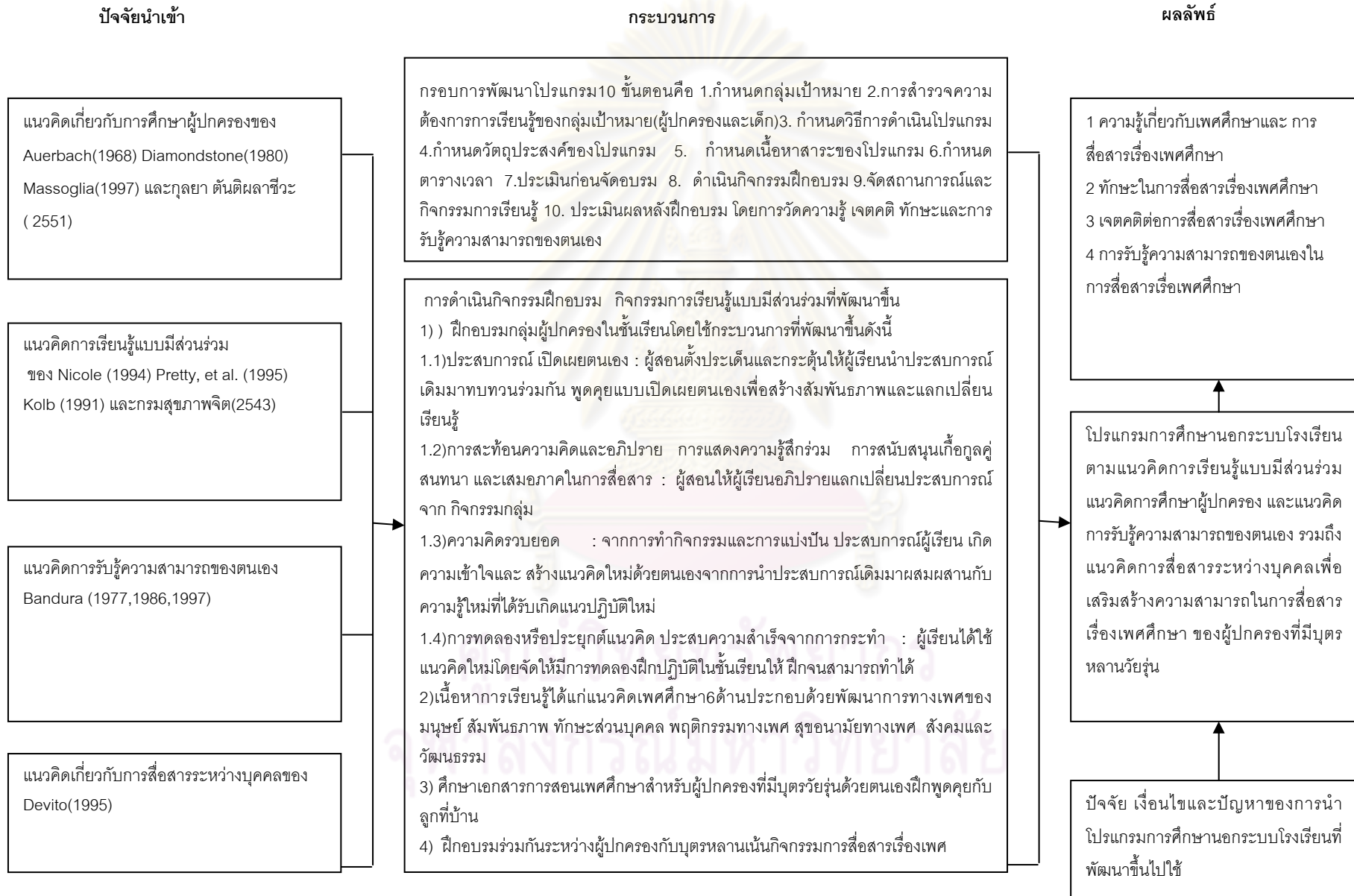
9.3 ผู้วิจัยจัดกิจกรรมเสริมให้ผู้ปกครองไปทัศนศึกษาร่วมกันกับบุตรหลาน 1 วัน และจัดฝึกอบรมร่วมกันระหว่างผู้ปกครองกับบุตรหลาน 2 วัน รวมระยะนี้เป็นเวลา 24 ชั่วโมง

ขั้นที่ 10 ประเมินผลหลังฝึกอบรม

1. ความรู้เรื่องเพศศึกษา
2. เจตคติต่อการสื่อสารเรื่องเพศศึกษา
3. ทักษะการสื่อสารเรื่องเพศศึกษา
4. การรับรู้ความสามารถของตนเองในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษา
5. ความพึงพอใจต่อโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน

3.ผลลัพธ์ หลังจากจัดกิจกรรมโดยใช้โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนสำหรับผู้ปกครองเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาแก่บุตรหลานวัยรุ่น ผู้วิจัยทำการทดสอบผู้เรียน สัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้เรียน วิทยากร ผู้ช่วยวิจัย และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเกี่ยวกับโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่จัดขึ้นรวมทั้งศึกษาปัจจัย เงื่อนไขที่เกี่ยวข้องและ ปัญหาของการนำโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่พัฒนาขึ้นไปใช้แล้วนำมาปรับปรุง เพื่อให้ได้โปรแกรมที่มีความสมบูรณ์และถูกต้องมากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลเพื่อศึกษาผลลัพธ์ และศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องในการนำโปรแกรมไปใช้โดยสรุปเป็นกรอบแนวคิดดังนี้

แผนภาพที่ 12 กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนสำหรับผู้ปกครองเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาแก่บุตรหลานวัยรุ่น เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) มีวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาความต้องการเรียนรู้ของผู้ปกครองเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาแก่บุตรหลานวัยรุ่น 2) เพื่อพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนสำหรับผู้ปกครองเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาแก่บุตรหลานวัยรุ่น 3) เพื่อศึกษาผลการทดลองใช้โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนสำหรับผู้ปกครอง เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาแก่บุตรหลานวัยรุ่นที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น 4) เพื่อศึกษาปัจจัยเงื่อนไขและปัญหาที่เกี่ยวกับการนำโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนสำหรับผู้ปกครองเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาแก่บุตรหลานวัยรุ่นที่ได้พัฒนาขึ้น ไปใช้ ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยแบ่งระยะการวิจัยเป็น 4 ระยะดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาความต้องการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความสามารถของผู้ปกครองในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาแก่บุตรหลานวัยรุ่น

การดำเนินการวิจัยในระยะที่ 1 นี้ เป็นการดำเนินการตามกรอบแนวคิดการพัฒนาโปรแกรมขั้นที่ 1 คือ กำหนดกลุ่มเป้าหมาย ขั้นที่ 2 การสำรวจความต้องการการเรียนรู้ของกลุ่มเป้าหมาย (ผู้ปกครองและบุตรหลานวัยรุ่น) และเพื่อความสะดวกของการวิจัย การกำหนดกลุ่มเป้าหมาย การสำรวจความต้องการการเรียนรู้ของกลุ่มเป้าหมาย ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็นสองช่วงคือ

1. กำหนดกลุ่มเป้าหมายเพื่อทำการสำรวจความต้องการการเรียนรู้ทั้งของผู้ปกครองและบุตรหลานวัยรุ่น โดยศึกษาข้อมูล สภาพปัญหา ความต้องการในการเรียนรู้ของผู้ปกครองและบุตรหลานซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นที่มีความสำคัญ และมีประโยชน์อย่างยิ่ง เพราะโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่มีคุณค่า และประโยชน์นั้น เกิดจากการสร้างโปรแกรมที่อยู่บนพื้นฐานความต้องการและความสนใจที่แท้จริงของผู้เรียน โดยข้อมูลที่ได้จากการศึกษา วิเคราะห์หาความต้องการยังสามารถนำไปใช้ในการกำหนดเนื้อหาสาระ จัดวิธีการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับกลุ่มผู้เรียนได้เป็นอย่างดีด้วย โดยผู้วิจัยทำการศึกษาและเก็บข้อมูลจากการรวบรวมเอกสาร งานวิจัยต่างๆ

รวมทั้งการสอบถามจากผู้ปกครองที่มีบุตรหลานวัยรุ่น และบุตรหลานวัยรุ่นจำนวนอย่างละ 100 คน และนำแบบสอบถามมาวิเคราะห์หาความต้องการ

2. กำหนดกลุ่มเป้าหมายที่เป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม สำหรับศึกษาความต้องการในการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาแก่บุตรหลานวัยรุ่น นั้น ได้แก่ ผู้ปกครองที่มีความต้องการสื่อสารเรื่องเพศศึกษากับบุตรหลานวัยรุ่น โดยผู้วิจัยเลือกเก็บข้อมูลของผู้ปกครองจากสถาบันสุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่นราชนครินทร์ ซึ่งการที่ผู้วิจัยเลือกสถาบันสุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่นราชนครินทร์ เป็นแหล่งในการเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่าง เนื่องจากสถาบันแห่งนี้เป็นศูนย์ที่ให้คำปรึกษาด้านเพศศึกษาที่เป็นที่รู้จักโดยทั่วไป และยังมีการติดต่อสื่อสาร ติดตาม และการเก็บข้อมูลจากผู้ปกครองอย่างเป็นระบบทำให้การได้อาสาสมัครเพื่อเข้าร่วมการทดลอง มีความสะดวกและต่อเนื่อง

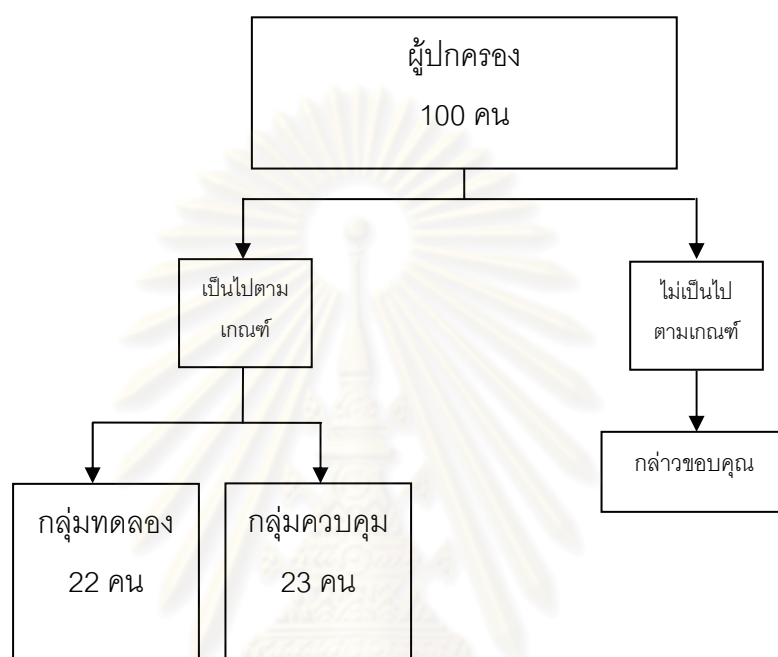
ในการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างเพื่อใช้ในการวิจัยทั้งในส่วนของการเก็บข้อมูลความต้องการ และกลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมโปรแกรมฝึกอบรมนั้น ผู้วิจัยดำเนินการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย โดยการคัดเลือกด้วยวิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi – Stage Sampling) โดยผู้วิจัยจะคัดเลือกจากผู้ปกครองที่มารับคำปรึกษาในเรื่องต่างๆ จากสถาบันสุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่นราชนครินทร์ ที่มีความสนใจในการเสริมสร้างการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาแก่บุตรหลานวัยรุ่น ซึ่งผู้วิจัยได้ประสานงานในการขอข้อมูลจากผู้ปกครองที่มารับคำปรึกษาในเรื่องต่างๆ จากเจ้าหน้าที่สถาบันฯ ได้ดำเนินการแนะนำตัวและติดต่อผู้ปกครอง รวมถึงอธิบายและเชิญให้ผู้ปกครองดังกล่าว ให้เข้าร่วมฝึกอบรมในการเสริมสร้างความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาแก่บุตรหลานวัยรุ่นจากผู้วิจัย โดยมีผู้ให้ความสนใจจำนวน 100 คน ซึ่งผู้วิจัยนำมาใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างเพื่อสำรวจความต้องการการเรียนรู้เบื้องต้น

จากนั้น เพื่อให้การเข้าร่วมโปรแกรมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์ในการเข้าร่วมโปรแกรมซึ่งประกอบด้วย

- 1) เป็นผู้ปกครองที่มีบุตรหลานอยู่ในช่วงอายุ 11-14 ปี
- 2) ผู้ปกครองอยู่บ้าน / ที่พักเดียวกับบุตรหลาน
- 3) ผู้ปกครองยินดีเข้าร่วมกิจกรรมจนครบระยะเวลา 100 ชั่วโมง

โดยได้ผู้ปกครองที่มีความสนใจเข้าร่วมฝึกอบรมในการเสริมสร้างความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาแก่บุตรหลานวัยรุ่นซึ่งมีคุณสมบัติตามเกณฑ์ดังกล่าวข้างต้น จำนวน 45 คน

ต่อมาผู้วิจัยได้แบ่งผู้ปกครองที่อาสาสมัคร ออกเป็น 2 กลุ่ม เป็นกลุ่มทดลอง 22 คน และกลุ่มควบคุม 23 คน โดยวิธีการสุ่ม อย่างง่าย (Simple Random Sampling) เพื่อนำมาเข้ารับโปรแกรมศึกษานอกระบบโรงเรียนต่อไป ดังแสดงในแผนภาพที่ 12

แผนภาพที่ 13 แสดงวิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยของระยะที่ 1

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ตามขั้นตอนต่อไปนี้

- 1) ผู้วิจัยดำเนินการศึกษาทฤษฎี เอกสาร ตำรา บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาแก่บุตรหลานวัยรุ่น ทั้งในและต่างประเทศ
- 2) วิเคราะห์เนื้อหาสาระสำคัญ ในเรื่องเพศศึกษา สื่อ ความสามารถในการสื่อสาร และการรับรู้ความสามารถของตนเอง
- 3) สร้างแบบสอบถามความต้องการในการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาแก่บุตรหลานวัยรุ่น ประกอบด้วย 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลภูมิหลัง ประกอบด้วย ข้อคำถามมีให้เลือกตอบ หรือเติมคำในช่องว่าง เพื่อให้ผู้ปกครองที่เป็นกลุ่มตัวอย่างได้บรรยายละเอียดส่วนบุคคลของตนเอง

ส่วนที่ 2 ข้อมูลความต้องการในการเรียนรู้เกี่ยวกับเรื่องเพศศึกษาและการสื่อสารเรื่องเพศศึกษา โดยมีเนื้อหาสาระเกี่ยวกับความรู้เรื่องเพศศึกษาและการสื่อสารเรื่องเพศ ทั้งส่วนของผู้ปกครองและบุตรหลานโดยทำแบบสอบถามเป็นคู่ขนานไปพร้อมกันโดยอิงเนื้อหาเพศศึกษาจาก SIECUS (2004)

ข้อคำถามมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ เพื่อตรวจสอบว่าผู้ตอบมีระดับความต้องการเรียนรู้ในเรื่องนั้นๆ มากน้อยเพียงใด โดยมีความหมายดังนี้

5	หมายความว่า	ผู้ตอบมีความต้องการในประเด็นที่ถามมากที่สุด
4	หมายความว่า	ผู้ตอบมีความต้องการในประเด็นที่ถามมาก
3	หมายความว่า	ผู้ตอบมีความต้องการในประเด็นที่ถามปานกลาง
2	หมายความว่า	ผู้ตอบมีความต้องการในประเด็นที่ถามน้อย
1	หมายความว่า	ผู้ตอบมีความต้องการในประเด็นที่ถามน้อยที่สุด

มีการแปลผลตามเกณฑ์คะแนนเฉลี่ย ดังนี้

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง	4.50 – 5.00	หมายความว่า	มีความต้องการในระดับมากที่สุด
คะแนนเฉลี่ยระหว่าง	3.50 – 4.49	หมายความว่า	มีความต้องการในระดับมาก
คะแนนเฉลี่ยระหว่าง	2.50 – 3.49	หมายความว่า	มีความต้องการในระดับปานกลาง
คะแนนเฉลี่ยระหว่าง	1.50 – 2.49	หมายความว่า	มีความต้องการในระดับน้อย
คะแนนเฉลี่ยระหว่าง	1.00 – 1.49	หมายความว่า	มีความต้องการในระดับน้อยที่สุด

ส่วนที่ 3 ข้อมูลความต้องการเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาแก่บุตรหลานวัยรุ่นสำหรับผู้ปกครองซึ่งข้อคำถามในส่วนนี้เป็นแบบให้เลือกตอบและเติมคำในช่องว่างเกี่ยวกับความต้องการการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ช่วงระยะเวลา และวิธีการที่ใช้ดำเนินการ

นำแบบสอบถามความต้องการเรียนรู้ ที่สร้างขึ้นไปตรวจสอบการใช้ภาษา ความเหมาะสมของข้อคำถาม และความครบถ้วนของทักษะที่ต้องการ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษานอกระบบโรงเรียน จำนวน 1 ท่าน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการวิจัย จำนวน 2 ท่าน และผู้ทรงคุณวุฒิด้านเพศศึกษา จำนวน 2 ท่าน โดยมีเกณฑ์ที่ใช้คัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิ คือเป็นผู้มีความรู้ ความชำนาญ ด้านการศึกษานอกระบบโรงเรียน ด้านเพศศึกษา และนำข้อเสนอของผู้ทรงคุณวุฒิมาปรับปรุง แก้ไข เครื่องมือ รายละเอียดดังนี้

เครื่องมือส่วนที่ 1 ประกอบด้วย ข้อมูลภูมิหลังของผู้ตอบ ในส่วนของผู้ปกครอง ประกอบด้วย 1) ความเกี่ยวข้องกับบุตรหลาน 2) อายุ 3) ระดับการศึกษา 4) สถานภาพการสมรส 5) อาชีพปัจจุบัน 6) รายได้ครอบครัว 7) บุตรหลานที่อยู่ในความดูแล 8) บุตรหลานที่จะนำเข้าร่วมโครงการ 9) ใครควรเป็นผู้ให้ความรู้เรื่องเพศ 10) ท่านเคยพูดคุยสื่อสารเรื่องเพศกับบุตรหลานหรือไม่ และข้อมูลภูมิหลังในส่วนของบุตรหลาน ประกอบด้วย 1) การปฏิบัติตัวเวลาท่านมีปัญหา 2) บุคคลที่ท่านต้องการปรึกษาเมื่อท่านประสบปัญหา ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามมาหาค่า IOC ได้ค่าระดับความสอดคล้อง ระดับ 1.00 นำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับผู้ปกครองที่เข้ารับการศึกษาในสถาบันสุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่นราชนครินทร์ จำนวน 30 คน เมื่อวันที่ 8 ธันวาคม 2553 ผลปรากฏว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความเข้าใจในข้อคำถามเป็นอย่างดี และมีความสนใจที่จะเข้าร่วมโปรแกรมของผู้วิจัย

เครื่องมือส่วนที่ 2 เป็นในส่วนของข้อมูลความต้องการเรียนรู้เนื้อหาเกี่ยวกับเพศศึกษา และการสื่อสารเรื่องเพศศึกษา ข้อคำถามจะเป็นคู่ขนานกันทั้งฉบับของผู้ปกครองและฉบับของบุตรหลาน ลักษณะแบบสอบถามเป็น แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) จำนวน 5 ระดับ คือ 5 ระดับมากที่สุด 4 ระดับมาก 3 ระดับปานกลาง 2 ระดับน้อย และ 1 ระดับน้อยที่สุด โดยวัดความต้องการของผู้ปกครองและบุตรหลาน เครื่องมือนี้เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นจากการสรุปเนื้อหาองค์ความรู้เกี่ยวกับเรื่องเพศศึกษาจากตำรา เอกสาร และปรับให้เข้ากับบริบทของกลุ่มตัวอย่าง เนื้อหาจึง ประกอบด้วย ความรู้ความเข้าใจในด้านพัฒนาการทางเพศของมนุษย์ ด้านสัมพันธภาพ ด้านทักษะส่วนบุคคล ด้านพฤติกรรมทางเพศ ด้านสุขอนามัยทางเพศ ด้านสังคมและวัฒนธรรม และด้านการสื่อสารเรื่องเพศศึกษา ผู้ทรงคุณวุฒิได้ให้ความเห็น “ข้อคำถามควรแยกเนื้อหาของเพศศึกษาออกเป็นด้านๆ” “ควรใช้คำว่า “ ท่าน” ให้เหมือนกันทั้งฉบับ และ”ข้อคำถามบางข้อมี 2 นัยให้แยกถามออกเป็น 2 ข้อ” ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามมาหาค่า IOC ได้ค่าระดับความสอดคล้องระดับ 0.86-1.00 แบบสอบถามไปทดลองใช้กับผู้ปกครองที่เข้ารับการศึกษาในสถาบันสุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่นราชนครินทร์ จำนวน 30 คน เมื่อวันที่ 8 ธันวาคม 2553 ผลปรากฏว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความเข้าใจในข้อคำถามเป็นอย่างดี และเมื่อผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้ทั้งฉบับมาหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของคอนบราค พบว่าได้ค่าแอลฟา เท่ากับ .98 แสดงว่ามีความเชื่อมั่นในระดับสูง

เครื่องมือส่วนที่ 3 ประกอบด้วย ข้อมูลความต้องการเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาแก่บุตรหลานวัยรุ่นสำหรับผู้ปกครอง ประกอบด้วย 1) ความต้องการเข้าร่วมกิจกรรม 2) จำนวนวันที่จัดกิจกรรม 3) ช่วงเวลาในการจัด

กิจกรรม และ4) รูปแบบกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาแก่บุตรหลานวัยรุ่น ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามมาหาค่า IOC ได้ค่าระดับความสอดคล้อง ระดับ 1.00 นำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับผู้ปกครองที่เข้ารับการศึกษาในสถาบันสุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่นราชนครินทร์ จำนวน 30 คน เมื่อวันที่ 8 ธันวาคม 2553 ผลปรากฏว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความเข้าใจในข้อคำถามเป็นอย่างดี และมีความสนใจที่จะเข้าร่วมโปรแกรมของผู้วิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีคุณภาพ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนดังนี้

1) ผู้วิจัยเก็บข้อมูลด้วยตัวเอง โดยประสานงานกับสถาบันสุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่นราชนครินทร์ เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการแจกแบบสอบถาม เพื่อสำรวจความต้องการเรียนรู้และมีการสัมภาษณ์เพิ่มเติมจากผู้ปกครองและบุตรหลาน ที่มารับบริการขอคำปรึกษาที่สถาบันสุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่นราชนครินทร์โดยเริ่มเก็บข้อมูล ตั้งแต่วันที่ 11 ธันวาคม พ.ศ.2553 ถึงวันที่ 19 ธันวาคม พ.ศ. 2553

2) จัดเตรียมอุปกรณ์ที่จำเป็นในการสอบถาม ได้แก่ แบบสอบถามที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น และรวมมีบทสัมภาษณ์เพิ่มเติมเพื่อใช้ประโยชน์ในการพัฒนาโปรแกรมต่อไป

3) ผู้วิจัยเข้าไปเก็บรวบรวมข้อมูลตามวัน เวลาที่นัดหมาย

4) ในการแจกแบบสอบถาม เริ่มต้นด้วยการแนะนำตัวผู้วิจัย วัตถุประสงค์ของการสอบถาม แล้วสร้างบรรยากาศให้เป็นกันเองเพื่อให้เกิดความใกล้ชิดและช่วยเตรียมความพร้อมเบื้องต้น

5) ผู้วิจัยให้กลุ่มตัวอย่างเริ่มทำแบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น

6) หลังเสร็จสิ้นการสอบถาม ผู้วิจัยกล่าวแสดงความขอบคุณ และมอบของที่ระลึกแก่ผู้ที่เข้าร่วมทุกครั้ง

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลของขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยวิเคราะห์ด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูป วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนของความต้องการการจัดกิจกรรม และความคิดเห็น ซึ่งเป็นคำถามปลายเปิด ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ในด้านความต้องการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านช่วงระยะเวลาการจัดกิจกรรม และด้านวิธีการที่ใช้ดำเนินการ และในส่วนของ การตรวจสอบความตรงของเนื้อหา (Content Validity) โดยใช้ค่าดัชนี

ความสอดคล้อง (Item Objective Congruence:IOC) มีเกณฑ์ว่า ค่าดัชนี IOC ที่คำนวณได้มากกว่าหรือเท่ากับ 0.5 ถือว่าแบบประเมินการเรียนรู้ที่มีความเหมาะสมที่จะสามารถนำไปใช้ได้

ระยะที่ 2 การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนสำหรับผู้ปกครอง เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาแก่บุตรหลานวัยรุ่น

ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอนการพัฒนาโปรแกรมที่ผู้วิจัยสังเคราะห์ขึ้นประกอบด้วย 10 ขั้นตอน ได้แก่

ขั้นที่ 1 กำหนดกลุ่มเป้าหมาย ตามระยะที่ 1 ของการวิจัย

ขั้นที่ 2 การสำรวจความต้องการเรียนรู้ของกลุ่มเป้าหมาย (ผู้ปกครองและบุตรหลานวัยรุ่น) ตามระยะที่ 1 ของการวิจัย

ขั้นที่ 3 กำหนดวิธีการดำเนินโปรแกรม ติดต่อประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดโปรแกรมโดยขอความร่วมมือจากสถาบันสุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่นราชนครินทร์และเปิดรับสมัครผู้ปกครองเพื่ออาสาสมัครเข้าร่วมการทดลอง

ขั้นที่ 4 กำหนดวัตถุประสงค์ของโปรแกรม กำหนดวัตถุประสงค์ที่เน้นในเชิงพฤติกรรมตามขั้นตอนกิจกรรมและเนื้อหาที่กำหนด ผู้วิจัยได้กำหนดวัตถุประสงค์ในการพัฒนาโปรแกรมที่มีความชัดเจนและสามารถวัดผลสำเร็จของผลงานที่เกิดขึ้นได้

ขั้นที่ 5 กำหนดเนื้อหาสาระของโปรแกรม กำหนดขอบเขตของเรื่องที่ต้องจัดการศึกษาสำหรับผู้ปกครองซึ่งเป็นเนื้อหาความรู้ทางด้านเพศศึกษา ที่ได้จากการหาความต้องการการศึกษาของผู้ปกครองและบุตรหลาน โดยประกอบด้วย 6 หัวข้อหลัก ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการทางเพศของมนุษย์ ด้านสัมพันธภาพ ด้านทักษะส่วนบุคคล ด้านพฤติกรรมทางเพศ ด้านสุขอนามัยทางเพศและ ด้านสังคมและวัฒนธรรม

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มีขั้นตอน ดังนี้

- 1) ผู้วิจัยดำเนินการศึกษาทฤษฎี เอกสาร ตำรา บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาแก่บุตรหลานวัยรุ่นตอนต้น ทั้งในและต่างประเทศ
- 2) วิเคราะห์เนื้อหาสาระสำคัญ ในเรื่องเพศศึกษา การสื่อสารเรื่องเพศศึกษา และการรับรู้ความสามารถของตนเองในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษา
- 3) สร้างแบบวัดด้านต่างๆ ตามขอบเขตเนื้อหาสาระที่กำหนด

4) นำแบบวัดที่ได้ ไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพและดำเนินการแก้ไขตามคำแนะนำโดยมีรายละเอียด ดังนี้

นำแบบทดสอบที่สร้างขึ้นไปตรวจสอบการใช้ภาษา ความเหมาะสมของข้อคำถาม และความครบถ้วนของความรู้ ทักษะที่ต้องการ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 ท่าน ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษานอกระบบโรงเรียน จำนวน 3 ท่าน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการวิจัย จำนวน 2 ท่าน และผู้ทรงคุณวุฒิด้านเพศศึกษา จำนวน 2 ท่าน โดยมีเกณฑ์ที่ใช้คัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิ คือ เป็นผู้มีความรู้ ความชำนาญ ด้านการศึกษานอกระบบโรงเรียน ด้านเพศศึกษาและการสื่อสาร เรื่องเพศศึกษา และนำข้อเสนอของผู้ทรงคุณวุฒิมาปรับปรุง แก้ไข เครื่องมือ ดังนี้

เครื่องมือส่วนที่ 1 แบบทดสอบความรู้เรื่องเพศศึกษาและการสื่อสารเรื่องเพศศึกษา ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นจากการสรุปเนื้อหาองค์ความรู้เกี่ยวกับเรื่องเพศศึกษาและการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาจากตำราและเอกสารทั้งในประเทศและต่างประเทศและปรับให้เหมาะสมกับผู้เข้ารับการอบรมและนำมาจัดทำเป็นแบบประเมินจำนวน 30 ข้อ ประกอบด้วย ข้อคำถามเกี่ยวกับความรู้เรื่องเพศศึกษาทั้ง 6 ด้านได้แก่ ความรู้ด้านพัฒนาการทางเพศของมนุษย์ ด้านสัมพันธภาพ ด้านทักษะส่วนบุคคล ด้านพฤติกรรมทางเพศ ด้านสุขอนามัยทางเพศและ ด้านสังคมและวัฒนธรรม โดยเป็นแบบปรนัยประเภทเลือกตอบ (Multiple Choices) มีลักษณะ 4 ตัวเลือกในแต่ละข้อคำถาม จะมีคำตอบที่ถูกต้องเพียงคำตอบเดียวเท่านั้น ผู้วิจัยนำแบบทดสอบที่พัฒนาขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านเพศศึกษาจำนวน 3 ท่านและผู้ทรงคุณวุฒิด้านการวิจัยจำนวน 2 ท่าน(รายชื่อในภาคผนวก ก.) ทำการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา(Content Validity) ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการตรวจสอบของผู้ทรงคุณวุฒิ โดยได้นำแบบทดสอบมาหาค่า IOC ได้ค่าระดับความสอดคล้องระดับ 0.86 - 1.00 แสดงว่าแบบทดสอบนี้มีความเหมาะสม ผู้วิจัยนำแบบทดสอบไปทดลองใช้กับผู้ปกครองที่เข้ารับการปรึกษาในสถาบันสุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่นราชนครินทร์ จำนวน 30 คน เมื่อวันที่ 21 ธันวาคม 2553 จากนั้นนำคะแนนมาวิเคราะห์หาค่าความยากง่าย (p) และค่าอำนาจจำแนก (r) โดยการวิเคราะห์เป็นรายข้อ ได้ข้อสอบที่มีความเหมาะสมจำนวน 25 ข้อ จากการคัดเลือกข้อสอบที่มีค่าความยากง่ายระหว่าง 0.23-0.57 และมีค่าอำนาจจำแนกระหว่าง 0.23-0.63 และหาความเชื่อมั่นของแบบทดสอบโดยวิธีแบบคูเดอร์-ริชาร์ดสันโดยใช้สูตร KR-20 (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2543) มีค่าความเชื่อมั่น ทั้งฉบับ 0.80

เครื่องมือส่วนที่ 2 แบบวัดเจตคติต่อการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาเป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยดัดแปลงมาจากแบบสอบถามของศุภาศิริ การิกากัญจน์(2541)นำมาปรับปรุงด้านภาษาและเพิ่มเติมจำนวนข้อคำถาม ลักษณะของแบบสอบถามเป็น แบบสอบถามปลายปิดประกอบด้วย

ข้อคำถามด้านบวกและด้านลบจำนวน 20 ข้อ คำตอบแบบสอบถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) แบ่งคำตอบออกเป็น 5 ระดับ คือ 5 เห็นด้วยอย่างยิ่ง 4 เห็นด้วย 3 ไม่แน่ใจ 2 ไม่เห็นด้วย และ 1 ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ผู้วิจัยนำแบบวัดเจตคติที่พัฒนาขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านเพศศึกษาจำนวน 3 ท่านและผู้ทรงคุณวุฒิด้านการวิจัยจำนวน 2 ท่าน ได้ทำการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน เมื่อตรวจสอบเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการตรวจสอบของผู้ทรงคุณวุฒิโดยได้นำแบบสอบถามมาหาค่า IOC ได้ค่าระดับความสอดคล้อง ระดับ 0.81-1.00 แสดงว่าแบบสอบถามนี้มีความเหมาะสม ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับ ผู้ปกครองที่เข้ารับการศึกษาในสถาบันสุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่นราชนครินทร์ จำนวน 30 คนเมื่อวันที่ 21 ธันวาคม 2553 ผลปรากฏว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความเข้าใจในข้อคำถามเป็นอย่างดี และเมื่อผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้ทั้งหมดมาหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค พบว่าได้ค่าเท่ากับ 0.82 แสดงว่ามีความเชื่อมั่นในระดับสูง

เครื่องมือส่วนที่ 3 แบบวัดทักษะการปฏิบัติการสื่อสารเรื่องเพศศึกษา เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการทบทวนตำราเอกสาร วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องประกอบด้วยข้อคำถาม 25 ข้อ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) จำนวน 5 ระดับ คือ 5 ปฏิบัติเป็นประจำ 4 ปฏิบัติบ่อยครั้ง 3 ปฏิบัติเป็นบางครั้ง 2 ปฏิบัติน้อยครั้ง และ 1 ไม่เคยปฏิบัติเลย ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่พัฒนาขึ้นไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน ได้ทำการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ เมื่อตรวจสอบเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการตรวจสอบของผู้ทรงคุณวุฒิ โดยได้นำแบบสอบถามมาหาค่า IOC ได้ค่าระดับความสอดคล้อง ระดับ 0.7-1.00 แสดงว่าแบบสอบถามนี้มีความเหมาะสม ผู้วิจัยจึงนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับ ผู้ปกครองที่เข้ารับการศึกษาในสถาบันสุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่นราชนครินทร์ จำนวน 30 คน เมื่อวันที่ 21 ธันวาคม 2553 ผลปรากฏว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความเข้าใจในข้อคำถามเป็นอย่างดี และเมื่อผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้ทั้งหมดมาหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค พบว่าได้ค่า เท่ากับ 0.83 แสดงว่ามีความเชื่อมั่นในระดับสูง

เครื่องมือส่วนที่ 4 แบบวัดการรับรู้ความสามารถของตนเองในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษา เป็นแบบวัดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยศึกษาแปลจากแบบวัด General Self-Efficacy Scale ของ Sherer et al., (1982) นำมาประยุกต์ให้เหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่าง ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) จำนวน 5 ระดับ คือ 5 มั่นใจมากที่สุด 4 มั่นใจมาก 3 มั่นใจปานกลาง 2 มั่นใจน้อย และ 1 ไม่มั่นใจเลย ผู้วิจัยได้นำแบบวัดการรับรู้ความสามารถของ

ตนเองที่พัฒนาขึ้นไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่านได้ทำการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ เมื่อตรวจสอบเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการตรวจสอบของผู้ทรงคุณวุฒิ โดยนำแบบสอบถามมาหาค่า IOC ได้ค่าระดับความสอดคล้อง ระดับ 0.8-1.00 แสดงว่าสอบถามนี้มีความเหมาะสม ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับ ผู้ปกครองที่เข้ารับการปรึกษาในสถาบันสุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่นราชนครินทร์ จำนวน 30 คน เมื่อวันที่ 21 ธันวาคม 2553 ผลปรากฏว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความเข้าใจในข้อคำถามเป็นอย่างดี และเมื่อผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้ทั้งฉบับมาหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค พบว่าได้ค่า เท่ากับ 0.86 แสดงว่ามีความเชื่อมั่นในระดับสูง

เครื่องมือส่วนที่ 5 แบบวัดการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาของผู้ปกครองตามการรับรู้ของบุตรหลานซึ่งใช้คู่ขนานกับของผู้ปกครอง เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) จำนวน 5 ระดับ คือ 5 ระดับมากที่สุด 4 ระดับมาก 3 ระดับปานกลาง 2 ระดับน้อย และ 1 ระดับน้อยที่สุด ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่พัฒนาขึ้นไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่านได้ทำการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ เมื่อผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการตรวจสอบของผู้ทรงคุณวุฒิ โดยนำแบบสอบถามมาหาค่า IOC ได้ค่าระดับความสอดคล้อง ระดับ 0.85-1.00 แสดงว่าสอบถามนี้มีความเหมาะสม ไปทดลองใช้กับ บุตรหลานที่ผู้ปกครองนัดกับผู้วิจัยและที่เข้ามารับการปรึกษาในสถาบันสุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่นราชนครินทร์ จำนวน 30 คน เมื่อวันที่ 24 ธันวาคม 2553 ผลปรากฏว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความเข้าใจในข้อคำถามเป็นอย่างดี และเมื่อผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้ทั้งฉบับมาหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของคองบราค พบว่าได้ค่าแอลฟา เท่ากับ 0.90 แสดงว่ามีความเชื่อมั่นในระดับสูง

เครื่องมือส่วนที่ 6 แบบประเมินผลความพึงพอใจต่อโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน มีวัตถุประสงค์เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการวัดความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมโปรแกรมที่ได้พัฒนาขึ้นเมื่อผ่านกิจกรรมการเรียนรู้แล้ว เพื่อการสรุปผลการจัดโปรแกรม ให้มีความครอบคลุมด้านหลักสูตรเนื้อหาวิชา ด้านการฝึกการเรียนรู้ด้วยตนเอง ด้านการจัดการ และการประเมินโดยภาพรวม ที่เกี่ยวข้องถึงผลในการนำโปรแกรมการศึกษาสำหรับผู้ปกครองที่ได้พัฒนาขึ้นไปใช้ โดยผู้วิจัยทำการสร้างแบบประเมินผลความพึงพอใจต่อโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนสำหรับผู้ปกครองให้มีความเหมาะสมและทำการตรวจสอบคุณภาพของแบบประเมินผลความพึงพอใจต่อโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนสำหรับผู้ปกครองเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาแก่บุตรหลานวัยรุ่น โดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความตรงตาม

เนื้อหา (Content Validity) และความเหมาะสมของภาษา แล้วนำมาหาค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับเนื้อหาที่ต้องการศึกษาโดยใช้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) โดยค่าดัชนี IOC ที่ได้อยู่ที่ระดับ 0.7-1.00 ถือว่า แบบประเมินผลนั้นมีความเหมาะสมที่จะใช้ประเมินผลโปรแกรมได้

เครื่องมือส่วนที่ 7 แบบสัมภาษณ์ปัจเจกเจาะลึกและปัญหาของการใช้โปรแกรมการศึกษา นอกระบบโรงเรียน เป็นการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) เพื่อทราบถึงปัจจัยเงื่อนไขและปัญหาของการใช้โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่พัฒนาขึ้นหลังสิ้นสุดการดำเนินกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์ถึงปัจจัยและเงื่อนไขที่เกี่ยวข้องกับโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่พัฒนาขึ้นโดยผู้วิจัยทำการสร้างแบบสัมภาษณ์ปัจเจก และเงื่อนไขให้เหมาะสมและทำการตรวจสอบคุณภาพของแบบสัมภาษณ์ปัจเจกปัญหาจากการจัดโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนโดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) และความเหมาะสมของภาษาแล้วนำมาหาค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับเนื้อหาที่ต้องการศึกษาโดยใช้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) โดยค่าดัชนี IOC ที่ได้อยู่ที่ระดับ 0.81-1.00 ถือว่าแบบสัมภาษณ์นั้นมีความเหมาะสมที่จะใช้สัมภาษณ์ปัจเจกเงื่อนไขและปัญหาของการใช้โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน

การออกแบบกิจกรรม ในการพัฒนาเนื้อหาและรูปแบบกิจกรรมการเรียนการสอน ผู้วิจัยดำเนินการสร้างกิจกรรมดังนี้

ขั้นตอนการสร้างกิจกรรม

- 1) ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้ความสามารถของตนเอง และข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวกับทักษะการสื่อสารระหว่างบุคคล
- 2) สร้างกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ผู้วิจัยได้ศึกษาและรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และหลักการต่างๆ ได้แก่ แนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม แนวคิดการรับรู้ความสามารถของตนเอง แนวคิดการศึกษาผู้ปกครองและ แนวคิดทักษะการสื่อสารระหว่างบุคคล โดยผู้วิจัยได้สังเคราะห์แนวคิดต่างๆ เพื่อพัฒนาระบบการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อให้ตอบสนองวัตถุประสงค์ โดยกำหนดกิจกรรมตามลำดับขั้นวงจรการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Participatory Learning) ที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นและพัฒนาในส่วนของเนื้อหา ด้านเพศศึกษาโดย ประกอบด้วย 6 หัวข้อหลัก ได้แก่ 1) ความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการทางเพศของมนุษย์ 2) สัมพันธภาพ 3) ทักษะส่วนบุคคล 4) พฤติกรรมทางเพศ 5) สุขอนามัยทางเพศ และ 6) ด้านสังคมและวัฒนธรรม ซึ่งมีเนื้อหาสาระสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ สร้างแผนการเรียนรู้

ประกอบด้วย สื่อการสอน ใบงาน ใบความรู้ ซีดี แบบทดสอบ แบบรายงานผลการปฏิบัติการ สื่อสารเรื่องเพศตามเนื้อหา

3) ขอความอนุเคราะห์จากอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบความถูกต้องและปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรตามคำแนะนำ

ขั้นที่ 6 กำหนดตารางเวลา

การจัดโปรแกรมใช้เวลาทั้งสิ้น 100 ชั่วโมงแบ่งเป็น 3 ระยะเวลาคือ

ระยะที่ 1 จัดฝึกอบรมกลุ่มผู้ปกครองด้วยกันในชั้นเรียนทั้งหมด 7 ครั้งฝึกอบรมทุกวันจันทร์และวันศุกร์วันละ 8 ชั่วโมง รวมเป็นเวลา 56 ชม.กำหนดการดังนี้

ครั้งที่ 1 วันที่ 4 ม.ค.54 ปฐมนิเทศชี้แจงภาพรวมของโปรแกรม แจกเอกสารกำหนดการ ฝึกอบรม สร้างสัมพันธภาพในกลุ่มระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน และผู้เรียนด้วยกัน อธิบายให้ผู้ปกครองทราบถึงกระบวนการที่ใช้ในการดำเนินกิจกรรม คือยึดหลักกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เน้นย้ำในการเข้าฝึกอบรมอย่างต่อเนื่องและประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย และให้ผู้ปกครองทำ pre-test

ครั้งที่ 2 วันที่ 7 ม.ค.54 อบรมแผนการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง เข้าใจเรื่องเพศ

ครั้งที่ 3 วันที่ 10 ม.ค.54 อบรมแผนการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง การสื่อสารเรื่องเพศกับบุตรวัยรุ่น

ครั้งที่ 4 วันที่ 14 ม.ค.54 อบรมแผนการเรียนรู้ที่ 3 เรื่อง เมื่อลูกโตเป็นหนุ่ม เป็นสาว

ครั้งที่ 5 วันที่ 17 ม.ค.54 อบรมแผนการเรียนรู้ที่ 4 เรื่อง เพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร

ครั้งที่ 6 วันที่ 21 ม.ค.54 อบรมแผนการเรียนรู้ที่ 5 เรื่อง ทักษะการแก้ไขปัญหา

ครั้งที่ 7 วันที่ 24 ม.ค.54 อบรมแผนการเรียนรู้ที่ 6 เรื่อง เข้าใจสัมพันธภาพของวัยรุ่น

ระยะที่ 2 ผู้ปกครองศึกษาด้วยตนเองจากเอกสาร “คุยเรื่องเพศกับลูก” ที่ผู้วิจัยแจกให้ผู้ปกครองนำไปศึกษาด้วยตนเองและให้สอนบุตรที่บ้าน โดยเลือกช่วงเวลาสอนตามความสะดวกของผู้ปกครองให้สอนวันละ 1-2 ชั่วโมงโดยเริ่มตั้งแต่วันที่ 24 มกราคม - 11 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2554 (3สัปดาห์) และให้ผู้ปกครองเขียนบันทึกประเด็นที่ได้สื่อสารเรื่องเพศกับบุตรทุกครั้งและนำแบบบันทึกกลับมาให้ผู้วิจัยเมื่อพบกันในระยะที่ 3 รวมระยะที่ศึกษาด้วยตนเองและฝึกพูดคุยกับบุตรหลานที่บ้านเป็นเวลา 20 ชั่วโมง

ระยะที่ 3 ผู้วิจัยพาผู้ปกครองและบุตรหลานไปทัศนศึกษา ร่วมกัน 1 วัน (8 ชม.) ในวันที่ 5 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2554 และจัด ฝึกอบรมผู้ปกครองร่วมกันกับบุตรหลานอีก 2 วันๆละ 8 ชม.

(เท่ากับ 16 ช. ม.) ในวัน เสาร์ที่ 12 ก.พ.54และวันอาทิตย์ที่13 ก.พ.54 รวมระยะนี้ทั้งหมด เป็น เวลา 24 ชั่วโมง

ขั้นที่ 7 ประเมินก่อนจัดอบรม

1. ความรู้เรื่องเพศศึกษาและการสื่อสารเรื่องเพศศึกษา
2. เจตคติต่อการสื่อสารเรื่องเพศศึกษา
3. ทักษะในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษา
4. การรับรู้ความสามารถของตนเองในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษา

ระยะที่ 3 การทดลองใช้โปรแกรมศึกษานอกระบบโรงเรียนสำหรับผู้ปกครองตามแนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม และแนวคิดการรับรู้ความสามารถของตนเองเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาแก่บุตรหลานวัยรุ่น

สอดคล้องกับขั้นที่ 8 และขั้นที่ 9 ของกรอบการพัฒนาโปรแกรม มีการดำเนินการดังนี้

1. ผู้วิจัยทำหนังสือขอความร่วมมือในการจัดโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน โดยขออนุมัติโครงการไปยังสถาบันสุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่นราชนครินทร์ โดยดำเนินการตามขั้นตอนการขออนุมัติเพื่อจัดโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่สถาบันสุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่นราชนครินทร์
2. ผู้วิจัยทำการประเมินโดยใช้แบบวัดต่างๆ กับกลุ่มตัวอย่างทั้งกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง เพื่อเก็บข้อมูลพื้นฐาน
3. ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยในขั้นตอนของการทดลองใช้โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่ได้พัฒนาขึ้น โดยมีการดำเนินการ ดังนี้

วางแผนการดำเนินการวิจัย

การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนสำหรับผู้ปกครองเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาแก่บุตรหลานวัยรุ่นใช้วิธีการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยใช้แบบแผนการวิจัยแบบการทดสอบก่อนและหลังแบบมีกลุ่มควบคุม (Control Groups Pre – Post-Test Design) มีผังการทดลอง ดังนี้

ตารางที่ 7 รูปแบบการทดลอง

กลุ่ม	สอบก่อน	ทดลอง	สอบหลัง
NE	T1	X	T2
NC	T1	-	T2

เมื่อ	NE	แทน	กลุ่มทดลอง
	NC	แทน	กลุ่มควบคุม
	T1	แทน	การสอบก่อนรับโปรแกรม
	X	แทน	การได้รับโปรแกรม
	-	แทน	การไม่ได้รับโปรแกรม
	T2	แทน	การสอบหลังรับโปรแกรม

การดำเนินการทดลอง

1. ผู้วิจัยขออนุมัติผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้น เพื่อจัดโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน ณ สถาบันสุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่นราชนครินทร์ กรุงเทพมหานคร

2. ก่อนการทดลอง

ผู้วิจัยดำเนินการทดสอบกับกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ด้วยแบบวัดความรู้เรื่องเพศศึกษาและการสื่อสารเรื่องเพศศึกษา แบบวัดทักษะในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษา และแบบวัดเจตคติต่อการสื่อสารเรื่องเพศศึกษา รวมทั้งแบบวัดการรับรู้ความสามารถของตนเองในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษา เพื่อรวบรวมข้อมูลไว้เป็นข้อมูลพื้นฐาน

นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังได้ทำการทดสอบบุตรหลานวัยรุ่นของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ แบบวัดการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาของผู้ปกครองตามการรับรู้ของบุตรหลาน เพื่อรวบรวมข้อมูลไว้เป็นข้อมูลพื้นฐานเช่นกัน

3. ดำเนินการอบรมตามกำหนดการโครงการ 3 ระยะ ได้แก่ 1) ระยะของการฝึกอบรมผู้ปกครอง 2) ระยะที่ผู้ปกครองศึกษาด้วยตนเอง และ 3) ระยะที่ผู้ปกครองฝึกปฏิบัติร่วมกันกับบุตรหลาน โดยมีรายละเอียด ดังนี้

3.1 ดำเนินการทดลองให้กับกลุ่มทดลองที่เข้ารับโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามเนื้อหาและกิจกรรมที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น ที่สถาบันสุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่น ราชนครินทร์ โดยใช้เวลาทั้งหมด 100 ชั่วโมง โดยแบ่งเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 จัดฝึกอบรมกลุ่มผู้ปกครองด้วยกันในชั้นเรียน ทั้งหมด 7 ครั้งฝึกอบรมทุกวันจันทร์และวันศุกร์วันละ 8 ชั่วโมงรวมเป็นเวลา 56 ชม.ฝึกอบรมตามแผนการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น (รายละเอียดอยู่ในภาคผนวก ข) โดยการดำเนินกิจกรรมเน้นขั้นตอนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นจากการผนวกแนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมที่ประกอบด้วย การเรียนรู้เชิงประสบการณ์ ของ Nicole (1994) Pretty, et al (1995) Kolb (1991) กรมสุขภาพจิต (2543) ผนวกเข้ากับแนวคิดการรับรู้ความสามารถของตนเองของ Bandura (1986) และแนวคิดการสื่อสารระหว่างบุคคลของ Devito(1995) ได้ขั้นตอนในการดำเนินกิจกรรม ดังนี้

ขั้นที่ 1 ประสบการณ์ และเปิดเผยตนเอง

ขั้นที่ 2 สะท้อนคิดและอภิปราย การร่วมรู้สึก การสนับสนุนเกื้อกูลคู่สนทนา และ ความเสมอภาคในการสื่อสาร

ขั้นที่ 3 ความคิดรวบยอด

ขั้นที่ 4 การทดลอง/ประยุกต์แนวคิด ประสบความสำเร็จจากการกระทำ และการสื่อสารทางบวก

ระยะที่ 2 ผู้วิจัยมอบหมายเอกสาร "คุยเรื่องเพศกับลูก" ให้ผู้ปกครองกลุ่มทดลองไปศึกษาด้วยตนเองและใช้ประกอบการสอนบุตรหลานที่บ้านทุกวันวันละ 1-2 ชั่วโมง ในระหว่างวันที่ 24 มกราคม-11 กุมภาพันธ์ 2554 (3 สัปดาห์) ผู้ปกครองเลือกเวลาพูดคุยเรื่องเพศกับบุตรหลานแล้วแต่ความสะดวกของแต่ละครอบครัวและให้บันทึกการสื่อสารทุกครั้งเน้นให้กลุ่มทดลองปฏิบัติการสอนบุตรหลานที่บ้านโดยใช้ความรู้และทักษะจากการเข้ากลุ่มที่สถาบันสุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่นราชนครินทร์ กรุงเทพมหานครและเขียนบันทึกทุกครั้งที่มีการพูดคุยหรือสื่อสารเรื่องเพศแก่บุตรหลานและนำแบบบันทึกการสื่อสารกลับมาให้ผู้วิจัยในระยะที่ 3 เพื่อรายงานความก้าวหน้าหรือปัญหาและอุปสรรค ที่เกิดขึ้นรวมระยะเวลาในการศึกษาด้วยตนเองและฝึกสอนลูกที่บ้านเป็นเวลา 20 ชั่วโมง

ระยะที่ 3 ผู้วิจัยพาผู้ปกครองและบุตรหลานไปทัศนศึกษา ดูงานร่วมกันเกี่ยวกับเรื่องเพศศึกษาที่พิพิธภัณฑ์สุขภาพะทางเพศ ตั้งอยู่ในองค์การวิทยาศาสตร์ อ. คลองห้า จ.ปทุมธานี เป็นเวลา 1 วัน (คิดเป็น 8 ชม. ม.) เพื่อให้ ผู้ปกครองและบุตรหลานได้มีโอกาสทำกิจกรรมร่วมกัน และพูดคุยสอนเรื่องเพศศึกษาแก่บุตรโดยเรียนรู้จากในสถานที่ดูงาน ในบรรยากาศที่เป็นกันเอง

และผ่อนคลาย จากนั้น ผู้วิจัยจัดให้มีการฝึกอบรวมร่วมกันระหว่างผู้ปกครองและบุตรหลานในชั้นเรียนอีก 2 ครั้งๆละ 8 ชั่วโมง(เท่ากับ 16ช. ม.) รวมระยะเวลาทั้งศึกษาดูงานและการฝึกอบรวมร่วมกันระหว่างผู้ปกครองและบุตรหลานในชั้นเรียน เป็นเวลา ทั้งหมด 24 ชั่วโมง

3.2 ผู้วิจัยดำเนินการจัดกิจกรรมอบรมเพื่อสร้างเสริมความสามารถของผู้ปกครองในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษา ตามขั้นตอนที่ได้ผนวกแนวคิดทั้งหมด ดังมีรายละเอียดกิจกรรมใน**ระยะที่ 1** ดังนี้

1. ขั้นประสบการณ์และเปิดเผยตนเอง เป็นขั้นเริ่มต้นของการเรียนรู้ที่ให้ผู้ปกครองแต่ละคน ถ่ายทอดประสบการณ์ ความรู้พื้นฐาน ทศนคติ ความเชื่อ ค่านิยมเดิมที่มีความเกี่ยวข้องกับเนื้อหาเรื่องเพศศึกษาและการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาในสังคมไทยตลอดจนการสื่อสารเรื่องเพศในครอบครัวของตน ผู้สอนจัดกิจกรรมต่างๆเช่น เกม บทบาทสมมติ สถานการณ์จำลอง เพื่อกระตุ้นให้ผู้ปกครองดึงประสบการณ์ของตนออกมาใช้ในการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมเพื่อสร้างเจตคติต้องเริ่มจากการ สร้างความรู้สึกโดยอาจให้ดู วีซีดี /รูปภาพข่าวเกี่ยวกับเนื้อหาที่จะเรียนรู้เช่น สถานการณ์ทางเพศของวัยรุ่นในปัจจุบัน และแบ่งผู้เรียนเป็นกลุ่มย่อยเช่นกลุ่มละ2 คนให้เปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับประสบการณ์ที่ผ่านมาของตนเองอย่างไว้ใจซึ่งกันและกัน โดยอาจให้จับคู่แลกเปลี่ยนความรู้สึกเพื่อตอบคำถามที่ผู้สอนกำหนด ให้ ผู้ปกครองได้แสดงความรู้และแบ่งปันประสบการณ์เดิมของตนออกมาให้แก่สมาชิกมากที่สุด

2. ขั้นสะท้อนความคิดและอภิปราย การร่วมรู้สึก สนับสนุนเกื้อกูลคู่สนทนา เสมอภาคในการสื่อสาร ขั้นตอนนี้เป็นขั้นที่ผู้วิจัยให้ผู้ปกครองแสดงความคิดเห็น และความรู้สึกของตนเองแลกเปลี่ยนกับสมาชิกในกลุ่ม ผู้สอนกำหนดประเด็นการวิเคราะห์ วิเคราะห์จากสถานการณ์ตัวอย่าง หรือจากใบงานที่แจกให้ที่สอดคล้องกับเนื้อหาเรื่องเพศศึกษาและการสื่อสารเรื่องเพศศึกษา ตัวอย่างเช่นจากกรณีวีซีดี สถานการณ์ทางเพศของวัยรุ่นในปัจจุบัน ท่านมีความรู้สึกอย่างไร มีแนวทางในการป้องกันปัญหาทางเพศของวัยรุ่นได้อย่างไร ผู้สอนเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมอภิปรายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ถึงความคิด ความรู้สึกของคนอื่นในประเด็นดังกล่าวที่ต่างไปจากตนเอง ซึ่งจะช่วยให้เกิดการเรียนรู้ได้กว้างขวางขึ้น และผลสะท้อนความคิดเห็นหรืออภิปราย และนำเสนอจะทำให้ได้ข้อสรุปที่หลากหลาย ในขั้นนี้ ผู้ปกครองจะได้เรียนรู้เปรียบเทียบวิเคราะห์จากประสบการณ์เดิมร่วมกับประสบการณ์ความรู้ใหม่ที่แตกต่างร่วมกัน นอกจากนี้ในการเข้ากลุ่มอภิปรายผู้ปกครองยังได้เรียนรู้ถึงการทำงานเป็นทีม บทบาทของสมาชิกกลุ่มที่ดี การแสดงออกอย่างเหมาะสม ผู้สอนทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ เปิดโอกาสให้ทุกคนได้มีส่วนร่วมในการคิด วิเคราะห์ อภิปรายอย่างเต็มที่อย่างเท่าเทียมกัน ในการร่วมอภิปราย

ยึดหลักการสื่อสารระหว่างบุคคลโดยขณะเข้ากลุ่มมีการพูดแสดงความรู้สึก ไม่นิ่งเงียบ มีการสนับสนุนคู่สนทนา และการยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น

3. ขั้นความคิดรวบยอด จากการสะท้อนคิดและอภิปรายในขั้นที่ 2 ในกลุ่มผู้ปกครอง จะได้ส่งตัวแทนนำเสนอข้อสรุปเกี่ยวกับสาระสำคัญในเนื้อหาเพื่อให้ผู้ปกครองได้ข้อมูลที่ครอบคลุมเกิดความเข้าใจและนำไปสู่ความคิดรวบยอดโดยผู้สอนช่วยชี้แนะและยกตัวอย่างเพิ่มเติมให้เห็นชัดเจนขึ้น ผู้สอนอาจเพิ่มเติมความรู้ที่จำเป็นให้ผู้ปกครอง ในเนื้อหาวิชา ซึ่งกระทำได้หลายทางเช่นการบรรยายเกี่ยวกับเนื้อหาเรื่องเพศศึกษาให้แก่ผู้ปกครอง หรือมอบหมายให้อ่านเรื่องเพศศึกษาจากเอกสาร ตำรา การที่ผู้สอนสรุปความคิดรวบยอดจากการอภิปรายและการนำเสนอของผู้ปกครองแต่ละกลุ่ม ผู้ปกครองจะเกิดความเข้าใจและเกิดความคิดรวบยอด ซึ่งจะส่งผลไปถึงการเปลี่ยนแปลงเจตคติหรือความเข้าใจในเนื้อหาขั้นตอนของการฝึกทักษะต่างๆที่ช่วยทำให้ผู้ปกครองปฏิบัติได้ง่ายขึ้น

4. ขั้นทดลอง/ประยุกต์แนวคิด ประสบความสำเร็จจากการกระทำและการสื่อสารทางบวก เป็นขั้นตอนที่ผู้ปกครองนำความรู้ที่ได้รับจากขั้นที่ 1-3 มาทดลองฝึกปฏิบัติด้วยกัน โดยผู้สอนอาจแจกสถานการณ์ให้ผู้ปกครองได้แสดงบทบาทสมมติ ระดมสมองคิดบทสนทนาและออกมาแสดงให้สมาชิกกลุ่มช่วยกันคิดวิเคราะห์ในบทสนทนาดังกล่าวถูกต้องหรือไม่ควรปรับหรือแก้ไขอย่างไร ตัวอย่างเช่น สถานการณ์ที่แม่ นั่งคอยบุตรชายที่กลับบ้านดึก ให้ผู้ปกครองคิดบทสนทนาว่าจะคุยอย่างไรโดยใช้หลักการสื่อสารทางบวก โดยคนหนึ่งแสดงเป็นแม่ อีกคนแสดงเป็นลูก และผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกัน โดยก่อนที่จะเริ่มฝึกปฏิบัติ ผู้สอนจะอธิบายให้ผู้ปกครองทราบว่าการฝึกปฏิบัติให้ประโยชน์อย่างไร ถ้ามการตัดสินใจของผู้ปกครองว่าจะฝึกหรือไม่ในสถานการณ์นี้ ให้ผู้ปกครองตัดสินใจด้วยตนเอง ถ้าผู้ปกครองรู้ว่าตนเองมีความสามารถที่จะฝึกการสื่อสารเรื่องเพศได้ ผู้ปกครองก็จะตัดสินใจลงมือฝึกปฏิบัติ ผู้สอนจะคอยให้คำชี้แนะให้ฝึกจนประสบความสำเร็จ คือสามารถสื่อสารได้ ผู้ปกครองจะได้รับการฝึกปฏิบัติจนเกิดเป็นแนวปฏิบัติของตนเอง เกิดความมั่นใจ ซึ่งผู้สอนจะใช้ผลของการทำกิจกรรมในขั้นตอนนี้เป็นการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนว่าผู้เรียนสามารถนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้ไปใช้อย่างถูกต้องหรือไม่ ในระหว่างฝึกปฏิบัติหากพบว่าผู้ปกครองยังไม่ถูกต้อง ก็ให้ผู้ปกครองฝึกซ้ำใหม่จนมั่นใจเนื่องจากผู้ปกครองต้องถ่ายโยงความรู้และทักษะนี้ไปใช้ในชีวิตจริงในการคุยเรื่องเพศกับบุตรหลานที่บ้าน ต้องให้ได้ฝึกและฝึกสำเร็จด้วยจึงเกิดความมั่นใจที่จะไปทำต่อ

กิจกรรมในระยะที่ 2 ผู้ปกครองศึกษาเอกสาร“ คุยเรื่องเพศกับลูก” ด้วยตนเองและฝึกพูดคุยกับบุตรหลานที่บ้าน โดยในเอกสารจะรวบรวมเนื้อหาเกี่ยวกับเพศศึกษาประกอบด้วย 6

หัวข้อหลัก ได้แก่ 1)พัฒนาการทางเพศของมนุษย์2) สัมพันธภาพ 3)ทักษะส่วนบุคคล 4)พฤติกรรมทางเพศ 5)สุขอนามัยทางเพศ และ6)สังคมและวัฒนธรรม ผู้ปกครองหาช่วงเวลาที่จะดวกในแต่ละวันวันละ1-2 ชั่วโมงศึกษาเอกสารด้วยตนเองแล้วนำเรื่องที่ได้เรียนรู้ไปพูดคุยหรือสอนให้กับบุตรหลานและจดบันทึกประจำวันว่าได้สอนหรือพูดคุยในประเด็นใดและมีปัญหาอุปสรรคอย่างไรและนำแบบบันทึกกลับมาให้ผู้วิจัยเมื่อพบกันในระยะที่3

กิจกรรมในระยะที่3 การไปทัศนศึกษาร่วมกันระหว่างผู้ปกครองและบุตรหลาน ผู้วิจัยแจกใบงานประกอบด้วยคำถามให้ผู้ปกครองและบุตรหลาน ค้นหาคำตอบเกี่ยวกับเรื่องการคุมกำเนิด การคลอดบุตร โดยไปหาคำตอบใน พิพิธภัณฑ์สุขภาพะทางเพศ และให้ผู้ปกครองและบุตรหลานได้ชมวีดีโอ การคลอดบุตรของจริง จากนั้นให้ผู้ปกครองพาบุตรหลานของตนศึกษาตามโซนต่างๆ ใน พิพิธภัณฑ์สุขภาพะทางเพศซึ่งมี 9โซนด้วยกัน เป็นโซนที่เกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจในเรื่องเพศศึกษา ผู้ปกครองจะได้ใช้โอกาสนี้ และสื่อต่างๆที่จัดไว้ไว้ เป็นตัวช่วยในการสอนเรื่องเพศให้แก่บุตรหลาน นอกจากนี้กิจกรรมในช่วงที่จัดฝึกอบรมผู้ปกครองร่วมกับบุตรหลาน เป็นกิจกรรมฐานความรู้เรื่องเพศศึกษา โดยให้ผู้ปกครองกับบุตรหลานของตนศึกษาฐานความรู้เรื่องเพศศึกษาทั้งหมด 20 ฐาน โดยมีการจับเวลาและหมุนเวียนกันไปให้ครบทุกฐานและแข่งขันตอบปัญหาความรู้เรื่องเพศศึกษา และ ยังมีกิจกรรมพัฒนาทักษะการสื่อสารเรื่องเพศ โดยผู้วิจัยแจกสถานการณ์ ให้ผู้ปกครองและบุตรหลานแต่ละคู่ ร่วมกันคิดบทสนทนาและออกมาแสดงบทบาทสมมติ ซึ่งทุกคนจะได้ผลัดเปลี่ยนหมุนเวียน ฝึกการสนทนา

โดยสรุปโปรแกรมฝึกอบรมประกอบไปด้วยกิจกรรม การให้ความรู้ ภาคทฤษฎีและมี การฝึกปฏิบัติการสื่อสาร ในชั้นเรียนระหว่างผู้ปกครองด้วยกัน เน้น กระบวนการกลุ่ม โดยมีการสะท้อนความคิด และอภิปรายกลุ่มร่วมกัน มีการทำกิจกรรมกลุ่มย่อย การแสดงบทบาทสมมติ การทำกรณีตัวอย่าง และการนำความรู้ไปปฏิบัติที่บ้านโดยศึกษาด้วยตนเองจากเอกสารและฝึกพูดคุย/สอนเรื่องเพศศึกษากับบุตรหลานวัยรุ่นที่บ้าน และมีการพาผู้ปกครองและบุตรหลานไปทัศนศึกษาด้วยกันเพื่อเสริมความรู้เรื่องเพศศึกษา และตามด้วยการจัดฝึกอบรมระหว่างผู้ปกครองและบุตรหลาน เพื่อพัฒนาให้เกิดความรู้ ทักษะ เจตคติในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาแก่บุตรหลานวัยรุ่น

สำหรับกลุ่มควบคุม จะได้รับการฟังบรรยายที่สถาบันสุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่นราชนครินทร์ เกี่ยวกับเนื้อหาเรื่องเพศศึกษา6 ด้านในห้องเรียน 2 ครั้งๆละ 8 ชั่วโมงในวันที่ 5มกราคม พ.ศ.2554และในวันที่ 12 มกราคมพ.ศ.2554 และได้รับคู่มือ " คุยเปิดใจรักปลอดภัย" ขององค์การพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการสาธารณสุข (องค์การแพธ) ไปศึกษาด้วยตนเองและฝึกพูดคุย

กับบุตรหลานด้วยตนเองที่บ้านอีกเป็นเวลา 3 สัปดาห์ โดยกลุ่มควบคุมทุกคนจะได้รับคู่มือที่สถาบันสุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่นราชนครินทร์

4. หลังการทดลอง

ผู้วิจัยดำเนินการทดสอบกับกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ด้วยแบบวัดความรู้ในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษา แบบวัดทักษะในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษา และแบบวัดเจตคติต่อการสื่อสารเรื่องเพศศึกษา รวมทั้งแบบวัดการรับรู้ความสามารถของตนเองอีกครั้ง เพื่อรวบรวมข้อมูลไว้เปรียบเทียบผลลัพธ์ที่ได้ รวมทั้งวัดผลความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาของผู้ปกครองตามการรับรู้ของบุตรหลานในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ด้วย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ในขั้นตอนนี้ ได้แก่

- 1) แบบวัดความรู้เกี่ยวกับเรื่องเพศศึกษา
- 2) แบบวัดเจตคติในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษา
- 3) แบบวัดทักษะในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษา
- 4) แบบวัดการรับรู้ความสามารถของตนเองในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษา
- 5) แบบวัดการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาตามการรับรู้ของบุตรหลาน

ในขั้นตอนของการประเมินผลโปรแกรม ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการทำการทดสอบผู้เรียนที่เป็นกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม หลังจากการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ในโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่จัดขึ้น

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยกำหนดแนวทางการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลของผู้เข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน โดยการใช้การแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ
2. การวิเคราะห์คะแนนก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่มทดลองโดยการใช้ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($S.D.$)
3. การเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยของคะแนนก่อนและหลังการทดลองของกลุ่มทดลองด้วยค่าสถิติที (pair t-test)
4. เปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยของคะแนนก่อนและหลังการทดลองระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมด้วยค่าสถิติที (Independent t-test)

5. การวิเคราะห์ความพึงพอใจในการเข้าร่วมกิจกรรมจากแบบประเมินผลการจัดกิจกรรม โดยการใช้ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($S.D.$)

ระยะที่ 4 ศึกษาปัจจัย เงื่อนไข และปัญหาของการนำโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนไปใช้ ผู้วิจัยศึกษาความคิดเห็นโดยการสัมภาษณ์กลุ่มทดลอง วิทยากร ผู้ช่วยวิจัยเกี่ยวกับปัจจัย เงื่อนไข และปัญหาของการนำโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนไปใช้เพื่อทราบถึงปัจจัยปัญหาที่เกี่ยวข้องพร้อมข้อเสนอแนะรายละเอียดการดำเนินการมีดังนี้

1. พัฒนาแบบสัมภาษณ์โดยการกำหนดประเด็นไว้คือกลุ่มเป้าหมาย ความต้องการเรียนรู้ วัตถุประสงค์ เนื้อหาสาระ ระยะเวลา การดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ แหล่งข้อมูลและสื่อการเรียนรู้ การประเมินผล ปัญหาที่เกิดขึ้นพร้อมข้อเสนอแนะแล้วนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาและความเหมาะสมของภาษา

2. สัมภาษณ์ วิทยากร ผู้ช่วยวิจัยและกลุ่มทดลอง

3. วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้โดยวิเคราะห์เนื้อหา สรุปโดยภาพรวมของโปรแกรมที่จัดด้านองค์ประกอบของโปรแกรม กลุ่มเป้าหมาย ความต้องการเรียนรู้ วัตถุประสงค์ เนื้อหาสาระ ระยะเวลา การดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ แหล่งข้อมูลและสื่อการเรียนรู้ การประเมินผล

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนสำหรับผู้ปกครอง เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาแก่บุตรหลานวัยรุ่นนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนการวิจัย และทำการศึกษาใน 2 ส่วน คือ ศึกษาในส่วนต่างๆ ของผู้ปกครอง และศึกษาในส่วนต่างๆ ของบุตรหลาน ทั้งนี้เพื่อให้การพัฒนาโปรแกรมเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาของผู้ปกครองแก่บุตรหลาน มีประสิทธิภาพสูงสุด โดยในบทของการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยนี้ ผู้วิจัยจะแบ่งผลการวิจัยออกเป็น 4 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความต้องการการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาแก่บุตรหลานวัยรุ่นประกอบด้วย ข้อมูลความต้องการเรียนรู้ ของผู้ปกครอง และข้อมูลความต้องการเรียนรู้ ของบุตรหลานวัยรุ่น

ตอนที่ 2 ผลการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนสำหรับผู้ปกครอง เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาแก่บุตรหลานวัยรุ่น

ตอนที่ 3 ผลการทดลองใช้โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาแก่บุตรหลานวัยรุ่นประกอบด้วย การทดลองใช้โปรแกรมในกลุ่มผู้ปกครองและ ผลของการใช้โปรแกรมในผู้ปกครองตามการรับรู้ของบุตรหลาน

ตอนที่ 4 ผลการศึกษาปัจจัย เงื่อนไข และปัญหาของการนำโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนสำหรับผู้ปกครองเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาแก่บุตรหลานวัยรุ่นไปใช้ประกอบด้วย ปัจจัย เงื่อนไข และปัญหาของการใช้โปรแกรมในกลุ่มผู้ปกครอง

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความต้องการเรียนรู้เรื่องเพศศึกษาเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาแก่บุตรหลานวัยรุ่น

จากการวิเคราะห์ข้อมูลความต้องการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาแก่บุตรหลานวัยรุ่น ด้วยการใช้แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ประกอบกับการสัมภาษณ์พูดคุยนั้น ผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากการศึกษากลุ่มอย่างทั้งสิ้น 200 คน เป็นกลุ่มตัวอย่างผู้ปกครองจำนวน 100 คน และกลุ่มตัวอย่างบุตรหลานจำนวน 100 คน มาวิเคราะห์ทางสถิติโดย

ใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ผลการวิเคราะห์นำเสนอเป็น 2 ส่วน ประกอบด้วย ข้อมูลความต้องการเรียนรู้ของผู้ปกครองและข้อมูลความต้องการเรียนรู้ ของบุตรหลาน

1.1 ข้อมูลแสดงภูมิหลังของกลุ่มตัวอย่างผู้ปกครอง

แสดงผลข้อมูลภูมิหลังของผู้ปกครองที่เข้ามารับคำปรึกษาที่สถาบันสุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่นราชนครินทร์ มีรายละเอียดตามตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 8 ข้อมูลแสดงภูมิหลังของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นบิดา มารดา ผู้ปกครอง

ข้อมูลแสดงภูมิหลัง	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. ท่านเกี่ยวข้องกับบุตรหลาน		
บิดา	21	21.0
มารดา	52	52.0
อื่นๆ	27	27.0
รวม	100	100.0
2. อายุ		
40-44	43	43.0
45-49	22	22.0
50-54	18	18.0
55-59	17	17.0
รวม	100	100.0
3. ระดับการศึกษา		
ประถมศึกษา	9	9.0
มัธยมศึกษาตอนต้น	27	27.0
มัธยมศึกษาตอนปลาย	37	37.0
อนุปริญญา	19	19.0
ปริญญาตรีหรือเทียบเท่า	8	8.0
สูงกว่าปริญญาตรี	-	-
รวม	100	100.0

ตารางที่ 8 ข้อมูลแสดงภูมิหลังของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นบิดา มารดา ผู้ปกครอง (ต่อ)

ข้อมูลแสดงภูมิหลัง	จำนวน (คน)	ร้อยละ
4. สถานภาพการสมรส		
โสด	21	21.0
สมรส	63	63.0
หม้ายจากคู่สมรสเสียชีวิต	5	5.0
หย่า	2	2.0
แยกกันอยู่	9	9.0
รวม	100	100.0
5. อาชีพปัจจุบันของท่าน		
รับราชการ	2	2.0
พนักงานรัฐวิสาหกิจ	4	4.0
ธุรกิจส่วนตัว	12	12.0
รับจ้างทั่วไป	18	18.0
ค้าขาย	20	20.0
แม่บ้าน	34	34.0
ทำงานบริษัทเอกชน	3	3.0
อื่นๆ	7	7.0
รวม	100	100.0
6. รายได้ของครอบครัวที่ได้ต่อเดือน		
เพียงพอ	81	81.0
ไม่เพียงพอ	19	19.0
รวม	100	100.0
7. บุตรหลานที่อยู่ในความดูแล		
1 คน	32	32.0
2 คน	49	49.0
3 คน	15	15.0
4 คน	4	4.0
รวม	100	100.0
8. บุตรหลานที่เข้าร่วมโครงการฯ เพศ		
ชาย	25	25.0
หญิง	75	75.0
รวม	100	100.0

ตารางที่ 8 ข้อมูลแสดงภูมิหลังของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นบิดา มารดา ผู้ปกครอง (ต่อ)

ข้อมูลแสดงภูมิหลัง	จำนวน (คน)	ร้อยละ
9. บุตรหลานที่เข้าร่วมโครงการฯ อายุ		
11 ปี	2	2.0
12 ปี	45	45.0
13 ปี	29	29.0
14 ปี	24	24.0
รวม	100	100.0
10. ใครควรเป็นผู้ให้ความรู้เรื่องเพศแก่บุตร		
หลาน	9	9.0
บิดา	27	27.0
มารดา	44	44.0
ทั้งบิดาและมารดา	20	20.0
ครูอาจารย์		
รวม	100	100.0
11. ท่านเคยพูดคุยสื่อสารเรื่องเพศกับบุตร		
หลาน	82	82.0
ไม่เคย	18	18.0
เคย		
รวม	100	100.0

จากตารางที่ 8 พบว่า ผู้ปกครองที่ต้องการเข้าร่วมโปรแกรมเป็นมารดามากที่สุดถึงร้อยละ 52 ในขณะที่ผู้ปกครองที่เป็นญาติพี่น้อง เช่น ลุง ป้า น้า อา ยาย มีร้อยละ 27 ในขณะที่บิดามีร้อยละ 21 ผู้ปกครองส่วนใหญ่มีอายุในช่วง 40 – 44 ปี มากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 43 รองลงมาอยู่ในช่วงอายุ 45 – 49 ปี คิดเป็นร้อยละ 22 ผู้ปกครองส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายมากที่สุด (ร้อยละ 37) รองลงมาเป็นมัธยมศึกษาตอนต้น (ร้อยละ 27) โดยผู้ปกครองส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรสมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 63 รองลงมาจะมีสถานภาพโสดคิดเป็นร้อยละ 21 ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นผู้ปกครองที่เป็นญาติพี่น้อง นอกจากนี้ ผู้ปกครองส่วนใหญ่มีอาชีพเป็นแม่บ้าน ร้อยละ 34 รองลงมาได้แก่ อาชีพค้าขาย รับจ้างทั่วไป และธุรกิจส่วนตัว คิดเป็นร้อยละ 24 ร้อยละ 18 และร้อยละ 12 ตามลำดับ โดยผู้ปกครองส่วนใหญ่มีรายได้เพียงพอกับการใช้จ่ายคิดเป็นร้อยละ 81 ผู้ปกครองส่วนใหญ่มีบุตรหลานอยู่ในความดูแล 2 คน คิดเป็นร้อยละ 49 โดยผู้ปกครองคิดว่าจะนำบุตรหลานที่เป็นเพศหญิงมาเข้าร่วมโครงการฯ มากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 75 โดยบุตรหลานที่จะนำมาเข้าร่วมโครงการนั้นมีอายุ 12 ปี คิดเป็นร้อยละ 45

นอกจากนี้ ผู้ปกครองส่วนใหญ่คิดว่าทั้งบิดาและมารดาควรเป็นผู้ให้ความรู้เรื่องเพศ คิดเป็นร้อยละ 44 รองลงมา ได้แก่ มารดา และครูอาจารย์ คิดเป็นร้อยละ 27 และร้อยละ 20 ตามลำดับ ในขณะที่ผู้ปกครองเคยพูดคุยเรื่องเพศกับบุตรหลานเพียงร้อยละ 18 เท่านั้น

ตารางที่ 9 ข้อมูลแสดงภูมิหลังของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นบุตรหลาน

ข้อมูลแสดงภูมิหลัง	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	32	32.0
หญิง	68	68.0
รวม	100	100.0
2. อายุ		
11 ปี	3	3.0
12 ปี	42	42.0
13 ปี	27	27.0
14 ปี	28	28.0
รวม	100	100.0
3. ผู้ปกครองเคยพูดคุยเรื่องเพศกับท่าน		
ไม่เคย	87	87.0
เคย	13	13.0
รวม	100	100.0
4. การปฏิบัติตัวเวลาท่านมีปัญหา		
ปรึกษาพ่อแม่ ผู้ปกครอง	9	9.0
ปรึกษาเพื่อน	24	24.0
ปรึกษาครู	-	-
แก้ปัญหาไว้คนเดียว	16	16.0
หาข้อมูลจากตำรา	6	6.0
หาข้อมูลใน Internet	45	45.0
อื่นๆ	-	-
รวม	100	100.0

ตารางที่ 9 ข้อมูลแสดงภูมิหลังของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นบุตรหลาน (ต่อ)

ข้อมูลแสดงภูมิหลัง	จำนวน (คน)	ร้อยละ
5. บุคคลที่ท่านต้องการปรึกษา		
พ่อ	16	16.0
แม่	66	66.0
เพื่อน	5	5.0
แพทย์ พยาบาล	7	7.0
อาจารย์	-	-
อื่นๆ	6	6.0
รวม	100	100.0

จากตารางที่ 9 พบว่า บุตรหลานที่ผู้ปกครองต้องการให้เข้าร่วมโครงการฯ และนำมาตอบแบบสอบถามของผู้วิจัยนั้น เป็นเพศหญิงมากที่สุดถึงร้อยละ 68 และเป็นเพศชายร้อยละ 32 โดยส่วนใหญ่มีอายุ 12 ปี คิดเป็นร้อยละ 42 รองลงมาคืออายุ 14 ปี 13 ปี และ 11 ปี คิดเป็นร้อยละ 28 ร้อยละ 27 และร้อยละ 3 ตามลำดับ โดยส่วนใหญ่ไม่เคยมียุติการมาพูดคุยเรื่องเพศมากถึงร้อยละ 87 ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างที่เคยมีผู้ปกครองมาพูดคุยเรื่องเพศเพียงร้อยละ 13 โดยเมื่อกลุ่มตัวอย่างประสบปัญหาจะค้นหาข้อมูลใน Internet เพื่อแก้ไขปัญหาร้อยละ 45 รองลงมาจะปรึกษาเพื่อน คิดเป็นร้อยละ 24 และจะเก็บปัญหาเอาไว้คนเดียวร้อยละ 16 ในขณะที่บุคคลในกลุ่มตัวอย่างต้องการปรึกษาเมื่อประสบปัญหามากที่สุดคือ แม่ คิดเป็นร้อยละ 66 รองลงมาได้แก่ พ่อ คิดเป็นร้อยละ 16 แพทย์ พยาบาล คิดเป็นร้อยละ 7 ในขณะที่ต้องการปรึกษาปัญหาอื่นๆ ได้แก่ ญาติ พี่น้อง แฟน ไม่ต้องการปรึกษา คิดเป็นร้อยละ 6 และต้องการปรึกษาเพื่อนคิดเป็นร้อยละ 5

1.2 ข้อมูลความต้องการเรียนรู้เรื่องเพศศึกษาเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาแก่บุตรวัยรุ่น ของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ปกครองและบุตรหลาน

ผู้วิจัยให้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ปกครองตอบแบบสอบถามในประเด็นที่แสดงถึงความต้องการเรียนรู้ และการพัฒนาเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาแก่บุตรวัยรุ่น จากนั้นผู้วิจัยนัดวันเวลากับผู้ปกครองที่ให้ความสนใจในการนำบุตรหลานที่คาดว่าจะนำเข้าร่วมโครงการฯ มาอีกครั้ง เพื่อสอบถามเกี่ยวกับบุตรหลานความต้องการเรียนรู้ในเรื่องเพศศึกษาจากผู้ปกครอง

โดยผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้รับจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ปกครองและบุตรหลาน มาวิเคราะห์ โดยการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความต้องการเรียนรู้ และการพัฒนาตนเอง ของกลุ่มตัวอย่าง ดังได้แสดงผลโดยมีรายละเอียดตามตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 10 ข้อมูลความต้องการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษา โดยรวมของกลุ่มผู้ปกครอง และกลุ่มบุตรหลาน

ประเด็น	ผู้ปกครอง			บุตรหลาน		
	\bar{X}	S.D	ความหมาย	\bar{X}	S.D	ความหมาย
1. ด้านพัฒนาการทางเพศของมนุษย์	3.18	.44	ปานกลาง	4.09	.60	มาก
2. ด้านสัมพันธภาพ	2.41	.33	น้อย	3.92	.47	มาก
3. ด้านทักษะส่วนบุคคล	4.07	.66	มาก	4.22	.45	มาก
4. ด้านพฤติกรรมทางเพศ	3.74	.60	มาก	3.86	.69	มาก
5. ด้านสุขอนามัยทางเพศ	4.08	.60	มาก	3.39	.40	ปานกลาง
6. ด้านสังคมและวัฒนธรรม	2.94	.82	ปานกลาง	3.18	.97	ปานกลาง
7. ด้านการสื่อสารเรื่องเพศศึกษา	4.22	.46	มาก	3.58	.78	มาก
รวมทั้งฉบับ	3.47	.37	ปานกลาง	3.80	.39	มาก

จากตารางที่ 10 พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ปกครองมีความต้องการเรียนรู้เรื่องเพศศึกษา และการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.47$) และเมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า ผู้ปกครองมีความต้องการเรียนรู้ในด้านทักษะส่วนบุคคล ด้านพฤติกรรมทางเพศ ด้านสุขอนามัยทางเพศ และด้านการสื่อสารเรื่องเพศศึกษา อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.07, 3.74, 4.08$ และ 4.22 ตามลำดับ) ในขณะที่มีความต้องการเรียนรู้ในด้านพัฒนาการทางเพศของมนุษย์ และด้านสังคมและวัฒนธรรม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.18$ และ 2.94 ตามลำดับ) ในขณะที่ด้านสัมพันธภาพ อยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.41$)

ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่เป็นบุตรหลานมีความต้องการเรียนรู้เรื่องเพศศึกษาจากผู้ปกครอง โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.80$) และเมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า บุตรหลานมีความ

ต้องการเรียนรู้เรื่องเพศศึกษาในด้านพัฒนาการทางเพศของมนุษย์ ด้านสัมพันธภาพ ด้านทักษะส่วนบุคคล ด้านพฤติกรรมทางเพศ และด้านการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.09, 3.92, 4.22, 3.86$ และ 3.58 ตามลำดับ) ในขณะที่มีความต้องการเรียนรู้ด้านสุขอนามัยทางเพศ และด้านสังคมและวัฒนธรรม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.39$ และ 3.18)

ตารางที่ 11 ข้อมูลความต้องการเรียนรู้ด้านพัฒนาการทางเพศของมนุษย์ เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษา เป็นรายชื่อ ของกลุ่มผู้ปกครอง และกลุ่มบุตรหลาน

ด้านพัฒนาการทางเพศ ของมนุษย์	ผู้ปกครอง			บุตรหลาน		
	\bar{X}	S.D	ความหมาย	\bar{X}	S.D	ความหมาย
1. การเปลี่ยนแปลงของร่างกาย เมื่อเข้าสู่วัยรุ่น	2.93	.90	ปานกลาง	3.95	.84	มาก
2. การเปลี่ยนแปลงด้านอารมณ์และจิตใจ เมื่อเข้าสู่วัยรุ่น	2.25	.97	น้อย	4.12	.78	มาก
3. โครงสร้างและหน้าที่ของระบบสืบพันธุ์	2.57	1.00	ปานกลาง	4.01	.85	มาก
4. การกำเนิดชีวิตมนุษย์ การเจริญเติบโตของทารกในครรภ์ และการคลอดบุตร	4.11	.80	มาก	4.09	.83	มาก
5. การตั้งครรรภ์ในวัยรุ่น และการแท้ง	4.04	.84	มาก	4.32	.69	มาก
รวม	3.18	.44	ปานกลาง	4.09	.60	มาก

จากตารางที่ 11 พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ปกครองมีความต้องการเรียนรู้ ด้านพัฒนาการทางเพศของมนุษย์ อยู่ในระดับปานกลาง โดยเมื่อพิจารณาเป็นรายชื่อพบว่า มีความต้องการเรียนรู้ในหัวข้อการกำเนิดชีวิตมนุษย์ การเจริญเติบโตของทารกในครรภ์ และการคลอดบุตร และเรื่องการตั้งครรรภ์ในวัยรุ่น และการแท้ง อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.11$ และ 4.04)

ตามลำดับ) ในขณะที่ต้องการเรียนรู้ในหัวข้อการเปลี่ยนแปลงด้านอารมณ์และจิตใจ เมื่อเข้าสู่ วัยรุ่น อยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.25$)

ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่เป็นบุตรหลานมีความต้องการเรียนรู้ ด้านพัฒนาการทางเพศของ มนุษย์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.09$) โดยเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีความต้องการเรียนรู้ใน ทุกหัวข้ออยู่ในระดับมาก โดยหัวข้อการตั้งครภภิในวัยรุ่น และการแท้งต้องการเรียนรู้มากที่สุด ($\bar{X} = 4.32$)

ตารางที่ 12 ข้อมูลความต้องการเรียนรู้ด้านสัมพันธภาพ เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการ สื่อสารเรื่องเพศศึกษา เป็นรายข้อ ของกลุ่มผู้ปกครอง และกลุ่มบุตรหลาน

ด้านสัมพันธภาพ	ผู้ปกครอง			บุตรหลาน		
	\bar{X}	S.D	ความหมาย	\bar{X}	S.D	ความหมาย
6. การสร้างความสัมพันธ์ ภายในครอบครัว	1.80	.65	น้อย	3.28	1.19	ปานกลาง
7. ความแตกต่างของ ความรักและความใคร่	2.14	.65	น้อย	3.19	1.13	ปานกลาง
8. การคบเพื่อนต่างเพศ และ การปฏิบัติต่อ เพื่อนต่างเพศ	3.85	.84	มาก	4.64	.48	มากที่สุด
9. การเลือกคู่ครอง	1.86	.69	น้อย	4.57	.53	มากที่สุด
รวม	2.41	.33	น้อย	3.92	.47	มาก

จากตารางที่ 12 พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ปกครองมีความต้องการเรียนรู้ ด้าน สัมพันธภาพ อยู่ในระดับน้อย โดยเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีความต้องการเรียนรู้ในทุก หัวข้ออยู่ในระดับน้อย ยกเว้นในหัวข้อ การคบเพื่อนต่างเพศและ การปฏิบัติต่อเพื่อนต่างเพศนั้น ผู้ปกครองมีความต้องการเรียนรู้ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.85$)

ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่เป็นบุตรหลานมีความต้องการเรียนรู้ ด้านสัมพันธภาพ อยู่ในระดับ มาก โดยเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีความต้องการเรียนรู้ในหัวข้อการคบเพื่อนต่างเพศและ การปฏิบัติต่อเพื่อนต่างเพศ และในหัวข้อการเลือกคู่ครอง อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.64$ และ 4.57 ตามลำดับ) ในขณะที่หัวข้อการสร้างความสัมพันธ์ภายในครอบครัว และหัวข้อความ แตกต่างของความรักและความใคร่ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.28$ และ 3.19 ตามลำดับ)

ตารางที่ 13 ข้อมูลความต้องการเรียนรู้ด้านทักษะส่วนบุคคล เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษา เป็นรายข้อ ของกลุ่มผู้ปกครอง และกลุ่มบุตรหลาน

ด้านทักษะส่วนบุคคล	ผู้ปกครอง			บุตรหลาน		
	\bar{X}	S.D	ความหมาย	\bar{X}	S.D	ความหมาย
10. ทักษะการปฏิเสธเพื่อหลีกเลี่ยงการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร	3.99	.89	มาก	4.30	.65	มาก
11. ทักษะการตัดสินใจและการแก้ไขปัญหา	4.14	.81	มาก	4.10	.78	มาก
12. การป้องกันและปกป้องตนเองเมื่อถูกล่วงละเมิดทางเพศ	4.09	.90	มาก	4.26	.71	มาก
รวม	4.07	.66	มาก	4.22	.45	มาก

จากตารางที่ 13 พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ปกครอง และบุตรหลาน มีความต้องการเรียนรู้ ด้านทักษะส่วนบุคคล อยู่ในระดับมาก โดยเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีความต้องการเรียนรู้ของผู้ปกครอง และบุตรหลาน ในทุกหัวข้อ อยู่ในระดับมาก โดยในส่วนของผู้ปกครองนั้น พบว่า หัวข้อทักษะการตัดสินใจและการแก้ไขปัญหา มีคะแนนเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 4.14$) ในขณะที่ในส่วนของบุตรหลานนั้นพบว่า หัวข้อทักษะการปฏิเสธเพื่อหลีกเลี่ยงการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควรมีคะแนนเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 4.30$)

ตารางที่ 14 ข้อมูลความต้องการการเรียนรู้ด้านพฤติกรรมทางเพศ เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษา เป็นรายข้อ ของกลุ่มผู้ปกครอง และกลุ่มบุตรหลาน

ด้านพฤติกรรมทางเพศ	ผู้ปกครอง			บุตรหลาน		
	\bar{X}	S.D	ความหมาย	\bar{X}	S.D	ความหมาย
13. ความรู้สึกและความต้องการทางเพศ	3.94	.94	มาก	3.75	1.05	มาก
14. การรู้จักจัดการกับตนเองอย่างถูกต้องเมื่อมีความต้องการทางเพศ	3.96	.93	มาก	3.81	1.04	มาก
15. การเบี่ยงเบนและระงับอารมณ์ทางเพศเมื่อถูกกระตุ้นยั่วยุ	4.07	.80	มาก	4.17	.93	มาก
16. ความรู้ความเข้าใจเรื่องรักร่วมเพศ (เกย์ ตืด ทอม ดี)	3.00	.92	ปานกลาง	3.73	.99	มาก
รวม	3.74	.60	มาก	3.86	.69	มาก

จากตารางที่ 14 พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ปกครองมีความต้องการเรียนรู้ ด้านพฤติกรรมทางเพศ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.74$) โดยเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีความต้องการเรียนรู้ในทุกหัวข้ออยู่ในระดับมาก ยกเว้นในหัวข้อ ความรู้ความเข้าใจเรื่องรักร่วมเพศ (เกย์ ตืด ทอม ดี) นั้น ผู้ปกครอง มีความต้องการเรียนรู้อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.00$)

ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่เป็นบุตรหลานมีความต้องการเรียนรู้ ด้านพฤติกรรมทางเพศ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.86$) โดยเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีความต้องการเรียนรู้ในทุกหัวข้ออยู่ในระดับมากโดยในหัวข้อการเบี่ยงเบนและระงับอารมณ์ทางเพศเมื่อถูกกระตุ้นยั่วยุ มีคะแนนเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 4.17$)

ตารางที่ 15 ข้อมูลความต้องการเรียนรู้ด้านสุขอนามัยทางเพศ เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษา เป็นรายข้อ ของกลุ่มผู้ปกครอง และกลุ่มบุตรหลาน

ด้านสุขอนามัยทางเพศ	ผู้ปกครอง			บุตรหลาน		
	\bar{X}	S.D	ความหมาย	\bar{X}	S.D	ความหมาย
17. การดูแลรักษาความสะอาดร่างกายและอวัยวะเพศ	3.45	.81	ปานกลาง	2.58	1.07	ปานกลาง
18. สุขปฏิบัติในขณะที่มีประจำเดือนหรือมีการฝันเปียก	3.39	.79	ปานกลาง	2.16	1.10	ปานกลาง
19. โรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ โรคเอดส์ และการป้องกัน	4.82	.73	มากที่สุด	4.39	.70	มาก
20. วิธีการคุมกำเนิดของวัยรุ่น	4.68	.82	มากที่สุด	4.46	.62	มาก
รวม	4.08	.60	มาก	3.39	.40	ปานกลาง

จากตารางที่ 15 พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ปกครอง มีความต้องการเรียนรู้ ด้านสุขอนามัยทางเพศ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.08$) โดยเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้ปกครองต้องการเรียนรู้ในหัวข้อโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ โรคเอดส์และการป้องกัน และวิธีคุมกำเนิดของวัยรุ่นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.82$ และ 4.68 ตามลำดับ) ในขณะที่หัวข้ออื่น ได้แก่ การดูแลรักษาความสะอาดร่างกายและอวัยวะเพศ และหัวข้อสุขปฏิบัติในขณะที่มีประจำเดือนหรือมีการฝันเปียกอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.45$ และ 3.39 ตามลำดับ)

ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่เป็นบุตรหลานมีความต้องการเรียนรู้ ด้านสุขอนามัยทางเพศ อยู่ในระดับปานกลาง โดยเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ความต้องการเรียนรู้ของบุตรหลาน ในหัวข้อหัวข้อโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ โรคเอดส์และการป้องกัน และวิธีคุมกำเนิดของวัยรุ่นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.39$ และ 4.46 ตามลำดับ) ในขณะที่หัวข้ออื่น ได้แก่ การดูแลรักษาความสะอาดร่างกายและอวัยวะเพศ และหัวข้อสุขปฏิบัติในขณะที่มีประจำเดือนหรือมีการฝันเปียกอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.58$ และ 2.16 ตามลำดับ)

ตารางที่ 16 ข้อมูลความต้องการเรียนรู้ด้านสังคมและวัฒนธรรม เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษา เป็นรายชื่อ ของกลุ่มผู้ปกครอง และกลุ่มบุตรหลาน

ด้านสังคมและ วัฒนธรรม	ผู้ปกครอง			บุตรหลาน		
	\bar{X}	S.D	ความหมาย	\bar{X}	S.D	ความหมาย
21.การปฏิบัติตัวตาม ขนบธรรมเนียม ประเพณี และศีลธรรม	3.33	1.29	ปานกลาง	3.07	1.44	ปานกลาง
22.บทบาทชายหญิงและ ค่านิยมทางเพศ การทำ ตนให้เหมาะสมกับเพศ ของตน	2.55	1.20	ปานกลาง	3.30	1.01	ปานกลาง
รวม	2.94	.82	ปานกลาง	3.18	.97	ปานกลาง

จากตารางที่ 16 พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ปกครองมีความต้องการเรียนรู้ ด้านสังคมและวัฒนธรรม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.94$) โดยเมื่อพิจารณาเป็นรายชื่อ พบว่า มีความต้องการเรียนรู้ในหัวข้อการปฏิบัติตัวตามขนบธรรมเนียม ประเพณีและศีลธรรม และหัวข้อ บทบาทชายหญิงและค่านิยมทางเพศ การทำตนให้เหมาะสมกับเพศของตน ผู้ปกครอง อยู่ในระปานกลาง ($\bar{X} = 3.33$ และ 2.55 ตามลำดับ)

ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่เป็นบุตรหลานมีความต้องการเรียนรู้ ด้านสังคมและวัฒนธรรมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.18$) โดยเมื่อพิจารณาเป็นรายชื่อ พบว่า มีความต้องการเรียนรู้ในหัวข้อ การปฏิบัติตัวตามขนบธรรมเนียม ประเพณีและศีลธรรม และหัวข้อ บทบาทชายหญิงและค่านิยมทางเพศ การทำตนให้เหมาะสมกับเพศของตน ผู้ปกครอง อยู่ในระปานกลาง ($\bar{X} = 3.07$ และ 3.30 ตามลำดับ)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 17 ข้อมูลความต้องการเรียนรู้ด้านการสื่อสารเรื่องเพศศึกษา เพื่อเสริมสร้าง
ความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษา เป็นรายชื่อ ของกลุ่มผู้ปกครอง และ
กลุ่มบุตรหลาน

ด้านการสื่อสารเรื่อง เพศศึกษา	ผู้ปกครอง			บุตรหลาน		
	\bar{X}	S.D	ความหมาย	\bar{X}	S.D	ความหมาย
23.หลักการสื่อสารเรื่อง เพศศึกษากับบุตร หลานวัยรุ่น	4.19	.61	มาก	3.64	1.05	มาก
24.วิธีการสื่อสารเรื่อง เพศศึกษากับบุตร หลานวัยรุ่น	4.25	.65	มาก	3.52	1.03	มาก
รวม	4.22	.46	มาก	3.58	.78	มาก

จากตารางที่ 17 พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ปกครอง และกลุ่มตัวอย่างที่เป็นบุตรหลาน มีความต้องการเรียนรู้ ด้านการสื่อสารเรื่องเพศศึกษา อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.22$) โดยเมื่อพิจารณาเป็นรายชื่อ พบว่า ความต้องการเรียนรู้ของผู้ปกครอง และบุตรหลาน ในทุกหัวข้อ อยู่ในระดับมาก โดยในส่วนของผู้ปกครองนั้น พบว่า หัวข้อวิธีการสื่อสารเรื่องเพศศึกษากับบุตรหลานวัยรุ่นมีคะแนนเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 4.25$) ในขณะที่ในส่วนของบุตรหลานนั้นพบว่า หัวข้อหลักการสื่อสารเรื่องเพศศึกษากับบุตรหลานวัยรุ่น มีคะแนนเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 3.64$)

1.3. ข้อมูลความต้องการเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่องเพศศึกษาเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาแก่บุตรวัยรุ่น ของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ปกครอง

ผู้วิจัยให้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ปกครองตอบแบบสอบถามในประเด็นที่แสดงถึงความต้องการและความสนใจในการเข้าร่วมกิจกรรม จำนวนวันที่ใช้ในการจัดกิจกรรม ช่วงเวลาที่เหมาะสมในการจัดกิจกรรม และรูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาแก่บุตรวัยรุ่น โดยผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้รับ มาแสดงผล โดยมีรายละเอียดตามตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 18 ข้อมูลความต้องการและความสนใจในการเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อเสริมสร้าง
ความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษา

การเข้าร่วมกิจกรรม	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ต้องการเข้าร่วมกิจกรรม	84	84.0
ไม่ต้องการเข้าร่วมกิจกรรม	16	16.0
รวม	100	100.0

จากตารางที่ 18 พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ปกครองมีความสนใจในโปรแกรมเสริมสร้าง
ความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาแก่บุตรหลานวัยรุ่น แต่ต้องการเข้าร่วมกิจกรรม
ร้อยละ 84 โดยให้เหตุผลในการเข้าร่วมโปรแกรมว่า คิดว่าเป็นประโยชน์ในการที่จะสามารถช่วยให้
ตนเองพูดคุย หรือสื่อสารกับบุตรหลานในเรื่องเพศศึกษา รวมทั้งเรื่องอื่นๆ ได้มากขึ้น และเข้าใจกัน
มากขึ้น ประกอบกับจากการที่ได้ฟังวัตถุประสงค์ของโปรแกรมจากผู้วิจัยแล้วทำให้คิดว่าจะช่วยใน
การพัฒนาตนเองได้เพิ่มมากขึ้น

ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างที่ไม่ต้องการเข้าร่วมกิจกรรมมีร้อยละ 16 โดยให้เหตุผลในการไม่
ต้องการเข้าร่วมกิจกรรมว่า การเข้าร่วมกิจกรรมต้องใช้เวลามาก และเป็นไปอย่างต่อเนื่อง
ประกอบกับปัจจุบันก็ต้องทำอย่างอื่นประกอบไปด้วย ทำให้คิดว่าตนเองไม่มีเวลาเพียงพอ และไม่
สามารถหยุดงานมาเข้าร่วมกิจกรรมได้อย่างต่อเนื่อง จึงไม่น่าจะเกิดประโยชน์เท่าใด แต่ผู้ปกครอง
กลุ่มดังกล่าวเห็นว่าโปรแกรมของผู้วิจัยนั้นมีความน่าสนใจและเป็นประโยชน์ ซึ่งหากมีโอกาส และ
ช่วงเวลาที่เหมาะสมก็อยากจะทดลองเข้าร่วมกิจกรรมดังกล่าวด้วย

ตารางที่ 19 ข้อมูลจำนวนวันที่เหมาะสมสำหรับใช้ในการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างความสามารถ
ในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษา

จำนวนวันที่เหมาะสม	จำนวน (คน)	ร้อยละ
3 – 5 วัน	38	38.0
6 – 8 วัน	56	56.0
9 – 12 วัน	6	6.0
รวม	100	100.0

จากตารางที่ 19 พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ปกครองส่วนใหญ่มีความเห็นว่าจำนวนวันที่
เหมาะสมสำหรับใช้ในการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษา
น่าจะเป็น 6 - 8 วัน (ร้อยละ 56) รองลงมา คือ 3 – 5 วัน (ร้อยละ 38) และ 9 – 12 วัน (ร้อยละ 6)

โดยเหตุผลที่ควรจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาเป็นเวลา 6 – 8 เนื่องจาก เป็นระยะเวลาที่เหมาะสม ไม่มากและไม่น้อยเกินไป น่าจะได้ความรู้จากเนื้อหาสาระ และได้ฝึกทักษะต่างๆจากการทำกิจกรรมอย่างครบถ้วน และเป็นระยะเวลาที่สามารถจะฝึกปฏิบัติได้โดยช่วงเวลาในการเข้าร่วมกิจกรรมในแต่ละครั้ง ควรทิ้งระยะห่างกันเล็กน้อย เนื่องจากมีภารกิจที่ต้องทำส่วนตัวด้วย

ตารางที่ 20 ข้อมูลช่วงเวลาที่เหมาะสมในการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษา

ช่วงเวลาที่เหมาะสม	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ธันวาคม	11	12.0
มกราคม	44	44.0
กุมภาพันธ์	18	18.0
อื่นๆ	27	27.0
รวม	100	100.0

จากตารางที่ 20 พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ปกครองส่วนใหญ่มีความเห็นว่า ช่วงเวลาที่เหมาะสมสำหรับใช้ในการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษา น่าจะเป็นช่วงเดือนมกราคมมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 44 รองลงมาเป็นช่วงเวลาอื่นๆ ได้แก่ ช่วงปิดเทอม คิดเป็นร้อยละ 27 เดือนกุมภาพันธ์ คิดเป็นร้อยละ 18 และเดือนธันวาคม คิดเป็นร้อยละ 11

โดยเหตุผลที่ควรจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษา ในช่วงเดือนมกราคม เนื่องจาก เป็นช่วงระยะเวลาที่เหมาะสมในการเตรียมตัว ประกอบกับบุตรหลานยังไม่ต้องเตรียมสอบไล่ ตนเองไม่ต้องคอยกดดันให้บุตรหลานดูหนังสือมาก ทำให้มีเวลาในการเข้าร่วมกิจกรรมในแต่ละครั้งได้อย่างเต็มที่ และถ้าจัดได้เร็วก็จะสามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้กับบุตรหลานได้ในช่วงปิดเทอม ซึ่งมีเวลาอยู่ด้วยกันมากขึ้น

ตารางที่ 21 ข้อมูลรูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมในการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้าง
ความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษา

รูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสม	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ฝึกปฏิบัติจริง	65	65.0
การอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น	73	73.0
การรับฟังเชิงบรรยาย	48	48.0
การศึกษาด้วยตนเอง	44	44.0
อื่นๆ	31	31.0

จากตารางที่ 21 พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ปกครองส่วนใหญ่มีความเห็นว่ารูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมมากที่สุดได้แก่ การอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น คิดเป็นร้อยละ 73 รองลงมาได้แก่ การฝึกปฏิบัติจริง คิดเป็นร้อยละ 65 การรับฟังเชิงบรรยายคิดเป็นร้อยละ 48 การศึกษาด้วยตนเองคิดเป็นร้อยละ 44 และรูปแบบอื่นๆ ได้แก่ การสาธิต การดูตัวอย่างที่ถูกต้อง การทำกิจกรรมกับบุตรหลาน เป็นต้น คิดเป็นร้อยละ 31

โดยเหตุผลที่ควรจัดรูปแบบการอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เนื่องจากต้องการรับฟังปัญหาของผู้ปกครองคนอื่นๆ รวมทั้งแนวทางในการแก้ไขปัญหาของผู้ปกครองคนอื่นๆ เพื่อจะได้นำมาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางของตนเองได้อย่างเหมาะสม ในขณะที่การฝึกปฏิบัติจริงก็เป็นส่วนสำคัญที่จะช่วยให้ตนเองมีความกล้าเพิ่มขึ้น และสามารถปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง รวมทั้งเป็นเรื่องดีที่จะมีผู้ฝึกสอนคอยให้คำแนะนำการปฏิบัติให้อย่างถูกต้อง

นอกจากนี้ หลังจากที่ถูกกลุ่มตัวอย่างได้ทำแบบสอบถามเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยได้ขอเวลาเพื่อทำการสัมภาษณ์ผู้ปกครองและบุตรหลานอย่างละจำนวน 20 คน เวลา 13.00น.-15.00น. เกี่ยวกับความต้องการในการเรียนรู้การสื่อสารเรื่องเพศศึกษาเพิ่มเติม เพื่อนำข้อมูลดังกล่าวไปใช้ประกอบในการพัฒนาโปรแกรมให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ในส่วนของ**ผู้ปกครอง** ต้องการให้มีการฝึกอบรมเกี่ยวกับการสื่อสารเรื่องเพศ เนื่องจากตัวเองเงิน ไม่แน่ใจว่าจะพูดกับบุตรหลานอย่างไร

“ลูกก็มาถามบ้างคะเกี่ยวกับ การเปลี่ยนแปลงร่างกาย ทั้งการมีหน้าอก และการมีประจำเดือน แต่ไม่ค่อยกล้าพูดกับลูกตรงๆ ค่ะ”

“ก็อยากสอนเหมือนกันคะ แต่คิดว่าสามีมีความรู้มากกว่าเลยให้สามีเป็นคนสอนลูกสาว ส่วนตัวเองก็อยู่กับลูกคนเล็กที่เป็นเด็กสมาธิสั้นคะ”

“เด็กเคยมาบอกแม่ว่าคันที่อวัยวะเพศ ขนขึ้น ไม่กล้าใส่ชุดว่ายน้ำเหมือนเดิม แม่คิดว่าถึงเราไม่สอน เขาก็จะเรียนรู้ได้จากเพื่อนๆ ค่ะ”

“ก็มีสอนบ้างนะคะ ในเรื่องต่างๆ ไป ทั้งการเปลี่ยนแปลงของร่างกาย การทำความสะอาด การเลือกคบเพื่อน”

“ปกติเราก็สอนนะคะ อย่างบางทีดู TV อยู่ด้วยกัน เช่น รายการฟ้ามีตา เราก็สอนเค้าต่อนั้นเลย...ก็อยากรู้ค่ะว่าวิธีการที่ดีควรเป็นอย่างไร”

“ส่วนใหญ่เรื่องที่พูดได้ ก็เป็นเรื่องพื้นฐานๆ อย่างเรื่องการวางตัว การคบเพื่อน แต่ชั้นมักจะไม่พูดก่อนนะ เพราะคิดว่าเรื่องพวกนี้เค้าเรียนจากครูมาหมดแล้ว ครูเก่งกว่า ชั้นก็เลยไม่ค่อยได้สอนเท่าไร แต่จะบอกเค้าเสมอว่ามีอะไรให้ถามได้นะ”

บุตรหลาน ต้องการให้ผู้ปกครองสามารถอธิบายเรื่องเพศได้อย่างชัดเจน และไม่ซีเรียส เพราะจะทำให้เข้าใจในเรื่องต่างๆ ได้มากขึ้น

“ก็มีถามแม่บ้างคะ เกี่ยวกับเรื่องการมีประจำเดือน การมีหน้าอก แต่แม่ก็อึกๆ อักๆ อยากให้แม่อธิบายในสิ่งที่อยากรู้ให้ได้คะ”

“แม่ไม่ค่อยได้เริ่มสอนอะไรครับ ก็ที่โรงเรียนก็มีสอนนะครับ แต่ก็ไม่รู้จะไรมากเท่าไร”

“เคยถามแม่เหมือนกันครับว่าทำไมอวัยวะเพศกระดุกกระดิก แม่บอกว่าโตขึ้นจะรู้เอง”

“ลุงมักให้อ่านคอลัมน์ในหนังสือพิมพ์ แล้วมาคุยกับแกครับ แกก็พยายามอธิบายแหละ แต่มันยังไม่โดนใจ อยากให้แกอธิบายให้ชัดเจนกว่านี้”

“พ่อมักสอนว่า อย่าไปยุ่งกับยาเสพติดครับ และก็มีสอนวิธีป้องกันตนเองไว้ ให้พกถุงยางไว้เพื่อเวลาฉุกเฉินครับ”

“แม่ก็จะสอนเรื่องการแต่งตัว กิริยา คำพูด ให้ดีค่ะ แล้วก็ให้ระวังเรื่องการคบเพื่อนคะ”

ตอนที่ 2 ผลการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนสำหรับผู้ปกครองเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาแก่บุตรหลานวัยรุ่น

ผู้วิจัยได้เสนอเป็น 3 ขั้นตอน คือ ผลการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน ผลการพัฒนาแผนการเรียน และผลการตรวจสอบโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนสำหรับผู้ปกครองเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาแก่บุตรวัยรุ่น โดยผู้วิจัยได้ใช้ข้อมูลจากผลการวิจัย ตอนที่ 1 รวมทั้งแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนมาสร้างเป็นโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนสำหรับผู้ปกครองเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาแก่บุตรวัยรุ่น ที่ใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม แนวคิดการเรียนรู้ความสามารถของตนเอง และแนวคิดการสื่อสารระหว่างบุคคล โดยการสร้างโปรแกรมและนำโปรแกรมที่ได้ไปตรวจสอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งสามารถแสดงองค์ประกอบได้ดังนี้

องค์ประกอบของโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน

ขั้นที่ 1 กำหนดกลุ่มเป้าหมาย

ขั้นที่ 2 การสำรวจความต้องการการเรียนรู้ของกลุ่มเป้าหมาย (ผู้ปกครองและบุตรหลานวัยรุ่น)

ขั้นที่ 3 กำหนดวิธีการดำเนินโปรแกรม

ขั้นที่ 4 กำหนดวัตถุประสงค์ของโปรแกรม

ขั้นที่ 5 กำหนดเนื้อหาสาระของโปรแกรม

ขั้นที่ 6 กำหนดตารางเวลา

ขั้นที่ 7 ประเมินก่อนจัดอบรม

ขั้นที่ 8 ดำเนินโปรแกรม

ขั้นที่ 9 จัดสถานการณ์การเรียนรู้

ขั้นที่ 10 ประเมินผลหลังอบรม

ผู้วิจัยได้พัฒนาโปรแกรมการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาแก่บุตรหลานวัยรุ่น โดยผู้วิจัยได้ใช้ข้อมูลจากผลการวิจัยตอนที่ 1 รวมทั้งแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนมาสร้างเป็นแผนการเรียนรู้ และใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม แนวคิดการเรียนรู้ความสามารถของตนเอง และแนวคิดการสื่อสารระหว่างบุคคลในการดำเนินกิจกรรม จากนั้นนำโปรแกรมการเรียนรู้ไปตรวจสอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ โดยใช้ดัชนีความสอดคล้อง (IOC) มาวิเคราะห์ พบว่า โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่

ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีความสอดคล้องอยู่ที่ 0.86 โดยผู้ทรงคุณวุฒิเห็นว่า เป็นโปรแกรมที่มีความเหมาะสม โดยมีรายละเอียดของโปรแกรมดังต่อไปนี้

1. กำหนดกลุ่มเป้าหมาย

เป็นผู้ปกครองที่เข้ารับคำปรึกษาจากสถาบันสุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่นราชนครินทร์โดยมีข้อกำหนด คือ

- 1) เป็นผู้ปกครองที่มีบุตรอยู่ในช่วงอายุ 11-14 ปี
- 2) ผู้ปกครองอยู่บ้านที่พักเดียวกับบุตร
- 3) ผู้ปกครองยินดีเข้าร่วมกิจกรรมจนครบระยะเวลา

2. การสำรวจความต้องการการเรียนรู้ของกลุ่มเป้าหมาย

เพื่อที่ผู้วิจัยจะได้ค้นหาเรื่องที่คุณปกครองต้องการเรียนรู้ตรงกับความต้องการจริงของคุณปกครอง

3. กำหนดวิธีการดำเนินโปรแกรม

ติดต่อประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดโปรแกรมโดยขอความร่วมมือจากสถาบันสุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่นราชนครินทร์และเปิดรับสมัครผู้ปกครอง ติดต่อวิทยากรประจำหน่วยเรียนรู้ ร่วมประชุมกับทีมวิทยากร ผู้ช่วยวิจัย ให้เข้าใจถึงวิธีดำเนินงาน

4. กำหนดวัตถุประสงค์ของโปรแกรม

เพื่อเสริมสร้างความรู้ ทักษะ เจตคติและความมั่นใจของผู้ปกครองในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาแก่บุตรหลานวัยรุ่น

5. กำหนดเนื้อหาสาระ

การพัฒนาเนื้อหาการสอน ประกอบด้วย ความรู้เรื่องเพศศึกษา และทักษะการสื่อสารเรื่องเพศศึกษา โดยประกอบด้วย 6 หัวข้อหลัก ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการทางเพศของมนุษย์ ความสัมพันธ์ในครอบครัว ความรู้ ความสามารถในทักษะส่วนบุคคล ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพฤติกรรมทางเพศ ความรู้เรื่องสุขอนามัยทางเพศ และความรู้ความเข้าใจด้านสังคมและวัฒนธรรม

6. ระยะเวลา

การจัดโปรแกรมใช้เวลาทั้งสิ้น 100 ชั่วโมง แบ่งออกเป็น 3 ระยะ คือ

- 1) การเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างความรู้เรื่องเพศศึกษา เจตคติ และทักษะการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาตลอดจนการรับรู้ความสามารถของตนเองในการสื่อสารเรื่องเพศ เป็น

ลักษณะการเข้าคอร์สฝึกอบรมตามแผนการเรียนรู้ โดยอบรมทุกวันจันทร์และวันศุกร์ทั้งหมด 7 ครั้งๆ ละ 8 ชม. รวมเป็นเวลา 56 ชั่วโมง

2) ศึกษาเอกสาร“คุยเรื่องเพศกับลูก” ด้วยตนเองและฝึกพูดคุยกับลูกที่บ้านเป็นเวลา 20 ชั่วโมง

3) ศึกษาดูงาน และฝึกปฏิบัติจริงระหว่างผู้ปกครองและบุตรหลาน เป็นเวลา 24 ชั่วโมง

7.ประเมินก่อนจัดอบรม

1. ความรู้เรื่องเพศศึกษาและการสื่อสารเรื่องเพศศึกษา
2. เจตคติต่อการสื่อสารเรื่องเพศศึกษา
- 3 ทักษะการปฏิบัติการสื่อสารเรื่องเพศศึกษา
4. การรับรู้ความสามารถของตนเองในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษา

8.ดำเนินโปรแกรม

ระยะที่ 1 จัดฝึกอบรมผู้ปกครองที่สถาบันสุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่นราชนครินทร์มีรายละเอียดในการจัดฝึกอบรม ดังนี้

1.1 จัดฝึกอบรมกลุ่มผู้ปกครองด้วยกันในชั้นเรียน ทั้งหมด 7 ครั้งฝึกอบรมทุกวันจันทร์และวันศุกร์วันละ 8 ชั่วโมงรวมเป็นเวลา 56 ชม. ฝึกอบรมตามแผนการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น (รายละเอียดอยู่ในภาคผนวก ข.)

1.2 กระบวนการฝึกอบรมกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ผูกกับแนวคิดการรับรู้ความสามารถของตนเอง และแนวคิดการสื่อสารระหว่างบุคคล ดำเนินการผ่านกระบวนการกลุ่ม

ระยะที่ 2 ผู้วิจัยมอบหมายเอกสาร“คุยเรื่องเพศกับลูก”ให้ผู้ปกครองกลุ่มทดลองไปศึกษาด้วยตนเองและใช้ประกอบการสอนบุตรหลานที่บ้านทุกวันวันละ 1-2 ชั่วโมงในระหว่างวันที่ 24 มกราคม- 11 กุมภาพันธ์ 2554 (3 สัปดาห์) ผู้ปกครองเลือกเวลาพูดคุยเรื่องเพศกับบุตรหลานแล้วแต่ความสะดวกของแต่ละครอบครัวและให้บันทึกการสื่อสารทุกครั้งเน้นให้กลุ่มทดลองปฏิบัติการสอนบุตรหลานที่บ้านโดยใช้ความรู้และทักษะจากการเข้ากลุ่มที่สถาบันสุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่นราชนครินทร์กรุงเทพมหานครและเขียนบันทึกทุกครั้งที่มีการพูดคุยหรือสื่อสารเรื่องเพศกับบุตรหลานและนำแบบบันทึกการสื่อสารกลับมาให้ผู้วิจัยในระยะที่ 3 เพื่อรายงานความก้าวหน้าหรือปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นรวมระยะเวลาในการศึกษาด้วยตนเองและฝึกสอนลูกที่บ้านเป็นเวลา 20 ชั่วโมง

ระยะที่ 3 จัดฝึกอบรมผู้ปกครองร่วมกับบุตรหลานโดยติดต่อขอใช้สถานที่ที่สมาคมผู้บำเพ็ญประโยชน์แห่งประเทศไทยในพระบรมราชินูปถัมภ์เนื่องจากผู้ปกครองและบุตรหลาน

สะดวกในวันหยุดเสาร์อาทิตย์ และจัดกิจกรรมเสริมโดยพาคู่มือและบุตรหลานทัศนศึกษา ร่วมกัน รวมทั้งหมด 24 ชั่วโมง มีรายละเอียด ดังนี้

3.1 พาคู่มือและบุตรหลานร่วมกิจกรรมทัศนศึกษา 1 วัน ที่พิพิธภัณฑ์สุภาพะ ทางเพศตั้งอยู่ ภายในองค์การวิทยาศาสตร์ อ.คลองห้า จ.ปทุมธานี ในวันที่เสาร์ที่ 5 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2554

3.2 ฝึกอบรมคู่มือร่วมกับบุตรหลาน 2 ครั้งๆละ 8 ชั่วโมงในวันเสาร์อาทิตย์ที่ 12-13 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2554 ที่สมาคมผู้บำเพ็ญประโยชน์แห่งประเทศไทย

9. จัดกิจกรรมและสถานการณ์การเรียนรู้

ใช้กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ผสมผสานกับแนวคิดการรับรู้ความสามารถของตนเอง และแนวคิดการสื่อสารระหว่างบุคคล ดำเนินการผ่านกระบวนการกลุ่ม

รูปแบบกิจกรรมหลากหลายเช่น ระดมสมอง อภิปรายแลกเปลี่ยน บทบาทสมมติ กรณีศึกษา ทัศนศึกษา จัดสภาพแวดล้อมได้แก่

1) สถานที่ในการจัดกิจกรรมควรเป็นสถานที่ ที่มีพื้นที่ในการจัดกิจกรรมที่ต้องการ การเคลื่อนไหว และการทำกิจกรรมกลุ่มต่างๆ

2) เป็นที่ที่มีแสงสว่างเพียงพอ มีอากาศถ่ายเท มีความเงียบสงบ ไม่รบกวนสมาธิ ในการทำกิจกรรม

3) บรรยากาศมีความเป็นกันเอง ผ่อนคลาย ระยะเวลาในการทำกิจกรรมสามารถยืดหยุ่นได้ตามความเหมาะสม

4) มีอุปกรณ์การทำกิจกรรม เช่น สื่อโสตทัศน์ กระดาษ ดินสอ บอร์ดแสดงผลงาน Flipchart

5) พิพิธภัณฑ์สุภาพะทางเพศที่ให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องเพศศึกษา และสร้างสัมพันธ์อันดีระหว่างคู่มือและบุตร

10. การประเมินผลการเรียนรู้

การประเมินผลหลังการเรียนรู้ของคู่มือและบุตรหลาน ได้แก่

- 1) แบบทดสอบความรู้เรื่องเพศศึกษา และการสื่อสารเรื่องเพศศึกษา
- 2) แบบวัดเจตคติต่อการสื่อสารเรื่องเพศศึกษา
- 3) แบบสอบถามทักษะการปฏิบัติการสื่อสารเรื่องเพศศึกษา
- 4) แบบวัดการรับรู้ความสามารถของตนเองในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษา

5) แบบสอบถามการปฏิบัติการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาของผู้ปกครองตามการรับรู้ของบุตรหลาน

ตอนที่ 3 ผลการทดลองใช้โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาแก่บุตรหลานวัยรุ่น

ผู้วิจัยนำโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาแก่บุตรหลานวัยรุ่น ที่ได้จากการพัฒนาขึ้นในตอนต้นที่ 2 ไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างทั้งในส่วนของผู้ปกครอง และทำการสอบถามผลของการใช้โปรแกรมในผู้ปกครองตามการรับรู้ของบุตรหลาน

โดยก่อนการทดลอง มีกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ปกครองทั้งสิ้น 45 คนที่เข้าร่วมโปรแกรมฯ และกลุ่มตัวอย่างที่เป็นบุตรหลานจำนวน 45 คนที่ตอบแบบสอบถามการรับรู้

แต่เมื่อเสร็จสิ้นการทดลอง ปรากฏว่า เหลือกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ปกครองทั้งสิ้น 40 คนที่เข้าร่วมโปรแกรม และกลุ่มตัวอย่างที่เป็นบุตรหลานจำนวน 40 คนที่ตอบแบบสอบถามการรับรู้

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลทั้งสองส่วนดังกล่าวมาวิเคราะห์ทางสถิติโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปผลการวิเคราะห์นำเสนอเป็น 2 ส่วนประกอบด้วย การทดลองใช้โปรแกรมในกลุ่มผู้ปกครองและผลของการใช้โปรแกรมในผู้ปกครองตามการรับรู้ของบุตรหลาน

3.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลของกลุ่มตัวอย่าง

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล มีรายละเอียดตามตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 22 ข้อมูลแสดงภูมิหลังของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นบิดามารดา ผู้ปกครอง

ข้อมูลแสดงภูมิหลัง	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. ท่านเกี่ยวข้องกับบุตรหลาน		
บิดา	6	15.0
มารดา	23	75.5
อื่นๆ	11	27.5
รวม	40	100.0
2. อายุ		
40-45	16	40.0
46-50	13	32.5
50-55	7	17.5
56-60	4	10.0
รวม	40	100.0

ตารางที่ 22 ข้อมูลแสดงภูมิหลังของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นบิดามารดา ผู้ปกครอง (ต่อ)

ข้อมูลแสดงภูมิหลัง	จำนวน (คน)	ร้อยละ
3. ระดับการศึกษา		
ประถมศึกษา	4	10.0
มัธยมศึกษาตอนต้น	11	27.5
มัธยมศึกษาตอนปลาย	20	50.0
อนุปริญญา	5	12.5
รวม	40	100.0
4. สถานภาพการสมรส		
โสด	13	32.5
สมรส	22	55.0
หม้ายจากคู่สมรสเสียชีวิต	1	2.5
หย่า	-	-
แยกกันอยู่	4	10.0
รวม	40	100.0
5. อาชีพปัจจุบันของท่าน		
ธุรกิจส่วนตัว	6	15.0
รับจ้างทั่วไป	5	12.5
ค้าขาย	7	17.5
แม่บ้าน	15	37.5
ทำงานบริษัทเอกชน	3	7.5
อื่นๆ	4	10.0
รวม	40	100.0
6. รายได้ของครอบครัวที่ได้ต่อเดือน		
เพียงพอ	36	90.0
ไม่เพียงพอ	4	10.0
รวม	40	100.0
7. บุตรหลานที่อยู่ในความดูแล		
1 คน	12	30.0
2 คน	25	62.5
3 คน	3	7.5
รวม	40	100.0
8. บุตรหลานที่เข้าร่วมโครงการฯ		
ชาย	12	30.0
หญิง	28	70.0
รวม	40	100.0

ตารางที่ 22 ข้อมูลแสดงภูมิหลังของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นบิดามารดา ผู้ปกครอง (ต่อ)

ข้อมูลแสดงภูมิหลัง	จำนวน (คน)	ร้อยละ
9. บุตรหลานที่เข้าร่วมโครงการฯ อายุ		
12 ปี	21	52.5
13 ปี	10	25.0
14 ปี	9	22.5
รวม	40	100.0
10. ใครควรเป็นผู้ให้ความรู้เรื่องเพศแก่บุตร		
หลาน	6	15.0
บิดา	11	27.5
มารดา	22	55.0
ทั้งบิดาและมารดา	1	2.5
ครู		
รวม	40	100.0
11. ท่านเคยพูดคุยสื่อสารเรื่องเพศกับบุตร		
หลาน	8	20.0
เคย	32	80.0
ไม่เคย		
รวม	40	100.0

จากตารางที่ 22 พบว่า ผู้ปกครองที่เข้าร่วมโปรแกรมเป็นมารดามากที่สุดถึงร้อยละ 75.5 ในขณะที่ผู้ปกครองที่เป็นญาติพี่น้อง เช่น ลุง ป้า น้า อา มีร้อยละ 11 และที่เป็นบิดามีร้อยละ 6 ผู้ปกครองส่วนใหญ่มีอายุในช่วง 40 – 45 ปี มากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 40 รองลงมาอยู่ในช่วงอายุ 46 – 50 ปี คิดเป็นร้อยละ 32.5 ผู้ปกครองส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายมากที่สุดคิดเป็น ร้อยละ 50 รองลงมาเป็นมัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 27.5 โดยผู้ปกครองส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรสมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 55 รองลงมาจะมีสถานภาพโสดคิดเป็นร้อยละ 32.5 นอกจากนี้ ผู้ปกครองส่วนใหญ่มีอาชีพเป็นแม่บ้าน ร้อยละ 37.5 รองลงมาได้แก่ อาชีพค้าขาย ธุรกิจส่วนตัว และรับจ้างทั่วไป คิดเป็นร้อยละ 17.5 ร้อยละ 15 และร้อยละ 12.5 ตามลำดับ โดยผู้ปกครองส่วนใหญ่มีรายได้เพียงพอกับการใช้จ่ายคิดเป็นร้อยละ 90 ผู้ปกครองส่วนใหญ่มีบุตรหลานอยู่ในความดูแล 2 คน คิดเป็นร้อยละ 62.5 โดยผู้ปกครองบุตรหลานที่เป็นเพศหญิงมาเข้าร่วมโครงการฯ มากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 70 โดยบุตรหลานที่จะนำมาเข้าร่วมโครงการนั้นมีอายุ 12 ปี คิดเป็นร้อยละ 52.5

นอกจากนี้ ผู้ปกครองส่วนใหญ่คิดว่าทั้งบิดาและมารดาควรเป็นผู้ให้ความรู้เรื่องเพศ คิดเป็นร้อยละ 55.0 รองลงมา ได้แก่ มารดา และครูอาจารย์ คิดเป็นร้อยละ 27.5 และร้อยละ 15 ตามลำดับ ในขณะที่ผู้ปกครองเคยพูดคุยเรื่องเพศกับบุตรหลานเพียงร้อยละ 20 เท่านั้น

ตารางที่ 23 ข้อมูลแสดงภูมิหลังของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นบุตรหลาน

ข้อมูลแสดงภูมิหลัง	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	12	30.0
หญิง	28	70.0
รวม	40	100.0
2. อายุ		
12 ปี	21	52.5
13 ปี	10	25.0
14 ปี	9	22.5
รวม	40	100.0
3. ผู้ปกครองเคยพูดคุยเรื่องเพศกับท่าน		
ไม่เคย	32	80.0
เคย	8	20.0
รวม	40	100.0
4. การปฏิบัติตัวเวลาท่านมีปัญหา		
ปรึกษาพ่อแม่ ผู้ปกครอง	2	5.0
ปรึกษาเพื่อน	7	17.5
ปรึกษาครู	1	2.5
เก็บปัญหาไว้คนเดียว	4	10.0
หาข้อมูลจากตำรา	2	5.0
หาข้อมูลใน Internet	22	55.0
อื่นๆ	2	5.0
รวม	40	100.0

ตารางที่ 23 ข้อมูลแสดงภูมิหลังของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นบุตรหลาน (ต่อ)

ข้อมูลแสดงภูมิหลัง	จำนวน (คน)	ร้อยละ
5. บุคคลที่ท่านต้องการปรึกษา		
พ่อ	10	25.0
แม่	14	35.0
เพื่อน	6	15.0
แพทย์ พยาบาล	2	5.0
อื่นๆ	8	20.0
รวม	40	100.0

จากตารางที่ 23 พบว่า บุตรหลานที่ผู้ปกครองพามาเข้าร่วมโครงการฯ โดยตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับการปฏิบัติกรสื่อสารเรื่องเพศศึกษาของผู้ปกครองตามการรับรู้ของบุตรหลานของผู้วิจัยนั้น เป็นเพศหญิงมากที่สุดถึงร้อยละ 70 และเป็นเพศชายร้อยละ 30 โดยส่วนใหญ่มีอายุ 12 ปี คิดเป็นร้อยละ 52.5 รองลงมา มีอายุ 13 ปี 14 ปี คิดเป็นร้อยละ 25 ร้อยละ 22.5 ตามลำดับ โดยส่วนใหญ่ นั้น ไม่เคยมีผู้ปกครองมาพูดคุยเรื่องเพศ มากถึงร้อยละ 80 ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างที่เคยมีผู้ปกครองพูดคุยเรื่องเพศเพียงร้อยละ 20 โดยเมื่อกลุ่มตัวอย่างที่เป็นบุตรหลานประสบปัญหาจะค้นหาข้อมูลใน Internet เพื่อแก้ไขปัญหาร้อยละ 55 รองลงมาจะปรึกษาเพื่อน คิดเป็นร้อยละ 17.5 และจะเก็บปัญหาเอาไว้คนเดียวร้อยละ 4 ในขณะที่บุคคลที่กลุ่มตัวอย่างต้องการปรึกษาเมื่อประสบปัญหามากที่สุดคือ แม่ คิดเป็นร้อยละ 35 รองลงมาได้แก่ พ่อ คิดเป็นร้อยละ 25 ในขณะที่ต้องการปรึกษาปัญหากับบุคคลอื่นๆ ได้แก่ ญาติ พี่น้อง แฟน ไม่ต้องการปรึกษา คิดเป็นร้อยละ 20 และต้องการปรึกษาเพื่อนคิดเป็นร้อยละ 15

3.2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาแก่บุตรวัยรุ่น

เป็นการแสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูล เกี่ยวกับระดับความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาแก่บุตรหลานวัยรุ่น ในส่วนของความรู้เกี่ยวกับเรื่องเพศศึกษา เจตคติต่อการสื่อสารเรื่องเพศศึกษา ทักษะการปฏิบัติกรสื่อสารเรื่องเพศศึกษา การรับรู้ความสามารถของตนเองในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษา ของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ปกครอง และบุตรหลาน ทั้งก่อนการทดลองและหลังการทดลอง ดังมีรายละเอียดตามตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 24 ข้อมูลระดับความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาแก่บุตรวัยรุ่นในระยะก่อนการทดลอง ของผู้ปกครองและบุตรหลาน ที่เป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

ประเด็น	ก่อนการทดลอง					
	กลุ่มทดลอง (n = 20)			กลุ่มควบคุม (n = 20)		
	\bar{X}	S.D	ความหมาย	\bar{X}	S.D	ความหมาย
ผู้ปกครอง						
ความรู้เกี่ยวกับเรื่อง เพศศึกษา	16.75	2.26	ปานกลาง	15.60	1.72	ปานกลาง
เจตคติต่อการสื่อสารเรื่อง เพศศึกษา	3.29	.28	ปานกลาง	3.13	.34	ปานกลาง
ทักษะการปฏิบัติการสื่อสาร เรื่องเพศศึกษา	2.37	.17	ปานกลาง	2.47	.21	น้อย
การรับรู้ความสามารถของ ตนเองในการสื่อสารเรื่อง เพศศึกษา	1.99	.12	น้อย	2.00	.18	น้อย
บุตรหลาน						
การปฏิบัติการสื่อสารเรื่อง เพศศึกษาของผู้ปกครอง ตามการรับรู้ของบุตรหลาน	1.64	.13	น้อย	1.71	.22	น้อย

จากตารางที่ 24 พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ปกครองที่เป็นทดลองและกลุ่มควบคุมมีระดับความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาแก่บุตรวัยรุ่นในเรื่องความรู้เกี่ยวกับเรื่องเพศศึกษา (\bar{X} = 16.75 และ 15.60 ตามลำดับ) และเจตคติต่อการสื่อสารเรื่องเพศศึกษา อยู่ในระดับปานกลาง (\bar{X} = 3.29 และ 3.13 ตามลำดับ) และมีการรับรู้ความสามารถของตนเองในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาอยู่ในระดับน้อย (\bar{X} = 1.99 และ 2.00 ตามลำดับ) ในขณะที่ เรื่องทักษะการปฏิบัติการสื่อสารเรื่องเพศศึกษานั้น กลุ่มทดลองมีอยู่ในระดับปานกลาง (\bar{X} = 2.37) และกลุ่มควบคุมมีในระดับน้อย (\bar{X} = 2.47)

ในส่วนของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นบุตรหลานที่เป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมนั้น พบว่า มีระดับความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาแก่บุตรวัยรุ่นในเรื่องการปฏิบัติการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาของผู้ปกครองตามการรับรู้ของบุตรหลานอยู่ในระดับน้อยทั้งคู่ (\bar{X} = 1.64 และ 1.71 ตามลำดับ)

ตารางที่ 25 ข้อมูลระดับความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาแก่บุตรวัยรุ่นในระยะหลังการทดลอง ของผู้ปกครองและบุตรหลาน ที่เป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

ประเด็น	หลังการทดลอง					
	กลุ่มทดลอง (n = 20)			กลุ่มควบคุม (n = 20)		
	\bar{X}	S.D	ความหมาย	\bar{X}	S.D	ความหมาย
ผู้ปกครอง						
ความรู้เกี่ยวกับเรื่อง เพศศึกษา	18.50	2.50	มาก	16.60	2.50	ปานกลาง
เจตคติต่อการสื่อสารเรื่อง เพศศึกษา	3.52	.22	มาก	3.24	.25	ปานกลาง
ทักษะการปฏิบัติการสื่อสาร เรื่องเพศศึกษา	2.95	.36	ปานกลาง	2.59	.32	ปานกลาง
การรับรู้ความสามารถของ ตนเองในการสื่อสารเรื่อง เพศศึกษา	2.36	.18	น้อย	2.13	.31	น้อย
บุตรหลาน						
การปฏิบัติการสื่อสารเรื่อง เพศศึกษาของผู้ปกครอง ตามการรับรู้ของบุตรหลาน	2.08	.17	น้อย	1.79	.21	น้อย

จากตารางที่ 25 พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ปกครองที่เป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีระดับความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาแก่บุตรวัยรุ่นในเรื่องทักษะการปฏิบัติการสื่อสารเรื่องเพศศึกษา อยู่ในระดับปานกลาง (\bar{X} = 2.95 และ 2.59 ตามลำดับ) และการรับรู้ความสามารถของตนเองในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาอยู่ในระดับน้อย (\bar{X} = 2.36 และ 2.13 ตามลำดับ) ในขณะที่ ความรู้เกี่ยวกับเรื่องเพศศึกษาและเจตคติต่อการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาของกลุ่มทดลองอยู่ในระดับมาก (\bar{X} = 18.50 และ 3.52 ตามลำดับ) แต่กลุ่มควบคุมอยู่ในระดับปานกลาง (\bar{X} = 16.60 และ 3.24 ตามลำดับ)

ในส่วนของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นบุตรหลานที่เป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมนั้น พบว่ามีระดับความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาแก่บุตรวัยรุ่นในเรื่องการปฏิบัติการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาของผู้ปกครองตามการรับรู้ของบุตรหลานอยู่ในระดับน้อยทั้งคู่ (\bar{X} = 2.08 และ 1.79 ตามลำดับ)

3.3 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของข้อมูลเกี่ยวกับการเสริมสร้าง ความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาแก่บุตรวัยรุ่น

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล เกี่ยวกับความแตกต่างระหว่าง กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ทั้งก่อนการทดลองและหลังการทดลอง ของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ปกครอง ในส่วนของความรู้เกี่ยวกับเรื่องเพศศึกษา เจตคติต่อการสื่อสารเรื่องเพศศึกษา ทักษะการปฏิบัติการสื่อสารเรื่องเพศศึกษา การรับรู้ความสามารถของตนเองในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษา ดังมีรายละเอียดตามตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 26 การเปรียบเทียบความแตกต่างของความรู้เรื่องเพศศึกษาก่อนและหลังการทดลอง
ของผู้ปกครองที่เป็นกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม

ความรู้เรื่องเพศศึกษา	กลุ่มทดลอง (n=20)		กลุ่มควบคุม (n=20)		t-test	p-value
	\bar{X}	SD	\bar{X}	SD		
ก่อนการทดลอง	16.75	2.26	15.60	1.72	1.80	.07
หลังการทดลอง	18.50	2.50	16.60	.25	2.40*	.02

* $p < .05$

จากตารางที่ 26 พบว่าก่อนการทดลองผู้ปกครองที่เป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม มีความรู้เรื่องเพศศึกษาไม่แตกต่างกัน

แต่เมื่อทำการทดลองแล้วพบว่า หลังการทดลองผู้ปกครองที่เป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีความรู้เรื่องเพศศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 27 การเปรียบเทียบความแตกต่างของเจตคติต่อการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาก่อนและหลัง การทดลองของผู้ปกครองที่เป็นกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม

เจตคติต่อการสื่อสาร เรื่องเพศศึกษา	กลุ่มทดลอง (n=20)		กลุ่มควบคุม (n=20)		t-test	p-value
	\bar{X}	SD	\bar{X}	SD		
ก่อนการทดลอง	3.29	.28	3.13	.34	1.60	.11
หลังการทดลอง	3.52	.22	3.24	.25	3.70*	.00

* p < .05

จากตารางที่ 27 พบว่า ก่อนการทดลองผู้ปกครองที่เป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม มีเจตคติต่อการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาไม่แตกต่างกัน

แต่เมื่อทำการทดลองแล้วพบว่า หลังการทดลองผู้ปกครองที่เป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีเจตคติต่อการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 28 การเปรียบเทียบความแตกต่างของทักษะการปฏิบัติการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาก่อน และหลังการทดลองของผู้ปกครองที่เป็นกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม

ทักษะการปฏิบัติการสื่อสาร เรื่องเพศศึกษา	กลุ่มทดลอง (n=20)		กลุ่มควบคุม (n=20)		t-test	p-value
	\bar{X}	SD	\bar{X}	SD		
ก่อนการทดลอง	2.37	.17	2.47	2.10	1.63	.11
หลังการทดลอง	2.95	.36	2.59	.32	3.28*	.00

* p < .05

จากตารางที่ 28 พบว่า ก่อนการทดลองผู้ปกครองที่เป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม มีทักษะการปฏิบัติการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาไม่แตกต่างกัน

แต่เมื่อทำการทดลองแล้วพบว่า หลังการทดลองผู้ปกครองที่เป็นกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม มีทักษะการปฏิบัติการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 29 การเปรียบเทียบความแตกต่างของการรับรู้ความสามารถของตนเองในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษา ก่อนและหลังการทดลองของผู้ปกครองที่เป็นกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม

การรับรู้ความสามารถของตนเองในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษา	กลุ่มทดลอง (n=20)		กลุ่มควบคุม (n=20)		t-test	p-value
	\bar{X}	SD	\bar{X}	SD		
ก่อนการทดลอง	1.99	.12	2.00	.18	.13	.89
หลังการทดลอง	2.36	.18	2.13	.31	2.81*	.00

* $p < .05$

จากตารางที่ 29 พบว่า ก่อนการทดลองผู้ปกครองที่เป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม มีการรับรู้ความสามารถของตนเองในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาไม่แตกต่างกัน

แต่เมื่อทำการทดลองแล้วพบว่า หลังการทดลองผู้ปกครองที่เป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีการรับรู้ความสามารถของตนเองในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ในขณะเดียวกันผู้วิจัยก็ทำการวิเคราะห์ข้อมูล เกี่ยวกับความแตกต่างระหว่าง ก่อนและหลังการทดลอง ทั้งของกลุ่มทดลอง กลุ่มตัวอย่าง ทั้งก่อนการทดลองและหลังการทดลอง มีรายละเอียดตามตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 30 การเปรียบเทียบความแตกต่างของความรู้เรื่องเพศศึกษา ก่อนและหลังการทดลองของผู้ปกครองที่เป็นกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม

ความรู้เรื่องเพศศึกษา	การทดลอง	\bar{X}	SD	Paired t-test	p-value
กลุ่มทดลอง	ก่อนการทดลอง	16.75	2.26	2.39*	.02
	หลังการทดลอง	18.50	2.50		
กลุ่มควบคุม	ก่อนการทดลอง	15.60	1.72	2.01	.06
	หลังการทดลอง	16.60	2.50		

จากตารางที่ 30 พบว่า ความรู้เรื่องเพศศึกษาของผู้ปกครองที่เป็นกลุ่มทดลอง ก่อนการทดลองและหลังการทดลองมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ในขณะที่ความรู้เรื่องเพศศึกษาของผู้ปกครองที่เป็นกลุ่มควบคุม ก่อนการทดลองและหลังการทดลองไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 31 การเปรียบเทียบความแตกต่างเจตคติต่อการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาก่อนและหลังการทดลองของผู้ปกครองที่เป็นกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม

เจตคติต่อการสื่อสารเรื่องเพศศึกษา	การทดลอง	\bar{X}	SD	Paired t-test	p-value
กลุ่มทดลอง	ก่อนการทดลอง	3.29	.28	2.86*	.01
	หลังการทดลอง	3.52	.22		
กลุ่มควบคุม	ก่อนการทดลอง	3.13	.34	1.51	.14
	หลังการทดลอง	3.24	.25		

จากตารางที่ 31 พบว่า เจตคติต่อการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาของผู้ปกครองที่เป็นกลุ่มทดลอง ก่อนการทดลองและหลังการทดลองมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ในขณะที่เจตคติต่อการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาของผู้ปกครองที่เป็นกลุ่มควบคุม ก่อนการทดลองและหลังการทดลองไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 32 การเปรียบเทียบความแตกต่างของทักษะการปฏิบัติการสื่อสารเรื่องเพศศึกษา ก่อนและหลังการทดลองของผู้ปกครองที่เป็นกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม

ทักษะการปฏิบัติการสื่อสารเรื่องเพศศึกษา	การทดลอง	\bar{X}	SD	Paired t-test	p-value
กลุ่มทดลอง	ก่อนการทดลอง	2.37	.17	5.92*	.00
	หลังการทดลอง	2.95	.36		
กลุ่มควบคุม	ก่อนการทดลอง	2.47	.21	1.77	.09
	หลังการทดลอง	2.59	.32		

จากตารางที่ 32 พบว่า ทักษะการปฏิบัติการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาของผู้ปกครองที่เป็นกลุ่มทดลอง ก่อนการทดลองและหลังการทดลองมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ในขณะที่ทักษะการปฏิบัติการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาของผู้ปกครองที่เป็นกลุ่มควบคุม ก่อนการทดลองและหลังการทดลองไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 33 การเปรียบเทียบความแตกต่างของการรับรู้ความสามารถของตนเองในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาก่อนและหลังการทดลองของผู้ปกครองที่เป็นกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม

การรับรู้ ความสามารถของ ตนเองในการสื่อสาร เรื่องเพศศึกษา	การทดลอง	\bar{X}	SD	Paired t-test	p-value
กลุ่มทดลอง	ก่อนการทดลอง	1.99	.12	9.07*	.00
	หลังการทดลอง	2.36	.18		
กลุ่มควบคุม	ก่อนการทดลอง	2.00	.18	1.81	.08
	หลังการทดลอง	2.13	.31		

จากตารางที่ 33 พบว่า การรับรู้ความสามารถของตนเองในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาของผู้ปกครองที่เป็นกลุ่มทดลอง ก่อนการทดลองและหลังการทดลองมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ในขณะที่การรับรู้ความสามารถของตนเองในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาของผู้ปกครองที่เป็นกลุ่มควบคุม ก่อนการทดลองและหลังการทดลองไม่แตกต่างกัน

เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของบุตรหลาน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล เกี่ยวกับความแตกต่างระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ทั้งก่อนการทดลองและหลังการทดลอง ของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นบุตรหลาน ในเรื่องการปฏิบัติการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาของผู้ปกครองตามการรับรู้ของบุตรหลานดังมีรายละเอียดตามตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 34 การเปรียบเทียบความแตกต่างของปฏิบัติการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาตามการรับรู้ของบุตรหลานก่อนและหลังการทดลอง ของบุตรหลานที่เป็นกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม

ปฏิบัติการสื่อสารเรื่อง เพศศึกษาของผู้ปกครอง ตามการรับรู้ของบุตรหลาน	กลุ่มทดลอง (n=20)		กลุ่มควบคุม (n=20)		t-test	p-value
	\bar{X}	SD	\bar{X}	SD		
ก่อนการทดลอง	1.64	.13	1.71	.22	1.17	.24
หลังการทดลอง	2.08	.17	1.79	.21	4.60*	.00

จากตารางที่ 34 พบว่า ก่อนการทดลองบุตรหลานที่เป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม มีปฏิบัติการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาของผู้ปกครองตามการรับรู้ของบุตรหลานไม่แตกต่างกัน

แต่เมื่อทำการทดลองแล้วพบว่า หลังการทดลองผู้ปกครองที่เป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีความรู้เรื่องเพศศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ในขณะที่เดียวกันผู้วิจัยก็ทำการวิเคราะห์ข้อมูล เกี่ยวกับความแตกต่างระหว่าง ก่อนและหลังการทดลอง ทั้งของกลุ่มทดลอง กลุ่มตัวอย่าง มีรายละเอียดตามตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 35 การเปรียบเทียบความแตกต่างของปฏิบัติการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาตามการรับรู้ของบุตรหลานก่อนและหลังการทดลอง ของผู้ปกครองที่เป็นกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม

ปฏิบัติการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาตามการรับรู้ของบุตรหลาน	การทดลอง	\bar{X}	SD	Paired t-test	p-value
กลุ่มทดลอง	ก่อนการทดลอง	1.64	.13	7.80*	.00
	หลังการทดลอง	2.08	.17		
กลุ่มควบคุม	ก่อนการทดลอง	1.71	.22	1.50	.14
	หลังการทดลอง	1.79	.21		

จากตารางที่ 35 พบว่า ปฏิบัติการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาตามการรับรู้ของบุตรหลานก่อนและหลังการทดลองของผู้ปกครอง มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ในขณะที่ปฏิบัติการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาตามการรับรู้ของบุตรหลานที่เป็นกลุ่มควบคุม ก่อนการทดลองและหลังการทดลองไม่แตกต่างกัน

นอกจากนี้ ในแต่ละครั้งที่กลุ่มตัวอย่างเข้ารับการฝึกอบรมโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนสำหรับผู้ปกครองเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาแก่บุตรวัยรุ่น ผู้วิจัยจะให้กลับบ้านไปทำ และเมื่อกลับมาเจอกัน ผู้วิจัยก็จะทวงถามถึงการบ้านในครั้งก่อนด้วยเสมอว่า ผลจากการได้ทำการบ้านเป็นอย่างไร มีปัญหาและข้อติดขัดหรือไม่อย่างไรบ้าง ซึ่งสามารถแสดงผลได้ดังนี้

“ก็ลองเอาความรู้ที่ได้เรียนในแต่ละครั้งไปพูดไปคุยให้ลูกฟังว่าวันนี้เรียนอะไรมาบ้าง จากนั้นแล้วก็ชวนเค้าคุยและสังเกตปฏิกิริยา ลูก จะเห็นได้เลยคะว่า เค้าก็รู้สึกแปลกๆ ทำหน้าหงายๆ ว่า ออๆ ทำไมแม่ก็มาพูดเรื่องนี้ (เรื่องเพศ) แต่เค้าก็ฟังที่เราสอนนะคะ รู้สึกดีมากเลยคะ”

“ดีมาก ได้พูดคุยกับเค้ามากขึ้น แล้วทำให้เรารู้สึกว่า เวลาสอนอะไรไป เค้าฟัง และปฏิบัติตาม เช่นสอนเรื่องเพื่อน, อย่างกลับบ้านดึก ดีขึ้น”

“เมื่อก่อนทำแต่งงานครับ แต่เดี๋ยวนี้ได้คุยกับลูกมากขึ้น ขับรถไปกับลูกก็คุยกันในรถ สอนเรื่องโรคเอดส์ โรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ อารมณ์เพศ ลูกเค้าก็ให้ความสนใจนะครับ”

“สมัยลูกสาวไม่ค่อยได้สอน มัวแต่ทำงาน ลูกสาวก็ใจแตกไปอยู่กับผู้ชาย ไม่เรียน แล้วลูกสาวเอาลูกมาให้เลี้ยง ตอนนี้หลานเริ่มเป็นสาว เคยพลาดมาแล้วกับลูกสาว จะไม่ให้พลาดกับหลานอีก ที่ได้อบรมนี้ก็ทำให้ยายสอนหลานมากขึ้น ได้ดูแลเอาใจใส่หลานใกล้ชิดขึ้น”

“ก็พยายามทำตามการบ้านที่ให้ไปทุกครั้งคะ โดยให้เค้าดู เหมือนมาช่วยกันทำการบ้าน ทำให้มีโอกาสในการสอนไปด้วยในตัว ดีมากเลยคะ”

“ลูกสาวติดเพื่อนที่เป็นทอม ลูกสาวบอกเลยว่าชอบทอม ฟังแล้วตกใจ รับไม่ได้อายคนแถวบ้าน ถ้ามัวทำยังไงดีจะแยกทอมออกไป จะห้ามไม่ให้คบ พอวิทยากรก็แนะนำไป ก็ดีขึ้นทำให้เราเปิดใจมากขึ้น”

“ทำให้คุยกับลูกมากขึ้น”

“ทำให้มีเรื่องที่จะพูด ฟังลูกมากขึ้น”

“ต่างจากแต่ก่อนที่จะชอบว่า ชอบตำหนิลูกก่อน ทั้งๆที่เป็นห่วง แต่ว่าไว้ก่อน พอวิทยากรบอกให้พูดกับลูกตรงๆ ว่าห่วง ความสัมพันธ์ก็ดีขึ้นคะ ครอบครัวดูอบอุ่นขึ้น”

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านความพึงพอใจต่อโปรแกรมการศึกษานอกระบบ
โรงเรียนสำหรับผู้ปกครองเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาแก่
บุตรหลานวัยรุ่น

ตารางที่ 36 แสดงข้อมูลรายข้อของความพึงพอใจหลังการจัดโปรแกรมของกลุ่มทดลอง

ประเมินผลโปรแกรม	\bar{X}	SD	ระดับความ พึงพอใจ
ด้านหลักสูตร	4.12	.23	มาก
เนื้อหาวิชาในการฝึกอบรมครอบคลุมวัตถุประสงค์ของ โครงการ	4.55	.51	มากที่สุด
วิทยากรมีความรอบรู้และสามารถถ่ายทอดได้ดี	4.25	.63	มาก
ความเหมาะสมของเวลาในแต่ละกิจกรรม	3.85	.67	มาก
เอกสารหรืออุปกรณ์ประกอบกิจกรรมมีความสมบูรณ์และ เหมาะสม	3.60	.94	มาก
ความรู้ที่ได้ในการฝึกอบรมสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้	4.25	.63	มาก
โดยภาพรวม ท่านมีความพึงพอใจต่อโครงการ	4.05	.68	มาก
การใช้สื่อมีความสอดคล้องและเหมาะสมกับเนื้อหาของแต่ละ กิจกรรม	4.35	.67	มาก
ด้านการศึกษด้วยตนเองและฝึกพูดคุยกับบุตร	4.10	.43	มาก
ความเหมาะสมของกิจกรรม	3.85	.74	มาก
การฝึกพูดคุยกับบุตรก่อให้เกิดการเรียนรู้ และบรรลุตามวัตถุประสงค์	3.95	.68	มาก
ระยะเวลาที่ใช้ในการศึกษด้วยตนเอง	4.50	.51	มากที่สุด
ด้านการจัดการ	3.96	.34	มาก
ความเหมาะสมของสถานที่และสิ่งแวดล้อม	4.00	.79	มาก
ความเหมาะสมของระยะเวลาที่จัด	3.85	.67	มาก
ความเหมาะสมของอาหาร / เครื่องดื่ม	3.95	.75	มาก
วัสดุอุปกรณ์ประกอบการอบรม	3.90	.64	มาก
การบริการของเจ้าหน้าที่	4.10	.78	มาก
รวมทั้งฉบับ	4.06	.18	มาก

จากตารางที่ 36 พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เข้ารับการฝึกตามโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาแก่บุตรวัยรุ่นนั้น มีความพึงพอใจต่อโปรแกรมการฝึกอบรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาแก่บุตรหลานวัยรุ่นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.06$)

โดยเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจต่อโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาแก่บุตรวัยรุ่นทุกด้าน ได้แก่ ด้านหลักสูตร ด้านการศึกษาด้วยตนเองและฝึกพูดคุยกับบุตรที่บ้าน และด้านการจัดการ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.12, 4.10$ และ 3.96 ตามลำดับ)

และเมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน เพื่อพิจารณาหัวข้อที่กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจในแต่ละหัวข้อสามารถสรุปได้ดังนี้

ด้านหลักสูตร กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจในการที่เนื้อหาวิชาในการฝึกอบรมครอบคลุมวัตถุประสงค์ของโครงการอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.55$) และมีความพึงพอใจต่อการใช้สื่อที่มีความสอดคล้องและเหมาะสมกับเนื้อหาของแต่ละกิจกรรมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.35$) และพึงพอใจต่อวิทยากรที่มีความรอบรู้และสามารถถ่ายทอดได้ดี และพึงพอใจต่อความรู้ที่ได้ในการฝึกอบรมสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ และพึงพอใจต่อโครงการในภาพรวมอยู่ในระดับมากด้วยเช่นกัน ($\bar{X} = 4.25, 4.25$ และ 4.05)

ด้านการศึกษาด้วยตนเองและฝึกพูดคุยกับบุตรที่บ้าน กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจในระยะเวลาที่ใช้ในการศึกษาด้วยตนเองที่มีความยืดหยุ่นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.50$) และมีความพึงพอใจต่อการฝึกพูดคุยกับบุตรก่อให้เกิดการเรียนรู้และบรรลุตามวัตถุประสงค์ และพึงพอใจต่อความเหมาะสมของกิจกรรมในการศึกษาด้วยตนเอง อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.95$ และ 3.85 ตามลำดับ)

และด้านการจัดการ กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจในทุกหัวข้ออยู่ในระดับมาก โดยในหัวข้อการบริการของเจ้าหน้าที่ มีคะแนนเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 4.10$) รองลงมาได้แก่ ความเหมาะสมของสถานที่และสิ่งแวดล้อม ($\bar{X} = 4.00$)

ตอนที่ 4 ผลการศึกษาปัจจัย เงื่อนไข และปัญหาของการนำโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนสำหรับผู้ปกครองเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาแก่บุตรหลานวัยรุ่น

ผู้วิจัยศึกษาปัจจัย เงื่อนไขและปัญหาของการนำโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาแก่บุตรหลานวัยรุ่นที่พัฒนาขึ้น โดยการอภิปรายกลุ่มผู้เข้าร่วมโปรแกรมที่เป็นกลุ่มทดลองหลังจากที่เข้าร่วมโปรแกรมโดยมีรายละเอียดดังนี้

1.ภาพรวมของโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่จัด

จากการสัมภาษณ์วิทยากรและผู้ช่วยวิจัยประจำกลุ่มมีความเห็นว่าภาพรวมของโปรแกรมมีความเหมาะสม ทั้งด้านเนื้อหาและกิจกรรม สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันและส่งเสริมการสื่อสารที่เหมาะสมในครอบครัว ดังคำสัมภาษณ์วิทยากรและผู้ช่วยวิจัยดังนี้

“ เนื้อหาและกิจกรรมการเรียนรู้ในชั้นเรียนมีความเหมาะสมไม่มากและไม่น้อยเกินไป เรื่องที่เรียนตอบสนองความต้องการเรียนรู้ทั้งของผู้ปกครองและบุตรหลาน สังเกตว่าผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมและกระตือรือร้นดี”

ความคิดเห็นของผู้ปกครองกลุ่มทดลองได้แก่

“ ตอนที่ผู้วิจัยมาสอบถามว่าจะเข้าร่วมกิจกรรมหรือไม่ ก็คิดว่าเนื้อหาที่เรียนเป็นเนื้อหาที่รู้ๆ อยู่แล้ว คิดว่ามาลองเรียนวันแรกก่อน แต่พอมาเรียนจริงๆ ทำให้รู้เลยว่ายังมีเรื่องที่ยังไม่รู้อีกเยอะ ก็สนใจเรียนต่อจนครบ”

“โดยรวมพอใจกับรูปแบบการอบรม ได้เจอกลุ่มผู้ปกครองด้วยกัน ได้เพื่อนได้แลกเปลี่ยนเรื่องลูก วิธีการคุยกับลูก”

“ได้ประสบการณ์ทั้งจากวิทยากรและจากผู้ปกครองด้วยกัน กล้าคุยเรื่องเพศกับลูกมากขึ้นจากแต่เดิมคุยเรื่องนี้น้อยมาก เนื่องจากอาย”

“ได้สื่อในการไปศึกษาด้วยตนเองเพิ่มความรู้ และแนวทางไปฝึกปฏิบัติพูดคุยกับลูก”

“การไปทัศนศึกษาร่วมกับกลุ่มผู้ปกครองด้วยกันทำให้สนิทกันมากขึ้น และยังได้พาลูกไปด้วยทำให้เหมือนเปิดโลกทัศน์ให้กับเด็กได้รับความรู้หลากหลาย ขณะชมนิทรรศการก็ได้สอนลูกไปด้วย ถ้าให้มาเองก็คงไม่ได้มาเพราะไม่รู้ว่่าที่นี่มีเรื่องเกี่ยวกับเพศศึกษาด้วย”

“ได้ความรู้เยอะดี ชอบทำกิจกรรม รู้สึกสนุก สามารถกลับไปคุยกับลูกได้”

“ภาพรวมของโปรแกรมและกิจกรรมเหมาะสม สามารถนำไปใช้ได้จริงในครอบครัว ช่วงที่ฝึกกับลูก สนุกดี ใกล้ชิดกันมากขึ้น”

“มีความรักความใกล้ชิดกับลูกมากขึ้น สัมพันธภาพดีขึ้น”

“การบ้านที่ให้ไปทำร่วมกันกับลูก ทำให้เหมือนมีจุดเริ่มต้นที่จะคุยเรื่องเพศกับลูก”

2. ความเหมาะสมแต่ละองค์ประกอบของโปรแกรม

2.1 ด้านกลุ่มผู้เรียน

วิทยากรและผู้ช่วยวิจัยประจำกลุ่มมีความเห็นว่ากลุ่มผู้เรียนมีความเหมาะสม เพราะเหตุว่ากลุ่มผู้ปกครองที่เข้าอบรมในครั้งนี้เป็นกลุ่มที่ขณะนี้ มีบุตรหลานที่อยู่ในความดูแลอยู่ในช่วงวัยรุ่นตอนต้นด้วยกัน ผู้ปกครองหลายคนเริ่มประสบปัญหาในการพูดคุยกับบุตรหลานที่เริ่มเป็นวัยรุ่น นอกจากนี้วิทยากรยังเห็นว่า การเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองที่ไม่จำเป็นต้องเป็นบิดามารดา เช่น ลุง ป้า น้า อา ได้เข้าอบรมเป็นสิ่งที่เหมาะสม เพราะในบางครอบครัวเด็กไม่ได้อยู่กับพ่อแม่ ทำให้ไม่เปิดโอกาสและได้กลุ่มผู้ปกครองที่มีความหลากหลายมาเข้าอบรม เป็นผู้ปกครองที่อยู่กับบุตรหลานวัยรุ่นจริงๆ

กลุ่มทดลองมีความเห็นว่าจำนวนผู้เรียนมีความเหมาะสม ได้ทำกิจกรรมอย่างทั่วถึง ทำให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์กัน เกิดความรู้ใหม่ๆ ดังจากผลการแสดงความคิดเห็นของกลุ่มทดลองต่อไปนี้

“ได้แลกเปลี่ยนความรู้กับผู้ปกครองด้วยกันตอนเข้ากลุ่มทำให้ได้รับความรู้และประสบการณ์จากคนอื่นว่าเขาเคยคุยเรื่องเพศกับลูกอย่างไรบ้าง สอนเรื่องอะไรบ้าง เขามีปัญหาเกี่ยวกับลูกไหมและเรียนรู้ว่าเขาจัดการกับปัญหาอย่างไร”

“จำนวนคนเหมาะสม ได้ทำกิจกรรมอย่างทั่วถึง ทุกคนได้พูด ได้ร่วมแสดงความคิดเห็น”

“ได้เพื่อนใหม่ ได้มิตรภาพ มีอะไรก็ปรึกษากัน คอยให้กำลังใจกัน ”

“ช่วงฝึกปฏิบัติได้ฝึกทุกคน ได้ประสบการณ์มีส่วนร่วม คิดว่ามีความเหมาะสม”

2.2 ด้านการสำรวจความต้องการการเรียนรู้ของกลุ่มเป้าหมาย

วิทยากรและผู้ช่วยวิจัยประจำกลุ่มมีความเห็นว่าเนื้อหาที่จัดให้ตรงกับความต้องการที่อยากรู้จริงๆ ของผู้เรียน เนื้อหาเหมาะสมไม่มากหรือน้อยเกินไป

กลุ่มทดลองมีความเห็นว่าการได้สอบถามบุตรหลานด้วยเป็นสิ่งที่ดีมาก จะได้ว่า บุตรหลานคิดเรื่องนี้อย่างไร และต้องการให้ผู้ปกครองสื่อสารเรื่องใด เพราะในความคิดของผู้ปกครอง ก็จะสอนแต่เรื่องที่ได้และสะดวกใจที่จะพูด ซึ่งอาจไม่ตรงกับเรื่องที่ได้กอยากรู้

“ไม่รู้ว่าจริงๆว่าลูกอยากเรียนรู้เรื่องนี้ (เรื่องเพศสัมพันธ์) ไม่เคยคิดที่จะสอนเรื่องนี้เลย”

“ช่วงที่ผู้วิจัยมาสอบถามความต้องการอบรม ก็คิดเหมือนกันว่าลูกเราอยากรู้เรื่องเพศเรื่องใดบ้าง ต่อไปนี้ต้องพูดเรื่องเพศศึกษากับลูกให้เรื่องหลากหลายมากขึ้น “

2.3 ด้านวิธีการดำเนินโปรแกรม

กำหนดแผนงาน การติดต่อสถานที่อบรมและทัศนศึกษา และติดต่อที่มหาวิทยาลัย ผู้ช่วยวิจัย

วิทยากรและผู้ช่วยวิจัยประจำกลุ่มมีความเห็นว่าบทบาทหน้าที่ของวิทยากรมีความเหมาะสมด้วยเป็นผู้ที่กระตุ้นให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของกิจกรรม สร้างบรรยากาศการอบรมได้ดี

กลุ่มทดลองมีความเห็นว่

“ วิทยากรให้ความรู้ได้แบบเจาะลึกจริงๆ กล่าวพูด ไม่เคอะเขิน “

“ วิทยากรมีวิธีสอนที่สนุก ไม่เครียดถึงแม้บางเรื่องเป็นเรื่องทฤษฎีก็สอนให้ตลกไม่เบื่อ”

“ วิทยากรและผู้ช่วยวิจัยดูแลทั่วถึง พยายามกระตุ้นให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของกิจกรรม รู้สึกดีที่วิทยากรกระตุ้นผู้เรียนให้ได้พูดทุกคน ได้แสดงความคิดเห็น”

“ วิทยากรมีความรู้มาก รู้จริง มีตัวอย่างมาประกอบการอบรม ทำให้ตระหนักรู้และเห็นความสำคัญกับการคุยเรื่องเพศกับบุตรหลาน”

ในประเด็นสถานที่ที่จัดอบรมทั้งวิทยากรและผู้ช่วยวิจัยประจำกลุ่มมีความเห็นสอดคล้องกับกลุ่มทดลองที่เห็นว่า สถานที่ในการจัดกิจกรรมมีความเหมาะสมเนื่องจากห้องมีขนาดใหญ่ เหมาะกับทำกิจกรรมที่ต้องเคลื่อนไหว

“ชอบห้องที่อบรม เหมาะสมกว้างดี”

“ มีการบริการที่ดี เจ้าหน้าที่ให้เกียรติผู้เข้าอบรมมาก”

ในประเด็นเรื่องสื่ออุปกรณ์ “บางหัวข้ออยากได้สื่อที่เห็นภาพจริง”

2.4 ด้านวัตถุประสงค์ของโปรแกรม

วิทยากรและผู้ช่วยวิจัยประจำกลุ่มมีความเห็นว่า วัตถุประสงค์ของโปรแกรมมีความเหมาะสม เนื่องจากมีความชัดเจนและสามารถตอบสนองของความต้องการของผู้เรียนได้

กลุ่มทดลองมีความเห็นว่า

“ผู้สอนอธิบายวัตถุประสงค์ของการจัดโปรแกรมก่อนที่จะเริ่มทำกิจกรรมได้ชัดเจนดี”

“ได้พัฒนา ความรู้ เจตคติ ทักษะ และ ความเชื่อมั่นในการสื่อสารเรื่องเพศให้แก่ผู้ปกครองมากขึ้น”

2.5 ด้านเนื้อหาสาระ

กลุ่มทดลองมีความเห็นว่าเนื้อหาสาระของโปรแกรมมีความเหมาะสมกับความต้องการของผู้เรียนที่เป็นทั้งผู้ปกครองและเป็นบุตรหลานมีประโยชน์สามารถนำไปใช้กับสภาพจริง ดังจากผลการแสดงความคิดเห็นของกลุ่มทดลองต่อไปนี้

“ตอนแรกนึกว่าเนื้อหาไม่ลึกน้อย แต่พอมาเรียนจริงๆ มีรายละเอียดที่ยังไม่รู้อีกเยอะเลย”

“เนื้อหาที่สอนสามารถสอนได้ทั้งลูกหญิงลูกชาย”

“เนื้อหาที่สอนสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง”

“เนื้อหาเข้าใจง่ายดี ทันสมัย เข้ากับสถานการณ์ปัจจุบัน”

2.6 ด้านระยะเวลา

กลุ่มทดลองมีความเห็นว่าระยะเวลาในการเรียนรู้ช่วงที่ฝึกอบรวมร่วมกับลูก น้อยไปหน่อย น่าจะจัดให้มากกว่านี้ ”

“ระยะเวลาในการเรียนในชั้นเรียนของผู้ปกครองมีความเหมาะสม ไม่รีบเร่งจนเกินไป”

2.7 ด้านการประเมินก่อนจัดอบรม

กลุ่มทดลองมีความเห็นว่า การประเมินผลก่อนอบรมมีความเหมาะสม แบบทดสอบมีความเหมาะสม ทั้งความยากง่าย สามารถตรวจสอบได้ว่าผู้เรียนมีความรู้เพิ่มขึ้น ดังจากผลการแสดงความคิดเห็นของกลุ่มทดลองดังนี้

“เนื้อหาในแบบทดสอบไม่ยากจนเกินไป จำนวนข้อคำถามคิดว่าเหมาะสมแล้ว”

“เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็น”

“ภาษาอ่านเข้าใจง่าย”

“มีบางชุดที่มีข้อความมากเกินไป ชี้แจงตอบ”

2.8 ด้านการดำเนินโปรแกรม

กลุ่มทดลองมีความเห็นว่าการดำเนินโปรแกรมที่แบ่งเป็น 3 ระยะเวลาที่มีความเหมาะสม

2.9 ด้านจัดกิจกรรมและสถานการณ์การเรียนรู้

กิจกรรมการเรียนรู้มีความหลากหลาย ให้ทั้งหลักการและการทำกิจกรรมต่างๆ เช่น การเล่นเกม การเล่นบทบาทสมมุติ กรณีศึกษา การทัศนศึกษานอกสถานที่ ทำให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ใหม่ๆ ดังจากผลการแสดงความคิดเห็นของกลุ่มทดลองต่อไปนี้

“ชอบที่ได้มีส่วนร่วมทุกขั้นตอน ได้เอาประสบการณ์ของแต่ละคนมานั่งคุยกัน ทำให้เราเรียนรู้จากคนอื่น กล้าคิดกล้าพูด กล้าแสดงออกแล้วได้รับประสบการณ์ใหม่จากวิทยากรที่จะนำมาเพิ่มเติมให้ เกิดเป็นความรู้ใหม่ ”

“กิจกรรมเยอะมาก มีทั้งเล่นเกม แสดงบทบาทสมมุติ ทำให้เข้าใจเนื้อหาได้ง่ายขึ้น”

“ช่วงฝึกปฏิบัติทักษะการสื่อสาร ได้รับประสบการณ์ตรง มั่นใจมากขึ้นว่าจะสามารถไปคุยกับลูกค้าได้”

“จัดสถานการณ์การเรียนรู้ได้ใกล้เคียงกับชีวิตจริง พอไปคุยกับลูกค้ามั่นใจขึ้นเพราะผ่านการฝึกสถานการณ์นั้นมา”

“ กิจกรรมทำให้ทุกคนมีส่วนร่วมทุกขั้นตอน”

“ทำให้เราฝึกการตัดสินใจ”

2.10 ด้านการประเมินหลังจัดอบรม

กลุ่มทดลองมีความเห็นว่าการประเมินผลหลังอบรมมีความเหมาะสม สามารถตรวจสอบได้ว่าผู้เรียนมีความรู้เพิ่มขึ้น

“เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็น”

นอกจากนี้ ในการเก็บข้อมูลสรุปปัจจัยส่งเสริมและปัญหาอุปสรรคในการนำไปโปรแกรมไปใช้จากผู้ปกครองที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์เพิ่มเติม เพื่อให้ได้ผลของข้อมูลที่ครบถ้วนมากขึ้น ดังมีรายละเอียด ดังนี้

“เรื่องเอกสารอยากได้เยอะๆ ให้น้อยไป อยากได้สื่อเป็นตัวช่วยสอนเยอะๆ”

“เอกสาร คู่มือ อยากให้มีรูปบ้าง ดูแล้วมันเรียบๆเกินไป ไม่สะดุดตา”

“ตอนอบรมอยากได้สื่อแบบว่าเห็นภาพจริงๆ หรือ สื่อเหตุการณ์จริง เช่นวีดีโอ การสำเร็จความใคร่ด้วยตนเอง

“จากที่ไม่เคยกอดลูก ก็กอดลูก แล้วลูกก็กอดตอบ เปิดเผยใกล้ชิดกันมากขึ้น พุดจาติ กับลูกมากขึ้น ใจเย็นขึ้น”

“เรื่องที่ยังลำบากใจในการคุยกับลูกคือการสอนลูกเรื่องการจัดการกับอารมณ์เพศ การสำเร็จความใคร่ด้วยตนเอง การมีเพศสัมพันธ์”

“ถึงแม้ว่าอาจารย์จะอธิบายว่าการพูดคุยเรื่องเพศว่าเป็นเรื่องปกติ แต่ก็ยังรู้สึกเขิน เวลาที่จะต้องคุยกับลูกก่อน”

“ช่วงแรกก็เหมือนลองผิด ลองถูก แต่พอมาอบรมไปสักสองสามครั้งแล้วรู้สึกว่าจะ อยากให้ถึงวันที่จะอบรมอีกเร็วๆ”

“เวลาที่เข้าร่วมก็รู้สึกสนุก อยากให้จัดกิจกรรมแบบนี้มากๆ เพื่อให้ผู้ปกครองคนอื่น ได้รับรู้ว่าการพูดคุยกับลูกเป็นเรื่องที่ดี”

“ได้ความรู้เยอะขึ้นจากที่ไม่เคยรู้เลย หรือรู้มาผิดๆ เช่นเรื่องนับหน้าเจ็ดหลังเจ็ด เรื่อง ยาคุมกำเนิดฉุกเฉิน เรื่องประจำเดือน เรื่องผื่นเปื่อยก อสุจิ ฮอโมน ไช้ข้อข้อใจได้หลายเรื่อง”

“ช่วงทัศนศึกษา สนุกได้ความรู้ดี ได้ดูวีดีโอคนคลอดบุตรจริงๆ เด็กเห็นภาพว่าคนเกิด ได้อย่างไร ทำให้ผู้ปกครองไม่ต้องอธิบายมาก”

“ชอบที่ได้ไปพิพิธภัณฑ์ที่รังสิต ไม่เคยไป พอได้ไปกับลูก ก็รู้สึกสนุก ได้พูดคุยกับลูก มากขึ้น ได้พูดคุยกันหลายๆเรื่อง ชอบมากเลย”

“ได้ฝึกปฏิบัติจริง”

“เด็กๆ ชอบมากมีสื่อเยอะ ได้ความรู้เยอะ เพลิดเพลิน ผู้ปกครองช่วยกันหาคำตอบกับ ลูก จากใบงานที่มอบหมายให้ไปหาในอินเทอร์เน็ต มีรางวัล”

“ช่วงเอาลูกมาฝึกอบรมด้วย เล่นบทบาทสมมติ สนุกสนานช่วยกันคิดบทสนทนา ให้ กลุ่มวิจารณ์ หาข้อสรุปว่าควรจะทำอย่างไรได้มีส่วนร่วม ได้ความรู้มาจากกลุ่มผู้ปกครองด้วยกันชอบ ทำกิจกรรมเยอะๆ”

ผู้วิจัยสัมภาษณ์บุตรหลานของผู้ปกครองที่เข้ารับการอบรมและได้ให้ข้อมูลดังนี้

“ แม่มาบอกว่าไปอบรมเรื่องเพศศึกษามา แล้วมาคุยให้ฟัง ทุกครั้งที่กลับจากอบรมก็รู้สึกดีได้ความรู้ แม่บอกให้ช่วยกันทำการบ้านที่มอบหมายมา”

“ แต่ก่อนแม่ชอบบ่นบ่อยๆ เวลาไม่ช่วยงานบ้าน รู้สึกว่าแม่พูดดีขึ้น ไม่ค่อยบ่นมากเหมือนเมื่อก่อน”

“ เมื่อก่อนแม่จะพูดอยู่แต่เรื่องเดิมๆเช่น อย่ากลับบ้านดึก อย่าคบเพื่อนไม่ดี อย่าใช้เงินเปลือง ทำให้เบื่อที่จะฟัง เดียวนี้แม่มีเรื่องมาสอนไม่ซ้ำแต่ละวัน”

“ พ่อกับแม่ ฟังผมมากขึ้นครับ เวลาพ่อขับรถไปส่งที่โรงเรียน พ่อก็จะสอนเรื่องเพศกับผม เรื่องโรคเอดส์ ”

“ แม่สอนเรื่องเพศมากกว่าครูสอนอีก ครูไม่เคยสอนเรื่องนี้บะระยะปลอดภัยเลย”

“ ชอบที่ไปทัศนศึกษา ได้ความรู้มากขึ้น ยิ่งไปกับผู้ปกครองด้วยรู้สึกดีมาก”

“ ตอนออกมาแสดงบทบาทสมมติรู้สึก ตลกดี คิดคำพูดไม่ค่อยออก เขียนด้วย”

“ แม่ไม่เคยกอดหนุนานแล้ว แต่เดี๋ยวนี้แม่เปลี่ยนไปมีโอบกอดหนุนบ้างทำให้หนูรู้สึกรักแม่กับพ่อมากขึ้น สนุกกันมากขึ้น”

ศูนย์วิทยพัทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนสำหรับผู้ปกครองเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาแก่บุตรหลานวัยรุ่นนี้ มีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. เพื่อศึกษาความต้องการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความสามารถของผู้ปกครองในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาแก่บุตรหลานวัยรุ่น
2. เพื่อพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถของผู้ปกครอง ในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาแก่บุตรหลานวัยรุ่น
3. เพื่อศึกษาผลการทดลองใช้โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น
4. เพื่อศึกษาปัจจัย เงื่อนไข และปัญหาของการนำโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถของผู้ปกครอง ในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาแก่บุตรหลานวัยรุ่น ที่พัฒนาขึ้น

การดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยแบ่งเป็น 4 ระยะดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาความต้องการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความสามารถของผู้ปกครอง ในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาแก่บุตรหลานวัยรุ่น การดำเนินการวิจัยในขั้นตอนนี้ เป็นการดำเนินการตามกรอบแนวคิดการพัฒนาโปรแกรม ขั้นที่ 1 คือ กำหนดกลุ่มเป้าหมายและขั้นที่ 2 การสำรวจความต้องการการเรียนรู้ของกลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายที่เป็นกลุ่มสำหรับศึกษาหาความต้องการในการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาแก่บุตรหลาน ผู้วิจัยคัดเลือกจากผู้ปกครองที่มาเข้ารับคำปรึกษา จากสถาบันสุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่น ราชนครินทร์ ที่มีความสนใจในการเสริมสร้างการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาแก่บุตรหลานวัยรุ่นที่มีอายุในช่วง 11- 14 ปี

ผู้วิจัยทำการศึกษาความต้องการเรียนรู้ของกลุ่มเป้าหมายโดยศึกษาความต้องการเรียนรู้เรื่องเพศศึกษาทั้งของผู้ปกครองและบุตรหลานวัยรุ่นโดยใช้แบบสอบถามและสัมภาษณ์เพิ่มเติม

เพื่อให้ได้รับข้อมูลพื้นฐานทั้งสองด้านเนื่องจากข้อมูลทั้งด้านเด็กและผู้ปกครองเป็นข้อมูลที่สัมพันธ์กัน เป็นการนำไปสู่การวางแผนการจัดการศึกษาที่มีเนื้อหาที่ตรงกับความต้องการจริงของผู้เรียนที่จะนำมาสร้างโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถของผู้ปกครองในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาแก่บุตรหลานวัยรุ่น ให้มีความเหมาะสม อันได้แก่ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ความต้องการการเรียนรู้ในเนื้อหาเกี่ยวกับเพศศึกษาโดยอิงเนื้อหาหลักสูตรของ SIECUS(2004) ที่มีเนื้อหาหลักประกอบด้วย 6 ด้านได้แก่ 1.พัฒนาการทางเพศของวัยรุ่น 2.สัมพันธภาพ 3.ทักษะส่วนบุคคล 4.พฤติกรรมทางเพศ 5. สุขอนามัยทางเพศและ 6.สังคมและวัฒนธรรม นอกจากนี้ผู้วิจัยยังเพิ่มเติมในส่วนของเนื้อหาด้านการสื่อสารเรื่องเพศศึกษา และความต้องการเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อนำข้อมูลที่ได้ทั้งหมดมาประกอบการสร้างโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถของผู้ปกครอง ในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาแก่บุตรหลานวัยรุ่น

ระยะที่ 2 การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถของผู้ปกครอง ในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาแก่บุตรหลานวัยรุ่น ได้ดำเนินการตามขั้นตอนการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดการจัดการศึกษาสำหรับผู้ปกครอง (Parent Education) ในขั้นที่ 3-6 จากขั้นตอนทั้ง 10 ที่ผู้วิจัยได้ทำการสังเคราะห์ขึ้นได้แก่

ขั้นที่ 3 กำหนดวิธีการดำเนินโปรแกรม ผู้วิจัยได้วางแผนการดำเนินการโดยติดต่อประสานงานกับสถาบันสุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่นราชนครินทร์และขออนุมัติการจัดโปรแกรมการเรียนรู้ให้แก่ผู้ปกครองที่มีบุตรหลานวัยรุ่น และประสานงานกับเจ้าหน้าที่ของสถาบันฯ เพื่ออำนวยความสะดวกในการฝึกอบรมนอกจากนี้ยังติดต่อประสานงานเชิญวิทยากรจากองค์การพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการสาธารณสุข(องค์การแพธ)ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์การทำงานเกี่ยวกับเรื่องการสื่อสารเรื่องเพศศึกษามาร่วมดำเนินกิจกรรมประจำหน่วยเรียนรู้รวมทั้งเปิดรับสมัครและคัดเลือกผู้ปกครองและบุตรหลานมาเป็นกลุ่มผู้เรียน

ขั้นที่ 4 กำหนดวัตถุประสงค์ของโปรแกรม เพื่อเสริมสร้างความรู้ ทักษะ เจตคติและการรับรู้ความสามารถของตนเองของผู้ปกครองในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาแก่บุตรหลานวัยรุ่น

ขั้นที่ 5 กำหนดเนื้อหาสาระของโปรแกรม ผู้วิจัยศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับเรื่องเพศศึกษาจากตำรา เอกสารและจากหลักสูตรเพศศึกษาของ SIECUS(2004) ซึ่งประกอบด้วยเนื้อหาหลัก 6 ด้านได้แก่ 1.พัฒนาการทางเพศของวัยรุ่น 2.สัมพันธภาพ 3.ทักษะส่วนบุคคล 4.พฤติกรรมทางเพศ 5. สุขอนามัยทางเพศและ 6.สังคมและวัฒนธรรมและเพิ่มเติมในส่วนของเนื้อหาด้านการ

สื่อสารเรื่องเพศศึกษา และจากการสอบถามความต้องการเรียนรู้ในเนื้อหาเรื่องเพศศึกษาของผู้ปกครองและบุตรหลานวัยรุ่น รวมถึงการสัมภาษณ์เพิ่มเติม เพื่อให้ได้ข้อมูลทั้งสองด้านที่ตรงกับความต้องการจริงของผู้ปกครองและบุตรหลานและนำมาจัดโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนโดยเน้นการเสริมสร้างความรู้ เจตคติ ทักษะการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาให้แก่กลุ่มตัวอย่างได้เนื้อหาประกอบด้วย 6 หน่วยการเรียนรู้ดังนี้ 1) เข้าใจเรื่องเพศ 2) การสื่อสารเรื่องเพศกับบุตรหลาน 3) เมื่อลูกโตเป็นหนุ่มเป็นสาว 4) เพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร 5) ทักษะการแก้ไขปัญหาและ 6) เข้าใจสัมพันธ์ภาพของวัยรุ่น

ขั้นที่ 6 กำหนดตารางเวลา ในการจัดโปรแกรมการศึกษาสำหรับผู้ปกครอง การกำหนดตารางเวลาสามารถยืดหยุ่นได้ตามความเหมาะสมและความต้องการของกลุ่ม โดยการสอบถามความต้องการระยะเวลาในการจัดกิจกรรมจากผู้ปกครอง

ระยะที่ 3 การทดลองใช้โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนสำหรับผู้ปกครอง เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาแก่บุตรหลานวัยรุ่นได้ดำเนินการตามขั้นที่ 7-9 ของโปรแกรมได้แก่

ขั้นที่ 7 ประเมินก่อนจัดอบรม ผู้วิจัยดำเนินการทดสอบกับกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ด้วยแบบวัดความรู้เรื่องเพศศึกษาและการสื่อสารเรื่องเพศศึกษา แบบวัดทักษะในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษา และแบบวัดเจตคติต่อการสื่อสารเรื่องเพศศึกษา รวมทั้งแบบวัดการรับรู้ความสามารถในตนเองเพื่อรวบรวมข้อมูลไว้เป็นข้อมูลพื้นฐาน

นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังได้ทำการทดสอบบุตรหลานวัยรุ่นของผู้ปกครองที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่อเป็นการติดตามผลความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาของผู้ปกครองตามการรับรู้ของบุตรหลานโดยการทดสอบก่อนฝึกอบรม

ขั้นที่ 8 และขั้นที่ 9 ดำเนินกิจกรรมฝึกอบรม จัดสถานการณ์และกิจกรรมการเรียนรู้

1. บทบาทและหน้าที่ของผู้วิจัย ในการดำเนินกิจกรรมครั้งนี้ คือ เป็นผู้จัดผู้ประสานงาน ผู้อำนวยการความสะอาดและเป็นผู้สอนในบางหน่วยการเรียนรู้ กล่าวคือ ผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการจัดโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนสำหรับผู้ปกครองเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาแก่บุตรหลานวัยรุ่น ปฐมนิเทศและดำเนินการฝึกอบรมตามโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น

2. ภาพรวมของกิจกรรมที่จัดขึ้นครั้งนี้ ประกอบด้วย

2.1. ผู้วิจัยดำเนินการจัดฝึกอบรมตามโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนสำหรับผู้ปกครองเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาแก่บุตรหลานวัยรุ่นโดยแบ่งเป็น 3 ระยะดังนี้

ระยะที่ 1 จัดฝึกอบรมกลุ่มผู้ปกครองด้วยกันในชั้นเรียนทั้งหมด 7 ครั้งฝึกอบรมทุกวันจันทร์และวันศุกร์วันละ 8 ชั่วโมงรวมเป็นเวลา 56 ชม. ฝึกอบรมตามแผนการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น (รายละเอียดอยู่ในภาคผนวก ข) โดยการดำเนินกิจกรรมเน้นขั้นตอนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมที่พัฒนาขึ้นจากการผนวกแนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเชิงประสบการณ์ ของ Nicole(1994) Pretty, etal(1995) Kolb(1991) และกรมสุขภาพจิต (2543) ผนวกเข้ากับแนวคิดการรับรู้ความสามารถของตนเองของ Bandura(1986) ซึ่งมีจุดเด่นอยู่ที่การได้ฝึกประสบการณ์ตรงและให้ฝึกจนประสบความสำเร็จ และแนวคิดการสื่อสารระหว่างบุคคลของ Devito(1995) ซึ่งมีจุดเด่นอยู่ที่เน้นแนวคิดมนุษยนิยมที่เน้นการแสดงความร่วมมือรู้สึก การแสดงเห็นอกเห็นใจคู่สนทนา การสื่อสารทางบวกทั้งวจนภาษาและอวัจนภาษา ซึ่งทั้งหมดจะช่วยให้โปรแกรมมีความสมบูรณ์ครบถ้วน โดย ได้ขั้นตอนในการดำเนินกิจกรรม ดังนี้

- 1) ประสบการณ์ และการเป็นคนเปิดเผย
- 2) การสะท้อนความคิดและอภิปราย การร่วมรู้สึก การสนับสนุนเกื้อหนุนคู่สนทนา และ ความเสมอภาคในการสื่อสาร
- 3) ความคิดรวบยอด
- 4) การทดลอง/ประยุกต์แนวคิด ประสบความสำเร็จจากการกระทำ และการสื่อสาร ทางบวก

ระยะที่ 2 ผู้วิจัยมอบหมายเอกสาร "คุยเรื่องเพศกับลูก" ให้ผู้ปกครองกลุ่มทดลองไปศึกษาด้วยตนเองและใช้ประกอบการสอนบุตรหลานที่บ้านทุกวันวันละ 1-2 ชั่วโมง ในระหว่างวันที่ 24 มกราคม-11 กุมภาพันธ์ 2554 (3 สัปดาห์) ผู้ปกครองเลือกเวลาพูดคุยเรื่องเพศกับบุตรหลานแล้วแต่ความสะดวกของแต่ละครอบครัวและให้บันทึกการสื่อสารทุกครั้งเน้นให้กลุ่มทดลองปฏิบัติการสอนบุตรหลานที่บ้านโดยใช้ความรู้และทักษะจากการเข้ากลุ่มที่สถาบันสุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่นราชนครินทร์ กรุงเทพมหานครและเขียนบันทึกทุกครั้งที่มีการพูดคุยหรือสื่อสารเรื่องเพศแก่บุตรหลานและนำแบบบันทึกการสื่อสารกลับมาให้ผู้วิจัยในระยะที่ 3 เพื่อรายงานความก้าวหน้าหรือปัญหาและอุปสรรค ที่เกิดขึ้นรวมระยะเวลาในการศึกษาด้วยตนเองและฝึกสอนลูกที่บ้านเป็นเวลา 20 ชั่วโมง

ระยะที่ 3 ผู้วิจัยพาผู้ปกครองและบุตรหลานไปทัศนศึกษา ดูงานร่วมกัน เกี่ยวกับเรื่องเพศศึกษาที่พิพิธภัณฑ์สุขภาพทางเพศ ตั้งอยู่ในองค์การวิทยาศาสตร์ อ. คลองห้า จ. ปทุมธานี เป็นเวลา 1 วัน (คิดเป็น 8 ช. ม.) เพื่อให้ ผู้ปกครองและบุตรหลานได้มีโอกาสทำกิจกรรม ร่วมกัน และพูดคุยสอนเรื่องเพศศึกษาแก่บุตรโดยเรียนรู้จากในสถานที่ดูงาน ในบรรยากาศที่เป็น กันเองและผ่อนคลาย จากนั้น ผู้วิจัยจัดให้มีการฝึกอบรมร่วมกันระหว่างผู้ปกครองและบุตรหลานใน ชั้นเรียนอีก 2 ครั้งๆ ละ 8 ชั่วโมง (เท่ากับ 16 ช. ม.) รวมระยะเวลาทั้งศึกษาดูงานและการฝึกอบรม ร่วมกันระหว่างผู้ปกครองและบุตรหลานในชั้นเรียน เป็นเวลา ทั้งหมด 24 ชั่วโมง

ระยะที่ 4 ศึกษาปัจจัย เงื่อนไข และปัญหาที่มีผลต่อโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน สำหรับผู้ปกครองเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาแก่บุตรหลานวัยรุ่นที่ พัฒนาขึ้น โดยวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมโปรแกรมกลุ่มทดลองจากแบบ สัมภาษณ์ปัจจัยเงื่อนไขที่เกี่ยวข้องกับการจัดโปรแกรมการเรียนรู้หลังจากทดลองแล้ว

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนสำหรับผู้ปกครองเพื่อ เสริมสร้างความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาแก่บุตรหลานวัยรุ่น สามารถสรุปผลการวิจัย ได้ดังต่อไปนี้

1. ผลการศึกษาข้อมูลความต้องการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความสามารถของ ผู้ปกครอง ในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาแก่บุตรหลานวัยรุ่น

ผู้ปกครองที่สนใจเข้าร่วมโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน ส่วนใหญ่เป็นมารดามี อายุระหว่าง 40-45 ปี โดยบุตรหลานที่เข้าร่วมโครงการส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงอายุ 12 ปี ผู้ปกครองส่วนใหญ่พูดคุยเรื่องเพศกับบุตรหลานน้อยมากแต่มีความคิดว่าบิดามารดาหรือ ผู้ปกครองควรเป็นผู้ให้ความรู้เรื่องเพศแก่บุตรหลาน

ส่วนบุตรหลานนั้น เมื่อเวลาที่ประสบปัญหาต่างๆเกี่ยวกับเรื่องเพศ จะใช้วิธีการแก้ไข ปัญหา โดยหาข้อมูลจาก Internet มากที่สุด รองลงมาจะปรึกษาเพื่อน ในขณะที่บุคคลที่บุตร หลานต้องการปรึกษามากที่สุดคือ แม่

ผลการศึกษาความต้องการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการสื่อสารเรื่อง เพศศึกษาของผู้ปกครองพบว่าอยู่ในระดับปานกลางและเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าความ

ต้องการเรียนรู้ในด้านทักษะส่วนบุคคล ด้านพฤติกรรมทางเพศ ด้านสุขอนามัยทางเพศ และด้านการสื่อสารเรื่องเพศศึกษา อยู่ในระดับมาก ส่วนด้านพัฒนาการทางเพศของมนุษย์ และด้านสังคมและวัฒนธรรมอยู่ในระดับปานกลาง คะแนนความต้องการเรียนรู้เรื่องเพศศึกษารายด้านเรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อยคือด้านการสื่อสารเรื่องเพศศึกษา ด้านสุขอนามัยทางเพศ ด้านทักษะส่วนบุคคลและด้านพฤติกรรมทางเพศ

ผลการศึกษาค้นคว้าความต้องการเรียนรู้เรื่องเพศศึกษาของบุตรหลานอยู่ในระดับมากและเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าความต้องการเรียนรู้ด้านพัฒนาการทางเพศของมนุษย์ ด้านสัมพันธภาพ ด้านทักษะส่วนบุคคล ด้านพฤติกรรมทางเพศและ ด้านการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านสุขอนามัยทางเพศและด้านสังคมและวัฒนธรรมอยู่ในระดับปานกลาง คะแนนความต้องการเรียนรู้เรื่องเพศศึกษาเรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อยคือด้านทักษะส่วนบุคคล ด้านพัฒนาการทางเพศของมนุษย์ ด้านสัมพันธภาพ ด้านพฤติกรรมทางเพศ และ ด้านการสื่อสารเรื่องเพศศึกษา

ผลการศึกษาค้นคว้าความต้องการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้ปกครองเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาพบว่ามีความต้องการเข้าร่วมกิจกรรมมากถึงร้อยละ 82 จำนวนวันที่ผู้ปกครองคิดว่าจะมีความเหมาะสมในการจัดกิจกรรมโดยส่วนใหญ่ในช่วง 6 - 8 วัน ช่วงเดือนที่เหมาะสมในการจัดกิจกรรมคือเดือนมกราคม และลักษณะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจในเนื้อหาที่มีความหลากหลายที่ต้องการมากที่สุดคือการอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น รองลงมาคือการฝึกปฏิบัติ

2. ผลการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนสำหรับผู้ปกครองเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาแก่บุตรหลานวัยรุ่น

ผลการวิจัยครั้งนี้ ได้โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนสำหรับผู้ปกครองเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาแก่บุตรหลานวัยรุ่น โดยเป็นโปรแกรมที่มีการผสมผสาน แนวคิดการจัดการศึกษาสำหรับผู้ปกครอง (Parent Education) แนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Participatory Learning) ที่ประกอบไปด้วย 4 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นประสบการณ์ 2) ขั้นสะท้อนความคิดและอภิปราย 3) ขั้นความคิดรวบยอด และ 4) ขั้นทดลองหรือประยุกต์แนวคิด ผสมเข้ากับแนวคิดการรับรู้ความสามารถของตนเอง (Self-efficacy) โดยผู้วิจัยนำวิธีการที่มีประสิทธิภาพมากที่สุดในการพัฒนาการรับรู้ความสามารถของตนเองของบุคคลคือการประสบความสำเร็จจากการกระทำ (Enactive Mastery Experiences) มาผนวกในขั้นที่ 4 ของการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เนื่องจากว่าการได้ลงมือปฏิบัติ เป็นประสบการณ์โดยตรง ผู้ปกครองได้ทดลอง

ฝึกประสบการณ์การสื่อสารเรื่องเพศในชั้นเรียน ให้ฝึกจนประสบความสำเร็จสามารถสื่อสารได้ จะทำให้ผู้ปกครองรับรู้ถึงความสามารถของตนเองเพิ่มขึ้น ก็เกิดความมั่นใจ ที่จะไปสื่อสารเรื่อง เพศกับบุตรหลาน นอกจากนี้ผู้วิจัยได้นำแนวคิดการสื่อสารระหว่างบุคคล (Interpersonal Communication) ที่ประกอบด้วย 1).เปิดเผยตนเอง 2).การร่วมรู้สึก 3). สนับสนุนเกื้อกูลคู่สนทนา 4).การสื่อสารทางบวกและ 5).เสมอภาคในการสื่อสาร มาผนวกในขั้นตอนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของโปรแกรมในการสื่อสารเรื่องเพศ โดยแนวคิดดังกล่าวจะเพิ่ม ความสามารถในการสื่อสารให้กับผู้ปกครองโดยผ่านกระบวนการกลุ่ม ผู้ปกครองจะได้ฝึก ทักษะการสื่อสารระหว่างการเข้ากลุ่ม ดังนั้นผู้วิจัยจึงนำแนวคิดดังกล่าวมาใช้ในการพัฒนา โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนสำหรับผู้ปกครองเพื่อเสริมสร้าง ความรู้ เจตคติ ทักษะ และ การรับรู้ความสามารถของตนเอง ในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาของผู้ปกครอง สรุปได้ขั้นตอนการ ดำเนินกิจกรรมดังนี้ 1).ขั้นประสบการณ์และเปิดเผยตนเอง 2).ขั้นสะท้อนความคิดและอภิปราย การร่วมรู้สึก สนับสนุนเกื้อกูลคู่สนทนา เสมอภาคในการสื่อสาร 3).ขั้นความคิดรวบยอด และ 4).ขั้นทดลอง/ประยุกต์แนวคิด การประสบความสำเร็จจากการกระทำและการสื่อสารทางบวก ใน ส่วนองค์ประกอบของโปรแกรมที่สังเคราะห์จากแนวคิดการศึกษาผู้ปกครองได้ 10 องค์ประกอบ คือ 1) กำหนดกลุ่มเป้าหมาย 2) การสำรวจความต้องการการเรียนรู้ของกลุ่มเป้าหมาย 3) กำหนด วิธีการดำเนินโปรแกรม 4) กำหนดวัตถุประสงค์ของโปรแกรม 5) กำหนดเนื้อหาสาระของโปรแกรม 6)กำหนดตารางเวลา 7) ประเมินก่อนจัดอบรม 8) ดำเนินโปรแกรม 9) จัดสถานการณ์การเรียนรู้ และ 10)ประเมินผลหลังอบรม

ในระยะแรก ผู้วิจัยดำเนินการจัดกิจกรรม อบรมเพื่อสร้างเสริมความรู้ เจตคติ ทักษะและ การรับรู้ความสามารถของตนเองของผู้ปกครองในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาโดยจัดปฐมนิเทศ ภาพรวมของโปรแกรมให้แก่ผู้ปกครอง และอบรมทั้งหมด 7 ครั้งๆ ละ 8 ชั่วโมง รวมทั้งหมด 56 ชั่วโมง ตามขั้นตอนที่ได้ผนวกแนวคิดทั้งหมด ดังมีรายละเอียดกิจกรรม ดังนี้

1. ขั้นประสบการณ์และเปิดเผยตนเอง เป็นขั้นเริ่มต้นของการเรียนรู้ที่ให้ผู้ปกครอง แต่ละคน ถ่ายทอดประสบการณ์ ความรู้พื้นฐาน ทศนคติ ความเชื่อ ค่านิยมเดิมที่มีความเกี่ยวข้องกับ เนื้อหาเรื่องเพศศึกษาและการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาในสังคมไทยตลอดจนการสื่อสารเรื่องเพศ ที่เคยปฏิบัติกับบุตรหลาน ผู้สอนจัดกิจกรรมต่างๆ เช่น เกม บทบาทสมมติ สถานการณ์จำลอง

ดูวีซีดี /ดูภาพข่าว เพื่อกระตุ้นให้ผู้ปกครองตั้งประสบการณ์ของตนเองออกมาพูดคุยให้ กลุ่มได้ฟัง ยึดหลักการพูดคุยแบบเปิดเผย ในการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างเจตคติต่อการสื่อสารเรื่อง เพศเป็นกิจกรรมเริ่มจากการ สร้างความรู้สึกของผู้ปกครอง อาจให้ดู วีซีดี /ดูภาพข่าวเกี่ยวกับ

เนื้อหาที่จะเรียนรู้เช่นสถานการณ์ทางเพศของวัยรุ่นในปัจจุบัน ดู วีซีดีที่สะท้อนเหตุการณ์ใกล้เคียงกับชีวิตจริง และแบ่งผู้เรียนเป็นกลุ่มย่อยเช่นกลุ่มละ 2 คน ให้เปิดเผยข้อมูลแก่คู่ของตนเกี่ยวกับประสบการณ์ที่ผ่านมาของตนเองอย่างไว้วางใจซึ่งกันและกัน ยิ่งพูดจาเปิดเผยมากเท่าไรก็จะทำให้มีความเป็นกันเองมากขึ้น สัมพันธภาพก็จะยิ่งดี ส่งผลให้การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ได้มากขึ้น โดยให้จับคู่แลกเปลี่ยนความรู้สึก ให้ผู้ปกครองได้แสดงความรู้ และแบ่งปันประสบการณ์เดิมของตนออกมาให้แก่สมาชิกมากที่สุด

2. ขั้นสะท้อนความคิดและอภิปราย การร่วมรู้สึก สนับสนุนเกื้อกูลคู่สนทนา
เสมอภาคในการสื่อสาร ขั้นตอนนี้เป็นขั้นที่ผู้วิจัยให้ผู้ปกครองแสดงความคิดเห็น และความรู้สึกของตนเองแลกเปลี่ยนกับสมาชิกในกลุ่ม ผู้สอนกำหนดประเด็นการวิเคราะห์ วิจัยจากสถานการณ์ตัวอย่าง หรือจากใบงานที่แจกให้ที่สอดคล้องกับเนื้อหาเรื่องเพศศึกษาและการสื่อสารเรื่องเพศศึกษา ตัวอย่างเช่นจากการดูวีซีดี สถานการณ์ทางเพศของวัยรุ่นในปัจจุบัน ผู้สอนตั้งคำถามกลุ่มว่า ท่านมีความรู้สึกอย่างไรจากการดูเหตุการณ์นั้น มีแนวทางในการป้องกันปัญหาทางเพศของวัยรุ่นได้อย่างไรและแบ่งกลุ่มย่อยเพื่อสะท้อนความคิดและอภิปราย ในหลายกิจกรรมผู้สอนเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมอภิปรายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ถึงความคิด ความรู้สึกของคนอื่นในประเด็นดังกล่าวที่ต่างไปจากตนเอง ซึ่งจะช่วยให้เกิดการเรียนรู้ได้กว้างขวางขึ้น และผลสะท้อนความคิดเห็นหรืออภิปราย และนำเสนอจะทำให้ได้ข้อสรุปที่หลากหลาย ในขั้นนี้ ผู้ปกครองจะได้เรียนรู้เปรียบเทียบวิเคราะห์จากประสบการณ์เดิมร่วมกับประสบการณ์ความรู้ใหม่ที่แตกต่างร่วมกัน นอกจากนี้ในการเข้ากลุ่มอภิปรายผู้ปกครองยังได้เรียนรู้ถึงการทำงานเป็นทีม บทบาทของสมาชิกกลุ่มที่ดี การแสดงออกอย่างเหมาะสม ผู้สอนทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ เปิดโอกาสให้ทุกคนได้มีส่วนร่วมในการคิด วิเคราะห์ อภิปรายอย่างเต็มที่อย่างเท่าเทียมกัน ในการเข้ากลุ่มร่วมอภิปรายให้ทุกคนได้มีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น มีการพูดคุยแสดงความร่วมมือรู้สึกไม่นั่งเฉย แสดงสีหน้าท่าทางตั้งใจฟังและเมื่อมีผู้แสดงความคิดเห็นที่ใกล้เคียงกับตนก็แสดงความสนับสนุนในสิ่งที่พูด และแสดงการยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ด้วยวาจาหรือท่าทาง

3. ขั้นความคิดรวบยอด จากการสะท้อนคิดและอภิปรายในขั้นที่ 2 กลุ่มผู้ปกครอง จะได้ส่งตัวแทนนำเสนอข้อสรุปเกี่ยวกับสาระสำคัญในเนื้อหาเพื่อให้ผู้ปกครองได้ข้อมูลที่ครอบคลุมเกิดความเข้าใจและนำไปสู่ความคิดรวบยอดโดยผู้สอนช่วยชี้แนะและยกตัวอย่างเพิ่มเติมให้เห็นชัดเจนขึ้น ผู้สอนอาจเพิ่มเติมความรู้ที่จำเป็นให้ผู้ปกครอง ในเนื้อหาวิชา ซึ่งกระทำได้หลายทางเช่นการบรรยายเกี่ยวกับเนื้อหาเรื่องเพศศึกษาให้แก่ผู้ปกครอง หรือมอบหมายให้อ่านเรื่องเพศศึกษาจากเอกสาร ตำรา การที่ผู้สอนสรุปความคิดรวบยอดจากการอภิปรายและการ

นำเสนอของผู้ปกครองแต่ละกลุ่ม ผู้ปกครองจะเกิดความเข้าใจและเกิดความคิดรวบยอด ซึ่งจะส่งผลไปถึงการเปลี่ยนแปลงเจตคติหรือความเข้าใจในเนื้อหาขั้นตอนของการฝึกทักษะต่างๆ ที่ช่วยทำให้ผู้ปกครองปฏิบัติได้ง่ายขึ้น

4. ขั้นการทดลอง/ประยุกต์แนวคิด ประสบความสำเร็จจากการกระทำและการสื่อสารทางบวก เป็นขั้นตอนที่ผู้ปกครองนำความรู้ที่ได้รับจากขั้นที่1-3 มาทดลองฝึกปฏิบัติด้วยกัน ในขั้นตอนนี้จะทำให้ผู้ปกครองได้รับประสบการณ์ตรงจากการฝึกการสื่อสารเรื่องเพศโดยใช้เทคนิคการสื่อสารทางบวกเช่น การชม การแสดงออกทางสีหน้าท่าทางที่เป็นมิตร ยิ้มแย้ม ไม่บึ้งตึง เทคนิคการเตือน ไม่พูดตำหนิ กิจกรรมในขั้นนี้ให้ผู้ปกครองได้ฝึกจากสถานการณ์จริงสามารถสื่อสารได้ ฝึกจนสำเร็จเพื่อให้เกิดความมั่นใจที่จะไปสื่อสารเรื่องเพศกับบุตรหลาน ผู้สอนแจกสถานการณ์ให้ผู้ปกครองจับคู่ได้แสดงบทบาทสมมติ ระดมสมองคิดบทสนทนา และออกมาแสดงให้สมาชิกกลุ่มใหญ่ช่วยกันคิดวิเคราะห์ในบทสนทนาดังกล่าวถูกต้องหรือไม่ ควรปรับหรือแก้ไขอย่างไร ตัวอย่างเช่น สถานการณ์ที่แม่นั่งคอยบุตรชายที่กลับบ้านดึก ให้ผู้ปกครองจับคู่คิดบทสนทนาเมื่อบุตรเข้ามาว่าจะคุยอย่างไรโดยคนหนึ่งแสดงเป็นแม่ อีกคนแสดงเป็นลูก และผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกัน ผู้สอนจะคอยให้คำชี้แนะให้ฝึกจนประสบความสำเร็จ คือสามารถสื่อสารได้ ผู้ปกครองจะได้รับการฝึกปฏิบัติจนเกิดเป็นแนวปฏิบัติของตนเอง เกิดความมั่นใจ ซึ่งผู้สอนจะใช้ผลของการทำกิจกรรมในขั้นตอนนี้เป็นการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนว่าผู้เรียนสามารถนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้ไปใช้อย่างถูกต้องหรือไม่ มีความมั่นใจมากน้อยเพียงใด ในระหว่างฝึกปฏิบัติหากพบว่าผู้ปกครองยังทำไม่ถูกต้อง ก็ให้ผู้ปกครองฝึกซ้ำใหม่จนสำเร็จเนื่องจากผู้ปกครองต้องถ่ายโยงความรู้และทักษะนี้ไปใช้ในชีวิตจริงในการคุยเรื่องเพศกับบุตรหลานที่บ้าน ต้องให้ได้ฝึกและฝึกสำเร็จด้วยจึงเกิดการรับรู้ในความสามารถของตนเอง เกิดความมั่นใจที่จะไปสื่อสารเรื่องเพศกับบุตรหลานต่อไป

ในระยะที่สอง การเรียนรู้จากเอกสาร “คุยเรื่องเพศกับลูก” โดยให้ผู้ปกครองไปศึกษาด้วยตนเองเป็นการส่วนตัวตามเวลาสะดวกและใช้ประกอบการสอนบุตรที่บ้านใช้เวลา 3 สัปดาห์ให้ผู้ปกครองฝึกพูดคุยกับบุตรที่บ้าน โดยใช้ความรู้และทักษะจากการเข้ากลุ่มที่สถาบันสุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่นราชนครินทร์ และเขียนลงบันทึกทุกครั้งที่มีการพูดคุยเรื่องเพศกับบุตร และนำแบบบันทึกกลับมาให้ผู้วิจัย เพื่อรายงานความก้าวหน้าหรือปัญหาและอุปสรรค ที่เกิดขึ้น ในเอกสารประกอบด้วยเนื้อหาเรื่องเพศศึกษาที่มี 6 หัวข้อหลักและมีตัวอย่างการสื่อสารเรื่องเพศศึกษากับบุตรวัยรุ่น ผู้ปกครองเรียนรู้ด้วยตนเองผ่านเนื้อหาและมีการทำแบบฝึกหัดร่วมกันกับบุตร มีตัวอย่างบทสนทนาให้เป็นแนวทางไปพูดคุย สอน แนะนำ เรื่องต่างๆ แก่บุตรใช้เวลาวันละ1-2 ชั่วโมง(ยืดหยุ่นตามความเหมาะสม)ในช่วงเย็นหรือแล้วแต่ความสะดวกของผู้ปกครองเมื่อครบ3

สัปดาห์แล้วผู้ปกครองกลับเข้าร่วมกิจกรรมในระยะเวลาที่สามอีกครั้งรวมระยะเวลาในการศึกษาด้วยตนเองและฝึกสอนลูกที่บ้านเป็นเวลา 20 ชั่วโมง

ในระยะเวลาที่สาม ผู้วิจัยพาผู้ปกครองและบุตรหลาน ไปทัศนศึกษาเกี่ยวกับเรื่องเพศศึกษาที่พิพิธภัณฑ์สุขภาพทางเพศ ตั้งอยู่ในองค์การวิทยาศาสตร์ อ. คลองห้า จ.ปทุมธานี เป็นเวลา 1 วัน ผู้ปกครองและบุตรหลานได้มีการทำกิจกรรมร่วมกัน และพูดคุยสอนเรื่องเพศศึกษาแก่บุตร โดยเรียนรู้จากในสถานที่ดูงาน ผู้ปกครองใช้สื่อในสถานที่ดูงานเป็นตัวช่วยในการสอนเรื่องเพศศึกษาเช่นสื่ออุปกรณ์การคุมกำเนิด ถุงยางชนิดต่างๆ ยาคุมฉุกเฉิน มีการฉายวีดีโอการคลอดบุตรจริง มีสื่อต่างๆมากมาย โดยก่อนเข้าดูงาน ผู้วิจัยแจกใบงานคำถามให้ผู้ปกครองและบุตรทุกคน ไปค้นหาคำตอบในสถานที่ดูงาน ซึ่งเป็นเรื่อง que ผู้ปกครองได้เรียนรู้ไปทั้งหมดแล้วทั้งในชั้นเรียน และในการศึกษาเอกสาร“คุยเรื่องเพศกับลูก” ด้วยตนเอง ผู้ปกครองจะได้อาศัยช่วงเวลานี้สอนเรื่องเพศกับบุตรหลานไปด้วยพร้อมๆกันกับการช่วยกันค้นหาคำตอบจากใบงาน ในบรรยากาศที่เป็นกันเองและผ่อนคลาย ผู้วิจัยคอยอำนวยความสะดวกและเฉลยคำตอบในช่วงบ่าย จากนั้นผู้วิจัยนัดหมายจัดให้มีการฝึกอบรมร่วมกันระหว่างผู้ปกครองและบุตรหลานในชั้นเรียนอีก 2 วันในวันเสาร์-อาทิตย์ วันละ 8 ชั่วโมง และเนื่องจากเป็นวันหยุด ผู้วิจัยจึงย้ายสถานที่ไปจัดฝึกอบรมผู้ปกครองและบุตรหลานที่สมาคมผู้บำเพ็ญประโยชน์แห่งประเทศไทย เน้นการฝึกทักษะการสื่อสารเรื่องเพศกับบุตรโดยให้ผู้ปกครองและบุตรหลานจับคู่คิดบทสนทนาจากสถานการณ์ที่ผู้วิจัยกำหนดและออกมาแสดงบทบาทสมมติ โดยให้ทุกคนรอบครัวได้แสดงและผลัดกันวิเคราะห์ บทสนทนาว่าควรปรับหรือไม่ ถ้าปรับควรปรับเช่นไร รวมระยะเวลาในระยะเวลาที่สามนี้ทั้งหมด 24 ชั่วโมง

3. การทดลองใช้โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนสำหรับผู้ปกครองเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาแก่บุตรหลานวัยรุ่น

3.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษา

ก่อนการฝึกอบรม ผู้ปกครองกลุ่มทดลองมีระดับความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาแก่บุตรหลานวัยรุ่นในเรื่องความรู้เกี่ยวกับเรื่องเพศศึกษา เจตคติต่อการสื่อสารเรื่องเพศศึกษา ทักษะการปฏิบัติการสื่อสารเรื่องเพศศึกษา อยู่ในระดับปานกลาง และมีการรับรู้ความสามารถของตนเองในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาอยู่ในระดับน้อย ส่วนผู้ปกครองกลุ่มควบคุมมีระดับความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาแก่บุตรหลานวัยรุ่นในเรื่องความรู้เกี่ยวกับเรื่องเพศศึกษา และเจตคติต่อการสื่อสารเรื่องเพศศึกษา อยู่ในระดับปานกลาง แต่มีทักษะการปฏิบัติการสื่อสารเรื่องเพศศึกษา และมีการรับรู้ความสามารถของตนเองในการสื่อสารเรื่อง

เพศศึกษาอยู่ในระดับน้อย โดยบุตรหลานของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม มีการรับรู้ระดับความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาของผู้ปกครองอยู่ในระดับน้อยทั้งคู่

หลังการฝึกอบรม ผู้ปกครองกลุ่มทดลองมีระดับความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาแก่บุตรหลานวัยรุ่นในเรื่อง ความรู้เกี่ยวกับเรื่องเพศศึกษา เจตคติต่อการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาอยู่ในระดับมาก และมีทักษะการปฏิบัติการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง และมีการรับรู้ความสามารถของตนเองในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาอยู่ในระดับน้อย ส่วนผู้ปกครองกลุ่มควบคุมมีระดับความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาแก่บุตรหลานวัยรุ่นในเรื่อง ความรู้เกี่ยวกับเรื่องเพศศึกษา เจตคติต่อการสื่อสารเรื่องเพศศึกษา และทักษะการปฏิบัติการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง และมีการรับรู้ความสามารถของตนเองในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาอยู่ในระดับน้อย โดยบุตรหลานของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม มีการรับรู้ระดับความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาของผู้ปกครองอยู่ในระดับน้อยทั้งคู่

3.2 การวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาแก่บุตรหลานวัยรุ่นระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

ก่อนการฝึกอบรม ผู้ปกครองกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม มีความรู้เรื่องเพศศึกษา เจตคติต่อการสื่อสารเรื่องเพศศึกษา ทักษะการปฏิบัติการสื่อสารเรื่องเพศศึกษา และการรับรู้ความสามารถของตนเอง ไม่แตกต่างกัน ส่วนบุตรหลานกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมก็มีการรับรู้การสื่อสารของผู้ปกครองไม่แตกต่างกัน ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานการวิจัยที่กำหนดไว้

หลังการฝึกอบรม ผู้ปกครองกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม มีความรู้เรื่องเพศศึกษา เจตคติต่อการสื่อสารเรื่องเพศศึกษา ทักษะการปฏิบัติการสื่อสารเรื่องเพศศึกษา และการรับรู้ความสามารถของตนเองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนบุตรหลานกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมก็มีการรับรู้การสื่อสารของผู้ปกครองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เช่นกัน ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานการวิจัยที่กำหนดไว้

นอกจากนี้ เมื่อพิจารณา ความแตกต่างระหว่างก่อนการฝึกอบรมและหลังการฝึกอบรม ของกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม พบว่า

กลุ่มทดลอง ผู้ปกครองที่เป็นกลุ่มทดลองมีความรู้เรื่องเพศศึกษา เจตคติต่อการสื่อสารเรื่องเพศศึกษา ทักษะการปฏิบัติการสื่อสารเรื่องเพศศึกษา และการรับรู้ความสามารถของตนเอง ภายหลังจากการฝึกอบรมสูงกว่าก่อนการฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนบุตรหลานกลุ่มทดลองก็มีการรับรู้ความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศของผู้ปกครอง เพิ่ม

สูงขึ้นกว่าก่อนการฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานการวิจัยที่กำหนดไว้

กลุ่มควบคุม ผู้ปกครองที่เป็นกลุ่มควบคุมมีความรู้เรื่องเพศศึกษา เจตคติต่อการสื่อสารเรื่องเพศศึกษา ทักษะการปฏิบัติกรสื่อสารเรื่องเพศศึกษา และการรับรู้ความสามารถของตนเอง ภายหลังจากการฝึกอบรม ไม่แตกต่างจากก่อนการฝึกอบรม ส่วนบุตรหลานกลุ่มควบคุมก็มีการรับรู้ความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศของผู้ปกครอง ไม่แตกต่างจากก่อนการฝึกอบรมเช่นกัน ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานการวิจัยที่กำหนดไว้

4. ผลการศึกษาปัจจัย เจอนไข และปัญหาของการนำโปรแกรมการศึกษาออก ระบบโรงเรียนสำหรับผู้ปกครองเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษา แก่บุตรหลานวัยรุ่น

4.1 ปัจจัยของโปรแกรมการศึกษาออกระบบโรงเรียนสำหรับผู้ปกครองเพื่อ เสริมสร้างความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาแก่บุตรหลานวัยรุ่น

1. กลุ่มผู้เรียน

ผู้ปกครองที่เป็นกลุ่มทดลองเป็นผู้ปกครองที่มีความสนใจและมีความต้องการเสริมสร้างความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศกับบุตรหลาน จึงมีความกระตือรือร้นในการทำกิจกรรม การที่ผู้ปกครองมาจากสถานที่ที่แตกต่างกัน มีประสบการณ์ต่างกัน ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ แบ่งปันความคิดเห็นและประสบการณ์ระหว่างกัน ประกอบกับผู้ปกครองมีบุตรหลานวัยรุ่นที่มีอายุใกล้เคียงกัน ทำให้เข้าใจปัญหาที่เกิดขึ้นกับเด็กในวัยนี้ได้ง่าย มีการสื่อสารเข้าใจตรงกัน เกิดแรงจูงใจในการทำกิจกรรมและการเรียนรู้เนื้อหาาร่วมกัน

ดังนั้นกลุ่มผู้เรียนจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ต้องคำนึงถึงในการจัดโปรแกรม ที่จะต้องจัดผู้เรียนที่มีความสนใจหรือมีปัญหาที่คล้ายกัน มีประสบการณ์ที่ใกล้เคียงกัน นอกจากนี้จำนวนผู้เรียนเป็นสิ่งสำคัญที่ต้องตระหนักในการจัดโปรแกรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม โดยจะต้องจัดผู้เรียนให้มีจำนวนที่เหมาะสมกับกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ซึ่งลักษณะของกลุ่มต้องไม่ใหญ่เกินไปเพราะกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ที่จัดต้องมีการทดลองปฏิบัติและการทำกิจกรรมหลายรูปแบบ ดังนั้นจำนวนผู้เรียนจึงไม่ควรมากเกินไป เพื่อให้ผู้เรียนมีโอกาสทดลองหรือฝึกปฏิบัติได้อย่างทั่วถึง

2. ผู้สอน

ผู้ปกครองที่เป็นกลุ่มทดลองมีความคิดเห็นตรงกันว่าผู้สอนเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญของการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้สอนเป็นผู้ที่มีความรู้ มีประสบการณ์ตรงในการฝึกปฏิบัติการสื่อสารเรื่องเพศศึกษา สามารถถ่ายทอดความรู้ ทักษะได้อย่างชัดเจน นอกจากนี้ยังเคารพความคิดเห็นและประสบการณ์ของผู้เรียนไม่ชี้นำ กระตุ้นให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นและนำความรู้และประสบการณ์เดิมของตนออกมาใช้ให้มากที่สุด และสร้างบรรยากาศในการทำกิจกรรมที่เป็นกันเอง สนุกสนาน ดังนั้นผู้สอนจึงเป็นปัจจัยสำคัญในการจัดโปรแกรม ผู้สอนต้องเป็นผู้ที่มีความเข้าใจในเนื้อหาของเพศศึกษาและการสื่อสารเรื่องเพศอย่างดี เพื่อที่จะถ่ายทอดให้ผู้เรียนสามารถสร้างความรู้ใหม่และนำไปใช้ได้ อย่างมีความมั่นใจ

3. กิจกรรมการเรียนรู้

ผู้ปกครองที่เป็นกลุ่มทดลองมีความคิดเห็นตรงกันว่า การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ของโปรแกรม ทำให้ผู้เรียนเข้าไปมีส่วนร่วมเรียนรู้อย่างมาก ผู้ปกครองได้ทำกิจกรรมที่หลากหลายโดยมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของกิจกรรม ได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์โดยฝึกร่วมกันระหว่างผู้ปกครองด้วยกัน การไปทัศนศึกษาสถานที่ที่รวบรวมเรื่องเกี่ยวกับเพศศึกษาทำให้เพิ่มพูนความรู้ และการได้ฝึกปฏิบัติจริงร่วมกันกับบุตรหลาน ทำให้ได้รับทั้งประสบการณ์ตรง ความรู้ใหม่และทักษะใหม่ และสามารถถ่ายโยงความรู้ไปสู่บุตรหลานได้ สามารถนำไปใช้ในชีวิตจริง นอกจากนี้การได้ฝึกปฏิบัติจริงร่วมกันกับบุตรหลาน เป็นกระบวนการสื่อสารสองทางทำให้ผู้ปกครองรู้ถึงความรู้สึกนึกคิดของบุตรหลานเมื่อต้องพูดคุยเรื่องเพศ เข้าใจความรู้สึกซึ่งกันและกัน ดังนั้นการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้โดยให้ฝึกปฏิบัติจริงจึงเป็นปัจจัยสำคัญของการจัดโปรแกรม

4. เนื้อหา

ผู้ปกครองที่เป็นกลุ่มทดลองมีความคิดเห็นตรงกันว่าเนื้อหามีความหลากหลาย มีสาระความรู้ มีประโยชน์และตอบสนองความต้องการเรียนรู้ทั้งของผู้ปกครองและของบุตรหลาน สามารถนำเนื้อหาที่ได้รับไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันได้อย่างแท้จริง การรู้เนื้อหาเรื่องเพศศึกษาและการสื่อสารเรื่องเพศทำให้รู้ว่าจะต้องพูดคุยเรื่องอะไรและอย่างไร ทั้งนี้การสื่อสารเรื่องเพศควรจะต้องมีเทคนิคเฉพาะและเนื้อหาควรเข้าใจง่ายเหมาะสมกับวัยของบุตร ซึ่งทำให้ผู้ปกครองสามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้ ดังนั้นเนื้อหาจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ผู้จัดโปรแกรมต้องจัดให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของโปรแกรม จึงจะทำให้การจัดโปรแกรมเกิดประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

4.2. เงื่อนไขของการจัดโปรแกรมการศึกษาจากระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้าง ความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาแก่บุตรหลานวัยรุ่น

จากการทดลองจัดโปรแกรมการศึกษาจากระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้าง
ความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาแก่บุตรหลานวัยรุ่น ผู้วิจัยได้ข้อสรุปที่จะนำมาเป็น
เงื่อนไข ซึ่งเป็นข้อกำหนดเพื่อให้การจัดโปรแกรมประสบผลสำเร็จและเกิดโปรแกรมที่มี
ประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นดังต่อไปนี้

1. การจัดโปรแกรมต้องคำนึงถึงเจตคติ ของผู้เรียนโดยเฉพาะเรื่องของการสื่อสาร
เรื่องเพศเป็นประเด็นที่อ่อนไหวต่อความรู้สึก ต่อค่านิยมในสังคมไทย ดังนั้นควรจะวางแผนการ
อบรมเพื่อพัฒนาเจตคติเป็นอันดับแรกก่อนที่จะไปพัฒนาความรู้หรือทักษะ เพื่อให้กลุ่มผู้ปกครอง
เปิดใจกับการเรียนรู้เรื่องเพศ มีเจตคติที่ดีต่อการสื่อสารเรื่องเพศมากขึ้น เมื่อผู้ปกครองมีเจตคติที่ดี
ทำให้ผู้ปกครองเห็นความสำคัญก็จะนำไปสู่การมีส่วนร่วมเรียนรู้ สู่การปฏิบัติการสื่อสารกับบุตร
หลาน

2. การสื่อสารเรื่องเพศระหว่างผู้ปกครองกับบุตรหลานวัยรุ่น ต้องอาศัยเทคนิค
เฉพาะไม่ควรสอนแบบเป็นทางการเช่นเรียกลูกมานั่งฟังผู้ปกครองบรรยายจะทำให้เด็กเกิดความ
เบื่อหน่าย การสอนเรื่องเพศศึกษาแก่บุตรหลาน ควรเป็นแบบไม่เป็นทางการ หาโอกาสสอนจาก
การได้ยิน ได้รู้ได้เห็นเช่น ดูโทรทัศน์ ดูข่าวด้วยกัน หรือดูละครภาคค่ำเมื่อมีเหตุการณ์เกี่ยวกับเรื่อง
เพศ มีฉากรักระหว่างหนุ่มสาว ผู้ปกครองก็ควรหาโอกาสขณะนั้นสอนบุตรได้เลยเพื่อให้บุตรหลานได้
เกิดการเรียนรู้ในเรื่องเพศศึกษาอย่างเข้าใจ

3. การออกแบบกลุ่มให้เหมาะสมกับผู้เรียนและกิจกรรมในแต่ละองค์ประกอบของ
การเรียนรู้โดยไม่ควรให้กลุ่มใหญ่เกินไป เพื่อให้ฝึกประสบการณ์ทั่วถึง นอกจากนี้ควรให้กลุ่มได้มี
โอกาสเลือกสมาชิกในกลุ่มกันเองเพราะถ้ามีความสนิทสนมกันก็จะทำให้กล้าแสดงความคิดเห็น
มากขึ้น

4. ผู้สอนต้องเป็นผู้มีความรู้ ความเข้าใจ มีประสบการณ์ มีความสามารถในการ
ทักษะการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาที่เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียนได้และสามารถยกตัวอย่างให้ผู้เรียน
เข้าใจง่ายรวมถึงชี้แนะแก้ไขให้ผู้เรียนได้หากผู้เรียนปฏิบัติไม่ถูกต้อง

5. ระยะเวลาในการฝึกทักษะปฏิบัติการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาร่วมกันระหว่าง
ผู้ปกครองกับบุตรหลานควรมีเวลาฝึกมากกว่านี้เพราะจะได้ช่วยให้สามารถฝึกฝนการสื่อสาร
เรื่องเพศศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

4.3 ปัญหาในการนำโปรแกรมการศึกษาครอบครัวโรงเรียนไปใช้

1. ปัญหาด้านผู้เรียน

กลุ่มผู้ปกครองที่เข้าร่วมโปรแกรมครั้งนี้ไม่ได้จำกัดอยู่ที่เป็นบิดา มารดา แต่เปิดกว้างสำหรับผู้ปกครองที่เป็นญาติที่ดูแลบุตรหลานวัยรุ่นด้วยเช่น ลุง ป้า น้า อา และ ย่า ยาย ทำให้การจัดเนื้อหาอบรมไม่เฉพาะเจาะจงว่าเนื้อหานี้เป็นของเพศหญิงหรือชาย ซึ่งผู้ปกครองบางคนที่มีแต่บุตรสาว หรือบางคนมีแต่บุตรชาย รู้สึกว่าเนื้อหาเกินความจำเป็นสำหรับตน ก็เกิดความเบื่อหน่ายในการเข้าร่วม และเนื้อหาเรื่องเพศศึกษาบางเรื่องผู้ปกครองคิดว่าควรให้เพศเดียวกันเป็นฝ่ายสอน เช่น แม่กับลูกสาว และ พ่อกับลูกชาย นอกจากนี้ความแตกต่างระหว่างอายุในกลุ่มที่เป็นพ่อแม่ กับกลุ่มที่เป็นย่า ยาย ทำให้มีมุมมอง ความคิดเห็นที่แตกต่างกันมากดังนั้นในการจัดโปรแกรมเรื่องเพศศึกษาควรจัดอบรมผู้ปกครองแยกโปรแกรมสำหรับหญิงชาย เช่นเป็นโปรแกรมสอนแม่คุยเรื่องเพศกับลูกสาว หรือโปรแกรมสอนพ่อคุยเรื่องเพศกับลูกชาย

2. ปัญหาด้านสื่อการเรียนรู้

ผู้ปกครองมีความต้องการสื่อที่ทันสมัยที่ช่วยเสริมการเรียนรู้เรื่องเพศศึกษาและการสื่อสารเรื่องเพศกับบุตรโดยเฉพาะช่วงที่ศึกษาคู่มือคุยเรื่องเพศกับลูกด้วยตนเอง ผู้ปกครองอยากให้ในคู่มือมีรูปภาพประกอบบ้างเพื่อกระตุ้นความสนใจเวลาใช้ประกอบการสอนบุตรหลานที่บ้าน เนื่องจากบุตรหลานวัยรุ่นในยุคปัจจุบันเป็นผู้ที่ใช้เทคโนโลยีใหม่ๆ มากมาย การที่ผู้ปกครองได้เข้าใจในสื่อ หรือเทคโนโลยีที่ทันสมัย ก็ย่อมจะทำให้การสื่อสารระหว่างบุตรหลานเป็นไปโดยง่าย นอกจากนี้ต้องการสื่อที่เหมาะสมกับวัยของบุตรหลาน และต้องการสื่อหลายๆ รูปแบบ

3. ปัญหาด้านกิจกรรมการเรียนรู้

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ บางกิจกรรมผู้ปกครองรู้สึกว่ายากเกินไปทำให้ไม่อยากฝึกปฏิบัติ เช่น การคิดบทสนทนาการสื่อสารเรื่องเพศกับบุตร หรือบางสถานการณ์ที่ยากเกินไปแก่การคิดวิเคราะห์ ทำให้ผู้ปกครองรู้สึกว่ายุ่งยาก ทำให้นั่งเฉยๆ ไม่ยอมลงมือฝึกปฏิบัติ ดังนั้นในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ควรพิจารณาภูมิหลังเช่นระดับการศึกษาของผู้เข้าร่วมกิจกรรม

4. ปัญหาด้านสถานที่

การจัดกิจกรรมในระยะแรกที่สถาบันสุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่นราชนครินทร์ มีการปรับเปลี่ยนโยกย้ายห้องอบรมบ่อยและทราบอย่างกระทันหัน เนื่องจากทางสถาบันมีความจำเป็นต้องใช้ห้องที่ผู้วิจัยจองไว้เพื่อจัดประชุม ทำให้ผู้เข้าร่วมเกิดความสับสนและหาห้องไม่เจอ

เกิดความล่าช้า ในการเริ่มฝึกอบรม และห้องที่ได้ใหม่มีขนาดเล็กไม่เหมาะกับการทำกิจกรรม เคลื่อนไหว ดังนั้นควรหาสถานที่สำรองที่เหมาะสมกับการจัดกิจกรรมการเคลื่อนไหวเพื่อให้การ ดำเนินกิจกรรมเป็นไปตามแผนการเรียนรู้ โดยต้องคอยประสานงานกับเจ้าหน้าที่สถาบันบ่อยๆ หรือก่อนจัดอบรมล่วงหน้า

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่องการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนสำหรับผู้ปกครอง เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาแก่บุตรหลานวัยรุ่น ผู้วิจัยมีประเด็นที่ นำมาอภิปราย 4 ประเด็น คือ

1. ผลการศึกษาข้อมูลความต้องการการเรียนรู้
2. ผลการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่พัฒนาขึ้น
3. ผลการทดลองใช้โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่พัฒนาขึ้น
4. ผลการศึกษัจจัย เงื่อนไข และปัญหาของการนำโปรแกรมการศึกษานอกระบบ โรงเรียนไปใช้

โดยในแต่ละประเด็นสามารถอภิปรายผล โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ความต้องการเรียนรู้เรื่องเพศศึกษาเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการสื่อสาร เรื่องเพศศึกษาแก่บุตรหลานวัยรุ่น ที่พัฒนาขึ้น

ผู้ปกครองมีความต้องการเข้าร่วมโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนในระดับมากถึง ร้อยละ 82 โดยให้ความเห็นว่า สามารถเสริมสร้างความรู้ ทักษะที่ได้รับไปใช้ในการสื่อสาร เรื่องเพศแก่บุตรหลาน เป็นไปตามแนวคิดการจัดการศึกษาสำหรับผู้ปกครอง(กุลยา ตันติผลาชีวะ, 2551) ที่ว่าการจัดการศึกษาสำหรับผู้ปกครองเป็นการกำหนดแนวปฏิบัติที่จะช่วยให้ผู้ปกครอง บรรลุความรู้ การปฏิบัติหรือเจตคติที่ดีในการเลี้ยงดูเด็ก การประเมินความต้องการเรียนรู้ของผู้ปกครองเป็นการหาปัญหาที่จะกำหนดเรื่องที่จะให้การศึกษาเพื่อสนองตอบความต้องการจริง ซึ่ง เรื่องที่จะให้การศึกษาอาจเป็นเรื่องที่เน้นมาทางเด็กหรือเรื่องที่เน้นไปทางผู้ปกครองหรือเน้นทั้งเด็ก และผู้ปกครองแต่ข้อมูลทั้งเด็กและผู้ปกครองเป็นข้อมูลที่สัมพันธ์กัน ดังนั้นในการศึกษาหาความ ต้องการเรียนรู้ของผู้ปกครองจะต้องศึกษาข้อมูลทั้งด้านเด็กและผู้ปกครองไปพร้อมๆกัน (กุลยา ตันติผลาชีวะ,2551) การประเมินความสนใจและความต้องการของผู้ปกครองจะช่วยให้ การจัดการศึกษาสำหรับผู้ปกครองประสบความสำเร็จมาก ผลของการประเมินความต้องการจะ

ทำให้ทราบระดับความต้องการและเรื่องที่คุณปกครองต้องการความรู้เกี่ยวกับการดูแลบุตร และเรื่องที่คุณพบนี้จะเป็นแนวทางของการจัดโปรแกรมการศึกษาสำหรับผู้ปกครอง ซึ่งหมายถึงการวางแผนกิจกรรมการศึกษา การดำเนินการ การประเมินผล ติดตามผลการศึกษาที่จัดให้แก่ผู้ปกครองอาจเป็นกลุ่มหรือรายบุคคลโดยโปรแกรมที่จัดขึ้น เป็นการนำไปสู่การวางแผนการศึกษาที่จะทำให้ผู้ปกครองพึงพอใจกับประสบการณ์การเรียนรู้ที่ได้ทั้งความรู้ ทักษะหรือเจตคติที่เหมาะสม(Queeney, 1995)

จากการวิเคราะห์ข้อมูลความต้องการเรียนรู้เรื่องเพศศึกษาเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาแก่บุตรหลานวัยรุ่น พบว่า ผู้ปกครองส่วนใหญ่ทราบว่า ตนเองมีระดับความรู้เกี่ยวกับเรื่องเพศศึกษา เจตคติต่อการสื่อสารเรื่องเพศศึกษา การรับรู้ความสามารถของตนเองในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษา และทักษะในการปฏิบัติการสื่อสารเรื่องเพศศึกษา อยู่ในระดับปานกลาง ถึง น้อย แต่กลับให้ความสนใจ และต้องการพัฒนาตนเองให้มีความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศแก่บุตรหลานวัยรุ่นอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ปัญหาเรื่องเพศในสังคมไทยนับวันจะทวีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้น โดยส่วนหนึ่งจะมองว่าเรื่องเพศเป็นเรื่องต้องห้าม การแก้ไขปัญหาที่ถูกต้องควรเริ่มต้นจากครอบครัว ดังนั้นการสื่อสารกันภายในครอบครัวจึงนับเป็นเรื่องที่สำคัญที่คุณปกครองส่วนใหญ่ตระหนักได้ และเมื่อผู้วิจัยแนะนำโปรแกรมศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาแก่บุตรหลานวัยรุ่น ผู้ปกครองส่วนใหญ่จึงมีความต้องการที่เรียนรู้เพิ่มเติมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับหลักการและเหตุผลที่สำคัญเกี่ยวกับจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (2550) ที่เห็นว่าการศึกษานอกระบบโรงเรียนจะต้องสนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย กิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนแต่ละกิจกรรมควรจะต้องจัดขึ้นหลังจากการสำรวจความต้องการของกลุ่มเป้าหมายแล้ว

ผู้วิจัยจึงนำข้อมูลความต้องการดังกล่าวไปใช้ในการพัฒนาเนื้อหา ให้ครอบคลุมและตรงกับความต้องการเรียนรู้มากที่สุด ซึ่งผู้ปกครองสามารถนำความรู้ที่ได้รับจากการอบรมไปใช้ในการพัฒนาความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งนับเป็นการสนองความต้องการของผู้ปกครองได้อย่างตรงจุด ตรงประเด็น ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของศรีประภา ชัยสินธพ (2550) ที่กล่าวว่าบุคคลเรียนรู้เพื่อนำไปปรับใช้ให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลง นำความรู้ที่ได้ไปใช้เพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนาตนเองในด้านส่วนตัวและการปฏิบัติงาน และสอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ของ Knowles (1980) ที่กล่าวว่า ผู้ใหญ่จะสามารถเรียนรู้ได้ดีเมื่อผู้ใหญ่มีความพร้อม และความต้องการที่จะพัฒนาตนเอง และนำความรู้ไปใช้แก้ปัญหาในชีวิตได้

เมื่อพิจารณาความต้องการเรียนรู้เนื้อหาเรื่องเพศศึกษาของผู้ปกครองพบว่าผู้ปกครองมีความต้องการเรียนรู้มากที่สุดในเรื่องโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ โรคเอดส์และการป้องกันและเรื่องวิธีการคุมกำเนิดของวัยรุ่น โดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการรับรู้ข่าวสารสถานการณ์ในปัจจุบันเรื่องพฤติกรรมทางเพศที่เสี่ยงของวัยรุ่น การตั้งครรภีในวัยรุ่น สถิติการทำแท้งของวัยรุ่นหญิงที่มีแนวโน้มสูงขึ้นเรื่อยๆ ทำให้ผู้ปกครองเกิดความวิตกกังวล ตื่นตัว และเห็นความสำคัญและมีความต้องการที่จะเรียนรู้ในเรื่องนี้มากที่สุด นอกจากนี้อาจเป็นเพราะผู้ปกครองคิดว่ามีความรู้ไม่เพียงพอที่จะสอนบุตรหลานเพราะผู้ปกครองในการศึกษานี้ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาจึงต้องการเรียนรู้เรื่องดังกล่าว ในส่วนของบุตรหลานพบว่ามีความต้องการเรียนรู้เกี่ยวกับเนื้อหาเพศศึกษาโดยรวมในระดับมาก โดยเรื่องที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือเรื่องการคบเพื่อนต่างเพศและการปฏิบัติต่อเพื่อนต่างเพศ ความสัมพันธ์ระหว่างวัยรุ่นหญิงและวัยรุ่นชาย การเลือกคู่ครอง วิธีการแสดงออกและการตอบรับหรือปฏิเสธเรื่องความรัก เพราะบุตรหลานอยู่ในช่วงวัยรุ่นตอนต้น มีการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์และสังคม มีความต้องการอิสระและเริ่มคบเพื่อนต่างเพศทั้งในแบบเพื่อนฝูงและแบบเป็นแฟนและประกอบกับเป็นเรื่องใกล้ตัว ในชีวิตประจำวันและละเอียดอ่อน จึงต้องการให้ผู้ปกครองเป็นผู้สื่อสารเรื่องดังกล่าวในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับการศึกษาของ สุรียพร กฤษเจริญและคณะ(2549) ที่พบว่านักเรียนช่วงชั้นที่3 ในจังหวัดพัทลุงและสงขลา ต้องการให้พ่อแม่สอนเรื่องเพศศึกษาในเรื่องการคบเพื่อนต่างเพศและการวางตัวที่เหมาะสมกับเพศตรงข้าม การมีความรักและการแสดงออก และลูกอยากพูดคุยอยากปรึกษาพ่อแม่เรื่องคนรักมากที่สุดและการศึกษาของสมบุญ จิตชาญวิชัย (2546) ที่พบว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลายในเขตกรุงเทพมหานครต้องการให้พ่อแม่สอนเรื่องเพศส่วนใหญ่ได้แก่เรื่องการให้เกียรติเพศตรงข้าม การวางตัว การรู้จักระมัดระวังตัว การควบคุมและการแสดงออกทางอารมณ์

ความต้องการของผู้ปกครอง ด้านรูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้ปกครองต้องการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมใน การอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น มากที่สุด รองลงมาได้แก่ การฝึกปฏิบัติจริง การรับฟังเชิงบรรยาย การศึกษาด้วยตนเอง และรูปแบบอื่นๆ ได้แก่ การแสดงบทบาทสมมติ การสาธิต การระดมสมอง การทำกิจกรรมกับบุตรหลาน เป็นต้น ซึ่งผู้วิจัยได้นำข้อมูลประเภทกิจกรรมต่างๆ ดังกล่าว ไปพัฒนาเป็นกิจกรรมการเรียนรู้ ของโปรแกรม โดยพิจารณาตามความเหมาะสมของเนื้อหาที่เรียนรู้ในแต่ละหน่วย ซึ่งสอดคล้องกับ Caffarella (1994) ที่กล่าวว่าการทำกิจกรรมหลายรูปแบบ เป็นการช่วยให้ผู้เรียนรับความรู้ สามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างเปิดกว้าง ได้รับความคิดที่หลากหลาย มองเห็นทางเลือกที่หลากหลาย กิจกรรมที่เน้นการฝึกปฏิบัติ

ช่วยส่งเสริมและสร้างทักษะให้เกิดแก่ผู้เรียนได้ และหลักการและเหตุผลที่สำคัญเกี่ยวกับจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย(2550) ที่เห็นว่ารูปแบบการศึกษานอกระบบโรงเรียนนั้นควรจะมีหลากหลายรูปแบบ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเลือกเรียนได้ตามความสะดวก รวมทั้งผู้วิจัยยังได้นำแนวคิดเรื่องการศึกษาของ Devito(1995) ซึ่งมีจุดเด่นในการสื่อสารแบบร่วมรู้สึก (empathy) มาใช้ในการแก้ไข การมองเห็นว่าเรื่องเพศเป็นเรื่องต้องห้าม เพราะการสื่อสารแบบร่วมรู้สึกจะช่วยทำให้ผู้ปกครองมีความเห็นอกเห็นใจและเข้าใจถึงความต้องการเรียนรู้ของวัยรุ่นเพิ่มมากขึ้นจนสามารถเข้าใจได้ว่าเรื่องเพศเป็นเรื่องธรรมชาติที่ไม่จำเป็นต้องปกปิดหรือเป็นเรื่องละเอียดแต่อย่างใด

นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังได้ข้อมูลช่วงเวลาที่เหมาะสมในการจัดกิจกรรม ซึ่งส่วนใหญ่เห็นว่าควรจัด 6 - 8 วัน ในช่วงเดือนมกราคม มาใช้ในการวางแผนการวิจัยให้สอดคล้องกับความต้องการและความสะดวกในการเข้าร่วมกิจกรรมดังกล่าว ประกอบกับพิจารณาให้เหมาะสมกับเนื้อหาที่ต้องเรียนรู้ให้ครบถ้วนด้วย เพื่อให้ผู้ปกครองที่จะเข้าร่วมกิจกรรมสามารถเข้าร่วมกิจกรรมตามโปรแกรมต่างๆ ได้อย่างเต็มที่ ซึ่งจะช่วยให้สามารถเรียนรู้ตามโปรแกรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนสำหรับผู้ปกครองเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาแก่บุตรหลานวัยรุ่น

ผู้วิจัยได้พัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนสำหรับผู้ปกครองเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาแก่บุตรหลานวัยรุ่น โดยผู้วิจัยได้ใช้ข้อมูลจากผลการวิจัยในตอนต้น มากำหนดเนื้อหาที่ผู้ปกครองต้องการการเรียนรู้ และสร้างโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนอย่างเป็นระบบเป็นขั้นเป็นตอน โดยผู้วิจัยศึกษาแนวคิดที่เกี่ยวกับการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนและใช้แนวคิดการจัดการศึกษาสำหรับผู้ปกครองมาสร้างเป็นโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนสำหรับผู้ปกครองเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาแก่บุตรหลานวัยรุ่น และใช้ แนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมผสมผสาน แนวคิดการรับรู้ความสามารถของตนเองและแนวคิดการสื่อสารระหว่างบุคคล ในการดำเนินกิจกรรมทั้งนี้ผู้วิจัยได้นำโปรแกรมที่พัฒนาขึ้นไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเพื่อปรับปรุงแก้ไขก่อนที่จะนำไปทดลองจริง (รายละเอียดของโปรแกรมอยู่ในภาคผนวก ข)

การสร้างโปรแกรมผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร งานวิจัยเกี่ยวกับการจัดการศึกษาสำหรับผู้ปกครอง (Parent Education) ซึ่งมีแนวคิดและหลักการสอดคล้องกับการจัดการศึกษานอกระบบ

โรงเรียนเพราะเป็นการส่งเสริมการศึกษาต่อเนื่องให้แก่ผู้ปกครองตามความต้องการและความสนใจเน้นหลักการศึกษาคือผู้ใหญ่ที่มุ่งการใช้ประสบการณ์เป็นพื้นฐานของการเรียนรู้ การสนทนาเป็นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นให้มีการวิเคราะห์ประสบการณ์ที่พบเพื่อนำสู่การเรียนรู้และแนวการปฏิบัติ(Jarvis, 1995) ในการสร้างโปรแกรมผู้วิจัยได้สังเคราะห์องค์ประกอบของโปรแกรมจากแนวคิดการจัดการศึกษาสำหรับผู้ปกครองของ Auerbach(1968) Diamondstone(1980) Massoglia(1997) และกุลยา ตันติผลาชีวะ(2551) ได้ 10 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 กำหนดกลุ่มเป้าหมาย ขั้นที่ 2 การสำรวจความต้องการการเรียนรู้ของกลุ่มเป้าหมาย (ผู้ปกครองและบุตรหลานวัยรุ่น) ขั้นที่ 3 กำหนดวิธีการดำเนินโปรแกรม ขั้นที่ 4 กำหนดวัตถุประสงค์ของโปรแกรม ขั้นที่ 5 กำหนดเนื้อหาสาระของโปรแกรม ขั้นที่ 6 กำหนดตารางเวลา ขั้นที่ 7 ประเมินก่อนจัดอบรม ขั้นที่ 8 ดำเนินโปรแกรม ขั้นที่ 9 จัดสถานการณ์การเรียนรู้ และขั้นที่10 ประเมินผลหลังอบรม

นอกจากนี้ในการดำเนินกิจกรรมผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดกิจกรรม โดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการหลักในการดำเนินกิจกรรมซึ่งเป็นแนวคิดที่มีความเหมาะสมสำหรับกลุ่มผู้ปกครองอย่างมากเพราะเป็นแนวคิดนี้ยึดหลักผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้จากประสบการณ์เดิม ผู้สอนเป็นผู้ช่วยในการจัดกระบวนการเรียนการสอนที่อำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนเกิดการสร้างความรู้ ดังที่ กรมสุขภาพจิต (2543) กล่าวไว้ว่า การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการสร้างความรู้ด้วยตัวของผู้เรียนเองโดยผู้สอนเป็นเพียงผู้จัดการเรียนการสอนที่เอื้ออำนวยความสะดวกให้เกิดการสร้างความรู้มากกว่าการถ่ายทอดความรู้ เป็นการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาบุคคลทั้งด้านความรู้ เจตคติ และการปฏิบัติของบุคคลได้เป็นอย่างดี ประกอบไปด้วยวงจรการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ผสมผสานกับกระบวนการกลุ่ม เพราะในแต่ละองค์ประกอบของวงจรการเรียนรู้เชิงประสบการณ์นั้นผู้เรียนแต่ละคนซึ่งมีประสบการณ์ติดตัวมาจะสามารถใช้ประสบการณ์ของตนเองให้เกิดประโยชน์สูงสุดหรือแลกเปลี่ยนความคิดเห็นตลอดจนทดลองใช้ความรู้ที่เรียนมาไปสู่การปฏิบัติได้ดีนั้นต้องผ่านกระบวนการกลุ่ม สอดคล้องกับ พิมพันธ์ เดชะคุปต์(2544) ที่กล่าวไว้ว่าการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเป็นแนวคิดในการจัดการเรียนรู้จากการกระทำ (Learning by doing) โดยอาศัยประสบการณ์เดิมของผู้เรียน ซึ่งเป็นพื้นฐานการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ที่ดึงความสามารถของผู้เรียนออกมาทำให้เกิดการเรียนรู้ใหม่ๆ ที่ทำท่ายอย่างต่อเนื่องในรูปแบบของการเรียนรู้เชิงปฏิบัติการ (Active Learning) และผู้เรียนจะมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนมากขึ้นทั้งกิจกรรมระหว่างผู้เรียนด้วยกันเอง และระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน นอกจากนี้ผู้สอนกระตุ้นให้ผู้เรียนคิดแก้ปัญหามากขึ้น ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในการจัด

กิจกรรมการเรียนการสอน และมีการสื่อสารด้วยการพูดหรือการเขียนเป็นเครื่องมือในการแลกเปลี่ยนการวิเคราะห์และสังเคราะห์ความรู้

ผู้วิจัยได้นำขั้นตอนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ซึ่งประกอบไปด้วย 4 ขั้นตอนคือ 1) ประสพการณ์ 2) สะท้อนความคิดและอภิปราย 3) ความคิดรวบยอด และ 4) การทดลอง/ประยุกต์แนวคิด มาดำเนินกิจกรรมกับกลุ่มผู้ปกครองเพื่อพัฒนา ความรู้ เจตคติและทักษะในการสื่อสารเรื่องเพศให้แก่บุตร และจากการศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับเรื่องเพศศึกษาที่ผ่านมาเน้นการทำวิจัยกับกลุ่มนักเรียนกับ กลุ่มครูเป็นส่วนใหญ่ ส่วนงานวิจัยที่เป็นโปรแกรมเพศศึกษาสำหรับผู้ปกครองมีค่อนข้างน้อยเช่นงานวิจัยของนภาพร สังข์กระแสน์ (2547) ที่ศึกษาผลของการเตรียมมารดาเรื่องเพศศึกษาแก่บุตรสาววัยรุ่นตอนต้น โดยผลการศึกษาพบว่า กลุ่มทดลองที่ได้รับการเตรียมเรื่องเพศศึกษามีคะแนนเฉลี่ยความรู้ เจตคติต่อเรื่องเพศศึกษาและวิถี การสอนเพศศึกษาสูงกว่ากลุ่มควบคุม สอดคล้องกับการศึกษาของบุปผาสวรรค์ อุดมพีชน์ (2547) ที่ศึกษาประสิทธิผลของโปรแกรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเรื่องเพศศึกษาแก่บิดาหรือมารดาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 2 จังหวัดลพบุรี โดยผลการศึกษาพบว่า กลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยความรู้ เจตคติต่อเรื่องเพศศึกษา ความสนใจ ในการสอนเพศศึกษาและการสอนเพศศึกษาสูงกว่ากลุ่มเปรียบเทียบ งานวิจัยส่วนใหญ่มุ่งพัฒนา ความรู้ ทักษะและพฤติกรรมของผู้ปกครองในการเป็นผู้ให้ความรู้เรื่องเพศศึกษาแก่บุตรผลการวิจัยส่วนใหญ่พบว่าผู้ปกครองมีความรู้และทัศนคติเกี่ยวกับเรื่องเพศศึกษาเปลี่ยนไปแต่ในเรื่องการปฏิบัติการสื่อสารเรื่องเพศมีการเปลี่ยนแปลงน้อยส่วนใหญ่ในขั้นทดลองหรือประยุกต์แนวคิดมักจะไม่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติหรือฝึกเพียงเล็กน้อย ทำให้ผู้ปกครองยังคงไม่กล้าที่จะสื่อสารเรื่องเพศกับบุตร รวมถึงไม่มั่นใจที่จะพูดคุย หรือสื่อสารเรื่องเพศกับบุตร ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ประยุกต์แนวคิดการรับรู้ความสามารถของตนเองมาผนวกเข้ากับกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เพื่อเสริมสร้างความมั่นใจให้กับผู้ปกครองในการสื่อสารเรื่องเพศกับบุตร จัดให้มีการฝึกทักษะ ได้มีการทดลองปฏิบัติจนประสบความสำเร็จ

แนวคิดการรับรู้ความสามารถของตนเอง(Self-Efficacy) เป็นแนวคิดเกี่ยวกับความเชื่อของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับความสามารถของตนเองที่จะปฏิบัติพฤติกรรมหรือจัดการกับสถานการณ์ให้สำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ เป็นความเชื่อของบุคคลที่ว่าตนสามารถทำพฤติกรรมต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ได้ เพื่อนำไปสู่ผลลัพธ์ที่ต้องการ เป็นการรับรู้สิ่งที่เกิดขึ้นก่อนตัดสินใจกระทำพฤติกรรมนั้น Bandura (1986) ได้เสนอ วิธีการที่ช่วยพัฒนาการรับรู้ความสามารถของตนเอง 4 วิธีดังนี้ คือ 1) การประสบความสำเร็จจากการกระทำ 2) การได้เห็นประสพการณ์ที่ผู้อื่นประสบความสำเร็จ 3) การใช้คำพูดชักจูง และ 4) การกระตุ้นทางอารมณ์

ผู้วิจัยเลือกวิธี การประสบความสำเร็จจากการกระทำ มาผนวกเข้ากับขั้นที่ 4 ของแนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมคือขั้นทดลอง/ประยุกต์แนวคิด ด้วยเหตุผลที่ว่าเป็นวิธีที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด ที่ทำให้บุคคลเกิดการรับรู้ความสามารถของตนเอง กล่าวคือการรับรู้ความสามารถของตนเองจะมีบทบาทที่ก่อให้เกิดความรู้สึกว่า "ฉันทำได้" โดย Bandura (1986) เสนอแนะว่าการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรงภายหลังการกระทำนั้นถ้าประสบความสำเร็จจะทำให้เขารับรู้ถึงความสามารถของตนเองเพิ่มขึ้นโดยเฉพาะในประสบการณ์ที่ยากลำบากหรือที่ต้องอาศัยความเชี่ยวชาญ ในโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนสำหรับผู้ปกครอง นี้ผู้ปกครองจะได้รับการฝึกทักษะการสื่อสารเรื่องเพศ โดยให้ผู้ปกครองมีโอกาสได้ฝึกทักษะการสื่อสารเรื่องเพศบ่อยๆ ให้ฝึกซ้ำๆ ฝึกจนสำเร็จ ซึ่งจะช่วยให้ผู้ปกครองเกิดความมั่นใจที่จะสื่อสารเรื่องเพศได้ และจะส่งผลให้เกิดความภาคภูมิใจในตนเอง เห็นคุณค่าของตน และก็จะสร้างความภาคภูมิใจให้แก่บุตรหลานต่อไป และหากพิจารณาผลภายหลังการทดลองพบว่ากลุ่มทดลองที่ได้รับโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนฯ มีการเปลี่ยนแปลงการรับรู้ความสามารถของตนเองในการสื่อสารเรื่องเพศสูงขึ้นกว่าก่อนการทดลอง และดีกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (ดังตารางที่ 29) ซึ่งชี้ให้เห็นว่าโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่จัดขึ้นให้กลุ่มทดลองสามารถพัฒนาการรับรู้ความสามารถของตนเองได้เพิ่มขึ้น ทั้งนี้เป็นเพราะโปรแกรมที่ผู้วิจัยจัดขึ้นได้จัดตามกระบวนการอย่างเป็นระบบ โดยเริ่มจากการเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองได้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์สะท้อนความคิดอภิปรายเพื่อให้ได้ข้อเสนอแนะแสดงถึงความสามารถในการนำความรู้ประสบการณ์การเรียนรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด การจัดกิจกรรมให้ได้ฝึกปฏิบัติเป็นการส่งเสริมความสามารถของบุคคลอันจะส่งผลถึงการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมสอดคล้องกับการศึกษาของวลิรัตน์ แตรตุลาการ(2541)ที่พบว่าการรับรู้ความสามารถของตนเป็นตัวทำนายที่มีอำนาจสูงสุดต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม การฝึกทักษะการสื่อสารเรื่องเพศที่ถูกต้องทำให้ผู้ปกครองประสบผลสำเร็จในการทำกิจกรรมด้วยตนเองเกิดความมั่นใจ ภาคภูมิใจในความสามารถของตนเอง

นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้ใช้แนวคิดการพัฒนาทักษะการสื่อสารระหว่างบุคคลเข้ามามีส่วนร่วมกับแนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของโปรแกรมฯ ในด้านการสื่อสารโดยแนวคิดการพัฒนาทักษะการสื่อสารระหว่างบุคคลได้แก่ 1) การเป็นคนเปิดเผย 2) การร่วมรู้สึก 3) การสนับสนุนเกื้อกูลคู่สนทนา 4) การสื่อสารทางบวก และ 5) ความเสมอภาคในการสื่อสาร ผู้ปกครองจะได้รับการเตรียมความรู้ในเรื่องทักษะการสื่อสาร โดยการเรียนรู้จากวิทยากร จากการศึกษา และนำความรู้ที่ได้เรียนมาทดลองฝึกปฏิบัติการสื่อสารซึ่งจะช่วยให้ผู้ปกครองมีทักษะเพิ่มมากขึ้นก่อนนำไปใช้ในชีวิตจริง ซึ่งนอกจากจะทำให้ผู้ปกครองเชื่อมั่นในการสื่อสาร

เรื่องเพศของตนเองแล้ว ยังจะส่งผลให้บุตรหลานมีความเข้าใจในเรื่องเพศอย่างถูกต้อง และจะทำให้สามารถเห็นคุณค่าของตนเอง เห็นคุณค่าของผู้ปกครองที่อบรมสั่งสอนอย่างเข้าอกเข้าใจ เห็นอกเห็นใจเป็นอย่างดี ซึ่งก็ย่อมจะส่งผลให้เกิดความภาคภูมิใจขั้นในที่สุด

การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนสำหรับผู้ปกครองเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาแก่บุตรหลานวัยรุ่นที่นำมาใช้ในการวิจัยครั้งนี้ดำเนินกิจกรรมโดยใช้ แนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมผสมผสาน แนวคิดการรับรู้ความสามารถของตนเองและแนวคิดการสื่อสารระหว่างบุคคลประกอบด้วยขั้นตอนหลัก 4 ขั้นตอนคือ 1. ขั้นประสบการณ์และเปิดเผยตนเอง 2. ขั้นสะท้อนความคิดและอภิปราย การร่วมรู้สึก สนับสนุนเกื้อกูลคู่สนทนา เสมอภาคในการสื่อสาร 3. ขั้นความคิดรวบยอดและ 4. ขั้นการทดลอง/ประยุกต์แนวคิด ประสบความสำเร็จจากการกระทำและการสื่อสารทางบวก โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนสำหรับผู้ปกครองตามแนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมผสมผสาน แนวคิดการรับรู้ความสามารถของตนเองและแนวคิดการสื่อสารระหว่างบุคคล ทำให้ผู้ปกครองมีความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษามากขึ้น เนื่องจากกระบวนการดำเนินกิจกรรมดังต่อไปนี้

1. ขั้นประสบการณ์และเปิดเผยตนเอง เป็นขั้นเริ่มต้นของการเรียนรู้ที่ให้ผู้ปกครองแต่ละคน ได้ถ่ายทอดประสบการณ์ ความรู้พื้นฐาน ทศนคติ ความเชื่อ ค่านิยมเดิมที่มีความเกี่ยวข้องกับเนื้อหาเรื่องเพศศึกษาและการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาในสังคมไทยตลอดจนการสื่อสารเรื่องเพศที่ตนเคยปฏิบัติกับบุตรหลาน ผู้สอนจัดกิจกรรมต่างๆ เช่น เกม บทบาทสมมติ สถานการณ์จำลอง

คู่มือวีซีดี /ดูภาพข่าว เพื่อกระตุ้นให้ผู้ปกครองตั้งประสบการณ์ของตนออกมาพูดคุยให้กลุ่มได้ฟัง ยึดหลักการพูดคุยแบบเปิดเผยตนเองทำได้โดยการแสดงความคิดและความรู้สึกที่มีต่อประสบการณ์หรือกิจกรรมนั้นๆให้กับเพื่อนสมาชิกได้รับรู้ ในการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างเจตคติต่อการสื่อสารเรื่องเพศเป็นกิจกรรมเริ่มจากการ สร้างความรู้สึกของผู้ปกครอง อาจให้ดู วีซีดี /ดูภาพข่าวเกี่ยวกับเนื้อหาที่จะเรียนรู้เช่น สถานการณ์ทางเพศของวัยรุ่นในปัจจุบัน คู่มือวีซีดีที่สะท้อนเหตุการณ์ใกล้เคียงกับชีวิตจริง และแบ่งผู้เรียนเป็นกลุ่มย่อยเช่นกลุ่มละ 2 คน ให้เปิดเผยข้อมูลแก่คู่ของตนเกี่ยวกับประสบการณ์ที่ผ่านมาของตนเองอย่างไว้วางใจซึ่งกันและกัน ยิ่งพูดจาเปิดเผยมากเท่าไรหรือจะทำให้มีความเป็นกันเองมากขึ้น ส่งเสริมสัมพันธภาพที่ดี ส่งผลให้การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ได้มากขึ้น โดยให้จับคู่แลกเปลี่ยนความรู้สึก ให้ผู้ปกครองได้แสดงความรู้ และแบ่งปันประสบการณ์เดิมของตนออกมาให้แก่สมาชิกมากที่สุด แต่ในกรณีที่ผู้ปกครองบางครอบครัวไม่ยอมพูดเรื่องเพศไม่ยอมเปิดเผยข้อมูล ผู้สอนก็จะชี้ให้เห็นตัวอย่างจากผู้อื่นหรือจากครอบครัว

อื่น ที่เคยประสบความสำเร็จในการสื่อสารเรื่องเพศกับลูกวัยรุ่น ให้ผู้ปกครองได้ทราบถึงแนวทางการพูดคุยโดยจะพยายามโยนให้ผู้ปกครองทราบถึงจุดเริ่มต้นของการพูดคุยเรื่องเพศต้องมาจากการเปิดเผยข้อมูลต่างๆ ให้ผู้อื่นได้รับรู้เป็นจุดเริ่มต้นของการสร้างสัมพันธภาพและเกิดการแลกเปลี่ยนต่อมา จะทำให้ได้ทราบวิธีการ สื่อสารเรื่องเพศกับลูกซึ่งแต่ละครอบครัวก็มีวิธีแตกต่างกันออกไป

2. ขั้นสะท้อนความคิดและอภิปราย การร่วมรู้สึก สนับสนุนเกื้อกูลคู่สนทนา เสมอภาคในการสื่อสาร ขั้นตอนนี้เป็นขั้นที่ผู้วิจัยให้ผู้ปกครองแสดงความคิดเห็น และความรู้สึกของตนเองแลกเปลี่ยนกับสมาชิกในกลุ่ม ผู้สอนกำหนดประเด็นการวิเคราะห์ วิเคราะห์จากสถานการณ์ตัวอย่าง หรือจากใบงานที่แจกให้ที่สอดคล้องกับเนื้อหาเรื่องเพศศึกษาและการสื่อสารเรื่องเพศศึกษา ตัวอย่างเช่นจากการดูวีซีดี สถานการณ์ทางเพศของวัยรุ่นในปัจจุบัน ผู้สอนตั้งคำถามกลุ่มว่า ท่านมีความรู้สึกอย่างไรจากการดูเหตุการณ์นั้น มีแนวทางในการป้องกันปัญหาทางเพศของวัยรุ่นได้อย่างไรและแบ่งกลุ่มย่อยเพื่อสะท้อนความคิดและอภิปราย ในหลายกิจกรรมผู้สอนเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมอภิปรายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ถึงความคิด ความรู้สึกของคนอื่นในประเด็นดังกล่าวที่ต่างไปจากตนเอง ซึ่งจะช่วยให้เกิดการเรียนรู้ได้กว้างขวางขึ้น และผลสะท้อนความคิดเห็นหรืออภิปราย และนำเสนอจะทำให้ได้ข้อสรุปที่หลากหลาย ในขั้นนี้ ผู้ปกครองจะได้เรียนรู้เปรียบเทียบวิเคราะห์จากประสบการณ์เดิมร่วมกับประสบการณ์ความรู้ใหม่ที่แตกต่างร่วมกัน นอกจากนี้ในการเข้ากลุ่มอภิปรายผู้ปกครองยังได้เรียนรู้ถึงการทำงานเป็นทีม บทบาทของสมาชิกกลุ่มที่ดี การแสดงออกอย่างเหมาะสม ผู้สอนทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ เปิดโอกาสให้ทุกคนได้มีส่วนร่วมในการคิด วิเคราะห์ อภิปรายอย่างเต็มที่อย่างเท่าเทียมกัน ในการเข้ากลุ่มร่วมอภิปรายให้ทุกคนได้มีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น มีการพูดคุยแสดงความร่วมมือรู้สึกไม่นิ่งเงียบ แสดงสีหน้าท่าทางตั้งใจ ไม่ขัดจังหวะกันเวลาพูด ไม่พูดแทรกกันและเมื่อมีผู้แสดงความคิดเห็นที่ใกล้เคียงกับตนก็แสดงความสนับสนุนในสิ่งที่พูด และแสดงการยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ด้วยวาจาหรือท่าทาง

3. ขั้นความคิดรวบยอด จากการสะท้อนคิดและอภิปรายในขั้นที่ 2 กลุ่มผู้ปกครอง จะได้ส่งตัวแทนนำเสนอข้อสรุปเกี่ยวกับสาระสำคัญในเนื้อหาเพื่อให้ผู้ปกครองได้ข้อมูลที่ครอบคลุมเกิดความเข้าใจและนำไปสู่ความคิดรวบยอดโดยผู้สอนช่วยชี้แนะและยกตัวอย่างเพิ่มเติมให้เห็นชัดเจนขึ้น ผู้สอนอาจเพิ่มเติมความรู้ที่จำเป็นให้ผู้ปกครอง ในเนื้อหาวิชา ซึ่งกระทำได้หลายทางเช่นการบรรยายเกี่ยวกับเนื้อหาเรื่องเพศศึกษาให้แก่ผู้ปกครอง หรือมอบหมายให้อ่านเรื่องเพศศึกษาจากเอกสาร ตำรา การที่ผู้สอนสรุปความคิดรวบยอดจากการอภิปรายและการ

นำเสนอของผู้ปกครองแต่ละกลุ่ม ผู้ปกครองจะเกิดความเข้าใจและเกิดความคิดรวบยอด ซึ่งจะส่งผลไปถึงการเปลี่ยนแปลงเจตคติหรือความเข้าใจในเนื้อหาขั้นตอนของการฝึกทักษะต่างๆ ที่ช่วยทำให้ผู้ปกครองปฏิบัติได้ง่ายขึ้น

4. ขั้นการทดลอง/ประยุกต์แนวคิด ประสบความสำเร็จจากการกระทำและการสื่อสารทางบวก เป็นขั้นตอนที่ผู้ปกครองนำความรู้ที่ได้รับจากขั้นที่1-3 มาทดลองฝึกปฏิบัติด้วยกัน ในขั้นตอนนี้จะทำให้ผู้ปกครองได้รับประสบการณ์ตรงจากการฝึกการสื่อสารเรื่องเพศ โดยใช้เทคนิคการสื่อสารทางบวกเช่น การชม การแสดงออกทางสีหน้าท่าทางที่เป็นมิตร ยิ้มแย้ม ไม่บึ้งตึง เทคนิคการเตือน ไม่พูดตำหนิ กิจกรรมในขั้นนี้ให้ผู้ปกครองได้ฝึกจากสถานการณ์จนสามารถสื่อสารได้ ฝึกจนสำเร็จเพื่อให้เกิดความมั่นใจที่จะไปสื่อสารเรื่องเพศกับบุตรหลาน ผู้สอนแจกสถานการณ์ให้ผู้ปกครองจับคู่ได้แสดงบทบาทสมมติ ระดมสมองคิดบทสนทนา และออกมาแสดงให้สมาชิกกลุ่มใหญ่ช่วยกันคิดวิเคราะห์ในบทสนทนาดังกล่าวถูกต้องหรือไม่ ควรปรับหรือแก้ไขอย่างไร ตัวอย่างเช่น สถานการณ์ที่แม่นั่งคอยบุตรชายที่กลับบ้านดึก ให้ผู้ปกครองจับคู่คิดบทสนทนาเมื่อบุตรเข้ามาว่าจะคุยอย่างไรโดยคนหนึ่งแสดงเป็นแม่ อีกคนแสดงเป็นลูก และผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกัน ผู้สอนจะคอยให้คำชี้แนะให้ฝึกจนประสบความสำเร็จ คือสามารถสื่อสารได้ ผู้ปกครองจะได้รับการฝึกปฏิบัติจนเกิดเป็นแนวปฏิบัติของตนเอง เกิดความมั่นใจ ซึ่งผู้สอน จะใช้ผลของการทำกิจกรรมในขั้นตอนนี้เป็นการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนว่าผู้เรียนสามารถนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้ไปใช้อย่างถูกต้องหรือไม่ มีความมั่นใจมากน้อยเพียงใด ในระหว่างฝึกปฏิบัติหากพบว่าผู้ปกครองยังทำไม่ถูกต้อง ก็ให้ผู้ปกครองฝึกซ้ำใหม่จนสำเร็จเนื่องจากผู้ปกครองต้องถ้ายองความรู้และทักษะนี้ไปใช้ในชีวิตจริงในการคุยเรื่องเพศกับบุตรหลานที่บ้าน ต้องให้ได้ฝึกและฝึกสำเร็จด้วยจึงเกิดการรับรู้ในความสามารถของตนเอง เกิดความมั่นใจที่จะไปสื่อสารเรื่องเพศกับบุตรหลานต่อไป

แหล่งความรู้และสื่อการเรียนรู้ มีความสอดคล้องกับเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ รวมทั้งแหล่งความรู้และสื่อการเรียนรู้ที่เป็นบุคคล ได้แก่ วิทยากร และผู้ช่วยวิทยากร นับเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ ที่มีความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับการสื่อสารเรื่องเพศศึกษา ซึ่งสามารถให้คำแนะนำผู้เรียนได้เป็นอย่างดี ในขณะที่แหล่งความรู้ที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาสาระ ได้แก่ เอกสาร วีดิทัศน์ และคู่มือที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารเรื่องเพศศึกษา จะสามารถช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจและพัฒนาความรู้ความเข้าใจในส่วนต่างๆ ได้ดียิ่งขึ้น ทั้งนี้ แหล่งความรู้และสื่อการเรียนรู้เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญมากเพราะเป็นสิ่งที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความต้องการเรียนรู้ตามที่ตนเองต้องการได้มากที่สุด และนำมาปรับใช้ในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ของตนเองให้ลุล่วงไปได้ สอดคล้องกับแนวคิด

ของ อาชัญญา รัตนอุบล (2543) ที่ถือว่าการเรียนรู้ที่สำคัญ คือการเรียนรู้จากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนเกิดประสบการณ์การเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการสร้างเจตคติ การปรับพฤติกรรม ได้ นอกจากนี้การให้ผู้เรียนได้เล่าประสบการณ์และอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน เพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้และประสบการณ์ใหม่ๆ ซึ่งสอดคล้องกับ Knowles(1978) ที่เห็นว่า ประสบการณ์เป็นแหล่งการเรียนรู้ที่มีคุณค่ามากที่สุดสำหรับผู้ใหญ่ ดังนั้นวิธีการหลักสำหรับการศึกษาผู้ใหญ่ ก็คือ การวิเคราะห์ถึงประสบการณ์ของผู้ใหญ่แต่ละคนอย่างละเอียดว่ามีส่วนไหนของประสบการณ์ที่จะนำมาใช้ในการเรียนการสอนได้บ้าง แล้วจึงหาทางนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อไป

การวัดและการประเมินผล โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษา ในครั้งนี้ เป็นการสร้างการวัดและประเมินแบบคู่ขนาน เพื่อให้ได้ผลที่เที่ยงตรงและมีความน่าเชื่อถือสูง โดยผู้วิจัยได้ทำการวัดและประเมินผลในส่วนของผู้ปกครอง ประกอบด้วยแบบทดสอบความรู้เรื่องเพศศึกษา และการสื่อสารเรื่องเพศศึกษา แบบวัดเจตคติต่อการสื่อสารเรื่องเพศศึกษา แบบสอบถามทักษะการปฏิบัติการสื่อสารเรื่องเพศศึกษา แบบวัดการรับรู้ความสามารถของตนเองในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษา และในส่วนของบุตรหลาน ประเมินผลจากแบบสอบถามการปฏิบัติการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาของผู้ปกครองตามการรับรู้ของบุตรหลาน ซึ่งจากความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิต่างๆ และวิทยากรเห็นตรงกันว่า มีความครอบคลุมประเด็นที่ต้องการเรียนรู้

จากที่กล่าวมาทั้งหมดในข้างต้นจะเห็นได้ว่า การดำเนินการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนของผู้วิจัยดังกล่าว มีการดำเนินการอย่างเป็นระบบ เป็นขั้นเป็นตอน โดยมีแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยทั้งในและต่างประเทศ เป็นพื้นฐานในการพัฒนาโปรแกรมทั้งหมด นอกจากนี้กระบวนการและขั้นตอนต่างๆ ยังได้นำเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิแขนงต่างๆ เพื่อทำการตรวจสอบความถูกต้อง สอดคล้อง เหมาะสม ดังนั้น จึงทำให้โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาของผู้วิจัยได้รับการยอมรับในประสิทธิผลของการตอบวัตถุประสงค์อย่างเต็มที่

3. การทดลองใช้โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาแก่บุตรหลานวัยรุ่น

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาพบว่า หลังการฝึกอบรม ผู้ปกครองกลุ่มทดลองมีความรู้เรื่องเพศศึกษา เจตคติต่อการสื่อสารเรื่องเพศศึกษา ทักษะการปฏิบัติการสื่อสารเรื่องเพศศึกษา และการรับรู้ความสามารถของตนเองดีกว่าก่อนการฝึกอบรม และผู้ปกครองกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนบุตรหลานกลุ่มทดลองนั้นก็มีการรับรู้การสื่อสารเรื่องเพศศึกษาของผู้ปกครองหลังการฝึกอบรมดีกว่าก่อนการฝึกอบรม และบุตรหลานกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้

ทั้งนี้เนื่องจากการจัดโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาแก่บุตรหลานวัยรุ่น โดยการให้ความรู้ตามโปรแกรมที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ให้ความสำคัญกับการสื่อสารในครอบครัวเป็นสำคัญเพราะเชื่อว่าจะช่วยทำให้ความสัมพันธ์ในครอบครัวเป็นไปอย่างราบรื่น ซึ่งสอดคล้องกับประทัษ โอบระเสริฐสวัสดิ์ (2547) ที่เห็นว่าการสื่อสารมีส่วนสำคัญอย่างมากในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม แต่วิธีการนำเสนอก็มีส่วนที่ทำให้เกิดความเข้าใจและยอมรับซึ่งกันและกันมากกว่าการบอกกล่าวข้างเดียว การสื่อสารที่ดีต้องยึดถือการให้เกียรติซึ่งกันและกัน เช่น มารดาควรสอดแทรกคุณค่าเชิงบวกในเรื่องเพศเข้าไปในเรื่องราวรอบตัวเมื่อมีโอกาส นอกจากนี้โปรแกรมที่ผู้วิจัยพัฒนานั้นยังเน้นในด้านความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมสื่อสารด้วย ซึ่งเป็นไปตามองค์ประกอบการจัดการเรียนการสอนเพศศึกษาของ กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2543) แบ่งองค์ประกอบของการเรียนการสอนเพศศึกษาเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้ ความเข้าใจ ด้านจิตใจ และด้านพฤติกรรมในการสร้างความเข้าใจ ซึ่งจากการจัดเรียนการสอนในโปรแกรมของผู้วิจัยนี้ ผู้วิจัยยังได้ใส่เนื้อหาสาระเกี่ยวกับเพศศึกษาในด้านต่างๆ เข้าไป จึงช่วยทำให้ผู้ปกครองที่เข้าร่วมโปรแกรมมีความรู้เพิ่มขึ้น ในขณะเดียวกันผู้วิจัยก็ยังให้ข้อมูลต่างๆ ที่จะช่วยกระตุ้นให้ผู้ปกครองเกิดการเปลี่ยนแปลงในเรื่องของเจตคติ และรับรู้ความสามารถของตนเอง และการนำกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมที่ผสมผสานแนวคิดการรับรู้ความสามารถของตนเองและทักษะการสื่อสารระหว่างบุคคลมาใช้ ผ่านโปรแกรม ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น จึงทำให้ผู้ปกครองเกิดการเรียนรู้ มีการสะท้อนความคิดและอภิปรายสรุปยอดทำให้เกิดการเรียนรู้และมีความรู้เพิ่มขึ้น นอกจากนี้การได้ฝึกปฏิบัติจริงทำให้ผู้ปกครองมีทักษะในการปฏิบัติการสื่อสารเพิ่มมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นภาพร สังข์กระเสร์ (2547) ที่ศึกษาผลของการเตรียมมารดาเรื่องเพศศึกษาแก่บุตรสาววัยรุ่นตอนต้น โดยผลการศึกษาพบว่า

กลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยความรู้ เจตคติต่อเรื่องเพศศึกษาและวิถี การสอนเพศศึกษาสูงกว่ากลุ่มเปรียบเทียบ และงานวิจัยของดาร์ธนี ภูษณสุวรรณศรี (2540) ได้ทำการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีเพศสัมพันธ์ก่อนสมรสของนักศึกษาผู้ใหญ่ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน กรุงเทพมหานคร ในปี พ.ศ.2540 โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนหญิง และชาย จำนวน 400 คน พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่ได้รับการอบรมสั่งสอนในเรื่องเพศจากบิดามารดาอยู่ในระดับต่ำและพบว่ากลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการอบรมสั่งสอนในเรื่องเพศระดับต่ำมีเพศสัมพันธ์ก่อนสมรสถึงร้อยละ 35.9 ในขณะที่ผู้ที่ได้รับการอบรม สั่งสอนในเรื่องเพศระดับปานกลางและสูงมีเพศสัมพันธ์ก่อนการสมรสเพียงร้อยละ 29.4 และร้อยละ 19.10 ตามลำดับ งานวิจัยของมลจินทร์ เกียรติสังวร (2542) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการให้ความรู้เรื่องเพศศึกษาของมารดาแก่บุตรสาววัยรุ่นอำเภอเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในปี พ.ศ. 2542 กลุ่มตัวอย่างเป็นมารดาที่มีบุตรสาววัยรุ่นที่กำลังศึกษาอยู่ในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา จำนวน 300 คน พบว่ามารดายังขาดความรู้ความเข้าใจในการให้ความรู้แก่บุตรสาวทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านร่างกายและชีวภาพทางเพศ ด้านจิตวิทยา ด้านสังคมวิทยา ด้านสุขอนามัย และหลักการสอนเพศศึกษาแก่บุตรสาววัยรุ่น มีเจตคติในการสอนเพศศึกษาในระดับปานกลาง และมารดาผู้สึกไม่สะดวกใจในการสอนเพศศึกษาให้แก่บุตรสาวด้วย และปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการให้ความรู้เรื่องเพศศึกษาของมารดาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ ความรู้เรื่องเพศศึกษาของมารดา เจตคติต่อเรื่องเพศศึกษาของมารดา ความสะดวกใจในการสอนเพศศึกษาของมารดา และสัมพันธภาพในครอบครัว ($p\text{-value}<0.001$)

โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่ผู้วิจัยได้พัฒนาในครั้งนี้ เป็นโปรแกรมที่พัฒนามาจากความต้องการของผู้เรียนซึ่งมีความสนใจในปัญหาเรื่องเพศที่เกิดขึ้น และอาจจะส่งผลกระทบต่อทรุหลานของตน ควบคู่ไปกับเนื้อหาสาระ สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีทางการศึกษานอกระบบโรงเรียนของ Boyle (1981) ที่เน้นการเปลี่ยนแปลงเชิงบุคคลทั้งในด้านความรู้ ทักษะ และทัศนคติของผู้เรียน ประกอบกับโปรแกรมจะเน้นกิจกรรมต่างๆ ที่ผู้เรียนให้ความสนใจ เช่นการอภิปราย แลกเปลี่ยนความคิดเห็น การเล่นเกม การแสดงบทบาทสมมุติ การระดมสมอง การฝึกปฏิบัติเป็นกลุ่มและเดี่ยว จึงส่งผลให้ผู้เรียนมีความรู้ เจตคติ และทักษะ หลังการเรียนเพิ่มมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ Caffarella (1994) ที่กล่าวว่า การทำกิจกรรมต่างๆ เช่น การฟังการบรรยาย การอภิปรายกลุ่ม การระดมสมอง ฯลฯ จะช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนได้รับความรู้ และในการทำกิจกรรมต่างๆ นี้ยังทำให้ผู้เรียนสามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างเปิดกว้าง ได้รับฟังความคิดและมองเห็นทางเลือกที่หลากหลาย ส่งผลให้เกิดความรู้ ความเข้าใจในเนื้อหา และพัฒนาเจตคติ และกิจกรรมที่เน้นการฝึกปฏิบัติจะช่วยเสริมสร้างทักษะให้แก่ผู้เรียนได้ซึ่งสอดคล้องกับอาชัญญา รัตนอุบล

(2541) ที่กล่าวว่า การจัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง ได้สัมผัสด้วยตนเอง และได้มีโอกาสฝึกทำซ้ำๆ จนเกิดความชำนาญจนเกิดเป็นทักษะและความชำนาญของตนเอง

นอกจากนี้ การที่ผู้ปกครองที่เป็นกลุ่มทดลองยังได้มีโอกาสฝึกฝนความรู้ และทักษะต่างๆ เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาแก่บุตรหลานวัยรุ่น เป็นเวลานับร้อย ชั่วโมง ก็อาจจะส่งผลให้ผู้เรียนสามารถเสริมสร้างความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาแก่บุตรวัยรุ่นได้ ซึ่งสอดคล้องกับ Matin (1990) ที่กล่าวว่า การเรียนรู้เพื่อให้เกิดทักษะที่ยั่งยืนต้องใช้เวลาร่วมกันไม่น้อยกว่า 100 ชั่วโมง ได้แก่ มีความรู้เรื่องเพศศึกษา เจตคติต่อการสื่อสารเรื่องเพศศึกษา ทักษะการปฏิบัติการสื่อสารเรื่องเพศศึกษา และการรับรู้ความสามารถของตนเอง และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Fox and Inazu (1980) ที่ ศึกษาเรื่องการสื่อสารเรื่องเพศของมารดาและบุตรสาว พบว่าทั้งมารดาและบุตรสาว เห็นด้วยกับการพูดคุยในเรื่องเพศตามหัวข้อต่าง ๆ คือ เรื่องประจำเดือน การมีนัดกับเพื่อนต่างเพศ การคบเพื่อนชาย จริยธรรมทางเพศ การให้กำเนิดบุตร เพศสัมพันธ์ และการคุมกำเนิดควรมีการพูดคุยกันมากขึ้น การพูดคุยเกี่ยวกับเรื่องการนัดหมาย การมีเพื่อนชาย และเรื่องประจำเดือน ลูกสาวควรเริ่มต้นพูดคุยก่อน ในขณะที่เรื่องจริยธรรมทางเพศ เพศสัมพันธ์ และการคุมกำเนิด แม่ควรเป็นผู้เริ่มต้นในการพูดคุยก่อน การศึกษานี้ยังแสดงให้เห็นถึง รูปแบบของการสื่อสารพูดคุยในครอบครัวมีความแตกต่างกันตามสังคม เศรษฐกิจ ซึ่งส่งผลให้แต่ละครอบครัวมีการพูดคุยเรื่องเพศในหัวข้อต่าง ๆ แตกต่างกันด้วย

ดังนั้น การที่ผู้ปกครองที่เป็นกลุ่มทดลองซึ่งได้เข้าร่วมโปรแกรมที่ดำเนินการตามขั้นตอนตามโปรแกรมที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น จะส่งผลให้ผู้ปกครองมีความรู้เรื่องเพศศึกษา เจตคติต่อการสื่อสารเรื่องเพศศึกษา ทักษะการปฏิบัติการสื่อสารเรื่องเพศศึกษา และการรับรู้ความสามารถของตนเองดีกว่าก่อนการฝึกอบรม และผู้ปกครองกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ส่วนบุตรหลานกลุ่มทดลองนั้น ก็มีการรับรู้การสื่อสารเรื่องเพศศึกษาของผู้ปกครองหลังการฝึกอบรมดีกว่าก่อนการฝึกอบรม และบุตรหลานกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เนื่องจากผู้ปกครองในกลุ่มทดลองได้รับโจทย์ให้ไปฝึกทักษะโดยการพูดคุยสื่อสารกับบุตรหลาน ในเรื่องต่างๆ จากเรื่องง่ายไปสู่เรื่องยาก และสุดท้ายเป็นเรื่องของการสื่อสารเรื่องเพศศึกษา ดังนั้น จึงย่อมส่งผลให้บุตรหลานมีการรับรู้ถึงการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาสูงขึ้นกว่าก่อนทดลองและกลุ่มควบคุม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของชินานาฏ จิตตารมย์ และคณะ (2545) ศึกษาผลของโปรแกรมฝึกทักษะการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพต่อการสื่อสารในครอบครัวที่มีบุตร

วัยรุ่นจังหวัดกาญจนบุรี เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ปกครองและนักเรียนวัยรุ่น จำนวน 22 ครอบครัว (44 คน) โดยแบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมกลุ่มละ 11 ครอบครัว ผลการวิจัยพบว่ากลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยของคะแนนความรู้เกี่ยวกับการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพในครอบครัวหลังการทดลองทันทีสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p\text{-value} = 0.05$) และหลังการทดลอง 2 สัปดาห์ แตกต่างอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($p\text{-value} = 0.05$) กลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมเกี่ยวกับการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพในครอบครัวหลังการทดลองทันทีและหลังการทดลอง 2 สัปดาห์สูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p\text{-value} = 0.01$) และ ($p\text{-value} = 0.001$) ตามลำดับจากค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมที่สูงขึ้น แสดงว่าโปรแกรมฝึกทักษะการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพในครอบครัวมีผลต่อพฤติกรรมสื่อสารในครอบครัว ซึ่งโปรแกรมการฝึกมีลักษณะของการส่งเสริมให้สมาชิกสามารถใช้ทักษะในการสื่อสาร คือ มีการกำหนดสถานการณ์จำลองให้เกิดการเรียนรู้ด้านทักษะพิสัย มีการสาธิตการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ วิเคราะห์กรณีศึกษาและลงมือปฏิบัติจริงทั้งในสถานการณ์จำลองและกระตุ้นให้นำไปปฏิบัติที่บ้าน ลักษณะการฝึกเช่นนี้จึงช่วยให้ผู้ปกครองและนักเรียนวัยรุ่นเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในทางที่ดีขึ้น

4. การศึกษาปัจจัย เงื่อนไขและปัญหา ของการนำโปรแกรมการศึกษานอกระบบ โรงเรียนสำหรับผู้ปกครองเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาแก่บุตรหลานวัยรุ่นไปใช้

4.1 ปัจจัยส่งเสริมในการนำโปรแกรมที่พัฒนาขึ้นไปใช้

ด้านผู้เรียน

กลุ่มผู้ปกครองที่เข้าร่วมกิจกรรมมีความหลากหลายและเป็นผู้ที่มีความสนใจและมีความต้องการเสริมสร้างความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศกับบุตรหลาน จึงมีความกระตือรือร้นในการทำกิจกรรม กล้าแสดงออก การที่ผู้ปกครองมาจากสถานที่ที่แตกต่างกัน มีประสบการณ์ต่างกัน ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ แบ่งปันความคิดเห็นและประสบการณ์ระหว่างกัน ประกอบกับผู้ปกครองมีบุตรหลานวัยรุ่นที่มีอายุใกล้เคียงกัน ทำให้เข้าใจปัญหาที่เกิดขึ้นกับเด็กในวัยนี้ได้ง่าย มีการสื่อสารเข้าใจตรงกัน เกิดแรงจูงใจในการทำกิจกรรมและการเรียนรู้เนื้อหาพร้อมกัน สอดคล้องกับวิจัยของชนินทร์ สุขเจริญ(2551)ความกระตือรือร้น ความสนใจในการเรียนรู้ของผู้เรียนทำให้การดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

ด้านผู้สอน

ผู้สอนเป็นปัจจัยสำคัญในการจัดโปรแกรม เป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทสำคัญของการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้สอนเป็นผู้ที่มีความรู้ มีประสบการณ์ตรงในการฝึกปฏิบัติการสื่อสารเรื่องเพศศึกษา สามารถถ่ายทอดความรู้ ทักษะได้อย่างชัดเจน นอกจากนี้ยัง เคารพความคิดเห็นและประสบการณ์ของผู้เรียน ไม่ชี้นำ กระตุ้นให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นและนำความรู้และประสบการณ์เดิมของตนออกมาใช้ให้มากที่สุด และสร้างบรรยากาศในการทำกิจกรรมที่เป็นกันเอง สนุกสนาน ผู้สอนต้องเป็นผู้ที่มีความเข้าใจในเนื้อหาของเพศศึกษาและการสื่อสารเรื่องเพศอย่างดี เพื่อที่จะถ่ายทอดให้ผู้เรียนสามารถสร้างความรู้ใหม่และนำไปใช้ได้ อย่างมีความมั่นใจ

ด้านกิจกรรมการเรียนรู้

การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ของโปรแกรม เป็นการผสมผสานแนวทางการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม แนวคิดการรับรู้ความสามารถของตนเองและแนวทางการสื่อสารระหว่างบุคคล ทำให้ผู้เรียนเข้าไปมีส่วนร่วมเรียนรู้อย่างมาก ผู้ปกครองได้ทำกิจกรรมที่หลากหลายโดยมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของกิจกรรม ได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์โดยฝึกร่วมกันระหว่างผู้ปกครองด้วยกัน การไปทัศนศึกษาสถานที่ที่รวบรวมเรื่องเกี่ยวกับเพศศึกษาทำให้เพิ่มพูนความรู้ และการได้ฝึกปฏิบัติจริงร่วมกันกับบุตรหลาน ทำให้ได้รับทั้งประสบการณ์ตรง ความรู้ใหม่และทักษะใหม่ และสามารถถ่ายโยงความรู้ไปสู่บุตรหลานได้ สามารถนำไปใช้ในชีวิตจริง นอกจากนี้การได้ฝึกปฏิบัติจริงร่วมกันกับบุตรหลาน เป็นกระบวนการสื่อสารสองทางทำให้ผู้ปกครองรู้ถึงความรู้สึกนึกคิดของบุตรหลานเมื่อต้องพูดคุยเรื่องเพศ เข้าใจความรู้สึกซึ่งกันและกัน ดังนั้นการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้โดยให้ฝึกปฏิบัติจริงจึงเป็นปัจจัยสำคัญของการจัดโปรแกรม

ด้านเนื้อหา

เนื้อหาเป็นปัจจัยสำคัญที่ผู้จัดโปรแกรมต้องจัดให้มีความหลากหลาย มีสาระความรู้ มีประโยชน์และตอบสนองความต้องการเรียนรู้ทั้งของผู้ปกครองและของบุตรหลาน สามารถนำเนื้อหาที่ได้รับไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันได้อย่างแท้จริง การรู้เนื้อหาเรื่องเพศศึกษาและการสื่อสารเรื่องเพศทำให้รู้ว่าจะต้องพูดคุยเรื่องอะไรและอย่างไร เนื้อหาควรเข้าใจง่าย สามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้ ดังนั้นเนื้อหาจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ผู้จัดโปรแกรมต้องจัดให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของโปรแกรม จึงจะทำให้การจัดโปรแกรมเกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

4.2 เจ็อนไขของการจัดโปรแกรมการศึกษาอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาแก่บุตรหลานวัยรุ่น

1. เจตคติของผู้เรียน การจัดโปรแกรมต้องคำนึงถึงเจตคติ ของผู้เรียนโดยเฉพาะ เรื่องของการสื่อสารเรื่องเพศเป็นประเด็นที่อ่อนไหวต่อความรู้สึก ต่อค่านิยมในสังคมไทย ดังนั้น ควรจะวางแผนการอบรมเพื่อพัฒนาเจตคติเป็นอันดับแรกก่อนที่จะไปพัฒนาความรู้หรือทักษะ เพื่อให้กลุ่มผู้ปกครองเปิดใจกับการเรียนรู้เรื่องเพศ มีเจตคติที่ดีต่อการสื่อสารเรื่องเพศมากขึ้น เมื่อผู้ปกครองมีเจตคติที่ดี ทำให้ผู้ปกครองเห็นความสำคัญก็จะนำไปสู่การมีส่วนร่วมเรียนรู้ ผู้การปฏิบัติการสื่อสารกับบุตรหลาน

2. การออกแบบกลุ่มให้เหมาะสมกับผู้เรียนและกิจกรรมในแต่ละองค์ประกอบของการเรียนรู้โดยไม่ควรให้กลุ่มใหญ่เกินไป เพื่อให้ฝึกประสบการณ์ทั่วถึง นอกจากนี้ควรให้กลุ่มได้มีโอกาสเลือกสมาชิกในกลุ่มกันเองเพราะถ้ามีความสนิทสนมกันก็จะทำให้กล้าแสดงความคิดเห็นมากขึ้น

3. ผู้สอนต้องเป็นผู้มีความรู้ ความเข้าใจ มีประสบการณ์ มีความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาที่เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียนได้และสามารถยกตัวอย่างให้ผู้เรียนเข้าใจง่ายรวมถึงชี้แนะแก้ไขให้ผู้เรียนได้หากผู้เรียนปฏิบัติไม่ถูกต้อง

4. ระยะเวลาในการฝึกทักษะปฏิบัติการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาร่วมกันระหว่างผู้ปกครองกับบุตรหลานควรมีเวลาฝึกมากกว่านี้เพราะจะได้ช่วยให้สามารถฝึกฝนการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

4.3 ปัญหาในการนำโปรแกรมการศึกษาอกระบบโรงเรียนไปใช้

1. ปัญหาด้านผู้เรียน

กลุ่มผู้ปกครองที่เข้าร่วมโปรแกรมครั้งนี้ไม่ได้จำกัดอยู่ที่เป็นบิดา มารดา แต่เปิดกว้างสำหรับผู้ปกครองที่เป็นญาติที่ดูแลบุตรหลานวัยรุ่นด้วยเช่น ลุง ป้า น้า อา และ ย่า ยาย ทำให้การจัดเนื้อหาอบรมไม่เฉพาะเจาะจงว่าเนื้อหาเป็นของเพศหญิงหรือชาย ซึ่งผู้ปกครองบางคนที่มีแต่บุตรสาว หรือบางคนมีแต่บุตรชาย รู้สึกว่าเนื้อหาเกินความจำเป็นสำหรับตน ก็จะเกิดความเบื่อหน่ายในการเข้าร่วม และเนื้อหาเรื่องเพศศึกษาบางเรื่องผู้ปกครองคิดว่าควรให้เพศเดียวกันเป็นฝ่ายสอน เช่น แม่กับลูกสาว และ พ่อกับลูกชาย นอกจากนี้ความแตกต่างระหว่างอายุในกลุ่มที่เป็นพ่อแม่ กับกลุ่มที่เป็นย่า ยาย ทำให้มีมุมมอง ความคิดเห็นที่แตกต่างกันมากดังนั้นในการจัด

โปรแกรมเรื่องเพศศึกษาควรจัดอบรมผู้ปกครองแยกโปรแกรมสำหรับหญิงชาย เช่นเป็นโปรแกรมสอนแม่คุยเรื่องเพศกับลูกสาว หรือโปรแกรมสอนพ่อคุยเรื่องเพศกับลูกชาย

2. ปัญหาด้านสื่อการเรียนรู้

ผู้ปกครองมีความต้องการสื่อที่ทันสมัยที่ช่วยเสริมการเรียนรู้เรื่องเพศศึกษาและการสื่อสารเรื่องเพศกับบุตรโดยเฉพาะช่วงที่ศึกษาคู่มือคุยเรื่องเพศกับลูกด้วยตนเอง ผู้ปกครองอยากให้ในคู่มือมีรูปภาพประกอบบ้างเพื่อกระตุ้นความสนใจเวลาใช้ประกอบการสอนบุตรหลานที่บ้าน เนื่องจากบุตรหลานวัยรุ่นในยุคปัจจุบันเป็นผู้ที่ใช้เทคโนโลยีใหม่ๆ มากมาย การที่ผู้ปกครองได้เข้าใจในสื่อ หรือเทคโนโลยีที่ทันสมัย ก็ย่อมจะทำให้การสื่อสารระหว่างบุตรหลานเป็นไปโดยง่าย นอกจากนี้ต้องการสื่อที่เหมาะสมกับวัยของบุตรหลาน และต้องการสื่อหลายรูปแบบ

3. ปัญหาด้านกิจกรรมการเรียนรู้

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ บางกิจกรรมผู้ปกครองรู้สึกว่ายากเกินไปทำให้ไม่อยากฝึกปฏิบัติ เช่น การคิดบทสนทนาการสื่อสารเรื่องเพศกับบุตร หรือบางสถานการณ์ที่ยากเกินไปแก่การคิดวิเคราะห์ ทำให้ผู้ปกครองรู้สึกว่ายุงยาก ทำให้นั่งเฉยๆ ไม่ยอมลงมือฝึกปฏิบัติ ดังนั้นในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ควรพิจารณาภูมิหลังเช่นระดับการศึกษาของผู้เข้าร่วมกิจกรรม

4. ปัญหาด้านสถานที่

การจัดกิจกรรมในระยะแรกที่สถาบันสุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่นราชนครินทร์ มีการปรับเปลี่ยนโยกย้ายห้องอบรมบ่อยและทราบอบ่างกะทันหัน เนื่องจากทางสถาบันมีความจำเป็นต้องใช้ห้องที่ผู้วิจัยจองไว้เพื่อจัดประชุม ทำให้ผู้เข้าร่วมเกิดความสับสนและหาห้องไม่เจอเกิดความล่าช้า ในการเริ่มฝึกอบรม และห้องที่ได้ใหม่มีขนาดเล็กไม่เหมาะกับการทำกิจกรรมเคลื่อนไหว ดังนั้นควรหาสถานที่สำรองที่เหมาะสมกับการจัดกิจกรรมเคลื่อนไหวเพื่อให้การดำเนินกิจกรรมเป็นไปตามแผนการเรียนรู้ โดยต้องคอยประสานงานกับเจ้าหน้าที่สถาบันบ่อยๆ หรือก่อนจัดอบรมล่วงหน้า

4.4 ข้อเสนอสำหรับโปรแกรมที่เหมาะสม

บทสรุปสำหรับโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาแก่บุตรหลานวัยรุ่นที่เหมาะสมนั้น ผลจากการทดลองใช้โปรแกรม ผู้วิจัย

จึงได้ปรับปรุงองค์ประกอบของโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนจาก 10 องค์ประกอบเป็น 9 องค์ประกอบคือ 1) กำหนดกลุ่มเป้าหมาย 2) การสำรวจความต้องการการเรียนรู้ของกลุ่มเป้าหมาย 3) กำหนดวิธีการดำเนินโปรแกรม 4) กำหนดวัตถุประสงค์ของโปรแกรม 5) กำหนดเนื้อหาสาระของโปรแกรม 6) กำหนดตารางเวลา 7) ประเมินก่อนจัดอบรม 8) ดำเนินโปรแกรม และ จัดสถานการณ์การเรียนรู้และ 9) ประเมินผลหลังอบรม และจากการที่ผู้วิจัยได้นำโปรแกรมที่พัฒนาขึ้นไปทดลองใช้แล้ว จะเห็นได้ว่า โปรแกรมมีความเหมาะสมสำหรับผู้ปกครองใช้ในการเสริมสร้างความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาแก่บุตรหลานวัยรุ่นเป็นอย่างยิ่ง แต่ทั้งนี้ก็ยังคงมีบางส่วนของรายละเอียดที่จะต้องปรับปรุงตามเงื่อนไข หรือบริบทที่จะนำไปใช้ เพื่อให้โปรแกรมมีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งรายละเอียดของการปรับปรุง มีดังนี้

ด้านหลักสูตร

หลักสูตรในการเสริมสร้างความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาแก่บุตรหลานวัยรุ่นนี้ เหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ปกครองที่มีบุตรหลานในช่วงวัยรุ่นตอนต้น ซึ่งในส่วนของเนื้อหาที่จะใช้ในการสื่อสารกับบุตรหลานนั้นจะต้องเป็นเรื่องที่ทันสมัย ซึ่งใช้ประกอบกับข่าวสารต่างๆ ที่อยู่ในความสนใจของผู้ปกครอง เพราะจะทำให้เกิดการเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็วเป็นพิเศษ และทุกคนจะมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นต่างๆ อย่างเต็มที่ ในขณะที่เดียวกันเนื้อหาที่จำเป็นต้องเป็นสิ่งทีบุตรหลานในวัยรุ่นตอนต้นนี้มีความต้องการอยากรู้ อยากเห็นด้วย เพราะถ้าช่วงวัยเปลี่ยนแปลงไปอาจจะต้องปรับปรุงเนื้อหาสาระของหลักสูตรให้เหมาะสมกับความต้องการเรียนรู้ด้วย

นอกจากนี้ในการกำหนดเป้าหมายในการเรียนรู้และพัฒนา นั้น ควรจะต้องทำควบคู่กันไปทั้งเป้าหมายของผู้ปกครอง และเป้าหมายบุตรหลาน ว่าต้องการให้มีการสื่อสารระหว่างกันในเรื่องไหน ส่วนใดบ้าง เพราะการสื่อสารระหว่างบุคคลที่ดีที่สุดนั้น ควรเป็นการสื่อสารสองทาง เพื่อให้ผู้สื่อสารสามารถเรียนรู้ร่วมกัน ดังนั้น การศึกษาเป้าหมายของทั้งผู้ปกครองและบุตรหลาน ว่าต้องการให้เกิดการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาขึ้นระหว่างกันนั้น จะทำให้ผู้สอนสามารถกำหนดแนวทาง และรูปแบบในการสอน ได้อย่างตรงประเด็นและมีประสิทธิภาพ ซึ่งการวางแผน และกำหนดหลักสูตรในการเรียนการสอนของโปรแกรมให้ตรงกับความต้องการในการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นสิ่งที่สำคัญ ที่ผู้สอนจะต้องตระหนักถึง และมองข้ามไม่ได้เด็ดขาดรวมถึงในการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพนั้น จำเป็นจะต้องเป็นไปในรูปแบบของการเปิดเผยตัวเองก่อน เพื่อสร้างสัมพันธภาพ โดยรูปแบบในการสื่อสารควรจะเป็นไปอย่างไม่เป็นทางการ เพื่อให้เกิด

บรรยากาศที่ดีของการสื่อสารระหว่างกัน นอกจากนี้ ยังจำเป็นต้องคำนึงถึงโอกาส จังหวะ เวลาด้วย จึงจะทำให้การสื่อสารเรื่องเพศศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด

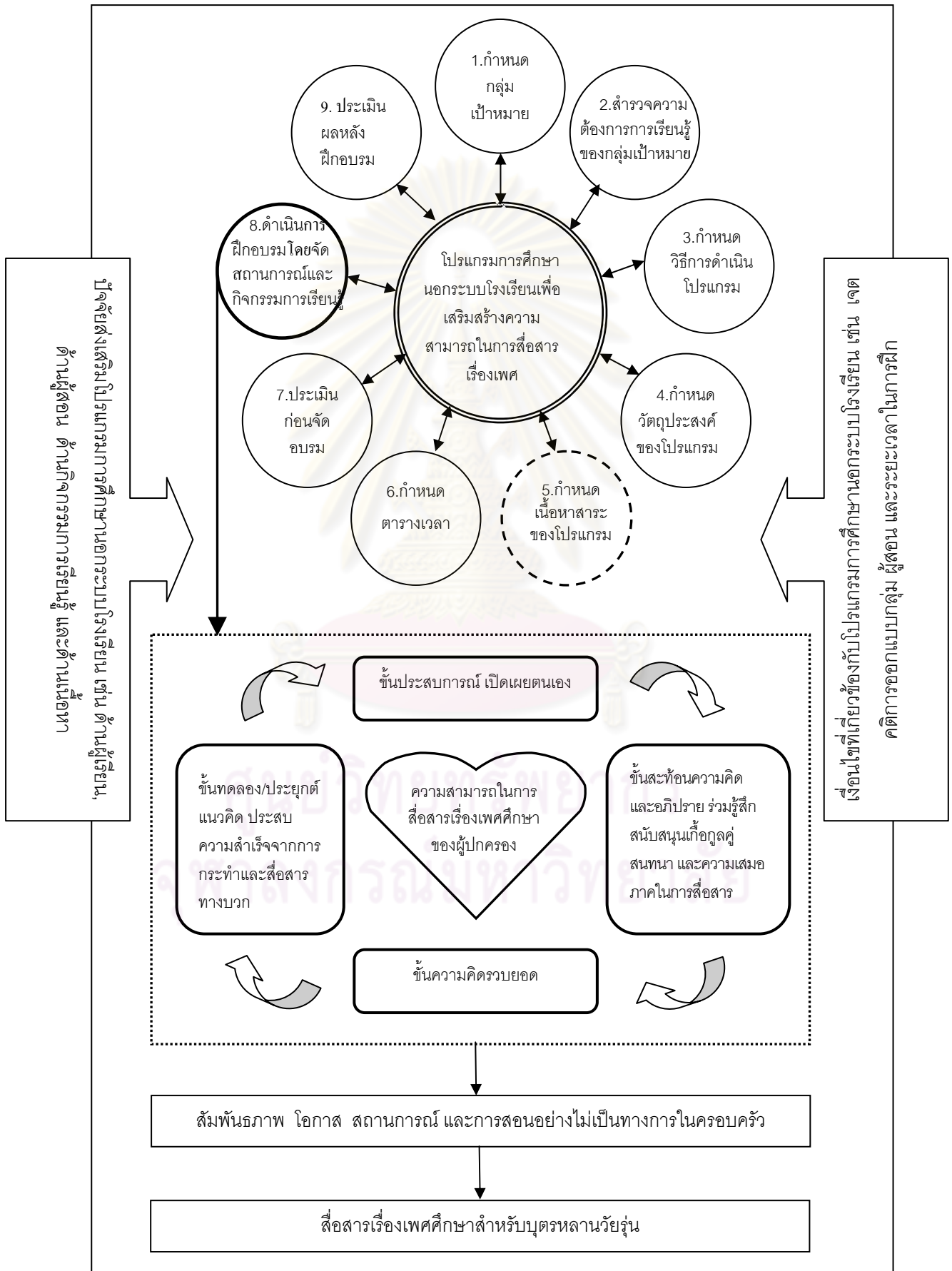
จุดเด่นของโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถของผู้ปกครองในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาแก่บุตรหลานวัยรุ่นที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นนั้น คือ ผู้วิจัยได้นำแนวคิดการศึกษาผู้ปกครองมาสังเคราะห์เป็นองค์ประกอบของการพัฒนาโปรแกรม โดยแนวคิดการศึกษาผู้ปกครองให้ความสำคัญอย่างมากกับการสำรวจความต้องการการเรียนรู้ของกลุ่มเป้าหมายเพื่อการจัดโปรแกรมจะได้ตอบสนองความต้องการแท้จริงของผู้เรียนนอกจากนี้ยังได้นำแนวคิด การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมมาผสมผสานกับแนวคิดการรับรู้ความสามารถของตนเอง และแนวคิดการสื่อสารระหว่างบุคคล มาเป็นขั้นตอนในการดำเนินกิจกรรมเพื่อให้โปรแกรมมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น และข้อค้นพบจากการพัฒนาโปรแกรมและไปทดลองใช้พบว่า การที่ผู้ปกครองจะสื่อสารเรื่องเพศกับบุตรหลานได้ดีนั้น ต้องเป็นการสื่อสารแบบที่ไม่เป็นทางการ มีสถานการณ์ จังหวะ โอกาส ช่วงเวลาที่เหมาะสมและที่สำคัญต้องมีสัมพันธภาพที่ดีระหว่างผู้ปกครองกับบุตรหลาน ผู้ปกครองที่มีความใกล้ชิดสนิทสนมกับบุตรหลานจะทำให้ผู้ปกครองกล้าที่จะพูดกล้าที่จะสอนเรื่องเพศกับบุตรหลาน ด้วยความรักความเอาใจใส่และหวังดีต่อบุตร สอนให้บุตรมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องในเรื่องเพศศึกษา สอนให้บุตรเห็นคุณค่าในตนเอง ภาคภูมิใจตนเอง นอกจากนี้ยังพบว่า การปรับเจตคติต่อการสื่อสารเรื่องเพศของผู้ปกครองโดยการทำให้ผู้ปกครองตระหนักหรือเห็นความสำคัญของการสื่อสารเรื่องเพศกับบุตรหลาน และเป็นผู้เริ่มต้นสอนเรื่องเพศให้แกบุตรก่อนโดยสอนให้เหมาะสมกับวัยของบุตร ไม่ใช่รอให้เกิดปัญหาหรือรอให้บุตรถามซึ่งเป็นสิ่งสำคัญอย่างมากและควรทำเป็นอันดับแรกก่อนที่จะไปพัฒนาด้านความรู้และทักษะการสื่อสารเรื่องเพศ และการที่จะทำให้ผู้ปกครองเปลี่ยนแปลงเจตคติหรือความเชื่อผิดๆในเรื่องเพศ รวมถึงการแสดงพฤติกรรมที่ไม่เคยแสดงออก หรือแสดงออกน้อยอย่างการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาได้นั้น ผู้สอนจะต้องสร้างแรงจูงใจให้ผู้ปกครองได้เกิดความตระหนักเห็นความสำคัญกับการเปลี่ยนแปลงเจตคติของผู้เรียนให้เป็นที่ไปในทิศทางบวก มีความรู้สึกนึกคิด ความเชื่อในเรื่องเพศศึกษาที่ถูกต้อง ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญเพราะผู้ปกครองจะถ่ายทอดเจตคตินี้ไปสู่ตัวบุตรหลาน หากผู้ปกครองมีเจตคติที่ดีในเรื่องเพศ บุตรหลานก็จะมีเจตคติที่ดีตามไปด้วยเพราะได้รับการปลูกฝังชัดเจน ภาระบวกรต่างๆเหล่านี้สามารถกระทำได้โดยให้ผู้ปกครองผ่านกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมซึ่งมีขั้นตอนสำคัญคือ มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์เดิมแบบเปิดเผยตนเองซึ่งจะทำให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันกับผู้ปกครองอื่นๆ มีการสะท้อนคิดและอภิปรายกลุ่มเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผสมผสานความรู้เดิมเข้ากับความรู้ใหม่ จนเกิดความคิดรวบยอดและนำไปสู่การปฏิบัติ

นอกจากนี้ความสำเร็จในการสื่อสารเรื่องเพศจะเกิดขึ้นได้ต้องเสริมสร้างให้ผู้เรียนเกิดความมั่นใจในตนเองว่าตนเองสามารถสื่อสารเรื่องเพศได้ซึ่งกระทำโดยผ่านการพัฒนาการรับรู้ความสามารถของตนเอง จากการได้ฝึกปฏิบัติ ฝึกซ้ำๆจนประสบความสำเร็จคือสามารถสื่อสารเรื่องเพศได้ และมีความรู้ความเข้าใจในทักษะการสื่อสารเป็นอย่างดี อันจะส่งผลให้เกิดความสำเร็จ ความมั่นใจ และมีความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศให้แก่บุตรได้อย่างถูกต้องซึ่งในที่สุดก็ย่อมจะส่งผลให้บุตรหลานมีพฤติกรรมทางเพศที่ดีและเหมาะสม บุตรหลานเกิดความภาคภูมิใจในตนเอง เห็นคุณค่าตนเองไม่ประพฤติดัวในทางเสียหาย และก็จะสามารถช่วยแก้ไขปัญหากเกี่ยวกับเรื่องพฤติกรรมทางเพศของวัยรุ่นในสังคมไทยได้ ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงปัจจัยส่งเสริมอันได้แก่ผู้เรียน ผู้สอน เนื้อหา และกิจกรรมการเรียนรู้ และคำนึงถึง เงื่อนไขที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาโปรแกรม การศึกษานอกระบบโรงเรียนเช่นเจตคติ การออกแบบกลุ่ม ผู้สอนและระยะเวลาในการฝึก แสดง ด้งแผนภาพต่อไปนี้

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภาพที่ 14 โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนสำหรับผู้ปกครองเพื่อเสริมสร้าง
ความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาแก่บุตรหลานวัยรุ่น

ข้อเสนอแนะของการนำไปใช้

1. การเปลี่ยนแปลงเจตคติ

กลุ่มตัวอย่างเห็นว่า ความเชื่อบางอย่างที่ฝังรากอยู่จิตใจจำเป็นต้องขจัดออกซึ่ง อาจจะต้องใช้เวลามากกว่านี้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ช่วงเวลาที่อบรมระยะสั้น ในขณะที่เจตคติที่ฝังรากลึกในตัวของผู้ปกครองแต่ละคนมีมาอย่างยาวนาน การจะปรับเปลี่ยนเจตคติได้จำเป็นต้องอาศัยระยะเวลา ซึ่งโปรแกรมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นนี้ผู้วิจัยมุ่งหมายให้ผู้ปกครองได้เกิดจุดเริ่มต้นของการเปลี่ยนแปลงเจตคติในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับที่ Rosenberg and Hovland (1960) ได้กล่าวว่า เจตคติมีลักษณะคงทนถาวรพอสมควร เจตคติเกิดจากความรู้อย่างเหมาะสมพอสมควร ถึงแม้เจตคติจะเปลี่ยนแปลงได้ แต่ไม่ได้หมายความว่าเปลี่ยนแปลงในระยะชั่วครู่ชั่วยามหรือในวันหนึ่ง เจตคติย่อมมีความคงทนที่จะเปลี่ยนแปลง มีความรู้สึกนึกคิดต่อสิ่งใดในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง ก็จะมีความรู้สึกเช่นนั้นตลอดไป หรือว่าจะเปลี่ยนความรู้สึกได้ ต้องใช้เวลา กระทั่งสถานการณ์ เหตุการณ์ สิ่งแวดล้อมเปลี่ยนแปลงไปเกิดการเรียนรู้ใหม่

2. ด้านระยะเวลาหลักสูตร

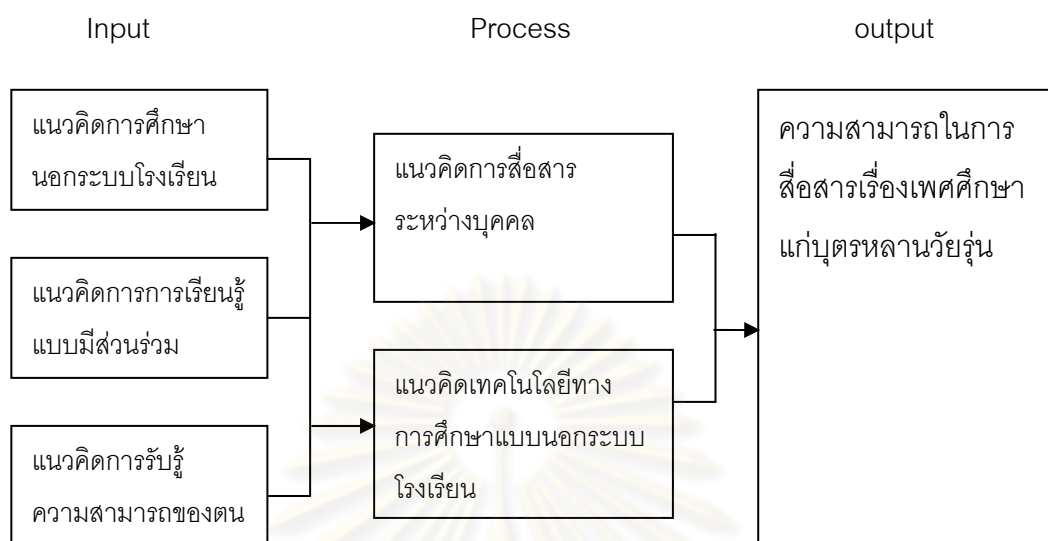
กลุ่มตัวอย่างเห็นว่าระยะเวลาของโครงการน่าจะจัดให้มากกว่านี้เพราะจะได้ช่วยให้ตนเองสามารถฝึกฝนการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาให้มีสูงขึ้น และแหล่งการเรียนรู้ต่างๆ ควรมีอย่างเหมาะสม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นมีความยืดหยุ่น และเป็นไปตามความต้องการของผู้เรียน เพราะผู้วิจัยได้นำข้อมูลความต้องการเรียนรู้มาใช้ในการพัฒนาโปรแกรม ดังนั้นเมื่อผู้ปกครองได้เข้ามาเรียนรู้โปรแกรมในหน่วยต่างๆ ย่อมทำให้รู้สึกผูกพัน และเมื่อเสร็จสิ้นโปรแกรมจึงทำให้รู้สึกว่าการระยะเวลาของโครงการน่าจะยาวนานกว่านี้

3. ด้านการใช้สื่อทันสมัย

กลุ่มตัวอย่างเห็นว่าน่าจะมีสื่อที่ทันสมัยในการอบรม เนื่องจากบุตรหลานวัยรุ่นในยุคปัจจุบันเป็นผู้ที่ใช้เทคโนโลยีใหม่ๆ มากมาย การที่ผู้ปกครองได้เข้าใจในเทคโนโลยีดังกล่าว ก็ย่อมจะทำให้การสื่อสารระหว่างบุตรหลานเป็นไปโดยง่าย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะบุตรหลานในปัจจุบันใช้เทคโนโลยีในการค้นหาความรู้และติดต่อสื่อสารเป็นปกติในชีวิตประจำวัน จึงทำให้การเรียนการสอนที่ใช้สื่อในโปรแกรมอาจจะไม่ใช่สิ่งที่บุตรหลานใช้อยู่ในชีวิตประจำวัน จึงทำให้ต้องการเรียนรู้ในสื่อที่บุตรหลานใช้เพื่อให้เข้าใจบุตรหลานดังกล่าวด้วย

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาติดตามผลโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถของผู้ปกครองในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาแก่บุตรหลานวัยรุ่นกับกลุ่มตัวอย่างต่อไปอีกในระยะเวลาที่นานขึ้นเพื่อจะได้รู้ถึงความคงอยู่ของความรู้ เจตคติ และทักษะที่เปลี่ยนแปลงไปในเชิงบวก
2. ควรมีการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนสำหรับผู้ปกครองเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาแก่บุตรในชองอายุอื่นๆ เช่น ระยะเวลาก่อนเข้าสู่วัยรุ่นหรือระยะวัยรุ่นตอนกลางเป็นต้นเพื่อเป็นการพัฒนากิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมที่มีต่อความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศของผู้ปกครองในหน่วยงานอื่นๆต่อไป
3. ควรมีการวิจัยโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาในกลุ่มผู้ปกครองที่เป็นมารดากับบุตรสาวหรือกลุ่มที่เป็นบิดากับบุตรชาย และด้วยแนวคิดการเรียนรู้แบบอื่นๆ และควรศึกษาความต้องการการเรียนรู้ของกลุ่มเป้าหมายดังกล่าว เพื่อนำมาพัฒนากิจกรรมให้สอดคล้องกับความต้องการและความสนใจอันจะเกิดประโยชน์อย่างแท้จริง
4. เนื่องจากการฝึกอบรมในครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ซึ่งเน้นการพัฒนาโปรแกรมเป็นหลัก โดยผู้วิจัยได้จัดโปรแกรมเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาแก่บุตรวัยรุ่น ให้แก่ผู้ปกครองเป็นสำคัญ ทำให้ผู้ปกครองบางส่วนที่ไม่มีเวลา ไม่พร้อมในการเรียนรู้ผ่านโปรแกรมฯ ของผู้วิจัย ขาดโอกาสในการเรียนรู้ไปอย่างน่าเสียดาย ทั้งที่ปรัชญาของการศึกษานอกระบบโรงเรียนคือการศึกษาที่ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ทุกที่ทุกเวลา ประกอบกับในปัจจุบันเทคโนโลยีได้ก้าวหน้าไปอย่างมาก ทำให้การติดต่อสื่อสารระหว่างกันเป็นเรื่องที่สามารถได้อย่างง่ายดาย และเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้ปกครองทุกคนที่มีบุตรหลานซึ่งจะต้องเติบโตเป็นวัยรุ่นและจะต้องมีความต้องการในการเรียนรู้เรื่องเพศศึกษา ได้สามารถเรียนรู้และฝึกฝนความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษากันอย่างทั่วถึง ดังนั้นผู้วิจัยเห็นควรว่า น่าจะได้มีการปรับเปลี่ยนช่องทางเรียนรู้จากเดิมที่ต้องเข้ารับการอบรมผ่านโปรแกรมฯ ในชั้นเรียน มาจัดผ่านช่องทางสื่อสารออนไลน์ เช่น ห้องเรียนบนเว็บ แผ่นโปรแกรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษา โดยมีผู้เชี่ยวชาญในการให้คำปรึกษาผ่านเว็บแคม (Web Cam) ผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ (Social Network) หรือผ่านโปรแกรมอัจฉริยะ (Interactive Program) เป็นต้น ดังนั้นผู้วิจัยจึงขอเสนอและวางกรอบทฤษฎีใหม่สำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป ดังแผนภาพต่อไปนี้

แผนภาพที่ 15 การวิจัยในอนาคต เรื่องการเสริมสร้างความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาผ่านเทคโนโลยีของการศึกษานอกระบบโรงเรียน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. 2543. **เพศศึกษา** ในอนาคตเรื่องที่ต้องสอนให้ถึงแก่น.

วารสารการศึกษานอกโรงเรียน, 3 (มิถุนายน), 2-9.

กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข. 2543. **คู่มือการฝึกอบรมแบบมีส่วนร่วม**. นนทบุรี:

สำนักพัฒนาสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข.

กฤษณา ศักดิ์ศรี. 2530. **จิตวิทยาการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิยมนิเทศ .

กันยา สุวรรณแสง. 2532. **จิตวิทยาทั่วไป**. กรุงเทพมหานคร: บำรุงสาส์น

กุลยา ตันติผลาชีวะ. 2551. **การศึกษาสำหรับผู้ปกครองเด็กปฐมวัย**. กรุงเทพมหานคร:

สำนักพิมพ์เบรน-เบส บัค.

เกียรติวรรณ อมาตยกุล. 2533. การศึกษานอกระบบโรงเรียน : ทำไมต้องมีการศึกษานอก

ระบบโรงเรียนในปัจจุบัน. **วารสารครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย**, (มกราคม-มิถุนายน), 32-37.

จันทนา เกษรบัว. 2548. **ผลของโปรแกรมการสอนสุขภาพทางเพศแบบมีส่วนร่วมต่อการรับรู้ความสามารถของตนเองเกี่ยวกับพฤติกรรมสุขภาพทางเพศของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการพยาบาลเด็ก คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.

จันทรีวิภา ดิลกสัมพันธ์. 2543. **เพศศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: ไสภณการพิมพ์.

เจนจิรา คงสุข. 2540. **การพัฒนาโปรแกรมการศึกษาสำหรับผู้ปกครองในการส่งเสริมพัฒนาการทางร่างกายของเด็กวัยอนุบาลด้วยรูปแบบการให้ประชาชนในชนบทมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการศึกษาศาสตร์ ปฐมวัย ภาควิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

จันทนา ภาคบงกช. 2531. **เอกสารประกอบการศึกษาวิชาการศึกษาสำหรับผู้ปกครองเด็กปฐมวัย**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

จันทนา ภาคบงกช. 2541. **การสร้างชุดฝึกอบรมพ่อแม่เพื่อการพัฒนาเด็กอย่างมีคุณภาพ**. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

ชวลีพร เหวงศักดิ์โสภาคย์. 2541. **การเปิดรับสื่อ การรับรู้เกี่ยวกับสังคมตะวันตก และการใช้ชีวิตแบบสังคมตะวันตกของวัยรุ่นไทยในเขตกรุงเทพมหานคร**. วิทยานิพนธ์

ปริญญาหมาบัณฑิต, สาขาวิชานิติศาสตร์พัฒนาการ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ดารุณี ภูษณสุวรรณศรี. 2540. **ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีเพศสัมพันธ์ก่อนสมรสของนักศึกษาผู้ใหญ่ระดับมัธยมต้นศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน**. วิทยานิพนธ์ปริญญาหมาบัณฑิต, สาขาวิชาสุขศึกษา และพฤติกรรมศาสตร์ คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ดาวใจ อินทร์จันทร์. 2543. **การพัฒนาโปรแกรมสร้างเสริมความรู้ เจตคติและพฤติกรรมในการจัดการขยะโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6**. วิทยานิพนธ์ปริญญาหมาบัณฑิต, สาขาวิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ถิรนนท์ อนวัชศิริ. 2533. **การสื่อสารระหว่างบุคคล**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: รุ่งเรืองสาสน์การพิมพ์.
- ทิตนา แชมมณี. 2545. **กลุ่มสัมพันธ์เพื่อการทำงานและการจัดการเรียนการสอน**. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร: นิชินแอดเวอร์ไทซิง กรุ๊ป.
- นงลักษณ์ เอมประดิษฐ์. 2546. **ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับเพศศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- นิภา แก้วศรีงาม. 2546. **เอกสารประกอบการบรรยาย “นโยบายในการอบรมผู้ปกครอง”**. กรุงเทพมหานคร: ภาคจิตวิทยา มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- นิรันดร์ สาโรวาท. 2552. **การพัฒนารูปแบบการฝึกอบรมโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาการปฏิบัติงานของแกนนำในการป้องกันและแก้ปัญหาติดเชื้อเอชไอวีและโรคภูมิคุ้มกันบกพร่องในชุมชนมุสลิม**. วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุญศรี ปราภณศักดิ์ และ ศิริพร จิรวัดณ์กุล. 2531. **การสื่อสารเพื่อคุณภาพการพยาบาล**. ขอนแก่น: ศิริภัณฑ์ออฟเซ็ท.
- ปัทมศิริ ธีรานุรักษ์. 2539. **การพัฒนาโปรแกรมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองเพื่อส่งเสริมการรู้หนังสือขั้นต้นของเด็กวัยอนุบาล**. วิทยานิพนธ์ปริญญาหมาบัณฑิต, สาขาวิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประมะ สตะเวทิน. 2527. **พฤติกรรมการสื่อสาร : หลักนิติศาสตร์**. กรุงเทพมหานคร: รุ่งเรืองสาสน์การพิมพ์.

ประกาศเพ็ญ สุวรรณ. 2526. **ทัศนคติ การวัด การเปลี่ยนแปลงและพฤติกรรมอนามัย.**

กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์โอเดียนสโตร์.

พวงพรรณ จันทร์ตรี. 2539. **ค่านิยมเรื่องการรักษาพรหมจารีของสตรีสาวโสดที่ศึกษาอยู่ใน**

ศูนย์ การศึกษานอกโรงเรียน ในชุมชนแห่งหนึ่งของภาคกลาง. วิทยานิพนธ์

ปริญญาามหาบัณฑิต, สาขาวิชาวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.

พันธ์ศักดิ์ สุกระฤกษ์. 2552. **เพศศึกษา.** [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.elib-online.com>

[2552, กรกฎาคม 20]

พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์. 2544. **ประมวลบทความนวัตกรรมเพื่อการเรียนรู้สำหรับครูยุคปฏิรูป**

การศึกษา. กรุงเทพมหานคร: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พิศมัย พงศาธิรัตน์. **หัวหน้าฝ่ายการพยาบาลสถาบันสุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่นราชนครินทร์.**

สัมภาษณ์. 13 สิงหาคม 2552.

ภาวดี บุญเพิ่ม. 2544. **การสอนเพศศึกษาของครอบครัวที่มีบุตรวัยรุ่น.** วิทยานิพนธ์ปริญญา

มหาบัณฑิต, คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

มธุรดา เจริญทวีทรัพย์. 2545. **แนวทางในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาในครอบครัว.**

วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต, สาขาวิชานิติศาสตร์พัฒนการ คณะนิติศาสตร์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

มลจินทร์ เกียรติสังวร. 2542. **ปัจจัยที่มีผลต่อการให้ความรู้เรื่องเพศศึกษาของมารดาแก่**

บุตรสาววัยรุ่น อำเภอเสนา จังหวัดอยุธยา. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต, สาขา

วิชาเอกอนามัยครอบครัว คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. 2536. **ประมวลสาระชุดวิชาหลักการและแนวคิดทางการ**

ศึกษาปฐมวัย หน่วยที่13-15. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

ระวีวรรณ แสงฉาย. 2538. **การให้ความรู้เรื่องเพศศึกษาแนวคิดสำหรับพ่อแม่ครูผู้สอนใน**

โรงเรียนบุคลากรทางการแพทย์และสาธารณสุข. กรุงเทพมหานคร: ที.พี.พี.รินทร์.

ระวีวรรณ ประกอบผล. 2531. **องค์ประกอบและกระบวนการสื่อสาร.** นนทบุรี :

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

รังสรรค์ สุกันทา. 254. **การพัฒนารูปแบบการฝึกอบรมผ่านเว็บแบบมีส่วนร่วมตามแนวคิด**

การเรียนรู้ด้วยการนำตนเองสำหรับบุคลากรขององค์กรธุรกิจ. วิทยานิพนธ์

ปริญญาดุขฎีบัณฑิต, สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน คณะครุศาสตร์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- รัตนา พุ่มไพศาล. 2531. **วิทยาการการสอนสำหรับการศึกษานอกระบบโรงเรียน.**
กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วรรรัตน์ อภินันท์กุล. 2551. **แนวคิดและทฤษฎีที่นำสู่ทางการศึกษานอกระบบโรงเรียน.**
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วัฒนาพร ระงับทุกข์. 2542. **แผนการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง.** กรุงเทพมหานคร: ต้นอ่อน.
- วันเพ็ญ เอื้อกุลและคณะ. 2543. **การศึกษาความพร้อมของพ่อแม่ในการสอนเพศศึกษา.**
วารสารการวางแผนครอบครัวและประชากร.
- วัลภา สบายยิ่ง. 2542. **ปัจจัยด้านการตั้งเป้าหมาย การรับรู้ความสามารถของตนเอง และบุคลิกภาพที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของผู้จำหน่ายตรง.** วิทยานิพนธ์
ปริญญาดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์ มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.
- วิภาพร มาพบสุข. 2543. **มนุษย์สัมพันธ์.** กรุงเทพมหานคร: ซีเอ็ดยูเคชั่น.
- วิลาลินี พิพิธกุล. 2547. **โครงการวิจัยเพศและการสื่อสารในสังคมไทย.** วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต, คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศรีเรือน แก้วกังวาล. 2549. **จิตวิทยาพัฒนาการชีวิตทุกช่วงวัย(เล่ม2)วัยรุ่น-วัยสูงอายุ.**
พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ศุภาศิริ การิกาญจน์. 2541. **บทบาทของพ่อแม่ในการสอนเพศศึกษาแก่ลูกสาววัยรุ่นในเขต
กรุงเทพมหานคร.** วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, สาขาวิชาประชากรศึกษา
มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สมควร กวียะ. 2546. **ทฤษฎีการสื่อสารประยุกต์.** พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: อักษรภาพิพัฒนา.
- สมใจ ปราบพล. 2544. **การจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ “การสอนแบบ
ทักษะชีวิต แบบมีส่วนร่วม.”** กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา
แห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สมโภชน์ เตียมสุภาสิต. 2549. **ทฤษฎีและเทคนิคการปรับพฤติกรรม.** พิมพ์ครั้งที่4.
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. 2551. **สถิติพฤติกรรมทางเพศของวัยรุ่น.**
[ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.elib-online.com> [2552, กุมภาพันธ์ 1]
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2545. **แผนการศึกษาแห่งชาติ(พ.ศ.2545-2559).**
กรุงเทพมหานคร: บริษัทพริกหวานกราฟฟิค จำกัด.

สำนักโรคเอดส์ วัณโรคและโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข

2553. **คุยเปิดใจรักปลอดภัยคำแนะนำเพื่อการสร้างสรรค์ระหว่างพ่อแม่และบุตรหลานในครอบครัว.** กรุงเทพฯ: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

สำนักวิจัยเอแบคโพลล์ มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ. 2551. **การสำรวจปัญหาเยาวชนไทยเกี่ยวกับเรื่อง: ค่านิยมเรื่องเพศ** รายงานการวิจัย. กรุงเทพมหานคร: สำนักวิจัยเอแบคโพลล์ มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ.

สุชา จันทร์อม. 2540. **จิตวิทยาพัฒนาการ.** พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.

สุชาติ โสมประยูร และ วรณี โสมประยูร. 2541. **เพศศึกษา.** พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.

สุนทร สุนันท์ชัย. 2529. **การศึกษานอกโรงเรียน...เส้นทางที่ไม่สิ้นสุด.** กรุงเทพมหานคร: อัมรินทร์การพิมพ์.

สุปราณี แก้วกุดั่น. 2543. **ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสาร การได้รับความรู้เรื่องเพศจากผู้ปกครองและสภาพแวดล้อมของสถาบันกับการรับรู้พฤติกรรมทางเพศที่ปลอดภัยของนักศึกษาพยาบาล สถาบันการศึกษาของรัฐ กรุงเทพมหานคร.** วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการพยาบาลศึกษา คณะพยาบาลศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุพิศรา สุภาพ. 2545. **ปัญหาสังคม.** พิมพ์ครั้งที่ 18. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.

สุมณฑา พรหมบุญ และอรพรรณ พรสีมา. 2549. **ทฤษฎีการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม : ต้นแบบการเรียนรู้ทางด้านหลักทฤษฎีและแนวปฏิบัติ.** กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

สุมณฑา พรหมบุญ. 2540. **ทฤษฎีการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม.** กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

สุมาลี สังข์ศรี. 2545. **การจัดการศึกษานอกระบบด้วยวิธีการศึกษาทางไกลเพื่อการศึกษาตลอดชีวิต.** นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

สุรกุล เชนอบรม. 2533. **เรื่องน่ารู้ทางการศึกษานอกระบบโรงเรียน.** กรุงเทพมหานคร: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุรีย์พร กฤษเจริญ และคณะ. 2549. **การสอนเรื่องเพศของพ่อแม่และความต้องการการเรียนรู้เรื่องเพศของลูก.** **สงขลานครินทร์เวชสาร,** 26 (มกราคม – กุมภาพันธ์ 2551)

สุวชัย อินทรประเสริฐ. 2535. **การวางแผนครอบครัวประชากรและเทคโนโลยีการคุมกำเนิด.** กรุงเทพมหานคร: ข้าวฟ่าง.

- สุวัฒน์ วัฒนวงศ์. 2545. **จิตวิทยาเพื่อการฝึกอบรมผู้ใหญ่**. กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาการศึกษาผู้ใหญ่ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- องค์การแพชแห่งประเทศไทย. **โครงการคุยเปิดใจรักปลอดภัย**. [ออนไลน์].2548. แหล่งที่มา: <http://www.elib-online.com> [2551, พฤษภาคม 10]
- อรรถวิทย์ ณ ตะกั่วทุ่ง. 2545. **สุดยอดพัฒนาการเรียนการสอน**. กรุงเทพมหานคร: เอ็กซ์เปอร์เน็ทบุคส์.
- อรุณี หวดาล. 2536. **ผู้ประกอบการกับการจัดการปฐมวัยศึกษา. ประมวลสาระชุดวิชาหลักการและแนวคิดทางการปฐมวัยศึกษา หน่วยที่ 13-15**. นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- อรุณีประภา หอมเศรษฐี. 2530. **การสื่อสารมวลชนเบื้องต้น**. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- อาชัญญา รัตนอุบล. 2540. **การจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนสำหรับผู้ใหญ่**. กรุงเทพมหานคร: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อาชัญญา รัตนอุบล. 2540. **การเรียนรู้และพัฒนาการของผู้ใหญ่**. กรุงเทพมหานคร: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อาชัญญา รัตนอุบล. 2550. **นวัตกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน**. กรุงเทพมหานคร: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (อัดสำเนา)
- อุ้นดา นพคุณ. 2546. **กรอบแนวคิดการพัฒนาโปรแกรมอย่างมีส่วนร่วมทางการศึกษานอกระบบโรงเรียน**. กรุงเทพมหานคร: ชวนพิมพ์.
- อุ้นดา นพคุณ. มปป. **การรับรู้เกี่ยวกับตนเอง Perception**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.novabizz.com/NovaAce/Personality/Perception.htm> [2554, มีนาคม 27]

ภาษาอังกฤษ

- Auerbach,A.B. 1968. **Parents learn through discussion principles and practices of parent group education**. New York : Wiley.
- Bandura,A. 1977. **Social learning theory**. New Jersey: Prentice-Hall.
- Bandura,A. 1986. **Social foundation of thought and action**. New Jersey: Prentice-Hall.
- Bandura,A. 1997. **Self-efficacy: the exercise of control**. New York : W.H.Freeman.
- Berger,E.H. 1995. **Parents as partners in education : families and schools working together**. New Jersey: A Simon and Schuster.

- Bloom, B.S. 1976. **Taxonomy of Education Objective Handbook I : Cognitive Domain.**
New York: David Mackay.
- Bundy, M.L., and White, P.N. 1990. Parents as sexuality Educators: a parent training program. **Journal of Counseling & Development** vol. 68: 321-323.
- Coombs, Phillip.H. 1973. **Non – formal education for rural development, strengthening learning opportunities for children and youth.** Interim Report prepared by the International Council for Education Development.
- Cooney, T. M. 1998. **Patterns of parent-teen sexual risk communication: Implications for intervention.** *Family Relations*, 47: 185-194.
- Dewey, J. 1983. **Experience and education.** New York: Collier.
- Fisher, E.A. 1991. **Early childhood care and education.** A world survey UNESCO.
- Hutchinson, M. K., and Diamondstone, J.M. 1980. **Design leading and evaluating workshops for teacher and parents: A manual for trainers and leadership personel in early childhood education.** London: High/Scope Press.
- Jarvis, Peter. 1995. **Adult and continuing education : theory and practice.** 2nd ed. London: Rutledge.
- Johnson, D.W. and Johnson, F.P. 1997. **Joining together: group theory and group skills.** 6th ed. Boston: Allyn & Bacon.
- Joseph A. Devito. 1994. **Human communication: the basic course.** United States of America. Harper College.
- Juies N Pretty, Irene Guijt, Ian Scoones, John Thompson. 1995. **A Trainer's guide for participatory learning and action.** London: International Institute for Environment and Development.
- Knowles, M.S. 1980. **The modern practice of adult education : from pedagogy to Andragogy.** New York: Cambridge, The Adult Education Company.
- Kolb, D. A. 1984. **Experiential learning: experience as the source of learning and development.** Englewood Cliffs, N.J.: Prentice-Hall.
- Kolb, D. A. 1991. **Organizational behavior : an experimental approach.** 5th ed. Englewood: Prentice Hall.
- Massoglia, E.T. 1997. **Early childhood education in the home.** New York : Delmar.

- Nicole, et.al. 1994. **Participatory learning**. Scotland, U.K. University of Strathclyde.
- Riesch, S. K., Anderson, L. S., and Krueger, H. A. 2006. Parent-child communication processes: preventing children's health-risk behavior. **JSPN**, 11, 41-56.
- Rogers, Carl R. 1969. **Freedom to learn, studies of the person**. Columbus, Ohio: Merrill.
- Rosenberg, R.J. and Hovland, C.I. 1960. **Attitude Organization and Change : An Analysis of Consistency Among Attitude Components**. Wesport : Greenwood Press.
- SIECUS.2004. **Guidelines for Comprehensive Sexuality Education: Kindergarten- 12 th Grade**[Online]. 3rd ed. Available Form : [http:// www.siecus.org/index.cfm? PageId=514](http://www.siecus.org/index.cfm?PageId=514)[2009,February 2]
- Steinberg,L.1999. **Adolescence**. 5 th ed. New York: McGraw-Hill College.
- Unesco. 1960. **The Report of the UNESCO second World Conference on adult education**. Paris: UNESCO.
- Unesco. 1996. **The treasure within**. Report to UNESCO of the International Commission on Education for the Twenty – First Century.
- Warren, C. 1995. **Parent-child communication about sex**. In T. J. Socha and G. H. Stamp (Eds.). **Parents, Children, and Communication : frontiers of theory and research**. New Jersey: Erlbaum.
- Werner-Wilson, R. J., and Fitzharris, J. L. 2001. How can mothers and fathers become involved in the sexuality education of adolescents?. **Journal of HIV/AIDS Prevention and Education for Adolescents and Children**, 4, 49-59.
- World Health Organization . 2004. **Child and adolescence development**. Department of Reproductive Health and Research (RHR). [online]. Available from: <http://www.who.int>.

ภาคผนวก

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ก

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ

1. รองศาสตราจารย์ ดร. อรพินทร์ ชูชม	สถาบันวิจัยพฤกษศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรัตน์ ปทุมเจริญวัฒนา	คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐภรณ์ หลาวทอง	คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
4. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุวรรณมา อนุสันติ	คณะบดีบัณฑิตวิทยาลัย
วิทยาลัยเซนต์หลุยส์
5. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประทีป จินนี่	สถาบันวิจัยพฤกษศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
6. ดร.ชนินทร สุขเจริญ	นักวิชาการ การศึกษานอกระบบโรงเรียน
7. ดร.วิชุดา กิจธรรวม	สถาบันวิจัยพฤกษศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
8. ดร.จิตรา ดุษฎีเมธา	ศูนย์พัฒนาศักยภาพความเป็นมนุษย์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
9. อาจารย์ ทศนา ทองภักดี	สถาบันวิจัยพฤกษศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ข

1. โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนสำหรับผู้ปกครอง
2. เอกสารสำหรับผู้ปกครองเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการสื่อสารเรื่อง เพศศึกษาแก่บุตรหลานวัยรุ่น

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนสำหรับผู้ปกครองเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาแก่บุตรหลานวัยรุ่น

หลักการและเหตุผล

แผนการเรียนรู้นี้จัดทำขึ้นเพื่อใช้ในการทดลองการวิจัยเรื่องโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนสำหรับผู้ปกครองเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาแก่บุตรหลานวัยรุ่น อันเนื่องมาจาก พฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของวัยรุ่นไทยกำลังกลายเป็นปัญหาสังคมและสุขภาพที่สำคัญ

โปรแกรมการศึกษานี้จะมุ่งที่การป้องกันปัญหาการมีเพศสัมพันธ์ของวัยรุ่นโดยเน้นที่บทบาทของครอบครัวเพราะครอบครัวมีส่วนสำคัญยิ่งต่อการแสดงพฤติกรรมทางเพศของเด็กเช่น ความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่และลูก การดูแลเอาใจใส่ให้ความรัก ความช่วยเหลือและชี้แนะของพ่อแม่ รวมถึงการสื่อสารระหว่างพ่อแม่กับลูก ล้วนเป็นปัจจัยเชิงป้องกันการมีเพศสัมพันธ์เร็วของวัยรุ่นและการมีเพศสัมพันธ์แบบปลอดภัยด้วย (สำนักโรคเอดส์วชิรโรคฯ, 2548) การที่เด็กได้รับการสอนชี้แนะเรื่องเพศศึกษาจากพ่อแม่ผู้ปกครองเป็นสิ่งสำคัญอย่างมากเพราะเด็กจะได้รับการพัฒนาคุณลักษณะต่างๆที่เป็นรากฐานของพฤติกรรมทางเพศที่เหมาะสม การให้ความรู้เรื่องเพศศึกษาแก่เด็ก ต้องอาศัยความรู้ ความเข้าใจ ตลอดจนปลูกฝังจิตสำนึกหรือความคิดที่ดีในเรื่องเพศให้กับเด็ก สามารถเข้าถึงความต้องการและเข้าใจจิตใจของเด็กแต่ละคนได้เป็นอย่างดี ผู้ที่ให้ความรู้แก่เด็กควรเป็นคนที่เด็กให้ความไว้วางใจ เชื่อถือ สามารถซักถาม พุดคุยหรือระบายความในใจออกมาได้อย่างเต็มที่ สามารถเป็นแบบอย่างที่ดี และทำให้เด็กคล้อยตามได้ ซึ่งบุคคลดังกล่าวข้างต้นคงไม่มีใครเหมาะสมเท่ากับ “พ่อแม่หรือผู้ปกครอง” จึงถึงเวลาแล้วที่ “ครอบครัว” จะกลับมาเป็นสถาบันที่มีความหมายและเป็นทุกคำตอบสำหรับเด็ก

ด้วยเหตุนี้ทำให้ผู้วิจัยต้องการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนสำหรับผู้ปกครองเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษากับบุตรหลานวัยรุ่น โดยผู้วิจัยใช้แนวคิดการจัดการศึกษาสำหรับผู้ปกครอง (Parent Education) เป็นขั้นตอนหลักในการดำเนินการจัดโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน และนำแนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

(Participatory Learning) ที่ประกอบด้วย 1.ขั้นประสบการณ์ 2.ขั้นสะท้อนความคิดและอภิปราย 3.ขั้นความคิดรวบยอดและ 4.ขั้น ทดลอง/ประยุกต์แนวคิด ผนวกเข้ากับแนวคิดการรับรู้ความสามารถของตนเอง (Self-Efficacy) ในส่วนของการประสบความสำเร็จจากการกระทำ ((Enactive Mastery Experience) และแนวคิดการสื่อสารระหว่างบุคคลของ Devito(1995) มาเป็นขั้นตอนในการดำเนินกิจกรรม

ผู้วิจัยมุ่งหวังให้ผู้ปกครองได้รับการส่งเสริมให้มีความรู้และเจตคติที่ดีต่อเพศศึกษาเพื่อนำไปสู่การถ่ายทอดแก่บุตรได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ ผู้ปกครองเกิดความตระหนักเกี่ยวกับความสำคัญของการสื่อสารเรื่องเพศกับบุตร อันจะส่งผลให้ระบบครอบครัวในสังคมไทยมีการสื่อสารเรื่องเพศศึกษากันมากขึ้น เพิ่มความเข้าใจกันมากขึ้น และสามารถป้องกันปัญหาสังคมได้อย่างเหมาะสมต่อไป

วัตถุประสงค์

เพื่อเสริมสร้างความรู้ ทักษะ เจตคติและความมั่นใจของผู้ปกครองในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาแก่บุตรหลานวัยรุ่น

แนวคิดในการจัดการเรียนรู้

การจัดการเรียนรู้ เรื่อง โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถของผู้ปกครอง ในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาแก่บุตรหลานวัยรุ่น ประกอบด้วย

- 1.กรอบการพัฒนาโปรแกรม10 ขั้นตอนคือ
- 1)กำหนดกลุ่มเป้าหมาย 2)การสำรวจความต้องการการเรียนรู้ของกลุ่มเป้าหมาย ทั้งผู้ปกครองและบุตร 3)กำหนดวิธีการดำเนินโปรแกรม 4)กำหนดวัตถุประสงค์ของโปรแกรม 5)กำหนดเนื้อหาสาระของโปรแกรม 6)กำหนดตารางเวลา 7)ประเมินก่อนจัดอบรม 8)ดำเนินกิจกรรมฝึกอบรม 9)จัดสถานการณ์และกิจกรรมการเรียนรู้ 10) ประเมินผลหลังฝึกอบรม

2. ขั้นตอนการจัดกิจกรรม ได้จากการนำ ทฤษฎี การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ผนวกเข้ากับ การรับรู้ความสามารถของตนเองของBandura(1997)และการสื่อสารระหว่างบุคคลของ Devito (1995) ได้ขั้นตอนการจัดกิจกรรมดังนี้

2.1) ขั้นตอนประสบการณ์ เปิดเผยตนเอง

2.2) ขั้นตอนการสะท้อนความคิดและอภิปราย การร่วมรู้สึกและสนับสนุนเกื้อกูลคู่ สันทนา และเสมอภาคในการสื่อสาร

2.3) ขั้นตอนความคิดรวบยอด

2.4) ขั้นตอนการทดลอง/ประยุกต์แนวคิด การประสบความสำเร็จจากการกระทำและสื่อสาร ทางบวก

3. เนื้อหาที่นำมาใช้ในงานวิจัยนี้ได้แก่ เนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องเพศศึกษาครอบคลุมใน 6 ด้าน ได้แก่ 1.ด้านพัฒนาการทางเพศของวัยรุ่น 2.ด้านสุขอนามัยทางเพศ 3.ด้านการสร้างสัมพันธภาพ 4.ด้านทักษะส่วนบุคคล 5.ด้านพฤติกรรมทางเพศและ 6.ด้านสังคมและวัฒนธรรม (SIECUS,2004)และ เนื้อหาเกี่ยวกับการสื่อสารระหว่างบุคคล

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 1 แผนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความสามารถของผู้ปกครอง ในการสื่อสารเรื่อง
เพศศึกษาแก่บุตรหลานวัยรุ่น

องค์ประกอบโปรแกรม	รายละเอียด
1.กำหนดกลุ่มเป้าหมาย	1.เป็นผู้ปกครองที่มีบุตรหลานอยู่ในช่วงอายุ11-14 ปี 2.ผู้ปกครองอยู่บ้าน/ที่พักเดียวกับบุตรหลาน 3.ผู้ปกครองยินดีเข้าร่วมกิจกรรมจนครบระยะเวลา จำนวน 40 คนแบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 20 คนและกลุ่ม ควบคุม 20 คน
2.การสำรวจความต้องการการเรียนรู้ของกลุ่มเป้าหมาย (ผู้ปกครองและบุตร)	เพื่อที่ผู้วิจัยจะได้ค้นหาเรื่องที่คุณปกครองต้องการเรียนรู้ ตรงกับความต้องการจริงของผู้ปกครองและบุตรหลาน
3.กำหนดวิธีการดำเนินโปรแกรม	ติดต่อประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัด โปรแกรมโดยขอความร่วมมือจากสถาบันสุขภาพจิต เด็กและวัยรุ่นราชชนรินทร์และเปิดรับสมัครผู้ปกครอง
4.กำหนดวัตถุประสงค์ของโปรแกรม	เพื่อเสริมสร้างความสามารถของผู้ปกครองในการ สื่อสารเรื่องเพศศึกษาแก่บุตรหลานวัยรุ่น
5.กำหนดเนื้อหาสาระของโปรแกรม	เนื้อหาความรู้เพศศึกษาครอบคลุมเกี่ยวกับ พัฒนาการทางเพศของวัยรุ่น สุขอนามัยทางเพศ การ สร้างสัมพันธภาพ ทักษะส่วนบุคคล ค่านิยมทางเพศ . สังคมและวัฒนธรรมและเนื้อหาเกี่ยวกับการสื่อสาร ระหว่างบุคคล
6.กำหนดตารางเวลา	100 ชั่วโมง: ระยะเวลาที่ฝึกอบรมผู้ปกครอง 56ชั่วโมง ระยะเวลาที่2 ผู้ปกครองศึกษาเอกสารด้วยตนเอง 3สัปดาห์

องค์ประกอบโปรแกรม

รายละเอียด

- และระยะที่3 เป็นการจัดทัศนศึกษา 1วัน และฝึกทักษะการสื่อสารเรื่องเพศระหว่างผู้ปกครองกับบุตรหลานวัยรุ่น2วันรวมเป็น 24 ชั่วโมง
- 7.ประเมินก่อนจัดอบรม ประเมิน ความรู้ เจตคติ ทักษะ และการรับรู้ ความสามารถตนเอง ของผู้ปกครองและประเมิน ความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศของผู้ปกครอง ตามการรับรู้ของบุตรหลาน
8. ดำเนินกิจกรรมฝึกอบรม ตามขั้นตอน คือ 1)ขั้นประสบการณ์ เปิดเผยตนเอง 2)ขั้นการสะท้อนความคิดและอภิปราย การร่วมรู้สึกร่วมใจ การสนับสนุนเกื้อกูลคู่สนทนา และเสมอภาคในการสื่อสาร 3)ขั้นความคิดรวบยอด 4)การทดลอง/ประยุกต์แนวคิด ประสบความสำเร็จ จากการกระทำ การสื่อสารทางบวก
- 9.จัดสถานการณ์และกิจกรรมการเรียนรู้ ตามกระบวนการที่บูรณาการแนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมผนวกกับแนวคิดการรับรู้ความสามารถของตนเองและแนวคิดการสื่อสารระหว่างบุคคล
- 10.ประเมินผลหลังฝึกอบรม ประเมิน ความรู้ เจตคติ ทักษะ และการรับรู้ ความสามารถตนเองของผู้ปกครองและประเมิน ความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศของผู้ปกครองตาม การรับรู้ของบุตรหลาน

การประเมินผล ประเมินก่อนทดลอง ทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยใช้แบบทดสอบแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ในการประเมินโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน ประกอบด้วยแบบประเมิน 7 ชุด ได้แก่

1. แบบทดสอบความรู้เรื่องเพศศึกษาและการสื่อสารเรื่องเพศศึกษา
2. แบบสอบถามเจตคติต่อการสื่อสารเรื่องเพศศึกษา
3. แบบสอบถามทักษะการปฏิบัติการสื่อสารเรื่องเพศศึกษา
4. แบบวัดการรับรู้ความสามารถของตนเองในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษา
5. แบบวัดการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาของผู้ปกครองตามการรับรู้ของบุตรหลาน
6. แบบประเมินความพึงพอใจของโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน
7. แบบสัมภาษณ์ปัจจัยส่งเสริมเงื่อนไขและปัญหาจากการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กำหนดการ

โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนสำหรับผู้ปกครองเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการสื่อสาร
เรื่องเพศศึกษาแก่บุตรหลานวัยรุ่น (ระยะที่1)

วันและเวลา	หัวข้อ	สาระสำคัญ
ครั้งที่ 1 4 ม.ค.54 (8.00-16.00 น.)	ปฐมนิเทศแนะนำโปรแกรม แจกตารางฝึกอบรม ทำแบบประเมินก่อนการฝึกอบรม	* ความรู้ความเข้าใจเรื่องเพศศึกษา * สถานการณ์ทางเพศในปัจจุบัน * เรียนรู้กระบวนการมีส่วนร่วมและฝึกการ เข้ากลุ่ม * ทำความรู้จักกัน สร้างสัมพันธ์ภาพ
ครั้งที่ 2 7 ม.ค.54 (8.00-16.00 น.)	หน่วยที่ 1 เข้าใจเรื่องเพศ	* ความคิด ความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องเพศและ การสื่อสารเรื่องเพศในสังคมไทย * ความสำคัญของการพูดคุยเรื่องเพศกับ บุตรหลานและแนวทางใน การเริ่มพูดคุย * บทบาทของพ่อแม่/ผู้ปกครองกับการสอน เรื่องเพศให้กับบุตรหลาน
ครั้งที่ 3 10 ม.ค.54 (8.00-16.00 น.)	หน่วยที่ 2 การสื่อสารเรื่องเพศกับบุตรหลาน วัยรุ่น	* การสื่อสารในครอบครัว การสื่อสารเรื่อง เพศในครอบครัว * การสื่อสารระหว่างบุคคล ทักษะการ สื่อสารระหว่างบุคคลที่มีประสิทธิภาพ * เทคนิคการสื่อสารเรื่องเพศกับบุตรหลาน วัยรุ่น หลักในการ เริ่มต้นพูดคุยเรื่องเพศกับบุตรหลานวัยรุ่น

วันและเวลา	หัวข้อ	สาระสำคัญ
<p>ครั้งที่ 4</p> <p>14 ม.ค.54</p> <p>(8.00-16.00 น.)</p>	<p>หน่วยที่ 3</p> <p>เมื่อลูกโตเป็นหนุ่ม เป็นสาว</p>	<ul style="list-style-type: none"> * ความรู้ความเข้าใจเรื่องพัฒนาการทางร่างกาย อารมณ์ จิตใจ และสังคมของช่วงวัยรุ่น * ความรู้ความเข้าใจเรื่องสุขอนามัยทางเพศ การจัดการกับอารมณ์เพศ * ความรู้และทักษะในการตอบคำถามลูกเกี่ยวกับพัฒนาการทางเพศอย่างสร้างสรรค์
<p>ครั้งที่ 5</p> <p>17 ม.ค.54</p> <p>(8.00-16.00 น.)</p>	<p>หน่วยที่ 4</p> <p>เพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร</p>	<ul style="list-style-type: none"> * การชะลอการมีเพศสัมพันธ์และการมีเพศสัมพันธ์ที่ปลอดภัยของวัยรุ่น * ผลกระทบจากการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร * โรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ โรคเอดส์และการป้องกัน
<p>ครั้งที่ 6</p> <p>21 ม.ค.54</p> <p>(8.00-16.00 น.)</p>	<p>หน่วยที่ 5</p> <p>ทักษะการแก้ไข้ปัญหา</p>	<ul style="list-style-type: none"> * ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับทักษะการแก้ไข้ปัญหาใน ครอบครัว * ฝึกทักษะการแก้ไข้ปัญหาที่เกิดขึ้นในครอบครัว

วันและเวลา	หัวข้อ	สาระสำคัญ
<p>ครั้งที่ 7</p> <p>24 ม.ค.54</p> <p>(8.00-16.00 น)</p>	<p>หน่วยที่ 6</p> <p>เข้าใจสัมพันธภาพของวัยรุ่น</p>	<p>* ความรู้ความเข้าใจพัฒนาการของวัยรุ่นในด้านสัมพันธภาพกับเพื่อนต่างเพศ การปฏิบัติตัวในการคบเพื่อนต่างเพศที่เหมาะสม</p> <p>* การสื่อสารกับบุตรหลานในเรื่องสัมพันธภาพกับเพื่อนต่างเพศ การวางตัวที่เหมาะสม</p> <p>* ทักษะการฟังอย่างตั้งใจ ทักษะการถามในแนวทางที่สร้างสรรค์</p>

ระยะที่2 ศึกษา เอกสารคุยเรื่องเพศกับลูกด้วยตนเอง และฝึกพูดคุยกับบุตรหลานที่บ้าน

(3สัปดาห์) ตั้งแต่วันที่ 24มกราคม 2554 - 11กุมภาพันธ์ 2554

ศูนย์วิจัยทรัพยากรบุคคล
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ระยะที่3 ฝึกอบรมผู้ประกอบการร่วมกับบุตรหลาน 2 วัน

วันและเวลา	หัวข้อ	สาระสำคัญ
วัน เสาร์ที่ 12 ก.พ.54 (8.00-16.00 น.)	แนะนำกิจกรรมทบทวนเรื่องเพศ * เพศศึกษารอบด้าน * การคุมกำเนิดในวัยรุ่น	* ความรู้ความเข้าใจเรื่องเพศศึกษา * ความรู้ความเข้าใจเรื่องการคุมกำเนิด ในวัยรุ่น * ฝึกสนทนา
วัน อาทิตย์ที่ 13 ก.พ.54 (8.00-16.00 น.)	* สื่อสารกันอย่างไรดี วจนภาษา อวจนภาษา * การสร้างสัมพันธ์ภาพใน ครอบครัว	* ร่วมกันคิดบทสนทนาการสื่อสาร เรื่องเพศ * หาแนวทางในการพูดคุยเรื่องเพศ กับลูกร่วมกัน * ฝึกสนทนา

กำหนดการทัศนศึกษา วันเสาร์ที่ 5 กุมภาพันธ์ 2554

07.30-08.00 น.	ถึงจุดนัดหมายเพื่อเตรียมเดินทาง
08.00-09.30 น.	เดินทางไปยังพิพิธภัณฑ์สุทธภาวะทางเพศ อ.คลองห้า จ.ปทุมธานี
09.30-12.00 น.	แนะนำโปรแกรมในวันนี้ เยี่ยมชมภายในพิพิธภัณฑ์สุทธภาวะทางเพศมีทั้งหมด 9 โซน ผู้วิจัยแจกกระดาษคำถามให้ผู้ปกครองและบุตรหลานแต่ละครอบครัว ค้นหาคำตอบจากในพิพิธภัณฑ์สุทธภาวะทางเพศ ดูวิดีโอเรื่องการคลอดบุตร
12.00-13.00 น.	รับประทานอาหารกลางวันร่วมกัน
13.00-14.00 น.	เฉลยคำตอบ
.	ผู้ปกครองและบุตรหลานเล่นเกมแข่งขันการตอบปัญหาความรู้เรื่องเพศศึกษา
14.00-15.00 น.	สรุปความรู้ที่ได้รับในวันนี้พร้อมตอบข้อซักถามสงสัย
15.00-15.30 น.	เดินทางกลับ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หน่วยที่ 1

เรื่อง เข้าใจเรื่องเพศ

สาระการเรียนรู้

1. ความหมายของคำว่า “เพศ” และ “เพศศึกษา”
2. ความคิด ความเชื่อ เรื่องเพศและการสื่อสารเรื่องเพศในสังคมไทย
3. ความสำคัญของการพูดคุยเรื่องเพศกับบุตรหลานและแนวทางในการเริ่มพูดคุย
4. บทบาทของพ่อแม่กับการสอนเรื่องเพศให้กับบุตร

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

1. มีความรู้ ความเข้าใจความหมายของคำว่า “เพศ” และ “เพศศึกษา”
2. บอกถึงความเชื่อ ความรู้สึกที่มีต่อการพูดคุยเรื่องเพศได้
3. ตระหนักและเห็นความสำคัญของการพูดคุยเรื่องเพศกับบุตรหลาน
4. มีทัศนคติที่ดีต่อการสื่อสารเรื่องเพศกับบุตรหลานและมีแนวทางในการเริ่มพูดคุยเรื่องเพศกับบุตรหลาน

ชั้นนำเข้าสู่บทเรียน

1. ผู้วิจัยแนะนำตัวและชี้แจงวัตถุประสงค์ รายละเอียดของการอบรม ทบทวนกระบวนการที่ใช้ในการฝึกอบรม กำหนดกติการ่วมกัน(ใช้เวลา 10 นาที)
2. ผู้วิจัยให้ผู้ปกครองทำแบบประเมินประกอบด้วยแบบทดสอบความรู้เรื่องเพศศึกษา แบบวัดเจตคติ ทักษะ และการรับรู้ความสามารถตนเอง ก่อนการเรียนรู้(ใช้เวลา 20 นาที)
3. เริ่มกิจกรรม “ สุ่มมอง ” เพื่อให้ผู้ปกครองรู้สึกคุ้นเคยเป็นกันเองและได้รู้จักซึ่งกันและกัน โดยแจกแผ่นกระดาษเปล่าให้ทุกคน คนละ 1 แผ่น พร้อมปากกาคคนละด้ามให้ผู้เข้าร่วมทุกคนขีดตารางเพื่อแบ่งกระดาษเป็น 4 ส่วนดังนี้

อาหารจานโปรด	กิจกรรมที่ชอบทำ ยามว่าง
หากต้องเกิดเป็นสัตว์ ฉันอยากเป็น	สิ่งที่สำคัญที่สุดใน ชีวิตฉัน

4. จากนั้นให้ผู้ปกครองวาดภาพเพื่อแทนคำบรรยายในแต่ละช่อง (ใช้เวลา 10 นาที)

5. เมื่อหมดเวลา ให้แต่ละคนแนะนำชื่อและประวัติส่วนตัว มีลูกกี่คน และเลือกสิ่งที่วาดมาเล่าให้สมาชิกฟังพร้อมใช้รูปให้เห็นว่าแต่ละช่องวาดรูปอะไรไว้บ้างจากนั้นให้นำไปติดที่ฝาผนังเพื่อให้เห็นได้ทั่วห้อง ยกตัวอย่างชื่อ ต้อย อาหารจานโปรดคือ ส้มตำ ยามว่างชอบนอน อยากรักเป็นนก ลูกคือสิ่งที่สำคัญที่สุด(ใช้เวลา 20 นาที)

ขั้นตอนการสอน เน้นกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมผนวกเข้ากับแนวคิดการรับรู้ความสามารถของตนเองและแนวคิดการสื่อสารระหว่างบุคคล

ดำเนินการโดย นางแก้วตะวัน ศิริลักษณ์นันท์

ขั้นสร้างความรู้สึก

ขั้นที่1 ประสพการณ์ เปิดเผยตนเอง

1. ผู้วิจัยสนทนาเกี่ยวกับการพูดคุยเรื่องเพศกับบุตรหลานที่ปฏิบัติอยู่และความรู้สึกที่เกิดขึ้น จากนั้นแจกกระดาษให้ผู้ปกครองคนละ 1 แผ่นให้ตอบคำถาม “ เมื่อพูดถึงเรื่องเพศ ท่านนึกถึงอะไร ” แล้วรับคืน แจกกระดาษคำตอบติดลงบนผนังห้อง(ใช้เวลา 10 นาที)

2. สร้างความรู้สึกโดยให้ผู้ปกครองดูVCDเกี่ยวกับเด็กวัยรุ่นผู้หญิงและเด็กวัยรุ่นผู้ชายจับมือโอบกอดกันในที่สาธารณะ(ใช้เวลา 10 นาที)

3. แบ่งเป็นกลุ่มย่อยกลุ่มละ 2คนให้เปิดเผยตนเองโดยจับคู่แลกเปลี่ยนความรู้สึกเพื่อตอบคำถาม “ ถ้าท่านเป็นผู้ปกครองของเด็ก ท่านรู้สึกอย่างไรกับพฤติกรรมนี้และท่านจะพูดอย่างไรกับเด็ก ” (ใช้เวลา 20 นาที)

4. ผู้วิจัยสุ่มถามความรู้สึก 4-5 คู่ โดยยังไม่สรุป (ใช้เวลา 10 นาที)

ขั้นจัดระบบความคิด

ขั้นที่ 2 สะท้อนความคิด/อภิปราย ร่วมรู้สึก สนับสนุนเกื้อกูลคู่สนทนาและเสมอภาคในการสื่อสาร

5. จากนั้นผู้วิจัยแบ่งกลุ่มผู้เข้าร่วมเป็นกลุ่มย่อย 4 กลุ่ม แจกคำถามให้แต่ละกลุ่มช่วยกัน อภิปรายตามประเด็นในใบงานที่ 1/1 แสดงความคิดเห็นโดยยึดหลักการพูดคุยอย่างร่วมรู้สึก สนับสนุนเกื้อกูลและเคารพความคิดของผู้อื่น และให้สมาชิกในกลุ่มช่วยกันสะท้อนความคิด และอภิปรายและตอบคำถามตามที่ได้รับกลุ่มละ 1 คำถาม ดังนี้ (ใช้เวลา 30 นาที)

กลุ่มที่ 1 ถ้าต้องเป็นฝ่ายคุยกับลูกก่อนในเรื่องที่เกี่ยวกับเพศ มีเรื่องอะไรที่คิดว่าสามารถ พูดกับลูกได้ตรงๆ อย่างสบายใจ

กลุ่มที่ 2 ถ้าต้องคุยในเรื่องที่เกี่ยวกับเพศ มีเรื่องอะไรที่คิดว่าลำบากใจ อึดอัดใจที่จะคุย กับลูกตรงๆ บ้าง

กลุ่มที่ 3 ถ้าลูกหลานวัยรุ่น มีความสงสัย กังวลใจในเรื่องเพศ แต่ไม่สามารถคุยกับพ่อแม่ ผู้ปกครองได้ คิดว่าเด็กจะหาทางออกอย่างไรบ้าง?

กลุ่มที่ 4 ถ้าพ่อแม่ผู้ปกครองสามารถตอบคำถามลูกหลานวัยรุ่น ที่มีความสงสัย กังวลใจ ในเรื่องเพศ ได้ จะเป็นประโยชน์แก่ลูกหลานวัยรุ่นอย่างไรบ้าง

6. เมื่อหมดเวลา ให้แต่ละกลุ่มย่อยส่งตัวแทนมานำเสนอคำตอบ โดยอ่านคำถามที่ได้รับ และอ่านคำตอบที่ระดมความคิดจากกลุ่มย่อยให้กลุ่มใหญ่ (ใช้เวลา 20 นาที)

ขั้นที่ 3 ความคิดรวบยอด (ใช้เวลา 60 นาที)

7. หลังจากนำเสนอครบทุกกลุ่ม ผู้วิจัยสรุปประเด็นและพูดให้ผู้เข้าร่วมเห็นความสำคัญของการพูดคุยเรื่องเพศโดยใช้สโลโก้ “ทำไม่ต้องคุยเรื่องเพศกับลูก” เชื่อมโยงกับคำตอบของแต่ละกลุ่มและบรรยายเพิ่มเติมเรื่องเพศศึกษา อธิบาย ความหมายของคำว่า “เพศ” และ “เพศศึกษา” ความสำคัญของการพูดคุยเรื่องเพศกับบุตรหลาน แนวทางการเริ่มต้นคุยกับลูก (ใบความรู้ที่ 1)

ขั้นที่4 ทดลอง/ประยุกต์แนวคิด ประสบความสำเร็จจากการกระทำ และสื่อสารทางบวก

8.ให้ผู้ปกครองจับคู่ แจกใบงานที่1/2 เรียนรู้เรื่องเพศ...เรียนรู้อะไรบ้าง ให้ช่วยกันตอบคำถาม (ใช้เวลา 20 นาที)

9.เมื่อหมดเวลา ผู้วิจัยขออาสาสมัครเพื่อตอบคำถามคนละข้อ และถามว่ามีใครตอบต่างจากที่เพื่อนตอบบ้าง ผู้วิจัยเฉลยคำตอบ(ใช้เวลา 20 นาที)

10.จากนั้นให้จับคู่เดิม ร่วมกันคิดและเขียนถึงแนวทางในการเริ่มต้นพูดคุยเรื่องเพศกับบุตรหลานและนำเสนอ(ใช้เวลา 20 นาที)

11.ผู้วิจัยสรุปแนวทางในการเริ่มต้นพูดคุยเรื่องเพศกับบุตรหลานและถามผู้ปกครองว่า ได้เรียนรู้เรื่องอะไรบ้างจากการทำกิจกรรมของวันแรกนี้ สิ่งที่ได้เรียนรู้ คิดว่าจะนำไปปรับใช้อย่างไรในการดูแลบุตรหลาน และชี้แจงว่าคำถามต่างๆ ที่ช่วยกันหาคำตอบนี้ คือเนื้อหาส่วนหนึ่งที่พวกเราในฐานะพ่อแม่ ผู้ปกครองจะได้มาเรียนรู้ร่วมกันอีกในคาบต่อไป พร้อมกับมอบหมายการบ้านให้ผู้ปกครองนำกลับไปทำที่บ้านและให้เขียนบันทึกการสื่อสารเรื่องเพศกับบุตรหลาน โดยให้นำงานมาส่งในการอบรมครั้งต่อไป (ใช้เวลา 20 นาที)

12.ปิดการอบรม นัดหมายการพบกันเพื่อทำกิจกรรมครั้งต่อไป

สื่อการเรียนรู้

1. กระดาษฟลิปชาร์ต ปากกาเคมี ปากกา/ดินสอ กระดาษขาว
2. กระดาษสี 2 สี ขนาดเท่าบัตรคำ จำนวนมาก
3. สื่อวีดีโอ เกี่ยวกับเด็กวัยรุ่นผู้หญิงและเด็กวัยรุ่นผู้ชายจับมือโอบกอดกันในที่สาธารณะ
4. แผนภาพวงกลมใช้ประกอบการอธิบายความหมายของเพศศึกษา
5. เอกสาร ใบความรู้

การประเมินผล

1. สังเกตจากการอภิปรายกลุ่มและการนำเสนอของแต่ละกลุ่ม
2. สังเกตจากการมีส่วนร่วมช่วยกันทำกิจกรรม ช่วยกันสรุปของผู้ปกครอง

ระยะเวลาการเรียนรู้ 8 ชั่วโมง(รวมการทำกรบ้านที่บ้าน)

ใบความรู้ที่ 1

ความหมายของคำว่าเพศ (SEX) และเพศศึกษา (SEX EDUCATION)

เพศ (SEX)

มีความหมายสองอย่าง อย่างแรก หมายถึง ลักษณะทางร่างกายที่บอกว่าเราเป็นผู้หญิงผู้ชาย โดยดูจากอวัยวะเพศ อย่างที่สอง หมายถึง การมีเพศสัมพันธ์(SIECUS,2004)

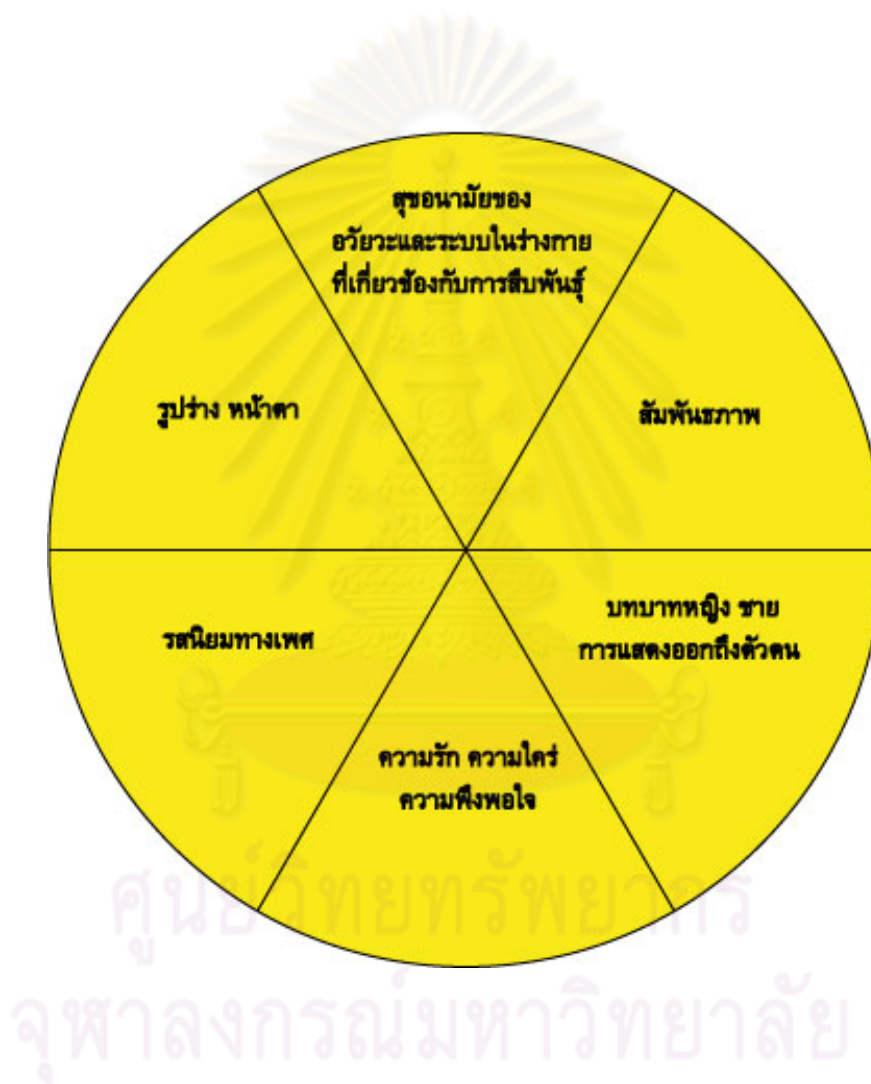
เพศศึกษา (SEX EDUCATION)

จันทร์วิภา ดิลกสัมพันธ์(2543) ได้ให้ความหมายของเพศศึกษาไว้ว่า เป็นกระบวนการทางการศึกษาที่จะช่วยให้บุคคลมีประสบการณ์เรียนรู้เกี่ยวกับเรื่องเพศในทุกๆด้าน ตั้งแต่การเจริญเติบโต โครงสร้าง และหน้าที่ของระบบสืบพันธุ์ พัฒนาการที่เกี่ยวข้องกับเรื่องเพศทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม บุคลิกภาพ พฤติกรรมระหว่างเพศ และมนุษยสัมพันธ์อันดีงามอันจะทำให้บุคคลเกิดความรู้ความเข้าใจ เจตคติ และการปฏิบัติเกี่ยวกับเรื่องเพศอย่างถูกต้องและเหมาะสมในการดำเนินชีวิต ซึ่งจะมีผลทำให้เกิดความเป็นระเบียบในชีวิตครอบครัวและสังคม

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ(2543) ได้ให้ความหมายของชีวิตครอบครัวหรือเพศศึกษาแนวใหม่ไว้ว่า เป็นกระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิตซึ่งเกี่ยวกับการให้ความรู้ ข้อมูลที่ถูกต้อง ในเรื่องการเจริญเติบโตและพัฒนาการ การสืบพันธุ์ของมนุษย์ การตั้งครรรภ์ การคุมกำเนิด การตอบสนองทางเพศ การเรียนรู้บทบาทชาย-หญิง การติดเชื้อ HIV/AIDS และโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ การปลูกฝังเจตคติค่านิยมที่ดีงาม ให้เกิดความเข้าใจในค่านิยมของตนเอง ครอบครัวและสังคมรักตนเอง รักผู้อื่นเคารพในสิทธิเนื้อตัวร่างกาย มีจิตสำนึกที่จะต้องรับผิดชอบควบคุมกายใจของตนเอง การฝึกทักษะที่จำเป็นต่อชีวิต (Personal Skills) ในเรื่องการสร้างสัมพันธ์ภาพกับผู้อื่น การสื่อสารสร้างความเข้าใจ การตัดสินใจ การปฏิเสธ การเจรจาต่อรอง การโน้มน้าวให้คล้อยตาม รวมทั้งการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา การจัดการกับอารมณ์และความเครียด การปลูกฝังความรับผิดชอบต่อ (Responsibility) ในเรื่องการควบคุมอารมณ์ทางเพศ การดูแลสุขภาพทางเพศของตนเอง การไม่มีเพศสัมพันธ์ก่อนแต่งงาน ความรับผิดชอบต่อพฤติกรรมทางเพศของตน

SIECUS (2004) ได้ให้ความหมายของ เพศศึกษาว่า เป็นการเรียนรู้ที่ครอบคลุมทั้งเรื่อง การพัฒนาการทางเพศ สุขอนามัยทางเพศ พฤติกรรมทางเพศ สัมพันธภาพที่เหมาะสมระหว่างชายหญิง บทบาททางเพศ และค่านิยมทางเพศ

แผนภาพวงกลมที่ใช้ประกอบการอธิบายความหมาย “เพศ” และ “เพศศึกษา”

ทำไมต้องสื่อสารเรื่องเพศศึกษากับบุตร

วัยรุ่นเป็นวัยที่มีความสนใจที่จะเรียนรู้ในเรื่องเพศมากกว่าวัยอื่นๆ คนสำคัญที่จะให้ความรู้ในเรื่องนี้ได้เป็นอย่างดีก็คือพ่อแม่ ผู้ปกครองในการสอนเพศศึกษาให้ลูก มิใช่เป็นการให้ความรู้เพื่อให้ลูกสามารถควบคุมการแสดงออกของพฤติกรรมทางเพศเท่านั้น แต่เป็นการช่วยให้ลูกมีความเข้าใจในธรรมชาติในเรื่องที่เกี่ยวข้องของเพศของมนุษย์ และรู้จักที่จะประยุกต์ใช้ความรู้ความเข้าใจที่เกี่ยวข้องนั้นเข้าไปในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม

วัตถุประสงค์ของการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาให้กับบุตร มีดังนี้

1. เพื่อให้บุตรมีความรู้ในด้านพัฒนาการทางเพศ และสุขอนามัยทางเพศ
2. เพื่อให้บุตรมีทัศนคติที่ดีในเรื่องเพศต่อบุคคลในเพศเดียวกันและต่างเพศ มีค่านิยมทางเพศที่สอดคล้องกับสังคมและวัฒนธรรมไทย
3. เพื่อให้บุตรมีทักษะส่วนบุคคลอันประกอบด้วย การตระหนักรู้ในตนเอง ทักษะการตัดสินใจและการแก้ปัญหา และทักษะการปฏิเสธ และสามารถปฏิบัติตัวให้มีสุขอนามัยทางเพศที่สมบูรณ์ได้

สรุปได้ว่า การให้ความรู้ในเรื่องเพศศึกษา มีความสำคัญต่อการส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับธรรมชาติที่เกิดขึ้นตามพัฒนาการในเพศชายและหญิง ซึ่งความรู้และความเข้าใจที่ได้รับจะนำมาซึ่งการมีทัศนคติที่ดีต่อการดำรงชีวิตให้เหมาะสมตามบทบาททางเพศของตนเอง และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการปรับตัวให้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น

ความสำคัญของการพูดคุยสื่อสารเรื่องเพศกับบุตร

พ่อแม่ ผู้ปกครอง นอกจากอบรมสั่งสอนขัดเกลาและถ่ายทอดการเรียนรู้ทางสังคม ในเรื่องทั่วไปแก่ลูกแล้ว ยังเป็นตัวแทนในการขัดเกลาให้ลูกได้เรียนรู้เรื่องเพศศึกษา พ่อแม่ควรให้ความรู้เรื่องเพศแก่ลูกของตน แทนที่จะให้ลูกไปแอบหาประสบการณ์ตรงจากหนังสือ นิตยสาร สื่อต่าง ๆ หรือจากกลุ่มเพื่อน โดยธรรมชาติพ่อแม่เป็นครูคนแรกและคนที่สำคัญที่สุด ในการสอนพูดคุยเรื่องเพศ ให้ได้ทั้งลูกชายและลูกสาว (พันธ์ศักดิ์ ศุกระฤกษ์, 2549) ซึ่งเด็กจะได้รับการปลูกฝังอบรม ขัดเกลา ในเรื่องความรู้ ความเข้าใจ เจตคติ อุปนิสัย และความประพฤติเกี่ยวกับเรื่องเพศหรือพฤติกรรมทางเพศอย่างถูกต้องเหมาะสม

บทบาทของพ่อแม่กับการเป็น “ครูสอนเรื่องเพศคนแรก” ของลูก

ความเชื่อของพ่อแม่ในเรื่องเพศถูกถ่ายทอดมาจากการสั่งสอนอบรมในครอบครัวซึ่งมักไม่เปลี่ยนแปลง แต่ขณะเดียวกัน การแสดงออกของคนเราส่วนหนึ่งก็เป็นผลมาจากการใช้ชีวิตในสังคม สิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบตัวเรา ซึ่งอย่างหลังนี้มักเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วตาม เทคโนโลยี การสื่อสารของโลก จึงทำให้เกิดช่องว่างของการสื่อสารระหว่างพ่อแม่และลูกวัยรุ่น และนำไปสู่ความขัดแย้งจนกลายเป็นปัญหาตามมา

ผลการสำรวจวัยรุ่นจำนวน 1,627 คนในปี 2552 โดยเอแบคโพล พบว่า พ่อแม่เป็นผู้ที่ลูกอยากเรียนรู้เรื่องเพศด้วยมากที่สุด ดังนั้นพ่อแม่จึงควรตระหนักและมีบทบาทสำคัญในการกล่อมเกลา ชี้นำ สั่งสอนในเรื่องเพศที่ถูกต้องและให้เหมาะสมกับวัยของลูกซึ่ง เรื่องเพศสามารถสอนได้ตั้งแต่ลูกยังเป็นเด็กเล็กจนโตเป็นวัยรุ่น เนื้อหาที่สอนเมื่อลูกเข้าสู่วัยรุ่น พ่อแม่ควรสอนให้ลูกเข้าใจ พัฒนาการ ทางร่างกายที่ส่งผลต่อการเกิดความรู้สึกทางเพศ การดูแลตนเองสำหรับเพศหญิง ในช่วงมีประจำเดือน การดูแลตนเองสำหรับเพศชายการมีฝันเปียก การแก้ไขเมื่อมีอาการทางเพศด้วยการหลีกเลี่ยงสิ่งเร้าทางเพศ การรู้จักควบคุมตนเอง และการหันไปทำกิจกรรมอื่นๆ ที่เป็นประโยชน์และสร้างสรรค์

เมื่อลูกสาวและลูกชายเริ่มมีเพื่อนต่างเพศ พ่อแม่ควรรหาโอกาสพูดคุย ถามไถ่เพื่อประเมินความสนิทสนม ในเพศชายต้องสอนการรู้จักปฏิบัติตัว การให้เกียรติฝ่ายหญิง ส่วนเพศหญิงก็ต้องสอนให้เข้าใจความแตกต่างระหว่างเพศ ว่าเพศชายจะมีความรู้สึกตื่นตัวทางเพศได้ง่าย ขณะที่เพศหญิงต้องการแค่การใกล้ชิด ความอบอุ่น จึงต้องระวังและหลีกเลี่ยงการอยู่ด้วยกันสองต่อสอง หรือในที่ลับตาคน สอนเทคนิควิธีการดูแลตนเอง การป้องกันตัวเองด้วยการปฏิเสธ ส่งเสริมให้แสดงความรักต่อกันอย่างสร้างสรรค์ เช่น ช่วยเหลือกันในเรื่องการเรียน การเล่นกีฬา ออกกำลังกาย หรือกิจกรรมยามว่างอื่นๆ ที่เหมาะสม

เกราะป้องกันสำหรับลูกวัยรุ่น ในการคบหาเพื่อนต่างเพศไม่ให้เกินเลย

พ่อแม่ต้องส่งเสริมให้ลูกมีความภาคภูมิใจในตนเอง มีความเชื่อมั่นที่จะประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่เหมาะสม สอนให้ลูกชายภูมิใจความเป็นชายที่สามารถดูแล ปกป้องเพื่อนหญิง ให้เกียรติ ไม่ล่วงเกิน ส่วนลูกสาวก็ต้องสอนให้มีความภาคภูมิใจที่รู้จักรักตนเอง ต้องกล้าปฏิเสธ มีจุดยืนชัดเจนในการคบเพื่อนต่างเพศว่าจะไม่มีอะไรเกินเลยก่อนวัยอันควร สอนให้ลูกตระหนักไว้เสมอว่า การคบเพื่อนต่างเพศเกินขอบเขตที่เหมาะสม ย่อมทำให้เป้าหมายในชีวิตที่เขาฝันไว้เป็นไปได้ยากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ พ่อแม่ต้องช่วยปลูกฝังค่านิยมต่างๆ สำหรับวัยรุ่นได้แก่ ค่านิยมในการรักตัวเองจนถึงเวลาที่เหมาะสม และการแสดงความรักต่อกันในวัยรุ่นที่เป็นวัยเรียน คือ การช่วยเหลือและดูแลกันให้ประสบความสำเร็จในการเรียน ต้องไม่มีความสัมพันธ์ทางเพศมาเกี่ยวข้อง เพราะยังไม่มีใครพร้อมที่จะรับผิดชอบใดๆ ทั้งสิ้น พ่อแม่ต้องเปิดโอกาสให้ลูกได้พูดคุยได้ปรึกษา โดยยึดหลักการฟัง ไม่ใช่อารมณ์ ไม่รีบตำหนิ ไม่ดูต่ำกว่ากล่าว แต่ชี้แนะแนวทางให้ลูกได้เลือกตัดสินใจ โดยมีพ่อแม่คอยชื่นชมยินดีในสิ่งที่ถูกต้อง และให้กำลังใจ ให้อภัย ให้โอกาสในการเริ่มต้นที่จะแก้ไขใหม่ เมื่อเกิดปัญหา

นอกจากนี้ควรทำความเข้าใจและรู้เท่าทันความรู้สึกของวัยรุ่นว่า วัยนี้ต้องการ พื้นที่ส่วนตัว จึงต้องการความเป็นอิสระสูง แต่ก็ยังต้องการคำแนะนำและการดูแลอย่างใกล้ชิด ไปพร้อมกันด้วย พ่อแม่เองก็ต้องทบทวนความเชื่อของตนในเรื่องเหล่านี้ รวมถึงวิธีการบริหาร อำนาจกับวัยรุ่นว่าควรใช้อย่างไร เมื่อไหร่ และขนาดไหนเมื่อเกิดการเผชิญหน้า จึงจะได้ผล และกลายเป็นการสื่อสารที่สร้างสรรค์ ส่งผลดีต่อทั้งสองฝ่าย

พ่อแม่สามารถช่วยให้บุตรหลานรู้จักการใช้ชีวิตอย่างปลอดภัยและมีความสุขทั้งทางร่างกายอารมณ์ จิตใจได้ดังนี้

1. ให้โอกาสเด็กเท่าเทียมกันไม่ว่าจะเป็นหญิง หรือชาย
2. ให้การเลี้ยงดูด้วยความใกล้ชิดเอาใจใส่ เพื่อให้เด็กรู้สึกดีกับตัวเองและผู้อื่น
3. พูดกับบุตรหลานทั้งหญิงและชายด้วยภาษาและท่าทางเช่นเดียวกัน
4. สอนเด็กให้ยอมรับในความแตกต่างของผู้คน (เช่น เกย์ เลสเบียน กะเทย)
5. สอนเด็กให้รู้จักใช้คำเรียกอวัยวะทุกส่วนในร่างกายอย่างถูกต้อง รวมทั้งอวัยวะที่เกี่ยวข้องกับความรู้สึกทางเพศ เช่น ก้น หน้าอก

6. สอนให้เด็กรู้ว่าร่างกายเป็นสมบัติของเราเอง และแต่ละคนก็มีสิทธิตัดสินใจได้ว่าจะให้ใครสัมผัสส่วนไหนหรือไม่ให้สัมผัสส่วนไหนของร่างกายตนเอง
7. แสดงความเต็มใจที่จะตอบคำถามเด็ก และหากมีคำถามไหนที่ตอบไม่ได้ ก็พร้อมจะค้นหาคำตอบร่วมกัน
8. สนับสนุนให้สมาชิกในครอบครัวไม่ว่าจะเป็นเด็กหรือผู้ใหญ่ก็สามารถแสดงความคิดเห็นและความรู้สึกของตัวเองได้
9. ทำให้เด็กเข้าใจว่าความประพฤติของเด็กส่งผลกับผู้อื่นอย่างไร
10. ทำให้เด็กเข้าใจถึงขอบเขตและการแสดงออกที่เหมาะสมกับวัย
11. ทำให้เด็กเข้าใจอย่างชัดเจนและตรงไปตรงมาถึงความประพฤติที่เหมาะสมและไม่เหมาะสม โดยไม่ใช้วิธีการที่ทำให้เด็กรู้สึกอับอายหรือรู้สึกผิด
12. เป็นแบบอย่างที่ดีให้กับบุตรหลาน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ใบงานที่1/1

1.ให้ผู้เข้าอบรมแบ่งกลุ่มเป็นกลุ่มย่อย 4 กลุ่มกลุ่มละ4-5คน แจกคำถามให้แต่ละกลุ่มช่วยกันสะท้อนความคิด อภิปรายและตอบคำถามตามที่ได้รับกลุ่มละ 1 ประเด็น ดังนี้ (ให้เวลา30 นาที)

กลุ่มที่ 1 ถ้าต้องเป็นฝ่ายคุยกับลูกก่อนในเรื่องที่เกี่ยวกับเพศ มีเรื่องอะไรที่คิดว่าสามารถพูดกับลูกได้ตรงๆ อย่างสบายใจ

กลุ่มที่ 2 ถ้าต้องคุยในเรื่องที่เกี่ยวกับเพศ มีเรื่องอะไรที่คิดว่าลำบากใจ อึดอัดใจที่จะคุยกับลูกตรงๆ บ้าง

กลุ่มที่ 3 ถ้าลูกหลานวัยรุ่น มีความสงสัย กังวลใจในเรื่องเพศ แต่ไม่สามารถคุยกับพ่อแม่ผู้ปกครองได้ คิดว่าเด็กจะหาทางออกอย่างไรบ้าง?

กลุ่มที่ 4 ถ้าพ่อแม่ผู้ปกครองสามารถตอบคำถามลูกหลานวัยรุ่น ที่มีความสงสัย กังวลใจในเรื่องเพศ ได้ จะเป็นประโยชน์แก่ลูกหลานวัยรุ่นอย่างไรบ้าง

2.เมื่อหมดเวลา ให้แต่ละกลุ่มย่อยส่งตัวแทนมานำเสนอคำตอบต่อกลุ่มใหญ่ โดยอ่านคำถามที่ได้รับ และอ่านคำตอบที่ได้จากการระดมความคิด

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ใบงานที่ 1/2

เรียนรู้เรื่องเพศ...เรียนรู้อะไรบ้าง

ให้ผู้ปกครองจับคู่ช่วยกันตอบคำถามและเขียนลงในช่องว่างในข้อต่อไปนี้

1. เพศศึกษา หมายถึงการเรียนรู้ในเรื่องใด

.....

.....

.....

2. ท่านคิดว่าพ่อแม่ ผู้ปกครองควรแนะนำบุตร หลานผู้หญิงที่กำลังเป็นวัยรุ่นในเรื่องอะไรบ้าง

.....

.....

.....

3. ท่านคิดว่าพ่อแม่ ผู้ปกครองควรแนะนำบุตร หลานผู้ชายที่กำลังเป็นวัยรุ่นในเรื่องอะไรบ้าง

.....

.....

.....

4. จงบอกแนวทางในการเริ่มต้นพูดคุยเรื่องเพศกับบุตรหลานวัยรุ่น

.....

.....

.....

การบ้านครั้งที่ 1

เริ่มต้นคุยกับบุตรหลานเรื่อง เพศศึกษา

ให้ผู้ปกครองถามคำถามเหล่านี้กับบุตรหลานในบ้าน โดยในขณะที่ถาม ให้จดความรู้สึกของตนเองไว้ด้วยว่ามีความรู้สึกอย่างไรบ้าง (ลำบากใจ อาย ไม่กล้า ฯลฯ เพื่อนำไปแลกเปลี่ยนในห้องครั้งต่อไป)

1. สังเกตเห็นความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับร่างกายตรงส่วนไหนบ้าง (แขน ขา รูปร่าง หน้าอก ขน ฯลฯ)

.....

.....

.....

2. บุตรหลาน มีความรู้สึกอย่างไรบ้างเมื่อเห็นความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับร่างกายของตนเอง (กังวลใจ ตกใจ เครียด อยากรู้ อยากเห็น อยากเปรียบเทียบกับเพื่อนๆ ฯลฯ)

.....

.....

.....

3. อยากให้พ่อแม่ ผู้ปกครอง ทำตัวอย่างไรกับเรื่องความเปลี่ยนแปลงทางร่างกายของตนเอง

.....

.....

.....

ลายมือชื่อพ่อแม่/ผู้ปกครองที่ถาม

ลายมือชื่อ บุตร หลาน ที่ตอบคำถาม

หน่วยที่ 2

การสื่อสารเรื่องเพศกับบุตรหลานวัยรุ่น

สาระการเรียนรู้

1. การสื่อสารในครอบครัว การสื่อสารเรื่องเพศในครอบครัว
2. การสื่อสารระหว่างบุคคล ทักษะการสื่อสารระหว่างบุคคลที่มีประสิทธิภาพ
3. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการสื่อสาร เทคนิคการสื่อสารเรื่องเพศกับบุตรหลานวัยรุ่น หลักในการเริ่มต้นพูดคุยเรื่องเพศกับบุตรหลานวัยรุ่น

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

1. ผู้เข้าอบรมมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการสื่อสารในครอบครัว และการสื่อสารเรื่องเพศในครอบครัว
2. ผู้เข้าอบรมมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการสื่อสารระหว่างบุคคลและทักษะการสื่อสารระหว่างบุคคลที่มีประสิทธิภาพ ที่ช่วยสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับบุตรหลานวัยรุ่น
3. ผู้เข้าอบรมนำความรู้เรื่องการสื่อสารระหว่างบุคคล การสื่อสารเรื่องเพศในครอบครัวไปประยุกต์ใช้ในการสื่อสารเรื่องเพศกับบุตรหลานวัยรุ่นได้อย่างเหมาะสม
4. ผู้เข้าอบรมสร้างสัมพันธภาพที่ดีระหว่างสมาชิกที่เข้ารับการอบรม

ชั้นนำเข้าสู่บทเรียน (30 นาที)

1. ชวนผู้ปกครองเล่นเกมเพื่อละลายพฤติกรรมและเป็นการอุ่นเครื่องก่อนเข้าสู่กิจกรรม
2. ผู้วิจัยทบทวนถึงการเรียนรู้ที่ผ่านมาเมื่อครั้งที่ 1 โดยการสุ่มถามผู้ปกครองถึงการนำการบ้านกลับไปใช้กับบุตรหลานว่า “ใครมีเรื่องเล่าสนุกๆ อยากแลกเปลี่ยนกับเพื่อนในห้องบ้าง” จากนั้นแนะนำวิทยากรจากองค์การแพช มาร่วมบรรยายและดำเนินกิจกรรมในวันนี้

ดำเนินการโดย

1. นาง กษมา สัตยานุรักษ์ ผู้เชี่ยวชาญด้านเพศศึกษาจากองค์การแพช (วิทยากรหลัก)
2. นาง แก้วตะวัน ศิริลักษณ์นันท์ ผู้วิจัย (ผู้ช่วยวิทยากร)

ขั้นรู้ชัดเห็นจริง

ขั้นที่1 ความคิดรวบยอด (45 นาที)

วิทยากรจากองค์การแพช บรรยายให้ผู้ปกครองเห็นความสำคัญของการสื่อสารเรื่องเพศกับบุตรหลานวัยรุ่น ลักษณะของการสื่อสาร เทคนิคการสื่อสารเรื่องเพศกับบุตรหลานวัยรุ่น หลักในการเริ่มต้นพูดคุยเรื่องเพศกับบุตรหลาน(ใบความรู้ที่2/1) ผู้วิจัยบรรยายเรื่องการสื่อสารระหว่างบุคคลที่มีประสิทธิภาพตามแนวมนุษยนิยมของ Devito(ใบความรู้ที่2/2)

ขั้นที่ 2 ประสบการณ์ เปิดเผยตนเอง

1. แบ่งผู้ปกครองเป็น 4 กลุ่มย่อย ให้เปิดเผยตนเองพูดคุยแลกเปลี่ยนประสบการณ์การสอนเรื่องเพศกับบุตรหลานว่าเคยสอนเรื่องอะไรบ้าง ใช้วิธีการสอนแบบไหนและความรู้สึกในการสอนเรื่องเพศกับบุตรหลานเช่น เช่น อาย ลำบากใจเลยและจัดการกับความรู้นั้นอย่างไร มีคำถามที่บุตรหลานถามแล้ว ตอบไม่ได้ แล้วทำอย่างไรต่อ ให้เล่าแบ่งปันให้กับสมาชิกในกลุ่มฟัง จากนั้นเริ่มกิจกรรม “ ย้อนรอยวัยรุ่น” โดยให้แต่ละกลุ่มช่วยกันระดมความคิดดังนี้ (ใช้เวลา 30 นาที)

กลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 2 “ช่วยกันนึกถึงการกระทำในสมัยที่เราเป็นวัยรุ่น ซึ่งเป็นเรื่องที่พ่อแม่ ผู้ใหญ่ที่ดูแลเราไม่พอใจ ไม่ชอบใจ”

กลุ่มที่ 3 และกลุ่มที่ 4 “ช่วยกันนึกถึงการกระทำของวัยรุ่นสมัยนี้ ซึ่งเป็นเรื่องที่เราในฐานะพ่อแม่ ผู้ใหญ่ไม่ชอบ ไม่พอใจ”

2. เมื่อหมดเวลา ให้กลุ่มที่ 1 นำเสนอ และกลุ่มที่ 2 ช่วยเพิ่มเติมประเด็นที่ต่างออกไป จากนั้น ให้กลุ่มที่ 3 นำเสนอความเห็นที่ระดมได้ โดยกลุ่มที่ 4 นำเสนอเพิ่มเติมประเด็นที่ต่างออกไป (ใช้เวลา 10 นาที)

3. เมื่อนำเสนอครบทั้ง 4 กลุ่มแล้ว วิทยากรชวนผู้ปกครองทั้งหมดดูพฤติกรรมของวัยรุ่นสองยุค และเปรียบเทียบว่า มีอะไรบางอย่างที่เหมือนกัน และมีอะไรบางอย่างที่ต่างกัน จากนั้นสุ่มถามผู้ปกครอง 5-6 คนโดยใช้คำถามเช่น (ใช้เวลา 20 นาที)

- ในสมัยเป็นวัยรุ่น เราหรือไม่ว่าผู้ใหญ่ไม่ชอบการกระทำของเรา ถ้ารู้ แล้วเพราะอะไรจึงทำ

- รู้สึกอย่างไร เมื่อผู้ใหญ่ พ่อแม่ แสดงออกว่าไม่ชอบ ไม่พอใจในสิ่งที่เราทำสมัยเป็นวัยรุ่น
- สมัยที่เราเป็นวัยรุ่น เรามีผู้ใหญ่คนไหนที่สามารถให้คำปรึกษากับเรา เวลาที่เรามีปัญหา เพราะอะไรจึงเลือกคุยกับคนนั้น
- รู้สึกอย่างไรหากไม่มีผู้ใหญ่เข้าใจเรา หรือไม่สามารถให้คำปรึกษาเรา
- คิดว่าองค์ประกอบของการสื่อสาร ที่ทำให้เกิดการสนทนากันในทางที่เปิดใจ รับฟังกัน และกันมีอะไรบ้าง

4.ผู้วิจัยรวบรวมคำตอบเขียนลงบนกระดานและ วิทยากรสรุปสิ่งที่ได้จากกิจกรรมย่อยรอบวัยรุ่น

ขั้นที่ 3 สะท้อนความคิด/อภิปราย ร่วมรู้สึก สนับสนุนเกื้อกูลคู่สนทนาและเสมอภาคในการสื่อสาร

5.วิทยากรฉายวิดีโอ “เสียงจากวัยรุ่น” ให้ผู้ปกครองดู (ความยาวประมาณ 15 นาที) เป็นเรื่องเกี่ยวกับการสัมภาษณ์ความรู้สึกของเด็กๆวัยรุ่น ที่ต้องการบอกผู้ปกครองว่า รู้สึกน้อยใจ เสียใจ เมื่อได้ยินคำพูดอะไรบ้างของพ่อแม่ รวมทั้งมีคำพูดฝากมาบอกพ่อแม่

6.เมื่อวิดีโอจบแล้ว วิทยากรสุ่มถามผู้ปกครอง4-5 คนว่ารู้สึกอย่างไรบ้างกับสิ่งที่วัยรุ่นพูดในวิดีโอ ในฐานะพ่อแม่ผู้ปกครอง เราจะทำอะไรกันบ้าง เพื่อให้เรากับลูกเข้าใจกัน (ใช้เวลา 15 นาที)

7.จากนั้นผู้วิจัยแบ่งกลุ่มผู้ปกครองเป็น4 กลุ่มย่อย(ใช้กลุ่มเดิม)แล้วให้แต่ละกลุ่มช่วยกัน อภิปราย แสดงความคิดเห็นโดยขณะอภิปรายยึดหลักการพูดคุยแบบร่วมรู้สึก สนับสนุนเกื้อกูล และเคารพความคิดของผู้อื่น และให้สมาชิกในกลุ่มช่วยกันสะท้อนความคิดและอภิปราย ดังนี้ (ใช้เวลา30 นาที)

- ทำไมเราถึงรับไม่ได้กับพฤติกรรมของลูกทั้งที่เราเคยทำพฤติกรรมนั้นเช่นกัน
- คิดว่าลูกของเราจะหาทางออกอย่างไรเมื่อเกิดปัญหาหรือเกิดความกังวลใจ
- เป็นเพราะอะไร ลูกของเราอาจจะไม่มาขอคำปรึกษาจากพ่อแม่เมื่อเกิดความกังวลใจหรือเกิดปัญหา
- หากจะลดช่องว่างระหว่างเรากับลูก มีวิธีการอย่างไรบ้าง

8.ให้ตัวแทนกลุ่มนำเสนอ วิทยากรสรุปการอภิปรายของผู้เข้าอบรมเชื่อมโยงกับคำตอบ (ใช้เวลา 15 นาที)

ชั้นลงมือกระทำ

ขั้นที่4 ทดลอง/ประยุกต์แนวคิด ประสบความสำเร็จจากการกระทำ สื่อสารทางบวก

9.ผู้วิจัยถามผู้ปกครองกลุ่มใหญ่ว่ามีคำพูดและท่าทีแบบไหนบ้างที่เมื่อเราฟังแล้ว เรารู้สึกว่ากำลังถูกตำหนิหรือทำให้เราไม่อยากจะพูดด้วย คำพูด ประโยคและท่าทีแบบไหนที่ทำให้เรารู้สึกว่า ผู้พูดหวังดี และทำให้เราอยากพูดด้วย(ใช้เวลา 10 นาที)

10.วิทยากร แจกใบงานที่ 2/1 เราทำแบบนี้กับลูกบ่อยไหม ให้ทุกคน คนละ ๑ ประโยค และให้ผู้ปกครองจับคู่กันสนทนา(2คน)และช่วยกันวิเคราะห์ประโยคที่แต่ละคนได้รับและฝึกการพูดคุยเรื่องเพศ โดยสำรวจความรู้สึกของตนเองด้วย (ใช้เวลา 20 นาที)

- เจตนาของผู้พูดในประโยคที่ได้รับคือ ต้องการสื่อว่าอะไร
- คำพูดใดบ้างในประโยคที่ได้รับ ทำให้ผู้ฟังรู้สึกว่า เป็นการตำหนิ และส่งผลให้ปิดกั้นการสื่อสาร หรือทำให้คนฟังเสียใจ น้อยใจได้
- เปลี่ยนประโยคที่ได้รับให้เป็นการสื่อสารทางบวก หรือเตือนด้วยความหวังดี เพื่อช่วยให้ผู้ฟังเกิดความรู้สึกที่ดีและผู้พูดเองก็ยังสามารถสื่อความต้องการตามเจตนาของตนเองได้

11.เมื่อหมดเวลา ให้ตัวแทนผู้ปกครองนำเสนอทุกคู่ ผู้วิจัยจดประเด็นที่แต่ละคู่นำเสนอ เพื่อนำมาพูดคุยหลังจากครบทุกคู่นำเสนอแล้ว วิทยากรใช้คำถามชวนคุย ดังนี้(ใช้เวลา 20 นาที)

- ได้รับประโยคเขียนว่าอะไร
- คิดว่าเจตนาที่แท้จริงของผู้พูดในประโยคที่ได้รับคือ ต้องการสื่อว่าอะไร
- หากเราเป็นผู้ฟัง เราจะรู้สึกอย่างไรกับประโยคที่ได้รับ
- เปลี่ยนประโยคที่ได้รับ ให้เป็นประโยคสนทนาใหม่ให้เป็นการสื่อสารทางบวก หรือ เตือนด้วยความหวังดี ได้อย่างไรบ้าง โดยให้เจตนาคงเดิม
- ถามกลุ่มใหญ่ว่า ประโยคที่เพื่อนแก้ไขใหม่นั้น ฟังแล้วเป็นอย่างไร
- รู้สึกว่าประโยคที่เพื่อนแก้ไขใหม่ ยังคงเป็นการตำหนิอยู่ไหม ถ้ายังรู้สึกว่าเป็นประโยคที่ฟังแล้ว ยังไม่รู้สึกลอยใจทำตาม ขอให้ช่วยกันเปลี่ยนใหม่ว่าอย่างไรได้บ้าง

12. จากนั้นแบ่งกลุ่มย่อย 4 กลุ่มตามความสมัครใจเพื่อแสดงบทบาทสมมติในสถานการณ์ 4 เรื่องตามใบงานที่ 2/2 ใช้เวลา 10 นาทีเพื่อเตรียมแสดงบทบาทสมมติและให้แต่ละกลุ่มแสดงบทบาทสมมติกลุ่มละ 5 นาทีโดยให้สมมติเป็นตัวละคร 2 คนและเป็นผู้สังเกตการณ์ 1-2 คนให้ผู้สังเกตการณ์ประเมินลักษณะการสื่อสารเทคนิคการพูดคุยที่ใช้มีความเหมาะสมหรือมีข้อดีข้อเสียประการใด

13. เมื่อครบทุกกลุ่ม วิทยากรหลักเปิดโอกาสให้สมาชิกได้แสดงความคิดเห็น ความรู้สึก และประโยชน์ที่ได้รับจากกลุ่ม สรุปข้อคิดสาระสำคัญของการสื่อสารเรื่องเพศกับบุตรหลาน โดยทบทวนความสำคัญของการสื่อสารเรื่องเพศกับบุตรหลานวัยรุ่น ลักษณะของการสื่อสารเชิงบวก เชิงลบ หลักในการเริ่มต้นพูดคุยเรื่องเพศกับบุตรหลานให้ผู้ปกครองอีกครั้ง

14. มอบหมายการบ้านและให้นำงานมาส่งในครั้งหน้า

15. ปิดการอบรม นัดหมายการพบกันเพื่อทำกิจกรรมครั้งต่อไป

สื่อการเรียนรู้

1. กระดาษฟลิปชาร์ต ปากกาเคมี กระดาษขาว
2. ไฟลวีดีโอ “เสียงจากวัยรุ่น”
3. เครื่องเล่นที่สามารถเล่นแผ่น VCD ได้ และลำโพง
4. แผ่นประโยค เราทำแบบนี้กับลูกบ่อยไหม

ประเมินผล

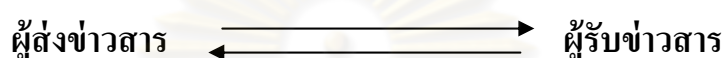
1. สังเกตจากความสนใจ และการมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นในกลุ่ม
2. สังเกตจากการฝึกการสื่อสารด้วยกันของพ่อแม่ผู้ปกครอง

ระยะเวลาการเรียนรู้ 8 ชั่วโมง (รวมการทำการบ้านที่บ้าน)

ใบความรู้ที่ 2/1

การสื่อสารเรื่องเพศกับบุตรหลานวัยรุ่น

การสื่อสาร (Communication) หมายถึง การที่บุคคลหนึ่งส่งข่าวสารไปยังอีกบุคคลหนึ่ง มีผลทำให้ผู้รับข่าวสารนั้นมีการตอบสนองที่อยู่ภายใน และที่แสดงออกมา

การสื่อสารประกอบด้วย ข่าวสาร 2 อย่าง คือ

1. ข่าวสารที่เป็นคำพูด หรือ ภาษาพูด (วจนภาษา)
2. ข่าวสารที่ไม่เป็นคำพูด (อวจนภาษา) หรือภาษาท่าทางซึ่งรวมถึง ภาษากาย การสบตา สีหน้า น้ำเสียง การสัมผัส ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของอารมณ์

ลักษณะของการสื่อสาร

การสื่อสารมีทั้งทางบวกและทางลบรวมทั้งการสื่อสารที่ไม่ตรงไปตรงมา

1. **การสื่อสารทางบวก** ทำให้ผู้รับพอใจและทำให้ภูมิใจเช่น การชื่นชม ยอมรับ มอง สบตา จับมือ พุดคุยด้วยความเป็นมิตร การให้สิ่งที่ต้องการ ฯลฯ
2. **การสื่อสารทางลบ** ทำให้ผู้รับเสียใจและรู้สึกด้อยเช่น การพูด ดูว่า ตำหนิ ตำทอ ประชด ประชัน เปรียบเทียบกับผู้อื่นในท่าที่ดูหมิ่นหรือมีการให้แต่บ่นว่าลำเลิก
3. **การสื่อสารที่ไม่ตรงไปตรงมา** เป็นการแสดงออกอย่างหนึ่งแต่มีความคิดและความรู้สึกอีกอย่างหนึ่งซ่อนอยู่เป็นลักษณะไม่จริงใจ ไม่ซื่อสัตย์ เช่น แสดงท่าทีคำพูดเหมือนชื่นชมแต่ตอนท้ายจะดูสับสนหรือมีความไปทางลบ

การสื่อสารในครอบครัว

การสื่อสารในครอบครัวที่เหมาะสม จะเป็นพื้นฐานสำคัญที่จะช่วยให้ครอบครัวมีความมั่นคง มีความเข้าใจระหว่างสมาชิกในครอบครัว และช่วยสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัว และเป็นการส่งเสริมสุขภาพจิตของสมาชิกในครอบครัวด้วย

ในแต่ละครอบครัว สามารถปรุงแต่งชีวิตครอบครัวให้มั่นคงได้โดยใช้ทักษะพื้นฐานของการสื่อสาร ดังนี้

1. **สื่อความประทับใจ (Appreciations)** เป็นการแสดงความชื่นชมที่มีต่อสมาชิกในครอบครัวด้วยความจริงใจไม่ใช่บ่อยจนเกินเหตุ ผู้ฟังรู้สึกผ่อนคลายมีความสุข มีความภาคภูมิใจ

2. **สื่อความกังวลใจ ห่วงใย (Worries)** เป็นการบอกกล่าวถึงความรู้สึกที่กังวลออกมาในเวลาที่เหมาะสม เป็นการช่วยลดความเก็บกดลงได้

3. **การให้ข้อมูลใหม่ (New Information)** การให้ข้อมูลใหม่ เป็นการบอกกล่าวเกี่ยวกับเหตุการณ์ การนัดหมาย ความชื่นชมในความสำเร็จของบุคคล หรือการทำกิจกรรม เพื่อให้สมาชิกในครอบครัวทราบข้อมูลเดียวกัน มีความเข้าใจเหมือนกัน นำไปสู่ความภาคภูมิใจแก่บุคคลที่ประสบความสำเร็จด้วย

4. **สื่อข้อสงสัย หรือไม่เข้าใจ** เป็นการสื่อให้อีกฝ่ายทราบ เพื่อขอให้อธิบายสิ่งที่สงสัยนั้นเพิ่มเติม แทนที่จะเก็บไปคิดหรือเข้าใจเอง ซึ่งมักจะเป็นทางลบมากกว่าบวก

5. **สื่อความไม่พอใจ พร้อมข้อเสนอแนะที่เป็นไปได้ (Complaints and recommendations)** เป็นการแลกเปลี่ยนปัญหาซึ่งกันและกัน และผู้เสนอปัญหา มีโอกาสเสนอทางแก้ไขที่เป็นไปได้ เพราะผู้ที่ทราบปัญหาจะเป็นผู้ที่รู้ดีที่สุดเกี่ยวกับการแก้ปัญหา ดีกว่าจะให้ผู้อื่นตัดสินว่าไม่ถูกต้อง หรือไม่ควรเป็นอย่างนั้น ซึ่งการสื่อเช่นนี้ จะเป็นการเปิดเผยความไม่พอใจ ความโกรธ และแสดงออกมาในทางที่เหมาะสม

6. **สื่อความหวัง ความปรารถนา (Hopes and Wishes)** เป็นการแบ่งปันความหวังและความปรารถนาต่อกัน โดยการพูดให้ผู้อื่นทราบถึงความหวัง และความปรารถนาที่เราจะกระทำให้เป็นจริง แม้ว่าจะได้รับการตอบสนองหรือไม่ก็ตาม แต่เมื่อเราบอกถึงความหวังความปรารถนาออกไปแล้ว อาจมีการรวมพลัง เพื่อให้ความหวังนั้นเป็นผลสำเร็จก็ได้ เช่น การที่ลูกมี

ความปรารถนาอยากจะได้เกรดดีๆ อยากเป็นที่รักของครู พ่อ แม่ ก็สามารถจะสนองตอบ โดยการให้กำลังใจ ให้ความชื่นชม เป็นการช่วยเพิ่ม Self esteem (ความเชื่อมั่น) ให้แก่ลูกได้

7. **อารมณ์ขัน** การใช้คำพูดที่แทรกอารมณ์ขันจะช่วยให้บรรยากาศในการพูดคุยคลายความตึงเครียดลงโดยเฉพาะอย่างยิ่งในชีวิตประจำวันของคนเราต้องประสบกับความเครียดของการจราจร ความเหน็ดเหนื่อยจากการทำงาน ก็มีคำพูดที่ช่วยผ่อนคลายความรู้สึกภายในขึ้นได้มาก

การสื่อสารที่ควรหลีกเลี่ยง

1. การออกคำสั่ง ที่เป็นการบังคับ
2. การตำหนิ ช่มชู้
3. การเทศนาสั่งสอน
4. การหว่านล้อม ได้เถียง
5. ประเมิน วิจารณ์
6. วินิจฉัย
7. เปลี่ยนเรื่อง ผ่านเลย
8. ยั่วยุ กลบเกลื่อน

การสื่อสารเรื่องเพศกับบุตรหลาน

การสื่อสารในเรื่องเพศในครอบครัวไทย ได้มีการศึกษาค้นคว้ากันน้อย เนื่องจากในสังคมไทยบางส่วนยังมองเป็นเรื่องต้องห้าม เรื่องน่าละอาย ซึ่งในความเป็นจริงแล้ว เพศ ยังมีความหมายที่กว้างขวางและลึกซึ้งอีกมากมาย การสื่อสารมีส่วนสำคัญอย่างมากในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม แต่วิธีการนำเสนอก็มีส่วนที่ทำให้เกิดความเข้าใจและยอมรับซึ่งกันและกันมากกว่าการบอกกล่าวข้างเดียว การสื่อสารที่ดีต้องยึดถือการให้เกียรติซึ่งกันและกัน เช่น มารดาควรสอดแทรกคุณค่าเชิงบวกในเรื่องเพศเข้าไปในเรื่องราวรอบตัวเมื่อมีโอกาส อย่างน้อยๆ ให้เด็กเข้าใจว่าเรื่องเพศเป็นเรื่องธรรมชาติ เพื่อที่เด็กจะได้ไม่มีอคติกับเรื่องเพศ เมื่อลูกย่างเข้าสู่วัยรุ่นมีการเปลี่ยนแปลงหลายๆ อย่าง ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม เราจึงเห็นพฤติกรรมของวัยรุ่น

เปลี่ยนแปลงไปจากตอนเด็ก การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งของพัฒนาการตามปกติ ก่อนเติบโตเป็นผู้ใหญ่ การปลูกฝังเจตคติและค่านิยมในทางที่ดีเกี่ยวกับเรื่องเพศในวัยรุ่นเป็นสิ่งที่สำคัญอย่างยิ่ง เพราะจะช่วยให้ลูกสามารถปรับตัวได้ดีและปฏิบัติตัวในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างเพศตั้งแต่ลูกยังเล็ก ในการพูดคุยเรื่องเพศศึกษาควรเลือกให้เหมาะสมกับพัฒนาการ และสอดคล้องกับสถานการณ์และชีวิตประจำวันของลูก การเริ่มต้นพูดคุยในเรื่องเพศต้องอาศัยการมีสัมพันธภาพที่ดีระหว่างพ่อแม่ และลูกนำมาก่อนจึงจะทำให้เกิดความสบายใจที่จะพูดคุยกัน อาจยกตัวอย่างจากสื่อต่างๆ หรืออาจเลือกซื้อหนังสือที่เด็กเข้าใจง่ายเกี่ยวกับเรื่องเพศมาอ่านด้วยกัน และการสื่อสารเรื่องเพศสามารถเริ่มต้นได้ที่บ้าน เนื่องจากเพศศึกษาไม่ใช่เป็นการสอนการมีเพศสัมพันธ์ให้กับบุตร แต่เป็นการสอนในด้านพัฒนาการทางเพศรวมทั้งการมีความรักครอบครัว และคุณภาพชีวิตที่ดีของบุตรในอนาคต (พันธ์ศักดิ์ ศุกระฤกษ์, 2547)

เทคนิคสำหรับพ่อแม่ในการสื่อสารเรื่องเพศกับบุตรหลาน คือ

ก่อนอื่นต้องพิจารณาถึงเจตคติของพ่อแม่ต่อการสื่อสารเรื่องเพศ หากพ่อแม่รู้สึกที่สามารถพูดคุยกับลูกได้ และเปิดกว้างในเรื่องนี้ รับฟังลูกได้ ลูกสามารถพูดคุยกับพ่อแม่ได้ ไม่ค่อยมีปัญหาว่าจะมีพฤติกรรมเสี่ยงในเรื่องนี้

พ่อแม่มีความคิดอ่านหรือเจตคติอย่างไรต่อเรื่องเพศหรือความสัมพันธ์ต่อคน แสดงให้ลูกู้ไม่ต้องถึงกับจับเข้าคุยกัน การพูดคุยกันเอง การวิเคราะห์วิจารณ์ต่อเรื่องราวต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันก็เป็นสิ่งที่ลูกรับรู้ได้ ถ้าอึดอัดหรือไม่มั่นใจที่จะพูดคุยเรื่องนี้ หาหนังสือมาอ่านปรึกษาเพื่อน ญาติ หรือนักจิตวิทยาก็ได้ การได้ปรึกษาใคร ๆ จะช่วยให้เรามีความมั่นใจมากขึ้น

- ◆ **เริ่มคุยกันไว้นั่น ๆ** การพูดคุยกับลูกตั้งแต่ยังเล็ก จะเป็นการปูพื้นฐานความเข้าใจในเรื่องเพศสำหรับลูก ซึ่งพ่อแม่ต้องเลือกความรู้ที่เหมาะสมกับลูกแต่ละวัย เล่าให้ลูกฟังเหมือนกับเรื่องนี้เป็นเรื่องทั่ว ๆ ไปในชีวิตประจำวัน

- ◆ **เข้าใจความสัมพันธ์** นอกจากจะให้วัยรุ่นได้รู้เรื่องเกี่ยวกับเพศแล้ว พ่อแม่ควรให้ลูกตระหนักว่ามีไม่เพียงเรื่องเพศสัมพันธ์อย่างเดียว แต่ความสัมพันธ์ทางเพศหมายถึงความผูกพันอันนำไปสู่การสร้างครอบครัวในอนาคต ซึ่งรวมถึงความรับผิดชอบด้วย และการแสดงออกว่ารักกัน

ไซมีแต่เซ็กซ์เพียงอย่างเดียว การห่วยไยกัน ดูแลและแนะนำสิ่งดี ๆ ให้แก่กันเป็นสิ่งสำคัญที่ควรคำนึงถึง

- ◆ **ยกประเด็น** หัวข้อที่นำมาวิพากษ์วิจารณ์ร่วมกันได้ เมื่อลูกเป็นวัยรุ่น อาจพูดถึงการตั้งครรภในวัยเรียน การดูแลตนเองไม่ให้เกิดปัญหาเหล่านั้น
- ◆ **คุยสบาย ๆ ไม่ใช่บรรยาย** การสอนเรื่องเพศก็เหมือนกับการสอนเลขยาก ๆ ต้องค่อย ๆ เริ่มปูพื้นฐานก่อน เริ่มจากเรื่องง่าย ๆ จะให้เรียนรู้วันเดียวรู้หมดทุกเรื่องเป็นไปได้ ไม่ต้องจัดสรรเวลาพิเศษขึ้นมาเพื่อพูดกับลูกเรื่องเพศ เพราะการพูดคุยแบบนี้ ทำให้ลูกอึดอัด
- ◆ **ดูหนังดูละครก็สอนเรื่องเซ็กซ์ได้** จากการแสดงเจตคติของตัวเองหรือตั้งคำถามว่าเขาคิดอย่างไรต่อหนังแต่ละเรื่องที่มีความสัมพันธ์ของหญิงชายมาเกี่ยวข้อง
- ◆ **ถ้าพูดไม่เป็น ก็ซื้อหนังสือดี ๆ ให้ลูกอ่าน** ถ้าพ่อแม่คิดว่าตนเองยังไม่สามารถสอนเพศศึกษากับลูกได้ ก็อาจจะซื้อหนังสือเกี่ยวกับเพศศึกษามาให้ลูกอ่านได้
- ◆ **เรียนรู้เรื่องความสัมพันธ์** ให้ลูกรู้ว่าความสัมพันธ์ที่ดีจะเกิดขึ้น ต้องใช้เวลาในการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน มีเวลาไปเล่นกีฬาด้วยกัน ดูหนัง หรือเพียงแค่คุยกัน ก็เป็นสิ่งสำคัญเป็นเรื่องฉาบฉวย จนรู้จักแต่ความใคร่ ไม่มีโอกาสเข้าถึงความรักความเอื้ออาทรกันเมื่อถึงเวลาสร้างครอบครัวของตัวเองบ้าง จะได้รู้จักใช้ความสัมพันธ์ให้เป็น
- ◆ **พ่อแม่ต้องไว้ใจได้** การคุยกับลูก ต้องเป็นที่ปรึกษาและที่พึ่งพิงยามลูกเกิดความสงสัย ความลับบางอย่างที่คุยกันแค่ 2 คน ไม่ต้องเอาไปเปิดเผย ไม่ทำตัวคอยจับผิดลูกหรือเข้าชี้ชอกแซก อาจแค่ถามว่า มีแฟนหรือยัง เพื่อน ๆ ละ คุยอย่างเปิดใจกว้างได้ ไม่โจมตีลูก เพียงแต่ชี้ให้ลูกมองเห็นมุมมองที่เหมาะสม

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ใบความรู้ที่ 2/2

การสื่อสารระหว่างบุคคลที่มีประสิทธิภาพ

Devito (1995) ได้เสนอรูปแบบในการพัฒนาทักษะการสื่อสารระหว่างบุคคล อย่างมีประสิทธิภาพตามแนวมนุษยนิยม (A Humanistic Model of Effective Interpersonal Communication) ซึ่งประกอบด้วย 5 องค์ประกอบที่สำคัญ ดังนี้

1. **เปิดเผยตนเอง (Openness)** หมายถึง ความสามารถของบุคคลที่จะพูดตรงตามความเป็นจริงในเรื่องที่กำลังสื่อสารอย่างเต็มที่ กล่าวพูดถึงความกลัว ความคับข้องใจ และความผิดพลาดของตัวเองได้ มีความรับผิดชอบในความคิด และความรู้สึกของตนเอง มีความซื่อสัตย์ต่อกัน ซึ่งเป็นพื้นฐานของการมีปฏิสัมพันธ์อย่างแท้จริง บุคคลจะรู้จักตนเองและมีความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นได้ดี ต้องมีการเปิดเผยตนเอง ยิ่งเปิดเผยตนเองต่อผู้อื่นมากเท่าใด ก็ยิ่งแลกเปลี่ยนข้อมูลเกี่ยวกับตัวเขาให้บุคคลได้รับรู้มากขึ้นเท่านั้นดังนั้นการเปิดเผยตนจึงเป็นสิ่งจำเป็นในการสร้างสัมพันธภาพ ประกอบด้วย

1.1 การเป็นคนเปิดเผยจริงใจต่อบุคคลที่ตนเข้าไปเกี่ยวข้องด้วย คือ การบอกเล่าข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องที่กำลังสื่อสารให้ผู้อื่นได้รับรู้ หรือบอกถึงปฏิกิริยา หรือความรู้สึกที่ตนเองมีต่อบุคคลอื่นด้วยความเต็มใจ แต่การเปิดเผยตนเองในบางเรื่องก็มีความเสี่ยงต่อการคุกคามความรู้สึกต่อตนเองเช่นกัน เช่น เรื่องเกี่ยวกับทางเพศ ฐานะทางเศรษฐกิจ และอุปนิสัยส่วนตัว นอกจากนี้ยังพบว่า บุคคลจะเปิดเผยตนเองต่อผู้ใกล้ชิดกับตนเองมากที่สุด และการเปิดเผยตนเองในเรื่องทางบวก กระทำได้ง่ายกว่าการเปิดเผยในทางลบ

1.2 การตอบสนองต่อผู้อื่นอย่างซื่อตรงจริงใจ คือ การให้ข้อมูลย้อนกลับต่อผู้อื่นในขณะที่สนทนาอย่างพันการณ์ กระทำได้โดยการตั้งใจฟัง แสดงความสนใจ และเข้าใจในความรู้สึกของคู่สนทนา เปิดเผยข้อมูลย้อนกลับขณะสนทนาเป็นระยะ ๆ ไม่แสดงการประเมินผู้พูดทั้งทางคำพูดและการแสดงกิริยาท่าทางการรักษาความลับและไม่หาประโยชน์จากสิ่งที่เป็นความลับของผู้อื่น

1.3 การเปิดใจกว้าง คือ การยืนยันถึงความรู้สึกและความรู้สึกนึกคิดที่ผู้พูดแสดงออกไปว่าเป็นการพูดอย่างแท้จริงและผู้พูดยอมรับผิดชอบต่อสิ่งดังกล่าว

2. การร่วมรู้สึก / ความเห็นอกเห็นใจ (Empathy) หมายถึง การรู้สึกร่วมเหมือนกับคนที่สื่อสารด้วย มีความรู้สึกในประสบการณ์ที่ผู้อื่นได้รับ เข้าใจว่าเขารู้สึกอย่างไร โดยไม่นำความรู้สึกของตัวเองเข้าไปเกี่ยวข้อง จะทำให้กระบวนการสื่อสารระหว่างบุคคลเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และการแสดงความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น (Achieving empathy) ทำได้โดยหลีกเลี่ยงการประเมินคุณค่าทางด้านพฤติกรรมของบุคคลอื่นว่าดี-เลว, ถูก - ผิด ซึ่งแสดงโดยไม่ใช้คำพูด (non-verbal empathy) ได้แก่ การแสดงออกทางสีหน้า และท่าทางที่เหมาะสม เช่น การสัมผัส การสบตา ส่วนการแสดงความเห็นอกเห็นใจโดยใช้คำพูด (verbal empathy) ประกอบด้วย การสะท้อนคำพูดที่แสดงว่าเข้าใจในความรู้สึกของคู่สนทนา การแสดงหรือพูดถึงเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่คิดว่าคู่สนทนากำลังรู้สึก การใช้เรื่องราวที่แวดล้อมตัวผู้พูด เพื่อเปิดเผยตัวเองให้เหมาะกับการสื่อสารถึงความเข้าใจ การพยายามนำเสนอสารร่วม เพื่อที่จะพยายามกระตุ้นการเปิดใจกว้างและมีการสื่อสารที่ซื่อสัตย์จริงใจ

3. การสนับสนุนเกื้อกูลต่อคู่สนทนา (Supportiveness) หมายถึง การยอมรับผู้อื่นในด้านความคิด ความรู้สึก มีความเข้าใจและเห็นใจผู้อื่น ยอมรับความคิดที่ขัดแย้งกับตนเองได้ กระทำได้โดยการบรรยายในสิ่งที่เกิดขึ้นมากกว่าการประเมิน (Descriptiveness) เป็นการบรรยายความรู้สึกและสถานการณ์ที่แท้จริง ทำให้บรรยากาศการสนทนาเป็นลักษณะการให้การสนับสนุนมากกว่าการตัดสินใจหลีกเลี่ยงการกล่าวหา การประมาณค่าเชิงลบและคำสั่งสอนเทศนา เป็นการยอมรับฟังความคิดเห็นทางอื่น ๆ เปิดใจยอมรับความคิดเห็นและความรู้สึกขัดแย้ง ยอมให้บุคคลอื่นวิพากษ์หรือให้ข้อเสนอแนะโดยไม่ได้แย้ง และพร้อมที่จะเปลี่ยนความเห็นหรือเจตคติของตน การยอมรับความคิดเห็นนี้จะช่วยให้เกิดบรรยากาศที่ดีในการสนทนา มีผลทำให้การสื่อสารระหว่างบุคคลดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น มีความเข้าใจซึ่งกันและกัน และยังทำให้เกิดความรู้สึกเท่าเทียมกันระหว่างคู่สนทนาอีกด้วย

4. **การสื่อสารทางบวก (Positiveness)** หมายถึง การมีเจตคติที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น มีความพอใจและภาคภูมิใจในตนเอง และมีความชื่นชมยินดีต่อผู้อื่นอย่างจริงใจ สามารถกระทำได้จากการมีเจตคติในทางบวก (Attitude positiveness) เป็นการยอมรับเชิงบวกต่อบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ต่อตัวเองและต่อสถานการณ์ การสื่อสารโดยทั่วไปที่มีความรู้สึกทางบวกในสถานการณ์ที่สนทนา ปราศจากการประหม่นและการตัดสินร่วมด้วย เป็นการแสดงความคิดเห็นทางบวกของผู้พูดซึ่งจะเอื้อให้เกิดการตอบสนองอย่างร่วมมือซึ่งกันและกัน ทำให้การสื่อสารมีประสิทธิภาพมากขึ้น การยอมรับผู้ที่พูดคุยติดต่อกัน อาจจะออกมาในเชิงลบหรือเชิงบวกก็ได้ การยอมรับเชิงบวกปกติจะแสดงออกมาในรูปแบบของการเสริมแรงหรือการให้รางวัลและประกอบไปด้วยพฤติกรรมที่คาดหวัง การยอมรับเชิงลบเป็นการลงโทษบางครั้งทำร้ายทางอารมณ์หรือจิตใจ ซึ่งการยอมรับเชิงบวก การชื่นชมนำไปสู่การสื่อสารที่มีประสิทธิผลมากกว่า เพราะช่วยเสริมสร้างความพึงพอใจ

“**การสื่อสารทางลบ**” เป็นการใช้ถ้อยคำรุนแรง แสดงท่าที น้ำเสียง อารมณ์ ที่ทำให้ผู้ฟัง รู้สึกไม่ดี หรือรู้สึกว่าถูกตัดสินไปแล้ว โดยไม่ได้ต้องการคำอธิบาย เช่น

- ใช้คำพูดจับผิด ใช้คำพูดดักคอ ใช้ประโยคคำสั่ง เช่น “บอกมานะว่า...” “อย่าให้รู้เชียว...”
- ใช้การถามนำ ซึ่งไม่เปิดโอกาสให้อีกฝ่ายอธิบาย เช่น ประโยคที่ลงท้ายว่า...ใช่หรือเปล่า
- ท่าที กิริยาอาการแสดงออกชัดเจนว่า “ไม่ยอมรับฟัง”

องค์ประกอบเหล่านี้ เป็นการปิดกั้น ทำให้ไม่เกิด “การสนทนา” เพราะผู้พูดยึดกุมการพูดไว้ฝ่ายเดียว ลักษณะของการใช้คำพูดและการแสดงออกทำให้อีกฝ่ายไม่กล้าสื่อสารหรือบอกความจริง

“**การสื่อสารทางบวก**”คือ การใช้คำพูดที่ทำให้เกิดการสื่อสารสองทาง ซึ่งเป็นการสื่อสารในเชิงบวก เป็นการเปิดโอกาสให้มีการพูดคุย ได้ต่อกัน องค์ประกอบสำคัญของการสื่อสารสองทาง คือ มีการใช้คำพูดที่แสดงความเป็นห่วงโดยแทนด้วยความรู้สึกของผู้พูดเอง เช่น “แม่เสียใจที่...” “พ่อไม่สบายใจเลยที่...”

- มีการใช้คำถามปลายเปิดเพื่อให้โอกาสอีกฝ่ายตอบแบบอธิบาย หรือเปลี่ยนจากประโยคบอกเล่า เป็นคำถาม เพื่อเปิดให้มีการสนทนา..... ลูกไม่เข้าใจตรงไหนที่แม่พูดไป” “ไหนลองบอกเหตุผลสิว่าเป็นเพราะอะไร” “อะไรทำให้คิดแบบนี้”

- มีการสื่อสารที่บอกความต้องการชัดเจนว่าผู้พูดต้องการเห็นพฤติกรรมอะไร “ถ้าจะกลับบ้านดีก ต้องโทรบอกก่อนล่วงหน้า”
- มีการให้เหตุผลที่ชัดเจนเมื่อไม่เห็นด้วยกับการกระทำของอีกฝ่าย “พ่อไม่สบายใจที่ลูกกลับบ้านดีก เพราะ....”
- มีการขอความเห็นจากอีกฝ่ายว่าต้องการเห็นทางออกอย่างไรบ้าง เช่น “ลองบอกสิว่าอยากให้พ่อ แม่ทำยังไงกับเรื่องที่ถูก ไม่โทรมาบอกล่วงหน้าว่าจะกลับบ้านดีก” “มาช่วยกันทำห้องให้สะอาด ดีไหม”
- ควบคุมน้ำเสียงให้อยู่ในโทนฟังแล้ว “รื่นหู” รวมทั้งแสดงสีหน้า สายตา น้ำเสียง ที่ชวนให้อยากสนทนาด้วย

5. **ความเสมอภาคในการสื่อสาร (Equality)** หมายถึง การสร้างบรรยากาศแห่งความเสมอภาคในการสื่อสารระหว่างบุคคล ทั้งการใช้คำพูดและกิริยาท่าทางที่ไม่แสดงความเหนือกว่าหรือด้อยกว่าอีกฝ่าย แม้ว่าในสถานการณ์ทั่วไปของบุคคล 2 คน จะไม่มีความเสมอภาคกันโดยสมบูรณ์ สิ่งที่จะสื่อถึงความเสมอภาคในการสื่อสารนั้นผู้พูดควรหลีกเลี่ยงคำว่า “ควร” หรือ “น่าจะ” กับผู้ฟัง หลีกเลี่ยงการขัดจังหวะบุคคลอื่น และหลีกเลี่ยงการแก้ไขความถูกต้องหรือการซ่อมแซมสารที่ผู้อื่นสื่อออกมา

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ใบงานที่2/1

ให้ผู้ปกครองจับคู่กันสนทนาถึงประโยคที่แต่ละคนได้รับและเปลี่ยนประโยคที่ได้รับให้เป็นการสื่อสารทางบวก

เออ ถ้าเกิดปัญหาขึ้น ก็อย่ามาให้พ่อ/แม่แก้ให้ละกัน

ทำไมชี้เกี้ยว หลวไหลแบบนี้ บอกก็หนแล้วเรื่องให้รู้จักเก็บกวาดห้องให้สะอาด

กล้าดียังไงเอาเงินที่พ่อแม่หาให้ เอาไปเลี้ยงไปเที่ยวกับแฟนทั้งที่ตัวเองยังไม่มีปัญหาหาเงินเอง

ถึงเวลาก็รู้เองแหละ ไม่ต้องถาม

จะบ้าหรือเปล่า เป็นผู้หญิงใส่กระโปรงสั้นจูดู้แบบนี้ แล้วจะออกไปข้างนอกได้อย่างไร

ทำเป็นรู้ดี ว่าอะไรก็เถียงๆ ตลอด

ทำไมเพิ่งกลับ ไปไหนมาไหน ไม่เคยบอกกล่าวกันเลย

อย่าให้รู้เสียว่าโกหก

ใบงานที่2/2

ให้แบ่งกลุ่มย่อย4กลุ่มกลุ่มละ4-5คน ตามความสมัครใจเพื่อแสดงบทบาทสมมติในสถานการณ์4เรื่อง ใช้เวลา10นาทีเพื่อเตรียมแสดงบทบาทสมมติและให้แต่ละกลุ่มแสดงบทบาทสมมติกลุ่มละ5นาทีโดยให้สมมติเป็นตัวละคร 2คน(เป็นผู้ปกครอง1คนและเป็นบุตร 1 คน) เป็นผู้สังเกตการณ์1-2 คน ให้ผู้สังเกตการณ์ประเมินลักษณะการสื่อสารเทคนิคการพูดคุยที่ใช้ มีความเหมาะสมหรือมีข้อดีข้อเสียประการใดและสลับให้ทุกคนได้เล่นจนครบทุกบทบาท

สถานการณ์ที่ 1

เพื่อนบ้านมาบอกแม่ว่า เห็นลูกสาววัยรุ่นนั่งแนบชิดโอบกอด จับมือกับเพื่อนชาย ระหว่างรอเข้าชมภาพยนตร์หน้าโรงหนัง แม่รู้สึกไม่สบายใจและต้องการคุยกับลูกสาว

สถานการณ์ที่ 2

คนข้างบ้านมาบอกพ่อว่า เห็นลูกชายโดดเรียน ไปนั่งมั่วสุมกับเพื่อนในร้านเกม พ่อต้องการคุยกับลูกชายเรื่องนี้

สถานการณ์ที่ 3

ลูกสาวใส่เสื้อสายเดี่ยว นุ่งกระโปรงสั้นมาก มาขอแม่ออกไปเที่ยวกับเพื่อน แม่จะพูดกับลูกอย่างไร

สถานการณ์ที่ 4

แม่กำลังทำความสะอาดห้องนอนของลูกชาย แล้วพบถุงยางอนามัยในตะกร้าผ้าแม่จะพูดกับลูกอย่างไร

การบ้านครั้งที่ 2

ขอให้ท่านได้บันทึกการสื่อสารที่ได้ใช้ลงในตารางนี้ หากวันใดได้ใช้ การสื่อสารทางบวกกับบุตรหลาน
ขอให้ท่านชื่นชมตนเองและบันทึกคำพูดนั้นไว้ที่ ช่อง 2 แต่หากวันใดเผลอพูดด้านลบกับบุตรหลาน
อย่าตำหนิตนเอง...ให้เขียนลงในช่อง 1 แล้วลองปรับเปลี่ยนเป็นด้านบวก

วัน	การสื่อสารทางลบ	การสื่อสารทางบวก
เสาร์		
อาทิตย์		
จันทร์		
อังคาร		

วัน	การสื่อสารทางลบ	การสื่อสารทางบวก
พุธ		
พฤหัสบดี		
ศุกร์		

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บันทึกการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาของผู้ปกครอง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ศูนย์วิทยพัทฯ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

.....

แบบทดสอบตัวเอง

ตอบคำถาม โดยทำเครื่องหมาย O ล้อมรอบตัวเลขที่ตรงกับกรกระทำของคุณ

	ไม่เคย หรือ น้อยมาก	บางครั้ง	เสมอ
1. คุณสบตาลูกหลานตลอดเวลาระหว่างพูดคุย	1	2	3
2. คุณพยักหน้าหรือทำเสียงรับรู้ว่าลูกหลานรู้ว่า คุณกำลังตั้งใจฟัง	1	2	3
3. คุณปล่อยให้ลูกหลานพูดจนจบประโยค โดยไม่ ขัดคอ	1	2	3
4. คุณซักถามอย่างละเอียดเพื่อแสดงให้เห็นว่าคุณ สนใจในเรื่องที่ลูกหลานกำลังพูดคุย	1	2	3
5. คุณพูดจาชัดถ้อยชัดคำ ทำให้ลูกหลานเข้าใจว่า คุณกำลังพูดว่าอะไร	1	2	3
6. คุณสังเกตเห็นสีหน้าท่าทางที่ต้องการบอกเป็น นัยของลูกหลานเพื่อประเมินว่าเขากำลังรู้สึกอย่างไร	1	2	3
7. คุณเปิดโอกาสให้ลูกหลานได้พูดคุยโต้ตอบโดย ไม่ผูกขาดการพูดไว้เพียงคนเดียว	1	2	3
8. คุณแสดงความชื่นชมลูกหลานอย่างเปิดเผย	1	2	3
9. คุณหลีกเลี่ยง ไม่แสดงกริยาอาการที่บอกว่าเบื่อ แม้ว่าเรื่องที่ลูกหลานพูดจะไม่น่าสนใจ (เช่น หาว)	1	2	3
10. คุณถามคำถามซ้ำเมื่อไม่เข้าใจคำพูดของลูก	1	2	3

หน่วยที่ 3

เมื่อลูกโตเป็นหนุ่ม เป็นสาว

สาระการเรียนรู้

1. ความรู้ความเข้าใจในเรื่องพัฒนาการทางร่างกาย อารมณ์ จิตใจ และสังคมของวัยรุ่น
2. ความรู้ความเข้าใจในเรื่อง สุขอนามัยทางเพศ การจัดการกับอารมณ์เพศ
3. ความรู้และทักษะในการตอบคำถามลูกเกี่ยวกับพัฒนาการทางเพศอย่างสร้างสรรค์

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

1. ผู้ปกครองมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องพัฒนาการทางร่างกาย อารมณ์ จิตใจ และสังคมของวัยรุ่น
2. ผู้ปกครองมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องสุขอนามัยทางเพศ การจัดการกับอารมณ์เพศ
3. ผู้ปกครองมีความรู้ ทักษะและความเชื่อมั่นในการพูดคุยตอบคำถามลูกเกี่ยวกับพัฒนาการทางเพศของวัยรุ่น

ชั้นนำเข้าสู่บทเรียน (30 นาที)

1. ผู้วิจัยกล่าวทักทายผู้ปกครอง ทบทวนถึงการเรียนรู้ที่ผ่านมาไปในครั้งที่ 2 และถามถึงการบ้านที่ให้เมื่อครั้งที่แล้วให้นำมาส่งพร้อมสอบถามถึงความยากง่ายในการทำตลอดจน มีปัญหาอุปสรรคอย่างไร
2. ชวนผู้ปกครองเล่นเกมเพื่อละลายพฤติกรรมและเป็นการอุ่นเครื่อง“เกิดมา ฉันทยังไม่เคย.” ก่อนเข้าสู่บทเรียนโดยอธิบายวิธีการเล่นว่าขอให้ทุกคนชูนิ้วทั้ง 10 นิ้วไว้ จากนั้นให้คนแรกเริ่มพูดว่าตั้งแต่เกิดมา ตัวเองยังไม่เคยทำอะไร หรือไม่เคยไปไหน เช่น “เกิดมา ฉันทยังไม่เคยไปสวรรค์”

กติกามีอยู่ว่า หากมีใครในกลุ่มที่เคยทำกิจกรรมที่เพื่อนพูดขึ้นมา ต้องอึ้งลงหนึ่งนิ้ว ให้สลับกันพูดไปเรื่อยๆ จนครบ โดยไม่ให้ซ้ำเรื่องกัน ใครที่กางนิ้วไว้ได้มากที่สุดคือผู้ชนะในเกม รับของรางวัล

3.ระหว่างที่เล่นกิจกรรม ผู้วิจัยช่วยกระตุ้นให้เกิดบรรยากาศสนุกสนาน รวมทั้งบันทึกคำพูดที่น่าสนใจเพื่อนำมาเชื่อมโยงกับวัตถุประสงค์ของกิจกรรมหลักที่จะเรียนรู้ในวันนี้ หลังจากจบกิจกรรม ถามผู้ปกครองว่า“เมื่อเปรียบเทียบความรู้สึกของความอยากจะพูดคุยเรื่องความเป็นหนุ่มเป็นสาวกับบุตรหลานในครอบครัว คิดว่าเป็นเรื่องง่ายหรือยากกว่าการนึกถึงสิ่งที่ยังไม่เคยทำตั้งแต่เกิดมา เพราะอะไร

4.ชี้แจงให้ผู้ปกครองเข้าใจว่าการพูดคุยเรื่องเกี่ยวกับความเป็นหนุ่มเป็นสาวกับบุตรหลาน อาจไม่ใช่เรื่องง่ายนักที่จะเริ่มต้นคุย เพราะพ่อแม่หลายคนไม่คุ้นเคยกับการพูดเรื่องนี้ และหลายคนอาจจะอยากพูด แต่ไม่รู้ว่าจะพูดตอนไหน จะเริ่มอย่างไร ดังนั้น วันนี้ เราจะมาเรียนรู้กันถึงวิธีการพูดคุยเรื่องเพศโดยเฉพาะเรื่องเกี่ยวกับความเป็นหนุ่ม เป็นสาว ว่าต้องเริ่มอย่างไรบ้าง

ขั้นที่1 ประสบการณ์ เปิดเผยตนเอง

1.ผู้วิจัยนำเข้าสู่บทเรียน พูดคุยเรื่องวัยรุ่นที่มีการเจริญเติบโตเป็นหนุ่ม/สาวเร็วขึ้นกว่าสมัยก่อน ผู้วิจัยใช้คำถามนำจากประสบการณ์ของท่าน ทุกคนเคยผ่านการเป็นวัยรุ่นมาแล้ว ให้พูดแบบเปิดเผย นึกถึงตอนเป็นวัยรุ่นมีการเปลี่ยนแปลงด้านไหนอย่างไรบ้าง(ใช้เวลา15นาที)

ขั้นที่2 สะท้อนความคิด/อภิปราย ร่วมรู้สึก สนับสนุนเกื้อกูลคู่สนทนาและเสมอภาคในการสื่อสาร

2. แบ่งกลุ่มผู้เข้าร่วมเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มหนึ่งแทนผู้หญิง อีกกลุ่มแทนผู้ชาย จากนั้นวางภาพลายเส้นผู้หญิงและผู้ชายที่เตรียมไว้บนพื้นห้อง ให้มีระยะห่างกัน แจกบัตรคำให้ผู้เข้าร่วม แต่ละกลุ่ม กลุ่มละ 1 ชุด ให้แต่ละกลุ่มร่วมกันคิดปรึกษาหารือโดยยึดหลักการร่วมรู้สึก สนับสนุนเกื้อกูลคู่สนทนาและเคารพความคิดเห็นและนำบัตรคำที่ได้ไปติดที่อวัยวะส่วนที่ตรงกับบัตรคำและเห็นได้ด้วยตา (ใช้เวลา 20 นาที)

3.เมื่อหมดเวลา ผู้วิจัยชวนผู้ปกครองดูบัตรคำที่แต่ละกลุ่มนำมาติดไว้ในภาพว่า ระหว่างผู้ชายกับผู้หญิง มีส่วนใดบ้างที่เหมือนกัน และต่างกัน

4. ถามผู้ปกครองว่ามีส่วนใดที่ขาดหายไปบ้างใหม่ในแต่ละภาพ หากมี ให้เติมด้วยปากกาเมจิกสีต่างๆ ที่เตรียมไว้

5. สรุปให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงของร่างกายทั้งหญิงและชายเมื่อเข้าสู่วัยรุ่นว่ามีอะไรบ้าง โดยใช้ข้อมูลในใบความรู้ พัฒนาการและการปรับตัวในวัยรุ่น

6. อธิบายว่านอกจากการเปลี่ยนแปลงที่เห็นได้ด้วยตาแล้ว ยังมีอวัยวะภายในร่างกายที่เปลี่ยนแปลงไปเมื่อเราเป็นหนุ่มเป็นสาว แต่เราไม่สามารถเห็นได้ด้วยตา แล้วแจกภาพลายเส้นระบบสืบพันธุ์ของทั้งสองเพศให้แต่ละกลุ่ม ช่วยกันคิดหาคำตอบว่า อวัยวะแต่ละส่วนมีชื่อเรียกว่าอะไร (ใช้เวลา 20 นาที)

7. ถามแต่ละกลุ่มถึงคำตอบที่ได้ พร้อมทั้งให้ข้อมูลการเรียกชื่ออวัยวะส่วนต่างๆ อย่างถูกต้องโดยใช้แผ่นเฉลย(ใช้เวลา 20 นาที)

ขั้นที่3 ความคิดรวบยอด

8. ผู้วิจัยสุ่มถามผู้ปกครองจากกลุ่มใหญ่กว่าคิดว่า ความเป็นหนุ่มเป็นสาว หมายความว่าอะไรและชวนสรุปความหมายของคำว่า **ความเป็นหนุ่ม เป็นสาว** โดยฉายวีดิทัศน์เรื่อง การเปลี่ยนแปลงร่างกายและจิตใจของวัยรุ่นและ แจกใบความรู้3/1เรื่อง **พัฒนาการและการปรับตัวในวัยรุ่น** แก่ผู้ปกครอง พร้อมทั้งอธิบายถึงพัฒนาการด้านต่างๆ ว่าส่งผลต่อร่างกาย จิตใจ อารมณ์ อย่างไรบ้าง(ใช้เวลา 45 นาที)

4. **ขั้นทดลอง/ประยุกต์แนวคิดและประสบการณ์สำเร็จจากการกระทำและสื่อสารทางบวก**

9. ผู้วิจัยแจกใบความรู้3/2 **แนวทางการพูดคุยกับลูกเมื่อให้ข้อมูลเรื่องเพศ** ให้ผู้ปกครองทุกคนใช้เวลาอ่านทำความเข้าใจ 10 นาที

10. แบ่งกลุ่มย่อยผู้ปกครอง กลุ่มละ 3 คน แจกใบงาน คำถามให้แต่ละกลุ่ม 1 คำถาม เพื่อให้แต่ละกลุ่มแสดงบทบาทสมมติให้ดูกันในกลุ่ม โดยใช้เวลา 20 นาที

- คนที่ 1 เป็น พ่อ / แม่ ตอบคำถามลูกโดยยึดแนวทางที่ได้เรียนรู้จากการทำกิจกรรม
- คนที่ 2 เป็น ลูกวัยรุ่นเลือกคำถามมาถามพ่อ / แม่ และเมื่อได้คำตอบแล้ว ให้

แสดงความคิดเห็นว่ารู้สึกเช่นไร

• คนที่ 3 ทำหน้าที่สังเกต ให้ความคิดเห็นว่ารู้สึกเช่นไร หลังจากได้ยินคนที่ 1 ตอบคำถาม และแนะนำว่าควรปรับคำพูดใด เพราะอะไร

11. ผู้วิจัยควบคุมเวลาของการฝึกหัด 20 นาที เมื่อหมดเวลา ให้สัญญาณแก่ทุกกลุ่ม เพื่อให้สลับบทบาทฝึกตอบคำถามในกลุ่มเมื่อฝึกครบทุกคนในกลุ่มแล้ว สุ่มถามความเห็นผู้เข้าร่วมถึงแนวทางการให้ข้อมูลเรื่องเพศแก่ลูกว่าได้เรียนรู้อะไรบ้าง และคิดว่าจะนำไปปรับใช้กับชีวิตจริงอย่างไร

12. ปิดการอบรม และมอบหมายการบ้านให้กลับไปฝึกปฏิบัติกับลูก พร้อมทั้งนัดหมายการพบกันครั้งต่อไป

สื่อการเรียนรู้

1. กระดาษฟลิปชาร์ต กระดาษขาว
2. ปากกาเคมี ปากกาเมจิกสีต่างๆ
3. ภาพลายเส้นมนุษย์ 2 ภาพ
4. บัตรคำ “เมื่อโตเป็นหนุ่ม เป็นสาว”
5. ภาพลายเส้นอวัยวะของร่างกาย และระบบสืบพันธุ์ของหญิงและชาย
6. วิดีทัศน์เรื่อง การเปลี่ยนแปลงร่างกายและจิตใจของวัยรุ่น
7. ใบความรู้ พัฒนาการและการปรับตัวในวัยรุ่น

ประเมินผล

1. สังเกตจากความสนใจ และการมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น
2. การอภิปรายและความร่วมมือทำงานในกิจกรรมกลุ่ม/เดี่ยว
3. สังเกตจากการฝึกการสื่อสารด้วยกันของพ่อแม่/ผู้ปกครอง

ระยะเวลาการเรียนรู้ 8 ชั่วโมง (รวมการทำที่บ้านที่บ้าน)

ใบความรู้ที่3

พัฒนาการและการปรับตัวในวัยรุ่น

วัยรุ่นตอนต้น คือ ช่วงอายุตั้งแต่ 11-14 ปี ระยะเวลาพัฒนาการของร่างกายทั้งส่วนสูง น้ำหนัก และลักษณะทางเพศภายนอกของร่างกายและการเคลื่อนไหวการเจริญเติบโตทางกายจะเป็นไปอย่างรวดเร็ว วัยนี้ส่วนต่างๆ ของร่างกายเจริญขึ้นทุกส่วน เช่น แขน ขายาว มือเท้าใหญ่ ตะโพก ออก ใหญ่ กว้างใหญ่ขึ้นมี “พาน” ที่หน้าอกแต่ถึงแม้ทุกส่วนในร่างกายจะเจริญขึ้นทว่าสัดส่วนในการเจริญเติบโตจะแตกต่างกันไป ไม่เติบโตโดยสัมพันธ์กันทำให้วัยวะบางส่วนกะกะการเคลื่อนไหวร่างกายแก้งก้างผิดปกติบ่อย นอกจากนั้นวัยนี้ยังเริ่มมีกลิ่นตัวแรงและดุน เนื่องจากภูตามผิวหนังขยายตัวและต่อมเหงื่อขับเหงื่อออกมามาก การผลิตน้ำมันตามผิวหนังมีมาก ช่วงนี้จึงเป็นช่วงที่เริ่มมีสิวทั้งเด็กชายและเด็กหญิง

นอกจากอวัยวะของร่างกายจะเจริญเพิ่มขึ้นทั้งทางด้านขนาด ส่วนสูง และน้ำหนักตัวแล้ว ยังมีการเจริญเกี่ยวกับลักษณะเพศชั้นที่สองออกมาอย่างเห็นได้ชัดคือ เด็กชายและเด็กหญิงจะมีการเจริญที่เป็นไปตามเพศของตน ที่นอกเหนือไปจากการมีอวัยวะเพศ เช่น เด็กชายเริ่มมีเสียงห้าวใหญ่ ใหญ่กว่า กว้าง กล้ามเนื้อเป็นมัด มีหนวดเครา และมีขนขึ้นในที่ลับและรักแร้ ส่วนเด็กผู้หญิงจะมีเสียงแหลมเล็ก ตะโพกผาย ทรวงอกขยาย เอวคอดเล็ก ฯลฯ

ลักษณะเพศดังกล่าวถือเป็นเกณฑ์ที่แสดงว่าเด็กนั้นเข้าสู่วัยรุ่นแล้ว ซึ่งเขียนเป็นตารางเปรียบเทียบระหว่างเพศหญิง, เพศชาย ได้ดังนี้

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เกณฑ์การเจริญเติบโตแสดงว่าเด็กเข้าสู่วัยรุ่น

เด็กหญิง	เด็กชาย
1. มีขนในที่ลับและรักแร้	1. มีขนในที่ลับ รักแร้ หน้าอก (บางคน) และมีหนวดเครา
2. ส่วนสูงน้ำหนักเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วจนอาจเท่าผู้ใหญ่ที่โตเต็มที่	2. ส่วนสูงและน้ำหนักเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วเช่นกัน
3. ฟันกรามซี่ที่สองขึ้น	3. ฟันกรามซี่ที่สองขึ้น
4. หลอดเสียงมีการพัฒนาเต็มที่มีน้ำเสียงแหบ	4. เสียงแตกห้าว
5. อวัยวะสืบพันธุ์เจริญ เริ่มมีประจำเดือน	5. อวัยวะสืบพันธุ์เจริญ มีการหลั่งน้ำอสุจิ เป็นครั้งแรก มีฝันเปียก

พัฒนาการของวัยรุ่น

วัยรุ่นมีการเปลี่ยนแปลงใหญ่ ๆ 4 ทาง คือ ทางร่างกาย ทางอารมณ์ ทางสังคม ทางสติปัญญาเมื่อเข้าสู่วัยรุ่นระยะต้นจะมีการเปลี่ยนแปลงมากมาย ทั้งทางด้านชีววิทยาและทางด้านจิตวิทยา การเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายเกิดขึ้นเนื่องจากการสร้างฮอร์โมนสำหรับการเจริญเติบโตและการสร้างฮอร์โมนทางเพศขึ้นในร่างกายในระยะก่อนวัยรุ่น ฮอร์โมนเหล่านี้จะไปทำให้การเจริญเติบโตของเด็กเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วทั้งทางร่างกายและลักษณะทางเพศ ทำให้มีลักษณะเด่นชัดของเพศหญิงและเพศชาย และจะมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านอารมณ์ สังคม และสติปัญญาอย่างมากพร้อมๆ กันไปด้วยซึ่งเป็นผลสืบเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย และลักษณะทางเพศนั่นเอง

การเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายของวัยรุ่นในระยะต่าง ๆ มีดังนี้

ระยะวัยเข้าสู่วัยรุ่น ระยะนี้เซลล์สืบพันธุ์ซึ่งสร้างขึ้นในอวัยวะเพศ (Sex Organ) ทั้งในเพศหญิงและชาย ในเพศหญิงขณะที่เด็กหญิงกำลังเจริญเติบโตอย่างเข้าสู่วัยรุ่นเซลล์เพศหญิงหรือไข่ ซึ่งมีอยู่ในรังไข่มาก่อนแล้วตั้งแต่เกิดก็จะเจริญเติบโต และในขณะเดียวกันรังไข่ซึ่งมีไข่อุ้มนับเป็นจำนวนพันๆ ฟองนั้น ก็จะถูกกระตุ้นโดยฮอร์โมนจากต่อม Pituitary เป็นผลให้เซลล์หญิงหรือไข่เริ่มสุกพร้อมที่จะสืบพันธุ์ได้เป็นฟองแรก ปกติไข่จะหลุดลอยออกมาจากรังไข่ 1 ฟอง จากรังไข่ชายและขวา ข้างละเดือนสลับกัน ไข่ที่สุกแล้วนี้มีขนาดเล็กมาก มีรูปร่างเกือบกลมขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 0.1 มิลลิเมตร ภายในของไข่สุกประกอบด้วยนิวเคลียส 1 อัน ซึ่งมีหน้าที่เก็บอาหารภายในปีกมดลูกมีขนาดเล็ดยอดอยู่ ทำหน้าที่ช่วยพัดพาเอาไข่ให้เคลื่อนไปตามท่อรังไข่เข้าสู่มดลูกได้ถ้าไข่ไม่ได้รับการผสมพันธุ์กับอสุจิจากเพศชายก็จะสลายตัวไปในปีกมดลูก การเตรียมการต่างๆ ของผนังมดลูกเพื่อรองรับรังไข่ก็จะหยุดชะงักลงอันเป็นผลทำให้เกิดมีโลหิตประจำเดือนไหลออกมาจากมดลูกในระยะต่อมา ส่วนในเพศชายขณะที่เด็กชายกำลังเจริญเติบโตอย่างเข้าสู่วัยรุ่น เซลล์เพศชายหรืออสุจิจะเจริญเติบโตในขณะเดียวกันต่อมอัณฑะ ซึ่งมีหลอดเลือดละเอียดเป็นจำนวนมากสำหรับผลิตเซลล์เพศหรืออสุจินั้น ก็จะถูกกระตุ้นโดยฮอร์โมนจาก Pituitary ให้ผลิตเซลล์เพศเพิ่มมากขึ้น เซลล์เพศชายหรืออสุจิเหล่านี้ขนาดเล็กมาก ต้องมองด้วยกล้องจุลทรรศน์จึงจะเห็นมีรูปร่างลักษณะคล้ายลูกช็อคซึ่งมีส่วนหัวโต และหางยาวเรียวยาวลำตัวมีขนาดยาวประมาณ 0.05 มม. สามารถเคลื่อนที่แหวกว่ายไปมาได้ตลอดอวัยวะส่วนหาง แต่ทั้งเพศหญิงและเพศชายการเปลี่ยนแปลงของร่างกายในระยะวัยอย่างเข้าสู่วัยรุ่นนี้ ยังไม่สมบูรณ์เต็มที่และการพัฒนายังไม่สมบูรณ์เต็มที่เช่นกัน ซึ่งธรรมชาติจะพัฒนาไปเรื่อยๆ จนสมบูรณ์เข้าสู่สู่วัยรุ่น

การปรับตัวของวัยรุ่นเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย

1. ทำความเข้าใจกับการทำงานของธรรมชาติในร่างกาย ไม่ควรวิตกกังวลจนเกินเหตุ และปรึกษาแพทย์เมื่อคิดว่าผิดปกติ
2. กินอาหารให้ครบทั้ง 6 หมู่ เพื่อชดเชยกับพลังงานที่ร่างกายใช้ไปในการเปลี่ยนแปลงอวัยวะในร่างกาย

3. แต่งกายให้เหมาะสมกับบุคลิกของตนเอง โดยเลือก แบบ สี ให้เหมาะสม โดยอาจจะต้องพรางสัดส่วนที่เปลี่ยนแปลงและยังไม่คงที่

4. ออกกำลังกาย เพื่อพัฒนากล้ามเนื้อที่กำลังเปลี่ยนแปลง และโครงสร้างที่กำลังคงที่ ช่วยการพรางตัว เนื่องจากสัดส่วนของกระดูกที่กำลังแก่ง้างท่าทางเดินไม่สง่า นอกจากนี้ยังช่วยพัฒนาความคิดและคุณภาพสมองได้ด้วย เนื่องจากระยะนี้เป็นระยะสุดท้ายที่เนื้อสมองจะเจริญเติบโต ควรจะช่วยพัฒนาให้มีศักยภาพทางสมองให้สูงที่สุดเท่าที่จะทำได้

การเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์

อารมณ์เป็นความรู้สึกหรือความสะเทือนใจที่เกิดจากร่างกายถูกสิ่งอื่นมาเร้า คนเรานั้นมักมีอารมณ์เกิดขึ้นเสมอทุกๆ นาที อารมณ์ของวัยรุ่นเป็นอารมณ์ที่รุนแรงเรียกว่าเป็น วิกฤต (Critical period) หรือวัยพายุพายุแค้น (Period of Storm and Stress) ซึ่งหมายถึงอารมณ์รุนแรงเต็มไปด้วยความเชื่อมั่นในตนเอง ในบางครั้งจึงมีความขัดแย้งกับผู้ใหญ่อยู่เสมอ การที่เกิดอารมณ์ได้ง่ายหรือรุนแรงเช่นนี้จึงเป็นเรื่องง่ายต่อการรบกวนหรือชักนำเด็กให้เกิดความรู้สึกอยากลองดีทั้งในทางที่ดีและที่เลว ความคิดชั่ววูบของอารมณ์วัยรุ่นอาจเป็นสิ่งที่ทำให้แสดงพฤติกรรมผิดๆ ออกมา ซึ่งอาจหมายถึงชีวิตและอนาคตของตนเอง

อารมณ์ของวัยรุ่น แบ่งออกได้ ดังนี้

1. อารมณ์ก้าวร้าวรุนแรง เช่น อารมณ์โกรธ อิจฉา เกลียดชัง
 2. อารมณ์เก็บกดเอาไว้ เช่น ความกลัว ความวิตกกังวล ความเศร้าใจ กระอักกระอ่วนใจ สลดหดหู่ เสียใจ
 3. อารมณ์สนุก เช่น ความรัก ชอบสุขสบาย พอใจ ตื่นเต้น
- อารมณ์เหล่านี้เป็นประโยชน์และมีโทษต่อบุคคลทั้งสิ้น และอารมณ์เหล่านี้เป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอไม่คงที่แน่นอน วัยรุ่นที่ประสบความสำเร็จจิตใจขัดแย้งในใจหลายๆ ด้าน ทำให้เกิดอารมณ์ที่เป็นโทษ ซึ่งจะทำให้วัยรุ่นมีลักษณะความรู้สึกทางอารมณ์ได้หลายชนิด ได้แก่

1. เป็นคนเจ้าความคิด
2. รู้สึกว่ามีปมด้อย
3. กระวนกระวายใจ
4. เก็บตัว หนีสังคม ซึมเศร้า

5. บุคลิกภาพเสื่อม เช่น ไม่ยอมรับผิดชอบทั้งๆ ที่เตือนและลงโทษแล้ว
6. วิตกกังวลใจและกลัว
7. มีอาการทางร่างกายผิดปกติ ไม่สบายใจเพราะอารมณ์เสีย
8. มีอาการฉุนเฉียว โมโหง่าย รุนแรง และปึงปึง
9. คิดเพื่อฝัน สร้างวิมานในอากาศ

อารมณ์ต่างๆ ของวัยรุ่นที่ควรทราบ ดังนี้

1. ความกลัว เป็นอารมณ์ที่มีอยู่ในทุกคน ทุกเพศ ทุกวัย เกิดขึ้นเมื่อรู้สึกว่าคุณเองไม่ได้ได้รับความปลอดภัย ความกลัวของวัยรุ่นส่วนใหญ่เป็นความกลัวเกี่ยวกับการปรับตัวให้เข้ากับสังคม และเกี่ยวกับบุคลิกและส่วนประกอบต่างๆ ของร่างกาย นอกจากทำให้กลัวแล้วยังทำให้หงุดหงิดด้วย

2. ความกังวลใจ เป็นผลมาจากความกลัวแล้วเก็บเอาเรื่องต่างๆ เหล่านั้นมาเป็นความกังวลใจ ซึ่งบางทีสิ่งนั้นหรือเรื่องนั้นอาจจะเกิดขึ้นหรือบางทีอาจจะยังไม่เกิดขึ้นก็ได้ นอกจากนี้ อาจเป็นความวิตกกังวลใจเกี่ยวกับเรื่องบุคคลภายในบ้าน ความสัมพันธ์ทางสังคม การเปลี่ยนแปลงทางร่างกายของตนเอง

3. ความโกรธ เป็นการแสดงออกของอารมณ์ ประเภทก้าวร้าวรุนแรงประเภทเดียวกับความอิจฉาริษยา และความเกลียดชัง อาจจะแสดงออกให้เห็นโดยตรงในลักษณะของความโกรธหรือแสดงออกทางอ้อมโดยเก็บตัวอยู่เงียบๆ คนเดียวและไม่ยอมพูดจากับใครๆ ความรุนแรงของความโกรธขึ้นอยู่กับความคับแค้นใจที่เกิดขึ้น ถ้าได้รับการต่อต้านอย่างรุนแรงหรือสิ่งที่ปรารถนานั้นมีความหมายต่อตนเองมากอารมณ์โกรธจะรุนแรงมากและมีระยะเวลาตามไปด้วย

4. ความรักในวัยรุ่นจะมีความรักประเภทใหญ่ ๆ ดังนี้

4.1 ความรักตนเอง ได้แก่ ความรักและดูแลเอาใจใส่สภาพความเป็นไปของตนเอง เช่น ทรวดทรง ความสวยงามของใบหน้า การเลือกเครื่องแต่งกาย เป็นต้น

4.2 ความรักเพื่อน วัยรุ่นจะให้ความรักและความสนับสนุนเพื่อนเพศเดียวกันจำนวนมากๆ โดยตั้งเป็นแก๊งค์ในพวกที่มีลักษณะนิสัยใจคอและรสนิยมเดียวกัน

4.3 ความรักในเพศตรงข้าม ในวัยรุ่นปัญหาเรื่องเพศตรงข้ามมักเข้าไปแทรกแซงอยู่ในจิตใจเสมอ เป็นความรักต่อเพื่อนต่างเพศเป็นไปอย่างรุนแรง อาจมีผลกระทบกระเทือนต่อชีวิตและอนาคตของวัยรุ่นได้มาก

4.4 ความรักคนที่ตนเทิดทูนเป็นพิเศษ วัยรุ่นมักจะรักคนที่มีความเก่งความสามารถพิเศษในทางใดทางหนึ่ง เทิดทูนบูชาอยากเอาแบบอย่างโดยยึดถือเป็นแบบที่จะปรับปรุงบุคลิกภาพของตนเองในอนาคต

5. ความอิจฉาริษยา อารมณ์อิจฉาริษยาอาจแสดงออกมาในรูปของความโกรธรุนแรงและไม่มีเหตุผล สาเหตุมักเกิดจาก

5.1 ปัญหาเกี่ยวกับเพื่อนต่างเพศ ซึ่งบางครั้งวัยรุ่นไม่สามารถยับยั้งอารมณ์ อาจก่อให้เกิดการทะเลาะวิวาทได้

5.2 การแย่งความรักความสนใจภายในครอบครัว

6. ความอยากรู้ อยากเห็น วัยรุ่นเกิดความอยากรู้ อยากเห็นในสิ่งที่จะเกิดขึ้นในภายหน้า หรือสิ่งที่ได้รับการปกปิดซ่อนเร้น โดยเฉพาะเกี่ยวกับเรื่องราวของเพศตรงข้าม เช่น พยายามและแสวงหาความเร้นลับเกี่ยวกับเรื่องสืบพันธุ์และเรื่องเกี่ยวกับอวัยวะเพศตรงข้าม

7. ความสนใจ วัยรุ่นมีพลังมากซึ่งมักจะสนใจการเล่นกีฬา การทำงานเกี่ยวกับเครื่องยนตร์กลไก สนใจเรื่องสุขภาพ เรื่องเพศ การเลือกอาชีพ และเรื่องภายในครอบครัว เป็นต้น

แนวทางที่จะช่วยให้คนอารมณ์ดีได้

การรักษาอารมณ์ให้ดีอยู่เสมอในวัยรุ่นเป็นสิ่งสำคัญ ชีวิตของคนเราจะสุขสบาย ย่อมขึ้นอยู่กับความรู้แนวทางที่จะช่วยให้มีอารมณ์ดีได้คือ

1. พยายามหลีกเลี่ยงสถานการณ์ที่เราอารมณ์ให้เกิดความเศร้า ตกใจ และกลัว
2. เรียนรู้ศึกษาเรื่องอารมณ์ให้มาก เช่น การอ่านหนังสือ การสังเกตจากชีวิตจริงหรือจากตัวละครที่แสดงว่าอะไรดีอะไรไม่ดี
3. พยายามข่มใจให้สงบ ระวังยับยั้งอารมณ์ให้เป็นไปที่ละเล็กทีละน้อย
4. ทำงานเป็นกิจวัตรประจำ งานจะช่วยให้เพลิดเพลินไม่คิดมาก
5. มีอารมณ์ขัน รื่นเริงอยู่เสมอ เห็นโลกนี้น่าอยู่สนุกสนาน

การเปลี่ยนแปลงทางสังคม

เด็กวัยรุ่นมีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เห็นได้ชัด คือ

1. ต้องการเป็นอิสระและการเป็นตัวของตัวเอง
2. ต้องการเป็นที่ยอมรับของเพื่อน มีการรวมกลุ่มระหว่างเพื่อนสนิทในเพศเดียวกัน
3. ในระยะวัยรุ่นตอนต้นในระยะต่อมาเริ่มมีความสัมพันธ์กับเพศตรงข้ามโดยมีสมาชิก

เพศตรงข้ามเข้าร่วมกลุ่มด้วย

4. เชื่อถือและรับฟังเพื่อนมากกว่าพ่อแม่
5. คิดดูถูกดูแคลนพ่อแม่และผู้ใหญ่
6. เริ่มสนใจจะมีเพื่อนต่างเพศ มีอารมณ์หิวหรือหาว วู่วาม และเปลี่ยนแปลงง่าย
7. ชอบคิดเปรียบเทียบกับเพื่อนฝูง รู้สึกมีปมด้อยและท้อแท้ใจง่าย ๆ
8. ความต้องการที่จะเข้าใจความสำคัญของครอบครัวและปัจจัยต่างๆ ที่จะนำมาซึ่ง

ความสุขแห่งครอบครัว แต่ยังคงความสับสน จึงเป็นหน้าที่ของผู้ใหญ่ที่จะต้องส่งเสริมเด็กวัยรุ่นให้สร้างปรัชญาชีวิตได้อย่างถูกต้องเหมาะสมกับสภาพของสังคม และควรรู้จักวิธีการแนะแนวส่วนบุคคลด้วย เพื่อช่วยให้เด็กสร้างมาตรฐานของศีลธรรมและจริยธรรมให้แต่ตนเองได้

การเปลี่ยนแปลงทางสติปัญญา

การเปลี่ยนแปลงทางสติปัญญาตามปกติของวัยรุ่นเป็นดังนี้

1. มีความคิดอ่านกว้างขวาง ลึกซึ้ง
2. อยากรู้อยากเห็น ต้องการทดลองและหาคำตอบ
3. เริ่มคิดถึงชีวิตอดีต ปัจจุบันและอนาคต มีความกังวลใจมากถึงอนาคต
4. ต้องการให้ผู้ใหญ่ยอมรับความคิดของตน
5. อุดมคติสูง หัวรุนแรง ต้องการให้สังคมมีความยุติธรรม เสมอภาค ยอมรับความ

เหลื่อมล้ำต่ำสูงในสังคมไม่ได้ดีนัก

6. มีความเชื่อมั่นในสิ่งต่างๆ อย่างรุนแรง ซึ่งมีทั้งประโยชน์และโทษ เพราะถ้าวัยรุ่นมีความเชื่อมั่นในสิ่งที่ดีย่อมเกิดประโยชน์อย่างมากมาย แต่ถ้าไปหลงเชื่อมั่นในสิ่งที่ผิดแล้วอาจก่อให้เกิดความเสียหายได้ นิสัยใจคอดต่างๆ ที่เกิดขึ้นในวัยรุ่นจะเป็นสาเหตุของการเกิดพฤติกรรมต่างๆ ต่อไปนี้

แนวทางการตอบคำถามเรื่องเพศกับลูก

สิ่งที่ต้องระวัง	ลองพยายามทำสิ่งนี้
<p>ไม่ควรหลีกเลี่ยง ป้ายเบี่ยง หรือ เปลี่ยนเรื่องคุย</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ตั้งใจฟังคำถามลูก และฉวยโอกาสพูดคุยโดยยกตัวอย่างจากสถานการณ์ต่างๆ ในขณะนั้น เช่น ระหว่างดูโฆษณา ละครทีวี เดินเล่นในห้าง นั่งรถ ฯลฯ - ให้คำตอบสั้นๆ ถ้ายังไม่สะดวกใจจะคุย เช่น อยู่ในที่สาธารณะ หรืออยู่ในช่วงเวลาที่ยังไม่เหมาะสมว่า "เดี๋ยวเราค่อยคุยเรื่องนี้กันที่บ้าน" หรือ "รอให้แม่/พ่อว่างก่อนนะ เดี่ยวจะคุยให้ฟัง"
<p>ไม่ควรไล่ให้ไปถามพ่อ หรือ ถามแม่แทน</p>	<ul style="list-style-type: none"> - บอกลูกไปตรงๆ ว่า "ไม่รู้ แต่จะลองไปหาคำตอบให้" หรือชวนลูกให้ช่วยกันหาคำตอบว่าเพราะอะไร - หากคุณลำบากใจ อายุที่จะพูด ก็ควรให้ลูกรับรู้ ว่า "แม่กระดากปาก ยังไม่กล้าพูด ขอเวลาหน่อยแล้วจะตอบ"
<p>ไม่ควรหัวเราะ ล้อเลียน หรือแสดงให้ลูกเห็นว่าคำถามของลูกเป็นเรื่องตลก</p>	<p>การหัวเราะหรือล้อเลียนคำถามของเด็กในเรื่องเพศ จะทำให้ลูกเกิดความสับสน และกังวลใจ ส่งผลให้เมื่ออนาคต ลูกเกิดปัญหาในเรื่องเพศ ลูกจะไม่สามารถตัดสินใจได้ว่าควรทำอย่างไรสิ่งที่ดีควรทำ คือ การสนับสนุน หรือแสดงออกทั้งน้ำเสียง กริยา วาจา ในทางที่ทำให้ลูกรู้ว่าเมื่อไหร่ที่มีคำถามในเรื่องเพศ ให้มาปรึกษาหรือถามกับพ่อแม่ได้เสมอ</p>

สิ่งที่ไม่ควรทำ	ลองพยายามทำสิ่งนี้
ไม่ควรใช้น้ำเสียงตำหนิ ห้ามปรามเมื่อได้ยินคำถามที่แสดงความอยากรู้อยากเห็นในเรื่องเพศของลูก	เปิดใจรับฟัง แสดงให้ลูกเห็นว่าพ่อแม่มีความสนใจเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องเพศ และเห็นว่าเป็นเรื่องธรรมชาติ ไม่ใช่เรื่องผิดปกติ
ไม่ควรใช้คำเรียกอวัยวะต่างๆ ด้วยน้ำเสียงดูถูก ตีเตี๋ยน	ใช้คำเรียกอวัยวะต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องเพศที่ถูกต้องตามความเป็นจริง
ไม่ควรให้ลูกฟังข้อมูลต่างๆ มากมายในคราวเดียว	การพูดคุยเรื่องเพศกับลูก ต้องเลือกใช้คำศัพท์ที่สอดคล้องกับวัยของลูก ไม่ใช่ศัพท์ที่ยากเกินกว่าลูกจะเข้าใจ เช่น การตอบคำถามว่า เด็กเกิดมาจากไหน การตอบคำถามเด็กวัย 5 ปี ต้องใช้การอธิบายที่ต่างจากการตอบคำถาม เด็กวัย 8 ปี และ 11 ปี

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ใบงานที่3/1

บัตรคำสำหรับกิจกรรม "โตเป็นหนุ่ม เป็นสาว"

ฝันเปียก

มีกลิ่นตัว

มีสิว

ชนรักแฉะ

เสียงแตก

เจ็บหัวนม

เหงื่อออกเยอะ

เจ็บหน้าอก

ขนขึ้นตามแขน ขา

ขนขึ้นที่หัวหน่าว

สะโพกผาย

หน้าอกขยาย

ขนที่อวัยวะเพศ

ตัวสูงขึ้น

กล้ามเนื้อเป็นมัด

หน้ามัน

อวัยวะเพศใหญ่ขึ้น

เกิดอารมณ์ทางเพศ

มีประจำเดือน

เอวคอด

รักสวยรักงาม

อวัยวะเพศแข็งตัว

ชี้หูคางคาง

ติดเพื่อน

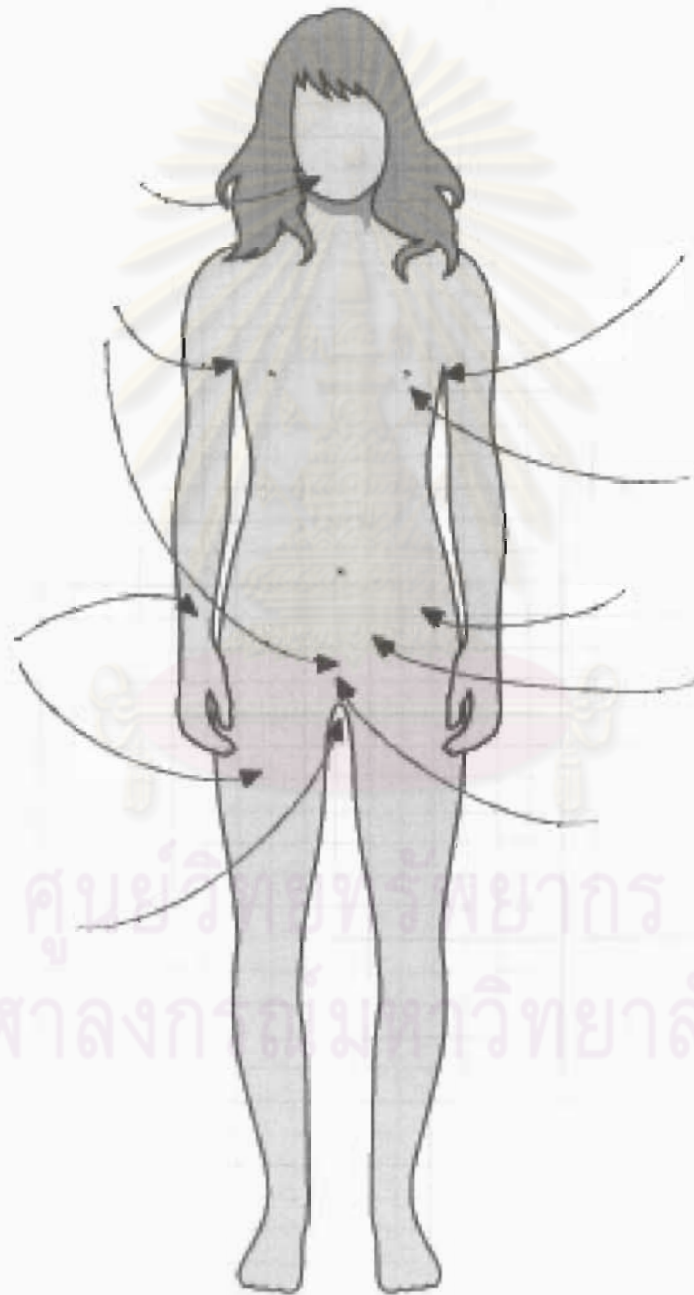
มีหนวด

ไหล่กว้างขึ้น

สนใจเพศตรงข้าม

ใบงานสำหรับพ่อแม่ ผู้ปกครองฝึกปฏิบัติในห้อง

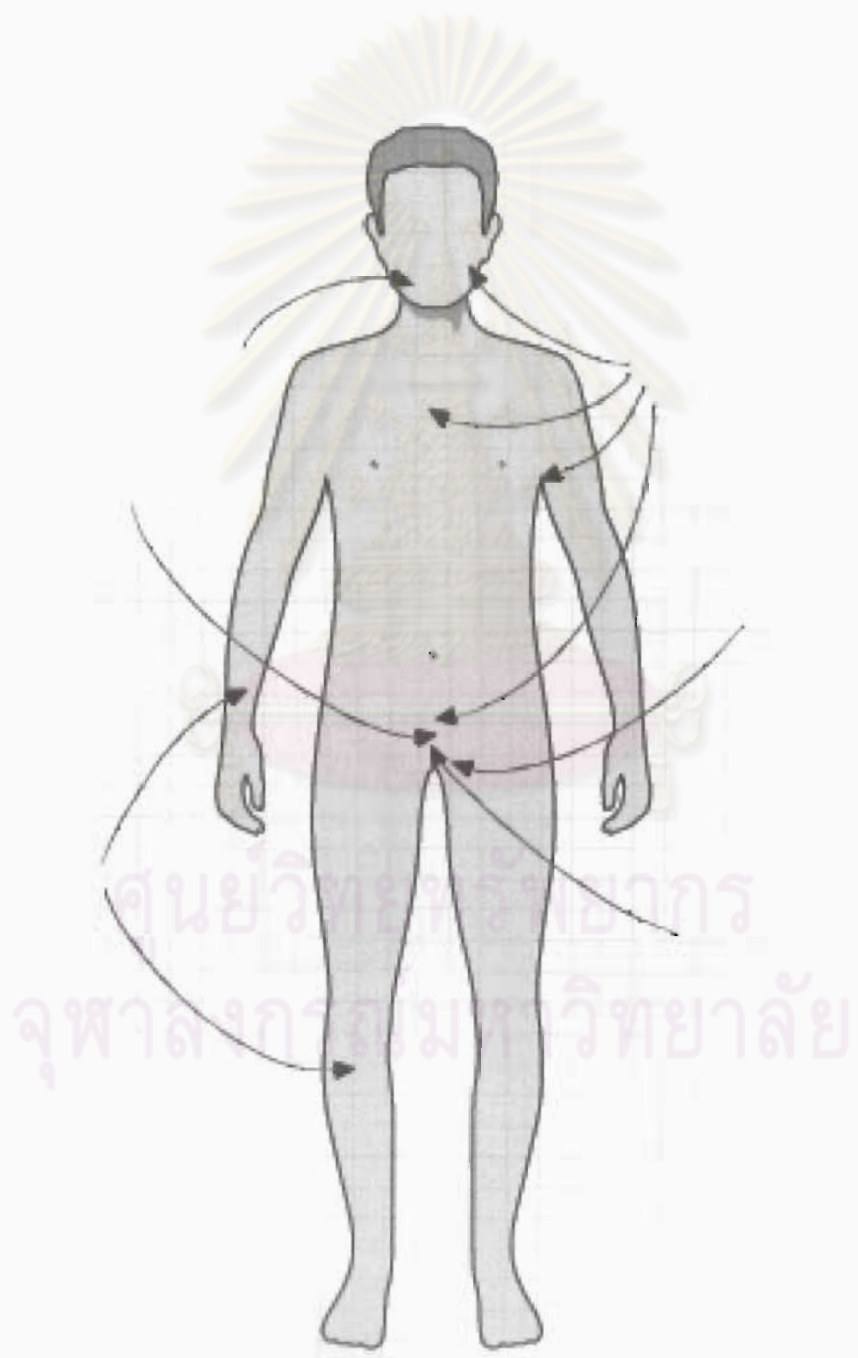
ภาพลายเส้นเด็กผู้หญิง

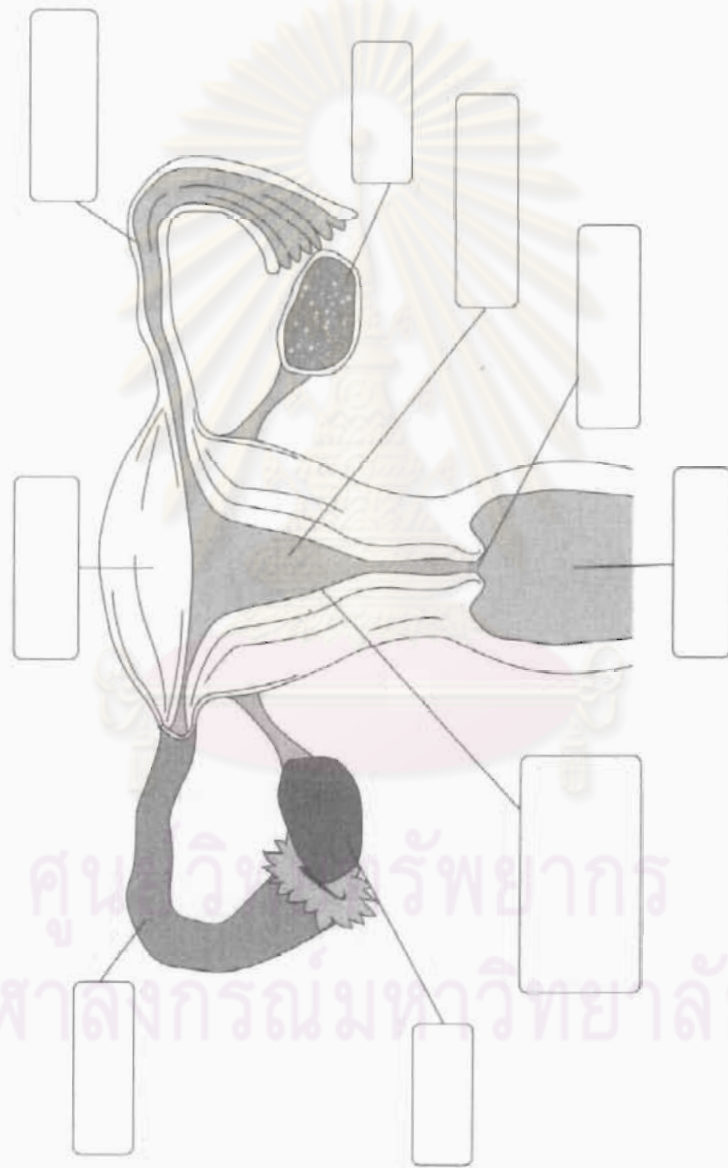
ศูนย์วิจัยรังษยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ใบงานสำหรับพ่อแม่ ผู้ปกครองฝึกปฏิบัติในห้อง

ภาพลายเส้นเด็กผู้ชาย

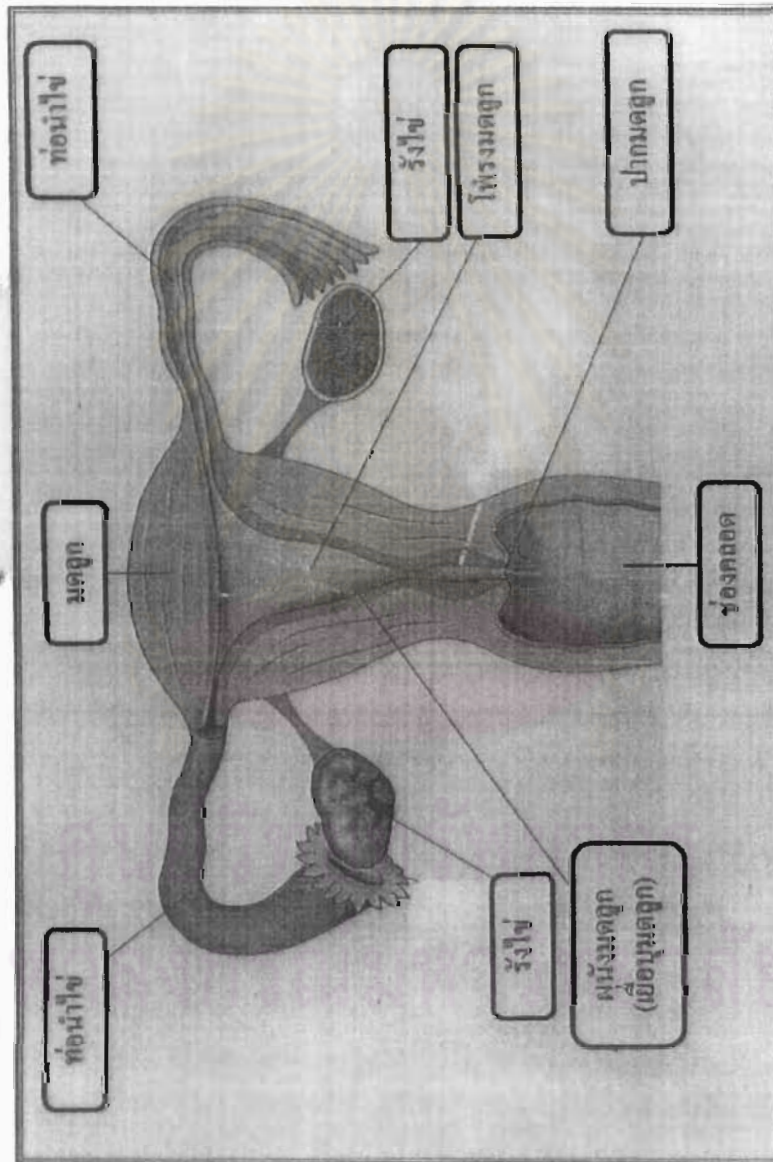
ใบงานสำหรับพ่อแม่ ผู้ปกครองฝึกปฏิบัติในห้อง

ระบบสืบพันธุ์ภายในเพศหญิง

ใบเจलयสำหรับพ่อแม่ ผู้ปกครองฝึกปฏิบัติในห้อง

ระบบสืบพันธุ์ของเพศหญิง

ใบงาน3/2

สำหรับฝึกปฏิบัติในห้อง 1 คำถามต่อ 1 กลุ่ม (กลุ่มละ 3 คน) ฝึกการสื่อสารเมื่อถูกถามว่า...

ลูกสาววัย 12 ปี ถามแม่ "จริงไหมที่เวลาผู้หญิงมีประจำเดือนแล้วจะปวดท้องมาก"

ลูกชายวัย 11 ปี ถามพ่อ "ผมได้ยินเพื่อนผู้หญิงที่โรงเรียนคุยเรื่องมีเมนส์ เมนส์คืออะไร"

ลูกชายวัย 13 ปี ถามแม่ "ผมเป็นอะไรไม่รู้ตื่นมาแล้ว มีเมือกขาวๆ ออกมา เลอะที่นอน"

ลูกสาววัย 13 ปี ถามแม่ "ทำไม แนน เพื่อนสนิทหนู ถึงมีหน้าอกใหญ่กว่าหนูตั้งเยอะ"

ลูกชายวัย 13 ปี ถามพ่อ "มีคนบอกว่าผู้ชายถ้าช่วยตัวเองบ่อยๆ แล้วจะตัวเตี้ย จริงไหมพ่อ"

ลูกชายวัย 12 ปีถามพ่อ "ผู้หญิงเขาท้องได้ยังไงหรือ พ่อ"

ลูกสาวอายุ 13 ปีถามแม่ "แม่ สาวบริสุทธิ์แปลว่าอะไร"

ลูกสาววัย 12 ปี ถามพ่อ "พ่อ คำว่า ช่วยตัวเอง แปลว่าอะไร"

ลูกชายวัย 13 ปี ถามพ่อ "ทำไมหน้าผมถึงมีสิวขึ้นเยอะมากเลย"

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การฝันเปียก

การหลั่งน้ำอสุจินั้นจะเริ่มเกิดขึ้นในช่วงอายุประมาณ 11 ปี แต่ก็อาจเกิดขึ้นเร็วหรือช้ากว่านี้ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ขึ้นอยู่กับแต่ละคน การฝันเปียกเป็นลักษณะทางธรรมชาติของเด็กผู้ชายที่แตกเนื้อหนุ่ม เมื่อร่างกายผลิตน้ำอสุจิและเก็บสะสมไว้ เมื่อมีปริมาณมากเกินไป ร่างกายจะขับออกมาตามกลไกธรรมชาติ มักเกิดขึ้นในช่วงที่กำลังฝันโดยอาจนึกถึงสิ่งที่กระตุ้นอารมณ์ทางเพศ เมื่อตื่นขึ้นมาก็พบว่ามิชของเหลวเปียกชื้นตรงเป้ากางเกงนอน หรือเปื้อนบนที่นอน จึงเรียกว่า “ฝันเปียก” หรืออีกกรณีการเล่นต่อสู้กับเพื่อนๆ อาจปลุกเร้าและกระตุ้นองคชาติได้ จะทำให้น้ำอสุจิเล็ดลอดออกมาตามธรรมชาติ ที่เรียกว่า “การหลั่งอย่างไม่รู้ตัว” ทั้งนี้ เด็กชายแต่ละคนอาจมีความถี่ในการฝันเปียกแตกต่างกัน ตั้งแต่ไม่เคยฝันเปียกเลยจนกระทั่งสัปดาห์ละหลายๆ ครั้ง จึงไม่ควรถือเรื่องนี้เป็นเรื่องความผิดปกติทางเพศของวัยรุ่นชาย

น้ำอสุจิเป็นของเหลวสีขาวขุ่น ประกอบด้วยตัวอสุจิและสารคัดหลั่งจากต่อมลูกหมากและต่อมพิทัวตัวอสุจิ ซึ่งจะถูกขับออกมาพร้อมกันผ่านทางท่อน้ำอสุจิ ในน้ำอสุจิเพียงหยดเดียวจะมีสเปิร์มหรือตัวอสุจิประมาณ 1,500 ตัว ขณะที่ผู้ชายถึงจุดสุดยอด จะหลั่งน้ำอสุจิออกมาประมาณ 1 ช้อนชา ซึ่งมีอสุจิอยู่ถึง 300 ล้านตัวและเชื้ออสุจิเพียงหนึ่งตัวก็สามารถเข้าไปผสมกับไข่ได้เมื่อมีเพศสัมพันธ์แบบสอดใส่ วัยรุ่นชายจะมีอสุจิที่สมบูรณ์เมื่ออายุราว 13 - 14 ปี

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การจัดการอารมณ์เพศ หรือการช่วยตัวเอง

วัยรุ่นหญิงชายต่างก็เริ่มมีความรู้สึกหรืออารมณ์ทางเพศเพิ่มมากขึ้นตามลำดับ (วัยรุ่นเป็นวัยที่มีความรู้สึกทางเพศสูงสุด) การช่วยตัวเอง เป็นวิธีการจัดการเพื่อผ่อนคลายอารมณ์เพศ ซึ่งเป็นเรื่องปกติธรรมดาของทั้งหญิงและชาย โดยการลบล้างอวัยวะเพศของตนเอง แต่ละคนอาจมีวิธีการแตกต่างกันไป

การตั้งครรภ์

เกิดขึ้นจากการมีเพศสัมพันธ์ระหว่างชายและหญิง เมื่อมีการหลั่งน้ำอสุจิในช่องคลอด ตัวอสุจิจะว่ายเข้าไปในมดลูกจนถึงท่อไข่ และพบไข่ของฝ่ายหญิงพอดี ก็เกิดการผสมระหว่างอสุจิกับไข่หรือที่เรียกว่า “การปฏิสนธิ” แต่ถ้าไม่มีไข่ อสุจิจะตายไปเองภายในเวลา 2 - 3 วัน

สิว กับ วัยรุ่น

สิว เป็นสิ่งที่วัยรุ่นและหนุ่มสาวทุกคนรู้จักกันดี สิวเป็นสัญญาณของการแตกเนื้อหนุ่มสาว ส่วนมากมักจะพบว่ามีสิวกันตั้งแต่อายุประมาณ 12-13 ปี และจากสถิติทางการแพทย์พบว่าวัยรุ่นประมาณ 80% เคยเป็นสิวมามาก่อน

เมื่อเข้าสู่วัยรุ่น ฮอร์โมนเพศในร่างกายจะมีการเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะ ฮอร์โมนเพศแอนโดรเจน ซึ่งเป็นตัวกระตุ้นต่อมไขมันให้ทำงานมากขึ้น

เมื่อรูขุมขนบริเวณใบหน้า บริเวณอกและแผ่นหลังอุดตัน ไขมันที่ถูกสร้างจากต่อมไขมันระบายออกไม่ทัน ก็จะกลายเป็นอาหารอย่างดีแก่เชื้อแบคทีเรียบนผิวหนัง และทำให้เกิดการอักเสบตามมา

การบ้านครั้งที่ 3

1.ตอบคำถามในหัวข้อต่อไปนี้

1.1 ท่านคิดว่าเด็กเข้าสู่วัยรุ่นเมื่ออายุประมาณเท่าไร เพศหญิงและเพศชายเข้าสู่วัยรุ่นพร้อมกันหรือไม่ อย่างไร

1.2 การเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ ต่อไปนี้ ของวัยรุ่น จะทำให้เด็กวัยรุ่นรู้สึกหรือมีพฤติกรรมอย่างไรบ้าง

การเปลี่ยนแปลงของวัยรุ่น	ความรู้สึกและพฤติกรรมของวัยรุ่น
1. ด้านร่างกาย	-
2. ด้านอารมณ์	-
3. ด้านสังคม	-
4. ด้านสติปัญญา	-

2. พ่อแม่ควรปฏิบัติตัวอย่างไร ต่อการเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาของบุตรวัยรุ่น

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หน่วยที่ 4

เพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร

สาระการเรียนรู้

1. การชะลอการมีเพศสัมพันธ์และการมีเพศสัมพันธ์ที่ปลอดภัยของวัยรุ่น
2. ผลกระทบจากการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร
3. โรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ โรคเอดส์และการป้องกัน

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

1. เพื่อให้พ่อแม่ตระหนักถึงความสำคัญของการแนะนำเพื่อชะลอการมีเพศสัมพันธ์ และการมีเพศสัมพันธ์ที่ปลอดภัยของลูกวัยรุ่น
2. เข้าใจโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ โรคเอดส์และการป้องกันโรค

ชั้นนำเข้าสู่บทเรียน (30 นาที)

ชวนผู้ปกครองเล่นเกมเพื่อละลายพฤติกรรมและเป็นการอุ่นเครื่องก่อนเข้าสู่กิจกรรม

ขั้นตอนการสอน

ขั้นที่1 ประสพการณ์ เปิดเผยตนเอง

1. ผู้วิจัยนำสนทนากลุ่มใหญ่เรื่องปัญหาทางเพศของวัยรุ่นในปัจจุบัน สุ่มถามผู้ปกครอง 3-4 คนให้เล่าจากประสบการณ์ในครอบครัวของตนเกี่ยวกับพฤติกรรมทางเพศของบุตรเมื่อเข้าสู่วัยรุ่นที่ท่านรู้สึกลำบากใจในการพูดคุย (ใช้เวลา 20 นาที)

ขั้นที่2 สะท้อนความคิด/อภิปราย การร่วมรู้สึก การสนับสนุนเกื้อกูลคู่สนทนาและเสมอภาคในการสื่อสาร

2.จากนั้น ผู้วิจัยแบ่งกลุ่มย่อยกลุ่มละ 4-5 คน และแจกกรณีศึกษา เรื่อง“ไม่น่าเลยจริงๆ” ให้กลุ่มผู้ปกครอง ร่วมกันอภิปรายแลกเปลี่ยนให้ได้ข้อสรุปตามประเด็นที่ได้รับมอบหมาย กลุ่มละ 1ประเด็น ตามใบงานที่4/1(ใช้เวลา 30 นาที) แล้วส่งตัวแทนกลุ่มนำเสนอในกลุ่มใหญ่ (กลุ่มละ 20 นาที)

ขั้นที่3 ความคิดรวบยอด

3.ผู้วิจัยสรุปแนวคิดที่ควรได้ในแต่ละประเด็นและบรรยายเพิ่มเติมให้ผู้ปกครองทราบถึงความสำคัญของการให้ความรู้วัยรุ่นในเรื่องของการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร ปัญหาและผลกระทบที่ตามมา การป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์และโรคเอดส์พร้อมแจกเอกสารประกอบใบความรู้ที่4 (ใช้เวลา 40 นาที)

ขั้นที่4 ทดลอง/ประยุกต์แนวคิด ประสบความสำเร็จจากการกระทำและการสื่อสารทางบวก

4.ให้ผู้ปกครองจับคู่กันอภิปรายและตอบแบบสอบถามตามใบงาน4/2(ใช้เวลา20 นาที) เมื่อครบกำหนดเวลาให้ส่งแบบสอบถามให้วิทยากร จากนั้นฟังเฉลยพร้อมกัน

5.วิทยากรฉายวีดิทัศน์เรื่อง “ความเสี่ยงที่หลีกเลี่ยงได้” ให้ผู้ปกครองชม(ความยาว 15 นาที) หลังจากนั้น ให้ผู้ปกครองจับคู่เดิม นำความรู้ที่ได้จากการดูวีดิทัศน์มาช่วยกันคิดบทสนทนาจบบริบูรณ์และผลัดเปลี่ยนกันฝึกทักษะการสนทนาระหว่างกันเกี่ยวกับเรื่องการชะลอการมีเพศสัมพันธ์ การมีเพศสัมพันธ์ที่ไม่พร้อม ไม่ปลอดภัย ผลกระทบที่ตามมา และเรื่องโรคเอดส์กับการป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ (ใช้เวลา 50 นาที)

6. ปิดการอบรม และมอบหมายการบ้านให้กลับไปฝึกปฏิบัติกับลูก พร้อมทั้งนัดหมายการพบกันครั้งต่อไป

สื่อแหล่งเรียนรู้	วิดีโอ หนังสือ สื่ออินเทอร์เน็ต
สื่อการสอน	วีดิทัศน์เรื่อง ความเสี่ยงที่หลีกเลี่ยงได้ ใบความรู้ ใบงาน กรณีศึกษาเรื่อง ไม่น่าเลยจริงๆ
กิจกรรมเสริม	ฝึกทักษะการสอนลูกเรื่องความรู้เกี่ยวกับโรคเอดส์และการป้องกัน
การประเมินผล	

1. สังเกตจากการอภิปรายกลุ่มและการนำเสนอของแต่ละกลุ่ม
2. สังเกตจากการมีส่วนร่วมช่วยกันทำกิจกรรม ช่วยกันสรุปของผู้ปกครอง

ระยะเวลาการเรียนรู้ 8 ชั่วโมง (รวมการทำกรบ้านที่บ้าน)

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ใบความรู้ที่4

เพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร

พฤติกรรมทางเพศของวัยรุ่นในปัจจุบันนี้ ออกนอกรอบดั้งเดิมมากขึ้นทุกที เช่น การคบเพื่อนต่างเพศเป็นไปอย่างอิสระเสรีเพราะเห็นว่าไม่ใช่เรื่องน่าอาย หญิงสาวให้ความสำคัญในการครองตัว เป็นหญิงพรหมจรรย์ถึงวันแต่งงานน้อยลง ประกอบกับ ความเข้าใจที่ไม่ถูกต้องในเรื่องเพศ ทำให้วัยรุ่นมีพฤติกรรมทางเพศที่ไม่ถูกต้องเหมาะสม เช่น การมี เพศสัมพันธ์ ก่อนวัยอันควร การสำส่อนทางเพศ การเบี่ยงเบนทางเพศ เช่นการรักร่วมเพศ เป็นต้น และเกิดปัญหาต่างๆ ตามมา เช่น การเป็นโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ โรคเอดส์ การตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์ และปัญหาการทำแท้ง

ผลกระทบของปัญหาการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร

1. การตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์ ในช่วงวัยรุ่นการเจริญเติบโตและความสมบูรณ์ทางร่างกายทำให้เกิดความพร้อมทาง ภาวะอารมณ์เจริญพันธุ์สูงมาก การตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์ของวัยรุ่น เกิดจากการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร เป็นการตั้งครรภ์ในขณะที่ทั้งสองฝ่ายยังไม่มีความพร้อมในทุก ๆ ด้าน จึงก่อให้เกิดปัญหาตามมาอย่างมากทั้งทางด้านครอบครัว เศรษฐกิจ และสังคม และปัญหาการตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์นี้ส่งผลกระทบต่ออนาคตของวัยรุ่นอย่างมากด้วย

ลักษณะของปัญหาจากการตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์มีดังนี้

1.1 ฝ่ายหญิงที่เป็นฝ่ายที่ตั้งครรภ์ส่วนใหญ่กำลังศึกษาเล่าเรียนอยู่ เมื่อตั้งครรภ์ขึ้นมาก็ไม่อาจศึกษาเล่าเรียนต่อไปได้ ทำให้ต้องออกจากการศึกษากลางคัน ซึ่งก็หมายถึงอนาคตการเรียนก็หมดไปอย่างสิ้นเชิงบางรายเมื่อตั้งครรภ์ก็ไม่กล้าบอกพ่อแม่ ผู้ปกครองทราบแต่ก็ไม่สามารถปกปิดได้ตลอดไป จึงตัดสินใจหนีออกจากบ้านไปเผชิญชีวิตด้วยตนเอง เมื่อคลอดลูกก็จะเกิดปัญหาตามมามากมาย โดยเฉพาะปัญหาทางเศรษฐกิจและปัญหาสังคม

1.2 ในบางกรณีตัดสินใจทำแท้งเพื่อยุติการตั้งครรภ์โดยหวังว่าเมื่อไม่ตั้งครรภ์แล้วจะสามารถกลับมาใช้ชีวิตและศึกษาเล่าเรียนได้ตามปกติ ในความเป็นจริงแล้วการทำแท้งเป็นเรื่องที่ผิดทั้งทางด้านศีลธรรม กฎหมาย และค่านิยมของสังคม และที่สำคัญที่สุดคือ ส่งผลกระทบต่อสุขภาพ ในบางรายที่ทำแท้งโดยผู้ทำไม่ใช่แพทย์อาจเป็นอันตรายรุนแรง เช่น ตกเลือด

ติดเชื้อย่างรุนแรง ทำให้เสียชีวิตได้ หรือบางรายอาจต้องผ่าตัด ตัดมดลูกทิ้งทำให้ไม่สามารถตั้งครรรภ์ได้อีกเลยตลอดชีวิต

1.3 ในบางกรณี เมื่อตั้งครรรภ์ขึ้นมาจะทำให้เกิดภาวะจำยอมที่ต้องแต่งงานกัน โดยทั้งสองฝ่ายยังไม่มีความพร้อมสำหรับการใช้ชีวิตคู่ที่ต้องมีภาระเลี้ยงดู บุตร ทำให้เกิดปัญหาครอบครัวซึ่งนำไปสู่การหย่าร้างในที่สุด

1.4 ปัญหาทางด้านจิตใจและอารมณ์ วัยรุ่นที่มีปัญหาการตั้งครรรภ์ไม่พึงประสงค์ มักจะมีความรู้สึกที่ว่าตนทำผิดเกิดความละอายใจและวิตกกังวลว่าคนอื่นจะรู้คิด ถึงฝ่ายชายจะรับผิดชอบหรือไม่ พ่อแม่จะคิดอย่างไร ทำให้เก็บตัวเกิดความเศร้าโศก รู้สึกเครียดแต่สิ่งเหล่านี้จะลดน้อยลงได้ถ้าคนในครอบครัวยอมรับฟังปัญหาที่เกิดขึ้นและให้โอกาส

2. เสียการเรียน เมื่อคนเราหมกมุ่นกับเรื่องเพศ มีเวลาอยู่กันมาก จะทำให้สนใจการเรียนน้อยหรือไม่สนใจการเรียนเลย มักขาดเรียนบ่อย หรือหนีเรียนไปเลย หลายคนต้องลาออกจากโรงเรียน โดยเฉพาะฝ่ายหญิงจะพบมาก แต่ฝ่ายชายก็มีเหมือนกัน และงานวิจัยส่วนใหญ่พบว่า ผลของการมีเชื้ก้ในวัยรุ่นสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเรียนและผลการเรียนที่ตก ต่ำลงด้วย

3. การที่วัยรุ่นมีเพศสัมพันธ์เร็วมากขึ้นทำให้การมองเห็นคุณค่าตนเองเปลี่ยนไป การมีเพศสัมพันธ์ระหว่างวัยรุ่นส่งผลให้วัยรุ่นมองกิจกรรมทางเพศเป็นเพียง “การแลกเปลี่ยน” อารมณ์ และวัตถุทางเพศ ยิ่งเมื่อมีบ่อยครั้งขึ้นการเคารพและเห็นคุณค่าตนเองก็จะยิ่งน้อยลง

4. การติดเชื้อโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ การมีเพศสัมพันธ์อาจทำให้เกิดการติดเชื้อโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ได้ ที่สำคัญคือ โรคในกลุ่มกามโรคและโรคเอดส์ โดยเฉพาะโรคเอดส์เป็นโรคที่กำลังแพร่ระบาด และทำให้เกิดปัญหาทางสังคมอย่างมาก ทั้งยังเป็นโรคที่ไม่มียาหรือวิธีการรักษาที่ทำให้หายขาดได้ และไม่มีวัคซีนสำหรับป้องกันโรคนี้ การติดเชื้อโรคเอดส์จึงทำให้เกิดปัญหาสุขภาพและปัญหาสังคมตามมา ทั้งยังทำลายอนาคตอีกด้วย

การมีเพศสัมพันธ์ที่ปลอดภัย

การมีเพศสัมพันธ์ที่ปลอดภัย ถือเป็นความรับผิดชอบด้วยกันทั้งสองฝ่ายของชายและหญิง ไม่มีใครจะทราบได้ว่าคู่นอนของตนมีโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์หรือไม่ เช่น เชไขไอวี โคโนเรียริม ฯลฯ บางคนอาจมีเชื้โรคเหล่านี้แอบแฝงอยู่ในร่างกาย ทั้งที่ไม่ปรากฏอาการใดๆ ให้เห็น

ฉะนั้นการป้องกันโรคโดยการใช้ถุงยางอนามัยจึงเป็นวิธีการหนึ่งที่จะช่วยให้มีความปลอดภัยจากการติดโรคเนื่องจากการมีเพศสัมพันธ์และยังเป็นการช่วยป้องกันการตั้งครรภ์ด้วย

โรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ หมายถึง โรคที่ติดต่อจากบุคคลหนึ่งไปยังอีกบุคคลหนึ่ง โดยผ่านการมีเพศสัมพันธ์ เดิมเราใช้ว่า “กามโรค” ในการเรียกโรคเหล่านี้ ได้แก่ โรคหนองใน โรคแผลริมอ่อน โรคซิฟิลิส เป็นต้น แต่ปัจจุบันพบว่าโรคติดต่ออีกหลายชนิดที่นอกจากจะติดต่อทางวิธีอื่น ๆ แล้ว ยังสามารถติดต่อได้จากการมีเพศสัมพันธ์กับผู้ป่วยด้วย เราจึงรวมเรียกโรคเหล่านี้ว่า “โรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์” ได้แก่ โรคตับอักเสบจากเชื้อไวรัสชนิดบี โรคภาวะภูมิคุ้มกันบกพร่องจากเชื้อเอชไอวี เป็นต้นลักษณะการติดต่อของโรค

การติดต่อของโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ จะอาศัยการมีเพศสัมพันธ์กับผู้ป่วยเป็นหลัก อย่างไรก็ตาม ในโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์บางโรคก็สามารถติดต่อโดยทางอื่นได้ อาทิ โรคภาวะภูมิคุ้มกันบกพร่องจากเชื้อเอชไอวี ซึ่งจะติดต่อได้โดยการมีเพศสัมพันธ์กับผู้ติดเชื้อหรือผู้ป่วยแล้ว ยังสามารถติดต่อได้โดยผ่านทางเลือด ได้แก่ กลุ่มผู้ใช้ยาเสพติดชนิดฉีดเข้าเส้นเลือดซึ่งใช้เข็มและหลอดฉีดยาร่วมกัน และยังสามารถติดเชื้อจากมารดาไปยังทารกในครรภ์ได้อีกด้วย สำหรับการอยู่ร่วมกันกับผู้ป่วยโดยไม่ได้มีเพศสัมพันธ์ การใช้ของร่วมกับผู้ป่วยจะไม่ทำให้ติดเชื้อได้

อาการของโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์

สำหรับอาการของผู้ป่วยที่ติดโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ อาจจะไม่มีอาการผิดปกติใด ๆ หรืออาจจะมีอาการตกขาวลักษณะผิดปกติ มีแผลที่อวัยวะเพศ ปัสสาวะขัดหรือมีความผิดปกติในระบบอื่นของร่างกายก็ได้ ทั้งนี้ แล้วแต่ชนิดของเชื้อ และระยะของโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ที่เป็นอยู่ เพราะฉะนั้นถ้าพบว่ามีอาการผิดปกติใด ๆ ควรรีบมาปรึกษาแพทย์แต่เนิ่น ๆ เพื่อที่จะได้รับการวินิจฉัยและการรักษาที่ถูกต้อง ผู้ป่วยควรงดการมีเพศสัมพันธ์ ปฏิบัติตามคำแนะนำของแพทย์อย่างเคร่งครัด และมารับการตรวจอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง ในปัจจุบัน การรักษาโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์มีหลายวิธี โดยมีหลักการที่จะกำจัดเชื้อทั้งหมดในร่างกาย ลดการทุกข์ทรมานจากการเจ็บป่วย ป้องกันภาวะแทรกซ้อนต่าง ๆ ตลอดจนจนถึงการป้องกันการกลับมาเป็นซ้ำและส่งต่อเชื้อไปยังบุคคลอื่น ๆ

โรคเอดส์ (AIDS)

โรคเอดส์ (AIDS) ย่อมาจาก Acquired Immune Deficiency Syndrome เป็นกลุ่มอาการของโรคที่เกิดจากเชื้อไวรัสชนิดหนึ่งที่เข้าสู่ร่างกายแล้วเข้าไปทำลายเม็ดเลือดขาวซึ่งเป็นแหล่งสร้างภูมิคุ้มกันโรค ทำให้ภูมิคุ้มกันโรคลดลงเป็นผลทำให้ติดเชื้อโรคชนิดฉวยโอกาส เช่น ปอดบวม วัณโรค หรือมะเร็งบางชนิดได้ง่ายกว่าคนปกติ โดยจะมีอาการรุนแรงและเสียชีวิตอย่างรวดเร็ว

การติดต่อของโรคเอดส์

เชื้อโรคเอดส์จะมีอยู่ในของเหลวที่ออกจากส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย โดยเฉพาะทางเลือด น้ำกาม และน้ำในช่องคลอด การติดต่อโรคที่สำคัญมี 3 ทาง คือ

1. การร่วมเพศกับผู้ที่มีเชื้อโรคเอดส์โดยไม่ใช้ถุงยางอนามัย ไม่ว่าจะชายกับชาย ชายกับหญิง หรือหญิงกับหญิง ล้วนมีโอกาสติดเชื้อได้ทั้งสิ้น และปัจจัยที่ทำให้มีโอกาสติดเชื้อมากขึ้น คือ การมีบาดแผลฉีกขาดระหว่างการร่วมเพศ (เช่น การร่วมเพศทางทวารหนักหรือการร่วมเพศที่รุนแรงเกินไป หรือการมีแผลจากกามโรคเดิมอยู่)

2. การรับเชื้อจากทางเส้นเลือด โอกาสติดเชื้อขึ้นอยู่กับปริมาณไวรัสเอดส์ที่มีอยู่ในเลือด พบได้ 3 กรณีคือ

- 2.1 การใช้เข็มหรือกระบอกฉีดยาร่วมกับผู้ที่มีเชื้อโรคเอดส์
- 2.2 การรับเลือดในการผ่าตัดหรือการรักษาโรคเลือดบางชนิด
- 2.3 การรับอวัยวะของผู้ที่มีเชื้อโรคเอดส์หรือการผสมเทียม

3. แม่ที่ติดเชื้อโรคเอดส์ จากสามีหรือคู่นอน หรือจากการมีพฤติกรรมเสี่ยงของตนเอง แล้วถ่ายทอดไปยังลูกตั้งแต่ก่อนคลอด ขณะคลอดหรือหลังคลอด

กามโรค (Venereal diseases)

ตามปกติกามโรคทุกชนิดติดต่อโดยการร่วมประเวณี หรือการร่วมเพศกับผู้ที่มีเชื้อกามโรค มีน้อยรายที่ติดต่อโรคทางอ้อม เช่น การใช้เสื้อผ้า เครื่องนุ่งห่ม หรือของใช้ร่วมกับผู้ป่วย เด็กทารก อาจติดเชื้อจากมารดาในระหว่างอยู่ในครรภ์ หรือขณะคลอด

ชนิดของกามโรค

1. **ซิฟิลิส (Syphilis)** เป็นโรคติดต่อที่เรื้อรังและร้ายแรง เมื่อเชื้อเข้าสู่ร่างกายแล้วจะเกิดแผลที่อวัยวะเพศ ถ้าไม่ได้รับการรักษาเชื้อจะลุกลามต่อไป อาจเข้าไปในระบบประสาท กระดูก และข้อทำให้เกิดความพิการและสูญเสียสมรรถภาพของร่างกาย
2. **โรคหนองใน (Gonorrhoea)** เกิดจากเชื้อแบคทีเรียชื่อไนซิเรีย โกโนเรีย (Neisseria gonorrhoea) กามโรคชนิดนี้เป็นมากที่สุด ติดต่อดีง่ายและรวดเร็ว ทำให้ท่อปัสสาวะอักเสบมีหนองไหล ผู้ชายอาจมีอวัยวะอักเสบและเป็นหนองได้ ผู้หญิงนอกจากท่อปัสสาวะอักเสบแล้ว เชื้อยังลุกลามทำให้มดลูกและปีกมดลูกอักเสบด้วย ซึ่งอาจรุนแรงถึงแก่ชีวิตหรือทำให้เป็นหมันได้
3. **โรคแผลริมอ่อน (Chancroid)** เริ่มต้นจะเป็นเม็ดผื่นที่อวัยวะเพศและกลายเป็นตุ่มหนองอย่างรวดเร็วแล้วแตกกลายเป็นแผลตื้น ๆ ขอบไม่เรียบ ไม่แข็ง เจ็บมาก และตามด้วยการอักเสบของต่อมน้ำเหลืองหน้าขา ต่อมน้ำเหลืองที่อักเสบหลายต่อมจะรวมกันกลายเป็นฝี เมื่อฝีสุกจะแตกเป็นรู มีหนองไหลออกมา หนองจะมีเชื้ออยู่จะทำให้เกิดเป็นแผลริมอ่อนได้ แผลที่อวัยวะเพศถ้าไม่ได้รับการรักษาจะลุกลามไปเรื่อย ๆ ทำให้อวัยวะเพศแหว่งผิดรูปได้
4. **กามโรคที่ต่อมและท่อน้ำเหลือง (Lymphogranuloma Venereum)** เกิดจากเชื้อแบคทีเรีย ทำให้ต่อมน้ำเหลืองที่ขาหนีบอักเสบ บวมโต กลายเป็นฝี เรียกว่าฝีมะม่วง แล้วแตกลุกลามต่อไป
5. **โรคหนองในเทียม (Nongonococcal Urethritis or Vaginitis)** เป็นกามโรคที่ทำให้ท่อปัสสาวะอักเสบ ในผู้ชายจะมีหนองไหลออกมาทางท่อปัสสาวะ หนองมักไหลตอนเช้า หนองมีไม่มาก มีลักษณะเหมือนน้ำขาวขุ่น หรืออาจเป็นเมือกใส ๆ ในผู้หญิงอาจมีการอักเสบของปากมดลูกและช่องคลอดด้วย

การป้องกันโรคเอดส์และโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์

1. ต้องมีความรู้ความเข้าใจอย่างถูกต้อง ชัดเจน เกี่ยวกับโรคเอดส์และโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ แล้วนำความรู้มาปฏิบัติเพื่อลดพฤติกรรมเสี่ยงต่อการติดโรค
2. อย่าสำส่อนทางเพศ และถ้ามีเพศสัมพันธ์กับบุคคลที่ไม่แน่ใจว่ามีเชื้อโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์หรือไม่ ก็ไม่ควรทำในสภาวะมึนเมา ขาดสติ และต้องสวมถุงยางอนามัยทุกครั้งที่มีเพศสัมพันธ์
3. หลีกเลี่ยงการสัมผัสกับเลือด น้ำในช่องคลอด น้ำอสุจิ ตลอดจนน้ำคัดหลั่งของผู้อื่น
4. ไม่รับเลือดหรืออวัยวะที่ไม่ได้ผ่านการตรวจหาเชื้อโรคเอดส์มาก่อน
5. ไม่ใช้ข้าวของเครื่องใช้ร่วมกับผู้อื่น เช่น เสื้อผ้า ผ้าเช็ดตัว มีดโกน เป็นต้น

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กรณีศึกษาเรื่อง “ ไม่น่าเลย ”

ก้อง....เด็กหนุ่มอายุ18ปี นั่งเหม่อลอยอยู่คนเดียวเขาคิดทบทวนถึงเหตุการณ์ที่ผ่านเข้ามาในชีวิตอย่างไม่ทันตั้งตัว ก้องมีแฟนสาวรุ่นราวคราวเดียวกันชื่อก้อยและขณะนี้ก้อย ตั้งท้องได้2 เดือน ทำให้ทั้งคู่ตกใจมากไม่รู้จะทำอย่างไรดี ทั้งคู่ตัดสินใจเอาเด็กไว้ไม่ทำแท้ง เมื่อก้อยไปฝากท้องพบว่าตัวเองติดเอดส์ แพทย์จึงแนะนำให้ตรวจก้องด้วย ผลปรากฏว่า ก้อยติดเอดส์จากก้อง แพทย์ซักประวัติเพิ่มเติม โดยก้องเล่าให้ฟังว่าในชีวิตเคยมีเพศสัมพันธ์ครั้งเดียวก่อนมาได้เสียกับก้อย เหตุการณ์นั้นเกิดเมื่อวันฉลองสอบเข้ามหาวิทยาลัย ก้องและเพื่อนอีก 4-5 คน ฉลองกันที่รถคนเมาแล้วเจอผู้หญิงคนหนึ่ง คุยกันไปคุยกันมา ก็ไปมีอะไรกันที่ห้องพักของเธอคนนั้น พอหายเมา ก็แยกย้ายกันไปไม่คิดจะจริงจังอะไร ตอนนั้นก้องคิดเพียงแต่ว่าไม่น่าจะมีอะไร เพียงครั้งเดียวจริงๆ และเธอก็ไม่ใช่ผู้หญิงอย่างว่า เป็นเพียงวัยรุ่นที่ใจแตกและรักสนุกธรรมดาคนหนึ่งเท่านั้น ทั้งก้องและก้อยไม่รู้จะทำอย่างไรต่ออนาคตได้แต่คิดว่า....ไม่น่าเลย.....

ศูนย์วิทยพัชร์พยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ใบงานที่4/1

ให้ผู้เข้ารับการอบรมรวมกลุ่มกัน 5-6 คน ร่วมกันอภิปรายให้ได้ข้อสรุปตามประเด็นที่ได้รับมอบหมาย กลุ่มละ 1 ประเด็น (เวลา 20 นาที) แล้วส่งตัวแทนกลุ่มนำเสนอในกลุ่มใหญ่ (กลุ่มละ 10 นาที)

กลุ่มที่ 1- เพราะเหตุใดก้องจึงติดเอดส์

- ก้องสามารถป้องกันการติดเอดส์ได้อย่างไรบ้าง
- ท่านมีความเห็นอย่างไรต่อความคิดเห็นของก้องที่ว่า “เธอไม่ใช่ผู้หญิง อย่างไรก็ตาม เธอเป็นเพียงวัยรุ่นที่ใจแตกและรักสนุกธรรมดาคนหนึ่งเท่านั้น”

กลุ่มที่ 2- ในการคบเพื่อนต่างเพศของวัยรุ่นหญิง มีโอกาสติดเอดส์และตั้งครรภ์

เช่นเดียวกับกรณีของก้อยหรือไม่ เพราะเหตุใด

- จะป้องกันวัยรุ่นหญิงจากการติดเชื้อเอดส์และตั้งครรภ์ได้อย่างไร
- ควรแนะนำลูกวัยรุ่นของท่านเรื่องเพศสัมพันธ์ที่ปลอดภัยหรือไม่ เพราะเหตุใด

กลุ่มที่ 3 ท่านคิดว่า จะป้องกันเพศสัมพันธ์ที่ปลอดภัยได้อย่างไร

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ใบงานที่4/2

ให้ผู้เข้าอบรมจับคู่กัน 2 คน ร่วมกันแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อตอบแบบสอบถาม
ต่อไปนี้ โดยเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของกลุ่มมากที่สุด

ปัญหา	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย
<p>1. การสอนเรื่องเพศสัมพันธ์ที่ปลอดภัย เป็นการกระตุ้นให้ลูกมีเพศสัมพันธ์เร็วขึ้น</p> <p>2. พ่อแม่ควรสอนให้ลูกสาวรักษานวลสงวนตัว รู้จักหลีกเลี่ยงสถานการณ์เสี่ยงต่างๆ</p> <p>3. พ่อแม่ควรสอนให้ลูกชายรู้จักการยับยั้งชั่งใจ ไม่ตกเป็นทาสสารมึนเมา รู้จักการปฏิเสธเพื่อน และหลีกเลี่ยงสถานการณ์เสี่ยงต่างๆ</p> <p>4. พ่อแม่เป็นบุคคลสำคัญที่สุดที่ต้องบอกให้ลูกวัยรุ่นได้เห็นถึงสถานการณ์เสี่ยงต่างๆ เช่น</p> <p>4.1 การอยู่ใกล้ชิดกับเพื่อนต่างเพศตามลำพังสองคนในที่ลับตาคน อาจเกิดเพศสัมพันธ์โดยไม่คาดคิดได้</p> <p>4.2 การดื่มสุรา ของมึนเมาต่างๆ เป็นสาเหตุสำคัญทำให้มีเพศสัมพันธ์ที่ไม่ปลอดภัย</p> <p>4.3 การมีเพศสัมพันธ์ที่ไม่ปลอดภัยเพียงครั้งเดียว มีสิทธิ์ติดเอดส์ได้ เพราะเพียงดูภายนอกเราไม่ทราบว่ามีเชื้อเอดส์อยู่ในตัว ฯลฯ</p>			

เฉลย สำหรับวิทยากร ข้อ 1 ตอบไม่เห็นด้วย

ข้อ 2, 3, 4 ตอบเห็นด้วย

การบ้านครั้งที่ 4

เพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควรและการป้องกัน

ให้ผู้ปกครองนำความรู้ที่เรียนวันนี้ไปสอนพูดคุยกับลูกเรื่องเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร และการป้องกัน โรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ โรคเอดส์และการป้องกัน และช่วยกันตอบคำถามต่อไปนี้

1) โรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ หมายถึง

.....

.....

.....

อาการของโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์

.....

.....

.....

สาเหตุของโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์

.....

.....

.....

วิธีป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์

.....

.....

.....

2) โรคเอดส์หมายถึง

.....
.....
.....

อาการของโรคเอดส์

.....
.....
.....

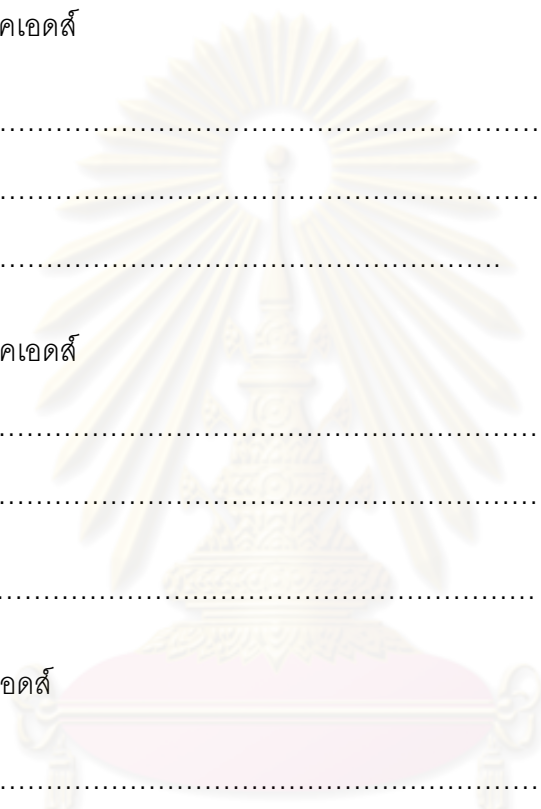
สาเหตุของโรคเอดส์

.....
.....
.....

วิธีป้องกันโรคเอดส์

.....
.....
.....

ศูนย์วิทยพัชยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หน่วยที่ 5

ทักษะการแก้ไขปัญหา

สาระการเรียนรู้

1. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับทักษะการแก้ไขปัญหาในครอบครัว
2. ฝึกการแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในครอบครัว

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

ผู้ปกครองมีความรู้ความเข้าใจและมีความสามารถในการแก้ปัญหา ที่เกิดขึ้นในครอบครัว

ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน (30 นาที)

ชวนผู้ปกครองเล่นเกมเพื่อละลายพฤติกรรมและเป็นการอุ่นเครื่องก่อนเข้าสู่กิจกรรม

ขั้นดำเนินการสอน

ขั้นที่1 ประสบการณ์ เปิดเผยตนเอง

1. วิทยากรให้ผู้ปกครองได้เล่นเกมคลายปม โดยให้ผู้ปกครองจับคู่กันแล้วใช้ปลายเชือกทั้งสองข้างผูกที่ข้อมือทั้งสองข้างของตนเองและให้เชือกเกี่ยวอยู่กับคู่ของตนเอง ให้สองคนช่วยกันหาวิธีเอาเชือกออกจากกันโดยห้ามแก้เชือกที่ข้อมือ ให้แต่ละคู่ลองแก้เชือกเปรียบเสมือนกับปัญหาที่เกิดขึ้น ให้แต่ละคู่ลองถูกลงผิดสักกระยะหนึ่งแล้วจึงค่อยเฉลย หรือให้คู่ที่สามารถแก้ได้มาเฉลยให้เพื่อนสมาชิก ดู เพื่อนำไปสู่ข้อสรุปเกี่ยวกับวิธีการแก้ปัญหาที่ถูกรู้ จึงจะแก้ปัญหาได้ ไม่ใช่ยิ่งแก้ก็ยิ่งทำให้เชือกพันกันมากกว่าเดิม เปรียบเสมือนปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตเช่นกัน ถ้าแก้ไม่ถูกรู้ ไม่รอบคอบก็จะแก้ปัญหาไม่ได้ (ใช้เวลา20นาที)

2. วิทยากรให้ผู้ปกครองจับคู่เล่าประสบการณ์ปัญหาความไม่พอใจในพฤติกรรมทางเพศของลูก แบบเปิดเผย และการแก้ปัญหาที่ผ่านมาเป็นกรณีศึกษาซึ่งกันและกัน (ใช้เวลา20 นาที)

ขั้นที่2 ความคิดรวบยอด

3.จากนั้นวิทยากรอธิบายถึงทักษะการแก้ไขปัญหาในครอบครัวและวิธีการแก้ไขปัญหาตามใบความรู้ที่ 5 (ใช้เวลา30นาที)

ขั้นที่3 การสะท้อนความคิด/อภิปราย การร่วมรู้สึก สนับสนุนก็อกุลคู่สนทนาและเสมอภาคในการสื่อสาร(ใช้เวลา 45 นาที)

4.วิทยากรสำรวจความรู้สึกร่วมโดยให้ผู้ปกครองฟังเสียงสัมภาษณ์เด็กวัยรุ่นคนหนึ่ง ซึ่งใช้ชื่อสมมุติว่าแอน และแจกใบข้อมูล “เรื่องของแอน” ให้ทุกคน และให้เวลาทุกคนได้อ่านใบข้อมูล และขออาสาสมัครอ่านให้เพื่อนทุกคนได้ยินพร้อมกันด้วย

5.เมื่ออ่านจบแล้ว เปิดไฟล์เสียง “ชีวิตของแอน” ให้ทุกคนฟัง หลังจากฟังเสียงแอนแล้ว แบ่งกลุ่มย่อยกลุ่มละ4-5คน แลกเปลี่ยนอภิปรายยึดหลักสนับสนุนก็อกุลคู่สนทนาและเสมอภาคในการสื่อสาร ใช้คำถามชวนคิดว่ามีเรื่องอะไรบ้างที่แอนจะไม่คุยกับพ่อแม่ และเพราะเหตุใด จากเหตุการณ์นี้ผู้ปกครองคิดว่าจะแก้ไขปัญหายังไง และให้ส่งตัวแทนกลุ่มนำเสนอ

6.วิทยากร นำการอภิปรายสรุปแนวคิดที่ควรได้ และอธิบายเสริมเพิ่มเติมว่าการพูดคุยเรื่องเพศกับลูกนั้น ควรพูดคุยตั้งแต่ลูกยังเล็กขณะเดียวกัน ท่าทีในการพูดคุยก็มีส่วนสำคัญอย่างมากที่จะสร้างความไว้วางใจระหว่างพ่อแม่กับลูก การจะพูดคุยเรื่องเหล่านี้ต้องอาศัยการสร้าง ความคุ้นเคย และทำบ่อยๆ

ขั้นที่4 ทดลอง/ประยุกต์แนวคิดและประสบความสำเร็จจากการกระทำและการสื่อสารทางบวก (90นาที)

7.วิทยากรแบ่งกลุ่มย่อย กลุ่มละ 4-5 คน แจกใบงานที่5 “ฉวยโอกาส” ให้กลุ่มละ 1 เรื่อง ผู้วิจัยแจกกระดาษฟลิปชาร์ทพร้อมปากกาให้ทุกกลุ่ม ให้แต่ละกลุ่มช่วยกันตอบคำถามการแก้ไข ปัญหาต่างๆตามที่เขียนไว้บนกระดาน แล้วเขียนคำตอบลงบนกระดาษฟลิปชาร์ท โดยเขียน คำถามขึ้นไว้บนกระดาน สำหรับตอบในใบงาน ฉวยโอกาส ว่า จากสถานการณ์ให้แต่ละประโยค สนทนาให้มีความยาวไม่เกินห้าประโยคและบอกวิธีการแก้ไขปัญหา

8. เมื่อหมดเวลา ให้แต่ละกลุ่มเตรียมการแสดงบทบาทสมมติตามคำตอบที่เขียนไว้ และส่งตัวแทนออกมาแสดงหน้าห้อง ให้เวลาแสดงกลุ่มละ 10 นาที

9. หลังจากแสดงครบทุกกลุ่ม วิทยากรและผู้วิจัยชวนกลุ่มใหญ่ช่วยกันสรุปข้อคิดและประโยชน์ที่ได้จากกิจกรรมนี้ช่วยกันบอกถึงการนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตครอบครัว

10. ปิดการอบรม และมอบหมายการบ้านให้กลับไปฝึกปฏิบัติกับลูก พร้อมทั้งนัดหมายการพบกันครั้งต่อไป

ดำเนินการโดย

1. นาง กษมา สัตยานุรักษ์ ผู้เชี่ยวชาญด้านเพศศึกษาจากองค์การแพธ (วิทยากรหลัก)
2. นาง แก้วตะวัน ศิริลักษณ์นันท์ ผู้วิจัย (ผู้ช่วยวิทยากร)

สื่อการเรียนรู้

1. กระดาษฟลิปชาร์ต กล่องปากกาสี ปากกาเคมี
2. ไฟล์เสียง “ชีวิตของแอน”
3. ใบงาน ฉวยโอกาส

การประเมินผล

1. สังเกตจากการที่ผู้ปกครองได้ร่วมกันแสดงความคิดเห็น
2. สังเกตจากการเล่ากรณีศึกษาการแก้ปัญหาในครอบครัวของผู้ปกครอง
3. สังเกตจากการทดลองแก้ปัญหาตามขั้นตอนที่ถูกต้อง

ระยะเวลาการเรียนรู้ 8 ชั่วโมง (รวมการทำกรบ้านที่บ้าน)

ใบงานที่ 5

ให้ผู้ปกครองแบ่งกลุ่มย่อย กลุ่มละ 4-5 คน ให้แต่ละกลุ่มช่วยกันมีส่วนร่วมแต่งประโยค สนทนาและบอกวิธีการแก้ไขปัญหาจากสถานการณ์นั้นและเตรียมการแสดงบทบาทสมมุติตาม คำตอบที่เขียนไว้ และส่งตัวแทนออกมาแสดงหน้าห้อง ให้เวลาแสดงกลุ่มละ 10 นาที

สถานการณ์ที่ 1

ลูกสาวอายุ 12 ปี พาเพื่อนมาบ้าน และชวนกันเข้าไปอยู่ในห้องนอน คุณได้ยินเสียงหัวเราะ คิกคัก สนุกสนาน จึงเปิดประตูห้องเข้าไปดู และเห็นลูกกำลังดูภาพโป๊ในนิตยสารกับเพื่อน

สถานการณ์ที่ 2

คุณกับลูกชายวัย 15 ปี ไปเดินซื้อของในห้างสรรพสินค้า คุณเห็นลูกชายกำลังมองเด็กวัยรุ่น ชายสองคนที่ทำท่าโอบกอดกันเหมือนคู่รัก

สถานการณ์ที่ 3

ระหว่างจะเอาตะกร้าผ้าในห้องลูกชายไปซัก คุณเห็นถุงยางอนามัยหล่นออกมาจากกระเป๋า กางเกงตัวหนึ่งของลูกชายวัย 14 ปี

สถานการณ์ที่ 4

ระหว่างนั่งรถไปด้วยกัน ลูกสาววัย 13 ปี ก็พูดขึ้นมาว่า “แม่ เพื่อนหนูบอกว่าผู้หญิงเราจะไม่ ต้องจากการมีเซ็กซ์ครั้งแรก

ใบความรู้ที่ 5

ทักษะการแก้ไขปัญหา

ทักษะการแก้ไขปัญหา หมายถึง ความสามารถในการรับรู้ปัญหา สาเหตุปัญหา หาทางเลือก วิเคราะห์ข้อดีข้อเสียของแต่ละทางเลือก ประเมินทางเลือก ตัดสินใจเลือกทางแก้ปัญหาและลงมือแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

การแก้ไขปัญหาเป็นทักษะที่สำคัญในชีวิตประจำวัน ที่ต้องใช้ในทุกช่วงเวลาของชีวิต ปัญหาไม่ว่าจะเล็กหรือใหญ่เกิดขึ้นได้ทุกๆ วัน การฝึกฝนให้บุตรได้รู้จักแนวทางในการแก้ไขปัญหา จะช่วยให้บุตรเกิดการพัฒนาด้านความคิด การแสดงออกในทางที่สร้างสรรค์ การวิเคราะห์สถานการณ์วิกฤต และการใช้เหตุผลซึ่งจะนำไปสู่การอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข

ปัจจุบันมีสถานการณ์ที่เป็นปัญหาที่บุตรวัยรุ่นจะต้องเผชิญ เช่น การถูกล่อลวงไปสู่สถานการณ์ที่เสี่ยงต่อการถูกล่วงเกินทางเพศจากบุคคลใกล้ชิด หรือแปลกหน้า หากบุตรวัยรุ่นได้รับการฝึกฝนจากให้ตนเองมีทักษะในการตัดสินใจและแก้ไขปัญหาที่ถูกต้องจะทำให้บุตรสามารถตัดสินใจและแก้ไขปัญหา และมีแนวทางปฏิบัติสำหรับตนเอง เพื่อหลีกเลี่ยงจากสถานการณ์เสี่ยงเหล่านี้ได้

ขั้นตอนการแก้ไขปัญหา ใช้ในสถานการณ์ที่ไม่ใช่การตัดสินใจเพียง 2 ทาง แต่เป็นการแก้ไขปัญหาที่มีมากกว่า 2 ทาง และปัญหาที่หาทางออกไม่ได้ มีหลักการ 5 ขั้นตอน

1. การกำหนดปัญหา เพื่อกำหนดให้ชัดเจนว่า อะไรคือปัญหาที่แท้จริง มิฉะนั้นจะแก้ไขไม่ตรงจุด
2. การกำหนดทางเลือก หาทางเลือกที่น่าจะเป็นไปได้ทั้งหมด
3. วิเคราะห์ทางเลือก หาข้อดี ข้อเสีย ของแต่ละทางเลือก จากข้อมูลที่มีอยู่หรือหาเพิ่มเติม
4. ตัดสินใจเลือก จากทางที่มีข้อเสียน้อยที่สุด หรือเป็นไปได้มากที่สุด

5. แก้ไขข้อเสียของทางเลือก เตรียมหาทางเลือกเสียไว้ก่อน ถ้าเกิดผลเสียจากวิธีแก้ปัญหาที่เลือกใช้

การแก้ปัญหาในครอบครัว ครอบครัวที่ทำหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพอาจจะมีปัญหาต่างๆ ได้เช่นเดียวกับครอบครัวที่ขาดประสิทธิภาพ เพียงแต่ว่าครอบครัวที่มีประสิทธิภาพจะมีวิธีการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบและรวดเร็วกว่า โดยมีการแยกแยะประเด็นปัญหาได้อย่างชัดเจน มีการสื่อสารกันให้ทราบถึงปัญหา มีการวางแผนแก้ปัญหา เลือกวิธีแก้ปัญหา ดำเนินการแก้ไข และประเมินผลการแก้ไขปัญหานั้น หนึ่งในครอบครัวที่ทำหน้าที่ได้ดี ก็อาจมีปัญหบางประการที่แก้ไขไม่ได้ แต่ต้องยอมรับมันให้ได้และอยู่กับมันให้ได้ ก็จะไม่ทำให้ระบบครอบครัวโดยรวมเสียหาย

แนวทางการตอบคำถามใบงานที่ 5

ไม่ว่าจะเจอกับสถานการณ์ใด สิ่งที่เราควรทำคือ

1. ตั้งสติ และสำรวจใจตนเองก่อนว่ารู้สึกอย่างไรที่เห็นการกระทำ หรือได้ยินคำพูดของลูก พ่อแม่ที่เคยมีประสบการณ์เช่นนี้เมื่อสมัยตัวเองยังเป็นวัยรุ่น อาจรู้สึกเฉยๆ หรือมองว่าเป็นเรื่องธรรมดา แต่พ่อแม่บางคนอาจตกใจจนแทบช็อก โกรธจัด รังเกียจ หรืออายแทน ขณะที่บางคนไม่รู้ว่าจะรู้สึกอย่างไร เพราะฉะนั้น สิ่งสำคัญที่พ่อแม่ต้องทำคือ ถามใจตัวเองก่อนว่ารับได้ไหมกับสิ่งที่พบ สิ่งที่เราควรทำ
2. บางคนอาจรู้สึกว่าถ้าเป็นลูกผู้ชายทำ จะรู้สึกเฉยๆ แต่ถ้าเป็นลูกผู้หญิงทำ จะรู้สึกรับไม่ได้ หรือกังวลใจมากกว่า พ่อแม่ต้องถามใจตัวเองว่าเพราะอะไร เราจึงปฏิบัติหรือคิดต่อลูกชายกับลูกสาวต่างกัน แล้วในความเป็นจริง ควรเป็นเช่นไร ถ้าเราคิดกับลูกสาว ลูกชายต่างกัน จะส่งผลต่อความคิด ความเชื่อของเด็กอย่างไรบ้าง
3. อย่าลืมนิ่งๆ ฟังลูกพูดให้จบก่อน เมื่อถึงเวลาตอบ พูดให้สั้น กระชับ ตรงประเด็น หากไม่มีข้อมูล บอกกับลูกตรงๆ และชวนลูกค้นหาข้อมูลด้วยกัน

คำแนะนำสำหรับสถานการณ์ที่ 1

ลูกสาวอายุ 12 ปี พาเพื่อนมาบ้าน และชวนกันเข้าไปอยู่ในห้องนอน คุณได้ยินเสียงหัวเราะคิกคัก สนุกสนาน จึงเปิดประตูห้องเข้าไปดู และเห็นลูกกำลังดูภาพโป๊ในนิตยสารกับเพื่อน

ข้อมูลที่คุณควรนำมาพิจารณาก่อนจะพูดคุยกับลูก

- วัยรุ่นบางกลุ่มมีความอยากรู้อยากเห็นในเรื่องเพศ การดูหนังสือโป๊ ก็เพื่อตอบสนองความอยากรู้อยากเห็นของตัวเอง บางคนก็เห็นเป็นของสนุก เป็นเรื่องตลก และบางคนทำเพื่ออวดเพื่อนบางคนอาจทำไปเพื่อต้องการได้รับการยอมรับจากกลุ่มเพื่อน เพราะเพื่อนคือสิ่งที่สำคัญที่สุดมากของวัยรุ่น ดังนั้น การจะทำตัวให้เพื่อนยอมรับก็คือ ทำตามเพื่อน แม้ว่าในใจอาจจะรังเกียจ หรือรู้สึกต่อต้านไม่ยอมทำตามก็ตาม
- ทุกวันนี้ วัยรุ่นสามารถรับสื่อโป๊ได้ง่ายและรวดเร็วมาก เนื่องจากความทันสมัยของเครื่องสื่อสาร เช่น โทรศัพท์มือถือ อินเทอร์เน็ต คอมพิวเตอร์ เพราะฉะนั้น ต่อให้นั่งอยู่เฉยๆ เขาก็สามารถพบเจอกับภาพเหล่านี้ได้อย่างง่ายดายเพียงแค่คลิกเข้าไปในเวปไซต์เท่านั้น หลายคนจึงไม่ได้ชวนขวยหรือต้องไปหาซื้อภาพเหล่านี้มาดูเหมือนสมัยที่พ่อแม่เป็นวัยรุ่นและต้องหลบๆ ซ่อนๆ ในการหาภาพโป๊

วิธีแก้ไข

- ถ้าคุณเป็นพ่อแม่ที่รับไม่ได้จริงๆ ที่จะให้ภาพเหล่านี้ในบ้าน คุณก็สามารถบอกกับลูกตรงๆ แต่ควรพูดคุยกับลูกเมื่ออยู่กันสองต่อสอง ไม่ควรเข้าไปทำลายบรรยากาศโดยดูลูกเดี๋ยวนั้น เพราะจะทำให้ลูกรู้สึกอับอายต่อหน้าเพื่อนๆ
- วิธีการขัดจังหวะในแบบที่ช่วยให้บรรยากาศดีขึ้น คือ บอกกับลูกและเพื่อนของลูกว่า “ขอโทษด้วยที่ต้องมาขัดจังหวะ ได้เวลากินขนม / กินข้าว / กลับบ้าน / ดูรายการโปรดกันแล้ว”
- เมื่ออยู่กับลูกสองต่อสอง คุณอาจจะเกริ่นกับลูกว่า
 - “แม่/พ่อเห็นลูกดูภาพอะไรอยู่ตอนที่เพื่อนมาบ้าน แม่/พ่อแค่อยากรู่ว่าลูกไปเอาภาพนั้นมาจากไหน” “ลูกดูแล้วคิดยังไง แล้วเพื่อนๆ ละคิดยังไง”
- “แม่/พ่อรู้ว่าการดูรูปโป๊ คลิปโป๊ของเด็กวัยรุ่นสมัยนี้เป็นเรื่องธรรมดาแล้ว แต่บอกตรงๆ ว่าแม่/พ่อไม่ชอบให้ลูกเก็บรูปพวกนี้ไว้ เห็นแล้วไม่สบายใจ”

- "แม่/พ่อก็คิดว่าลูกน่าจะว่าภาพพวกนี้ไม่เหมือนกับในชีวิตจริง แต่ลูกคิดว่าเพราะอะไร คนส่วนใหญ่โดยเฉพาะผู้ชายถึงชอบดูรูปพวกนี้" ถ้าคุณมองว่าเป็นเรื่องธรรมดา ให้ลูกรู้ไว้ ดูในบ้านดีกว่าไปดูนอกบ้าน เพราะยังอยู่ในสายตาและการดูแลของคุณ สิ่งที่คุณควรคุยกับลูกคือ เรื่องการเคารพในสิทธิส่วนตัวของคนอื่น และการฝึกให้ลูกประเมินถึงผลดี ผลเสียของการกระทำของตัวเอง เช่น
 - "มีผู้ใหญ่พูดกันเยอะว่าเด็กๆ ดูภาพโป๊ สื่อโป๊ทั้งหลายแล้วจะหมกมุ่น จะไปทำตามอย่าง ลูกคิดว่าเป็นไปได้ไหม เพราะอะไรถึงคิดอย่างนั้น"
 - "ลูกมีเพื่อนที่ชอบดูหนังสื่อโป๊ ภาพโป๊เยอะไหม? คิดว่าเพื่อนๆ ดูเพราะอะไร?"
 - "ถ้าเป็นภาพหรือคลิปที่ถูกแอบถ่ายหรือถูกบังคับให้ถ่าย ลูกคิดยังไง (จะดูไหม ดูแล้วจะส่งต่อให้คนอื่นไหม ถ้าเป็นภาพของคนที่เรารู้จักล่ะ จะทำยังไง"

คำแนะนำสำหรับสถานการณ์ที่ 2

คุณกับลูกชายวัย 15 ปี ไปเดินซื้อของในห้างสรรพสินค้า คุณเห็นลูกชายกำลังมองเด็กวัยรุ่นชายสองคนที่ทำท่าออบกอดกันเหมือนคู่รัก

ข้อมูลที่ควรรู้ก่อนจะคุยกับลูก

- เป็นเรื่องธรรมชาติของคนเราที่จะมีความรู้สึกทางเพศ ซึ่งในความเป็นจริงแล้ว เกิดขึ้นกับคนทุกช่วงวัยและเปลี่ยนแปลงไปได้ตลอดเวลา
- สำหรับวัยรุ่น ความรู้สึกทางเพศเป็นเรื่องที่ทำให้ชวนตื่นตาตื่นใจ เพราะเพิ่งจะผ่านพ้นวัยเด็กมา และกำลังเข้าสู่วัยหนุ่มสาว ฮอโมนทางเพศในร่างกายกำลังพลุ่งพล่าน ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับร่างกายของวัยรุ่นส่งผลต่อจิตใจ และทำให้รู้สึกสับสน เครียดได้ดังนั้นวัยรุ่นจึงยังสับสนกับความรู้สึกรัก ใคร่ และต้องใช้เวลาในการค้นหาว่าตัวเองชอบหรือต้องการอะไรกันแน่ รวมทั้งเรื่องรสนิยมทางเพศของตัวเองด้วย
- มีคนมากมายเข้าใจว่าการรักเพศเดียวกันเป็นเรื่องของคนที่มีผิดปกติ แต่ในทางการแพทย์ โดยสมาคมสุขภาพจิตแห่งอเมริกา ได้ออกมาประกาศถอดถอนหัวข้อ **การรักเพศเดียวกัน** ออกจากบัญชีรายชื่อความผิดปกติทางจิตตั้งแต่ปี พ.ศ. 2516 และในประเทศไทย เมื่อปี

2545 กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข ได้มีจดหมายรับรองทางวิชาการตามหลักขององค์การอนามัยโลก โดยเอาลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างคนเพศเดียวกันออกจากกลุ่มที่มีความผิดปกติทางจิต

- นอกจากจะมีคนที่รักเพศตรงข้าม รักเพศเดียวกันแล้ว บางคนก็สามารถมีความรักและความสัมพันธ์ทางเพศได้กับคู่ทั้งสองเพศ
- เด็กวัยรุ่นที่รู้สึกวุ่นวายหรือเกิดการดึงดูดใจกับคนเพศเดียวกัน อาจกังวลใจและเกิดความรู้สึกไม่แน่ใจ คิดว่าตนเองผิดปกติหากไม่ได้รับการยอมรับจากครอบครัว ก็จะส่งผลให้ต้องปิดบังตนเอง และทำให้เกิดความเสี่ยงในการมีเพศสัมพันธ์โดยไม่มีความรู้ ความเข้าใจว่าควรจะดูแลป้องกันตนเองอย่างไรให้ปลอดภัย

วิธีแก้ไข

ถ้าคุณเป็นพ่อแม่ที่รับไม่ได้หากลูกมีความรู้สึกรักชอบเพศเดียวกัน คุณอาจต้องถามตัวเองให้ชัดเจนอีกครั้งว่าความรักที่มีต่อลูกนั้น เป็นความรักที่มีเงื่อนไขอย่างไร จำเป็นที่ลูกจะต้องทำทุกอย่างตามที่คุณคาดหวังหรือไม่ คุณอาจบอกลูกไปตรงๆ ว่า

“ถ้าลูกมั่นใจว่าตัวเองมีรสนิยมชอบเพศเดียวกัน พ่อ/แม่ก็ไม่อาจห้ามความรู้สึกได้ แต่ต้องขอเวลาให้แม่กับพ่อทำใจในเรื่องนี้ สิ่งที่สำคัญกว่านั้นคือ ขอให้ลูกเรียนรู้ที่จะดูแลตนเองให้ปลอดภัยเมื่อมีความรัก ขอให้หาความรู้ว่าต้องทำตัวอย่างไรบ้าง”

- ไม่ควรแสดงความรังเกียจ หรือพูดจาในทางหมิ่นเหยียดหยามความรู้สึกของคนที่มีรสนิยมรักชอบเพศเดียวกันให้ลูกได้ยิน เพราะรสนิยมทางเพศ ถือเป็นเรื่องสิทธิส่วนบุคคล ไม่สามารถบอกได้ว่าคนๆ นั้นเป็นคนดี หรือไม่ดี เพียงเพราะรสนิยมทางเพศของเขา และหากลูกกำลังมีความสนใจ มีความรู้สึกแบบเดียวกับคนรักเพศเดียวกัน ก็อาจทำให้ลูกจำต้องปิดบังความรู้สึกและเกิดความไม่มั่นใจในการใช้ชีวิต

คำแนะนำสำหรับสถานการณ์ที่ 3

ระหว่างจะเอาตะกร้าผ้าในห้องลูกชายไปซัก คุณเห็นถุงยางอนามัยหล่นออกมาจากกระเป๋า
กางเกงตัวหนึ่งของลูกชายวัย 14 ปี

ข้อมูลที่ควรนำมาพิจารณาก่อนจะพูดคุยกับลูก

ปัจจุบัน เยาวชนชายที่มีเพศสัมพันธ์กับหญิงที่เป็นเพียงคนรู้จักและใช้ถุงยางอนามัยป้องกัน
ตนเองน้อยมากซึ่งเป็นพฤติกรรมเสี่ยงอย่างมากต่อ การติดเชื้อโรคหนองใน และ
โรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์อื่นๆ ที่เกิดจาก การมีเพศสัมพันธ์โดยไม่ใช้ถุงยางอนามัย

วิธีแก้ไข

- ก่อนอื่นเลย พ่อแม่ต้องถามตัวเองก่อนว่า อยากคุยกับลูกเรื่องอะไรเมื่อเห็นถุงยาง
อนามัย
- อยากรู้ว่าลูกมีเพศสัมพันธ์แล้วใช่ไหม ถ้าใช่ พ่อแม่รู้สึกยินดีไหมที่ลูกมีความ
รับผิดชอบต่อตัวเองและคู่ โดยการพกถุงยางอนามัย
- พ่อแม่กำลังกังวลใจว่าลูกยังเด็กเกินไปที่จะมีเพศสัมพันธ์หรือเปล่า
- พ่อแม่ไม่สบายใจ โกรธ ที่ลูกไม่ทำตามตามที่พ่อแม่คาดหวังไว้ คือ ควรเรียน
หนังสือให้จบก่อน อย่าเพิ่งยุ่งเกี่ยวกับเซ็กส์หรือไม่
- พ่อแม่เป็นห่วงกลัวว่าลูกจะทำให้ใครท้องหรือไปติดโรคจากการมีเพศสัมพันธ์หรือ
เปล่าและเมื่อคิดว่าอยากจะทำกับลูก เหล่านี้คือเรื่องที่คุณควรหยิบยกมาคุยโดยใช้ท่าที่นุ่มนวล
และพร้อมรับฟังความเห็นของลูก

“พ่อแม่บังเอิญเห็นถุงยางอนามัย ตอนที่เข้าไปในห้อง / เอาเสื้อผ้าไปซัก ...ก็เลย
อยากคุยด้วยเรื่องที่คุณพกถุงยางว่า...”

“รู้อะไรบ้างเกี่ยวกับการใช้ถุงยางอนามัย (ป้องกันอะไรได้บ้าง)”

“รู้หรือเปล่าให้ยังไงถึงจะถูกวิธี”

“เวลาที่คนเรามีอะไรกัน ถ้าจะให้ดี ควรเกิดจากความยินยอมพร้อมใจของ

ทั้งสองฝ่าย แล้วลูกคิดว่าจะไว้ใจเมื่อไหร่ กับใคร”

คำแนะนำสำหรับสถานการณ์ที่ 4

ระหว่างนั่งรถไปด้วยกัน ลูกสาววัย 13 ปี ก็พูดขึ้นมาว่า “แม่ เพื่อนหนูบอกว่าผู้หญิงเราจะไม่ท้องจากการมีเซ็กส์ครั้งแรก

ข้อมูลที่ควรรู้ก่อนจะคุยกับลูก

- **การตั้งครรภ์** เกิดขึ้นจากการมีเพศสัมพันธ์ระหว่างชายและหญิง เมื่อมีการหลั่งน้ำอสุจิในช่องคลอด ตัวอสุจิจะว่ายเข้าไปในมดลูกจนถึงท่อนำไข่ และพบไข่ของฝ่ายหญิงพอดี ก็จะเป็นการผสมระหว่างอสุจิกับไข่หรือที่เรียกว่า “การปฏิสนธิ” แต่ถ้าไม่มีไข่ อสุจิจะตายไปเองภายในเวลา 2 - 3 วัน
- โดยปกติแล้ว รอบประจำเดือนจะเกิดขึ้น ทุก 28 ถึง 30 วัน และมีโอกาสสูงที่ไข่จะตกในช่วงประมาณ 2 สัปดาห์ก่อนที่ประจำเดือนจะมา แต่ก็อาจแตกต่างกันไปในผู้หญิงแต่ละคน ส่วนใหญ่แล้ว ผู้หญิงเรามักมีประจำเดือนทุก 28 วัน และไข่จะตกประมาณวันที่ 14 ของรอบเดือน ดังนั้น หากมีเพศสัมพันธ์ในช่วงที่ไม่มีไข่ตก ก็ไม่มีโอกาสท้อง

วิธีแก้ไข

- ถามความเห็นของลูกก่อนว่าคิดอย่างไรกับเรื่องที่ได้ยินมา
- แล้วลูกเชื่อเพื่อนใหม่ เพราะอะไร
- ที่โรงเรียนเคยสอนมาว่าอย่างไรบ้างเกี่ยวกับเรื่องการตั้งท้องของผู้หญิง
- เท่าที่พ่อ/แม่รู้มาก็คือ.....
- ลองขยโอกาสนี้ สอบถามลูกถึงความคิดเห็นของการที่เด็กผู้หญิงอายุเท่าลูกมีเพศสัมพันธ์ได้นั้น เกิดจากอะไรบ้าง

หน่วยที่ 6

เข้าใจสัมพันธภาพของวัยรุ่น

สาระการเรียนรู้

1. ความรู้ความเข้าใจพัฒนาการของวัยรุ่นในด้านสัมพันธภาพกับเพื่อนต่างเพศ การปฏิบัติตัวในการคบเพื่อนต่างเพศที่เหมาะสม
2. การสื่อสารกับบุตรหลานในเรื่องสัมพันธภาพกับเพื่อนต่างเพศ
3. การสร้างสัมพันธภาพกับบุตรโดยใช้ทักษะการฟังอย่างตั้งใจเพื่อลดความขัดแย้งและช่องว่างระหว่างวัย ทักษะการถามในแนวทางที่สร้างสรรค์

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

1. ผู้ปกครองมีความรู้ความเข้าใจพัฒนาการของวัยรุ่นในด้านสัมพันธภาพกับเพื่อนต่างเพศและสามารถสอนการปฏิบัติตัวกับเพื่อนต่างเพศได้
2. ผู้ปกครองสามารถสื่อสารกับบุตรหลานในเรื่องสัมพันธภาพกับเพื่อนต่างเพศได้อย่างเหมาะสม
3. ผู้ปกครองมีทักษะการฟังอย่างตั้งใจ รวมทั้งทักษะการถามในแนวทางที่สร้างสรรค์

ชั้นนำเข้าสู่บทเรียน (30 นาที)

1. ชวนผู้ปกครองเล่นเกมเพื่อละลายพฤติกรรมและเป็นการอุ่นเครื่องก่อนเข้าสู่กิจกรรม
2. ผู้วิจัยทบทวนถึงการเรียนรู้ที่ผ่านไปในครั้งที่แล้ว โดยการสุ่มถามถึงการบ้านที่นำกลับมาส่งและสอบถามปัญหาอุปสรรคในการทำการบ้าน

ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

ขั้นที่1 ประสบการณ์ และเปิดเผยตนเอง

1. ผู้วิจัยนำเข้าสู่บทเรียน โดยใช้คำถามนำ “ท่านรู้สึกหนักใจอะไรกับการเลี้ยงลูกวัยรุ่น บ้าง”ให้ผู้ปกครองร่วมกันแลกเปลี่ยนประสบการณ์อย่างเปิดเผย และเชื่อมโยงปัญหาที่เกี่ยวกับการ เปลี่ยนแปลงตามธรรมชาติของลูกวัยรุ่นอย่างหนึ่งคือการคบเพื่อนต่างเพศ ฟังเพื่อนมากกว่า ฟังพ่อแม่

ขั้นที่2 ความคิดรวบยอด

2. ผู้วิจัยบรรยายถึงการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ของเด็กวัยรุ่นที่เป็นธรรมชาติ เห็นได้ชัดใน เรื่องการคบเพื่อนต่างเพศ ฟังเพื่อนมากกว่าพ่อแม่ ต้องการเป็นอิสระเป็นตัวของตัวเอง ซึ่งถ้าหาก ผู้ใหญ่ในครอบครัวไม่เข้าใจความรู้สึกทำให้เกิดความขัดแย้งและช่องว่างระหว่างวัย (ใบความรู้ที่ 6/1) จากนั้นผู้วิจัยอ่านกรณีศึกษาเรื่องโตอารีของแนนและส้มให้กลุ่มฟัง เสร็จแล้วให้จับคู่ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นว่า รู้สึกอย่างไรเมื่อได้ฟังเรื่องราวของแนนและส้ม

ขั้นที่3 การสะท้อนความคิด/อภิปราย ร่วมรู้สึก สนับสนุนเกื้อกูลคู่สนทนาและเสมอภาค ในการสื่อสาร

3. ผู้วิจัย แบ่งกลุ่มย่อย5กลุ่มละ4คนอภิปรายตามใบงานที่ 6/1ยึดหลักร่วมรู้สึก สนับสนุน เกื้อกูลคู่สนทนาและเสมอภาคในการสื่อสาร(ใช้เวลา20นาที)เมื่อครบเวลาให้ส่งตัวแทนนำเสนอ ผลงานโดยผู้วิจัย สุ่มถามทีละข้อ เช่น ข้อ 1 ถามกลุ่มที่ 1, 3 และ 5 ข้อ 2 ถามกลุ่มที่ 2, 4 เป็นต้น

4. ผู้วิจัย สรุป และบรรยายเพิ่มเติมอีกครั้งถึงเรื่อง เข้าใจวัยรุ่นและวิธีการอยู่ร่วมกับลูก วัยรุ่น (ใบความรู้ที่6/2)

ขั้นที่4 ทดลอง/ประยุกต์แนวคิด ประสบความสำเร็จจากการกระทำและสื่อสารทางบวก

5.ผู้วิจัยชวนผู้ปกครองเล่นเกมสั้นๆ ที่เกี่ยวข้องกับกรฟัง โดยแจกกระดาษและปากกาให้ ทุกคน จากนั้น อธิบายว่า ต่อไปนี้ จะให้คำสั่งแก่ทุกคนให้ทำบางอย่าง โดยจะอ่านคำสั่งเพียงครั้ง เดียว จึงขอให้ทุกคนตั้งใจฟังให้ดี เมื่อได้ยินคำถามแล้ว ให้เขียนคำตอบลงในกระดาษ

6. สุ่มถามผู้ปกครองว่าได้เรียนรู้อะไรบ้าง จากการเล่นเกม และสรุปการเล่นเกมเพื่อฝึก การฟังว่า ไม่ว่าเราจะให้คำสั่งแบบไหน การสื่อสารก็ยอมไม่ได้ผลถ้าขาดการฟัง

7. ผู้วิจัยให้ผู้ปกครองจับคู่ร่วมกันคิดว่าคุณสมบัติของการเป็นนักฟังที่ดีเป็นอย่างไร การ เป็นนักฟังที่ดี ทำได้ง่ายหรือยาก เพราะอะไรจากนั้น ให้แต่ละกลุ่มออกมานำเสนอคำตอบของกลุ่ม คน บันทึกคำตอบเหล่านั้นไว้บนกระดาน เมื่อนำเสนอครบทุกกลุ่ม ชวนดูคำตอบที่ได้ว่า การเป็น นักฟังที่ดี มีอะไรบ้างที่ควรทำ และ อะไรบ้างที่ไม่ควรทำ และเพิ่มเติมให้ชัดเจน(ใบความรู้6/3)ขึ้น ถึงความสำคัญของภาษาท่าทางว่าส่งผลต่อการเป็นผู้ฟังที่ดีอย่างไร เช่น ท่าทางที่แสดงออกผ่านสี หน้าและแววตาของเราเป็นเสมือนกระจกสะท้อนให้ผู้ฟังเข้าใจว่าขณะนั้นเรามีอารมณ์ความรู้สึก ใดอย่างไร การที่เราแสดงอาการเลิกคิ้ว การม้มปาก การจ้องตาเหม็ง การขมวดคิ้ว การโอบไหล่ การ จับมือ ตบป่า ฯลฯ ล้วนเป็นการสื่อสารโดยไม่ใช้คำพูดทั้งสิ้น ตัวอย่างเช่น ถ้าหากคนเราพูดด้วยความ ห่วงใย น้ำเสียง สีหน้า ท่าทางจะแสดงออกมาในลักษณะหนึ่ง แต่ถ้าหากพูดด้วยความ ฉุนเฉียวเนื่องจากอารมณ์เสียก็จะมีสีหน้า ท่าทาง น้ำเสียงอีกแบบหนึ่ง จากนั้น ถ้ามกลุ่มใหญ่กว่า เมื่อเห็นคุณสมบัติของการเป็นนักฟังที่ดีแล้ว คิดว่า พ่อแม่ส่วนใหญ่เป็นผู้ฟังที่ดีในความรู้สึกของ ลูกหรือไม่ เพราะอะไร และช่วยกันดูคำตอบจากที่เสนอว่าควรทำ และไม่ควรทำ ว่ามีข้อใดบ้างที่ พ่อแม่ควรทำกับลูกมากที่สุดในการสนทนา เลือกมา 4 ข้อ และข้อที่ไม่ควรทำกับลูกมากที่สุด 4 ข้อ

8. ผู้วิจัยสรุปกิจกรรมที่ได้เรียนรู้วันนี้ และเรียนรู้มาทั้งหมด 6 ครั้ง และปิดการอบรมและ มอบหมายคู่มือคุยเรื่องเพศกับลูกวัยรุ่นนำไปศึกษาด้วยตนเอง3สัปดาห์และนัดหมายการพบกัน ครั้งต่อไป พร้อมนำบุตรมาเข้าฝึกอบรมด้วย

สื่อการสอน

1. กระดาษเปล่าขนาด A4 และปากกาจำนวนเท่าผู้เข้าร่วม
2. กรณีศึกษา “ ไตอาร์ของแนนและส้ม”
3. ใบความรู้ ใบงาน

การประเมินผล

1. สังเกตความสนใจของผู้ปกครองในการร่วมกันแสดงความคิดเห็น
2. สังเกตความสนใจของผู้ปกครองในการร่วมอภิปรายกรณีศึกษา

ระยะเวลาการเรียนรู้ 8 ชั่วโมง

ใบความรู้ที่6/1

วิธีการอยู่ร่วมกับลูกวัยรุ่น

1. พยายามสร้างกฎเกณฑ์ให้น้อยที่สุดเท่าที่จะทำได้และเข้มงวดเฉพาะกับกฎเกณฑ์นั้นๆ เท่านั้น

พยายามหลีกเลี่ยงการถกเถียงกับวัยรุ่นในเรื่องไร้สาระที่เกิดจากการสร้างกฎเกณฑ์ที่ไม่สมเหตุสมผล เช่น การไว้ผมยาว การสวมกางเกงยีนส์ขาดๆ ปะๆ เพราะการจู้จี้จุกจิกจากถกเถียงจะเป็นการบั่นทอนสัมพันธภาพที่ดีระหว่างวัยรุ่นกับตัวคุณเอง จนทำให้เขายังทำตัวห่างจากคุณไปเท่านั้น โปรดสงวนความไม่เห็นด้วยของคุณรวมทั้งกฎเกณฑ์เอาไว้ใช้กับเรื่องที่สำคัญจริงๆ เท่านั้น

2. รับฟังความคิดเห็นของวัยรุ่นด้วยความสนใจสนใจเสมอ

เพราะมันเป็นความเจ็บปวดมากสำหรับวัยรุ่นที่รู้สึกว่าคุณแม่ยุ่งเกินไปกว่าที่จะรับฟังความคิดเห็นของเขา การที่คุณสนใจอยู่แต่หนังสือในมือ เมื่อลูกต้องการพูดคุยกับคุณด้วยนั้นเป็นการเปิดโอกาสในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับลูก เพราะวัยรุ่นต้องการตอบสนองที่กระตือรือร้นจากพ่อแม่ของเขาเป็นที่สุด ดังนั้น ทางที่ดีที่สุดคือรับฟังความคิดเห็นของเขาทุกครั้งที่เขาพูด

3. จงให้เวลาในการพูดคุยและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับวัยรุ่น

เพื่อให้วัยรุ่นรู้จักที่จะแยกความฝันออกจากความจริง และสามารถพัฒนาเป็นคนที่พึ่งตนเองได้ การฟังอย่างตั้งใจช่วยให้พ่อแม่สามารถติดตามการเผชิญปัญหาของลูกวัยรุ่น เป็นการสร้างสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน นำไปสู่ความสำเร็จในการให้คำปรึกษากับลูก

4. ปล่อยให้วัยรุ่นกำหนดแผนในชีวิตของตนเองได้บ้าง

พ่อแม่ควรปล่อยให้ลูกวัยรุ่นได้กำหนดแผนในชีวิตของเขาบ้าง เพื่อให้ลูกได้เรียนรู้และปรับเปลี่ยนด้วยตนเอง โดยที่พ่อแม่ควรเรียนรู้และยอมรับลักษณะที่แตกต่างระหว่างลูกแต่ละคน

เพราะแต่ละคนย่อมแตกต่างกัน จงอย่านำลูกของเพื่อนหรือญาติมาพูดเปรียบเทียบกับลูกของท่าน แม้ว่าเขาจะทำได้ไม่ดีก็ตาม

5. เคารพความคิดเห็นส่วนตัวของวัยรุ่นตามสมควร

ไม่มีอะไรน่าขำไปกว่าการที่พ่อแม่หรือครูในโรงเรียนในเรื่องส่วนตัวของลูก และเกี่ยวข้องต่อความรู้สึกไปเสียหมด เช่น แอบฟังการพูดโทรศัพท์ แอบอ่านจดหมาย ส่องดูทีวีหรือลิ้นชัก เป็นต้น เพราะฉะนั้นการทำให้เป็นไม่รู้ไม่เห็น ทำให้เขาไว้ใจและยังเพิ่มโอกาสในการให้ความร่วมมือกับคุณมากขึ้น

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ใบความรู้ 6/2

การฟังที่ดี มีขั้นตอนอย่างไร

หนึ่งในคุณสมบัติที่สำคัญของการเป็นพ่อแม่ที่พูดคุยกับลูกเรื่องเพศได้ คือ การเป็นนักฟังที่ดี ไม่ด่วนตัดบท หรือสรุปเอาเอง ต่องใจเย็น ให้เวลาในการพูดคุย ซักถาม เพื่อรู้ว่าลูกกำลังคิดอะไรก่อนที่จะตัดสินใจและนี่คือตัวอย่างของบทสนทนาที่แสดงตามขั้นตอนต่างๆ ของการเป็นนักฟังที่ดีเช่น สถานการณ์เมื่อลูกมาบอกว่า จะไปนอนค้างบ้านเพื่อน

ลำดับขั้นตอน	ตัวอย่างวิธีการพูด
1. ให้กำลังใจ แสดงออกให้รู้ว่าเรายินดีรับฟัง และมองเห็นแง่ดี ในเรื่องที่กำลังคุยกัน	“ฟังดูน่าสนุกนะ ที่บอกว่าจะไปบ้านเพื่อน” “ดีแล้วที่ลูกมาขออนุญาตไปนอนบ้านเพื่อน”
2. หาข้อมูลให้ครบ ถามให้รอบด้านก่อน เพื่อหาข้อมูลในเรื่องที่ลูกกำลังต้องการทำว่าเกี่ยวข้องกับใครทำอะไร ที่ไหน เมื่อไหร่ อย่างไร	“แม่/พ่อ อยากรู้ว่าเพื่อนที่จะไปด้วยมีใครบ้าง” “ลองเล่าให้ละเอียดกว่านี้อีกหน่อยได้ไหมว่าไปกับใครไปที่ไหนกัน แล้ววางแผนทำอะไรกันบ้าง”
3. ทวนความเข้าใจ ย้ำทวนถึงความเข้าใจให้ตรงกันก่อน ความต้องการของลูก คืออะไร	“ที่มาขออนุญาต นี่คือ ลูกอยากจะไปค้างบ้านเพื่อน เพราะเป็นงานวันเกิดของเพื่อนลูก แล้วอยากให้พ่อแม่อนุญาตใช่ไหม”
4. สะท้อนความรู้สึก พูดตรงๆ ให้ชัดเจนถึงความรู้สึกของคุณ ที่มีต่อเรื่องที่กำลังคุยกัน และความรู้สึกของลูก	“พ่อแม่รู้ว่าลูกตื่นเต้นกับงานวันเกิดของเพื่อน และอยากไปนอนบ้านเพื่อนมาก เพื่อจะได้คุยกันทั้งคืน พ่อ/แม่เองก็ดีใจ นะที่ลูกจะได้ไปงานเพื่อน และก็รู้ว่าลูกคงจะผิดหวัง ถ้าหากพ่อแม่ไม่ยอมให้ไปนอนค้าง”
5. สรุปให้ชัดเจน บอกการตัดสินใจของคุณต่อเรื่องที่กำลังคุยกัน ให้ชัดเจน รวมทั้งการทำตาม ข้อตกลงต่างๆ	“เอาละ พ่อ/แม่ยอมให้ลูกไปได้ แต่ต้องบอก เบอร์โทรศัพท์ บอกที่อยู่บ้านเพื่อนที่จะไปค้างมาก่อน และก่อนไปต้องเอาการบ้านที่ทำเสร็จแล้วมาให้พ่อแม่ ดูก่อน” “แม่/พ่อตัดสินใจแล้วว่าจะไม่ให้ลูกไปค้าง แต่อนุญาตให้อยู่ได้ถึง.....ทุ่ม แล้วแม่/พ่อจะไปรับที่บ้านเพื่อน (หรือต้องกลับถึงบ้านก่อน....ทุ่มนะ)”

เอกสารสำหรับผู้ปกครองศึกษาด้วยตนเองที่บ้าน

เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการสื่อสาร

เรื่องเพศศึกษาแก่บุตรหลานวัยรุ่น

จัดทำโดย

แก้วตะวัน ศิริลักษณ์นันท์

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แนวทางการจัดทำเอกสาร

หลักการ

เอกสารฉบับนี้ เป็นการประยุกต์เนื้อหาการสอนเพศศึกษาอบด้านซึ่งประกอบด้วย พัฒนาการทางเพศของวัยรุ่น สุขอนามัยทางเพศ การสร้างสัมพันธภาพ ทักษะส่วนบุคคล ค่านิยมทางเพศ และบทบาททางเพศ เข้ากับเนื้อหาการสื่อสารระหว่างบุคคล โดยใช้แนวคิดของ Devito เพื่อเสริมสร้างความสามารถของผู้ปกครองในการสื่อสารเรื่องเพศกับบุตรหลานที่มีอายุ 11-14 ปี อย่างถูกต้อง มีประสิทธิภาพ ซึ่งจะส่งผลให้เพิ่มความเข้าใจอันดีต่อกันภายในครอบครัว และช่วยเป็นเกราะป้องกันปัญหาสังคมได้ทางหนึ่ง

วัตถุประสงค์

เพื่อเสริมสร้างความสามารถของผู้ปกครองในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาแก่บุตรหลาน
วัยรุ่น

แนวปฏิบัติ

เอกสารสำหรับผู้ปกครองฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของโปรแกรมการศึกษานอกระบบ
โรงเรียนสำหรับผู้ปกครองที่เข้าร่วมกิจกรรมตามเงื่อนไขสำคัญที่กำหนดไว้ คือ

- มีบุตรหลานอยู่ในช่วงอายุ 11 – 14 ปี
- อยู่บ้านหรือที่พักที่เดียวกับบุตรหลาน
- เข้าร่วมกิจกรรมตามระยะเวลาที่กำหนดครบ

ลักษณะการเรียนรู้

เป็นการศึกษาเอกสารด้วยตนเองและฝึกพูดคุยให้คำแนะนำกับบุตรหลานที่ภายในบ้าน หรือที่พัก หลังจากเข้ารับการอบรมในชั้นเรียนครบ 7 ครั้งแล้ว

ขอข่ายเนื้อหา

ขอข่ายเนื้อหา เอกสารเน้นการฝึกพูดคุยแนะนำบุตรหลานที่บ้าน เพื่อพัฒนาทักษะการสื่อสารเรื่องเพศอย่างมีประสิทธิภาพของตนเอง และครอบครัว โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของผู้เรียน และการสื่อสารระหว่างบุคคล

คุรุศาสตร์วิทยภัยภักร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

คำแนะนำเบื้องต้นสำหรับผู้ปกครอง

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ทักษะที่จำเป็นสำหรับการสื่อสารให้ได้ผล

1. การฟังอย่างตั้งใจ และการสร้างความหมายของสิ่งที่รับรู้ร่วมกัน

การฟังไม่ได้หมายถึง การได้ยิน หรือรับฟังสิ่งที่ถูกพูดถึงเท่านั้น แต่ยังหมายรวมไปถึง การแสดงออกถึงการให้ความสำคัญต่อความคิดเห็น ความรู้สึก ประสบการณ์ และข้อมูลที่ได้ยิน และตระหนักถึงการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นกับตัวเอง จากการได้ยิน ได้ฟังเหล่านั้น

ประเด็นสำคัญของการฟังอย่างตั้งใจ คือการไม่ตั้งสมมติฐานไว้ล่วงหน้า ว่าเขาต้องคิดอย่างนั้น หรือพูดอย่างนี้ ควรฟังโดยไม่ด่วนตัดสินว่า ผู้พูด คงจะเป็นคนอย่างนั้น หรือน่าจะคิดอย่างนี้ แต่ฟังโดยการติดตามความคิดของผู้พูด และจินตนาการตามมุมมองของผู้พูด ขณะเดียวกันพยายามเข้าใจบริบท และภูมิหลัง หรือสถานการณ์ที่ผู้พูดเผชิญอยู่ เพื่อเข้าใจมุมมองที่ผู้พูดสะท้อนออกมา

ทักษะการฟัง เป็นทักษะที่สำคัญที่สุดในการสื่อสาร เพราะทำให้ผู้พูดรู้สึกมั่นใจ เกิดความไว้วางใจที่จะพูดคุยหรือปรึกษากับเราเมื่อมีปัญหาโดยเฉพาะกับลูก และหัวใจสำคัญของการพูดคุยกับลูกคือ การเปิดโอกาสให้ลูกได้พูดมากกว่าพ่อแม่

องค์ประกอบสำคัญของการฟังอย่างตั้งใจ

- ตั้งเป้าไว้เสมอก่อนการสนทนาทุกครั้งว่าเราจะตั้งใจฟังผู้พูดพูดให้จบ พร้อมจดจ่ออยู่ที่เนื้อหาของผู้พูดเสมอ
- ฟังโดยสบตาผู้พูดเสมอ
- ไม่พูดขัดจังหวะหรือพูดแทรกในขณะที่อีกฝ่ายยังพูดไม่เสร็จ
- แสดงท่าทางฟังโดยพยักหน้าเป็นระยะ และแสดงอาการตอบรับ เช่น อืม จ๊ะ เพื่อให้ผู้พูดรู้ว่าเรากำลังตั้งใจฟังเขาอยู่
- ตั้งคำถามทวนซ้ำกับตัวเอง หรือกับคู่สนทนาเพื่อทดสอบว่าเราสามารถจับประเด็นในเนื้อหาที่เพิ่งฟังไปได้หรือไม่ โดยใช้คำถาม เช่น ใคร ทำอะไร ที่ไหน อย่างไร เมื่อไร เวลาใด และเราจะต้องทำอะไรต่อไป เป็นต้น

การฟังที่ดี มีขั้นตอนอย่างไร

หนึ่งในคุณสมบัติที่สำคัญของการเป็นพ่อแม่ที่พูดคุยกับลูกเรื่องเพศได้ คือ การเป็นนักฟังที่ดี ไม่ด่วนตัดสิน หรือสรุปเอาเอง ต้องใจเย็น ให้ความสนใจ ให้ความสนใจในการพูดคุย ชักถาม เพื่อรู้ว่าลูก กำลังคิดอะไร ก่อนที่จะตัดสินใจและนี่คือตัวอย่างของบทสนทนาที่แสดงขั้นตอนต่างๆ ของการเป็นนักฟังที่ดีในสถานการณ์

เมื่อลูกมาบอกว่า จะไปนอนค้างบ้านเพื่อน

ลำดับขั้นตอน	ตัวอย่างวิธีการพูด
1. ให้กำลังใจ แสดงออกให้รู้ว่าเรายินดีรับฟัง และมองเห็น แง่ดี ในเรื่องที่กำลังคุยกัน	“ฟังดูน่าสนใจนะ ที่บอกว่าจะไปบ้านเพื่อน” “ดีแล้วที่ลูกมาขออนุญาตไปนอนบ้านเพื่อน”
2. หาข้อมูลให้ครบ ถามให้รอบด้านก่อน เพื่อหาข้อมูลในเรื่อง ที่ลูกกำลังต้องการทำว่าเกี่ยวข้องกับ ใคร ทำอะไร ที่ไหน เมื่อไหร่ อย่างไร	“แม่/พ่อ อยากรู้ว่าเพื่อนที่จะไปด้วยมีใครบ้าง” “ลองเล่าให้ละเอียดกว่านี้อีกหน่อยได้ไหมว่าไปกับใคร ไปที่ไหนกัน แล้ววางแผนทำอะไรกันบ้าง”
3. ทวนความเข้าใจ ย้ำทวนถึงความเข้าใจให้ตรงกันก่อน ความต้องการของลูก คืออะไร	“ที่มาขออนุญาต นี้คือ ลูกอยากจะไปค้างบ้านเพื่อน เพราะเป็นงานวันเกิดของเพื่อนลูก แล้วอยากให้ พ่อ/แม่อนุญาตใช่ไหม”
4. สะท้อนความรู้สึก พูดตรงๆ ให้ชัดเจนถึงความรู้สึกของคุณ ที่มีต่อเรื่องที่กำลังคุยกัน และความรู้สึกของลูก	“พ่อ/แม่รู้ว่าลูกตื่นเต้นกับงานวันเกิดของเพื่อน และอยากไปนอนบ้านเพื่อนมาก เพื่อจะได้คุยกันทั้งคืน พ่อ/แม่เองก็ดีใจ นะที่ลูกจะได้ไปงานเพื่อน และก็รู้ว่า ลูกคงจะผิดหวัง ถ้าหากพ่อ/แม่ไม่ยอมให้ไปนอนค้าง”
5. สรุปให้ชัดเจน บอกการตัดสินใจของคุณต่อเรื่องที่กำลังคุยกัน ให้ชัดเจน รวมทั้งการทำตาม ข้อตกลงต่างๆ	“เอาละ พ่อ/แม่ยอมให้ลูกไปได้ แต่ต้องบอก เบอร์โทรศัพท์ บอกที่อยู่บ้านเพื่อนที่จะไปค้างมาก่อน และก่อนไป ต้องเอากุญแจบ้านที่ทำเสร็จแล้วมาให้พ่อ/แม่ ดูก่อน” “แม่/พ่อตัดสินใจแล้วว่าจะไม่ให้ลูกไปค้าง แต่อนุญาตให้ อยู่ได้ถึง.....ทุ่ม แล้วแม่/พ่อจะไปรับที่บ้านเพื่อน (หรือต้อง กลับถึงบ้านก่อน...ทุ่มนะ)”

2. การสังเกต

รับรู้ถึงบรรยากาศที่เกิดขึ้นในระหว่างการสนทนา สีหน้า กริยา ท่าทาง ว่าผู้ฟังกำลังเกิดอารมณ์อย่างไร คล้อยตาม หรือขัดขึ้น หรือไม่สนใจ

3. การถาม

การตั้งคำถาม ควรใช้คำถามปลายเปิด ซึ่งแปลว่า เปิดโอกาสให้หาคำตอบได้หลากหลาย และไม่จำกัด ซึ่งคำถามในลักษณะนี้จะประกอบด้วยคำเหล่านี้ “หมายความว่าอะไร” “คิดอย่างไร” “มีเหตุผลอะไร” “ลองอธิบายให้ฟังหน่อยว่าทำไมจึง.....” “คิดจะทำอย่างไรกับเรื่องที่เกิดขึ้น”

เพราะเมื่อเจอปัญหา คนเราต้องการความคิดสร้างสรรค์ที่มีคำตอบและวิธีการคิดหลายๆแบบให้เลือก เพื่อนำมาใช้แก้ปัญหาที่มีความยาก ง่ายแตกต่างกัน บางปัญหาที่มีความซับซ้อน แก้ด้วยวิธีการเดียวไม่ได้ ต้องใช้หลายวิธีเข้าช่วย การเปิดโอกาสให้เด็กมีอิสระในการคิด ไตร่ตรองสิ่งที่เกิดขึ้น และพูดออกมาอย่างอิสระ ไม่ต้องกลัวผิด กลัวถูก จะเสริมสร้างความมั่นใจในตนเองให้เด็ก และยังจะทำให้เด็กรวบรวมความคิดอย่างเป็นระบบได้ดีกว่า เพราะคิดได้ราบรื่น ไม่สะดุด

ตัวอย่างคำพูดที่ทำให้ลูก “อยากคุย” กับพ่อแม่	ตัวอย่างคำพูดที่ทำให้ลูก “อยากเมินหน้าหนี” พ่อแม่
แล้วลูกคิดยังไง	จะรู้ไปทำไม
ฟังดูน่าสนใจดีนี่ ไหนเล่าต่อสิ	ยังเด็กอยู่ ไม่ต้องรู้ ไม่ต้องถามหรอก
เล่าให้ฟังได้ใหม่ว่ารู้อะไรมาบ้าง	ไม่ใช่เรื่องอะไรของแก เจ็บๆ เกอะ
รู้หรือเปล่านั้นหมายความว่าอะไร	พ่อแม่ไม่สนใจหรือว่าเพื่อนลูกจะทำอะไรกันบ้าง แต่ลูกห้ามทำ
เป็นคำถามที่ดีมาก	ถึงเวลากิจวัตรของตัวเองแล้ว
ดูเหมือนว่าเรื่องนี้จะสำคัญสำหรับลูกนะ	ถ้าได้ยินแกพูดแบบนี้บ่อยครั้ง แม่/พ่อจะ.....
ไม่รู้เหมือนกัน แต่จะไปหาคำตอบมาให้	ถามไปทำไม ไม่ใช่เรื่องของเด็ก
แล้วคิดยังไงกับเรื่องนี้	นั่นมันเรื่องของผู้ใหญ่เขา ไม่เกี่ยวอะไรกับลูก
กลับมาซ้ำจิง เป็นห่วงแทบแย่ มีอะไรหรือเปล่า	ถ้าถึงคราวมีปัญหา ก็อย่ามาให้พ่อแม่แก้ไขให้ละกัน
กินข้าวน้อยจัง ไม่สบายหรือเปล่า	บ้านช่องอยู่ไม่เป็นเลยนะ งานบ้านก็ไม่เคยช่วยทำ
ดูท่าทางเหนื่อยๆ นะ มีอะไรี้อเปล่า	เสื้อผ้านะ หัดซักเองบ้างสิ ไตแล้ว ยังต้องซักให้อีกหรือ
ถ้าคุยเสร็จแล้ว มาช่วยล้างจานหน่อยได้ไหม	ใครโทรมา โทรอยู่ได้ คุยที่เป็นชั่วโมง ว่างมากนักรหรือ
เก็บห้องกันใหม่ จะได้นำดู น่าอยู่ เดี่ยวแม่ช่วย	ทำไมซีเกียจ เหลวไหลแบบนี้ บอกก็หนแล้วเรื่องให้รู้จักเก็บกวาดห้องให้สะอาด

แนวคิดหลักในการเรียนรู้เรื่อง “เพศศึกษา”

(Key Concepts in Comprehensive Sexuality Education Program)¹

1. พัฒนาการของมนุษย์ (Human Development)

เป็นพัฒนาการด้านต่างๆ ของมนุษย์ ที่เติบโตไปอย่างสัมพันธ์กัน ระหว่าง สรีระ, อารมณ์, สังคม, และสติปัญญา

1.1 สรีระร่างกายที่เกี่ยวข้องกับการสืบพันธุ์ (Reproductive Anatomy and Physiology)

ร่างกายมนุษย์มีความสามารถในการสืบพันธุ์ และสามารถสร้างคามพึงพอใจ และได้รับความพึงใจทางเพศด้วย

1.2 การสืบพันธุ์ (Reproduction)

คนมีทั้งศักยภาพในการสืบพันธุ์และความสามารถที่จะเลือกว่าจะสืบพันธุ์หรือไม่

1.3 การเปลี่ยนแปลงเมื่อเข้าสู่วัยหนุ่มสาว (Puberty)

การเปลี่ยนแปลงเมื่อเข้าสู่วัยหนุ่มสาวเป็นประสบการณ์สากลของช่วงการเปลี่ยนแปลงจากวัยเด็กสู่วัยหนุ่มสาว ซึ่งแสดงออกโดยการเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย

1.4 ภาพลักษณ์ต่อร่างกาย (Body Image)

ภาพลักษณ์ของคนที่มีต่อร่างกายตนเอง มีผลต่อความรู้สึกและพฤติกรรม

1.5 ความเป็นตัวตนทางเพศ และรสนิยมทางเพศ (Sexual Identity and Orientation)

เด็กเติบโตและมีพัฒนาการตามวัย เริ่มมีความรู้สึกรักใคร่ชอบพอก และพึงพอใจทางเพศ ต่อบุคคลอื่น

2. สัมพันธภาพ (Relationships)

ความสัมพันธ์ มีบทบาทสำคัญตลอดช่วงชีวิตของเรา

2.1 ครอบครัว (Family)

คนเราแต่ละคนเติบโตและถูกเลี้ยงดูในครอบครัว และส่วนใหญ่ก็อยู่ในครอบครัว เมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่

¹ Guidelines for Comprehensive Sexuality Education (Kindergarten-12th Grade), National Guideline Task Force, SIECUS,

2.2 มิตรภาพ (Friendship)

มิตรภาพมีความสำคัญตลอดช่วงชีวิตของเราทุกคน

2.3 ความรัก (Love)

ความสัมพันธ์แบบมีความรักมีหลายรูปแบบและมีความสำคัญตลอดช่วงชีวิต
คนเรา

2.4 การเรียนรู้ซึ่งกันและกันของคนสองคน (Dating)

การมีโอกาสเรียนรู้กันและกันของคนเป็นการเรียนรู้ประสบการณ์ของความเป็น
เพื่อน ความใกล้ชิดสนิทสนมต่ออีกคนหนึ่ง

2.5 การแต่งงานและการใช้ชีวิตร่วมกัน (Marriage and Lifetime Commitments)

การแต่งงานเป็นการตกลงความสัมพันธ์ร่วมกันทางกฎหมายว่าคนสองคนจะใช้
ชีวิตร่วมกัน โดยตกลงที่จะร่วมกันรับผิดชอบต่อครอบครัว

2.6 การเลี้ยงดูลูก (Raising Children)

การเลี้ยงดูลูก เป็นหนึ่งในความรับผิดชอบที่สามารถถือเป็นรางวัลของชีวิต

แนวคิดหลักในการพัฒนาการเรียนรู้เรื่อง “เพศศึกษา” (Key Concepts in Comprehensive Sexuality Education Program)

3. ทักษะส่วนบุคคล (Personal Skills)

การมีสุขภาพทางเพศ ต้องมีการพัฒนาและการใช้ทักษะส่วนบุคคลและทักษะในการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

3.1 การให้คุณค่า (Values)

การให้คุณค่าเป็นตัวชี้นำพฤติกรรมของเรา และบอกเป้าหมายตลอดจนกำหนดทิศทางในการดำเนินชีวิตของเรา

3.2 การตัดสินใจ (Decision-making)

การตัดสินใจที่รับผิดชอบเกี่ยวกับเรื่องเพศเป็นเรื่องสำคัญเพราะการตัดสินใจในเรื่องดังกล่าวส่งผลกระทบต่อไม่เพียงกับตัวเราเองเท่านั้น แต่ยังส่งผลกระทบต่อคนอื่น ๆ ด้วย

3.3 การสื่อสาร (Communication)

การสื่อสาร รวมถึงการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร อารมณ์ความรู้สึก และทัศนคติต่อกัน

3.4 การแสดงความคิด ความต้องการ ความรู้สึกของตนเอง (Assertiveness)

การสื่อสารถึงความคิด ความรู้สึก ความต้องการของตนเอง โดยเคารพในสิทธิของผู้อื่น

3.5 การต่อรอง (Negotiation)

การต่อรองเปิดโอกาสให้คนได้แก้ปัญหา หรือ คลี่คลายความขัดแย้ง

3.6 การหาความช่วยเหลือ (Finding Help)

คนที่ประสบปัญหา สามารถขอความช่วยเหลือได้จากครอบครัว เพื่อน และผู้เชี่ยวชาญ

4. พฤติกรรมทางเพศ (Sexual Behavior)

เรื่อง Sexuality เป็นเรื่องสำคัญของการเป็นมนุษย์ แต่ละบุคคลจะแสดงออกในเรื่องเพศแตกต่างกันออกไป

4.1 ชีวิตทางเพศ (Sexuality Throughout Life)

ชีวิตทางเพศเป็นเรื่องธรรมชาติและเป็นด้านที่หนึ่งของชีวิต

4.2 การช่วยตัวเอง (Masturbation)

การช่วยตัวเองเป็นวิธีหนึ่งของมนุษย์ที่แสดงออกในเรื่องเพศ

4.3 การแสดงออกในเรื่องพฤติกรรมทางเพศต่อกัน (Shared Sexual Behavior)

แต่ละบุคคลแสดงออกในเรื่องเพศกับคู่ของเขาในหลากหลายรูปแบบ

4.4 การละเว้น (Abstinence)

การละเว้นจากการมีเพศสัมพันธ์เป็นวิธีที่มีประสิทธิภาพที่สุดในการป้องกันการตั้งครรรภ์ และการติดเชื้อโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ และเอดส์

4.5 การตอบสนองทางเพศของมนุษย์ (Human Sexual Response)

ร่างกายของทั้งหญิงและชายตอบสนองต่อสิ่งเร้าทั้งเหมือนและต่างกัน

4.6 จินตนาการ (Fantasy)

จินตนาการทางเพศเป็นเรื่องปกติ

4.7 การเสื่อมสมรรถภาพทางเพศ (Sexual Dysfunction)

การเสื่อมสมรรถภาพทางเพศ หมายถึง การไร้ความสามารถที่จะแสดงออกหรือหาความพึงพอใจในเรื่องเพศ

แนวคิดหลักในการพัฒนาการเรียนรู้เรื่อง “เพศศึกษา” (Key Concepts in Comprehensive Sexuality Education Program)

5. สุขภาพทางเพศ (Sexual Health)

การส่งเสริมสุขภาพทางเพศต้องการข้อมูลและทักษะที่จำเป็นเพื่อหลีกเลี่ยงผลกระทบที่ไม่พึงประสงค์จากพฤติกรรมทางเพศ

5.1 การคุมกำเนิด (Contraception)

การคุมกำเนิดช่วยให้คนสามารถมีเพศสัมพันธ์โดยไม่ต้องกลัวการตั้งครรภ์ที่ไม่ตั้งใจ

5.2 การทำแท้ง (Abortion) ??

เมื่อผู้หญิงคนหนึ่งตั้งครรภ์และเลือกที่จะไม่มีลูก เธอมีทางเลือกที่จะทำแท้งได้อย่างถูกกฎหมาย

5.3 การติดเชื้อโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์และเชื้อเอชไอวี (STDs and HIV Infection)

โรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์รวมทั้งเชื้อเอชไอวีสามารถหลีกเลี่ยงได้โดยการมีพฤติกรรมที่ป้องกัน

5.4 การล่วงเกินทางเพศ (Sexual Abuse)

การล่วงเกินทางเพศสามารถป้องกันไม่ให้เกิดขึ้นหรือหยุดได้

5.5 อนามัยเจริญพันธุ์ (Reproductive Health)

ทั้งชายและหญิงควรดูแลสุขภาพอนามัยเจริญพันธุ์ของตนเองเพื่อสร้างความมั่นใจต่อสุขภาพและพัฒนาการของลูกในอนาคต

6. สังคมและวัฒนธรรม (Society and Culture)

สิ่งแวดล้อมและบรรยากาศทางสังคมและวัฒนธรรม มีส่วนในการกำหนดวิธีการเรียนรู้และการแสดงออกในเรื่องเพศของบุคคล

6.1 เพศและสังคม (Sexuality and Society)

คนมีอิทธิพลต่อความเชื่อ และความรู้สึกรู้สึกของบุคคลต่อเรื่องเพศ

6.2 บทบาททางเพศ (Gender Role)

วัฒนธรรมสอนเรื่องการเป็นผู้หญิง และการเป็นผู้ชาย

6.3 เพศและกฎหมาย (Sexuality and Law)

กฎหมายบางข้อกำหนดเกี่ยวกับสิทธิทางเพศ และสิทธิในเรื่องอนามัยเจริญพันธุ์

6.4 เพศและศาสนา (Sexuality and Religion)

มุมมองของศาสนาในเรื่องเพศมีผลกระทบต่อทัศนะเรื่องเพศของคน

6.5 ความหลากหลาย (Diversity)

สังคมของเรามีทัศนะและพฤติกรรมทางเพศหลากหลายรูปแบบ บางคนถูกเลือกปฏิบัติอย่างไม่ยุติธรรมเพียงเพราะคนเหล่านั้นแสดงถึงวิถีทางเพศของเขา

6.6 เพศและศิลปะ (Sexuality and the Arts)

เรื่องเพศ และกามารมณ์ เป็นแรงบันดาลใจ และแนวทางหนึ่งของการนำเสนองานศิลปะ

6.7 เพศและสื่อ (Sexuality and the Media)

สื่อมีผลกระทบต่ออย่างลึกซึ้งต่อข้อมูลเรื่องเพศ การให้คุณค่า และการกำหนดแบบแผนพฤติกรรม

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ทำไมต้องคุยกับลูก เรื่องเพศ

“เพศ” (SEX) มีความหมายสองอย่าง

อย่างแรก หมายถึง ลักษณะทางร่างกายที่บอกว่าเราเป็นผู้หญิง ผู้ชาย โดยดูจากอวัยวะเพศ (เหมือนเช่นเวลาที่เราไปหาหมอ แล้วหมอให้กรอกว่าเราเป็นเพศอะไร)

อย่างที่สอง หมายถึง การร่วมเพศ หรือมีเพศสัมพันธ์กัน

“เพศวิถี” (SEXUALITY)

เป็นคำที่มีความหมายกว้าง และครอบคลุมตั้งแต่สิ่งที่เราคิด เราเชื่อ เราแสดงออกในรูปแบบต่างๆ ทั้งคำพูด การกระทำทั้งต่อตัวเองและกับคนอื่นๆ ที่เรามีความสัมพันธ์ด้วยไม่ว่าจะในฐานะคนรัก สามีภรรยา หรือแม้เป็นเพียงคู่ชั่วคราว เพศวิถีจึงสัมพันธ์กับการใช้ชีวิตของคนเรา ตั้งแต่เกิดจนตาย

การสอนลูกเรื่องเพศ คือสอนให้ลูกมีชีวิตที่ปลอดภัยและรู้จักรับผิดชอบทั้งต่อตัวเองและผู้อื่น

เรื่องเพศเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต และเกี่ยวข้องกับตลอดช่วงชีวิต มีพัฒนาการในแต่ละช่วงวัย ไม่ใช่เรื่องการร่วมเพศเท่านั้น สังคมวัฒนธรรมมีส่วนในการกำหนดบทบาท ความคาดหวัง การแสดงออก พฤติกรรมของแต่ละวัย แต่ละเพศ รวมทั้งการเรียนรู้ที่จะมีความสัมพันธ์/อยู่ร่วมกับคนอื่น ขณะเดียวกัน มุมมอง วิธีคิด หรือทัศนคติของเราอาจเปลี่ยนไปในแต่ละวัย เมื่อได้รับข้อมูลใหม่ๆ หรือผ่านประสบการณ์ชีวิตที่มากขึ้น

การเรียนรู้เรื่องเพศในวัยเด็กเป็นรากฐานที่สำคัญและส่งผลกระทบต่อการใช้คุณค่า มุมมอง การตัดสินใจ และการเลือกใช้ชีวิตทางเพศของแต่ละคน

ในวัยรุ่นที่กำลังโตเป็นหนุ่มเป็นสาว ธรรมชาติของร่างกายจะเรียกร้องให้เขามีความสนใจอยากรู้อยากเห็นในเรื่องเพศมากกว่าวัยอื่นๆ แม้เรื่องเหล่านี้เป็นเรื่องธรรมชาติ แต่อิทธิพลของสังคม สิ่งแวดล้อม ซึ่งเปลี่ยนไปจากสมัยที่พ่อแม่เป็นวัยรุ่นอย่างมาก สิ่งแวดล้อมเหล่านี้ เช่น เทคโนโลยี แพชั่น การคมนาคม มีส่วนในการทำให้ลูกได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารในเรื่องเพศได้เร็วยิ่งขึ้น

พ่อแม่ที่มีลูกกำลังเป็นวัยรุ่น ล้วนพบปัญหาเดียวกันคือ “พูดกับลูกไม่ค่อยจะรู้เรื่อง คุณกันไ้ได้แป๊บๆ ก็ขัดคอกัน ทะเลาะกันแล้ว” ช่วงเวลาแห่งการเชื่อฟัง ไม่ว่าจะพ่อแม่พูดอะไร ลูกก็ เออ ออ ห่อหมกไปด้วย ได้หมดไปแล้วเมื่อลูกย่างเข้าสู่วัยที่กำลังจะเริ่มเป็นหนุ่มเป็นสาว และยิ่งยากมากขึ้นเมื่อหัวข้อของการพูดคุยเกี่ยวกับความประพฤติที่พ่อแม่เป็นห่วง เพราะลูกกำลังจะเป็นหนุ่มเป็นสาวนี่เอง

เพราะไม่เคยมีใครสอนเราซึ่งเป็นพ่อแม่มาก่อนว่าต้องคุยกับลูกยังไง ดังนั้น เมื่อเกิดความไม่สบายใจ กังวลใจกับพฤติกรรมของลูก เราจึงมักเลือกวิธีเดียวกับที่พ่อแม่ปฏิบัติกับเราเมื่อเราเป็นเด็ก คือ เจ็บ บ่น หรือด่าว่า ซึ่งวิธีการเหล่านั้นเป็นการสร้างกำแพงระหว่างเรากับลูกให้ยิ่งสูงขึ้น และยากต่อการป็นปายข้าม โดยเฉพาะเมื่อเป็นเรื่องเพศ ซึ่งเป็นเรื่องที่หลายครอบครัวไม่เคยเอ่ยปากสนทนาเมื่ออยู่ด้วยกันพร้อมหน้า

แต่มีการสำรวจความเห็นวัยรุ่นไทยว่าคิดอย่างไรกับพ่อแม่ พบว่าแม่กว่าร้อยละ 90 ยืนยันว่า “แม่” คือบุคคลสำคัญที่สุดในชีวิต แต่ก็ยอมรับว่าตนเองมีความลับกับแม่เรื่องความรัก และเรื่องการคบเพื่อนต่างเพศมากที่สุด² ดังนั้น วัยรุ่นไทยส่วนใหญ่จึงไม่กล้าสื่อสารกับพ่อแม่ ผู้ปกครองเมื่อมีเพศสัมพันธ์ ทั้งที่พ่อแม่คือคนที่วัยรุ่นอยากพูดคุยปรึกษาเมื่อมีปัญหาในเรื่องความรักเรื่องแฟนมากที่สุด อาจจะเพราะกลัวพ่อแม่เสียใจกับพฤติกรรมของตน กลัวถูกดูถูกลงว่ากล่าว หรือไม่ชอบให้นำพฤติกรรมของตนไปเปรียบเทียบกับครอบครัวอื่น หรือกระทั่งเปรียบเทียบกับสมัยที่พ่อแม่เป็นวัยรุ่นก็ตาม

² จากการสำรวจความเห็นวัยรุ่น จำนวน 1,111 คนของศูนย์วิจัยกรุงเทพโพล มหาวิทยาลัยกรุงเทพ เนื่องในวันแม่ ปี 2548 ในหัวข้อ “วัยรุ่นยุคใหม่คิดอย่างไรกับแม่” พบว่า ร้อยละ 46.8 มีความลับกับแม่เรื่องความรัก และการคบเพื่อนต่างเพศ

ในต่างประเทศ มีการศึกษาพบว่าบทบาทของพ่อแม่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจที่จะมีเพศสัมพันธ์ของลูกวัยรุ่นอย่างมาก โดยจากรายงานที่ตีพิมพ์เมื่อปี 2551³ เมื่อถูกถามว่า ใครคือคนที่มามีอิทธิพลมากที่สุดหากตัดสินใจที่จะมีเพศสัมพันธ์ ครึ่งหนึ่งของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอบว่า พ่อแม่ ขณะที่นักเรียนระดับอุดมศึกษาซึ่งโตกว่าตอบว่า เพื่อนคือคนที่มามีอิทธิพลมากที่สุด

ในรายงานฉบับเดียวกัน ยังมีการศึกษาพบว่าพ่อแม่ส่วนใหญ่มักนึกไม่ถึงว่า ลูกวัยรุ่นของตนมีพฤติกรรมทางเพศแล้ว⁴

นอกจากนั้น รายงานผลการวิจัยเชิงคุณภาพของมหาวิทยาลัยอิลลินอยส์ ชิคาโก ประเทศสหรัฐอเมริกาเมื่อปี 2547 ซึ่งทำการศึกษาถึงการสื่อสารระหว่างพ่อแม่กับลูกวัยรุ่นว่าสัมพันธ์อย่างไรกับพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศในวัยรุ่น พบว่า วิธีการพูดคุยระหว่างพ่อแม่กับลูกวัยรุ่นที่มีปัญหาในเรื่องของเซ็กซ์ การคุมกำเนิด และเอชไอวีนั้นส่งผลต่อการชะลอการมีเพศสัมพันธ์ของลูก

การพูดคุยเรื่องเหล่านี้ในครอบครัวก็ส่งผลเช่นกัน เพราะแม้จะมีการพูดคุยกันบ่อย แต่รูปแบบการพูดคุยของครอบครัวที่ลูกวัยรุ่นต้องจำยอมเห็นด้วยกับพ่อแม่ทุกเรื่องในระหว่างการพูดคุยกลับมีแนวโน้มที่จะเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับเรื่องเพศสูงกว่าครอบครัวที่พ่อแม่ที่เปิดโอกาสให้ลูกแสดงออกว่าไม่เห็นด้วยในบางเรื่องระหว่างการสนทนา และเมื่อเปรียบเทียบกับครอบครัวที่มีการพูดคุยกันอย่างตรงไปตรงมา ลูกวัยรุ่นในครอบครัวกลุ่มหลังมีแนวโน้มที่จะเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับเรื่องเพศน้อยกว่าสองกลุ่มแรก⁵

สำหรับสังคมไทย เนื่องจากวัยรุ่นไทยส่วนใหญ่เลือก “เพื่อน” เป็นที่ปรึกษาอันดับแรก เมื่อมีปัญหาเกี่ยวกับเรื่องเพศ⁶ การเลือกที่จะไม่สื่อสารกับพ่อแม่ในเรื่องเพศ เรื่องแฟน หรือเรื่อง

³ จากรายงานของมูลนิธิ Heritage ซึ่งตีพิมพ์เมื่อเดือนตุลาคม 2551

⁴ จากการสำรวจวัยรุ่น จำนวน 700 คนในเมืองฟิลาเดเฟีย พบว่า ร้อยละ 58 บอกว่าตนเองกำลังมีพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับเรื่องเพศ ขณะที่มิเพียงหนึ่งในสามของแม่ที่เชื่อว่าลูกตนเองกำลังยุ่งเกี่ยวกับเรื่องเพศ

⁵ การวิจัยดังกล่าว เป็นโครงการนำร่องที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่กับลูกวัยรุ่น กลุ่มตัวอย่างเป็นวัยรุ่นที่มีความเสี่ยงสูง ต่อการติดเชื้อเอชไอวีจำนวน 30 คน อายุระหว่าง 13 – 19 ปี ซึ่งเป็นผู้ป่วยนอกของคลินิกจิตเวชแห่งหนึ่ง

⁶ จากการสำรวจของเอแบคโพลลีในหัวข้อ “ประสบการณ์ และทัศนคติของวัยรุ่นต่อปัญหาพฤติกรรมทางเพศในปัจจุบัน” เมื่อปี 2547 ในวัยรุ่นอายุ 15 – 25 ปี จำนวน 1,627 คนซึ่งอาศัยอยู่

ความรัก กำลังส่งผลให้วัยรุ่นไทยได้รับความรู้ที่ไม่ถูกต้อง ไม่รอบด้าน หรือเกิดค่านิยมที่ทำให้มีพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ

ความเชื่อของพ่อแม่ในเรื่องเพศถูกถ่ายทอดมาจากการสั่งสอนอบรมในครอบครัวซึ่งมักไม่เปลี่ยนแปลง แต่ขณะเดียวกัน การแสดงออกของคนเราส่วนหนึ่งก็เป็นผลมาจากการใช้ชีวิตในสังคม สิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบตัวเรา ซึ่งอย่างหลังนี้มักเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วตาม เทคโนโลยี การสื่อสาร ของโลก จึงทำให้เกิดช่องว่างของการสื่อสารระหว่างพ่อแม่และลูกวัยรุ่น และนำไปสู่ความขัดแย้ง จนกลายเป็นปัญหาเช่นที่กล่าวมา

แต่พ่อแม่เป็นคนที่ลูกอยากเรียนรู้เรื่องเพศด้วยมากที่สุด พ่อแม่จึงมีบทบาทสำคัญในการกล่อมเกลา ชี้นำ สั่งสอนในเรื่องเพศตั้งแต่ลูกยังเล็กเป็นเด็กทารกจนโตเป็นวัยรุ่นและอาจจะถึงขั้นเป็นผู้ใหญ่

ดังนั้น นอกจากการทำความเข้าใจและรู้เท่าทันความรู้สึกของวัยรุ่นว่า วัยนี้ต้องการพื้นที่ส่วนตัว จึงต้องการความเป็นอิสระสูง แต่ก็ยังต้องการคำแนะนำและการดูแลอย่างใกล้ชิด ไปพร้อมกันด้วย พ่อแม่เองก็ต้องทบทวนความเชื่อของตนในเรื่องเหล่านี้ รวมถึงวิธีการบริหารอำนาจกับวัยรุ่นว่าควรใช้อย่างไร เมื่อไหร่ และขนาดไหนเมื่อเกิดการเผชิญหน้า จึงจะได้ผล และกลายเป็นการสื่อสารที่สร้างสรรค์ส่งผลดีต่อทั้งสองฝ่าย

ศูนย์วิทยพัชรากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แบบฝึกหัดทบทวนครั้งที่ 1

วัตถุประสงค์ สอนเรื่องการเปลี่ยนแปลงของร่างกายเมื่อลูกเข้าสู่วัยรุ่น

รูปแบบ คู่มือ VDO ด้วยกันและถาม – ตอบ

วิธีการ

1. พ่อแม่ใช้เวลาว่างทบทวนความรู้สึกของตนเองจากการทำใบงานในห้องเรียน เรื่อง “เรียนรู้เรื่องเพศ เรียนรู้อะไรบ้าง”
2. เลือกช่วงเวลาที่อยู่ด้วยกันพร้อมหน้ากับลูก และเปิด VDO เรื่อง **สะพานรักสารสิน** ดูไปพร้อมกันกับลูก
3. ขณะที่ดูกับลูก ก็อธิบายไปด้วยและชวนลูกพูดคุยถึงการเปลี่ยนแปลงของร่างกายที่เป็นเรื่องธรรมชาติและเกิดขึ้นทุกคน
4. ชวนลูกคุยถึงความรู้สึกของลูก โดยอธิบายให้ลูกเข้าใจว่า เป็นคำถามที่อยากมาแลกเปลี่ยนกับลูก และใช้ข้อมูลความรู้ที่แนบมาประกอบการพูดคุยเมื่อลูกมีคำถาม
5. จดคำตอบที่ลูกให้ลงในใบงาน และจดบันทึกความรู้สึกของตนเองไว้ว่ารู้สึกอย่างไรบ้างระหว่างพูดคุยกับลูก

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บันทึกการพูดคุยกับบุตรหลาน

แนวทางของคำถามสำหรับผู้ปกครองหรือผู้ปกครองอาจตั้งคำถามเองและบันทึกการสื่อสารไว้

ผู้ปกครองอาจใช้คำถามเหล่านี้กับลูกหลานในบ้าน โดยในขณะที่ถาม ให้จดความรู้สึกของตนเองไว้ด้วยว่ามีความรู้สึกอย่างไรบ้าง (กลัวๆ กล้าๆ อึดอัด อาย ฯลฯ เพื่อนำไปแลกเปลี่ยนในครั้งต่อไป)

1.สังเกตเห็นความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับร่างกายตรงส่วนไหนบ้าง (แขน ขา รูปร่าง หน้าอก ขน ฯลฯ)

.....

.....

.....

2.มีความรู้สึกอย่างไรบ้างเมื่อเห็นความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับร่างกายของตนเอง (กังวลใจ ตกใจ เครียด อยากรู้ อยากเห็น อยากเปรียบเทียบกับเพื่อนๆ ฯลฯ)

.....

.....

.....

3.อยากให้พ่อแม่ ผู้ปกครอง ทำตัวอย่างไรกับเรื่องความเปลี่ยนแปลงทางร่างกายของตนเอง

.....

.....

.....

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ่อแม่สามารถช่วยให้ลูกรู้จักการใช้ชีวิตอย่างปลอดภัย
และมีความสุขทั้งทางร่างกาย อารมณ์ จิตใจได้อย่างไรบ้าง

1. ให้โอกาสลูกเท่าเทียมกันไม่ว่าจะเป็นหญิง หรือชาย
2. ให้การเลี้ยงดูด้วยความใกล้ชิดเอาใจใส่ เพื่อให้ลูกรู้สึกดีกับตัวเองและผู้อื่น
3. พูดกับลูกๆ ทั้งหญิงและชายด้วยภาษาและท่าทางเช่นเดียวกัน
4. สอนลูกให้ยอมรับในความแตกต่างของผู้คน (เช่น เกย์ เลสเบี้ยน กะเทย)
5. สอนลูกให้รู้จักใช้คำเรียกอวัยวะทุกส่วนในร่างกายอย่างถูกต้อง รวมทั้งอวัยวะที่เกี่ยวข้องกับความรู้สึกทางเพศ เช่น ก้น หน้าอก จุก จิม
6. สอนให้ลูกรู้ว่าอวัยวะส่วนต่างๆ ในร่างกายที่เกี่ยวข้องกับความรู้สึกทางเพศนั้นเป็น “พื้นที่ส่วนตัว”
7. สอนให้ลูกรู้ว่าร่างกายเป็นสมบัติของเราเอง และแต่ละคนก็มีสิทธิตัดสินใจได้ว่าจะให้ใครสัมผัสส่วนไหนหรือไม่ให้สัมผัสส่วนไหนของร่างกายตนเอง
8. แสดงความเต็มใจที่จะตอบคำถามลูก และหากมีคำถามไหนที่ตอบไม่ได้ ก็พร้อมจะค้นหาคำตอบร่วมกับลูก
9. สนับสนุนให้สมาชิกในครอบครัวไม่ว่าจะเป็นเด็กหรือผู้ใหญ่ก็สามารถแสดงความคิดเห็นและความรู้สึกของตัวเองได้
10. ทำให้ลูกเข้าใจว่าความประพฤติของลูกส่งผลกับผู้อื่นอย่างไร
11. ทำให้ลูกเข้าใจถึงขอบเขตและการแสดงออกที่เหมาะสมกับวัย
12. ทำให้ลูกเข้าใจอย่างชัดเจนและตรงไปตรงมาถึงความประพฤติที่เหมาะสมและไม่เหมาะสม โดยไม่ทำให้ลูกรู้สึกอับอายหรือรู้สึกผิดเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับลูก

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พัฒนาการและการปรับตัวในวัยรุ่น

ลักษณะทั่วไปของวัยรุ่น

การที่เด็กผู้ชายผู้หญิงเติบโตเข้าสู่วัยรุ่นเร็วช้าต่างกัน โดยที่เด็กผู้หญิงจะเข้าสู่การเปลี่ยนแปลงทางร่างกายก่อนเด็กผู้ชายประมาณ 2 ปี ซึ่งจะทำให้ในชั้นประถมตอนปลาย หรือชั้นมัธยมต้นจะพบว่า วัยรุ่นหญิงจะมีร่างกายสูงใหญ่ เป็นสาวน้อยแรกรุ่ง ในขณะที่พวกเด็กผู้ชายยังดูเป็นเด็กชายตัวเล็กๆ ทำให้ทั้งสองฝ่ายเกิดความสับสนและวิตกกังวลได้ เด็กผู้หญิงอาจกังวลว่าตนเองไม่หยุดสูงเสียที ในขณะที่เด็กผู้ชายก็เกิดความกังวลว่าทำไมตัวเองจึงไม่สูงใหญ่

การเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย

1. **ขนาดและความสูง** : ในวัยเด็กทั้งเด็กผู้หญิงและเด็กผู้ชายจะมีความกว้างของไหล่และสะโพกใกล้เคียงกัน แต่เมื่อเข้าสู่วัยรุ่น ผู้ชายจะมีอัตราเร็วในการเจริญเติบโตของไหล่มากที่สุด ทำให้วัยรุ่นผู้ชายจะมีไหล่กว้างกว่า ในขณะที่วัยรุ่นผู้หญิงมีอัตราการเจริญเติบโตของสะโพกมากกว่าผู้ชาย นอกจากนี้การที่วัยนี้มีการเจริญเติบโตสูงใหญ่ได้รวดเร็ว โดยเฉพาะที่ คอ แขน ขา มากกว่าที่ลำตัว จะทำให้วัยรุ่นรู้สึกที่ตัวเองมีรูปร่างเก้งก้างน่ารำคาญ และการเจริญเติบโตหรือการขยายขนาดของร่างกายในแต่ละส่วน อาจเกิดขึ้นไม่พร้อมกัน หรือไม่เป็นไปตามขั้นตอน เช่น ร่างกายซีกซ้ายและซีกขวาเจริญเติบโตมีขนาดไม่เท่ากันในระยะแรกๆ ซึ่งเป็นเหตุทำให้เด็กตกอยู่ในความวิตกกังวลสูงได้ จึงควรให้ความมั่นใจกับวัยนี้

2. **ไขมันและกล้ามเนื้อ** : เด็กผู้ชายและเด็กผู้หญิงมีความหนาของไขมันที่สะสมอยู่ใต้ผิวหนังใกล้เคียงกัน จนกระทั่งอายุประมาณ 8 ปี จะเริ่มมีการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว วัยรุ่นชายจะมีกำลังของกล้ามเนื้อมากกว่าวัยรุ่นหญิง พลังกำลังของกล้ามเนื้อจะแข็งแรงขึ้น หลังจากนั้นวัยรุ่นชายจะมีไขมันใต้ผิวหนังบางลง พร้อมกับมีกล้ามเนื้อเพิ่มมากขึ้นและแข็งแรงขึ้น ซึ่งจะทำให้วัยรุ่นชายดูอมมลงโดยเฉพาะที่ขา น่อง และแขน สำหรับวัยรุ่นหญิงถึงแม้ว่าจะมีการเพิ่มขึ้นของกล้ามเนื้อ แต่ขณะเดียวกันจะมีการสะสมของไขมันใต้ผิวหนังเพิ่มขึ้นอีกโดยที่น้ำหนักจะเพิ่มได้ถึงร้อยละ 25 ของน้ำหนัก โดยเฉพาะไขมันที่สะสมที่เต้านมและสะโพก ประมาณร้อยละ 50 ของ

วัยรุ่นหญิงจะรู้สึกไม่พอใจในรูปลักษณ์ของตน และมักคิดว่าตัวเอง "อ้วน" เกินไป มีวัยรุ่นหลายคน ที่พยายามลดน้ำหนัก จนถึงขั้นที่มีรูปร่างผอมแห้ง

3. โครงสร้างใบหน้า ช่วงนี้กระดูกของจมูกจะโตขึ้น ทำให้ดั้งจมูกเป็นสันขึ้น กระดูกขากรรไกรบนและ ขากรรไกรล่างเติบโตเร็วมากในระยะนี้ เช่นเดียวกับกล่องเสียง ลำคอ และกระดูกอัยลอยด์ และพบว่าในวัยรุ่นชายจะเจริญเติบโตเร็วกว่าวัยรุ่นหญิงชัดเจน เป็นเหตุให้วัยรุ่นชายเสียงแตก

4. การเปลี่ยนแปลงของระดับฮอร์โมน ทั้งฮอร์โมนการเติบโต (growth hormone) และฮอร์โมนจาก ต่อมธัยรอยด์มีอิทธิพลต่อการเจริญเติบโต รวมทั้งฮอร์โมนทางเพศ นอกจากระดับฮอร์โมนจะมีผลโดยตรงต่อการเจริญเติบโตทางร่างกาย และอวัยวะเพศในวัยรุ่นแล้ว ตัวของมันเองยังส่งผลถึงความรู้สึกทางอารมณ์และจิตใจ ปฏิบัติการการเรียนรู้ ฯลฯ ในวัยรุ่นอีกด้วย วัยรุ่นที่จะผ่านช่วงวิกฤตนี้ได้ นอกจากจะต้องปรับตัวให้เข้ากับสภาพร่างกายที่เปลี่ยนไปแล้ว ยังต้องเข้าใจและควบคุมอารมณ์ความรู้สึกที่พลุ่งพล่านขึ้น จากการเปลี่ยนแปลงของระดับฮอร์โมนต่างๆ อีกด้วยโดยเฉพาะต่อมไขมันใต้ผิวหนัง และต่อมเหงื่อจะทำหน้าที่เพิ่มมากขึ้น เป็นสาเหตุทำให้เกิดปัญหาเรื่อง "สิ่ว" และ "กลิ่นตัว" แต่เนื่องจากวัยนี้จะให้ความสนใจเกี่ยวกับร่างกายที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และมีความระแวงระวังตัวเองมาก จึงทำให้วัยรุ่นพยายามที่จะรักษา "สิ่ว" อย่างเอาเป็นเอาตาย ings ที่ "สิ่ว" จะเป็นปัญหาในช่วงวัยนี้แค่ระยะสั้นๆ เท่านั้น

5. การเปลี่ยนแปลงของอวัยวะเพศ วัยรุ่นหญิงมีการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วในช่วงระยะ 1 ปี ก่อนที่จะมีประจำเดือน โดยเฉพาะการเจริญเติบโตของเต้านม ซึ่งเริ่มมีการขยายในขนาดเมื่ออายุประมาณ 8-13 ปี และจะใช้เวลา 2-2 ปีครึ่ง จึงจะเจริญเติบโตเต็มที่ ในช่วงอายุ 11-13 ปี วัยรุ่นหญิงส่วนใหญ่ (ร้อยละ 80) จะมีรูปร่างเป็นสาวเต็มตัว ดังนั้นในชั้นประถมตอนปลายหรือมัธยมต้น จะเห็นว่าวัยรุ่นสาวจะมีรูปร่างสูงใหญ่เป็นสาวน้อยแรกรุ่น ในขณะที่พวกผู้ชายยังคงเป็นเด็กชายตัวเล็กๆ ings ที่เด็กผู้หญิงเคยตัวเล็กกว่าเด็กผู้ชายมาตลอด ทำให้เด็กสับสนและกังวลกับสภาพร่างกายได้

การมีรอบเดือนครั้งแรก จะมีเมื่ออายุประมาณ 12-13 ปี การที่มีประจำเดือนแสดงให้เห็นว่า มดลูกและช่องคลอดได้เจริญเติบโตเต็มที่ แต่ในระยะ 1-2 ปี แรกของการมีประจำเดือน มักจะเป็นการมีประจำเดือนโดยไม่มีไข่ตก รอบเดือนในช่วงปีแรกจะมาไม่สม่ำเสมอ หรือขาดหายไปได้ และเมื่อมีประจำเดือนแล้ว พบว่าเด็กผู้หญิงยังสูงต่อไปอีกเล็กน้อยไปได้อีกระยะหนึ่ง และจะเติบโตเต็มที่เมื่อประมาณอายุ 15-17 ปี การมีรอบเดือนครั้งแรกอาจทำให้รู้สึกพอใจและภูมิใจที่เป็นผู้หญิงเต็มตัว หรืออาจจะรู้สึกในทางลบ คือ หงุดหงิด หวาดหวั่นหรือตกใจได้เช่นกัน โดยทั่วไป การมีรอบเดือนครั้งแรกจะเพิ่มความใกล้ชิดระหว่างวัยรุ่นหญิงกับมารดาถ้าเคยไว้ใจกันมาก่อน แต่วัยรุ่นหญิงบางคนจะปกปิดไม่กล้าบอกใคร เพราะเข้าใจไปว่าอวัยวะเพศผิดปกติ หรือเป็นผลจากการสำรวจตัวของวัยรุ่นเอง ในช่วงนี้วัยรุ่นจะกังวลหมกมุ่นกับรูปร่างหน้าตา และมักใช้เวลาอยู่นั่งกระจกนานๆ เพื่อสำรวจรูปร่าง ส่วนแว้วส่วนโค้งหรือใช้กระจกส่องดูบริเวณอวัยวะเพศด้วยความอยากรู้ อยากเห็น ซึ่งก็ไม่ใช่พฤติกรรมที่ผิดปกติแต่อย่างใด

สำหรับวัยรุ่นชาย ซึ่งจะเริ่มมีการเจริญเติบโตของลูกอัณฑะ เมื่อเข้าสู่ช่วงอายุ 10-13 ปี ครั้ง และจะใช้เวลานาน 2 - 4 ปี กว่าที่จะเติบโตและทำงานได้อย่างสมบูรณ์ ในขณะที่รูปร่างภายนอกจะมีการเจริญเติบโตเปลี่ยนแปลงช้ากว่าวัยรุ่นหญิง ประมาณ 2 ปี คือ ประมาณอายุ 12-14 ปี ในขณะที่เพื่อนผู้หญิงที่เคยตัวเล็กกว่า กลับเจริญเติบโตแซงหน้า ทำให้วัยรุ่นชายมีความวิตกกังวลเกี่ยวกับรูปร่าง ความสูง ได้มาก เมื่อเติบโตเข้าสู่วัยรุ่นตอนกลางช่วงวัย 14-16 ปี ลูกอัณฑะเจริญเติบโตและทำงานได้เต็มที่จึงสามารถพบภาวะฝันเปียกได้ บางคนเข้าใจผิดคิดว่าฝันเปียกเกิดจากการสำรวจความใคร่ด้วยตัวเอง หรือเป็นความผิดปกติอย่างแรง หรือทำให้สภาพจิตผิดปกติหรือบางรายวิตกกังวลไปกับจินตนาการหรือความฝัน เพราะบางครั้งจะเป็นความคิด ความฝันเกี่ยวข้องกับคนในเพศเดียวกัน ซึ่งก็ไม่ใช่เรื่องผิดปกติแต่อย่างใด

ที่มา: นายแพทย์สุริยเดว ทรีปาตี

หัวหน้าคลินิกเพื่อนวัยทีน สถาบันสุขภาพเด็กแห่งชาติมหาราชินี

แบบฝึกหัดทบทวนครั้งที่ 2

วัตถุประสงค์ สำรวจความเห็นของลูกต่อคุณสมบัติของพ่อแม่ที่ลูกต้องการ

รูปแบบ ทำแบบสำรวจ โดยการอ่านให้ฟัง

วิธีการ พ่อแม่ใช้เวลาว่างทบทวนความรู้ จากเอกสารนี้ ในหัวข้อ ทักษะที่จำเป็นสำหรับการสื่อสารให้ได้ผล

1. เลือกช่วงเวลาที่อยู่ด้วยกันพร้อมหน้ากับลูก สังเกตดูกริยาอาการของลูกที่เกิดจากการสนทนาระหว่างกัน
2. เกริ่นนำกับลูก โดยเล่าให้ลูกฟังถึงสิ่งที่พ่อแม่ได้เรียนรู้มาจากการอบรมเรื่องการสื่อสารเรื่องเพศกับลูก
3. อ่านแบบสำรวจให้ลูกฟัง และรอคำตอบของลูกอย่างอดทน
4. จดคำตอบที่ลูกให้ลงในกระดาษ และจดบันทึกความรู้สึกของตนเองไว้ว่ารู้สึกอย่างไรบ้างระหว่างพูดคุยกับลูก

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ลูกอยากได้พ่อแม่แบบไหน

ถามลูกว่าหากเปลี่ยนพ่อแม่ให้เป็นครู ลูกอยากได้พ่อแม่เป็นครูแบบไหน

1. ครูแบบไหนที่ฉันอยากเรียนด้วย

ก. หมั่นพูดคำว่า “ทำดีแล้ว” ทำถูกแล้ว”

ข. ดูแลเวลาที่ฉันทำผิด

ค. ครูที่บอกตรงๆ ว่าฉันโง่

เพราะ.....

.....

2. ครูแบบไหนที่ช่วยให้ฉันเรียนได้ดีขึ้น

ก. ทำให้รู้สึกปลอดภัยเมื่ออยู่ใกล้

ข. ทำให้กลัวถูกตี เมื่อทำผิด

ค. เดินออกจากห้องไปทันที เมื่อฉันทำผิด

เพราะ.....

.....

3. ฉันคาดหวังให้ครูเป็นแบบไหน เมื่อฉันมีปัญหา

ก. รับฟัง และช่วยเหลือฉัน

ข. ตะคอกใส่หน้าฉัน ทำให้ฉันอายต่อหน้าคนอื่น

ค. โหมโหและลงโทษฉัน

เพราะ.....

.....

10 พ่อแม่ในฝันของลูกทุกคน

1. พ่อแม่ที่ไม่ชุดคู้ยเรื่องเก่าล้านปีมาพูดไม่รู้จบ และไม่เปรียบเทียบลูกของตัวเองกับลูกคนอื่น
2. พ่อแม่ที่คอยดูแลลูกให้มีระเบียบวินัย และอดทนกับการแสดงอาการไม่พอใจของลูกที่ไม่อยากให้พ่อแม่มายุ่งกับห้องและของใช้ส่วนตัว
3. พ่อแม่ที่ไม่ตามใจลูกมากเกินไป แม้ลูกจะหงุดหงิดทุกครั้งที่ไม่อนุญาตให้ออกไปเที่ยว หรือทำอะไรดังใจ
4. พ่อแม่ที่ฟังลูก ทำให้ลูกไว้วางใจ กล้าเข้ามาขอคำปรึกษาเรื่องต่างๆ ได้
5. พ่อแม่ที่บอกรักให้ได้ยินบ่อยๆ รักทั้งคำพูดและการกระทำ ไม่เอาแต่บ่น ต่ำว่า
6. พ่อแม่ที่สามารถบอกเหตุผลของตัวพ่อแม่ด้วยคำพูดดีๆ ไม่ใช่อารมณ์ ไม่ใช่คำหยาบ
7. พ่อแม่ที่ชมลูกเมื่อเห็นลูกทำดี ลูกจะได้มีกำลังใจทำต่อไป
8. พ่อแม่ที่ให้ลูกตัดสินใจด้วยตัวเองบ้างแม่จะผิดพลาด เพื่อให้เป็นบทเรียน แต่ก็ไม่ทิ้งช่วงว่างผลักใส่ลูก ยังคอยชี้ถูกชี้ผิดและเป็นแบบอย่างที่ดี
9. พ่อแม่ที่ใช้เวลาทำกิจกรรมกับลูกบ้างโดยไม่วิพากษ์วิจารณ์สิ่งที่ลูกชอบ
10. พ่อแม่ที่ส่งเสริมให้ลูกทำในสิ่งที่ลูกชอบโดยไม่มองว่าเป็นเรื่องไร้สาระ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เมื่อพบว่าลูกโกหก

เมื่อพบว่าลูกโกหก เราจะเป็นพ่อแม่แบบไหนที่จะทำให้ลูกเล่าความจริง โดยที่ไม่สร้างเรื่องโกหกขึ้นมาอีก

- พ่อแม่ที่ใช้อารมณ์และการลงโทษ กับ พ่อแม่ที่ไม่ตำหนิแต่อยากรู้เหตุผล
- พ่อแม่ที่ใช้ท่าทีคาดคั้นเอาผิด กับ พ่อแม่ที่นิ่ง สุภาพ และพร้อมรับฟังปัญหา
- พ่อแม่ที่ถามว่า “ทำไมไม่ส่งการบ้านตั้งเกือบเดือน ไม่ตั้งใจเรียนใช่ไหม”
กับ พ่อแม่ที่ถามว่า “ไม่ได้ส่งการบ้านมาตั้งเกือบเดือน เรื่องมันเป็นยังไงหรือลูก”
- พ่อแม่ที่พูดสั่งสอน กับ พ่อแม่ที่ถามถึงความรู้สึกของลูก

สิ่งที่ควรทำ

- สาเหตุที่เด็กโกหกมาจากหลายสาเหตุ เช่น กลัวถูกลงโทษ ปกป้องคนอื่น เป็นการเลียนแบบ ไม่รับผิดชอบ เป็นนิสัยส่วนตัว ไม่มีคนสอน ฯลฯ
- การรับฟังปัญหาอย่างตั้งใจ ถามถึงความรู้สึก ความคิดของเด็ก ให้เวลา ทำที่เป็นมิตร ไม่ตำหนิ บรรยายากไม่กดดัน ไม่ด่วนชี้แนะหรือสั่งสอน ไม่ดูว่า และทำที่ที่พร้อมจะช่วยแก้ปัญหาด้วยความเห็นใจ จะช่วยให้เด็กมีกำลังใจในการเปิดเผยความคับข้องใจหรือปัญหาที่เกิดขึ้น
- กระตุ้นให้เด็กคิดหาวิธีแก้ปัญหาในรูปแบบต่างๆ ช่วยเสนอแนวคิดและวิธีการอื่นที่เด็กอาจคิดไม่ถึง ชี้แนะให้มองเห็นข้อดี ข้อเสียของวิธีการต่างๆ ฝึกถูกผสมผสานความคิด เช่น เรียงลำดับความสำคัญของงานว่าเรื่องไหนสำคัญที่สุด จำเป็นเร่งด่วน ไปพบครูเพื่อสารภาพผิด ขอโทษ ขอเลื่อนเวลาส่งงาน หากคนช่วย ฯลฯ
- ใช้คำชม เมื่อเด็กเลือกวิธีการแก้ปัญหาที่เหมาะสม ให้กำลังใจขณะที่เด็กรับผิดชอบกับงาน
- ติดตามใกล้ชิดช่วยให้เด็กทำจนสำเร็จ สอบถามความรู้สึก ความคิดเมื่อแก้ปัญหาได้ และถามถึงสิ่งที่เด็กได้เรียนรู้จากประสบการณ์ที่เกิดขึ้นด้วยท่าทีที่เข้าใจ เป็นมิตร

ไม่ถามนำให้เด็กโกหก เช่น เอาเงินไปหรือเปล่า ไม่ตั้งใจเรียนใช่ไหม

ไม่ควรถามแบบคุกคามเพราะทำให้เด็กต้องโกหกต่อ

แบบฝึกหัดทบทวนครั้งที่ 3

วัตถุประสงค์ สำรวจความอยากรู้อยากเห็นของลูกในเรื่องเพศ

รูปแบบ ถาม – ตอบ ผ่านสื่อวีดิทัศน์

วิธีการ

1. พ่อแม่ใช้เวลาว่างทบทวนความรู้ จากเอกสารนี้ในหัวข้อ ทำไมต้องคุยกับลูกเรื่องเพศ
2. เกริ่นนำกับลูก โดยเล่าให้ลูกฟังถึงสิ่งที่พ่อแม่ได้เรียนรู้มาจากการอบรมเรื่องการสื่อสารเรื่องเพศกับลูก
3. นัดหมายช่วงเวลาเพื่อดูสื่อวีดิทัศน์ เรื่อง “อ้ออึ้ง” พร้อมกัน
4. ถามคำถามกับลูก และจดคำตอบที่ได้ลงในกระดาษ
5. จดบันทึกความรู้สึกของตนเองไว้ว่ารู้สึกอย่างไรบ้างระหว่างพูดคุยกับลูก

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แบบฝึกหัด

คุยกับลูกเรื่องเพศ

คำสั่ง : เปิดคลิปวิดีโอเรื่อง “อ้าอึ้ง” ซึ่งเป็นสปอตโฆษณา ดูพร้อมกับลูก แล้วถามลูกด้วยคำถามต่อไปนี้

1. หากพ่อแม่แสดงออกกับเราแบบเดียวกับที่พ่อในโฆษณาแสดง ลูกจะรู้สึกอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

2. ลูกอยากให้พ่อแม่แสดงท่าทีอย่างไรหากอยู่ในสถานการณ์เช่นนั้น

.....

.....

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แบบฝึกหัดทบทวนครั้งที่ 4

วัตถุประสงค์ สำรวจความเห็นของลูกต่อบทบาทการเป็นนักฟังที่ดีของพ่อแม่

รูปแบบ ทำแบบสำรวจด้วยตนเอง

วิธีการ

1. พ่อแม่ใช้เวลาว่างทบทวนความรู้ที่ได้จากเอกสารนี้ ในหัวข้อ ทักษะที่จำเป็นสำหรับการสื่อสารให้ได้ผล
2. เกริ่นนากับลูก โดยเล่าให้ลูกฟังถึงสิ่งที่พ่อแม่ได้เรียนรู้มาจากการอบรมเรื่องการสื่อสารเรื่องเพศกับลูก
3. มอบแบบสำรวจ “ยอดนักสื่อสาร” ให้ลูกได้ใช้เวลาว่างทำตามลำพัง โดยย้ำว่า ขอให้ตอบตามความเป็นจริง เพื่อพ่อแม่จะได้นำมาปรับปรุงตนเองให้ลูกพอใจ

ศูนย์วิทยพัชร์พยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ยอดนักสื่อสาร

ตอบคำถาม โดยทำเครื่องหมาย ล้อมรอบตัวเลขที่ตรงกับกรกระทำของคุณ

	ไม่เคย หรือ น้อยมาก	บางครั้ง	เสมอ
1. คุณสบตาลูกหลานตลอดเวลาระหว่างพูดคุย	1	2	3
2. คุณพยักหน้าหรือทำเสียงรับรู้ว่าลูกหลานรู้ว่า คุณกำลังตั้งใจฟัง	1	2	3
3. คุณปล่อยให้ลูกหลานพูดจนจบประโยค โดยไม่ ขัดคอ	1	2	3
4. คุณซักถามอย่างละเอียดเพื่อแสดงให้เห็นว่าคุณ สนใจในเรื่องที่ลูกหลานกำลังพูดคุย	1	2	3
5. คุณพูดจาชัดถ้อยชัดคำ ทำให้ลูกหลานเข้าใจว่า คุณกำลังพูดว่าอะไร	1	2	3
6. คุณสังเกตเห็นสีหน้าท่าทางที่ต้องการบอกเป็น นัยของลูกหลานเพื่อประเมินว่าเขากำลังรู้สึกอย่างไร	1	2	3
7. คุณเปิดโอกาสให้ลูกหลานได้พูดคุยโต้ตอบโดย ไม่ผูกขาดการพูดไว้เพียงคนเดียว	1	2	3
8. คุณแสดงความชื่นชมลูกหลานอย่างเปิดเผย	1	2	3
9. คุณหลีกเลี่ยง ไม่แสดงกริยาอาการที่บอกว่าเบื่อ แม้ว่าเรื่องที่ลูกหลานพูดจะไม่น่าสนใจ (เช่น หาว)	1	2	3
10. คุณถามคำถามซ้ำเมื่อไม่เข้าใจคำพูดของลูก	1	2	3

แบบฝึกหัดทบทวนครั้งที่ 5

วัตถุประสงค์ ทบทวนความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในครอบครัว

รูปแบบ ใช้การสนทนา

วิธีการ

1. พ่อแม่ใช้เวลาว่างทบทวนความรู้ที่ได้จากการฝึกปฏิบัติในห้องที่ผ่านมา และนึกถึงเรื่องที่ตนเองประทับใจมากที่สุดจากการฝึกปฏิบัติในห้องเรียน
2. นัดหมายกับลูก เพื่อขอเวลาเล่าให้ลูกฟังถึงเรื่องที่ประทับใจที่ได้รับจากการอบรม โดยใช้ทักษะและความรู้ที่ได้รับมาทั้งหมด
3. สอบถามความเห็นของลูกว่า พ่อแม่เปลี่ยนแปลงไปอย่างไรบ้างหรือไม่ในระหว่างที่เล่าเรื่องให้ลูกฟัง
4. รับฟังความเห็นของลูกด้วยใจที่เปิดกว้าง
5. ถามความเห็นจากลูก ในการไปร่วมเข้าค่ายทัศนศึกษาด้วยกันที่พิพิธภัณฑ์สุทธาภาวาทเขต ว่าลูกมีความเห็นอย่างไร
6. บันทึกสิ่งที่ได้พูดคุยไว้ในหน้าบันทึกประจำวันของพ่อแม่ ผู้ปกครอง เพื่อนำไปแลกเปลี่ยนกับกลุ่มในวันเข้าค่าย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บันทึกประจำวันของพ่อแม่ ผู้ปกครอง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ศูนย์วิทยทัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

.....

ข้อเตือนใจสำหรับผู้ปกครองในการสื่อสารเรื่องเพศกับลูก

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เมื่อคิดจะตอบคำถามลูกในเรื่องเพศ

- ค้นหาให้ได้ก่อนว่าที่ลูกถามนั้น ลูกได้คำถามมาจากไหน และลูกมีความรู้แค่ไหนในเรื่องที่ถาม
 - หากเด็กคนไหนโตพอที่จะถามคำถามเรื่องเพศกับพ่อแม่ ก็หมายความว่าเด็กคนนั้นโตพอที่จะได้ยินคำตอบที่ถูกต้อง รวมทั้งการใช้คำเรียกชื่ออวัยวะส่วนต่างๆ อย่างถูกต้องด้วย
 - อย่าอธิบายอย่างยืดเยื้อโดยที่คำอธิบายนั้นไม่ได้ตอบคำถามของลูก หากไม่มั่นใจ ขอให้ทวนคำถามอีกครั้ง เช่น

“ลูกอยากรู้ว่าการทำแบบนี้กับคนอื่นเป็นเรื่องที่ถูกต้องหรือเปล่า ใช่ไหม”

“แม่/พ่อยังไม่ค่อยเข้าใจที่ลูกถาม ถามใหม่อีกทีได้ไหม”
 - ตอบคำถามลูกทันทีเมื่อถูกถาม แต่หากยังไม่พร้อมจะตอบลูกในเวลานั้น เพราะรู้สึกกระตาคใจ เช่น อยู่นอกบ้าน อยู่ในที่สาธารณะ อย่าลืมนำลูกให้เข้าใจก่อนว่าพ่อ/แม่ดีใจที่ลูกถาม เช่น “ดีนะที่ถามแม่/พ่อแบบนี้ เดี่ยวกลับไปบ้าน ค่อยคุยเรื่องนี้กันนะ”
 - ไม่ว่าจะป้กใจเชื่อว่าลูกวัยไหน การตอบคำถามเรื่องเพศ ควรทำให้ลูกเข้าใจถึงการเคารพความเป็นส่วนตัวและกาลเทศะ หากลูกที่อยู่ในวัยมัธยมถามว่า “ช่วยตัวเองผิดไหมพ่อ” คำตอบของพ่อที่ควรจะเป็น คือ “ไม่ผิดหรอก แต่เรื่องแบบนี้ เราไม่ทำในที่สาธารณะ เพราะการช่วยตัวเองถือเป็นเรื่องส่วนตัวของแต่ละคน” การตอบเช่นนี้ คุณก็ได้โอกาสสอนลูกถึงเรื่องค่านิยมเกี่ยวกับเรื่องการช่วยตัวเองว่าอาจมีผู้ใหญ่หลายคนคิดว่าเรื่องนี้เป็นเรื่องผิด แม้จะไม่ทำในที่สาธารณะก็ตาม
 - เวลาตอบคำถาม อย่าคิดว่าลูกของเราถามเพราะ “แกล้งแสด” หรือ “ไม่รู้ประสีประสา” ควรตั้งใจฟังคำถามหรือฟังลูกพูด ตอบคำถามด้วยท่าทีสบายๆ ไม่ควรแสดงความวิตกกังวลหรือความกลัวให้ลูกเห็น
 - อย่าป้กใจเชื่อว่าลูกวัยรุ่นของเรา “คิดเองไม่เป็น” เพราะเด็กทุกคนมีความเชื่อส่วนตัว และก็มีความสามารถที่จะคิด แยกแยะ และรับผิดชอบกับการตัดสินใจของตัวเอง หากเขาได้ข้อมูลที่ถูกต้องรอบด้านและมีโอกาสได้พูดคุยกับผู้ใหญ่ที่เข้าใจ และพร้อมให้คำปรึกษา

เมื่อตอบคำถามเรื่องเพศกับลูก

สิ่งที่ต้องระวัง	ลองพยายามทำสิ่งนี้
ไม่ควรหลีกเลี่ยง ป้ายเบี่ยงหรือ เปลี่ยนเรื่องคุย	<ul style="list-style-type: none"> - ตั้งใจฟังคำถามลูก และฉวยโอกาสพูดคุยโดยยกตัวอย่างจากสถานการณ์ต่างๆ ในขณะนั้น เช่น ระหว่างดูโฆษณา ละครทิวี เดินเล่นในห้าง นั่งรถ ฯลฯ - ให้คำตอบสั้น ๆ ถ้ายังไม่สะดวกใจจะคุย เช่น อยู่ในที่สาธารณะ หรืออยู่ในช่วงเวลาที่ยังไม่เหมาะสมว่า “เดี๋ยวเราค่อยคุยเรื่องนี้กันที่บ้าน” หรือ “รอให้แม่/พ่อว่างก่อนนะ เดี่ยวจะคุยให้ฟัง”
ไม่ควรไล่ให้ไปถามพ่อ หรือ ถามแม่แทน	<ul style="list-style-type: none"> - บอกลูกไปตรงๆ ว่า “ไม่รู้ แต่จะลองไปหาคำตอบให้” หรือชวนลูกให้ช่วยกันหาคำตอบว่าเพราะอะไร - หากคุณลำบากใจ อายที่จะพูด ก็ควรให้ลูกรับรู้ว่า “แม่กระดากปาก ยังไม่กล้าพูด ขอเวลาหน่อยแล้วจะตอบ”
ไม่ควรหัวเราะ ล้อเลียน หรือแสดงให้ลูกเห็นว่าคำถามของลูกเป็นเรื่องตลก เพราะจะทำให้ลูกเกิดความสับสน และกังวลใจ ส่งผลให้เมื่ออนาคต ลูกเกิดปัญหาในเรื่องเพศ ลูกจะไม่สามารถตัดสินใจได้ว่าควรทำอย่างไร	สิ่งที่ควรทำ คือ การสนับสนุน หรือแสดงออกทั้งน้ำเสียง กริยา วาจาในทางที่ทำให้ลูกรู้ว่าเมื่อไหร่ที่มีคำถามในเรื่องเพศ ให้มาปรึกษาหรือถามกับพ่อแม่ได้เสมอ
ไม่ใช้น้ำเสียงตำหนิ ห้ามปรามเมื่อได้ยินคำถามที่แสดงความอยากรู้อยากเห็นในเรื่องเพศของลูก	เปิดใจรับฟัง แสดงให้ลูกเห็นว่าพ่อแม่มีความสนใจเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องเพศ และเห็นว่าเป็นเรื่องธรรมชาติ ไม่ใช่เรื่องผิดปกติ
ไม่ควรใช้คำเรียกอวัยวะต่างๆ ด้วยน้ำเสียงดูถูก ตีเตี้น	ใช้คำเรียกอวัยวะต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องเพศที่ถูกต้องตามความเป็นจริง
ไม่ควรให้ลูกฟังข้อมูลต่างๆ มากมายในคราวเดียว	การพูดคุยเรื่องเพศกับลูก ต้องเลือกใช้คำศัพท์ที่สอดคล้องกับวัยของลูก ไม่ใช่ศัพท์ที่ยากเกินกว่าลูกจะเข้าใจ เช่น การตอบคำถามว่า เด็กเกิดมาจากไหน การตอบคำถามเด็กวัย 5 ปี ต้องใช้การอธิบายที่ต่างจากการตอบคำถาม เด็กวัย 8 ปี และ 11 ปี

ตัวอย่างการให้ข้อมูลที่ถูกต้องเมื่อตอบคำถามเรื่องเพศกับลูก

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เป็นผู้หญิง หากเกิดอารมณ์ทางเพศขึ้นมาจะทำยังไง

ตอบ ผู้หญิงก็มักจะเกิดอารมณ์ทางเพศได้หากเราได้รับสิ่งเร้า เช่น ดูภาพโป๊ อยู่ใกล้ชิดเพศชาย หรือได้รับการเล้าโลม ความรู้สึกเหล่านี้เป็นเรื่องธรรมชาติ และหายไปเองได้หากไม่ได้รับการกระตุ้นต่อเนื่อง แต่ก็มีผู้หญิงจำนวนไม่น้อยที่จะคลี่คลายความรู้สึกทางเพศด้วยการช่วยตัวเอง การช่วยตัวเองทำให้เราได้เรียนรู้อารมณ์ทางเพศของตัวเองทำได้โดยการสัมผัสอวัยวะส่วนต่างๆ ของร่างกาย เช่น หน้าอก หน้าท้อง ลำแขน ต้นขา แก้ม แผ่นหลัง สัมผัสเบาๆ ที่คริสตอริส ใช้นิ้วลูบไล้อย่างอ่อนโยนบริเวณรอบๆ แคม ที่สำคัญต้องทำอย่างระมัดระวังและถนอมมะ มิฉะนั้นของรักของหวงของเราอาจบอบช้ำได้

ทำไมอวัยวะเพศถึงแข็งตัว

ตอบ เมื่อมีสิ่งมากระตุ้นเร้าอารมณ์ทางเพศ ปฏิกริยาที่เกิดขึ้นกับร่างกายของเราก็คือ เกิดการเปลี่ยนแปลงขนาดของอวัยวะเพศจากขนาดปกติ จะขยายตัวและแข็งตัวเนื่องจากมีเลือดเข้าไปหล่อเลี้ยงเนื้อพรุณของอวัยวะเพศมากขึ้น แต่การไหลกลับของเลือดน้อยกว่าการไหลเข้า จะสังเกตได้ว่าอวัยวะเพศจะเปลี่ยนเป็นสีชมพูหรืออมเลือด

ตกขาวคืออะไร

ตอบ ตกขาว คือ มูกใสหรือข้น สีขาวๆ เหลืองๆ ที่ออกมาจากช่องคลอด ซึ่งลักษณะของตกขาวนี้จะแตกต่างกันไปในระหว่างช่วงของเดือน คือ ตกขาวที่เกิดในช่วงประจำเดือนหมดใหม่ๆ จะมีลักษณะขุ่นหรือหนืดเล็กน้อย แล้วก็จะค่อยๆ ใสขึ้น จนถึงหลังประจำเดือนมาวันแรกไปแล้ว 14 วัน ก็คือวันที่มีไข่ตก ก็จะมีตกขาวเป็นมูกเหมือนไข่ขาวดิบ จากนั้นก็จะลดลงจนถึงประจำเดือนมาอีกครั้ง ซึ่งวงจรนี้ก็จะหมุนเวียนไปทุกๆ รอบเดือนตามธรรมชาติ

ความรู้ที่จำเป็นสำหรับผู้ปกครองในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษากับลูก

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ความจริงในเรื่องเพศ

✚ การ “ช่วยตัวเอง” บ่อยๆ จะทำให้จิตใจไม่ปกติหรือเป็นโรคจิตประสาทได้ จริงไหม

“การช่วยตัวเอง” เป็นทางเลือกหนึ่งในการจัดการกับความรู้สึกและความต้องการทางเพศซึ่งเกิดจากธรรมชาติ ที่ทุกคนสามารถทำได้ ทั้งผู้หญิงและผู้ชาย หากเรายังไม่พร้อมที่จะเริ่มต้นความสัมพันธ์ หรือมีเพศสัมพันธ์กับใคร ไม่ใช่เรื่องผิดปกติ หนุ่มสาวหลายคนมักจะถูกบอกเกี่ยวกับเรื่องการช่วยตัวเองผิดๆ หลายอย่าง เช่น การช่วยตัวเองเป็นสิ่งที่ไม่ดี บาป ทำให้ตัวเตี้ย เรียนโง่ หรือการช่วยตัวเองบ่อยๆ จะทำให้จิตใจไม่ปกติ เป็นโรคจิตประสาท หรือเสื่อมสมรรถภาพทางเพศ เป็นต้น ความเชื่อเหล่านี้จึงส่งผลต่อพฤติกรรม ทำให้สาวหลายคนมักอายที่จะพูดถึง ส่วนหนุ่มหลายคนอาจกังวลว่าทำบ่อยๆ จะมีผลอย่างไรหรือไม่ ทั้งที่ วิธีการนี้ช่วยสนองตอบความต้องการทางเพศของเราได้ด้วยตนเอง การช่วยตัวเอง จะทำบ่อยหรือน้อยครั้งก็ขึ้นกับความพร้อม ความพอใจและสุขภาพของแต่ละคน

✚ เชื่อไหมว่าผู้ชายมีความต้องการทางเพศมากกว่าผู้หญิง

ความต้องการทางเพศเป็นเรื่องธรรมชาติที่ทั้งผู้หญิงและผู้ชายมีเท่าๆ กัน การมีความต้องการทางเพศมากหรือน้อยเป็นเรื่องแต่ละบุคคล ไม่เกี่ยวกับความเป็นผู้หญิงหรือผู้ชาย แต่ความคาดหวังของสังคมและวัฒนธรรมในสังคมไทยมีต่อเรื่องเพศของผู้หญิงและผู้ชายต่างกัน เช่น ผู้ชายช่วยตัวเองเป็นเรื่องธรรมดา ผู้ชายจะต้องมีประสบการณ์ทางเพศ ผู้ชายเที่ยวช่องเป็นเรื่องธรรมดา ผู้ชายมีเมียหลายคนถือว่าเก่ง มีฝีมือ แต่ในขณะที่เรื่องเพศสำหรับผู้หญิงเป็นเรื่องที่ไม่ควรแสดงออก ผู้หญิงที่ดีต้องไร้เดียงสาในเรื่องเพศ ผู้หญิงช่วยตัวเองเป็นเรื่องไม่งาม ผู้หญิงต้องรักษานวลสงวนตัวและรักเดียวใจเดียว ดังนั้น เมื่อผู้ชายมีอารมณ์หรือมีความต้องการทางเพศ จึงสามารถปลดปล่อยได้เป็นเรื่องปกติธรรมดา แต่หากเป็นผู้หญิงจะต้องเก็บความรู้สึกไว้และเรียนรู้ที่จะควบคุมอารมณ์เพศและการแสดงออก จึงดูราวกับว่าผู้ชายมีความต้องการทางเพศมากกว่าผู้หญิง

✚ จริงหรือเปล่าที่การหลั่งน้ำอสุจิทำให้หมดกำลัง

ไม่มีหลักฐานว่าการหลั่งน้ำอสุจิ ไม่ว่าจะด้วยการช่วยตัวเองหรือมีเพศสัมพันธ์จะทำให้หมดกำลัง โดยทั่วไปหลังการมีเพศสัมพันธ์หรือช่วยตัวเองได้พักสักครู่หนึ่งร่างกายก็จะกลับคืนสู่สภาพปกติ

น้ำกามประกอบด้วยตัวอสุจิซึ่งผลิตจากลูกอัณฑะและน้ำหล่อเลี้ยงอสุจิ ซึ่งผลิตจากท่อและต่อมต่างๆ ที่อยู่ในทางผ่านของตัวอสุจิสู่ภายนอก เมื่ออายุมากอวัยวะดังกล่าวจะเสื่อมลง ทำให้น้ำกามจางลงและมีจำนวนน้อยลงด้วย ทำให้ความต้องการทางเพศและการตอบสนองทางเพศลดลง รวมทั้งความสามารถในการหลั่งน้ำกามจะน้อยลงด้วย คือองคชาติชายสูงอายุอาจแข็งตัวได้ แต่ไม่สามารถหลั่งน้ำกาม ดังนั้นด้วยปัจจัยหลายประการดังที่กล่าวจึงทำให้คนทั่วไปคิดว่าผู้ชายแต่ละคนมีจำนวนน้ำกามจำกัด คือ ถ้าหลั่งน้ำกามบ่อยก็จะหมดความสามารถในการหลั่งน้ำกามเร็ว ซึ่งไม่เป็นความจริง ตรงกันข้ามกลับพบว่าทั้งชายและหญิงที่มีกิจกรรมทางเพศบ่อย จะรักษาความสามารถทางเพศไว้ได้นานกว่าคนที่ไม่ค่อยมีกิจกรรมทางเพศ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ค

เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย

1. แบบสอบถามเนื้อหาเพศศึกษาที่ต้องการเรียนรู้ในโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนฉบับผู้ปกครองและฉบับของบุตรหลาน
2. แบบวัดความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาของผู้ปกครองประกอบด้วย
 - 2.1 แบบทดสอบ ความรู้เรื่องเพศศึกษาและการสื่อสารเรื่องเพศศึกษา
 - 2.2 แบบวัดเจตคติต่อการสื่อสารเรื่องเพศศึกษา
 - 2.3 แบบวัดทักษะการปฏิบัติการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาของผู้ปกครอง
 - 2.4 แบบวัดการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาของผู้ปกครองตามการรับรู้ของบุตรหลาน
3. แบบวัดการรับรู้ความสามารถของตนเอง(self-efficacy)ในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษา
4. แบบประเมินผลความพึงพอใจของโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาของผู้ปกครอง
5. แบบสัมภาษณ์ปัจจัย เงื่อนไขและปัญหาในการนำโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนไปใช้

แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ปกครอง

คำชี้แจง โปรดเติมข้อความในช่องว่างที่เว้นไว้หรือทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง
หน้าข้อความที่ตรงกับความเป็นจริง

1. ท่านเกี่ยวข้องกับบุตรหลานโดย เป็น
 - (1) บิดา (2) มารดา (3) อื่นๆ ระบุ.....
2. ปัจจุบันท่านอายุ ปี
3. ระดับการศึกษา
 - (1) ประถมศึกษา (2) มัธยมศึกษาตอนต้น (3) มัธยมศึกษาตอนปลาย
 - (4) อนุปริญญา (5) ปริญญาตรีหรือเทียบเท่า (6) สูงกว่าปริญญาตรี
4. สถานภาพการสมรส
 - (1) โสด (2) คู่ (3) หย่าจากคู่สมรสเสียชีวิต
 - (4) หย่า (5) แยกกันอยู่เพราะ.....
5. อาชีพปัจจุบันของท่าน
 - (1) รับราชการ (2) พนักงานรัฐวิสาหกิจ
 - (3) ธุรกิจส่วนตัว (4) รับจ้างทั่วไป
 - (5) ค้าขาย (6) แม่บ้าน
 - (7) ทำงานบริษัทเอกชน (8) อื่นๆ โปรดระบุ.....
6. รายได้ของครอบครัวที่ได้รับต่อเดือน (1) เพียงพอ (2) ไม่เพียงพอ
7. ท่านมีบุตร/หลานที่อยู่ในความดูแล.....คน
8. บุตรหลานที่ ผู้วิจัยขอความร่วมมือในการเข้าร่วมโครงการเป็นเพศ
 - (1) ชาย (2). หญิง อายุ.....ปี
9. บุตรหลานที่ ผู้วิจัยขอความร่วมมือในการเข้าร่วมโครงการอายุ.....ปี
- 10 ในการให้ความรู้เรื่องเพศศึกษาแก่บุตรหลาน ท่านคิดว่าควรเป็นหน้าที่ของใครมากที่สุด
 - (1) บิดา (2) มารดา (3) ทั้งบิดาและมารดา (4) ครู (5) อื่นๆ
11. ท่านเคยพูดคุยหรือสื่อสารเรื่องเพศศึกษากับบุตรหลานหรือไม่
 - (1) ไม่เคย
 - (2) เคย ได้แก่เรื่อง.....

ส่วนที่1 แบบทดสอบความรู้เรื่องเพศศึกษาและการสื่อสารเรื่องเพศของผู้ปกครอง

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย○ ล้อมรอบตัวอักษรที่ท่านเห็นว่าเป็นคำตอบที่ถูกต้องที่สุดเพียงข้อเดียวและโปรดตอบคำถามทุกข้อ

1. ความหมายของเพศศึกษาในข้อต่อไปนีข้อใดถูกต้องมากที่สุด
 - ก. เป็นการศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ในครอบครัว
 - ข. เป็นการศึกษาเกี่ยวกับการมีเพศสัมพันธ์ระหว่างชายและหญิง
 - ค. เป็นการศึกษาวิธีป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์และการคุมกำเนิด
 - ง. เป็นการศึกษาเกี่ยวกับพัฒนาการทางเพศ พฤติกรรมทางเพศและ การดูแลสุขภาพทางเพศ
2. การที่ผู้ปกครองพูดคุยเรื่องเพศกับบุตรหลานมีความสำคัญอย่างไร
 - ก. บุตรทราบวิธีการคุมกำเนิด
 - ข. บุตรทราบขั้นตอนในการมีเพศสัมพันธ์
 - ค. บุตรรู้เทคนิคในการคบหาเพื่อนต่างเพศ
 - ง. บุตรสามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้อย่างเหมาะสม
3. วิธีการใดไม่ใช่เทคนิคที่ถูกต้องในการพูดคุยเรื่องเพศกับบุตรหลาน
 - ก. การยอมรับความคิดเห็น
 - ข. พูดคุยเปิดเผย เป็นกันเอง
 - ค. หลีกเลี่ยงที่จะตอบคำถามเมื่อไม่รู้
 - ง. ให้เกียรติในการคุย เสมือนว่าเป็นผู้ใหญ่คนหนึ่ง
4. ข้อใดกล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงของเพศชายและเพศหญิงในช่วงเข้าสู่วัยรุ่นได้ถูกต้อง
 - ก. เพศชายมีการเปลี่ยนแปลงก่อนเพศหญิง 1-2 ปี
 - ข. เพศหญิงมีการเปลี่ยนแปลงก่อนเพศชาย 1- 2 ปี
 - ค. ทั้งเพศชายและเพศหญิงมีการเปลี่ยนแปลงทางเพศเกิดขึ้นพร้อมกัน
 - ง. การเปลี่ยนแปลงทางเพศของวัยรุ่นให้ดูที่วุฒิภาวะทางอารมณ์
5. ข้อใดเป็นพัฒนาการทางด้านจิตใจของวัยรุ่นที่เห็นได้เด่นชัดที่สุด

ก. ไม่ชอบให้ผู้อื่นบังคับ	ข. มีความรักต่อตนเองมากขึ้น
ค. ต้องการช่วยเหลือตนเองมากขึ้น	ง. มีความรับผิดชอบต่อตนเองมากขึ้น

6. ข้อใดเป็นความผิดปกติทางเพศของวัยรุ่น

- ก. การมีความรู้สึกทางเพศ
ข. การฝันเปียกในเพศชายขณะนอนหลับ
ค. การอ่านหนังสือที่มีความรู้เรื่องเพศ
ง. การให้ความสนใจเพื่อนเพศเดียวกันแบบคู่รัก

7. ลักษณะใดที่แสดงว่าเด็กชายมีวุฒิภาวะทางเพศสมบูรณ์

- ก. มีการหลั่งน้ำอสุจิ
ข. เสียงดังกว่าเดิม
ค. มีสิ่วขึ้น
ง. มีขนขึ้นที่อวัยวะเพศ

8. ลักษณะใดที่แสดงว่าเด็กหญิงมีวุฒิภาวะทางเพศสมบูรณ์

- ก. มีเสียงแหลม
ข. มีประจำเดือน
ค. หน้าอกขยายขึ้น
ง. มีสะเก็ดผายออก

9. ข้อใดไม่ถูกต้องเกี่ยวกับการฝันเปียก

- ก. เป็นการผ่อนคลายอารมณ์ทางเพศ
ข. เป็นสิ่งธรรมชาติที่เกิดกับผู้ชายทุกคน
ค. ถ้าเกิดขึ้นบ่อยๆจะทำให้ร่างกายซูบผอม
ง. เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเมื่อเด็กผู้ชายเริ่มเข้าสู่วัยรุ่น

10. การมีเพศสัมพันธ์ที่มีโอกาสตั้งครรภ์ได้มากที่สุดอยู่ในช่วงเวลาใด

- ก. ก่อนมีระดู 7 วัน
ข. ก่อนมีระดู 14 วัน
ค. หลังมีระดู 7 วัน
ง. มีโอกาสตั้งครรภ์ได้เท่ากันทุกช่วงเวลา

11. เมื่อเด็กเข้าสู่วัยรุ่นจะมีพฤติกรรมทางเพศต่อไปนี้ ยกเว้นข้อใด

- ก. เริ่มคบเพื่อนต่างเพศ
ข. ทำตัวเป็นจุดสนใจของเพศตรงข้าม
ค. อยากรู้ อยากรอง อยากรู้อยากเห็นสิ่งแปลกใหม่
ง. อยากรู้อยากลองมากกว่าอยู่กับเพื่อน

12. เมื่อวัยรุ่นมีความต้องการทางเพศเกิดขึ้น ข้อใดคือคำแนะนำที่เหมาะสม

- ก. ให้หาหนังสือทางเพศอ่าน
ข. ให้ไปเที่ยวกับเพื่อนๆ
ค. ให้ออกกำลังกายด้วยการเล่นกีฬา
ง. ให้สำเร็จความใคร่ด้วยตนเอง

13. ข้อความใดถูกต้องเกี่ยวกับการสำเร็จความใคร่ด้วยตนเอง
- ก. เป็นอันตรายจะทำให้เป็นโรคจิต
 - ข. **ไม่เป็นอันตรายต่อร่างกายและจิตใจ**
 - ค. ทำให้เรียนหนังสือไม่รู้เรื่อง ผลการเรียนตก ง. เป็นวิธีการระบายอารมณ์ทางเพศของผู้ชาย
14. หากท่านทราบว่าบุตรวัยรุ่นของท่านคบหากับเพื่อนต่างเพศแบบคู่อริ ท่านจะปฏิบัติอย่างไร
- ก. ห้ามไม่ให้คบกัน อธิบายว่ายังอยู่ในวัยเรียนทั้งคู่
 - ข. **ให้คบกันได้แนะนำไม่ควรอยู่ด้วยกันสองต่อสองหรือในที่ลับตาคน**
 - ค. คอยว่ากล่าวตักเตือนบ่อยๆ เพื่อให้ซึมซับถึงความหวังดีของผู้ปกครอง
 - ง. ไม่เปิดโอกาสให้อยู่กันสองคนกับเพื่อนต่างเพศ คอยติดตามบุตรตลอดเวลา
15. เด็กวัยรุ่นมีอาการอ่อนไหว เปลี่ยนแปลงง่าย ผู้ปกครองควรปฏิบัติอย่างไร
- ก. ให้อุดหนุนต่อพฤติกรรมที่เด็กแสดงออก
 - ข. **ให้ความรัก ความอบอุ่น อย่างสม่ำเสมอ**
 - ค. บังคับ ควบคุมให้อยู่ในกฎเกณฑ์ที่ถูกต้อง
 - ง. ให้อิสระอย่างเต็มที่เพื่อปลดปล่อยอารมณ์
16. ผู้ปกครองควรแนะนำบุตรถึงการดูแลอวัยวะเพศชายอย่างไร
- ก. ใช้น้ำยาล้างทำความสะอาดอวัยวะเพศทุกวัน
 - ข. ใส่กางเกงในผ้าเนื้อหนานุ่ม เพื่อป้องกันไ้เสี้ยน
 - ค. ล้างอวัยวะเพศให้สะอาดโรยแป้งให้แห้งอยู่เสมอ
 - ง. **ล้างทำความสะอาดด้วยสบู่และซับให้แห้งทุกครั้งหลังอาบน้ำ**
17. ผู้ปกครองควรแนะนำบุตรถึงการดูแลอวัยวะเพศหญิง อย่างไร
- ก. ซักกางเกงในตากในที่ร่มอย่าให้ถูกแดด
 - ข. ใช้น้ำยาล้างทำความสะอาดอวัยวะเพศทุกวัน
 - ค. **ขณะมีประจำเดือนหมั่นเปลี่ยนผ้าอนามัยบ่อยๆ**
 - ง. ล้างอวัยวะเพศให้สะอาดโรยแป้งให้แห้งอยู่เสมอ
18. ข้อความใดถูกต้องเกี่ยวกับการคุมกำเนิด
- ก. ยาเม็ดคุมกำเนิดทุกชนิดเหมาะสมกับวัยรุ่น
 - ข. การหลังภายนอกสามารถป้องกันการตั้งครรภ์ได้ 100%
 - ค. **การกินยาเม็ดคุมกำเนิดฉุกเฉินควรกินหลังมีเพศสัมพันธ์ภายใน 72 ชั่วโมง**
 - ง. การสวมถุงยางอนามัยทุกครั้งเมื่อมีการร่วมเพศ สามารถป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์และโรคเอดส์ได้

19. ข้อความใดถูกต้องเกี่ยวกับการใช้ถุงยางอนามัย

- ก. สามารถป้องกันการตั้งครรภ์ได้ 100% ข. **ไม่ได้ทำให้ความรู้สึกทางเพศลดลง**
 ค. ใช้แล้วล้างให้สะอาดสามารถนำกลับมาใช้ใหม่ ง. ใส่ถุงยาง 2 ชั้น ป้องกันโรคเอดส์ได้ดีกว่า

20. ข้อความต่อไปนี้ข้อใดไม่ถูกต้อง

- ก. เป็นเรื่องธรรมชาติของวัยรุ่น ที่ต้องการให้ตนเองเป็นที่สนใจของเพศตรงข้าม
 ข. **ควรให้เด็กมีอิสระในการคบหาเพื่อนแบบคู่รัก ผู้ปกครองไม่ควรเข้าไปยุ่งก้าวก่าย**
 ค. การให้เด็กมีโอกาสได้คบเพื่อนต่างเพศ จะช่วยในการปรับตัว ทำให้ความสัมพันธ์กับผู้อื่น เป็นไปด้วยดี
 ง. การให้เด็กเรียนรู้บทบาททางเพศ ทั้งเพศของตนเองและเพศตรงข้าม จะช่วยให้เด็กมีความยืดหยุ่นต่อสถานการณ์ต่างๆ ได้ดี

21. ผู้ปกครองควรใช้วิธีใดเพื่อการป้องกันเด็กที่อยู่ในความดูแลมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร

- ก. สอนวิธีกินยาคุมกำเนิด
 ข. สั่งห้ามไม่ให้คบเพื่อนต่างเพศโดยเด็ดขาด
 ค. หางานให้ทำเยอะๆ เด็กจะได้ไม่มีเวลาไปคบเพื่อนต่างเพศ
 ง. **ชี้ให้เด็กเข้าใจว่าการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร จะเกิดปัญหาต่างๆ ตามมามากมาย**

22. ผู้ปกครองที่ต้องการจะเริ่มต้นพูดคุยเรื่องเพศศึกษากับบุตรไม่ควรเริ่มต้นด้วยวิธีการใด

- ก. **จำเนื้อหาจากหนังสือมาแล้วเรียกบุตรมานั่งฟังบรรยาย**
 ข. พูดคุยอย่างสบายๆ เริ่มจากเรื่องง่ายๆ ก่อนและสอดแทรกเรื่องเพศในชีวิตประจำวัน
 ค. พูดแสดงทัศนคติของตัวเองหรือตั้งคำถามขณะดูโทรทัศน์ที่มีภาพความสัมพันธ์ของชายหญิง
 ง. ยกประเด็นหัวข้อที่นำมาวิพากษ์วิจารณ์ร่วมกันได้ เช่น การตั้งครรภ์ในวัยเรียน การติดโรคเอดส์

23. เมื่อทราบว่าบุตรคบเพื่อนต่างเพศ วิธีการสื่อสารของผู้ปกครองวิธีใดที่มักใช้ไม่ได้ผล

- ก. ใช้คำพูดชี้แนะ ข. **พูดตำหนิติเตียน** ค. พูดด้วยเหตุผล ง. พูดเปิดเผยจริงใจ

24. ผู้ปกครองคิดว่าคำพูดใดเหมาะสมสำหรับการสอนทักษะการปฏิเสธ เมื่อบุตรถูกขอให้มามีเพศสัมพันธ์

- ก. ฉันไม่ได้รับรู้คุณเลย ข. ถ้าทำอะไรฉัน ฉันจะแจ้งตำรวจ
 ค. ฉันเป็นโรคร้ายนะ ง. **คุณเป็นคนดีนะแต่ยังไม่ถึงเวลาขอเถอะอย่าเพิ่งเลย**

25. ผู้ปกครองควรสื่อสารกับบุตรวัยรุ่นไม่ให้ถูกล่วงเกินทางเพศอย่างไร

- ก. พูดคุยและแลกเปลี่ยนความเห็นเกี่ยวกับการล่วงเกินทางเพศกับลูก
- ข. แนะนำวิธีการแต่งตัวที่เหมาะสมและกำชับไม่ให้กลับบ้านเย็นมากเกินไป
- ค. แนะนำวิธีป้องกันตัวให้ลูก ไม่ให้ไปไหนกับใครสองต่อสองหรืออยู่ในที่ลับตาคน
- ง. ถูกทุกข้อ

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับเจตคติต่อการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาของผู้ปกครอง

คำชี้แจง	โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความรู้สึกหรือความคิดเห็นของท่านมากที่สุด
เห็นด้วยอย่างยิ่ง	หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความรู้สึกของท่านมากที่สุด
เห็นด้วย	หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความรู้สึกของท่าน
ไม่แน่ใจ	หมายถึง ท่านรู้สึกไม่แน่ใจว่าท่านเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยกับข้อความนั้น
ไม่เห็นด้วย	หมายถึง ข้อความนั้นไม่ตรงกับความรู้สึกของท่าน
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	หมายถึง ข้อความนั้นไม่ตรงกับความรู้สึกของท่านอย่างมาก

ข้อคำถาม	ระดับความคิดเห็น				
	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็น ด้วย อย่างยิ่ง
1. ท่านคิดว่าเรื่องเพศเป็นเรื่องที่น่าอายไม่ควรพูดคุยกันอย่างเปิดเผย					
2. ท่านคิดว่าผู้ปกครองไม่จำเป็นต้องสอนเรื่องเพศกับบุตรเพราะบุตรจะสามารถเรียนรู้ได้เองตามธรรมชาติ					
3. ท่านรู้สึกลำบากใจอย่างมากที่จะพูดคุยเรื่องเพศกับบุตร					
4. การพูดคุยถึงเรื่องเพศศึกษาที่ท่านคิดว่าเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการมีเพศสัมพันธ์					

ข้อคำถาม	ระดับความคิดเห็น				
	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็น ด้วย อย่างยิ่ง
5. ท่านรู้สึกลำบากใจที่จะพูดคุยกับบุตรเรื่องวิธีการคุมกำเนิดต่างๆ เช่น ยาคุมกำเนิด ฉุกเฉิน ถุงยางอนามัย การหลังภายนอก					
6. ท่านคิดว่าการสอนเรื่องเพศแก่บุตรเป็นการชี้โพรงให้กระรอก ทำให้บุตรอยากลองปฏิบัติ					
7. ท่านรู้สึกอายที่จะอธิบายให้บุตรฟังเกี่ยวกับเรื่องการเปลี่ยนแปลงของร่างกายวัยรุ่น เช่น การมีขนขึ้นที่อวัยวะเพศ การมีประจำเดือน การมีผื่นเปื่อย					
8. ท่านรู้สึกสะดวกใจที่ได้พูดคุยกับบุตรเรื่องการวางตัวให้เหมาะสมกับขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมของสังคมไทย					
9. ท่านไม่ลำบากใจในการสอนบุตรเรื่องการคบเพื่อนเพศเดียวกันและต่างเพศ					
10. ท่านรู้สึกสะดวกใจที่ได้พูดคุยกับบุตรเกี่ยวกับเรื่องโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ โรคเอดส์และการป้องกัน					
11. ท่านคิดว่าการพูดคุยเรื่องเพศกับบุตรพ่อแม่ผู้ปกครองควรเป็นฝ่ายเริ่มก่อน					

ข้อคำถาม	ระดับความคิดเห็น				
	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็น ด้วย อย่างยิ่ง
12. ท่านรู้สึกลำบากใจที่จะพูดคุยกับบุตร เรื่องอารมณ์เพศและวิธีจัดการเมื่อเกิด อารมณ์เพศ					
13. ท่านรู้สึกสะดวกใจที่จะพูดคุยกับบุตรเรื่อง การมีเพศสัมพันธ์ในวัยเรียนเป็นเรื่องไม่ เหมาะสม และผลกระทบที่ตามมา					
14. ท่านรู้สึกสะดวกใจที่จะพูดคุยกับบุตรเรื่อง การทำควมสะอาดร่างกายและอวัยวะเพศ					
15. ท่านคิดว่าการพูดคุยเรื่องเพศศึกษากับ บุตรควรเริ่มเร็วเท่าไรยิ่งดี					
16. การพูดคุยเรื่องการสำเร็จความใคร่ด้วย ตนเองกับลูกอย่างเปิดเผยเป็นสิ่งที่น่าอาย					
17. ท่านรู้สึกอึดอัดใจที่จะพูดคุยหรือตอบ คำถามบุตรเกี่ยวกับเรื่องการมีเพศสัมพันธ์					
18. การพูดคุยถึงเรื่องการเป็นทอม ดี เกย์ ตู๊ด กับบุตรเป็นเรื่องที่สะดวกใจสำหรับท่าน					
19. ท่านรู้สึกอึดอัดในกาพูดคุยหรือตอบ คำถามบุตรเรื่องการทำเนตชีวิตของมนุษย์ การคลอดลูก					
20. ท่านรู้สึกสะดวกใจที่จะสื่อสารกับบุตรถึง เรื่องการแต่งกายให้เหมาะสมกับเพศและวัย					

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามทักษะการปฏิบัติการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาของผู้ปกครอง

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย (✓) ลงในช่องที่ตรงกับความเป็นจริงในการปฏิบัติการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาให้แก่บุตรหลานของท่าน

ข้อที่	ข้อคำถาม	ปฏิบัติ เป็นประจำ	ปฏิบัติ บ่อย ครั้ง	ปฏิบัติ เป็น บางครั้ง	ปฏิบัติ น้อย ครั้ง	ไม่เคย ปฏิบัติ เลย
		5	4	3	2	1
1	ถ้าบุตรท่านเป็นเพศชายตอบข้อ1- 5 แล้ว ข้ามไปตอบข้อ11-25 ท่านแนะนำบุตรชายเรื่องการทำความสะดวก อวัยวะเพศ โดยให้รู้ดหนังหุ้มปลายเพื่อทำ ความสะดวกส่วนที่อยู่ภายในด้วย					
2	ท่านอธิบายให้บุตรชายเข้าใจถึงการ เปลี่ยนแปลงของร่างกายที่เกิดขึ้นเป็นเรื่อง ธรรมชาติเช่น การมีขนขึ้นในที่ลับ การมีฝัน เปียก การขยายขนาดของอวัยวะเพศ และ การแข็งตัวของอวัยวะเพศ มีเสียงหัว หนอง ครา มีสิว					
3	ท่านพูดคุยกับบุตรชายเรื่องวิธีการสำเร็จ ความใคร่ด้วยตนเอง					
4	ท่านสอนบุตรชายถึงวิธีการใช้ถุงยางอนามัย ป้องกันโรคและการตั้งครรภ์					
5	ท่านพูดคุยแนะนำกับบุตรชายเรื่องการวางตัว ให้เหมาะสมกับเพื่อนหญิง ทำตัวให้เป็น สุภาพบุรุษและการให้เกียรติไม่ล่วงเกินแต่ ต้องเนื้อตัวผู้หญิง					

ข้อที่	ข้อคำถาม	ปฏิบัติ เป็นประจำ	ปฏิบัติ บ่อย ครั้ง	ปฏิบัติ เป็น บางครั้ง	ปฏิบัติ น้อย ครั้ง	ไม่เคย ปฏิบัติ เลย
		5	4	3	2	1
6	ถ้าบุตรท่านเป็นเพศหญิงตอบข้อ 6 -10 ท่านแนะนำกับบุตรสาวถึงการทำความ สะอาดอวัยวะเพศและโดยเฉพาะในช่วงมี ประจำเดือน การเปลี่ยนผ้าอนามัยบ่อยๆ					
7	ท่านพูดคุย แนะนำกับบุตรสาวในเรื่องการ แต่งกายที่ไม่เหมาะสม ล้อแหลม เช่น ใส่เสื้อ คอลึก รัดรูป สายเดี่ยว กางเกงรัดเป้า					
8	ท่านอธิบายให้บุตรสาวเข้าใจว่าการ เปลี่ยนแปลงของร่างกายที่เกิดขึ้นกับบุตรเป็น เรื่องธรรมชาติเช่น การมีขนขึ้นที่อวัยวะเพศ รักแร้ การมีประจำเดือน การขยายของ หน้าอก สะโพก มีสิ่ว					
9	ท่านแนะนำหรือมีส่วนร่วมในการซื้อของใช้ ส่วนตัวให้บุตรสาวเช่นเสื้อชั้นใน กางเกงใน ผ้าอนามัย					
10	ท่านสอนบุตรสาวเรื่องการวางตัวให้ เหมาะสมกับเพื่อนชาย ให้รักษานวลสงวนตัว อย่าอยู่กับผู้ชายสองต่อสองในบ้าน ห้องเรียน บ้านเพื่อน หรือในที่ๆ ลับหูลับตาคน					
11	ตั้งแต่ข้อ11-25 ให้ผู้ปกครองทุกคนตอบ ท่านอธิบายให้บุตรเข้าใจถึงปัญหาและผลเสีย หายที่จะเกิดขึ้นในเรื่องการมีเพศสัมพันธ์ก่อน วัยอันควร เช่น ติดโรค ตั้งครรภ์					

ข้อที่	ข้อความ	ปฏิบัติ เป็นประจำ	ปฏิบัติ บ่อย ครั้ง	ปฏิบัติ เป็น บางครั้ง	ปฏิบัติ น้อย ครั้ง	ไม่เคย ปฏิบัติ เลย
		5	4	3	2	1
12	ท่านสอนบุตรใน การป้องกันตนเองจากการ ล้วงเกินทางเพศเช่นไม่ให้ใครมาสัมผัสจับต้อง ของสงวนของร่างกายและอวัยวะเพศ					
13	ท่านแนะนำบุตรให้วางตัวให้เหมาะสมกับ บทบาทเพศหญิง/ชาย เช่นกิริยามารยาท การ พูดจา การแต่งกาย					
14	ท่านห้ามไม่ให้บุตรดูภาพยนตร์ หรือหนังสือ หรือดูฉากรัก ในโทรทัศน์ วีซีดี สื่อลามก อินเตอร์เน็ต					
15	ท่านพูดคุยกับบุตรเรื่องวิธีคุมกำเนิดชนิด ต่างๆและประโยชน์เช่น ยาเม็ดคุมกำเนิด ลูกเงิน การหลังภายนอก การนบระยะ ปลอดภัย การใช้ถุงยางอนามัย					
16	ท่านพูดคุยกับบุตรถึงเรื่องความต้องการทาง เพศและวิธีการเบี่ยงเบนอารมณ์ทางเพศ เมื่อ เกิดความต้องการ เช่น ให้ออกกำลังกาย					
17	ท่านอธิบายให้บุตรฟังในเรื่อง การมี เพศสัมพันธ์ การเกิดของมนุษย์ การตั้งครรภ์ และการคลอดบุตร					
18	ท่านอธิบายให้บุตรเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องการ เบี่ยงเบนทางเพศเช่น เกย์ ติ๊ด ทอม ดี เลสเบียน					

ข้อที่	ข้อคำถาม	ปฏิบัติ เป็นประจำ	ปฏิบัติ บ่อย ครั้ง	ปฏิบัติ เป็น บางครั้ง	ปฏิบัติ น้อย ครั้ง	ไม่เคย ปฏิบัติ เลย
		5	4	3	2	1
19	ท่านพูดคุยเรื่องเพศกับบุตรโดยใช้สื่อต่างๆ ช่วย เช่น ตำราหนังสือ หนังสือพิมพ์ แมกกา ซีน รูปภาพ ฯลฯ					
20	ท่านแนะนำให้บุตรเข้าใจถึงการมีความรักที่ ถูกต้องและเหมาะสมกับวัย ความแตกต่าง ของอารมณ์เพศหญิงชาย					
21	เมื่อบุตรซักถามเกี่ยวกับเรื่องเพศ ท่านจะไม่ ตอบตามตรง ท่านจะเลี่ยงไปตอบอย่างอื่น แทนหรือตอบแบบขอไปที					
22	เมื่อบุตรพูดคุยซักถามเรื่องเพศกับท่าน ท่าน จะหงุดหงิดและตำหนิบุตร					
23	เมื่อบุตรถามเรื่องเพศกับท่าน ท่านเงินอาย และเปลี่ยนเรื่องคุยทันที					
24	ท่านปล่อยให้บุตรคบเพื่อนต่างเพศได้อย่าง อิสระ					

25.ท่านปฏิบัติการสื่อสารเรื่องเพศศึกษากับบุตรหลานในเรื่องอื่นๆนอกจากเรื่องที่กำลังมาข้างต้นคือ

.....

.....

.....

ส่วนที่4 แบบวัดการรับรู้ความสามารถของตนเองในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษา

คำชี้แจง ขอให้ท่านใส่เครื่องหมาย (✓) ลงในช่องที่ตรงกับระดับความมั่นใจของท่านในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาแก่บุตรหลาน โดยมี ดังนี้

- 5 ถ้าข้อความดังกล่าวท่าน **มั่นใจว่าทำได้มากที่สุด**
- 4 ถ้าข้อความดังกล่าวท่าน **มั่นใจว่าทำได้มาก**
- 3 ถ้าข้อความดังกล่าวท่าน **มั่นใจว่าทำได้ปานกลาง**
- 2 ถ้าข้อความดังกล่าวท่าน **มั่นใจว่าทำได้น้อย**
- 1 ถ้าข้อความดังกล่าวท่าน **ไม่มั่นใจเลยว่าจะทำตามข้อความนั้นได้**

	ข้อความ	ระดับความมั่นใจ				
		5	4	3	2	1
	ฉันมีความมั่นใจว่าสามารถกระทำตามข้อความต่อไปนี้ได้					
1	ฉันสามารถอธิบายเรื่องการเปลี่ยนแปลงของร่างกายวัยรุ่นให้บุตรฟังได้					
2	ฉันสามารถอธิบายเรื่องวิธีการคุมกำเนิดที่เหมาะสมกับวัยรุ่นเช่น ยาเม็ดคุมกำเนิดฉุกเฉิน ถุงยางอนามัย การหลังภายนอก ให้กับบุตรฟังได้					
3	ฉันสามารถพูดคุยเรื่องการจัดการกับอารมณ์เพศและการสำเร็จความใคร่ด้วยตนเองให้กับบุตรฟังได้					
4	ฉันสามารถสอนบุตรเรื่องการคบเพื่อนต่างเพศ การวางตัวให้เหมาะสมกับเพศของตนและเพศตรงข้ามได้					
5	ฉันสามารถสอนบุตรให้ดูแลทำความสะอาดอวัยวะเพศได้อย่างถูกต้อง					
6	ฉันสามารถเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่บุตรได้					

	ข้อคำถาม ฉันมีความมั่นใจว่าสามารถกระทำตาม ข้อความต่อไปนี้ได้	ระดับความมั่นใจ				
		5	4	3	2	1
7	ฉันสามารถสอนบุตรเรื่องการป้องกันตนเองไม่ให้ถูกล่วงเกินทางเพศได้					
8	ถ้าบุตรมีพฤติกรรมทางเพศที่ไม่เหมาะสม ฉันสามารถแก้ไขปัญหาได้					
9	ฉันสามารถอธิบายเรื่องโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ โรคเอดส์รวมถึงวิธีการป้องกันให้กับบุตรฟังได้					
10	เมื่อบุตรถามเกี่ยวกับเรื่องเพศศึกษาฉันสามารถตอบข้อซักถามได้อย่างมั่นใจ					
11	ฉันสามารถอธิบายเรื่องเพศศึกษาให้กับบุตรได้อย่างชัดเจน					
12	ฉันสามารถพูดคุยเรื่องเพศกับบุตรได้อย่างสบาย ไม่รู้สึกเขินอาย					
13	ฉันสามารถวางตัวเป็นแบบอย่างที่ดีในเรื่องเพศให้แก่บุตร					
14	ฉันมั่นใจที่จะเป็นฝ่ายคุยเรื่องเพศกับบุตรก่อนโดยไม่ต้องรอให้บุตรถาม					
15	ฉันสามารถใช้คำพูดสื่อสารเรื่องเพศกับบุตรให้เข้าใจได้ง่าย					

ส่วนที่ 5 แบบวัดการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาของผู้ปกครองตามการรับรู้ของบุตรหลาน

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย (✓) ลงในช่องที่ตรงกับความเป็นจริงในการปฏิบัติการสื่อสารเรื่อง
เพศศึกษาของผู้ปกครองของท่าน

ข้อที่	ข้อคำถาม	ปฏิบัติ เป็นประจำ	ปฏิบัติ บ่อย ครั้ง	ปฏิบัติ เป็น บางครั้ง	ปฏิบัติ น้อย ครั้ง	ไม่เคย ปฏิบัติ เลย
		5	4	3	2	1
1	ถ้าท่านเป็นเพศชายตอบข้อ1- 5 แล้วข้าม ไปตอบข้อ11-25 ผู้ปกครองของท่านแนะนำท่านเรื่องการทำ ความสะอาดอวัยวะเพศ โดยให้รูดหนังหุ้ม ปลายเพื่อทำความสะอาดส่วนที่อยู่ภายใน ด้วย					
2	ผู้ปกครองของท่านอธิบายให้ท่านเข้าใจถึง การเปลี่ยนแปลงของร่างกายที่เกิดขึ้นเป็น เรื่องธรรมชาติเช่น การมีขนขึ้นในที่ลับ การมี ฝันเปียก การขยายขนาดของอวัยวะเพศ และ การแข็งตัวของอวัยวะเพศ มีเสียงหัวใจ หนอง คราม มีสิว					
3	ผู้ปกครองของท่านพูดคุยกับท่านเรื่องวิธีการ สำเร็จความใคร่ด้วยตนเอง					
4	ผู้ปกครองของท่านสอนท่านถึงวิธีการใช้ ถุงยางอนามัยป้องกันโรคและการตั้งครรภ์					

ข้อที่	ข้อความ	ปฏิบัติ เป็นประจำ	ปฏิบัติ บ่อย ครั้ง	ปฏิบัติ เป็น บางครั้ง	ปฏิบัติ น้อย ครั้ง	ไม่เคย ปฏิบัติ เลย
		5	4	3	2	1
5	ผู้ปกครองของท่านพูดคุยแนะนำกับท่านเรื่องการวางตัวให้เหมาะสมกับเพื่อนหญิง ทำตัวให้เป็นสุภาพบุรุษและการให้เกียรติไม่ล่วงเกิน และต้องเนื้อตัวผู้หญิง					
6	ถ้าท่านเป็นเพศหญิงตอบข้อ 6 -10 ผู้ปกครองของท่านแนะนำกับท่านถึงการทำความสะอาดอวัยวะเพศและโดยเฉพาะในช่วงมีประจำเดือน การเปลี่ยนผ้าอนามัยบ่อยๆ					
7	ผู้ปกครองของท่านพูดคุย แนะนำกับท่านในเรื่องการแต่งกายที่ไม่เหมาะสม ล้อแหลม เช่น ใส่เสื้อคอลึก รัดรูป สายเดี่ยว กางเกงรัดเป้า					
8	ผู้ปกครองของท่านอธิบายให้ท่านเข้าใจว่าการเปลี่ยนแปลงของร่างกายที่เกิดขึ้นกับตัวท่านเป็นเรื่องธรรมชาติเช่น การมีขนขึ้นที่อวัยวะเพศ รักแร้ การมีประจำเดือน การขยายของหน้าอก สะโพก มีสิ่ว					
9	ผู้ปกครองของท่านแนะนำหรือมีส่วนร่วมในการซื้อของใช้ส่วนตัวให้ท่านเช่น เสื้อชั้นใน กางเกงใน ผ้าอนามัย					
10	ผู้ปกครองของท่านสอนท่านเรื่องการวางตัวให้เหมาะสมกับเพื่อนชาย ให้รักษาวลสงวนตัว อย่ายู่กับผู้ชายสองต่อสองในบ้าน ห้องเรียน บ้านเพื่อน หรือในที่ๆลับหูลับตาคน					

ข้อที่	ข้อความถาม	ปฏิบัติ เป็นประจำ	ปฏิบัติ บ่อย ครั้ง	ปฏิบัติ เป็น บางครั้ง	ปฏิบัติ น้อย ครั้ง	ไม่เคย ปฏิบัติ เลย
		5	4	3	2	1
11	ตั้งแต่ข้อ11-25 ให้ทุกคนตอบ ผู้ปกครองของท่านอธิบายให้ท่านเข้าใจถึง ปัญหาและผลเสียที่จะเกิดขึ้นในเรื่องการ มีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร เช่น ติดโรค ตั้งครรรภ์					
12	ผู้ปกครองของท่านสอนท่านใน การป้องกันตนเอง จากการลวงเกินทางเพศเช่นไม่ให้ใครมาสัมผัส จับต้องของสงวนของร่างกายและอวัยวะเพศ					
13	ผู้ปกครองของท่านแนะนำท่านให้วางตัวให้ เหมาะสมกับบทบาทเพศหญิง/ชาย เช่น กิจกรรมายา การพูดจา การแต่งกาย					
14	ผู้ปกครองของท่านห้ามท่าน ดูภาพยนตร์ หรือ หนังโป๊ หรือดูการ์ตูน ในโทรทัศน์ วีซีดี สื่อ ลามก อินเทอร์เน็ต					
15	ผู้ปกครองของท่านพูดคุยกับท่านเรื่อง ยาเม็ด คุมกำเนิดฉุกเฉิน การหลังภายนอก การนับ ระยะปลอดภัย การใช้ถุงยางอนามัย					
16	ผู้ปกครองของท่านพูดคุยกับท่านถึงเรื่อง ความต้องการทางเพศและวิธีการเบี่ยงเบน อารมณ์ทางเพศ เมื่อเกิดความต้องการ เช่น ให้ออกกำลังกาย					

ข้อที่	ข้อความ	ปฏิบัติ เป็นประจำ	ปฏิบัติ บ่อย ครั้ง	ปฏิบัติ เป็น บางครั้ง	ปฏิบัติ น้อย ครั้ง	ไม่เคย ปฏิบัติ เลย
		5	4	3	2	1
17	ผู้ปกครองของท่านอธิบายให้ท่านฟังในเรื่อง การมีเพศสัมพันธ์ การเกิดของมนุษย์ การ ตั้งครรภ์และการคลอดบุตร					
18	ผู้ปกครองของท่านอธิบายให้ท่านเข้าใจ เกี่ยวกับเรื่องการเบี่ยงเบนทางเพศเช่น เกย์ ติว ทอม ดี เลสเบียน					
19	ผู้ปกครองของท่านพูดคุยเรื่องเพศกับท่านโดย ใช้สื่อต่างๆช่วย เช่น ตำราหนังสือ หนังสือพิมพ์ แมกกาซีน รูปภาพ ฯลฯ					
20	ผู้ปกครองของท่านแนะนำให้ท่านเข้าใจถึง การมีความรักที่ถูกต้องและเหมาะสมกับวัย ความแตกต่างของอารมณ์เพศหญิงชาย					
21	เมื่อท่านซักถามเกี่ยวกับเรื่องเพศผู้ปกครอง ของท่านจะไม่ตอบตามตรง จะเลี่ยงไปตอบ อย่างอื่นแทนหรือตอบแบบขอไปที					
22	เมื่อท่านพูดคุยซักถามเรื่องเพศกับผู้ปกครอง ผู้ปกครองจะหงุดหงิดและตำหนิท่าน					
23	เมื่อท่านถามเรื่องเพศกับผู้ปกครอง ท่านเขิน อายและเปลี่ยนเรื่องคุยทันที					
24	ผู้ปกครองปล่อยให้ท่านคบเพื่อนต่างเพศได้ อย่างอิสระ					

25. ท่านเคยสื่อสารพูดคุยเรื่องเพศศึกษากับผู้ปกครองในเรื่องอื่นๆนอกจากเรื่องที่กำลังมาข้างต้นคือ

.....

.....

.....

ส่วนที่ 6 แบบประเมินความพึงพอใจต่อโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน

แบบประเมินผลนี้เป็นการรวบรวมความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาของผู้ปกครอง เพื่อสรุปผลความเหมาะสมและความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมกิจกรรมการฝึกอบรมในครั้งนี้ อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรต่อไป

การเลือกคำตอบในแบบประเมินผลนี้ ผู้ตอบเลือกคำตอบโดยทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างที่มีข้อความตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด โดยคำตอบจะมี 5 ตัวเลือก คือ

- 5 หมายถึง ผู้ตอบมีความพึงพอใจในประเด็นนั้นมากที่สุด
- 4 หมายถึง ผู้ตอบมีความพึงพอใจในประเด็นนั้นมาก
- 3 หมายถึง ผู้ตอบมีความพึงพอใจในประเด็นนั้นปานกลาง
- 2 หมายถึง ผู้ตอบมีความพึงพอใจในประเด็นนั้นน้อย
- 1 หมายถึง ผู้ตอบมีความพึงพอใจในประเด็นนั้นน้อยที่สุด

ศูนย์บริการทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ข้อที่	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
		5	4	3	2	1
	ด้านหลักสูตร					
1	เนื้อหาวิชาในการฝึกอบรมครอบคลุมวัตถุประสงค์ของโครงการ					
2	วิทยากรมีความรอบรู้และสามารถถ่ายทอดได้ดี					
3	ความเหมาะสมของเวลาในแต่ละกิจกรรม					
4	เอกสารหรืออุปกรณ์ประกอบกิจกรรมมีความสมบูรณ์และเหมาะสม					
5	ความรู้ที่ได้ในการฝึกอบรมสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้					
6	โดยภาพรวม ท่านมีความพึงพอใจต่อโครงการ					
7	การใช้สื่อมีความสอดคล้องและเหมาะสมกับเนื้อหาของแต่ละกิจกรรม					
8	ความเหมาะสมของกิจกรรมในการศึกษาด้วยตนเอง					
9	การฝึกพูดคุยกับบุตรก่อให้เกิดการเรียนรู้และบรรลุตามวัตถุประสงค์					
10	ระยะเวลาที่ใช้ในการศึกษาด้วยตนเอง					
	ด้านการจัดการ					
11	ความเหมาะสมของสถานที่และสิ่งแวดล้อม					
12	ความเหมาะสมของระยะเวลาที่จัด					
13	ความเหมาะสมของอาหาร / เครื่องดื่ม					
14	วัสดุอุปกรณ์ประกอบการอบรม					
15	การบริการของเจ้าหน้าที่					

1. ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรต่อการฝึกอบรมในโครงการนี้?

.....

.....

2. ท่านคิดว่าควรมีการจัดโปรแกรมอย่างนี้อีกหรือไม่?

.....

.....

3. ถ้ามี ท่านคิดว่าควรปรับปรุงอะไรบ้าง?

.....

.....

4. ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

.....

.....

..

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ส่วนที่7 แบบสัมภาษณ์เพื่อศึกษาปัจจัย เงื่อนไขและปัญหาของการใช้โปรแกรมการศึกษา

นอกระบบโรงเรียน

คำชี้แจง แบบสัมภาษณ์นี้จัดทำขึ้นเพื่อขอความคิดเห็น และข้อเสนอแนะจากผู้เข้าอบรมเพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์ถึงปัจจัย ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน

1. วัตถุประสงค์ของโปรแกรม

1.1 มีความเหมาะสม

เพราะ.....

1.2 ควรปรับปรุง

เพราะ.....

1.3 ควรปรับปรุง

อย่างไร.....

2. จำนวนของผู้เรียน

2.1 มีความเหมาะสม

เพราะ.....

2.2 ควรปรับปรุง

เพราะ.....

2.3 ควรปรับปรุง

อย่างไร.....

3. ความรู้ความสามารถของวิทยากร

3.1มีความเหมาะสม

เพราะ.....

3.2 ควรปรับปรุง

เพราะ.....

3.3 ควรปรับปรุง

อย่างไร.....

4. เนื้อหาสาระที่จัดให้ผู้เข้าอบรม

4.1 มีความเหมาะสม

เพราะ.....

4.2 ควรปรับปรุง

เพราะ.....

4.3 ควรปรับปรุง

อย่างไร.....

5. กิจกรรมการเรียนรู้ที่จัดให้ผู้เข้าอบรม

5.1 มีความเหมาะสม

เพราะ.....

5.2 ควรปรับปรุง

เพราะ.....

5.3 ควรปรับปรุง

อย่างไร.....

6. ระยะเวลาของโปรแกรม

6.1 มีความเหมาะสม

เพราะ.....

6.2 ควรปรับปรุง

เพราะ.....

6.3 ควรปรับปรุง

อย่างไร.....

7. สภาพแวดล้อมในด้านสถานที่ สิ่งอำนวยความสะดวก บรรยากาศ

7.1 มีความเหมาะสม

เพราะ.....

7.2 ควรปรับปรุง

เพราะ.....

7.3 ควรปรับปรุง

อย่างไร.....

8. สื่อการสอนและแหล่งข้อมูล

8.1 มีความเหมาะสม

เพราะ.....

8.2 ควรปรับปรุง

เพราะ.....

8.3 ควรปรับปรุง

อย่างไร.....

9. วิธีการประเมินผล

9.1 มีความเหมาะสม

เพราะ.....

9.2 ควรปรับปรุง

เพราะ.....

9.3 ควรปรับปรุง

อย่างไร.....

10. สถานที่พาไปทัศนศึกษา

10.1 มีความเหมาะสมต่อการเรียนรู้

เพราะ.....

10.2 ไม่เหมาะสมต่อการเรียนรู้

เพราะ.....

11. กิจกรรมที่ฝึกอบรวมกันกับบุตรหลาน

11.1 มีความเหมาะสมต่อการเรียนรู้

เพราะ.....

11.2 ไม่เหมาะสมต่อการเรียนรู้

เพราะ.....

12. ปัญหาที่พบและข้อเสนอแนะ

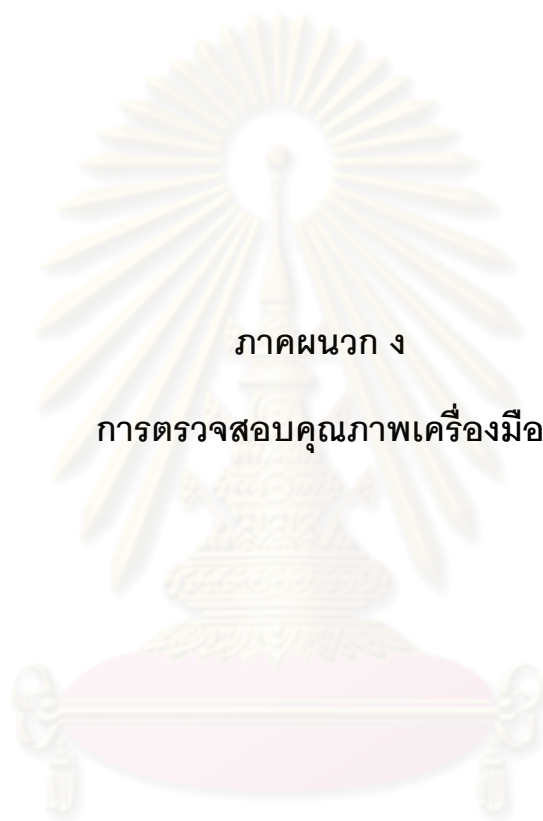
12.1 ปัญหาที่พบ

.....

12.2 ข้อเสนอแนะ

.....

ศูนย์วิทยพักร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ง

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 38 แสดงค่าดัชนีความสอดคล้อง ค่าความยากง่าย และค่าอำนาจจำแนก ของแบบทดสอบในส่วนของความรู้เรื่องเพศศึกษาของผู้ปกครอง

ข้อที่	ค่า IOC	ค่าความยากง่าย	ค่าอำนาจจำแนก
1	0.80	0.62	0.50
2	1.00	0.68	0.75
3	1.00	0.70	0.83
4	0.80	0.50	0.67
5	1.00	0.57	0.67
6	1.00	0.60	0.75
7	1.00	0.57	0.67
8	1.00	0.60	0.44
9	1.00	0.55	0.75
10	1.00	0.60	0.59
11	0.80	0.60	0.70
12	1.00	0.55	0.48
13	1.00	0.62	0.50
14	0.80	0.68	0.75
15	1.00	0.70	0.83
16	1.00	0.50	0.67
17	0.80	0.57	0.67
18	1.00	0.62	0.50
19	0.80	0.68	0.75
20	1.00	0.70	0.83
21	1.00	0.50	0.67
22	0.80	0.57	0.67
23	0.80	0.62	0.50
24	1.00	0.68	0.75
25	1.00	0.70	0.73

KR-20 = 0.80

ตารางที่ 39 แสดงค่าดัชนีความสอดคล้องและค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของแบบสอบถามในส่วนของ
เจตคติต่อการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาของผู้ปกครอง

ข้อที่	ค่าดัชนีความสอดคล้อง	ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา
1	1.00	.49
2	0.80	.45
3	0.80	.33
4	1.00	.41
5	1.00	.43
6	1.00	.42
7	1.00	.37
8	1.00	.32
9	1.00	.50
10	1.00	.49
11	0.80	.59
12	1.00	.50
13	0.80	.32
14	0.80	.36
15	1.00	.40
16	1.00	.41
17	1.00	.58
18	0.80	.31
19	1.00	.57
20	1.00	.55

ค่าความเชื่อมั่นรวม = 0.82

ตารางที่ 40 แสดงค่าดัชนีความสอดคล้องและค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของแบบสอบถามในส่วนของ
ทักษะการปฏิบัติการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาของผู้ปกครอง

ข้อที่	ค่าดัชนีความสอดคล้อง	ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา
1	0.80	0.35
2	0.60	0.46
3	0.80	0.42
4	0.60	0.67
5	0.80	0.76
6	0.60	0.35
7	0.80	0.46
8	0.60	0.42
9	0.80	0.67
10	0.80	0.76
11	1.00	0.57
12	1.00	0.45
13	1.00	0.43
14	1.00	0.56
15	1.00	0.42
16	1.00	0.57
17	0.80	0.31
18	0.80	0.37
19	1.00	0.45
20	1.00	0.40
21	0.80	0.32
22	1.00	0.46
23	1.00	0.53
24	1.00	0.42
ค่าความเชื่อมั่นรวม = 0.83		

ตารางที่ 41 แสดงค่าดัชนีความสอดคล้องและค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของแบบสอบถามในส่วนของ การสื่อสารเรื่องเพศศึกษาของผู้ปกครองตามการรับรู้ของบุตร

ข้อที่	ค่าดัชนีความสอดคล้อง	ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา
1	0.60	0.35
2	0.60	0.46
3	0.80	0.42
4	0.60	0.67
5	0.80	0.76
6	0.60	0.35
7	0.60	0.46
8	0.60	0.42
9	0.80	0.67
10	0.80	0.76
11	1.00	0.80
12	1.00	0.84
13	1.00	0.43
14	0.80	0.72
15	1.00	0.71
16	1.00	0.68
17	0.80	0.64
18	0.80	0.68
19	1.00	0.82
20	1.00	0.40
21	0.80	0.69
22	1.00	0.72
23	1.00	0.68
24	1.00	0.44
ค่าความเชื่อมั่นรวม = 0.90		

ตารางที่ 42 แสดงค่าดัชนีความสอดคล้องและค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของแบบสอบถามในส่วนของ การรับรู้ความสามารถของตนเองของผู้ปกครองในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษา

ข้อที่	ค่าดัชนีความสอดคล้อง	ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา
1	1.00	.55
2	1.00	.80
3	0.80	.33
4	1.00	.45
5	0.80	.30
6	1.00	.73
7	1.00	.58
8	0.80	.39
9	0.80	.34
10	1.00	.53
11	1.00	.55
12	1.00	.52
13	1.00	.56
14	0.80	.31
15	1.00	.62
ค่าความเชื่อมั่นรวม = 0.86		

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

แก้วตะวัน ศิริลักษณ์นันท์ สำเร็จการศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต จากมหาวิทยาลัยมหิดล เมื่อปีการศึกษา 2527 สำเร็จการศึกษาหลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหิดล เมื่อปีการศึกษา 2531 สำเร็จการศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยนเรศวร เมื่อปีการศึกษา 2550 และเข้าศึกษาต่อหลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน ภาควิชานโยบาย การจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อปีการศึกษา 2550 ปัจจุบันทำงานเป็นอาจารย์ประจำสาขาการพยาบาลมารดาและทารก คณะพยาบาลศาสตร์ วิทยาลัยเซนต์หลุยส์

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย